Primi Voluminis Pars. III.

ARISTOTELIS STAGIRITAE

Topicorum, atq; Elenchorum Libri.

CVM

AVERROIS CORDVBENSIS

IN EOS MEDIA EXPOSITIONE

Abramo de Balmes, & Mantino interpretibus.

Versa vero pagina, complexum ostendet.

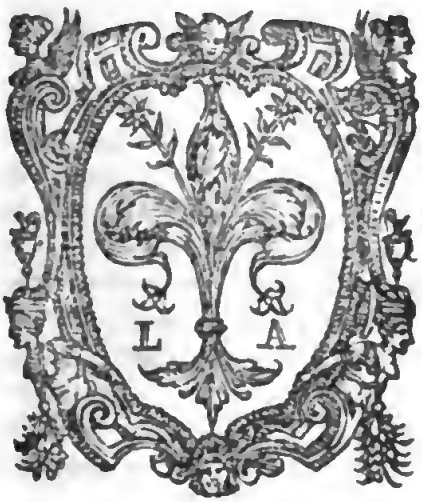

VENETIIS APVD IVNCTAS.
M. D. LXII.

In Tertia Primi Voluminis parte,
hæc continentur.

Topicorum Libri Octo.
Elenchorum Libri Duo.
Expoſitio Media in octo Libros Topicorum, Abramo de Balmes interprete, cui annexa eſt illa ſuper Quatuor primos Libros, à Mantino trãslata, quam ſuper reliquos morte correptus explere non valuit.
Expoſitio in Libros Elenchorũ, eodẽ Abramo verſore.

QVÆ IN TERTIA Primi Voluminis parte habentur, hæc ſunt.

Summæ, ac Capita octo Librorum Topicorum.

DE rõcinãdi ſpẽbus, eiuſq; ptibus, ac eius inſtrumentis. 3.B

Quid intendit, & quæ ratiocinãdi ſpẽs. Cap. 1. 3.B

Ad quod vtilis dialectica, diſſerendiq; diſciplina. Cap. 2. 4.G

Ex quibus, & quot diſceptatio dialectica conſtet. Cap. 3. 6.I

De termino, Proprio, Genere, & Accidente. Cap. 4. 6.H

Quòd cætera prædicata aliquid claudant eorũ, q̃ definitio continet. Cap. 5. 10.G

Quot modis idem dicatur. Cap. 6. 11.B

Omnem diſputationem dialecticam eſſe ex termino, proprio, genere, aut accidente, & vbi illa reperiantur. Cap. 7. 12.A

De Propoſitione Dialectica. Ca. 8. 13.B

De problemate dialectico, & poſitione dialectica. Cap. 9. 14.I

De ſpeciebus diſſerẽdi, dialecticæq; diſputationis. Cap. 10. 16.I

De inſtrũmẽtis, quibus ſyllogiſmorũ copiã nobis ad diſſerẽdũ ſuppeditamus. Cap. 11. 18.B

De Sũptione propoſitionũ. Ca. 12. 18.G

De Multiplicis diſtinctione. Ca. 13. 20.A

De differentiarum inuentione, Similium conſideratione, & vtilitatibus Inſtrumẽtorum. Cap. 14. 24.A

Summæ, ac Capita Libri Secundi Topicorum.

DE locis abſolutis accidentis, ſiue ad refellendum, deſtruendumq;, ſiue ad aſſerendum, conſtruendumq;. 31.A

De problematibus vtilibus, & in quibus p̃dicatis ieſſe, et eẽ cõuertuntur. Ca. 1. 31.A

Loci problematum quod quicquam inſit, vel non inſit. Cap. 2. 32.B

De eiſdem terminandis problematibus, loci alij. Cap. 3. 40.A

Ex Similibus, Appoſitione, Magis, Minus, Simplr et Secũdũ Quid loci. C. 4. 44.B

Summa, ac Capita Libri Tertij Topicorum.

DE locis Comparationum, qui accidentibus adſcribuntur: & de pleriſq; locis abſolutis accidentis. 47.G

De Meliorum, Eligibiliorumq; problematum locis. Cap. 1. 47.G

Alij eiuſdẽ problematis loci. Cap. 2. 51.I

Alij Meliorũ, Eligibiliorũq; loci. c. 3. 56.G

De eligendis, & fugiendis documenta, & loci communes. Cap. 4. 58.H

Summa, ac Capita Libri Quarti Topicorum.

DE locis quibusq; generis: ſimul, atq; de differẽtiæ locis perpaucis. 61.A

Problematũ gũis aliquot loci. C. 1. 61.A

De Genere Loci alij. Cap. 2. 64.G

De Genere Loci alij. Cap. 3. 68.A

De Genere Loci alij. Cap. 4. 70.G

De re Eadem loci alij. Cap. 5. 74.G

De Genere loci alij. Cap. 6. 77.H

Summa, ac Capita Libri Quinti Topicorum.

DE modis, & locis Proprij: necnon de nonnullis locis communibus omnibus quæſitis, quæ ab Oppoſitis, aut à Simili, aut ab eo, quod eſt Magis, & Minus, & æquale, aut à Caſibus, & Coniugatis, aut à generatione, & corruptione ſumuntur. 82.A

De modis Proprij. Cap. 1. 82.A

De locis Proprij. Cap. 2. 83.C

De locis cõibus oĩbus quæſitis, q̃ ſumuntur ab Oppoſitis, aut à Simili, aut ab eo, qd eſt Magis, & Minus & Aequale, aut à caſibus, & cõiugatis, aut à generatione, & corruptione. Cap. 3. 90.L

Summa, ac Capita Libri Sexti Topicorum.

DE Locis definitionis: de locis ex differentijs deſumptis: de locis definitionum rerũ, quæ compoſitæ ſunt. 96.C

Postremo de locis definitionum, quæ omnibus prædicamẽtis cõmunes sunt. 96.C
De Locis definitionis, & primum Generis. Cap. 1. 96.C
De locis, quæ sumuntur à differentijs definitionẽ constituentibus. Cap. 2. 101.L
De locis definitionum ipsorum compositorum. Cap. 3. 108.I

Summa, ac Capita Libri Septimi Topicorum.

DE locis Eiusdem, & Diuersi, deq; locis constructionis & destructionis prædicatorum. 114.A
De eodẽ & Diuerso loci. Cap. 1. 114.A
De constructione, & destructione prædicatorum loci. Cap. 2. 116.I

Summa, ac Capita Libri Octaui Topicorum.

DE Locis aptis ad instruendum interrogantem, & de locis pro Respondente, ac deniq; de Locis communibus interrogantis, & respondentis. 118.A
Loci ad istruẽdũ iterrogãtẽ. C. 1. 118.A
Pro iductione rndẽti, loci alij. C. 2. 122.F
Loci pro respondente. Cap. 3. 127.E
Loci communes pro interrogante, & respondente. Cap. 4. 134.B

INDEX SVMMARVM, ac Capitum Librorum Elenchorum.

DE intentione libri, & Generibus disputationum: De locis Sophisticarum in Dictione, & extra Dictionem redargutionum. de causis deceptionum, captionum sophisticarum: de veris, & falsis redargutionibus: de interrogatione tẽtatiua: Et quid inter cõtẽtiosũ, sophisticũq; iterſit: demũ d captionibus Nugationis, & Solæcismi, occultationeq; Sophistica cõtra moleste respõdẽtes. 139.D
Quid intendit, & aliquem syllogismum sophisticum esse. Cap. 1. ibidem.
De generibus disputationũ. Ca. 2. 140.B
Finis sophistæ & loci sophistici in dictione. Cap. 3. 140.L
De locis redargutionum sophisticarum. Cap. 4. 143.A
Oẽs Sophisticas redargutiões ignorãtiã redargutiõis reuocatũ iri. Ca. 5. 146.B
Causæ deceptionum captionum sophisticarum. Cap. 6. 148.B
Ex qbus locis captiões falsi. Ca. 7. 149.I
De veris, & falsis redargutionibus. Caput. 8. 151.B
Orationes ad nomen, & ad intellectum nõ bene diduci. Cap. 9. 151.K
De iterrogatiõe tẽtatiuæ: et quid iter cõtẽtiosũ, Sophisticũq; iterſit. Ca. 10. 154.C
Orationes dialecticorũ, tentatiuorũq;, non eẽ ad determinatũ genus. C. 11. 155.D
Loci Sophistici interrogantium ad falsum, aut inopinabile. Cap. 12. 156.A
De captionibus nugationis, & solæciſmi. Caput. 13. 157.H
De occultatione Sophistica, & contra molestẽ respondentes. Cap. 14. 158.I

Summa, ac Capita Libri Secundi Elenchorum.

DE vtilitate Sophisticarum orationum, & apparatu ad eas diluendas. de solutione sex vltimorũ locorum extra dictionẽ, Nugationis, et Solæcismi De oratione facili, difficili, et acuta. Epilogus postremo octo præcedentium, & duorum præsentium librorum. 160.G
De vtilitate cognoscẽdi sophisticas orationes, & appatu ad eas diluẽdas. Ca. 1. ibi.
De apparẽti solone rndẽtis. Ca. 2. 161.G
De recta solutione loci. Cap. 3. 164.E
De diluẽdis argutijs accũtis. C. 4. 168.L
De solutione sex vltimorum locorum extra dictionem. Cap. 5. 171.B
Dilutiões nugatiões, et sylli. Ca. 6. 172.K
De oratione facili, difficili, & acuta. Cap. 7. 174.A
Epilogus octo præcedentium, & duorum præsentium librorum. Cap. 8. 175.A

Indicis finis.

ARISTOTELIS TOPICORVM LIBER PRIMVS,

Cum Auerrois duplici Mediæ expoſitionis translatione, Abrami de Balmes ſcilicet, & Iacob Mantini.

SVMMA LIBRI.

De Ratiocinandi ſpeciebus, eiusq; partibus, ac eius inſtrumentis.

Quid intendit, & quæ ratiocinandi ſpecies. Cap. 1.

A PRopoſitum quidem negotij, eſt methodum inuenire, perquã poterimus ſyllogizare de omni propoſito problemate ex probabilibus, & ipſi diſputationem ſuſtinentes, nihil dicemus repugnans. Primum igitur dicendum, quid eſt ſyllogiſmus, & quę eius differentiæ, quomodo ſumatur dialecticus ſyllogiſmus: hunc enim quærimus ſm propoſitum negotiũ. Eſt itaq; ſyllogiſmus oratio, in qua
B poſitis quibuſdã, aliquid aliud à poſitis ex neceſſitate accidit, per ea quæ poſita ſunt. Demonſtratio vero eſt, quando ex veris & primis ſyllogiſmus erit, aut ex talibus, quę per aliqua prima & vera, eius quæ circa ipſa eſt, cognitionis principium ſumpſerunt. Dialecticus autem ſyllogiſmus eſt, qui ex probabilibus eſt collectus.

Sunt autem vera & prima, quæ non per alia, ſed per ſeipſa fidem habent. Non enim oportet in diſciplinaribus principijs inquirere propter quid, ſed ſecundum vnumquodq; principiorũ ipſam per
C ſe eſſe fidem. Probabilia autem ſunt quæ videntur omnibus, aut plurimis, aut ſapiẽtibus: & his vel omnibus, vel plurimis, vel maximè familiaribus, & probatis. Litigioſus autem eſt ſyllogiſmus ex ijs, quæ videntur probabilia, non ſunt autem. Et qui ex probabilibus quidem, aut ex ijs quæ videntur probabilia, eſt apparens. Non enim omne quod videtur probabile, eſt probabile: nihil enim eorum, quæ dicuntur probabilia in ſuperficie, habet omnino phantaſiam, velut circa litigioſarum diſputationum principia accidit ſe habere: ſtatim enim, ſæpius etiam eis qui parua videre poſſunt, manifeſta ẽ in his falſitatis natura. Ergo prior qui-

G dem eorum, qui dicti sunt litigiosi syllogismi, etiam syllis dicatur: k reliquus vero litigiosus quidem syllogismus, syllogismus autem non, eò ꝙ videtur quidem ratiocinari, ratiocinatur autẽ minime.

Amplius autem præter omnes, qui dicti sunt, syllogismos, ex ijs, quæ sunt circa aliquas disciplinas peculiaria, fiunt paralogismi: quẽadmodum in Geometria, & huic cognatis accidit se habere.

Videtur autem hic modus differre à dictis syllogismis: nam neq; ex veris, & primis colligit falsigraphus, neq; ex probabilibus: nã sub definitionem non cadit: neq; enim quæ omnibus videntur sumit, neq; quæ pluribus, neq; sapiẽtibus, & his, neq; omnibus, neq; plurimis, neq; probatissimis, sed ex peculiaribus quidem disciplinæ sumptis, non veris autem syll'm facit: nam eò ꝙ aut semicirculos describit non vt oportet, aut lineas aliquas ducit, nõ vt ducendæ sunt, paralogismum facit falso scribẽs. Species igitur syllogis- H morum, vt figuraliter sit complecti, sint quæ dictæ sunt, summatim aũt dicendo de omnibus prædictis, & de his quæ postea sunt dicenda, intantum nobis determinatum sit: eó ꝙ de nullo eorum exactam rationem assignare deligimus, sed aliquantulum figuraliter de his volumus pertransire, omnino sufficiens arbitrãtes esse secundum propositam methodum, posse cognoscere quomodo vnumquodq; illorum se habet. L

AVERROIS EXPOSITIO

Sermo de Intentione & Diuisione libri. Cap. 1.

TRANSLATIO ABRAMI.

HIus Libri intẽtio est methodorum, & vniuersalium, ex quib⁹ ars topica componitur, & illorum, I quibus perfectior & prestantior fit, scientiam tradere. Hæc enim ars fit fm eius maximam perfectionẽ duabus rebus, quarum vna est scientia rerũ & methodorũ, quibus cõstruitur, & altera est exercitatio illarum institutionũ earumq; vsus, adeo ꝙ illarum exercitium reddatur habitus, & hoc fit sicut dispõ reliquarum artium factiuarũ, prout est ars medica, & aliæ, & vt vniuersalius inquã dicam, hæc ars est illa ars, qua possumus,

TRANSLATIO MVNTINI.

INquit Aristoteles. Propositum huius Libri est M notificare Methodos, ac quædam vniuersalia, ex quibus ars Dialectica cõstat, prestantiori ac perfectiori modo, quo fieri id possit. Nam hęc ars duabus vtiq; perficitur rebus, altera quidẽ ex cognitione rerum, & methodicarũ regularum ex quibus cõstat, altera vero, ex illarum semitarũ exercitatione, vel praxi, atq; ex frequẽti vsu ipsarum: ita vt ex huiusmodi exercitatione, efficiatur habitus, vt in alijs artibus practicis fieri solet: vt est ars Medica, & reliquæ alię eius generis.

Generatim

A ABRAM MANTINVS D

mus,qñ quærimus inſtituere ſyllſm ex promulgatis ꝑmiſſis,ad deſtruendum poſitum quod reſpondens admittit in ſua cautione, & ad cauendum oē poſitum vſe,quod quærens procurat deſtruere, quando nos reſponderemus,& hoc ſecundū quod poſſibile eſt in ſingulis poſitis,quoniam non eſt conſuetudinis quærentis omnino deſtruere, quod reſpondens admittit in ſua cautione, nec ē moris reſpōdentis omnino cauere deſtructionem illius, quod cauere admittit,ſed vtriuſq; moris ē,quando quærunt, aut reſpondent, quòd quæſtiones & reſponſiones conferant ad vltimum cautionis, & deſtructionis, quod poſſibile ē in hoc illo poſito, ſicut eſt diſpoſitio artis medicæ, quia nō oportet medicum ommino ſanare, quod vero ei expedit,eſt,quòd non lateat aliqua res de his,quas ars ferre cogit,ad hanc ęgritudinem, quantum ei poſſibile eſt. & quia Dialectici nomen, apud vulgus ſignificat orationes inter duos, quibus vterq; ſibi proponit alterutrum vincere, quauis ſpecie orationum contigerit, tranſtulit Ariſtoteles hoc nomen ad hanc rem, quæ rerum omnium eſt huic proxima, ſimilis enim eſt rei,quam vulgus intendit,& eſt illa res, quam definiuimus:& aliquando hic liber vocatur liber Locorum,ac iterum infra ſcies quid ſint loca.

Diuiſio libri topicorū in tres partes.

Partes vero huius artis ſunt tres. Quarum prima notificat dicta, ex quibus componuntur orationes topicæ ſm ſuas partes,& partium partes, vſq; ad ſimpliciſſimas illarum, ex quibus componūtur, & hęc pars continetur in Primo libro Ariſto.

In

Generatim aūt hæc ars eſt qua cum nos argumentamur,poſſumus ſyllogiſmum efficere ex ꝓpōnibus probabilibus ad deſtruendum oē problema vſe propoſitum,quod ipſe reſpondens aſſumit ſuſtētare,& ad ſuſtentandū quodlibet problema vſe propoſitum,quod quidem conatur deſtruere ipſe argumētator, qñ nos fuerimus reſpōdentes, & hoc prout fieri pōt in quouis problemate propoſito,nam ad arguentem non ſpectat deſtruere omnino,id quod ipſe reſpondens aſſumit ſuſtentare omnino,ſed cuiuslibet eorū officiū eſt, E ſi rectas afferant argumētationes ac reſponſiones, vt afferāt quidē id qđ maxime valere poſſit ad illud propoſitū problema ſuſtentandum vel deſtruendū: vt in arte medica eueni re ſolet,nā medicus nō tenetur ſemper ſanare oīno,ſed cogitur ne quic quā omittat eius quod ipſi arti debē tur, vt conferat ipſi morbo in oī re poſſibili ei. At cū hoc nomē Dialectica apud vulgū ſignificet diſputationes,q̄ inter duos hoīes cōtingūt, quorū alter alterū cōuincere cōtendit,quouis genere orationū, ac ſermonū, ideo Ariſt. vſus eſt hoc noīe F ad ſignificandū id quo quidē nihil cōformius denoīationi vulgi ac ſimilius, quā paulo ante diffiniuim⁹: & vocat is liber, liber Locoꝝ, poſt hoc āt ſcias adhuc qd ſint ipſa loca.

Partes aūtē huius artis ſunt tres. Iu prima autem notificantur †ratio nes, ex quibus componuntur Dialectícæ orationes,earumq; partes,atq; iterum partes partium,donec deueniatur ad ſimpliciſſimam partem, ex qua componuntur: & hæc pars continet in primo libro Ariſtotelis.

† a.L. ſermones.

A iiij In

G ABRAM

In ſecunda aũt parte notificantur loca, quibus conſtituunt ſyllogiſmi ad rei cõſtructionem & deſtructionem in omnibus ſpeciebus quęſitorum huius artis, & hoc fit in ſex libris Ariſtotelis. In tertia autem parte notificatur, quo modo expediat quærere quærentem, & reſpondere reſpondentem, & quot modis fiat quæſtio & reſponſio, & hoc in Octauo libro traditum eſt.

MANTINVS K

In ſecũda parte notificant illa loca, ex, quibus ſyllogiſmi comparant ad affirmandã vel deſtruendã aliquam rem in oĩbus generibus quæſitorũ, quæ in hac arte fiunt: & hoc in ſex libris Ariſtotelis explicat. In tertia vero parte exponitur quo pacto debet † interrogans interrogare, & reſpõdens reſpondere, & quot modis poteſt fieri reſpõſio & interrogatio: & hoc in Octauo libro traditum eſt.

† alia lĩa arguẽs arguere.

Ad quot Vtilis Dialectica, differendiq; diſciplina. *Cap.* 2.

H COnſequens aũt eſt ex ĩs quæ dicta ſunt, dicere ad quot, & quæ vtile ſit hoc negociũ. Eſt aũt ad tria. ad exercitationes, L ad colloquia, ad eas, quæ ſecundũ Philoſophiã ſunt, diſcipli nas. Quòd igit ad exercitationem ſit vtile, ex his perſpicuum eſt: methodũ enim habentes, facile de propoſito argumentari poterimus. Ad colloquia vero, eò ꝙ multorũ annumerantes opiniones, nõ ex extraneis, ſed ex proprĩs doctrinis ſermocinabimur ad eos tranſmutantes, quicquid non bene videntur nobis dicere. Ad ſecundum philoſophiam aũt diſciplinas: ꝙ potentes ad vtraq; dubitare, facile in ſingulis intuebimur verum, & falſum: præterea autem ad prima eorum, quæ in vnaquaq; diſciplina ſunt principia. Nam ex proprĩs ſm propoſitam diſciplinam principĩs, impoſſe eſt dicere aliquid de ipſis, eo ꝙ prima principia ſunt omnium: per ea verò, quæ ſunt circa ſingula probabilia, neceſſe eſt de illis tranſigere. Id aũt proprium, maximèue peculiare Dialecticæ eſt. nam, I cũm ſit inquiſitiua, ad omnium methodorum principia viam ha M bet. habebimus aũt perfectè methodum, qñ perinde habebimus ac in Rhetorica, & Medicina, & huiuſmodi facultatibus: hoc autẽ ex ĩs. quæ contingũt facere, quæ eligimus. Nã neq; Rhetor omni ex modo pſuadebit, neq; Medicus ſanabit: ſed ſi ex ĩs, quæ contingunt nihil omiſerit, ſufficienter eum diſciplinã habere dicemus.

Sermo de vtilitate Dialectices. *Cap.* 2.

Tria iuua mina huius artis.

SEd hui' artis iuuamina sũt tria, quorum primum eſt ad ipſum exercitium, ſecundum aũt eſt ad publicas vulgi comparationes, & tertium ad ſcientias theoricas. Ipſius quidem iuuamen ad exercitiũ eſt, qm

HVius ꝓterea artis vtilitates tres quidẽ ſunt, vtilis enim primo eſt ad exercitationẽ: ſecundo ad colloquia popularia: tertio vero ad cõtemplatiuas diſciplinas. Conducit aũt ad exercitationem dirigentem

ac

A ABRAM MANTINVS D

quoniã præparat ad modum ſcientiarum, easq; venandum, quando enim nobiſcũ fuerint notæ methodi, & regulę, quæ ſint communes, ex illis procedemus ad rei conſtructionem & deſtructionem, fit itaq; per hanc artem nobis via diſcernẽdi ad ſciendum opiniones & aſſertiones, & cognitionem veritatis à falſo perfectioris actionis, & perfectioris intentionis, quàm ſit vis, quæ nobis fit vſu ſine cognitione harum methodorum: & ideo huius artis perfectio attingitur his duabus rebus, ſcilicet
B exercitio & methodorum cognitione. & eſt manifeſtum, quòd exercitium, quod per hanc artem intenditur, diſponit ad hanc philoſophiam eo modo, quo facit exercitiũ equorum equitationis in ludis, diſpoſitionem ad bellum.

Ipſius vero iuuamen ad vulgares comparationes eſt, quia ex quo neceſſitas conducens rebus publicis ad æquitatem, & ad virtutes multas aſſertio fit ex rebus ſimilibus conferentibus illis ad publica conſorta, & re ſic exiſtente, cùm impoſſibile ſit, quòd incidat veritas in res ſimi-
C les, niſi per vulgatas regulas, quæ ſunt orationes, quibus vtimur in hac arte, ſic iterum confirmantur apud illos res ſimiles, quæ ſunt vulgatæ orationes, difficilioris enim cõtradictionis ſunt, quàm orationes rhetoricæ & poeticę, & ſi fiant regulæ rhetoricę & poeticę vice regularum topicarum, hoc autem iam cõmonſtratum eſt in ſcientia politica.

Ipſius vero iuuamen ad ſcientias rheoricas eſt multipliciter, quorum modorum vnus eſt, quia aliquãdo volumus conſtituere veritatem de aliquo ac diſponentẽ ad ipſas ſcientias propterea, quia, cũ aſſecuti fuerim⁹ methodos ac ſemitas notas cões, ex quibus ꝓcedamus ad aliquid affirmandum vel negandũ: tunc ea vis, quã nacti fuerimus ꝑ hanc artẽ ad diſcernendas opiniones ipſas, quæ nam, ſ. earũ ſint veræ, & q̃ falſæ, perfectiorẽ vtiq; actionẽ efficiet præſtantiusq; obtinebit propoſitũ, q̃ illa vis & facultas, quæ ab ipſo vſu & exercitatione ſola ſine cognitione harũ regularũ & methodorũ ortũ habuerit. Et ob id abſolutio atq; ꝑfectio hui⁹ artis his duob⁹ vtiq; acquiriẽ: nẽpe E
exercitatione, ac methodorũ cognitione. Manifeſtũ aũt eſt, ꝙ illa exercitatio, q̃ in hac Arte ꝓponiẽ, ẽ qdẽ q̃dã ꝓparatio ad ipſã philoſophiã, veluti exercitatio ĩ equeſtrib⁹ ludis eſt q̃dã preparatio ad militarẽ artẽ.

Eſt ſecũdo vtilis hęc ars ad populare colloquiũ, ſeu diſputatiões atq; cõgreſſus populares, quia popularis cõgregatio pro aſſequenda virtute morali, ac iuſtitia, cogiẽ verificare multas res cõtẽplatiuas, q̃ ad ciuiles cõgregationes cõducunt: cũ igiẽ res ipſæ contẽplatiuæ nõ poſſint verificari niſi ꝑ methodos & regulas ꝓbabiles, q̃ quidẽ ſunt rõnes, quæ in hac arte fiunt, ideo oportuit vt apud ipſam populariẽ congregationem conſtant ẽt illæ res ſpeculatiuæ, quæ, ſ. ſunt rõnes ꝓbabiles, cum difficilius poſſint cõtradici, q̃ rõnes rethoricæ & poeticæ: licet vtatur ẽt qñq; & ipſa rethoricis ac poeticis inſtitutionib⁹ pro dialecticis ac topicis, & hoc iam in ſcia morali explicatum fuit. F

Tertio aũt eſt vtilis ad contẽplatiuas diſciplinas pluribus de cauſis.

Prima eſt, qñ, cum nos quærimus ſcire

G ABRAM

aliquo quæſito, & fit nobis difficile illud comprehẽdere, & per hanc artem poſſumus cõſtruere de hoc quę ſito duos ſyllogiſmos mutuo repugnantes, quorum vnus conſtruat illud, & alter deſtruat, & quando hoc fecerimus, facile ſit nobis poſſibile ſecernere hanc partem veram duarũ illarum orationum repugnantium à mendace, quando inferemus duorum ſyllogiſmorum præmiſſas demonſtratiuis methodis, adeo quòd diſcernamus prædicata per ſe ab accidentalibus, q̃ in illis fuerint, præ-
H miſſæ enim ſyllogiſmorum topicorum pro maiori rei parte non ſunt ſecundum ſe totas falſæ, neq; ſecundum ſe totas veræ. Et huius quidem diſpoſitio ſimilis eſt illi, quod accidit in artibus factiuis, depurator enĩ ſecernit auri & argenti ſubſtantiam à reliquis ſubſtãtijs illis commiſtis, aurifex autem eſt ille, qui illud purum diſcretum ſumit, illudq; extendit, & ex eo conflat quod voluerit: ſi autem aurifex ſumeret onus ambarum rerum ſimul, poſſet hoc facere, ſed res eſſet ei grauior, hoc autem magis tranſit in res, quibus commi-
I ſcetur quod eſt per ſe, cũ illo, quod eſt accidentaliter, & hoc contingit in ſcientia Phyſica, & ſcientia diuina, & ſciẽtia politica, aliter quàm res ſit in ſcientijs Mathematicis, & ideo raro inuenimus Ariſto, quòd proferat demonſtrationem alicuius rei harum trium ſcientiarum, niſi prius præpoſuerit demonſtrationi dubium topicum de hac illa re. Et notum eſt, ꝙ hoc ſcientiæ iuuamẽ ſit aliud à iuuamine exercitij, quatenus hoc eſt per ſe, & illud ẽ mediante vi ex ipſo exercitio proueniente.

Secũdus

MANTINVS K

ſcire ỹ itatẽ ꝺ aliquo q̃ſito, q̃ tñ difficile hẽri poſſit, tũc nos hac arte poſſum⁹ afferre duos ſyll⁹os cõtradicẽtes ſibi ĩuicẽ ꝓ illo q̃ſito, quoꝝ alter illꝺ affirmabit, alter ỹ o ip̃m deſtruet: & cũ ita fecerim⁹, facile q̃dẽ poterim⁹ diſtinguere id veri, qꝺ in illis duab⁹ orationib⁹ cõtradictorijs cõtinet, ab ipſo falſo, ſi ꝓpõnes vtriuſq; ſyll⁹oꝝ ꝑ methodos demõſtratiuas cõfecerimus, ita vt eorũ p̃dicata, quæ p ſe ſunt, ab his, quę per accñs expoſueri mus. nam ꝓpõnes ſyll⁹orũ dialecticorũ, vt plurimũ, non ſunt oĩ ex parte falſæ, neq; oĩno veræ. Eſt enĩ hoc L
nõ ab ſiſte eius, quod in Artibus factiuis cõtingere ſolet. nã qui artẽ diuidendi aurũ ab argẽto, vel ab alijs mixturis ꝓfiteꝫ, ſeparat q̃dẽ ſubam auri & argẽti ab alijs ſubſtãtijs, quæ eis immixtæ ſunt, ſed faber aurari⁹ vel argẽtarius & argyrocopus aſſumit illud, qꝺ ſeparatũ eſt, ac expurgatũ, & exquiſitũ, & ip̃m extẽdit, & in bracteas redigit, ex quo q̃dẽ id cõficit qꝺ lubet. Quòd ſi ipſe Bractearius ſeu aurifex hęc duo onera ſubire vellet, poſſet vtiq;, ſed eẽt ꝓfecto ei moleſtius, ſed hoc maxĩe ĩdigem⁹ M
in illis reb⁹ in q̃b⁹ id, qꝺ eſt ꝑ ſe, miſceꝫ cũ eo, qꝺ ex accidẽti: hoc aũt accidit in ſcĩa nãli, & in diuina, atq; in morali, nõ aũt in ſciẽtijs mathematicis: & iõ raro inuenies Ariſtotelẽ afferre aliquã demſonẽ de aliqua re iſtarũ triũ ſcĩarũ, quin prius ꝓponat de ea re dubiũ dialecticũ añ ipſam demſonẽ. Palã aũt eſt, ꝙ hęc vtilitas, q̃ in ſciẽtijs habetur, nõ eſt illa vtilitas, q̃ ex exercitatione fit: qm̃ hæc in ſe ipſa exiſtit, ſeu ex ipſamet fit, illa vero fit media illa facultate, quæ ex ipſa exercitatione & vſu prouenit.

Secunda

A ABRAM

Secũdus autem modus eſt, quia ex quo artes ambiuntur tribus rebus, ſcilicet præmiſſis & quæſitis & ſyllogiſmis, hic autem numerus harum rerum, qui partitur earum ambitum ex ea parte, qua ſunt vulgatæ, eſt faciliot, quando itaq; adipiſcuntur ſuum propoſitum per opus, facilius eſt diſcernere, quod ex illis poſitum eſt, eſſe verũ, an ſit eo modo quo poſitum eſt, nec ne: hoc autem fit demõſtratiuis methodis, ille enim hoc modo iterum tranſit in demonſtrationem. Tertius autem
B modus eſt, quia nos iuuamur præmiſſis diuulgatis ad artium principia, & hoc fit multis modis: quorũ vnus eſt, quòd ſumat illa principia, quæ non oſtenduntur niſi inquiſitione: ad vtendum autem inquiſitione indiget modo, qui dicitur in hac arte. & alter eſt, quia aliquando illa principia ſunt de illis, quas concipere eſt difficile illi, qui initiatur in diſciplina, aut aſſerere illa primo affatu, & vt occurrat aſſertio vtitur rebus diuulgatis, quouſq; ei⁹ mens confirmetur per hoc, & ei incidat aſſertio illorum, prout facit Ariſto.
C in libro Peri hermenias, diſtinguendo res ratione dictionum, quando illas diſtinguit in nomen, verbum, & dictionem ſyncategorematicam.

Quartus autem eſt, quia ſpecies præmiſſarum, quæ ſubiectiones certæ ſunt, quæ conſueuerunt in alia arte commonſtrari, præter illas artes, in quibus ſubijciuntur, & addiſcentis opinio de illis eſt contra id, quod illis ſupponit in illa arte, ſicq;

aliqñ

D MANTINVS

Secũda cauſa eſt, qm̃, cũ ártes contemplatiuę tria amplectent: nempe ꝓpõnes, ſeu præmiſſas, atq; quęſita, ac ſyllos: horũ aũt numerus primo atq; vtilitas eorũ, quatenus ſunt ꝓbabilia, facilior exiſtit: idcirco, cum ea obtinuerimus actu parata, facile poterim⁹ diſcernere ac dignoſcere id, qđ iã ex ipſis ſuppoſitũ fuerit eẽ verum, vtrũ eo pacto, quo ſuppoſitum fuit ſe habeat vel ne: & hoc quidẽ ꝑ demõſtratiuas methodos. hac. n. ratione vr̃ quoq; inſeruire, & ſubminiſtrare ipſi demonſtrationi, ſeu arti demõſtratiuę. Tertia cauſa eſt, qm̃ E
ꝓpõnes probabiles magnã afferunt vtilitatẽ ad ipſa principia artiũ habenda, & hoc quidem varijs modis.

Primo quidẽ mõ, cũ illa principia non ꝓnt notificari, niſi ꝑ inductionem: & ſic indigebim⁹ vti inductione eo mõ, quo in hac arte expoſitũ eſt. Secũdo, qa nonnunq̃ illa principia difficulter cõcipiuntur prima illa cõceptione ſimplici, ſ. ipſoꝝ incõplexoꝝ (quã formationẽ Arabes vocant) ab ipſo diſcipulo, q nũc primũ incipit diſcere, aut verificant in initio, ſ. cognitione cõplexorũ (quam certitudinẽ quoq; Arabes appellãt) F
& ideo ad eorũ verificationẽ vtitur cũ eo rebus publicis, donec firmetur eius opinio de ea re, & habeat ꝑ id eius certificatio, vt Ariſt. eſt vſus in lib. Perihermenias, dum diuidit res per dictiones, cum diuidat eas in nomen, verbũ, & conſignificatiuam dictionẽ, ſeu ꝓpõnẽ. Tertio, qa, cum illud genus ꝓpõnũ ſit, quæ ſunt veluti ꝓnotiones, ſeu ꝓfationes, q̃ qdẽ ſolent in alia arte ꝓbari, & nõ in ea in qua ſubijciunt, & diſcipulus hẽat de eis diuerſã, ſeu oppoſitã opinionem

G ABRAM MANTINVS K

aliquãdo allicitur rebus vulgatis, vt illas recipiat qui addiſcit, donec initiatus ſit in arte, in qua profertur demonſtratio de illis, & illas ſciat vera ſcientia. Et quintus eſt, quia illis repelluntur Sophiſtę deceptores circa principia ſcientiarum, prout fecit Ariſto. in libro Primo Phyſicorum contra illos, qui negabant multitudinem & motum eſſe. Sextus autẽ eſt, quia ex quo demonſtrationum ſunt duæ ſpecies, quædã ſpecies, quæ verificat naturaliter ignota, & alia ſpecies qua verificatur per ſe intelli-
H gibile apud illum, qui illud negaret, & hoc commonſtrarur per præmiſſas maxime vulgatas, quibus contigit cum hoc ꝙ ſunt vulgatæ, ꝙ ſint etiam veraces, illæ enim iuuãt hanc rem, & hic ſpeculãdi modus eſt maximus modus ſpeculationis, qui fit in metaphyſicis in verificando principia ſcientiarum particularium.

Sicq; iam diximus huius ſcientiæ intentionem, & eius nominis ſignificationem, eiusq; partitionem, & vtilitatem, & progrediemur ad orationem edicendi eius partes, & incipiemus orationem à prima eius parte.
I Et conſiderabimus primo quæ ſint orationes, & ex quibus componantur, & quo modo componantur, & quot ſint ipſarum ſpecies.

nem illi, quæ habeẽ de eis in illa arte, tunc vtiẽ ipſe, ſ. præceptor pro illarũ prẽnotionũ declarare, ac probatione rebus ꝓbabilibus, quas acceptet ipſe diſcipulus: ita vt cũ aggrediet illã artẽ, quæ eas demõſtrat, iã ſciuerit eas vera ſcĩa. Quarto, qm̃ his ipſis refellunt deceptiões Sophiſtarũ circa prima principia ſcĩarũ, vt in. 1. lib. Phyſi. Ariſt. eſt vſus contra eos, q negabãt pluralitatẽ entiũ, ac motũ ipsũ. Quinto ꝓpea ꝙ duo ſunt genera demõnũ: aliud quidẽ genus ẽ illud, quo verificat id, qđ eſt nã ignotũ: aliud vero ẽ, quo id qđ L
eſt de ſe notũ, verificat apud eũ, qui ipm̃ neget: & illud q dẽ declarat per ꝓpõnes maxime probabiles, q̃ quidem & ſi ſint probabiles, ſolent eſſe veræ ẽt: & ideo cõducũt ad hoc negotiũ: & is contẽplandi modus eſt vtiq; maximi momenti, qui in lib. Meta. in vſum venit pro verificandis ſciẽtijs particularibus. Iã ergo diximus propoſitũ huius artis, qđ nã ſit, quidq; eius nomen ſignificet, eiusq; partes, q̃ ſint, vtilitas quoq; ipſius, q̃ nã ſit. Reliquũ nũc eſt, vt aggrediamur tractare de vnaquaque eius partiũ, ſumpto, ſ. initio à prima M
eius parte. Primo aũt nobis cõſiderandũ eſt, quid ſint ipſæ † rationes Dialecticæ, & ex quibus conſtent: & quo pacto cõponantur, & quot ſint earum genera.

† a.l. orationes.

Ex quibus, & quot, diſceptatio dialectica conſtet. *Cap.* 3.

PRimum igitur conſiderandum ex quibus eſt methodus: ſi quidem ſumpſerimus ad quot, & quæ, & ex quibus orationes, & de quibus ſyllogiſmi, & qũo his abundemus, habebimus ſufficienter propoſitum. Sunt autem numero æqualia, & eadem ea, ex quibus orationes, & de quibus ſyllogiſmi: fiunt enim orationes ex ꝓpõnibus: de quibus aũt ſylli fiũt, problemata ſunt.

Omnis

A Omnis autem propoſitio, & omne problema, aut proprium, aut genus, aut accidens indicat: etenim differentia, cùm ſit generalis, cum genere ordinanda eſt. Quoniam autem proprium hoc quidē quid eſt eſſe ſignificat, illud autem non ſignificat, diuidatur propriū in vtraſq; prædictas partes, & vocetur illud quod quid erat eſſe ſignificat, terminus: reliquum vero ſecūdum communem de ipſis aſſignatam nominationem nuncupetur proprium. Manifeſtum igitur ex ijs, quæ dicta ſunt, q̄ ſecundum præſentem diuiſionem quatuor omnia accidit fieri, aut propriū, aut terminum, aut genus, aut accidens. Nemo autem nos opinetur dicere, q̄ vnumquodq; horum ſecūdum ſe dictum propoſitio, vel problema eſt, ſed q̄ ex his & problemata, & propoſitiones fiunt. Differunt autē problema, & propoſitio, modo: nam, cùm ſic dicitur, putaſne animal greſſibile bipes, definitio eſt hominis, & putaſne animal gen⁹ B eſt hominis: propoſitio fit. Si autem, vtrum animal greſſibile bipes definitio eſt hominis, an non: problema fit. Similiter autem & in alijs. Quare merito æqualia numero problemata, & propoſitiones ſunt: nam ab omni propōne problema efficies mutans modū. D E

Sermo de partitione quæſitorum in topicis ſecundum numerum prædicatorum. Cap. 3.

ABRAM

ET dicimus quòd topicæ orationes vniuerſaliter ſūt ſyllogiſmi qui fiunt ex vulgatis præmiſſis, ſicut demōſtrationes ſunt ſyllogiſmi qui fiunt ex præmiſſis primis naturaliter: & incipiemus ex his in explicando ipſarum ſimpliciorem, quæ C tandem ſunt problemata & præmiſſæ vulgatæ, ipſarumq; partes. Dicimusq; quòd præmiſſæ & problemata ſunt ſubiecto vnæ, & modo duæ. oratio enim enuntiatiua, quando ponitur admiſſa, & fit ſyllogiſmi pars, vocatur præmiſſa, quando vero de ea inquirimus ſecundum modum conſtruendi vnum contradictoriorum de ea, aut illius deſtructionem, vocatur problema, hoc autem ſic exiſtente cuiuſq; præmiſſæ & cuiuſq; problematis prędicatum, non euadit quin ſit definitio, aut genus,

MARTINVS

DIcamus itaq; q̄ orationes Dialecticæ, ſeu Topicæ, ſunt generatim ſyllī, qui ex præmiſſis probabilibus oriunt: quēadmodū demonſtrationes ſunt ſyllī, qui ex ꝓ̄ponib⁹ naturaliter primis oriūtur. Incipiamus aūt à ſimplicioribus ipſarū, quę quidem ſunt partes ipſorū quęſitorum F ac ꝓ̄pōnes ꝓbabiles earumq; ptes. Dicendū igit̄ eſt, q̄ ꝓ̄pōnes & ꝓble mata ſunt vnū & idem ſubiecto, ſed duo modo ipſo: nā oratio enūtiatiua ſi ſupponat̄ per modū acceptationis, & fiat pars ſyllī, vocat̄ pręmiſſa, ſeu ꝓ̄pō, ſed ſi eā conſideremus per modū affirmandi vnum duoꝝ contradictoriorū eius, aut negādi, & deſtruendi, ipſum tunc vocabitur problema. Ex his itaq; ſequitur, q̄ cuiuſlibet ꝓ̄pōnis, & problematis prædicatum neceſſario erit vel definitio, vel

ABRAM

G nus, aut dria, aut proprium, aut descriptio, aut accidens, re aũt sic existente quæsita topica sunt sex specierum, sed Aristo. conclusit driam in genere, & posuit eam vnum, & similiter inclusit descriptionem in proprio, & cõstant quæsita topica apud ipsum quatuor species, aut definitiones, aut propria, aut genera, aut accidentia. Et eius propositũ hic est cõmonstrare loca singulorum horũ quatuor quæsitorum, qñ enim non amplecterentur quæsita, non amplecterentur loca ipsa cum eo, ꝙ illorũ
H est scientia simplicioris, ex quo ex illis componũtur orationes topicæ. Expedit itaq; nobis describere vnũ quodq; horum quatuor secundum descriptionem sibi cõuenientem in hac arte, quæ sunt descriptiones & definitiones vulgatæ: & iterum infra narrabimus, ꝙ reliqua quæsita inclũdantur in his quatuor, & amplectantur in hoc capite.

MANTINVS

vel genus, vel dria, vel propriũ, vel descriptio, aut accidẽs. Sic igit quæsita dialectica erunt sex: veruntamẽ Aristo. applicat driam ipsi generi, & in vnũ caput ea reponit: sit & descriptionẽ proprio: & sic quęsita dialectica apud ipsum erũt quatuor, videlicet vel definitiones, aut propria, aut genera, aut accidẽtia. Eius itaq; ptopositũ est hic declarare ea loca, quibus vtimur in singuli horũ quatuor quæsitorum. Nã si non terminent ipsa quæsita, haudquaq; posset terminari & ipsa loca. Adde ẽt, quia
E ꝙ hoc habetur quoq; notitia de rebus simplicioribus, ex qbus oões dialecticæ constant. Consentaneum ergo est, vt vnũquodq; horum quatuor describam' iuxta descriptionẽ sibi conuenientẽ in hac arte, & sunt descriptiones qdẽ probabiles, atq; definitiones famosę: post hoc aũt dicemus reliqua q̃sita in his quatuor cõtineri, & in eorũ capitulis ĩcludi.

De Termino, Proprio, Genere, & Accidente. Cap. 4.

DIcendum aũt, quid Terminus, quid Propriũ, quid Genus, quid Accidẽs. Est aũt terminus quidẽ oratio quid erat eẽ significãs. Assignatur aũt aut oratio pro noĩe, aut oõ pro
I oratione: potẽ est enim & eorũ, quæ sub oratione significanẽ, quędam definiri. Quicũq; aũt quolibet modo noĩe assignationem faciunt, manifestũ qm̃ non assignant ñ rei definitionẽ, eo ꝙ oĩs definitio oratio quædã est: accõmodatum tñ termino, & hmõi ponendum est: vt quod honestũ est, decens. Sit autem & vtrũ idem sensus, & disciplina, an diuersum: etenim circa definitiones, vtrũ idẽ, an diuersum, plurima fit immoratio. Simpliciter aũt accõmodata termino oĩa dicanẽ, quæ sub eadẽ disciplina cũ definitionibus continenẽ. Quòd aũt omnia quæ nunc dicta sunt, hmõi sunt manifestũ ex his. Potentes enim ꝙ idẽ, & ꝙ diuersum disputare, eodem modo, & ad definitiones argumentari facile poterimus: nã ostendentes ꝙ non idẽ est, interimentes erimus definitionẽ, non tñ conuertit quod nunc dictũ est: non enim sufficiens est ad astruendum

definitionẽ

A definitionem oſtendere idē eſſe: attamen ad deſtruendū, ſufficiēs eſt oſtendere ꝙ non idem eſt. Proprium aūt eſt, quod non indicat quid eſt eſſe, ſoli aūt ineſt, & conuerſim prædicatur de re: vt propriū eſt hominis Grammatices eſſe ſuſceptiuum. Nā ſi homo eſt, & Grammatices ſuſceptibilis eſt: & ſi Grammatices ſuſceptiuum eſt, & homo eſt. Nemo enim propriū dicit, quod contingit alī ineſſe, vt homini dormire, neꝙ ſi forſitan ꝑ aliquod tp̄s ineſt ſoli. Si
* aūſi eni aūt *forte dicatur aliquid taliū propriū, non ſimpl̄r: aliqñ, vel ad aliquid dicetur: nam ex dextris quidem eſſe, aliqñ proprium eſt. Bipes aūt ad aliquid proprium eſt dictum: vt homini ad equum, & canē. Quod aūt eorum quæ continguntalī ineſſe, nullū conuerſim prædicaī, manifeſtum eſt: non enim neceſſariū eſt ſi quid dormit, hominē eſſe. Genus aūt eſt, quod de pluribus, & differētibus ſpecie in eo quod quid eſt prædicaī. In eo quod quid p̄dicari ea dicuntur, quæcunꝙ cōuenit eū, qui interrogatus eſt, reddere qd eſt, quod propoſitū eſt: quēadmodū de hoīe conuenit eum, qui interrogatus eſt, quid id eſt, quod propoſitum eſt, dicere ꝙ animal. Generi aūt accōmodatum eſt vtrum in eodem genere aliud alī, an in altero ſit. Nam & hmōi ſub eandem methodū cadit cum ge
B nere: diſputantes enim ꝙ animal genus hoīs, ſimpliciter & bouis, diſputantes erimus qm̄ hæc in eodē ſunt genere: ſi aūt alterius quidem oſtendamus ꝙ genus eſt, alterius aūt ꝙ non eſt, diſputantes erimus qm̄ non in eodem genere hæc ſunt. Accidens aūt eſt, ꝙ nihil horū eſt, neꝙ definitio, neꝙ propriū, neꝙ genus, ineſt aūt rei.

Et quod contingit ineſſe cuiuis vni, & eidē, & non ineſſe: vt ſedere contingit ineſſe alicui eidē & non ineſſe, ſiīr aūt & album: nā & idem nihil prohibet qñꝙ album, qñꝙ non album eſſe. Eſt autem accidentis definitionū ſecunda melior: nā cum dī prima, neceſſariū eſt ſi debet quis intelligere, p̄ſcire quid eſt terminus, & genus,
C & proprium: ſecunda aūt perfecta eſt ad cognoſcendum, quid eſt quod dī per ſe. Annectantur autem accidenti, & quæ ad ſeinuicē ſunt comparationes quolibet modo ab accidente dictæ: vt vtrum honeſtum, an quod confert, expetibilius: & vtrum quæ eſt ſm̄ virtutem, an quæ ſm̄ voluptatem ſuauior vita: & ſi quid aliud ſimiliter his eſt dictum: in omnibus enim talibus vtri magis prædicatum accidit, quæſtio fit. Manifeſtum eſt aūt ex his, quoniam accidens nihil prohibet, & quando, & ad aliquid proprium fieri. vt ſedere cum ſit accidens, qñ quis ſolus ſedet, tunc aliquando propriū erit: ſolo vero ſedente, ad non ſedentes proprium: quare & ad aliquid, & aliquando nihil prohibet accidens proprium fieri, ſimpliciter autem proprium non erit.

Sermo

ABRAM

De Definitione.

DIcimus, ꝙ definitio eſt oratio ſignificans rei quidditatẽ, qua eſt ipſius eſſentia, quę illam proprie decernit, bifariam autem definitio explicat: aut enim explicat quid ſimplex nomen ſignificet, prout dicimus, an homo ſit animal rationale: aut explicat quid oratio ſignificet, & hęc quidem eſt trium ſpecierum, quia aut explicat qd ſignificet oratio, quæ gerit vicem nominis, ſicut dicimus, an Lunæ eclipſis ſit, ꝙ obſcuretur, dum incidit in piramidem
H vmbræ terræ: aut explicat quid ſignificet ipſa deſcriptio, prout dicimus, an ſcientiæ receptiuum ſit animal rationale: aut explicat quid ſignificet ipſa definitio, & hoc quidẽ poſſibile eſt in his, quarum ſunt duę definitiones, ſonus qui fit in nubibus eſt extinctio ignis in nubibus, aut diuulſio venti, qui in eis detinetur, ambæ enim hæ ſunt tonitrui definitiones, & aliquãdo vtimur hac, quando rei eſt definitio, & vniuſcuiuſq; ſuarum partium eſt definitio, & fit definitio vniuſcuiuſq; ſuarum partium vice illius, quod illarũ no-
I mina ſignificant: explicatio vero, qua eſt nomen nominis vice, hoc eſt, quando ignoramus an ſignificatio primi nominis ſit ſecundi nominis ſignificatio, prout dicim⁹, an pulchrum ſit ipſum præeligendum, & hęc ſubintrat gen⁹ definitionis, hoc eſt, quæſita definitionum, & ſimiliter deſcriptiones, quæ fiunt, quatenus ſunt expoſitiones ſignificationis ipſius nominis, non quatenus ſignificant rem illi inexiſtentẽ, prout dicimus, an quod vacui nomen ſignificat, ſit locus in quo nulla res ẽ.

Et

MANTINVS

DIcamus ergo definitionẽ eſſe, orationẽ ſignificantẽ quiditatem rei, qua obtinet ſuũ proprium eſſe: vt autẽ ꝙ definitio ſignificet p alterũ duorũ locorum, nempe vel notificat id quod per ipſum nomẽ, ſimplex ſignificat, vt cum dr vtrum homo eſt aĩal rationale: vel notificet p id, quod per ipſam orationem ſignificat: & is iterum locus trifariã inuenit, videlicet vel notificabit id, quod ſignificat p orationẽ, q̃ ſe habet veluti deſcriptio, vt cũ dicimus, vtrũ eclypſis Lunæ ſit, vt ſcilicet ob- L
ſcuret, qñ cadit in pyramidẽ vmbrę terrę, vel notificabit id quod ſignificet ipſa deſcriptio, vt cum dicimus, vtrũ ſuſceptiuum diſciplinę eſt aĩal rõnale, vel notificabit id, quod p definitionẽ ſignificat: & hoc qdẽ põt euenire in eo, quod hẽt duas definitiones, vt cũ dicimus vtrũ vox, quæ eſt in nube, eſt lucta flatus retẽti in ea: hęc enim duo ſunt ipſæ definitiones tonitrui. Sępiſſime tñ hoc venit in vſum, vbi ſ. ipſa res habeat ſuã definitionẽ, & quælibet ei⁹ pars quoq; habeat definitionẽ, & ponat definitio vniuſcuiuſq; partiũ definitionis M
pro eo, qđ ſignificãt noĩa ipſius. Notificatio vero, in qua aſſignat aliqđ nomẽ vice alterius noĩs. & hoc qdẽ fit cũ ignoram⁹, vtrũ idẽ ſignificet primũ nomẽ, quod ſigñat ſecundũ. vt cũ dicim⁹ vtrũ honeſtũ ẽ decẽs: hoc n. eſt attinẽs gñi cõſiderationis ipſius defiõnis, id eſt de quęſitis definitionũ. ſiꝑ ẽt ſe hñt deſcriptiões, q̃ dant, q̃ten⁹ sũt expõnes ſignonis ip ſi⁹ noĩs, ñ q̃ten⁹ ſigñent aliqd exñs, vt cũ dicim⁹, vtrũ id, qđ ſigñat nomẽ vacui, ſit loc⁹ ĩ quo nihil exiſtit:

tandẽ

ABRAM

A Et vt vniuersalius inquam spés quæ
siti, quo quęrit, an tale sit tale ipsum
ad hoc q̄ situm attinet idem, aut aliud,* subintrat hoc quę
situm, hoc aũt sic est, quia qui con-
struit rem esse rei definitionē, iam
prius construxit, ꝙ sit idē sibi, & qui
construit ꝙ non sit illud ipsum, & ꝙ
sit aliud, iam destruxit definitionē,
& ideo loca de eodem & diuerso nu
merantur cum locis definitionis, &
ꝙ tibi hoc significat est, qa vulgus
B q̄ opinatur ꝙ commutādo nomen in
aliud quod notius illorum est, illud
est definitio, prout comperimus lo-
quentes, quòd definierint sciētiam,
quòd sit sapientia.

De ꝓprio. Proprium autem est, quod nō si-
gnificat rei quidditatē, & ineſt toti
rei & soli, & secum conuertitur præ-
dicatiōe, verbi gratia disciplinabile
de ipso homine, quia quādo homo
est, disciplinabile est, & quando disci
plinabile est, homo est, vulgatum
enim est de proprij dispositione, ꝙ
impossibile sit, quòd insit alij quàm
illi, cuius est propriū. & si nihil pro-
hibeat, quòd vocetur proprium,
quod est vniuersalius re, quando in
C est illi soli aliquo tempore, somnus
enim est cuiusdam hominis pro-
prium, quando hoc tempore aut in
hoc loco nō dormit, nisi hic homo.
& aliquando vocatur propriū quod
ineſt parti speciei, sed non ineſt alij,
sicut azurinus oculus homini ineſt.
Veruntamen propriū est id, quod
definiuimus, hoc autem si dicatur
proprium est nominis æquiuoca-
tione, aut per posterius.

De Ghe. Genus aũt est, quod prædicatur
de multis specie differentibus in eo
quod quid sit, & fm hanc quę siti spe
ciem, scilicet an tale sit talis genus,
subintrat

MANTINVS

tandē hoc gen° inquisitionis, qua in D
qrit, s. vtrū hoc sit hoc idē, vel diuer
sum ad hoc q̄ situ attinet, eo qa, qui
oñdit atq; affirmat aliq̄d eē defiōnē
alicui°, astruit, vtiq; primo illud esse
idē. sed q oñdit id nō eē idē, sed ꝙ ē
diuersum, is qdē iā interimit atq; de
struit defiōnē, & ideo loca sumpta p
idē & diuersum, inter loca defiōnis
vtiq; cōnumerant, cuius rei indiciū
tibi hoc sit, qa vulgus existimat, ꝙ
pmutare vnū nomē in aliud notius
illo priori illud sit defiō, vt videmus
ipsos loquētes definire sapiētiā p ip- F
sam scīam dicētes, s. ꝙ sapiētia ē scīa. E

Propriū aũt est, qđ non significat
quiditatē rei, ineſt tñ toti ipsi rei aę
soli cōuersimq; prædicat de ipsa re,
exēpli gra, ꝙ hō sit disciplinæ susce-
ptiuus. nā hoīe reperto, reperitur id
qđ est susceptiuū disciplinæ, & reper
to ipso susceptiuo scīæ reperit & ip-
se homo: hoc. n. de proprio palā est,
ipsum scilicet nō posse reperiri nisi
in habēte ipsum propriū, licet nihil
prohibeat quin possit dici propriū
id quod est cōius ipsa re, si illi soli in
sit aliqñ. dormire etenim est alicui
homini propriū, si eo tpe vel eo lo- F
co non reperiatur aliquis dormiens
præter illū hoīem, potest tñ appella
ri propriū id, quod in aliqua parte
alicuius speciei reperit, sed nō ineſt
alij speciei, vt glaucedo oculorū in
hoīe: veruntamen propriū est id, qđ
iam definiuimus: reliqua vero, si no
minent propriū, illud quidē æqui-
uoce sic noīabitur, aut analogice. i.
p posterius. Genus vero est, qđ de
pluribus & differentibus specie p̄di-
cat in eo quod quid est. huic enim
mō inquisitionis seu interrogatiōis,
videlicet, vtrū hoc sit genus ad hoc,

Log. cū cō. Auer. B accō-

ABRAM

G ſubintrat illud id, quod dicimus, an tale & tale ſint ſub vno genere, aut diuerſis generibus, & hoc fit, vt ſit quærere gratia exempli, vtrum homo & bos ſubſint vni generi, & cõmonſtretur nobis, quòd homo ſit animal, & bos iterum ſit animal, per locum generis commonſtratũ erit nobis quòd ſubſint vni generi: ſi autem commonſtratum fuerit, quòd ſit genus vnius ipſorum, & non ſit genus alterius, commonſtratum eſt, quòd non ſubſint vni

H eidem generi.

De Accidente.

Accidẽs vero Ariſt. deſcribit hic duabus deſcriptionibus, eo ꝙ nõ ſit ſufficientia in deſcriptione alterius illarum, quæ ipſum ambit quarum vna eſt, quòd accidens non numeretur in vllo horum trium, ſcilicet neq; in definitione, neque proptio, neq; genere, cùm rei inſit: ſecunda autem deſcriptio eſt, ꝙ ſit id, quod poſſibile eſt ineſſe, & non ineſſe vni eidem rei: prima nanq; deſcriptio ambit accidentia ſeparabilia & inſeparabilia, & huius deſcriptionis natura intelligitur ex parte priuatio-

I nis, hoc eſt, inquantum eſt priuatio clauſularum, quæ dictæ ſunt in illorum trium definitionib⁹, & ideo eſt eius ſcientia imperfecta. Per ſecundam vero deſcriptionem intelligit ſm eius eſſentiam, ſed ambit ſolum ſeparabile, & quæſita quæ fiunt de aliquo vtrũ ſit eligibilius & digni⁹, ſubintrant capitulũ accidentis, magis enim & minus ſunt accidentis, & aliquando putatur, ꝙ eis vtendum ſit in cõparatione ſubſtantiæ, prout inquiſiuit Ariſto. in libro Prædicamentorũ, an indiuidua ſubſtantiæ ſint magis ſubſtantiæ, aut ipſæ ſpẽs?

&ſicut

MANTINVS

accommodatũ quidem eſt id, quod K dicitur de aliqua re, vtrũ hoc & hoc ſub vno contineant genere, aut ſub diuerſis. vt ſi quæramus vel diſputemus, vtrũ homo vel bos, exẽpli cauſa, ſub eodem genere contineant, & nõ lateat nos, hominẽ eſſe aĩal, atq; bouẽ quoq; eſſe aĩal per locum à genere, ſeu ꝑ methodũ generis, tũc nõ latebit nos ipſa ſub eodẽ contineri gñe. ſed ſi probet ipſum eſſe genus vni eorũ & non alteri, tunc palã erit ipſa ñ cõtineri ſub vno & eodẽ gñe.

Accidens aũt hoc in loco dupli- L ter deſcribitur cũ vnica illarũ deſcriptionum, qua deſcribitur non ſit ſatis. Prima itaq; deſcriptio hæc eſt, accidens eſt, qđ nihil illoꝝ triũ eſt, nẽpe nec definitio, neq; propriũ, neq; genus, ineſt ãt rei. Secũda vero deſcriptio eſt, qđ cõtingit ineſſe cuiusꝙ vni & eidẽ rei, & nõ ineſſe. Illa itaq; prima deſcriptio amplectit quidẽ accidentia ſeparabilia atq; ĩſeparabilia: huiuſcemodiq; deſcriptionis nã dignoſcit ꝑ priuationẽ, hoc eſt, qa eſt priuatio illarũ rerũ, quæ in definiõnibus illorũ triũ dictæ fuerũt. & ideo talis notitia eſt impfecta. Per ſecũ- M dam vero deſcriptionẽ notificat ei⁹ eſſentia, verũ ſeparabile tñ accidens amplectit. Quæſtiones ꝓterea, ſeu problemata, quę fiũt de aliquo vtrũ ſit honeſtius vel vtilius, ſeu expetibilius annectunt quidẽ ipſi accidenti, eo qa magis & min⁹, ſeu exceſſius & defect⁹ inſunt quidẽ ipſi accidẽti ad ipſum mq; attinẽt, poſſet tñ quis exiſtimare, ꝙ & in ipſa ſubſtantia poſſint fieri huiuſcemodi cõparationes, vt vĩ Ariſto. quærere in lib. Prædicamentorũ vtrũ indiuidua ſubſtantię ſint magis ſubſtãtia q̃ eorũ ſpecies.

Similiterq;

ABRAM

A & ſicut eſt eius ſcrutinium an materia ſit dignior vocari ſubſtantia aut forma,& ſm hoc quæſita cõparationis ſubintrant oĩa p̃dicamenta:quęſitũ vero an prædicatum inſit ſubiecto tm̃ Ariſt. cõmonſtrat, q̃ ſubintrat ipſum accn̄s:& poſuit ip̃m ſubintrare accidens,& ſi prædicatũ, qñ ponit ineſſe ſubiecto non commonſtret de eo q̃ ſit accidens, neq; q̃ ſit genus,neq; definitio, neq; propriũ, propterea quia qñ commonſtratũ fuerit,q̃ res rei inſit,ſaltẽ de illa poſſibile eſt verificari, q̃ ſit accidens,ſi
B non ſit vnum de illis reliquis,& poſuit eius vim, vim accidẽtis,ſicut eſt diſpoſitio indefinitæ,cuius vis poſita eſt vis particularis. Præterea vnũquodq; illorum, ſ. definitio, genus, & proprium,largiuntur de ſubiecto notionis crementũ, accidentis autẽ non eſt vllum crementũ notionis, quod vero de eo quæritur, eſt, q̃ inſit,& ideo ſubintrat numerũ quæſitorum eſſendi. Quæſitũ vero an res ſit ſimplr, varij circa ipſum fuerunt expoſitores, quã ſpecierum horum quæſitorũ ſubintret: verumtamen
C qñ dicendo an hoc ſit velimus intel
M ligere ſicut dicẽdo an illud ſit verax, q̃ ſcilicet id eius, quod eſt in anima connexum ſit illi, q̃ eſt extra animã, indubitate illud ſubintrat ipſum accidens,& hoc eſt magis promulgatũ de ſenſu illius, quod ſignificat nos dicere vtrũ res ſit,aut non ſit?& hoc eſt illud, quod aſſeuerat Alexãder.

Aliquorum autem opinio fuit, q̃ hoc quæſitum ſubintret genus & definitionem, intelligunt enim p̃ens, cuius eſt eſſentia, & cauſæ, quibus conſiſtit extra animam: prima vero eſt magis vulgata.

MANTINVS D

Similiterq; q̃rit vtrũ mã ipſa, vel ip D
ſa foſa debeat appellari potius ſũba.
hac igit̃ rõne quęſita ipſi⁹ cõparatio
nis,oĩbus quoq; p̃dicamentis annectent. Ariſt. tn̄ dicit, q̃ q̃ſitũ illud,ſ.
vtrũ prædicatũ inſit tm̃ ſubiecto,qđ
annectit ipſi accn̄ti,ad ipſumq; attinet,& Ariſto. dicit illud annecti ipſi
accidẽti,quãuis ex hoc,qđ dicimus,
p̃dicatũ ineſſe ſubiecto, nõ ꝓbet ip
ſum eſſe accn̄s,neq; genus,neq; definitio,neq; ꝓpriũ: ꝓpea quia, cũ pro
bat aliq̃d ineſſe alicui, tandẽ id, qđ
p̃t de eo vere dici, erit ſaltẽ dicere q̃
ſit accn̄s,ſi ñ ſit aliq̃d aliorũ triũ reli E
quoꝝ. & poſuit id hẽre vim accn̄tis.
quẽadmodũ dixit ẽt ipſam indefinitã hẽre vim ꝑticularis. Vnũquodq; p̃terea horũ triũ,ſ.& ipſa defiñ,& genus,atq; ꝓpriũ addũt in ipſo ſubto
aliquã notitiã, ex accidẽti ꝙ nulla
habet maior notitia:ſed qđ de eo re
qrit eſt, vt ſit, & iõ annectit nũero
eorũ q̃ dicũt eẽ. Circa illud vero q̃ſi
tũ,qđ q̃rit vtrũ res ſit abſolute,diſce
ptati ſunt expoſitores,ĩ quo nã hoꝝ
quatuor q̃ſitoꝝ gñe, cõtineat & cui
eorũ annectat. Sed,ſi cũ dicim⁹ vera
ita ſit ĩtelligam⁹ ac ſi dicerem⁹, vtrũ F
illud ſit verũ: nẽpe vt id qđ de ea re ĩ
aĩo habet correſpõdeat atq; concor
det cũ eo,qđ extra aĩam exiſtit, tũc
ꝓculdubio id ipſi accn̄ti annecti de
bet,& hoc ꝓfecto vr̄ maxĩe ſigñ ax
apud vulgũ,id qđ dicim⁹ vtrũ res ſit.
vel nõ ſit. & hęc eſt ſnĩa Alexandri
Sed aliqui alij putãt hoc quæſitũ annecti ipſi generi, atq; definitioni.
ꝓpea quia vr̄, q̃ cũ dicimus eſt, intelligat id qđ hẽt eſſentiã,& cauſas quibus conſiſtit extra animam: prior tamen ſententia, ſeu prius dictum, eſt magis apparens, ſeu probabile.

G *Quòd cætera prædicata aliquid claudant eorum, quæ definitio continet. Cap. 5.* K

NOn lateat autem nos, qm̃ quæ ad propriũ, & genus, & accidens omnia dicuntur, & ad definitiones conueniet dici. Oſtendentes enim qm̃ non ei ſoli ineſt, quod eſt ſub definitione (quẽ admodũ & in proprio) aut qm̃ nõ gen⁹ quod aſſignatũ eſt in definitione, aut qm̃ nõ ineſt aliquid eorũ quæ in definitione dicta ſunt, quod quidẽ & in accidente dici põt, interimentes erimus definitionẽ. Quare ſm prius aſſignatã rationem omnia erunt quodammodo definitioni accommodanda, quæ numerata ſunt.

Sed non ꝓp hoc vnam in oĩbus vſem methodum quærendum, neq; enim facile inuenire hãc eſt: & ſi inueniat̃, oĩno obſcura, & inſuauis plane fuerit ad propoſitũ negocium. Propria vero in vnoquoq; terminatorũ generum aſſignata methodo, facile ex ĩs quæ
H circa vnumquodq; propria ſunt, decurſus propoſiti fieri poſſit. L

Quare vl̃r figura quidem, quemadmodũ dictum eſt prius, diuidendum eſt: reliquorum aũt ea, quæ maxime ſunt ſingulis peculiaria, annectendum, definitioni & generi accommodata ea nuncupantes: penè autem adiuncta ſunt, quæ dicta ſunt ad ſingula.

Sermo De altera quæſitorum partitione ſecundum vnum & multa. Cap. 5.

ABRAM

EXpedit autem te ſcire quòd hæc quatuor quæſita fiunt duobus modis quæſtionis, quorum vnus eſt quòd illo explicetur quòd nomen rei ipſius quæſiti, prout dicimus an tale ſit definitio talis, aut non ſit illius definitio: & alter eſt, quòd non
I explicetur. Et dicamus, quòd dicendo an ſic & ſic, ſenſus ſit, an ſic ſit talis definitio, aut genus, aut propriũ, aut accidens, & hoc quando ſenſus fuerit ex copula, quando vero ibi non fuerit copula, hoc propoſitum numeratur in quæſitis eſſendi ſimpliciter ſolum: hic itaq; eſt numerus ſpecierum quæſitorum topicorum & quę numerantur ſubintrare ſingulas ipſorum ſpecies, quæ vero numerant̃

MANTINVS

NEc te lateat hæc quatuor q̃ſita biſariã quæri. primo qdẽ, cũ ꝓ ipſum exponit̃ ac declarat̃ nomen ipſiusmet q̃ſiti, vt ſi dicat̃ vtrũ hoc ſit definitio huius, vel nõ ſit ei⁹ definitio: ſecũdo vero mõ, quum nõ declarat̃ ꝓ ipſum, & hoc qdẽ ſit cũ fuerint nota ipſa ſigna, id eſt ꝓpõnes M ſeu notę cõſignificatiuę, qa ipſis cognitis ſigñatio eſt cognita & clara. Dicẽdũ ergo, ꝙ cũ dicim⁹, vtrũ hoc ſit hoc, ĩtelligim⁹ vtrũ hoc ſit defiõ hui⁹ rei, vel ſit gen⁹ vel ꝓpriũ vel accidẽs. & hoc cũ fuerit intel'm adiunctũ. hoc ẽ ſi ĩtelligat̃ cõiũctim & copulatim, ſed ſi nulla det̃ ibi cõiũctio ĩter illud ꝓpoſitũ negociũ. tũc illud q̃ſitũ, ĩter q̃ſita de eſſe abſolute tm̃ & ſimpl'r cõnumerabit̃. Hæc itaq; ſunt gña q̃ſitorũ ſeu ꝓblematũ dialecticoꝝ, ſeu topicorũ, q̃ enumerata ſunt.

ABRAM

A numerantur ſubintrare collectum illorum, ſcilicet quatuor ſpecierum prædictarum, ſunt quæſita vnius & alterius, vnum enim & aliud ſunt nomina æquiuoca, quæ multifariã dicuntur, ſed non euadit ſecundum quemuis illorum modorum ſignificet, quin referatur ad illas ſpecies, & hoc oſtenditur nobis diuidentibus quid ſignificet vnius nomen, & hoc ſecundum quòd expedit huic arti, ſermo vero de hoc perfecte habetur in Metaphyſicis.

MANTINVS

ſunt. & q̃ numerant annexa ſingulo D generi eoꝝ: ea vero, q̃ numerant annexa oĩb⁹ illis quatuor gñib⁹ dictis, ſunt q dẽ illa, q̃ dicunt q̃ſita de eodẽ & de diuerſo: idẽ enim & diuerſum ſunt noĩa æquiuoca. q̃ multifariã dicunt: nihil tñ prohibet, quin reperiat aliquid ibi, qđ ſignificet illud reduci ad illa gña: hoc tñ ſatis patebit in nra diuiſione de varijs ſignificatis ipſius noĩs, eiuſdẽ, quot modis, ſ. ſignificet hoc nomen idẽ, prout ad hanc artẽ attinet, ſed in libro Metaphyſicæ exacte de hoc tractatur.

B E

Quot modis Idem dicatur. *Cap. 6.*

PRimum aũt omnium de eodẽ determinandũ, quoties dicit. Videbitur aũt idẽ, vt figuraliter ſit ſumere, tripliciter diuidi. Numero enim, aut ſpecie, aut genere idẽ ſolemus appellare. Numero quidẽ, quorũ nomina plura, res aũt vna: vt indumentũ, & veſtis. Specie aũt quę cũ ſint plura, indifferentia ſunt ſm ſpeciẽ: vt homo homini, equus equo: nam hmõi ſpecie dicunt eadẽ, quæcunq; ſub eadẽ ſpecie ſunt. Siliter aũt & genere eadẽ, quæcunq; ſub eodẽ genere ſunt: vt equus homini. Videbitur aũt ab eodẽ fonte aqua, quæ eadẽ dicit, habere aliquã dr̃iam præter dictos modos: non tñ, ſed & hmõi in eodem ordine ñs quæ ſm vnã ſpeciẽ quoquomodo dicta ſunt: oĩa enim talia cognata, et affinia ſibiinuicem C vident eſſe: nã omnis aqua omni aquæ eadẽ ſpecie dr̃, eo q̃ habeat F quandã ſimilitudinẽ: ab eodem aũt fonte aqua quæ eadẽ dicitur, nullo alio differt, q̃ eo q̃ vehementior ſit ſimilitudo: quare nõ ſeparamus idem ab ñs quæ ſm vnam ſpeciẽ quoquomodo dicunt. Maxime aũt indubitanter quod vnũ eſt numero, idem ab omnib⁹ videtur dici. Solet autem & hoc aſſignari multipliciter: propriſſime aũt, & primo, qñ nomine, vel termino idem aſſignatũ fuerit: vt veſtis indumento, & animal greſſibile bipes, homini. Secundũ autem, qñ proprio: vt diſciplinæ ſuſceptibile, homini, & quod natura ſurſum fertur, igni. Tertium vero, qñ ab accidente: vt ſedens, vel muſicum Socrati: omnia enim hæc vnũ nnmero volunt ſignificare. Quod aũt verũ ſit quod nunc dictũ eſt, ex tranſſumentibus nuncupationes maximè quis diſcat: ſæpe enim præcipientes noĩe vocare aliquẽ ſedentiũ, tranſſumimus, qñ fortè is nõ intelligit cui

G præceptū facimus, tanquā ab accidente ipso magis intelligente: & k
iubemus ſedentē, vel diſputantē vocare ad nos, manifeſtum ꝙ vt
eundem opinantes, & ſm nomen, & ſm accidens ſignificare. Ergo
idem quemadmodum dictum eſt, tripliciter diuidatur.

Sermo de vno. *Cap. 6.*

ABRAM

ET dicimus, ꝙ nomē vnius dr̄ de trib⁹ ſignificatis, & vnūquodq; horū triū diuidit̄ in multas partes: quorū vnum eſt vnum numero, & hoc quidē diuidit̄ in ſex partes: aut vnum noīe, vt dicim⁹ agnū & agnū vnum idem: aut vnum definitione, prout dicimus aīal rōnale, & aīal qđ
H cōmertijs vtit̄ vnū noīe: aut vnum noīe & definitione, prout dicimus hoīem, & aīal rōnale vnum idē: aut vnū proprio, prout dicim⁹ diſciplinabile & riſibile vnū idē: aut vnum noīe, & ꝓprio, prout dicim⁹ hoīem & riſibile vnū idē: aut vnū definitione & proprio, prout aīal rōnale & riſibile vnū idē. Secūda aūt pars primæ diuiſionis eſt vnū prædicato, & hoc partit̄ in tres partes: aut vnū genere, vt homo & equus ſunt animalitate vnus: aut vnū ſpecie, ſicut Socrates & Plato ſunt humanitate vn⁹, & Græci & Romani ſunt humani-
I tate vni: aut vnū accidēte, ſicut nix & calx ſunt vnū albedine. Tertia vero pars primę partitionis ē vt analogia vnū, vt Alchalipha maurorū, & Cęſar Romanorū ſunt vnus. i. ꝙ proportio illius qđ ſignificat Alchalipha apud mauros, eſt idē ꝓportione illi, qđ ſignificat Cęſar apud Romanos, & aliqñ dicimus ꝙ aeris ſerenitas & maris trāquillitas ſint vnū.

Hi itaq; ſunt modi quib⁹ dr̄ vnū. Et notum eſt ꝙ aliud dicitur ſm illorum numerū: vnicuiq; enim ſignificato vnius opponit̄ aliquod aliud.

Et

MANTINVS

DIcamus igit̄, ꝙ hoc nomē idē, primo quidē tria ſignāt, quoꝝ quodlibet diuidit̄ in plures partes: primū eorū eſt id, quod dr̄ idem numero: & hoc q đ diuidit̄ in ſex partes: quarū prima eſt, cū dicimus idē noīe, vt cū dicim⁹ veſtē & indumentum eſſe idē. Secūda eſt idē defiōne, vt cū dicimus aīal rōnale, & animal E
Emax & Vendax, ſeu venditarium, ſunt idē. Tertia eſt idē proprio, vt cū dicim⁹, diſciplinabile & riſibile ſunt idē. Quarta, eſt idē noīe & defiōne, vt cū dicimus hoīem & aīal rōnale ſunt idē. Quinta, idē noīe & ꝓprio. Sexta, idem definitione & proprio.

Secūda vero pars primę diuiſionis eſt id, quod dr̄, idem p̄dicato. & hęc pars diuidit̄ in alias tres partes. Prima eſt, idē gñe, vt cū dicimus hominem & equū, eſſe idē in aīalitate. Secunda eſt, idē ſpecie, vt cū dimus Socratē & Platonē eē idē humanitate. Tertia eſt, idē accidēti, vt calcē & ni- M
uem dicim⁹ eſſe idē albedine. Tertia vero pars primę diuiſionis eſt idem ꝓportione, vt cū dicim⁹ Alchaleffā mauris idē eſſe, quod Cęſarē Romanis, ac ſi dicas ꝙ idē reſpōdet & ſignificat Alchaliffa apud mauros, qđ reſpondet Cęſar apud Romanos, & cū dicim⁹ quieſcere in aere, & ociari in mari eſſe idē. Hi ergo ſunt modi, quib⁹ hoc nomē idē ſignificat. Manifeſtū aūt eſt, ꝙ hoc nomen diuerſum tot modis dr̄, quot dr̄ & ipſum idē, & ꝙ cuilibet ſignificato ipſius eiuſdē,

ABRAM

A Et non lateat te quo modo fiat illorum reductio ad illas quatuor ſpēs: vnum enim numero ſubintrat capitulum definitionis, & quæ ſecum numerantur, & vnum genere, & accidente, & analogia, notum eſt q̄ ſubintrent illa capitula.

MANTINUS.

eiuſdē, opponit aliquod diuerſum. D Nec te lateat quo pacto reſpondeat illis quatuor gñib⁹. Idē enim nūero annectit ſeu accōmodat ipſi definitioni & his, q̄ cū ipſa numerant, idē vero gñe, & accidēte, ac ꝓportione, conſtat ipſa annecti his capitibus.

Omnem diſputationem dialecticam eſſe ex termino, proprio, genere, aut accidente, & vbi illa reperiantur. Cap. 7.

QVoniam aūt ex prius dictis ſunt orationes, & q̄ hæc, & ad hęc vna quidē fides eſt q̄ inductionē. Si enim q̄s cōſideret vnāquanq̄ ꝓpōnum, & problematū, apparebit aut â termino, aut à proprio, aut à genere, aut ab accidēte facta. Alia aūt
E fides q̄ ſyllim: neceſſe eſt enim oē quod de aliquo prædicat, aut conuerſim de re p̄dicari, aut nō: & ſi cōuerſim prædicat, termin⁹ erit, vel propriū. Nā ſi ſignificat q̄d eſt eſſe, eſt terminus: ſi aūt nō ſignificet, propriū: hoc.n. erat propriū, quod cōuerſim p̄dicat, nō ſignificās quid eſt eſſe. Si aūt non cōuerſim p̄dicat de re, aut ex ñs q̄ in deſiñone ſubiecti dicunt, eſt, aut nō: & ſi eſt ex ñs, q̄ in definitione dicunt, gen⁹, aut dria erit, eo q̄ definitio ex gñe, & differētiis eſt: ſi vero ex ñs nō eſt, q̄ in definitione dicunt, palā eſt q̄m accidēs erit: nā acoñs dicebat, quod neq̄ terminus, neq̄ gen⁹, neq̄ propriū, in eſt aūt rei. Poſt hæc aūt oportet determinare gña prædicamētorum, in q̄bus ſunt † dictę quatuor drīæ: ſunt hęc aūt numero decē: † a.l. dicti quatuor loci.
Semp enim accidēs, & gen⁹, & propriū, & definitio in vno p̄dica-
C mentorū horū erit: nam oēs ab his ꝓpōnes, aut q̄d eſt, aut quale ē, F aut quantū, aut aliorū aliquod p̄dicamētorū ſignificāt. Manifeſtū eſt aūt ex eiſdem, q̄m q̄ quid eſt ſignificās q̄m q̄ quidē ſubſtātiam ſignificat, q̄m q̄ aūt quale, q̄m q̄ vero aliquod aliorū prædicamentorū: nā q̄m poſito hoīe dixerit q̄ poſitū eſt hominē eſſe, vel aīal: & q̄d eſt dicit, & ſignificat ſubſtantiā: q̄m colore albo poſito dixerit q̄ poſitū eſt albū eſſe, vel colorē, quid eſt dicit: & quale ſignāt. Siīr aūt & ſi cubitali magnitudine poſita dixerit q̄ poſitū eſt cubitalē eſſe magnitudinē, & quid eſt dicit, & quantū ſignificat: ſiīr autem & in alīs. Vnūquodq̄ enim taliū ſiue idē de eodem dicat, ſiue genus de hoc, quid eſt ſignificat: q̄m aūt de alio, nō quid eſt ſignificat, ſed quantū, aut quale, aut aliquod aliorū prædicamentorum. Quare de quibus ſunt diſputationes, & ex quibus, hæc & tot ſunt. Quo aūt ſumemus, & per quæ copioſi erimus, poſt hæc dicendū.

ABRAM

HÆc itaq; ſunt oēs ſpecies quæſitorum & præmiſſarū, & oēs ſpecies illorum, quæ ex illis componuntur. Et perinde expedit ꝙ dirigamus ad viam qua incidat veritas, ſolus enim hic eſt illorū numerus, nec plus neq; minus. Et dicim⁹ hoc apparere duobus modis: quorū vn⁹ eſt inquiſitio, & alter eſt ſyllogiſm⁹. Qui quidem euenit ex inquiſitione, incidit inquirendo ſingulas præmiſſas & quæſita. Qui vero fit ſyllo & H partitione hoc modo videtur, quia omnis prædicati aut cōuertitur prædicatio reciproce, aut non conuertitur, & hoc quidē eſt per ſe euidēs: & ſi conuertitur illud, eſt definitio, aut proprium, & hoc manifeſtatur ex eo quod præfatum eſt in deſcriptione definitionis & proprij, illud enim ſignificat rei quidditatē, & eſt ꝓprie illā decernēs, & ſic eſt oratio ſignificās rei rōnem, qua ipſa eſt, & hæc ē definitionis definitio, ꝓut ſuppoſitū eſt: aut non ſignat rei quidditatē, & cū hoc ꝓprie ipſam concer- I nit, & ſic vī ꝙ ſit ꝓpriū: id enim ad quod ꝓtulit inquiſitio, eſt id, quod poſitum eſt in proprij deſcriptione.

Si vero p̄dicatū non conuertat̄ prędicatione, non euadit quin ſit de his q̄ ſumunt̄ in ſubiecti defiōne, aut nō ſumit̄: ſi fuerit de his q̄ ſumunt̄ in ſubiecti defiōne, notū eſt ꝙ eſt genus ex his q̄ prędicata ſunt in gn̄is deſcriptione: id.n. quod ſumit̄ in ſubiecti definitione, & ē vniuerſalius eo, vī ꝙ ſit prædicatū de plurib⁹ ſpecie differētibus in eo ꝙ quid ſit. ſi vero fuerit de his quæ non ſumuntur in ſubiecti definitione, & eſt vniuerſalius ſubiecto, notū eſt ꝙ eſt accidēs:

id

MANTINVS

HÆc igit̄ ſunt oīa gn̄a q̄ſitorū & ꝓpōnum, oēsq; partes eorū ex quibus componunt̄. Conſentaneum aūt eſt deīceps, vt dirigamur ad eam methodū, qua veritas habeatur: nā quæſita & ꝓpōnes tot tantū ſunt, nō plura neq; pauciora. Dicēdum itaq; de hoc duabus vijs & methodis poſſe haberi fidē, vna q̄dē inductiōe, altera vero ſyll'o, & diuiſione: fides aūt, q̄ ꝑ inductionē habet̄, fit q̄dē ꝑquirēdo vnāquāq; ꝓpōnū & ꝓblematū, fides vero, q̄ ꝑ ſyllim & diuiſionē habet̄, hac vtiq; fit rōne, L nēpe, qa oē, q̄d de aliqua re p̄dicet̄, aut cōuerſim p̄dicat̄ de ea re, aut nō, p̄dicat̄ cōuerſim, & hoc eſt ꝑſpicuū de ſe. & ſi cōuerſim p̄dicat̄, tunc vel erit definitio vel propriū: & hoc palam eſt ex deſcriptiōe ſuperius data de ipſa defiōne, ac ꝓprio. Nā, ſi ſignificet quidditatē rei & ſit q̄d ei proprium, tūc erit oīo ſignāns ipſam rē, in qua exiſtit, & hęc ē vtiq; ipſa definitio, vt fuit iā dictū. Sed, ſi nō ſignificet quidditatē rei, ſit tn̄ quid ei propriū, tūc vī eſſe ipſum ꝓpriū: & hoc M q̄d ex vi ipſius diuiſionis ſequit̄, eſt vtiq; id, q̄d in deſcriptione ipſi⁹ proprij poſitū fuit. At ſi non prædicet̄ cōuerſim de re, tūc vel erit oīno aliquid ex his, q̄ in defiōne ſubiecti ſumunt̄, vel non, & ſi ſit aliquid, q̄d ingredit̄ definitionē ſubiecti, tunc illud eē gen⁹ manifeſtū eſt ex ipſa deſcriptiōe ipſi⁹ gn̄is ſuperius tradita, id aūt, q̄d ingredit̄ defiōnē ſubiecti, ſed eſt cōius, vī quidem p̄dicari de pluribus differētibus ſpecie in eo q̄d quid eſt. At ſi ſit aliquid, quod non ingrediatur definitionē ſubiecti, & ſit cōius ſubiecto, tūc manifeſtū eſt

ipſum

ABRAM

A id.n.qđ denominat hac denominatione, notum eſt de ſe ꝙ deſcribitur deſcriptione qua deſcriptū eſt accidens, ꝙ ſit id qđ non eſt genus, neque definitio, neq; ꝓprium, & poteſt ineſſe & non ineſſe ſubiecto, res vero, quarum ſunt hæc ꝓdicata ſm ſe omnia collectiue, ſunt decē prædicamenta, ſingulis.n. prædicamentis inſunt definitiōes, & propria & accidentia. Sicq; iam locuti ſumus de rebus ex quibus componuntur quæſita & præmiſſæ, hoc eſt, prædicata & eorum ſubiecta.

MANTINVS

ipſum eſſe accidens, qm̄ id qđ ita ſe hēt, deſcribet ꝓculdubio ea deſcriptione, qua deſcribit ipſum accēs, quæ. ſ. eſt, ꝙ non eſt genus, neq; definitio, neq; proprium, & ꝙ pōt ineſſe & nō ineſſe ſubiecto: res vero, q̄bus inſunt hęc prędicata oīa, ſunt ipſa decem prædicamenta. nam in quolibet prędicamentorū dant definitiones & propria atq, accidētia. Iā ergo habes ea, ex quibus cōſtant diſputationes, ſeu problemata, atq; propoſitiones, hoc eſt ipſa prædicata atq; ſubiecta eorum.

D

B *De Propoſitione Dialectica.* *Cap.* 8. E

PRimum igitur determinet quid eſt propoſitio dialectica: et quid problema dialecticum. Nō. n. oēm propōnem, nec omne problema, dialecticum ponendum: nullus. n. offeret, qui mentem habeat: qđ nulli vr̄. nec proponet qđ omnibus eſt manifeſtū vel plurimis: nā hæc quidē non hñt dubitationē: illa autem nemo ponet. Eſt aūt propoſitio dialectica, interrogatio probabilis aut omnibus, aut plurimis, aut ſapientibus, & his vel oībus, vel pluriḿis, vel maxime familiaribus non inopinabilis. Ponet. n. aliquis quod vr̄ ſapientibus, niſi id cōtrarium ſit multorū opinionibus. Sunt aūt propōnes dialecticę, & ea quæ probabilibus ſunt ſimilia, & contraria ꝭs quę videntur eſſe probabilia ſm contradictionē protenſa, et quęcunꝙ opiniones ſunt ſm artes in-
C uentas. Si. n. probabile eſt eandē eſſe contrariorum diſciplinam, F & ſenſum eundem eſſe cōtrariorū probabile apparebit: & ſi vnā numero Grammaticem eſſe, et Tibicinariā vnā: ſi aūt plures Grāmaticas, & plures Tibicinarias: oīa. n. ſimilia & cognata hæc videnr eſſe. Similiter aūt & ea q̄ probabilibus ſunt contraria ſm cōtradictionem protenſa, probabilia videntur: ſi. n. probabile eſt ꝙ oportet amicis benefacere, & ꝙ nō oportet amicis malefacere, ꝓbabile eſt: eſt aūt contrarium quidem, ꝙ oportet malefacere amicis, ſm contradictionem autem, ꝙ non oportet amicis malefacere. Similiter aūt & ſi oportet amicis benefacere, inimicis nō oportet: eſt autem & hoc ſm contradictionem contrarium: nam contrarium eſt ꝙ oportet inimicis benefacere. Similiter autem et in alīs. Probabile autem & in ſimilitudine apparet ēt contrariū de contrario: vt ſi oportet amicis benefacere, & inimicis oportet male:

G male: apparebit & contrarium hoc quod est amicis benefacere, K
ei qđ inimicis male. Vtrū autem ſm veritatem ſe habeat, an non,
in ñs quæ de contrario dicentur, oſtendetur. Palam autem qm̄ & quęcunq; opiniones ſm artes ſunt dialecticæ propoſitiones ſunt. Ponet enim aliquis ea, quæ videntur ñs, qui in eis probati ſunt: vt de his quidem quę in Geometria, vt Geometer, de illis autem quæ in Medicina, vt Medicus.

Sermo de præmiſſa ſeu propoſitione topica. *Cap.* 8.

ABRAM

ET expedit q̄ dicamus qđ ſit p̄miſſarū ſm ſe, & ſuarū ſpecierū inquātū ſunt prę̄miſſę topicæ, ac ēt quęſitorū & ſuarū ſpecierū, quate-
H nus ſunt q̄ſita topica, & quę ſit differētia inter p̄miſſam topicam, & q̄ſitū topicū. Et dicimus, q̄ nō conuenit q̄ in hac arte ponamus quāuis rem, quę cōtigerit, p̄miſſam topicā, neq; quāuis rē, quę cōtigerit, quęſitū topicum. nullius.n. intelligētis eſt ponere aliquam rē, quam non aſſeuerat aliquis, quę ſit huius artis præmiſſa, neq; ēt quærere de hoc illo, qđ eſt notum oībus hominib⁹, aut ipſorum maiori parti, in hoc.n. non eſt dubitandū, neq; etiā numeratur vllo vnquā tēpore: hoc
I aūt ſic exiſtēte, topica præmiſſa eſt oratio diuulgata, quæ recipitur in quęſtiōe, & ponitur ēt pars ſyll̄i. Et hęc quidē eſt multarū ſpecierū, quarū primę ſunt diuulgatæ apud oēs, vt q̄ Deus ſit, aut apud maiorē partem, prę̄ter q̄ reliqui renuant illas, aut diuulgatę apud Sapiētes & Philoſophos, p̄ter q̄ vulg⁹ illas renuat, prout eſt id, qđ Philoſophus aſſeuerat de aīę ꝓpetuitate, aut diuulgate apud Sapiētes, prę̄rer q̄ reliqui illas renuant, aut notę apud potiores ſapiētes, præter q̄ ſit opinio ficta, i. contraria his quę vulgus aſſeuerat. Et prę̄miſſę ex parte, q̄ experimēto com-

MANTINVS

NVnc aūt de ipſis propōnibus ac de earū generibus quaten⁹ ſunt ꝓpōnes dialecticę. de ipſis quoque ꝓblematib⁹ ac de eorū gn̄ib⁹, quatenus ſunt problemata dialecti L
ca, & qđ p̄terea interſit ītęr ꝓpōnē dialecticā, & problema dialecticū diſſerendū eſt. Dicimus ergo, q̄ in hac arte nec q̄cūq; ꝓpō cōtigerit, neq; qđcunq; problema cōtingat, ponendū eſt: qm̄ nullus, q mētē habeat, debet offerre veluti ꝓpōnē in hac arte id, qđ nulli vī, vel ꝓponere, interrogareq; id, qđ oībus, vel plurimis manifeſtū ē, cū id nullā habeat dubitationē, nulloq; tēpore fieri ex ipſo aliqđ q̄ſitū. Propō ergo dialectica eſt oīo ꝓbabilis ſumpta in interrogatione, q̄ efficit pars M
ſyll̄i, q̄ plura obtinet gn̄a. Primū genus eſt ipſarū propōnū, quę ſunt probabiles apud oēs, vt q̄ Deus eſt, vel q̄ ſunt probabiles apud plures, p̄ter hoc, qđ negēt eas reliqui hoīes, vel q̄ ſunt ꝓbabiles apud plures ſapiētū, q̄s vulgus nō recuſet. vt ē id, qđ Sapiēs, ſeu Philoſophus opinat. de immortalitate aīę, vel q̄ ſunt ꝓbabiles apud plures Sapientū, quas reliqui nō negent, vel id qđ eſt ꝓbabile apud maximos Sapiētes, & nō ſit opinio falſa, hoc eſt contrarium ei, qđ vulgus opinatur: genus vero propōnū, quæ experimēto ꝓbatæ

ſunt,

ABRAM

A comprobantur in artibus Theoricis & factiuis, sunt diuulgatæ, prout est id, quod est in arte Medica, ꝙ scamonea soluat choleram & colocyntida ipsum phlegma, & sicut id, quod est in scientia Astronomiæ, quòd Lunę sint quíq; motus, & Solis sint duo motus. Et iterum qđ simile est diuulgato est diuulgatũ: huius autem sunt duę species, quod est simile motuum proportionalitate, ac etiam quod est simile diuulgato. vt si est sensus contrariorum, est vnus, sicq; contrariorum scien-
B tia est vna, quia proportio sensus ad sensatum est similis proportioni scientiæ ad ipsum scitum. Secunda autem species est secundum aliquod accidentium, vt sit nouiter factio sit partiũ animalis & plantæ & mineralis, ita est & orbiũ cœlestium, ambit enim illos corporeitatis ratio: & iterũ quia repugnans contrario diuulgato est diuulgatum. quando enim diuulgatum est ꝙ expediat amicis benefacere, & illius contrario existente, ꝙ expediat inimicis benefacere, huic cõtra-
C rio repugnans est dicere, ꝙ non expediat inimicis benefacere: & iterũ contrarium diuulgati est diuulgatum quando illi prædicato est, subiecto contrarium fuerit. V.g. qñ benefacere amicis est laudabile, & inimicis malefacere est laudabile.

Et

MANTINUS

sunt quas exptas, seu expiẽtiales vo- D
cãt, & sunt illę q̃ experiẽtia verificant, in ipsis artibus speculatiuis ac factiuis, seu practicis, inter gña ꝓbabiliũ cõnumerat. vt ĩ arte Medica, ꝙ scamoniũ purgat flauã bilẽ, colocynthida ỽo pituitã, & ĩ arte Astronomica, ꝙ Luna hẽt qnq, motꝰ, & Sol duos. Sil'r ẽt id, qđ est sile ipsi ꝓbabili est vtiq; probabile: & hoc est duplex mẽpe. Primo vero mõ qđ ẽ sile fm cõparationẽ, vt cũ dr si contrariorũ idẽ ẽ sensus, ergo cõtrariorũ eadẽ erit disciplina, & scĩa, qm cõ
E paratio sensus ad ipsum sensibile ẽ similis cõparatiõi, quę fit ĩter scĩa3, & scibile. Sc̃do vero mõ fit ꝓd, qđ ẽ sile ꝓ aliqđ accidẽs: vt si partes animalis & stirpiũ, atq; ipsius mineralis, & inanimati sint nouiter factæ & productę, ergo & corpa cœlestia ẽt, qa cõicãt & cõueniũt in ipsa corporeitate. Prętereaid, qđ cõtradicit cõtrario ipsius rei ꝓbabilis ẽ vtiq; probabile: nã, si est ꝓbabile dicere, ꝙ op3 amicis benefacere, et huius cõtrariũ sit, oportet benefacere inimicis, tũc cõtradictoriũ huius cõtrarij erit ꝓbabile, qđ est dicere, nõ F
op3 benefacere inimicis: contrariũ quoq; ipsius ꝓbabilis põt esse ẽt ꝓbabile, qñ ſ. cõuertat cũ eo in subiecto & ꝑdicato. exẽpli gr̃a, si est optimũ benefacere amicis, erit quoq; optimũ malefacere inimicis. Arist. aũt iubet in hoc loco, ne id fiat nisi sit adiunctum, seu protensum cum ipso contrario, quia sic erit magis probabile. vt exempli gr̃a, si volumus affirmare, ꝙ oporteat malefacere inimicis, debemus vtiq; id cõfirmare, cum dixerimus, quoniã benefacere amicis est conueniens.

Ideo

ABRAM

G Et Arist ꝑcipit de hoc loco ꝙ nõ fiat nisi cõtrario connexũ, hoc.n.est vehemẽtius diuulgatũ. v.g. q a, qñ ꝓponim⁹ ꝙ expediat inimicis malefacere, expedit hoc sustẽtare eo ꝙ expediat amicis bñfacere. Instituit aũt hic hoc ꝑcepto illi⁹ repetitionẽ ob ipsi⁹ remissionẽ diuulgat: õis respectu primi, dico respectu repugnãtis cõtrario. Prestãtior ãt harũ sperũ est diuulgatarũ apud oẽs, & deinde diuulgatarũ apud maiorẽ partẽ, q aũt ꝑter has sunt numerant in diuulgatis. Quia oẽs aut maior pars H opinant de eis, ꝙ expediat eas recipere, oẽs.n. aut maior ps opinant, ꝙ sapiẽtiũ dicta debeãt recipi, & de hoc vident ꝓueuerare vnã enuntiationẽ. Sicq; ẽt diuulgatũ est, ꝙ cõtraria nõ coincidãt i vno subiecto, & ꝙ si expediat amicis bñfacere, nõ expediat amicis malefacere, & sit cõtrariũ cõtrario. diuulgatũ. n. ẽ ꝙ enũtiatio cõtrarij rei, q enũciamus d aliq re, sit cõtraria illi⁹ enũtiatiõi. hẽ itaq; sũt spẽs ꝓmissar topicarũ.

MANTINVS

Ideo iussit hoc Arist. de hoc ꝓbabili, quia est min⁹ ꝓbabile q̃ sit illud ꝓcedens, videlicet, qd̃ fit per cõtradictorium contrarij. Inter oĩa tñ hęc genera ꝓbabiliũ præstantiora sunt, quę oĩbus vñr esse probabilia: scdo loco. q̃ pluribus: reliqua vero ꝑter hæc dñr probabilia, quia vel oĩbus vel plurimis videnꝫ debere acceptari: & hoc ppea quia omnes vel plures putant verba sapientum debere acceptari: & hac ratione videntur ipsa similia habere idem iudicium: similiter quoq; illa probabilia, in quibus contraria non con L gregãtur in eodem subiecto: & ꝙ si debemus benefacere amicis, non debemus malefacere amicis: & similiter contrarium per contrariũ. Nam probabile vtique videtur, vtid, quod iudicamus de aliqua re, seu enunciamus, iudiciũ illius contrarij, seu enunciatio debet esse contrarium iudicio illius. Hæc ergo sunt genera propositionum Dialecticarum.

De Problemate dialectico, & positione dialectica. Cap. 9.

I PRoblema autem dialecticum est speculatio intendens vel M ad electionem, & fugam, vel ad veritatem, & sciam, aut per se, aut vt adminiculans ad aliquid aliud talium, de quo aut neutro modo opinantur, aut contrarie plerisq; sapientibus, aut sapientes plerisq;, aut vtrisq; ĩdem eisdem. Quædam.n. problematum vtile est scire tm̃ ad eligendum, vel fugiendum, vt vtrum voluptas sit eligenda, an non? Quædam aũt ad sciendum tantũ, vt vtrũ mundus ęternus sit, an non? Quędam verò ipsa per se quidem ad neutrum horũ, amminiculantia aũt sunt ad aliqua taliũ. Pleraq;.n. ipsa quidem per se nõ volumus cognoscere, sed aliorũ gratia, vt per illa aliud quippiam cognoscamus. Sunt autem problemata, & de quibus contrarĩ sunt sylĺi: dubitationem.n. habẽt vtrum sic se habent, an non sic, eò ꝙ de vtrisq; sunt rationes suasibiles. Et de quibus rationem non habemus, cùm sint magna,

difficile

A difficile arbitrantes esse propter quid assignare: vt vtrum mundus sit æternus, an non: nam hmõi quæret aliquis. Problemata ergo & propositiões (vt dictum est) determinata sunt. Positio est opinio admirabilis alicuius familiarium ſm philosophiam: vt ꝙ nõ est cõtradicere, quẽadmodũ dixit Antisthenes: & ꝙ omnia mouentur ſm Heraclitum: aut ꝙ vnũ est ens, quẽadmodũ Meliſſus dixit (nam de quouis contraria opinionibus proferente, cũ ram habere ſtultũ est) aut de quibus orationẽ habemus contrariã opinionibus: vt qm̃ non oẽ quod est, vel factum est, vel æternũ, quemadmodũ ſophiſtæ dicunt. Nam muſicum, grammaticũ eẽ, neq; factum, neq; esse æternum. Hoc.n. & ſi alicui non videat, videbitur vtiq;, eo ꝙ rationẽ habeat ſuaſibilem. Est igitur & positio quidem problema, non aũt oẽ problema positio, eo ꝙ quædã
B problematũ talia ſunt, de quibus neutro modo opinamur. Quod E aũt est & positio problema, manifestum est: necesse est enim ex ñs quæ dicta ſunt, aut plures ſapientibus circa positionem dubitare, aut vtroslibet ſibimet, eo ꝙ opinio quædam admiranda positio est. Penè aũt nunc oſa dialectica problemata, positiones vocantur. Differat autem nihil quomodolibet dictum: non.n. nomen effingere volentes diuiſimus ſic ea, ſed vt non lateant nos, cũ quædam eorũ ſunt dr̃iæ. Non oportet aũt omne problema, nec omnem positionem conſiderare, ſed quam dubitabit aliquis eorum, qui ratione egent, & non pœna, vel ſenſu. Nam qui dubitant vtrum oporteat deos honorare. & parentes diligere, an non, pœna indigent: qui vero vtrum nix alba, an non, ſenſu. Neque vero quorum propinqua est demonſtratio, neque quorum val-
C de longè: nam illa quidem non habent dubitationem. hæc au- F tem magis quàm ſecundum facultatem exercitatiuam.

Sermo de quæſito topico, ac poſitione topica. Cap. 9.

ABRAM

QVæsitum vero topicũ est expediẽs esse id cuius veritas nõ est nota p ſe ſecũdum diuulgationem, ſed ei cuenit dubium aliquod ſecundum id quod diuulgatum est, quando autem hocita est, & atteſtatio dubio incidẽti in illũd ſit cauſa caſus peccati in præmiſſas diuulgatas, oportet quòd cauſa dubij cadentis in illud ſit diſſenſus atteſtationis, vel ablatio atteſtationis

MANTINVS

PRoblema aũt Dialecticũ est id, cui⁹ veritas nõ est nota p ſe ſm probabilitatẽ ſeu apparẽtiã, ſed de eo pòt haberi aliqua dubitatio ĩ ipſa probabilitate: ſi ergo res ita ſe habeat, & ipſum teſtimoniũ ſit cã ob quã habeatur veritas & certificatio propõnum probabiliũ, ergo oportet, vt cauſa ob quã contingit dubitare de ipſis, proueniat propter contrarietatem ipſius teſtimonij, aut

ex

ABRAM

G nisque est de illo, aut controuersia syllorum, aut syllogismo contrarietas attestationi illius, & aliquando congregantur plures q̄ vna harum causarum, & aliq̄n huius causa est difficultas inueniendi syll'm, vna cum magna necessitate illius, & multo illius desiderio, prout dicimus, an mundus sit nouiter factus, nec ne. Quando autem illius testimonium dissentit est trium specierum, quarum quædam est, ꝙ Philosophi mutuo contendant de illo,
I prout est esse partem impartibilē,
H & sicut aliquibus videtur, ꝙ opes sint præeligendæ paupertati, & aliquibus visum est, ꝙ paupertas sit præeligenda diuitijs: & quoddam est, in quo Philosophi contendunt cum vulgo, prout Philosophis videtur ꝙ virtus cum mala uita & depressione eligibilior sit bonæ vitæ & honoribus cum virtutis carentia, vulgo autē videtur huius contrarium Et de his est quod opinatur aliquis vir notus in scientia, q̄n repugnat illi quod videtur vulgo,
I prout videtur Pythagoræ de opinionibus ꝙ res secundum se sint secundum fides, quæ de eis eueniunt singulis fidelibus. Et hanc Arist. vocat opinionem fictam extraneā, & iterum vocat ipsam proprie positionem: positio.n.quando communius fertur dicitur de omnibus quæsitis topicis, quando autem fertur proprius, dicitur de hac. Id vero circa quod est controuersia syllogismorum, est prout dicimus, an mundus sit æternus? aut nouiter factus? id vero in quo testimonium

MANTINVS

*ex priuatiōe ipsius testimonij de eis, vel *ex contrarietate syll'orum, aut quia syll'is contrariatur testimonio, qđ de eis habetur. Et nōnunq̄ cōcurrunt plures cāę his: nonnunq̄ vero huius rei cā est, quia est difficile īuenire syll'm de ipsis, ac rōnē, licet sint maxime necessarię maximeq̄; à nobis desiderentur sciri. vt vtrū mundus sit creatus, vel non. Tria pręterea sunt gña testium qui inter se contrarij existunt circa ipsa problemata, & ꝓpōnes: primū est id, ī quo ipsi Philosophi iter se sunt contrarij. vt an det pars aliqua indiuisibilis, quā atomū vocant: fm, in quo cōtrariant' inter sese ipsa multitudo & vulgus, vt sunt aliq eorū, q̄ putāt diuitias esse qd eligibilius pauptate, ac ꝑstantius alij vero cōtra, paupertatē diuitijs: tertiū, ī quo Philosophi contrariant' multitudini & plebi, vt cū Philosophi existimēt ꝑeligendā eē virtutē simul cū calamitate & inopia, atq; infinitate, q̄ opulētiā & honorē cū priuatione virtutis: vulgus tñ & ipsa multitudo oppositū cēset. Ex his aūt sunt aliqua, q̄ vñr alicui viro in scīa noto & ꝓbato, & famoso, atq; familiari, q̄ contrariat' opinioni multitudinis, vt Pythagoras putabat res ita se habere in se ipsis, sicut existimant' esse apud vnūquemq; credētiū. Et hāc vocat Arist. opinionē fictā, vel inopinabilē, ac pōnē proprie eā vocat etiā. Nam, cū ipsa positio dr̄ generaliter, tūc dr̄ de cunctis problematibus dialecticis, sed cū dicit' proprie, tunc dr̄ de hac. Ea vero, in quibus syll'i sunt contrarij, sunt vtiq; vt cum dr̄, vtrum mundus sit æternus, vel creatus. Id ꝓterea, in quo ipsum

A K *al.l. q̄a nullū habetur. *al.l. quia syll'i sunt contrarij. L M

ABRAM

A nium diſſnetit ſyllogiſmo, eſt oratio quę non repugnat diuulgato, ipſum autem proferenti non eſt diuulgatum, immo ei eſt de illo vehemens dubium, ꝓout ſunt dubia Ioannis Grammatici contra Peripateticos de eſſendo potentiã priorem actu in motus noua factione, id vero qđ nemini eſt diuulgatum, nec de illo eſt ſyllogiſmus id eſt, qđ vocatur oſtentatio & ſollicitudo, & nemo præ ſe fert ſibi gloriã, vt illud ponat quęſitũ, de quo ſcrutandum ſit in hac arte. Id vero, quod
B non quęritur, ex quo nondum ſcrutatum eſt de eo, nec alius protulit ſermonem de illo, hoc fit pro temporum diſcrimine. verbi gratia, ꝙ conſueuerunt Mathematici noſtri æui ſcrutari motum trepidationis ſtellarum fixarum. Hæ itaque ſunt ſpecies quæſitorum in hac arte quatenus ſunt quæſita. Ex quo autem primum ꝓpoſitum huius artis eſt iuuare Philoſophiam, aut iuuare vulgus, expedit ꝙ non ꝓponatur quęrere in hac arte, niſi qđ iuuat reliquum trium, aut philoſo
C phiam actiuam, aut philoſophiam theoricam, aut quod eſt inſtrumẽtum ſciendi, quod eſt harum duarum artium, quę eſt ſcientia Logicæ: & ꝙ non proponat quærere & ſcrutari quod vni illorum fuerit noxium, vt exemplum nocentis actioni eſt, quòd gymnaſticæ ſcrutetur, an expediat ſeruire Deo? nec ne? & exemplum noxij in ſcientias

MANTINVS

ipſum teſtimoniũ opponit rõni, vt D
ſyllo, eſt illud dictũ, qđ diſſentit ab ipſo ꝓbabili, ſeu famoſo, & illi q̃ illud dixit, nõ ẽ famoſum, ſed habet aliquã rõnẽ validã, ſeu ſyll̃m, vt sũt illa argumẽta, q̃ affert Ioãnes Grãmaticus cõtra Peripateticos aſſerẽtes dari potẽtiã ꝓcedentẽ tpe ipſum actũ in generatione, ſeu ꝓductiõe ipſius motus. Id vero, qđ nõ eſt ꝓbabile alicui hoĩ, nullaq̃; habet de eo rõ vel ſyll̃s, vocat potius oſtẽtatio, ſeu plusq̃ deceat ſapere, ſiqs id ꝓblema poſuerit: ſed nemo eſt, q
E tanta vtat iactantia, vt id tanq̃ ꝓ E
blema ꝓponat, & intertoget, vel q̃rat in hac arte. & nõ q̃reret ẽt, qa nõdũ fuit ſcrutatũ d eo, & nemo de ipſo tractauit: & hoc qdem fiet iuxta varietatẽ temporũ. vt gr̃a exẽpli id, qđ hac noſtra tẽpeſtate Mathematici ſcrutari ſolẽt, nẽpe de motu anticipatiõis & poſtpoſitiõis, ſeu retro ceſſiõis ipſarũ ſtellarũ fixarũ. Hæc igit ſunt gr̃a ꝓblematũ huiꝰ artis, quatenꝰ ſunt ꝓblemata. Cũ aũt primũ ꝓpoſitũ huius artis ſit opẽ ferre ac adiuuare ipſam Philoſophiã, vel ipſam multitudinẽ & plebẽ, ni F
hil q̃rẽdũ eſt in hac arte niſi id, qđ cõducit in vna triũ rerũ, nẽpe vel in ipſa Philoſophia actiua, ſeu practica, vel in ſpeculatiua, vel in ea re, q̃ eſt inſtr̃m ad adipiſcendã ſcĩam eo rũ, q̃ ĩ his duabus cõtinent artibus, quę quidẽ eſt ipſa ſcĩa Logica: & vt nõ ꝓponat q̃rere & inueſtigare id, qđ nocet alicui illarũ rerũ. Exemplũ aũt eius, qđ nocet ĩ actiua Philoſophia, vt cũ q̃reret ĩ Dialectica, vtrũ debeamus Deũ colere, vel nõ? Exemplũ vero eius, quod nocet in ſcientijs ſpeculatiuis eſt, vt cũ quę-

ri t

ABRAM

G tias Theoricas eſt, an ſenſibilium ſit veritas aliqua? nec ne? & an accidentia ſint permanentia duobus temporibus? nec ne prout ſcrutantur loquentes noſtri ævi. Et exemplum noxij in ſcientiam Logicam eſt, vt qui ſcrutatur, an affirmatio & negatio diſcernant verum & falſum in omnibus rebus, nec ne? aut an omnis res indigeat cõmonſtratione? aut inueniantur aliquæ res p ſe notę. Iuuans vero ipſam actionem eſt, vt dicimus an oblectamentum ſit virtus? nec ne? & iuuans
H theoriam eſt, an mundus ſit nouiter factus? nec ne? & iuuans logicam eſt, vt an figuræ cathegoricæ ſint tres, aut quatuor? & an definitio acquiratur diuiſione, aut compoſitione, aut demonſtratione. Et expedit te ſcire ꝙ non deceat ponere in hac arte quæſitum ſecundum modum exercendi in Philoſophia, id cuius eſt nimis firma demonſtratio, vt triangulum æquilaterũ conſtituere, neq; iterum cuius demonſtratio eſt nimis remota, aut cuius in hac arte non ſunt præmiſ-
I ſæ quibus conſtruatur vel deſtruatur, prout ſunt plura propria Decimi libri Elementorum Euclidis linearum irrationalium, ſicq; iam locuti ſumus de ſpeciebus præmiſſarum & quæſitorum topicorum.

MANTINVS

rię vtrũ ipſa ſenſibilia veritatẽ aliquã habeant, vel non? & vtrum ipſa accidentia extent firma duobus temporibus, vel non? vt quærunt de hoc Theologi loquentes hac noſtra ętate. Exemplũ eius qđ nocet ĩ ſcĩa Logicali, vt cũ q̃rię, vtrũ affirmatio & negatio diuidãt verũ à falſo in oĩbus rebus, vel nõ? & vtrũ q̃libet res indigeat ꝓbatiõe? aut dentur aliqua q̃ ſint de ſe nota. Ea vero q̃ iuuãt in Philoſophia actiua ſunt, vt vtrũ voluptas ſeu delectatio ſit virtus, vel nõ? Vtile aũt in Philoſo
L phia ſpeculatiua, vt cũ dr vtrũ mũdus ſit creatus, vel nõ? Id vero, qđ cõducit ĩ Logica vt vtrũ figurę Peripateticę ſint tres, vel iiij. & vtrum definitio habeat ꝓ diuiſionẽ, vel ꝓ cõpoſitionẽ, vel per demr̃onẽ? Nec te lateat, ꝙ in hac arte nõ debet ꝓponi aliqđ ꝓblema, ſeu q̃ſitũ ſm exercitationẽ & vſum conducentẽ ĩ ipſa Philoſophia, ſi illud ꝓblema ſit demr̃one manifeſtiſſima ꝓbatũ, vt ꝙ deꝰ triãgulus ęquilaterus: neq; debet ét ꝓponi problema, cuius demr̃o ſit valde remota, & ĩ manifeſta: vel ꝙ ĩ hac arte nõ dent ꝓ-
M põnes, quibus poſſit illud cõfirmari, vel deſtrui, vt ſunt multa, q̃ ĩ. 10. lib. Euclydis reperiuntur de ꝓprietatibus linearũ irrationalium: iã ergo ſumus locuti de generibus ꝓpõnum atq; ꝓblematũ dialecticorũ.

De ſpeciebus Differendi, dialecticæque Diſputationis. Cap. 10.

DEterminatis autem his oportet diuidere, quod dialecticarum diſputationum ſunt ſpecies. Eſt autem inductio quidem hęc, illa autem ſyllus. Et ſyllus quidem quid eſt, dictum eſt prius. Inductio vero eſt à ſingularibus ad vłia acceſſio: vt ſi eſt gubernator eruditus, optimus, & auriga: & omnis, qui eſt eruditus in vnoquoq; optimus. Eſt autem inductio veriſimi-

liter,

A liter, & clarior, & ſecundum ſenſum notior, & pluribus communis: ſyllſus autem * valentior, & ad contradicentes efficacior. Ergo genera, de quibus diſputationes, & ex quibus, quemadmodum ante dictum eſt, determinata ſint. D

* a.l. violẽtior.

Sermo de ſpeciebus orationum topicarum, et earum partitione. Cap. 10.

ABRAM

QVod autẽ reliquum eſt nobis huius partis, de quo dicendũ ſit, ẽ notio ſpeciẽrũ oronũ topicarũ, q̃ cõſtruunt ex his p̃miſſis de his quęſitis, q̃ dinumerauimus. Dicimus itaq; q̃ ſint plurium ſpecie-
B rum, ſ. ſyllſus, & inquiſitio. Et ſyll's quidem niuerſaliter eſt, vt diffinitus eſt in Libro Priorũ, in quo cum poſitæ fuerint plures res q̃ vna, ex illis ſequitur alia res præter illas neceſſario. Topicus autem ſyllſus eſt ſyllſus, qui conſtituitur ex duabus præmiſſis diuulgatis, veluti demonſtratio eſt ſyllſus, qui conſtituitur ex duabus præmiſſis veris primis: ſyllſus enim ex parte ſuæ formæ eſt vnus in tribus artibus, quæ conſiderant quæſita communia, ſ. demonſtratio, & topica, & maior pars ora-
C tionum ſophiſticarum. Differentia vero eſt ex parte materiæ, quoniam ſyllſus demonſtratiuus ſit ex præmiſſis veris primis, & topicus ex diuulgatis, & ſophiſticus ſit ex pręmiſſis quæ putantur eſſe diuulgatæ, cùm non ſint diuulgatæ, aut putatur de illis q̃ ſint veraces, cùm non ſint veraces. Syllogiſmus autem ſimpliciter, qui eſt definitus, eſt vt genus ſyllogiſmis factis in his tribus artibus. Inquiſitio vero eſt translatio enuntiatiõis alicuius rei de partibus, quę includuntur in ali aliqua re, ad enuntiationem illius rei de hac illa vſi. Enuntiationis. n. translatio

MANTINVS

RElinquũ nũc eſt tractare ĩ hac parte de cognitiõe generum oronũ dialecticarũ, quę ex his propõnibus componunt pro his ꝓblematibus, & quęſitis à nobis enumeratis. Dicamus ergo ipſa eſſe duo genera, nẽpe ſyll's, & inductio. Syll's E aũt vſiter, vt in lib. Priorũ Analyticorum fuit diffinitus, ẽſt oratio, in qua quibuſdã plurib' poſitis neceſſe eſt aliquid aliud euenire. Syllſus aũt dialecticus ẽ ille, qui ex duabus præmiſſis probabilibus cõſtat, quẽadmodũ demõſtratio eſt ſyll's, qui ex duabus præmiſſis veris primis conſtat: ſyll's. n. ratione ſuę formæ eſt vtiq; idẽ in ipſis tribus artibus, & ſunt illæ, quæ tractant de vſibus quæſitis, videlicet demonſtratiua, & topica, ſeu dialectica, & maior pars orationum Sophiſtarum. Differt tñ rõne F materiæ, qm̃ ſyll's demonſtratiuus ſit ex propõnibus veris, dialecticus vero ex probabilibus: ſophiſticus autem, ſeu elẽchus ex propõnibus, quę videnť eſſe probabiles, cùm tñ non ſint probabiles, vel videantur eſſe veræ, cum non ſint veræ: ſyllſus vero abſolutus, qui iam fuit diffinitus, eſt veluti genus ad reliquos ſyll'os, qui in his tribus artibus fiũt. Inductio autem eſt acceſſio, ſeu ꝓgreſſio aut translatio * iudicij alicuius rei ex partibus ſingularibus alicuius vſis * ad iudiciũ eiuſdem rei circa illud vſe. Nam transferre iu-

* a.l. enuntiatiõis.
* al.l. enũtiationẽ.

ABRAM MANTINVS

G translatio ab aliqua re in aliquam
re, non euadit tres modos: quorũ
vnus est translatio enũtiationis ab
vniuersaliter in particulare, & hic
est ipse syllogismus, cõclusio enim
potestate continetur in maiori prę
missa, eo modo quo pars continetur in toto: secunda est translatio
ab omnibus particularibus, aut ex
maiori ipsarum parte ad vniuersalem, & hæc est ipsa inquisitio, prout dicimus ꝙ artifex peritus sit ex-
cellens, quia peritus nauta sit ex-
cellens, & similiter peritus miles sit
H excellens. Differentia autem est inter hãc inquisitionem & illam quæ facit acquirere veritatem: in hoc enim transfertur enuntiatio ad vniuersalem topicæ, quia sustentatur in illud essendo in particularibus: in altera autem euenit nobis veritas præmissarum vniuersaliũ post inquisitionem, præter ꝙ hęc sustentetur ipsa inquisitione: inquisitio vero est huius causa fm quandam speciem accidentis, nõ quòd faciat per se adipisci illam vniuersalem: sermo autem de hoc cõuenientior
I est in Libro Posteriorum. Tertia autem est translatio ab aliqua particulari ad particularem sibi similem, & hæc nota est in exemplo, siue fuerit processus ab vno particulari ad vnam particularem, siue à multis particularibus ad vnam particularem, ex quo huius enuntiationis translatio est ad vnam particularem, vt cunque sint, sunt vnius conditionis, prout enuntiamus de celo ꝙ sit generabile, quia enuntiamus generationẽ de partibus plantæ & animalis & inanimati. Inquisitio aũt fit hac arte duobus modis:

quorum

MANTINVS

diciũ, seu enuntiationem de aliqua K
re in aliquã rem, necessario fiet vno
trium modorũ. Primo transferendo iudiciũ ex ipso vlo ad singulare, & est quidem ipse syllus, qm cõclusio continetur virtute in maiori p̃missa eo pacto, quo pars cõtinetur in ipso toto. Secundo transferendo iudicium ex omnibus partibus vel pluribus earũ ad ipsum vle: & hæc est ipsa inductio, vt cũ dicitur, ꝙ p̃fessor artis eruditus est vtiq; optimus, quia natura eruditus est optimus, & autiga eruditus est quoq; L
optimus. Differt aũt hæc inductio ab illa, quæ veritatẽ præstat p̃ hoc, qđ in hac transfertur iudiciũ ad ipsum vle dialecticæ, quia est fundatum super id, qđ habet suum esse in ipsis particularibus, in illa vero habetur veritas per propositiones vniuersales post inductionem, licet nõ fundetur illud in ipsa inductione, immo ipsa inductio est cã illius per accidens, non ꝙ ipsa præstet per se illud vle, sed tractare de hoc negotio magis spectat ad Librum Posteriorum. Tertio vero est translatio, & progressio, quæ fit ex singulari M
ad singulare sibi simile, quæ exemplum appellatur, siue ille p̃gressus fiat ex vno particulari ad vnũ particulare, siue ex multis particularibus ad vnum particulare, dum fuerit progressio huius iudicij ad aliqđ particulare, qđ sit eiusdẽ cõsortij, vt cũ fecerim⁹ iudiciũ de cœlis, ꝙ sint geniti: ppea qa iudicam⁹ p̃tes plãtarũ, & animaliũ, atq; mineraliũ eẽ genitas. inductio aũt in hac arte fit dupliciter. Primo quidẽ modo verificando vlem propõnẽ per ipsum syllm, & hoc vt in pluribus.

Secundo

ABRAM

A quorum vnus eſt in verificando p̄miſſam vſem ſyllſi: & hoc fit pro maiori parte, & aliqñ raro vtiſ hoc in verificando ipſummet queſitū. Syll'us autem in hac arte præſtantior eſt inquiſitione, prout in arte Rhetorices ſignum eſt præſtantius exemplo, & geſtire in arte Poetica præſtantius eſt q̄ ſimilitudo. Inquiſitio autem euidentior eſt ſyll'o, ex quo ſuſtentatur ſenſato: & ideo ipſius vſus vtilior eſt vulgo, & eſt facilioris oppugnationis: ſyll'us autem eſt cōtra hanc minus vtilis, ſcipue

B apud vulgus, & imbecillioris oppugnatiōis, & ideo ipſius vſus vtilior cū exercitatis in hac arte. Sicq; iam locuti ſumus de ſpeciebus oronum topicarū, & ex quibus cōponātur.

MANTINVS

Secūdo vero mō verificādo ipſum D
met q̄ſitū, ſeu ꝓblema: ſed hoc fit raro, & in paucioribus. Syll's ꝓterea in hac arte ē valētior, ac ꝓſtātior ipſa inductiōe, quēadmodū entymema ē ꝓſtātius exēplo in arte Rhetorica, & geſtus in arte Poetica ē ꝓſtātior inſinuatiōe. Inductio vero eſt verifimilior, ſeu magis ꝓſuaſiua q̄ ſit ſyll's, cū fundet ſup ſenſum: & iō vti ea cū multitudine, & vulgo magis cōducit, facile tñ pōt cōtradici: ſyll's tñ oppoſito mō ſe habet: nēpe E
cū min⁹ cōferat, ꝓſertim apud vulgū, minus tñ poteſt cōtradici: & iō vti ipſo cum prohtentibus hac arte magis conducit. Iam ergo ſumus locuti de generibus rōnum dialecticarum, & de his, ex quibus conſtāt.

De inſtrumentis, quibus ſyllogiſmorū copiā nobis ad diſſerendū ſuppeditamus. Ca. II.

*a.l. ſyll'is & inductionibus.

INſtrumenta aūt, p quę abundemus *ſyll'is, ſunt quatuor. Vnū quidē, propōnes ſumere. Secundū autē, quotupliciter vnumqdq; dr̄, poſſe diſtinguere. Tertiū, differētias ſuenire. Quartū autē, ſimilitudinis cōſideratio. Sunt aūt et mō quodā tria horum propōnes. Eſt.n. vnumqdq; eorū propōnē facere, vt qd eligendū F
eſt honeſtū, vel delectābile, vel vtile: & q̄ differt ſenſus à diſciplina, eo q̄ amittenti eā poſſibile eſt rurſum ſumere, illum autem C
impoſſibile. Et qm̄ ſimiliter ſe habet ſalubre ad ſanitatē, & habile ad bonā habitudinē. Eſt aūt prīa propoſitio, ab ñs q̄ multipliciter dicuntur, ſecunda à differentijs, tertia vero à ſimilibus.

Sermo de Inſtrumentis Topicis. *Cap.* II.

ABRAM

RElinquit nobis dicendū de inſtrumētis, quę adipiſci faciūt ſyll'm. Quæ quidē inſtrumēta ſunt q̄tuor, quorū vnū eſt, poſſe ſumere p̄miſſas, ex q̄bus cōponit ſyll's. Secundū aūt eſt poſſe diſcernere ſingula nomina, & quot modis dicantur. Tertiū eſt dr̄iarum eductio. Et Quartū eſt ex verifimili ſcrutiniū.

MANTINVS

RElinquū nūc eſt tractare de inſtrumētis, q̄bus ipſe ſyll's habetur. Quę q̄dē inſtrumēta ſunt quatuor. primū eorū ē hre facultatē inueniēdi propōnes, ex q̄bus ipſe ſyll's cōſtat. Sēd 3 ē hre iudiciū, quo vnūqdq; nomē dignoſcat, quot modis dicat. Tertiū ē adīuenire ipſas dr̄ias quartū ꝙo ē, ſil'itudinē cōſiderare:

G *De Sumptione propoſitionum.* *Cap.* 12.

Ca. huius 8. libri. ERgo propoſitiones quidem eligendum quotquot modis determinatum eſt in propoſitione: aut omnium opiniones proponenti, aut plurium, aut ſapientum, & horum vel omnium, vel plurimorum, vel notiſſimorum, aut etiam contrarias apparentibus, & quæcunque opiniones ſecundum artem ſunt: at oportet protendere contrarias apparentibus probabilibus ſecundum contradictionem, quemadmodum dictum eſt prius. Vtile autem & facere eas in eligendo non ſolum quæ ſunt probabiles, ſed & ſimiles eis, vt ꝙ contrariorum idem eſt ſenſus: nam et ſcia contrariorum eſt eadem. Et ꝙ videmus ſuſcipientes aliquid, non emittentes: nam & in alijs ſenſibus ſic eſt, nam & audimus ſuſcipientes aliquid, non emittentes, & olfacimus eodem modo,
H ſimiliter autem & in alijs. Amplius, quæcunq; in oĩbus, vel plurimis videnť, ſumendum vt principium, & apparentem poſitionem: nam ponunt qui non conſpiciunt, in aliquo non ſic. Eligere autem oportet & ex ſcriptis diſceptationibus. Deſcriptiões autem facere in vnoquoq; genere ſupponentes ſeorſum, vt de bono, aut de animali, & de bono omni, ineipientem â quid eſt. Annotare autem & ſingulorum opiniones, vt ꝙ Empedocles quatuor dixit elementa corporum eſſe: ponet enim aliquis, quod ab aliquo probato dictum eſt. Sunt autem (vt figuraliter ſit complecti) propoſitionum, & problematum partes tres: nam aliæ ſunt morales propoſitiones, aliæ naturales, aliæ rationales. Morales quidem huiuſmodi, vt vtrum oporteat parentibus magis, an legibus obedire, ſi diſſentiant. Rationales vero, vt vtrum contrario-
I rum eadem diſciplina, an non. Naturales autem, vt vtrum mundus ſit æternus, nec ne. Similiter autem & problemata. At vero quales ſint ſingulæ earum, quæ dictæ ſunt, definitione quidem non facile aſſignare eſt de ipſis. Eſt autem ea, quæ per inductionem eſt, aſſuetudine tentandum cognoſcere vnamquanque earum, ſecundum prædicta exẽpla conſideranti. Ad philoſophiam igitur, ſecundum veritatem de his negociandum, dialectico autem modo, ad opinionem. Sumendæ autem quàm maxime vniuerſales propoſitiones omnes, & vna facienda multæ: vt quòd oppoſitorum eadem diſciplina, deinde quòd ad aliquid. Eodem modo & ipſæ rurſum diuidendæ, quouſque contingere poteſt diuiſio: vt quòd boni, & mali, & albi, & nigri, & frigidi, & calidi, ſimiliter autem & in alijs. De propoſitionibus igitur ſufficiant prædicta.

Sermo

A *Sermo de quantitate præmiſſarum, ſeu de facultate propoſitionum inueniendarum, quod eſt primum inſtrumentum.* Cap. 12. D

ABRAM

QVantitas vero ꝓmiſſarum vſr eſt ſm ſpecierum vulgatarū præmiſſarum commemorationem, & ipſarum diſcrimen ex reliquis præmiſſis, & hoc quidem primo fit ſcrutinio, & commemoratione opinionum vulgi, & ſimiliter opinionis maioris partis ipſorum, & opinionum Philoſophorum ipſorumq; magnatum, & qñ ex libris collegerimus omnes opi-
B niones, quæ ſunt in artibus, & ſimiliter iterū collegerimus deſtructionem rerum repugnantium famoſis, illasq; intelligemus, & ſimiliter de illis quæ famoſis ſunt veriſimiles, hoc vero expedit fieri in ſingulis generibus præmiſſarū, quę ſunt ſingularum artiū. V.g. quia in moralibus præmiſſis conuenit eundē actum facere colligere, ſ. ipſarū famoſiores ſm illarum gradū, illasq; intelligere, & obſeruare, ſicq; ēt in naturalibus & in logicis & in reliqs artibus, quas poſſibile eſt Topicam
C artem conſiderare, & ſm hoc opus & exercitiū eueniet nobis poteſtas ſumendi quaſdam præmiſſas vulgatas: illa. n. eſt apud nos methodus, qua poſſibile eſt diſcernere vulgatum à non vulgato, & ſpecies vulgatarum à ſe inuicem, ſiue illarum moralium à naturalibus, aut Logicis, prout in arte demſonis fit nobis poſſibile diſtinguere præmiſſas veras, præter ꝙ illas ponamus ſimiles illis, quas tradidimus in ſingulis ſpeciebus præmiſſarum, prout ſunt methodi diſtinguēdi reliquas præmiſſarum ſpecies, q̄ nobis reddantur

MANTINVS

FAcultas autē ad ipſas propōes inueniendas ſeu aſſumēdas, habetur quidē, ſi intelligant & firmiter teneant genera propōnū probabiliū, eaq; ex reliquis generibus ꝓpōnū ſeligantur & adinueniant: & hoc fit primo, ſi cōſiderent inueſtigenturq; vulgi opiniones, atq; cuſtodiant, ſimiliterq; opiniones plurimorū eorū, & opiniones philoſophorū oīum, atq; maiorū ipſorū: & ſi colligant ex ipſis libris quoq; E
oēs opiniones, quę in ipſis artibus reperiunt, ſimiliter quoq; ſi ſumatur cōtradictio rerū q̄ contrariant ipſis probabilibus, rectēq; intelligā tur & q̄ ipſis probabilibus ſimilantur. Hoc tñ neceſſe ē vt fiat ī vnoquoq; genere propōnū, q̄ in ſingula arte reperit. Exempli gr̄a, oportet vt hoc met officiū fiat in ipſis ꝓpōnibus moralibus, ex quibus eligant & ſumant quæ ꝓbabiles ſunt ſm ordinē earū, & intelligant exactēq; cuſtodiant, identidē in phyſicis, atq; logicalibus fieri debet, ac F
in reliquis artibus, de q̄bus ipſa ars Dialectica cōſiderare pōt. hoc. n. officio ac exercitatione adipiſcemur facultatē illā, qua aſſumamus & acquiramus propōnes probabiles. nā nō habemus regulā, qua poſſimus diſtinguere ꝓbab le à nō ꝓbabile, neq; genera ꝓbabiliū inter ſeſe, vel ipſas morales ab ipſis phyſicis, aut logicalibus, quēadmodū poſſum⁹ diſtinguere propōnes veras in arte demſtratiua, ꝓter hoc, ꝙ ponamus ſil las ſimilitudines, ſeu exēplaria, quę poſuimus in vnoquoq; genere ꝓ-

 pōnū,

ABRAM

G dantur nobis comparantibus illas, reducentibus ad illas, adeo ꝙ phoc enũtiemus illas, quę nobis reddun-tur cuius ſpeciei ſint, an vulgatarum apud omnes, aut apud maiorem partem. & an ſint naturales, aut logicæ, aut alterius ſpeciei præmiſſarum ipſorum artificum. Quã do enim exercitati fuerimus ī hoc opere repetitis vicibus, eueniet nobis poteſtas inueniendi præmiſſas, ex quibus fiunt huius artis ſyll'i. Id autem, quod hanc rem uuat, eſt, ꝙ exerceamur in acceptione p̃miſ-H ſarum communium vulgatarum, quanto vniuerſalius poterimus, deinde illas partiamur quoad poſſibile fuerit, donec finiamus in vltimas ſpecies, hoc enim coaptat nobis ſumere plures p̃miſſas, ex quo ſpecies vulgatarum præmiſſarum ſunt etiam vulgatæ. vt. v. g. ꝙ proponamus dicere ꝙ oppoſitorũ ſcĩa ſit vna, & illam diuidamus in contraria, & relatiua, & reliqua oppoſita, cõtrariaq́, ipſa diuidamus in ſm olfactum contraria, & in viſu contraria, & in tactu contraria, & ſimi-I liter vnumquodq; quatuor oppoſitorũ: & hinc eueniet nobis abundare in pluribus præmiſſis, ſcilicet ꝙ contrariorum ſcientia ſit vna, & relatiuorum ſcientia ſit vna, & ſm hoc diuiſio contrariorum, & vniuſcuiuſque oppoſitorum faciet nobis euenire plures præmiſſas. exempli gratia, quia ex contrariorum diuiſione eueniet nobis, quòd caloris & frigoris ſcientia ſit vna, & albi & nigri ſcientia ſit vna: hoc itaque modo nobis eueniet poteſtas extrahendi præmiſſas.

MANTINVS

p̃nũ, vt ſunt illę regulę datę ad diſtinguẽdũ reliqua genera ꝓp̃nũ, ꝙ reducunt ad nos, vt cõparem⁹ ea illis, & ita reducant vt p hoc iudicemus de eo genere, qđ reductũ ẽ ex eis, cuius nã ſit generis, vtrũ. ſ. ex ꝓbabilibus apud oẽs, aut apud plures, & vtrũ ſint phyſicę, vel logicales, vel ex aliquo alio genere propõnũ profeſſorũ alicuius artis nã ſi p ſeuerem⁹ in hoc officio, ſępiſſimeq́; à nobis repetat, adipiſcemur ꝓfecto ex ipſo facultatẽ inueniendi ꝓp̃ones, ex quibus ſyll'i fiunt in hac arte. Cõducet aũt ad hoc negociũ, L ſi aſſueti fuerimus, ſeu exercitati in aſſumẽdis ipſis propõnibus vl'ibus probabilibus vl'iori mõ, quo aſſumi poſſint, mox diuidam⁹ eas, quo ad fieri poterit, donec perueniam⁹ ad vltimas ſpẽs: ſic. ſ. poterimus aſſumere plures propõnes, poſtq́ ſpecies propõnũ probabiliũ ſunt ét ꝓbabiles. Exempli gra, ſi aſſumamus propõnẽ noſtrã, ꝙ cõtrariorũ eadẽ eſt diſciplina, & nos diuidamus ipſa oppoſita in oppoſita cõtraria, & relatiua & reliqua oppoſita, diuidamusq́; inſup cõtraria i cõtraria ſm M viſum, & cõtraria ſm tactũ, & ſic de ſingulis quatuor oppoſitis oĩbus: & ſic multas aſſumemus ꝓp̃nes: nẽpe, ꝙ ſcĩa cõtrariorũ eſt eadẽ, & ſcĩa relatiuorũ eadẽ: & ſimiliter ét obtinebimus ex diuiſione ipſius contrarij & vniuſcuiuſq; oppoſitorum multas propõnes. exempli gra nos aſſumemus ex diuiſione & contrariorum, ꝙ ſcĩa calidi & frigidi eſt eadem, & ſcĩa de albo & nigro eſt eadem: hac ergo via, & rõne adipiſcemur facultatem aſſumendi ip ſas propõnes, atq; iuueniendi eas.

De

De Multiplicis distinctione. Cap. 13.

IPsum autem quotupliciter negociandum est, non solum quę tunc dicuntur ſm alium modum, ſed & rationes eorum tentandum assignare, vt non solum ꝙ bonum alio quidem modo dicitur iustitia, & fortitudo, habile autem, & salubre, ſed ꝙ & illa quidem eo quòd ipsa qualia quædam sunt, hæc autem eo quòd effectiua alicuius, & non eo ꝙ qualia quędam sunt: similiter aũt & in alijs. Vtrum aũt multipliciter, aut vno mõ specie dicit, ꝑ hęc considerandũ. Primũ qdẽ in contrario perspiciendũ, si multipliciter dr̃, siue spẽ, siue noĩe dissonet. Quędã. n. statim et nominibus alia sunt: vt acuto in voce contrarium est graue, in magnitudine autem obtusum: patet igitur, ꝙ contrarium acuto multipliciter dicitur: si autem hoc, & acutum. Nam ſm vtrunꝙ horum aliud erat contrarium: non enim idem acutum erit obtuso, & graui contrarium, vtriꝙ autem acutum contrarium. Rursum graui voce quidem contrarium acutum, magnitudine autem leue: quare multipliciter graue dicitur, eo ꝙ & contrarium. Similiter autem & pulchro, & quidem quod in animali turpe: ei vero, qđ est in domo, pernicioſum: quare ęquiuocum pulchrum. In quibusdam autem nominibus quidem nullo modo dissonat, specie autem manifesta in eis statim differentia est, vt in claro, & obscuro: vox enim clara, & obscura dicitur. Similiter autem & color. Ergo nominibus quidem nihil dissonant, specie autem manifesta in eis statim differentia est: non. n. similiter & color clarus dicitur, & vox clara: manifestum autem id est, & per sensum: nam eorum, quæ eadem sunt specie, idem sensus: at clarum, quod est in voce, & in colore, nõ eodem sensu iudicamus, sed hoc quidem visu, illud autem auditu. Similiter autem & acutum, et obtusum in humoribus, et in magnitudinibus, sed hoc quidem tactu, illud autem gustu. Nam neque hęc dissonant nominibus. neꝙ in seipsis, neque in contrarijs: obtusum enim est cõtrarium vtriꝙ. Amplius, si huic quidem est aliquid contrarium, illi autem simpliciter nihil: vt ei, quę est à potu delectationi, ea, quæ est à siti tristitia, contrarium, ei autem, quæ est ab eo quod est considerare ꝙ diameter est costæ incommensurabilis, nihil: quare multipliciter delectatio dicitur. Et ei quidem quæ est secundum mentem amare, odisse contrarium est: ei autem quæ est secundum corporalem actum, nihil: manifestum ergo quoniam amare ęquiuocum. Præterea in medijs. Si huic quidem est aliquid medium, illi autem nihil. Aut si vtrisque quidem est, non idem autem: vt clari, & obscuri in coloribus quidem aliquid est mediũ,

A mõ cõtrariorũ.

Locus ab ijs, i q bus repit alterũ cõtrarium.

Loc⁹ à medijs tertio.

D fuſcum, in voce autem nihil. Aut ſi forte raucum, quemadmodū quidam dicunt raucam vocē, mediū eſſe: quare æquiuocum clarum: ſimiliter & obſcurum. Inſuper ſi horū quidē plura media, illorum autem vnū, vt in claro & obſcuro. Nam in coloribus plūra media, in voce autem vnū, raucum. Rurſum in eo quod ſecundum contradictionem opponitur conſiderandū: ſi multipliciter dicitur. Nam ſi hoc multipliciter dicitur, & quod huic opponitur multipliciter dicetur. Vt non videre multipliciter dicitur, vnum quidem non habere viſum, alterum autem non operari viſu. Si autem hoc multipliciter dicitur, neceſſarium eſt & videre multipliciter dici, vtrique enim non videre opponitur: vt ei quidem, quod eſt non habere viſum, habere: illi autem quod non
A priuatiõe & habitu. eſt operari viſu, operari. Amplius, in his quæ ſecundum priuationem, & habitum dicuntur, perſpiciendum. Si enim alterum
E multipliciter dicitur, & reliquum: vt ſi ſenſibile multipliciter dicitur, & ſecundum animam & corpus, & inſenſibile multipliciter dicetur, & ſm animam & corpus. Quod autem ſm priuationem & habitum opponuntur, quæ dicta ſunt manifeſtum: eo q̄ nata ſint vtrunq; ſenſum habere animalia, & ſecundum animum, & ſecundum corpus. Amplius autem in caſibus conſide-
A ſibꝫca. randum. Nam ſi iuſte multipliciter dicitur, & iuſtum multipliciter dicetur: ſecundum vtrunque enim iuſtorum eſt iuſtum: vt ſi iuſte dicitur, & ſecundum ſui cognitionem iudicare, & vt oportet: ſimiliter & iuſtum. Eodem autem modo & ſi ſalubre multipliciter dicitur, & ſalubriter multipliciter dicetur. vt ſi ſalubre dicitur hoc quidem ſanitatis effectiuum, illud autem conſeruatiuum, quoddā vero ſignificatiuū: & ſalubriter vel effectiue, vel conſeruatiue, vel ſignificatiue dicet. Similiter autē & in alīs,
F qñ ipſum multipliciter dictum fuerit, et caſus ab eo multipliciter dicetur: et ſi caſus, & ipſum. Conſideranda autem & genera ſm nomen p̄dicationum, ſi eadem ſint nominibus. Nā ſi nō eædē, manifeſtum eſt, qm̄ æquiuocum eſt qd̄ dr̄: vt bonum in cibis quidē effectiuum eſt voluptatis, in medicina aūt effectiuū ſanitatis, in anima vero qualē eſſe: vt caſtā vel fortē, vel iuſtam: ſilr aūt & in homine, aliquoties autem & qñ, vt in tempore bonū (bonum.n. dicitur in tempore) plerunq; aūt quantum in mediocri (dicitur .n. & mediocre bonum) quare æquiuocum bonum. Similiter aūt et candidū: in corpore quidē color, in voce autem bene audibile. Similiter aūt & acutum: non.n. ſimiliter idem in omnibus dicitur: nam vox acuta quidem velox (ſicut dicunt, qui ſecundū numeros armonici ſunt) angulus autem acutus, qui minor eſt recto:

gladius

A gladius vero, qũ eſt anguli acuti. Conſideranda etiã & genera eorum, quæ ſunt ſub eodem noſe, ſi diuerſa, & non ſubalterna ſunt: vt equus, hoc aũt animal, & hoc vas: diuerſa enim, quę ſm nomen eſt horũ ratio: nam hoc quidẽ aĩal, quid ſignificat, illud vero vas, quale quid. Si aũt ſubalterna ſint genera, non neceſſariũ diuerſas eſſe rõnes: vt corui animal, & auis genus eſt: qñ autem coruum dicimus auem eſſe & aĩal, quid dicimus eundẽ eſſe: quare vtraq; genera de eodem prędicantur. Similiter aũt & qñ animal volatile bipes coruum dicimus: dicimus aũt eandem eſſe: & ſic ergo vtraq; genera de coruo prædicanť, & ratio eorũ. In non ſubalternis generibus non accidit hoc: neq; enim qñ vas dicimus, animal dicim⁹: neq; qñ animal, vas. Conſiderãdum aũt non ſolum ſi in propoſito diuerſa ſunt genera, & non ſubalterna: ſed & in contrario. Si enim contrariũ multipliciter dr̃, manifeſtum qm̃ & propoſitũ. Vtile au

B tem ad definitionẽ inſpicere, quæ de cõpoſito fit: vt candidi corporis, & candidæ vocis: nã ſublato proprio, eandem rõnem oportet relinqui. Hoc aũt non accidit in æquiuocis, vt in ĩs quæ nũc dicta ſunt: nam hoc quidẽ erit corpus habẽs talem colorẽ, illud aũt vox bene audibilis: ſublato igiť corpore, & voce, nõ idem in vtraq; relinquitur: at oportet ſi vniuocũ eſſet candidũ, quod in vtraq; dr̃ eſſe idem. Sæpe aũt & in ipſis definitionibus latet aſſequens æquiuocum: quapropter & in definitione cõſiderandũ, vt ſi quis ſignificatiuum, vel effectiuum ſanitatis, cp moderate ſe habet ad ſanitatem, dicat eſſe, non refutandũ; ſed inſpiciendũ quid moderate quidem ſm vtrũq; dixit: vt ſi hoc quidẽ tale ſignificat, vt facere ſanitatem, illud aũt tale, vt ſignificare qualis quidẽ ſit habitus. Adhuc ſi non cõparabilia ſunt ſm magis, & minus, vel ſiłr: vt clara vox, clara veſtis: & acutus humor, & acuta vox: hæc enim neq; ſiłr di-

C cunť clara, vel acuta, neq; magis alterũ: quare æquiuocũ clarum, et acutũ: nam vniuocum oẽ, comparabile: aut enim ſiłr dicetur, aut magis alterũ. Quoniam aũt diuerſorum generum, & non ſubalternatim poſitorũ diuerſæ ſpẽs ſunt, & dr̃iæ, vt animalis, & ſcientiæ (diuerſæ enim horum dr̃iæ) conſiderandum, ſi quæ ſub eodẽ ſunt noſe diuerſorum generum, & non ſuſtalternorũ diuerſæ dr̃ię ſint, vt acutũ vocis, & magnitudinis: differt enim vox à voce, eo quod acuta ſit: ſiłr & magnitudo à magnitudine: quare æquiuocũ acutum: diuerſorũ enim generum, & non ſubalternorũ diuerſæ differentiæ ſunt. Rurſum ſi eorũdem, quæ ſunt ſub eodẽ nomine, diuerſæ dr̃iæ ſunt: vt coloris qui eſt in corporibus, & in melodĩs. Nam eius, qui eſt in corporibus, cõgregatiuum, & diſgregatiuum viſus: eius vero, qui in melodĩs, non eædẽ dr̃iæ: quare æquiuocũ color: nam

A põnego nerum.

Locus à cõparatione ſignificatorum.

Idẽ i ante prædicamẽtis ca. 4. A dii4.

Color in melodijs, q & chirome, & cū tetracordis pceduntp quo hemitonia, & trihemitonium. Id autē ex musicis.

G nam eorundem, eædem differentiæ. Amplius, qm̄ species nullius A
est differentia, inspicere oportet, si eorum, quæ sub eodem sunt nomine, hoc quidem species est, illud aūtem differentia: vt clarum, quod in corpore quidem, species coloris, quod autem in voce, differentia. Differt enim vox à voce, eo q clara fit. De eo igitur, quod multipliciter dicitur, per hæc, & huiusmodi perspiciendum.

Sermo de Multiplicis, seu Aequiuoci distinctione, quod est secundum instrumentum. Cap. 13.

ABRAM MANTINVS

AD potestatē vero distinguendi nomen æquiuocum Arist. tradidit quindecim regulas. Quædam sunt, quæ sumuntur ab essentia rei, & illæ sunt quæ sumuntur ab
H illius definitione, & ab eius genere, eiusq; differentia. Et quædam sunt, quæ sumuntur ab ipsa re, quæ extra est, & sunt illæ, quæ sumuntur ab ipsis rem recipientibus & à comparationibus & à similitudinib⁹, & incœpit & tradidit cōtrariorum quindecim regulas. Prima regula est, quòd consideremus contrarium illarum rerum, de quibus dicitur nomen, quoniam si huius contrarium nomen occurrat de singulis nominis æquiuocatione, illud nomen dicitur nomen æquiuocatione, hoc au
I tem nobis ostenditur duobus modis, quorum vnus est, quòd illis contrarijs non sit vnum nomen, sed nomina diuersa. Verbi gra, quia acuitas significat dispositionem cultri, & dispositionem vocis, quando autem velimus scire, an quod significat in vno sit aliud ab eo, quod significat in altero, primo consideramus nomen contrarij in vtroque illorum, sicq; in voce inuenimus grauitatem, & in cultro inuenimus grossitiem, sicq; scimus acutiei nomen esse illis æquiuocum.

Secūdus

AD adipiscendam aūr facultatē distinguendi nomē æquiuocū, Aristoteles tradidit quindecim Regulas, quarū quędam sumunt ex substātia rei, & sunt illę, quæ sumun L
tur ex ipsa diffinitione rei & ex eius genere, & ex eius dria: quędam vero sumūtur à rebus extrinsecis, & sunt quidem res, quæ sumuntur ex oppositis ipsius rei, & ex cōparatione, & ex similitudinib⁹. Incępit aūt Arist. dare quinq; regulas, seu locos, quæ sumuntur ab ipsis cōtrarijs. Prima ergo regula est, vt consideremus cō trarium illarū rerū, de quibus illud nomen dr: nam, si nomen illius contrarij dicat de singula earum æquiuoce, tunc illud nomen dicit de illis rebus æquiuoce. hoc tñ bifariā innorescit nobis: primo quidē modo vt M
si illa contraria non habeant vnicū nomen, sed noīa varia & distincta. exempli gratia hoc nomen acutū, quod quidē significat aliquid in gladio & aliquid in voce. & cū voluerimus scire, vtrū id quod significatur in vno illorū, sit diuersum ab eó qđ significat in alio, tunc cōsiderare debem⁹ primo nomē ipsius cōtrarij in singulo eorum, & tunc inueniemus contrarium eius in voce esse graue, & ī gladio obtusum. & sic scim⁹ hoc nomen acutum esse eis æquiuocū.

Secūdo

ABRAM

A Secundus aũt modus eſt, ꝙ cõſideremus diſpoſitionẽ ipſorum met cõtrariorũ, quo ẽt indigemus, qñ fuerit vnũ nomen, gratia exempli vox clara, & aqua clara, qñ conſideram⁹ illius cõtrarium, inuenimus vnum nomẽ, quod eſt turbidum: qñ vero inſpicimus turbulentiam aquæ, inuenimus illã quãdam rem, quę accidit ei ſm viſum: turbulẽtia vero vocis eſt res, quæ ſm auditum euenit, & ſcimus ꝙ claritudo eſt nomen æquiuocum. Capitur autẽ iuuamen per hanc regulam, qñ huius diſtinctio
B in contrario fuerit notior q̃ illius diſtinctio in rebus, in quibus primo quærebam⁹ cognitionem nominis æquiuoci, prout per primam regulam recipiebatur iuuamen, qñ contrariorum nomina erunt diuerſa.

Tertia regula eſt, ꝙ conſideremus ambas res ex quibus capiebatur indicium de noïe, quia ſi vni illarum fuerit contrarium, & non fuerit alteri, ſcimus ꝙ nomẽ eſt æquiuocũ, ſicut eſt oblectamentũ, quod euenit ob laborem, & ob aquę potũ: vnius enim eſt contrarium, quod eſt ipſa ſitis, al
C terius vero non eſt aliquid contrarium. Quarta autem regula eſt, ꝙ conſideremus res, quas ſignificat nomine ipſum cõtrariũ: quia ſi vni ſit cõtrarium immediatum, alteri aũt mediatum, nomen eſt æquiuocum. Verbi gratia, dulcis ſermo, & dulcis ſapor, qñ inter dulcedinem, & amaritudinem ſermonis nõ eſt mediũ, inter ſaporis vero dulcedinẽ, & amaritudinem eſt medium, vt ſalſedo & cæteri ſapores. Quinta regula eſt, ꝙ vnius rerũ ſit contrarium, inter quas ſit vnũ mediũ, alterius aũt ſit cõtrariũ, ĩter quas ſint plura media.

Sexta

MANTINVS

Secũdo modo vt dignoſcamus ſignificatũ ipſorũmet contrariorũ, & hoc ẽt eſt nobis neceſſariũ ſcire, qñ vnum tm̃ fuerit nomen. exẽpli cauſa vox clara, aqua clara. nã ſi quæramus contraria horũ, inueniemus ea habere vnũ nomẽ, nempe turbulentia: ſed, cũ cõſideramus turbulentiã in aqua, inuenimus eã eſſe quid accidens ei in viſu. Turbulentia vero in voce eſt quid accidẽs in ipſo auditu, & ſic nouim⁹ hoc nomen, ſ. clarum eſſe æquiuocũ. Hęc aũt ſecunda Regula eſt vtiq; vtilis, qñ huius diſtinctio ꝑ contrariũ fuerit notior, q̃ ſit D diſtinctio eius ꝑ illas res, de quibus quærebamus notitiã nominis æquiuoci prius: quẽadmodũ illa prima regula iuuat, qñ noĩa ipſorũ contrariorum ſunt diuerſa. Tertia regula eſt, vt cõſideremus vnũ illorũ duo⁹ ſignificatorũ de quibus aſſumitur ſignificatio illius nominis: nã ſi vnũ illorũ habuerit contrariũ, alterũ vero nõ, tunc ſcimus illud nomen eſſe æquiuocum, vt eſt delectatio, quæ à ſcĩa habeť, & quæ à potu aquæ: nam hæc habet cõtrariũ, videlicet ſitim, illa vero nõ habet cõtrariũ. Quar- E ta Regula, vt cõſideremus ſignificata illius noĩs propoſiti, vtrum vnum eorũ habeat contrariũ mediatum, aliud vero mediatũ, tũc nomẽ illud eſt æquiuocum. exempli gratia dulcis eloquẽtia, & dulcis ſapor: nã inter dulcedinẽ ſermonis & eius amaritudinem nullum datur medium, ſed inter dulcẽ & amarũ ſaporẽ dat medium, videlicet ſalſum, & reliqua genera ſaporum. Quinta Regula eſt, ſi vnũ ſignificatorum habet contrarium habens vnum mediũ, aliud vero contrariũ habeat plura media.

Sexta

ABRAM

G Sexta autem regula eſt ab oppoſitis, quæ ſunt ſm contradictionem, quæ eſt, ꝙ ſi conſideremus an oppoſitum vnius rerũ dicatur nominis æquiuocatione cum alterius rei oppoſito, ſcimus ꝙ nomen eſt æquiuocum. Verbi gratia, vidẽtis eſt oppoſitum quod eſt non videns, hoc autem dicitur de duabus diuerſis reb⁹, quarũ vna eſt, ꝙ non ſit illi viſus, & altera ꝙ non vtatur viſu: hinc itaq; eſt manifeſtũ, ꝙ videns cum oppoſito dicitur æquiuocum. Septima regula eſt ſecundum modum priua
H tionis & habitus: nam ſi oppoſitum dicatur multipliciter, res, quam nomen ſignificat, dicit multipliciter. Verbi gratia, ſi ſentire de anima & corpore dicatur dupliciter, priuatio ſentiendi etiam dicitur dupliciter, ſicq; ſi ſanitas dicatur de illis æquiuoce, ſcilicet de anima & corpore: ægritudo itaq; de illis dicitur æquiuoce. Octaua regula eſt à caſibus, vt ſi iuſtũ dicatur multipliciter, iuſtitia dicitur multipliciter. Sed regu
I læ ſumptæ ab ipſo genere ſunt traditæ ab eo duæ numero, quarum vna eſt, ꝙ genera rerũ, de quibus ſumitur inditium de nominibus, ſint diſtincta, dico genera vniuerſalia, prout dicimus laudabile de ſaporibus, & laudabile de morib⁹, & laudabile de pluuia: laudabile enim ſaporum eſt duorum prædicamentorũ actionis, & paſſionis, ex quo ille agit, aut patitur in corpore laudabili paſſione, morum autem laudabile eſt ſm qualitatẽ, vt fortitudo & virtus, pluuia autem laudabilis eſt pro tẽpore.

Secunda autem regula eſt, ꝙ conſi detemus genera illarũ rerũ de quibus ſumit inditiũ, dico ipſa ꝓxima,

qñ

MANTINVS

K Sexta Regula eſt ſumpta ab oppoſitis ſm contradictionẽ, videlicet vt cõſiderem⁹ quoq; ipſum oppoſitũ, nam ſi oppoſitũ vnius illorũ ſignificatorũ dicatur æquiuoce, cum noſe oppoſiti ſignificati alterius, tunc ſcimus illud nomen eſſe æquiuocum. exempli gratia videns, cuius oppoſitum eſt non videns, quod quidẽ habet duo ſignificata diſtincta, vnum eſt, quod nõ habet viſum, aliud vero quod non vtit viſu: patet ergo ꝙ hoc nomen videns eſt æquiuocum.

Septima regula eſt ſumpta etiã ab oppoſito ſm priuationẽ & habitũ: L nam ſi oppoſitum dr̃ multis modis, id quoq;, qd ſignificat illud nomẽ, dicet multis modis. exẽpli gratia, ſi ſenſatio ſm animam & ſm corpus dr̃ duobus modis, priuatio i. inſenſatio dicet quoq; duobus modis: pari rõne ſi ſanitas dicitur de anima & de corpore ęquiuoce, ægritudo quoq; dicet de eis æquiuoce. Octaua regula & locus ſumit ab ipſis caſibus ſeu denominatiuus: nã ſi iuſte de multis dicat caſibus, iuſtitia quoq; de multis caſibus dicet. De locis aũt & regulis ſumptis ab ipſo genere. Ariſt. M dat duas regulas. Prima eſt, vt genera illorũ ſignificatorũ, quæ p illud nomen ſignificant ſint diuerſa: hoc eſt, ipſa genera vſia, vt cum dicimus bonũ in cibis, & bonũ in pluuia: nã bonũ in cibis in duobus exiſtit prędicamentis, videlicet agere, & pati, cũ agat vel patiat in corpore paſſionẽ bonã, bonum vero in moralib⁹ exiſtit in ipſa qualitate, vt fortitudo & caſtitas, bonũ quoq; in pluuia exiſtit in ipſo tpe. Secũda Regula eſt, vt cõſiderent genera illarũ rerum, quæ per illud nomen ſignificantur,

videlicet

ABRAM

A quando aſcendunt ad genus ipſum ſupremum, aut ad medium eis, & ſupremo, etſi illa genera fuerint diſtincta, & vnum non ſubintrat alterū, neque hoc nomen ſignificat illas res inquantum cōueniunt in ſupremo genere, hoc nomen eſt æquiuocum. Verbi gratia, aſinus dicitur de quodam vaſe quod arte fit ex ligno, & de animali, illorū enim genera proxima ſunt diuerſa, ſcilicet animal, & planta, & neutrum illorū alteri ſupponitur, nec aſini nomen illa ſignificat, inquantum connectuntur ſupre
B mo genere quod eſt ſubſtantia, quia ſi illa ſignificaret inquantum ſunt in prædicamento ſubſtantiæ, diceretur de illis vniuoce. Verbi gratia, paſſer & pennatum ad auem, ſunt enim duo illi⁹ genera diſtincta, quæ ad vnum genus aſcendunt, auis autem non dicitur nominis æquiuocatione de eis, ex quo paſſer continetur in habēte pennas. Vndecima regula ſumitur ex definitione: hæc autem fit in definitionibus rerum compoſitarum, quæ ſignificant ſingulas partes compoſitorum per ſim
C plices dictiones, prout dicimus eclipſim Lunæ & eclipſim Solis, noſenī quando cōſideramus & meditamur talia, auferimus rem qua differunt omnia ſubiecta, & definimus id, qđ eſt illis commune, & inuenimus illud diuerſum: nomen itaq; eſt æquiuocum, vt ſi definiremus eclipſim Lunæ & comperimus illam, quòd ſit illius caſus in vmbræ piramidē, & definiremus eclipſim Solis, & illā comperimus eſſe Lunæ interſtitiū inter

MANTINVS

videlicet ꝓpinqua, ſi ꝓtingat ea aſce D dere ad aliqđ gen⁹, ſiue ad ipſmmet ſuprem ū, ſiue ad illud qđ eſt mediū ĩter ipſa & ipſum ſupremū, & ſi illa gña ꝓpinqua fuerint diſtincta, & alterū eoꝝ nō ſubalternat alteri, neq; illud nomē ſignificet illas res, ea rōne, qua cōtinēt in gñe ſupremo, tūc illud nomē eſt æquiuocū. Exēpli gr̃a, hoc nomē aſinus, quod dr̃ de inſtro ſeu vaſe arte cōfecto ex ligno, & de ipſo aīali: nam genera eorū propinqua ſunt vtiq; diſtincta, & alterum nō ſubalternat alteri, neq; illud nomen aſin⁹ ſignificat eas res ea rōne, E qua continent in genere ſupremo, quod eſt ſubſtātia: nā ſi ſignificaret eas ea rōne qua ſunt in ꝑdicamento ſubſtātiæ, tunc nomen aſini diceret de eis vniuoce: ſiꝛ quoq; ſi illa duo gña propinqua ſubijcerent alterū alteri, tūc illud nomen diceret de eis vniuoce. Exempli gr̃a auis & pennatū de ipſo volatili, ſunt enim ei duo genera diſtincta, q̃ ad vnū aſcēdunt genus: volucre aūt non dr̃ æquiuoce, cū auis cōtineat in ipſo pennato.

Vndecima Regula eſt ſumpta ab ipſa diffinitione: & hoc videlicet in F diffinitionibus rerū cōpoſitarū, quę ſignificāt vnāquāq; particulā ipſius cōpoſiti ꝑ dictionē ſimplicē, vt cum dicimus eclypſim Lunæ, & eclypſim Solis: qñ enim noscōſideram⁹ ſignificata horū, & auferimus id, quo diuerſificant, hoc eſt ipſum ſubiectū, & definimus id qđ eſt eis cōe, & inuenimus ipſum diuerſum, tūc illud nomē eſt æquiuocū, vt ſi diffiniam⁹ eclypſim Lunæ, ſeu deliquiū, & inueniamus ipſum eſſe, cū cadit in py ramide ipſius vmbræ, & diffiniam⁹ deliquiū Solis & īueniam⁹ ipm eē,

cū

ABRAM

G inter nos & illũ, ſicq; ſcimus eclipſis nomen illis eſſe æquiuocũ. Et aliqñ eſt vtũ, ꝙ noſa partiũ definitionis dicantur æquiuoce, & expedit ꝙ in illis ꝓcedamus prout proceſſim⁹ in ipſis definitionibus. Regula duodecima ẽt ſumit̃ ex eo ꝙ ẽ magis & minus & ęquale, hoc ẽ, ꝙ cõſiderem⁹ alterã duarũ rerũ, de qua dr̃ illud nomen, etſi inter illã & alterã nõ fuerit cõparatio ĩ ſuis ſubꝫis ſm magis aut min⁹, aut ęq̃le, illas duas res ſignãt. ęquoce. V.g. acuties vocis, & cultri nõ dr̃ ꝙ vnius acuties ſit alteri⁹ acu

H tiei ęqualis, aut magis. Et duæ regulæ ſunt ex ipſa dria, quarũ vna eſt, ꝙ conſideremus an res, quas vno noĩe ſignificãt, ſint dr̃iæ ſupremorũ generum diuerſorũ, aut mediorum, quorum vtrunq; aſcendat ad vnũ ſupremum aliud, ab illo ad qđ aſcẽdit alterum. Nam ſi ita erit, illud nomẽ eſt æquiuocũ. V.g acuties vocis & cultri: vocis.n. acuties eſt alia, & diſcrimen acutiei ẽ de differẽtijs ꝓdicamenti qualitatis, cultri aũt acuties & acutiei diſcrimen ẽ de differẽtijs ꝓdicamenti ſubẽ: ſecũda aũt regula eſt,

I ꝙ cõſideremus res quas ſignificat illud nomẽ, & ſi ipſarũ dr̃iæ ipſas diuidentes fuerint diuerſi, nomen erit æquiuocũ. V.g. digeſtum dr̃ deguſtata re & de ea quæ addiſcitur: dr̃iæ enim diuidentes rem, quæ addiſcit, ſunt dr̃iæ diuidentes diſciplinam, & illã cõtinentes: digeſtum aũt, quod ſignificat rem guſtatam, nõ diuidit̃ his differentijs. Alia aut̃ poſtrema regula eſt, qñ vna harum duarũ rerum, quas ſignificat nomen, ſit differentia, & altera ſit ſpecies. Hæ itaq; ſunt regulæ quas tradidit in dignoſcendo nomen ęquiuocum.

MANTINVS

cũ Luna ĩterponit̃ ĩter viſum nr̃m, K & ipm Solẽ, tũc ſcim⁹, ꝙ nomẽ delt quij, vel eclipſis eſt eis ęquiuocum.

Inqt: Qñq; partes deſiõnis dr̃ ęquoce, & tũc opꝫ vt ꝓcedam⁹ in eis ſicut ꝓceſſim⁹ in ipſiſmet deſiõnib⁹.

Duodecima Regula quoq; ẽ ſumpta ab eo, qđ eſt ſm magis vel min⁹, aut ſm ęqualitatẽ, nẽpe vt conſtdere mus alterã duarũ rerũ de quib⁹ dr̃ illud nomen, & ſi nulla det̃ cõparatio ĩter vnã & alterã, ĩ ſuis ſubiectis ſm magis vel min⁹ vel ſm ęq̃litatẽ, tũc illę dr̃ię res ęquiuoce ſignãnt̃, exẽpli gr̃a acuta vox, acut⁹ gladi⁹: nã nõ di L cet̃ alterã acuitatẽ eſſe ęqualẽ alteri, neq; maiorẽ ea. Et duæ regulæ dant̃ de ipſa dr̃ia. vna ẽ, vt ꝓſiderem⁹ vtrũ illę res, q̃ ꝑ vnũ nomẽ ſignãnt, ſint dr̃ię generũ ſupremorũ diuerſorũ, aut mediorũ, & vnaquæq; earũ aſcẽdat ad vnũ gen⁹ ſuprem̃ diuerſum ab illo, ad quod aſcẽdit altera, exẽpli gr̃a acuties ĩ voce & acuties ĩ gladio: nã in voce acuties & inacuties eſt de differẽtijs ꝓdicamẽti qualitatis, ſed ĩ gladio acuties & ĩacuties ſunt ex differẽtijs ꝓdicamẽti ſubẽ: ſecũda regu

M la eſt, vt cõſiderem⁹ illas res, quas illud nomẽ ſignificat: & ſi earũ dr̃iæ diuiſiuę fuerint diuerſę, tũc illud nomẽ eſt ęquiuocũ: exẽpli gr̃a cũ dr̃ ibus de re guſtabili & d re diſciplinabili, qñ dr̃iæ, quæ diuidũt rem diſciplinabilẽ, ſunt dr̃iæ, quę diuidunt diſciplinã & q̃ eã cõtinẽt: ſed cib⁹, quod qdẽ ſignãt̃ res guſtabilis, nõ diuidit̃ illis differẽtijs. Extat & alia dr̃ia, nẽpe cũ vna illarũ duarũ rerũ, quę per illud nomẽ ſignificant̃, fuerit dr̃ia, altera vero fuerit ſpẽs. Hæ itaq; ſunt oẽs regulæ, quas Ariſt. tradidit prodignotione nominis æquiuoci.

De

De Differentiarum inuentione, Similium conſideratione, & vtilitatibus inſtrumentorum. Cap. 14.

A Differentias autem in ipſis generibus ad ſeinuicē perſpiciendum: vt quo differt iuſtitia à fortitudine, & prudentia à tē perātia: hæc enim omnia ex eodem genere ſunt, ex virtute. Et ex alio ad aliud, vt in ñs quæ non nimiū differunt: vt in quo differt ſenſus à ſcientia: nam in ñs, quæ multum differunt, manifeſtæ ſunt omnino dīriæ. Similitudinem aūt conſiderandum in ijs quæ ſunt in diuerſis generibus: vt ſicut alterū ad alterum quidem, ſic aliud ad aliud: vt ſicut ſciētia ad ſcibile, ſic ſenſus ad ſenſibile: & vt alterum in altero aliquo, ſic aliud in alio: vt quemadmodum viſus in oculo, mens in aīa, & vt tranquillitas in mari, ſerenitas in aere: vtrunq; enim quies. Maxime aūt in ñs, quæ multum diſtāt exerceri oportet: facile enim in reliquis poterimus ſimilia inſpicere.

Dfiarum inuentio.

Similiū cō ſideratio.

B Conſiderandum aūt & ea, quæ ſub eodem ſunt genere, ſi quid in eſt oībus idē: vt homini, & equo, & cani: nā ſi ineſt aliquid eis idē, in eo ſunt ſimilia. Vtile aūt ipſum quidē, quod quotupliciter dicitur, conſideraſſe, ad diluciditatē maxime aūt quis ſciet quid ponatur, manifeſto facto quotupliciter dicitur. Et ad fieri ſecundum rem eandem, & nō ad nomen ſyllogiſmos: ſi enim immanifeſtum ſit quotupliciter dicit̄, contingit non ad idem ēt qui reſpondet, & qui interrogat, ferre intellectum: manifeſto aūt quotupliciter dicitur, & ad quid ferens ponat, ridiculus videbitur interrogans eſſe, ſi non ad hoc ſermonem faciat. Vtile etiā, & vt non falſa rōne decipiamur, ſed decipiamus potius: nam ſciētes quotupliciter dicitur, non allucinabimur, ſed ſciemus ſi nō ad idem ſermonem faciat is, qui interrogat, & ipſi interrogantes poterimus apparenti ratioci-
C natione fallere, niſi is qui reſpondet agnoſcat quotupliciter dicit̄. Hoc non in omnibus ſemper poſſibile, ſed qñ fuerint eorum, quæ multipliciter dicuntur, alia quidem vera, alia autem falſa. Eſt autē proprie non conueniens modus hic dialecticæ: quare omnino vitanda dialecticis huiuſmodi ad nomen diſputatio, niſi quis aliter non poſſit de propoſito differere. Differentias aūt inuenire vtile, & ad ſyllogiſmos de eodem, & diuerſo, & ad cognoſcendum quid eſt vnumquodq;. Quod aūt ad ſyllogiſmos de eodem, & diuerſo vtile, manifeſtum: inuenientes enim dīam propoſitorum quamlibet, oſtendentes erimus, qm̄ non idē. Ad cognoſcēdum aūt quid eſt vnūquodq;, eo q; propriā ſubſtantiæ, cuiuſq; rationē, ñs, quæ circa vnūquodq; ſunt, accōmodatis differentijs ſeparare ſolemus.

A ſpecie.

Vtilitates conſidera tiōis multiplicis.

Vtilitates inuētionis dfiarum.

Vtilitates conſidera tiōis ſimilium.

Similitudinis aūt conſideratio vtilis eſt ad inductiuas rationes, & ad ſyllogiſmos ex ſuppoſitione, & ad aſſignationē definitionū:

Ad

G Ad inductiuas quidem rationes, eo ꝙ circa ſingula in ſimilibus in k
ductione, vſe exiſtimámus inducere: non enim facile eſt inducere
ignorãtes ſimilia. Ad ſyllogiſmos ex ſuppoſitione, eo ꝙ probabile
eſt quemadmodũ in vno ſimiliũ ſe habet, ſic & in reliquis. quare
Hypothe- ad quodcunq; eorum facultatẽ habebimus diſputandi, profitebi-
ſis. mur quemadmodum in his ſe habet, ſic & in propoſito habere. id
enim oſtẽdentes, & propoſitũ ex ſuppoſitione oſtendentes erim⁹:
ſupponentes enim qũo in his ſe habet, ſic & in propoſito ſe habere
demonſtrationẽ faciemus. Ad definitionum aũt aſſignationem,
eo ꝙ potentes conſpicere quid in vnoquoq; idẽ, non dubitabim⁹
ad quid oporteat genus. cũm definiem⁹ propoſitũ, collocare: nam
cõmunium quod maxime in eo quod quid prædicat, genus erit.
A multũ diſtãtib⁹. Similiter aũt & in multum diſtãtibus vtilis ad definitiones ſimi
litudinis conſideratio: vt quod idẽ tranquillitas in mari, & ſereni
H tas in aere: vtrũq; enim quies: & qm̃ punctum in linea, & vnitas L
in numero: vtrunq; enim principiũ: quare cõe in omnibus genus
aſſignantes, arbitrabimur nõ extranee definire. Penè aũt & defi-
nientes ſic ſolent aſſignare: nam & vnitatẽ principium numeri di
cunt eſſe, & punctũ principiũ lineæ: manifeſtũ igitur, qm̃ ad cõe
vtrorũq; genus collocant. Inſtr̃a itaq;, per quæ ſunt ſyll̃i, hæc ſunt:
loci autem, ad quos vtilia ſunt prædicta, ꝝ ſunt qui dicendi ſunt.

Sermo de poteſtate ſumendi Differentias, de Similium conſideratione, & Vtilitatibus inſtrumentorum. Cap. 14.

ABRAM

POteſtas vero ſumẽdi dr̃iam eue
nit exercitio ſumẽdi dr̃iam rei
vehemẽtis ſiſſitudinis vnius earũ, q̃
vſr̃ ſunt tres ſpẽs. quarũ Vna eſt ſiſſi-
I tudo acceptionis dr̃iarũ rerũ, q̃ ſub-
ſunt vni generi ꝓximo, prout ſunt
fortitudo & æqtas: ſuũ enim gen⁹ ẽ
vnũ, ſcilicet virt⁹, ſed fortitudo ẽ circa
res timẽdas, & æquitas ẽ circa res
q̃ fiunt hominũ cõmertijs, & hę sũt
illarũ dr̃iæ, quib⁹ differũt. Secunda
aũt ſpẽs eſt, ꝙ ſumamus dr̃ias rerũ,
q̃ ſubſunt vni generi remoto, prout
eſt prudentia & temperantia, ſuum
enim remotũ genus eſt ipſa virtus,
ſed prudẽtia eſt in parte cogitatiua,
& tẽperantia in parte cõcupiſcente.

MANTINVS

FAcultas vero aſſumẽdi dr̃ias ac-
quirit, quidem exercitatione &
vſu in aſſumẽdis differẽtijs rerũ val
de ſimiliũ, quarum tres ſunt modi. M
Primus eſt, cũ ſumuntur dr̃iæ rerũ,
quæ ſub vno genere propinquo cõ-
tinent, vt fortitudo, & iuſtitia: nam
genus propinquũ ipſarũ eſt vnũ, vi
delicet virt⁹: verũ ipſa fortitudo cõ-
ſiſtit in rebus humoroſis, iuſtitia ve
ro in cõmercijs & actionibus, quæ
inter hoĩes fiunt: & hæ ſunt earũ dif
ferentiæ quibus diſtinguunt. Secun
dus modus eſt, cũ ſumunt dr̃iæ rei,
quæ in vno genere remoto cõtinen
tur, vt prudẽtia in virtute intellecti
ua, & tẽperãtia ĩ parte cõcupiſcibili,

Ex Tertius

ABRAM

A Et tertia ſpecies eſt dñiarum rerum, quę ſubſunt generibus ſupremis, qñ illis rebus contigerit ꝙ ſint ſimiles, prout eſt conſideratio illius, quo differt ſenſus à ſcientia, cùm hoc ꝙ ſenſus ſit de prædicamẽto relationis, & ſcĩa de prædicamẽto qualitatis, ſimilitudo enim inter illos ẽ nimia: proportio enim ſenſus ad ſenſibile eſt proportio ſcientiæ ad ipſum ſcibile.

Poteſtas vero ſumendi veriſimilitudinẽ, fit exercitio ſumendi ſimilitudinẽ inter res diſtinctas, ꝓput fit poteſtas ſumendi dñias exercitio ſu
B mendi dñias rerum ſimiliũ. Similitudo aũt eſt dupliciter, ſimilitudo ſm modũ proportionalitatis, aut ſecundum rem, quæ ambiat ipſa ſimilia, & aliqñ comperiuntur in vna eadem re ambæ ſimilitudines ſimul. V g. ſenſus, & intellectus ſunt ſiles, quatenus ſunt quædam conceptiones, necnõ rõne proportionalitatis: quia diſpõ intellectus ad animã eſt, ſicut diſpoſitio ſenſus ad viſum. Hę itaq; ſunt res, quæ nobis cõflant poteſtatẽ horum quatuor inſtrõtum.

Trium autẽ horum inſtrõtum,
C quæ ſunt nominis æquiuoci dignotio, & dñiarum acceptio, & ſimilitudinis ſumptio, eſt iuuamen cõe, & iuuamen propriũ. Commune quidem iuuamen ẽ, quo facilior fit eductio præmiſſarũ ipſarumq; inuentio, qñ enim nos diuiſerimus nomẽ æquiuocũ in ſua ſignificata, & hoc in ſubiecto præmiſſæ, aut ipſius prędicato, aut vtroq;, vna præmiſſa redit nobis plures præmiſſæ: ſicq; qñ diuideremus rerũ differentias, quas putaueramus primo eſſe vnam, redditur vna præmiſſa duæ, & hinc nobis eueniunt duæ præmiſſæ.

Singulis

MANTINVS

Tertius modus fit, ſi ſumant dñiæ re D
rum, quæ ſub generib' ſupremis cõtinent, ſi cõtingat illas res eſſe ſiles, vt cũ cõſiderat, in quo nam differat ſenſus ab ipſa ſcĩa, licet ſenſus ſit ex ꝑdicamẽto relationis, & ſcĩa ex ꝑdicamẽto qualitatis: qm̃ inter ipſa magna extat ſimilitudo. nam eadẽ eſt proportio & rõ ipſius ſenſus ad ſenſibile, quæ eſt ſcientiæ ad ſcibile.

Facultas vero ad aſſumendã ſiſitudinẽ acquirit ex vſu aſſumptiõis ſiſitudinis inter res diuerſas, quẽad modũ facultas, quã habem' ad aſſumẽdas dñias, orit quidã in nobis ex E
vſu aſſumẽdi dñias rerũ ſiſiũ. ſiſitudo ꝓterea ẽ duplex. nẽpe vel ſm analogiã, vel eſt ſimilitudo ſm aliquid cõe ipſis ſimilibus: qñq; tamen reperiuntur in eadem re vtraq; ſimilitudo ſimul. exẽpli gratia, ſenſus, & intellectus: ſunt enim ſimiles, quaten' ſunt cognitiones, & ſm analogiam: nam ita ſe habet intellect' ad aĩam, ſicut ſenſus ad viſum. Hęc itaq; ſunt ea, quę præſtant nobis facultatem in his quatuor inſtrumentis.

Tria aũt horum inſtrõrum, vide
F licet diſtinctio noĩs æquiuoci, & differentiarũ inuẽtio, ac ſiſitudinis cõſideratio, ꝓſtant qdẽ vtilitatẽ cõem, atq; vtilitatẽ propriã. Cõis aũt vtilitas eſt, quia ꝑ hæc facile ꝓpõnes ſumentur, ac inuenientur: nam, cum diſtinxerimus nomen æquiuocũ in ſua ſignificata, & hoc ſiue ſubiectũ ꝓpõnis, ſiue prædicatũ eius, ſiue in vtriſq;, vna propoſitio efficietur plures: ſimiliter quoq;, ſi inuenerimus differentias rei, quã exiſtimauimus primo ipſam eſſe vnã, tunc illa vna propoſitio euadet plures, & ſic habebimus ex hoc duas propoſitiones.

Log. cũ cõ. Auer. D Vtili-

ABRAM

G Singulis veto horum trium iuuamina propria ſunt: æquiuoci quidem nominis cognitioni vna cum præfato, tria iuuamina. Primum quidem iuuamen patens eſt manifeſtatio, & hoc quidem iuuat quærentem & reſpondentem: quærētis quidem iuuamen eſt, quia quando quęritur nomine æquiuoco, intelligeret ex illo admiſſionē alterius duorum ſignificatorum, quæ ſignificat, & interdum abſtineret illud admittere ob cauendum ſignificatum illi commune ſecundum nomen, &
H putaret ꝙ quæſiuiſſet de hoc quod eſt apud eum impoſſibile, quærens autem hoc opere illi oſtenderet ſignificatum quod intenderat admittendum, & illud admitteret.

Reſpondenti vero iuuamen eſt, quia aliquando quæreretur ab eo ſignificatum, quod non noceret ei illud admittere, & cum illo in nominis ſignificatione incluſum eſſet ſignificatum, quod redderetur ad deſtruendum eius poſitionem. Poſſet enim ille admittere quod ſignificat nomen æquiuocum abſq; di-
I ſtinctione, & nō crederet quòd quęrens illi inferret deſtructionem eius poſitionis. Secundum vero iuuamen eſt, quòd quærens & reſpondens non ferant orationem de duobus rebus diſtinctis, & putent interloqui de vna re, & quod eſt in mēte vnius ſit aliud ab eo, quod ē in mente alterius, & quod vnus deſtruir, ſit aliud ab eo, quod deſtruit alter: hoc autem eſt manifeſtum, ꝙ eueniat illi, qui ignorat quid ſignificet nomen æquiuocū abſq; diſtinctione. Tertium autē iuuamen eſt, ne erret audiens, neq; loquēs in ſyllogiſmo,

quādo

MANTINVS

Vtilitas vero propria ſingulis horū K
triū hæc vtiq; eſt: nēpe ꝙ cognitio noīs æquiuoci ꝑter id quod iā prędictū fuit, habet quidē tres vtilitates. Prima vtilitas eſt diluciditas & manifeſtatio, & ex hoc ſuſcipient iuuamentū opponēs, & reſpōdens: opponens aūt, ſiue interrogās, ideo iuuat ex hoc, quia cū ipſe interrogat aliqd per nomen æquiuocū intelligit per ipſum vnū quoddam ſignificatū ex illis ſignificatis, quæ ſignificat illud nomen, & qñq; reſpondens recuſat acceptare illa ſignificata, quia recuſat illa ſignificata æquiuoca ſm no- L
men, & putat ꝙ ille interrogauit de illo ſignificato recuſato ab ipſo, qđ eſt apud eū impoſſibile, & hoc officio declarat ipſe interrogans ipſi reſpondenti illud ſignificatum, quod ipſe intendit & acceptabit ipſum.

Reſpōdenti quoq; eſt id vtile, propterea quia multoties interrogabit de aliqua re, quā ſi conceſſerit, & acceptauerit, nihil ei nocebit, in qua tamen re continebit ſm ſignificationem illius noīs, aliquod ſignificatū, quod iterū deſtruet illius ſuppoſitionem, quia ipſe cōceſſit id quod ſignifi- M
cat illud nomen æquiuocū ſine diſtinctione, & nō crediderit ꝙ ex hoc ipſe interrogās inferat deſtructionē ſuæ poſitionis. Secūda vtilitas eſt ne interrogās & rñdens diſputēt de duab⁹ rebus diſtinctis, & putēt ſe de vnica re diſputare, & id, qđ eſt in aīa vnius, eſt aliud ab eo, qđ in aīo alterius exiſtit, & id, qđ deſtruit alter eorū, eſt aliud ab eo, qđ deſtruit ab altero: manifeſtū aūt eſt hoc contingere illi, q̄ ignorat, qd ſignificet nomen æquiuocū. Tertia vtilitas eſt, ne decipiat audiēs & loquēs ī ſyll'o:

nam,

ABRAM

A quando illius præmiſſæ ſignificant nomine æquiuoco, & quoddã illorum ſignificatorũ, quæ ſignificant illud nomen, ſit verũ, & aliquod falſum. & poſſet putari falſum eſſe verum, & verũ eſſe falſum, & diuulgatum eſſe abſonũ, & abſonum eſſe diuulgatũ, & putaret de eo quod non eſt ſyllꝰs, ꝙ ſit ſyllꝰs: putaret enim ꝙ ipſum idem prædicatũ minoris ſit ſubiectũ maioris, cum ipſum eſſet aliud, & putaret ꝙ ibi ſit concluſio, cũ ibi nulla res ſit illata: quatenꝰ aũt ex nomine ęquiuoco poſſet euenire

B fallacia, qua homo poſſet decipere aliũ, hoc opus prius eſt ſophiſticũ q̃ topicum: ipſe vero topicus indiget illo, dũ reſpondens extorquetur deuiando extraneis rñſionibus, & fiũt illi difficiles, & abſtinet ab admittendo rem, de qua reciperet iuuamen, & de hac re quęreret ab illo nomine æquiuoco, quod ſignificaret illã, & aliã rẽ, de qua nõ caperet iuuamen, & reſpõdens admitteret illud putãs de eo, ꝙ ex quo hoc nomẽ ſignificat rem, quæ nõ iuuat quęrentẽ expedit ei concedere hoc nomen ſm hoc ſi-

C gnificatũ, quod confert quærenti iuuamen, & ex illo inferret ipſe quęrẽs rem, quã ab initio rei propoſuerat, quã admittere cauebat, niſi ꝙ hoc opus deceptoriũ fit in hac arte p accidens. Verũtamẽ poteſtas ſumendi dr̃ias confert cõſtitutioni definitionis ſingularũ rerũ, ipſamq; noſſe facit per id, quod proprie ipſam cõcernit, eo ꝙ dr̃ia eſt, qua ſpecies p ſe diſtinguit̃ à ſpecie ſecum conuenienti in genere, & confert iterũ iuuamen locis de eodem, & de alio, quando enim manifeſtantur differentiæ, fit manifeſtum ipſum aliud.

Iuuamen

MANTINVS

nam, cũ p̃miſſæ fuerint æquocæ, & D illarũ rerũ, q̃ ſignificant̃ p illud nomen, aliqua ſit falſa, aliqua vera, poterit exiſtimari id, qđ eſt falſum eſſe verũ, & verũ eẽ falſum, & ꝙ impoſſe ſit ꝓbabile & ꝓbabile impoſſe, & id, qđ nõ eſt ſyllꝰs, ꝙ ſit ſyllꝰs: q̃m poterit exiſtimari ꝙ illudmet p̃dicatũ, qđ eſt in minori ꝓpõne ſit ſubiectũ in maiori, cum tñ ſit aliud, & exiſtimabit̃, ꝙ adſit ibi concluſio, cum tñ nihil ſit ibi illatũ: p id aũt qđ, cõtingit deceptionis ex noĩe æquiuoco, poterit qs alios decipere: verũ hmõi officiũ principaliusẽ in ſophiſticis, E ſeu elenchis, q̃ in dialecticis. Verũ tñ erit coactꝰ vti hoc officio ipſe dialecticus qñ rñdens peruerſe cauillat cõtra ipſum rñſionibus incongruis, q̃ ſunt apud eũ difficiles, & ſic nõ poterit recipere, & acceptare id, qđ põt vtilitatẽ afferre: & ſic interrogabit de ea re aliquo noĩe æquoco ſignificãte eã, & aliã rem, q̃ nullã affert vtilitatẽ, & acceptabit illud ipſe rñdẽs, cũ putet, ꝙ poſtq̃ illud nomẽ ſignificat illã rem, q̃ nullã affert vtilitatem ipſi interrogãti, põt acceptare illud nomẽ iuxta illud ſignificatũ, qđ af- F fert vtilitatẽ ipſi interrogãti, & tunc ipſe ĩterrogãs ĩferet ex hoc illã rem, quã ꝓpoſuerat ab initio ꝓbare, & nõ poterat eã cõcedere. Verũtñ hoc offm̃ eſt ſophiſticũ, tñ fit ĩ hac arte p accñs. Vtilitas vero facultatis inuẽtionis dr̃iarum cõducit ad aſſignationẽ diffinitionis vniuſcuiuſq; rei, & cognitionẽ rei, q̃ eſt ei propria, cũ ipſa dr̃ia ſit, qua diſtinguit̃ ſp̃s p ſe à ſpẽ diuidẽte ipſam p gen̄: & hoc eſt vtiq; vtile ad loca, q̃ ſunt de eodem, & diuerſo quoq;: nã notificatus differẽtijs notificant̃ & diuerſa.

ABRAM

G Iuuamen vero poteſtatis ſumendi ſimilitudinem decet tribus rebus: quarum vna eſt ipſa inquiſitio: ſecunda ſunt ſyllogiſmi, qui proprie poſitiones nominantur, hoc eſt conditionales: & tertia ſunt ipſæ definitiones. Huius vero iuuamen ad inquiſitionem patet, quia ſciendo ſumere ſimilitudinem ipſius conſimilitudinis euenit ſyllogiſmus poſitionis hic enim manifeſtationis modus fit ſecundum modum credulitatis, quando enim aliquid alicui ineſſe, aut aliquo auferre oſtẽ
H dere proponimus: hanc commonſtrationem transferimus ad huius ſimile, de quo eſt notum, quòd id, qnod ſequitur huius rei ſimile, ſequatur hanc ipſam eandem rem. Definitionibus autem confert iuuamen, quia per eam oſtenditur proximum genus, quod in definitione ponitur, ſicut per ſcientiam differentiæ dignoſcitur id, quod proprie ipſam concernit, & vt vniuerſalius inquam, niſi ſumeretur ſimilitudo, impoſſibile eſſet cuipiam euenire vniuerſale aliquod tanto minus eſ-
I ſentiale: & ideo exercitium ſumendi ſimilitudinem & differẽtiam eſt, quo nobis ipſi conſtamus de acceptione rerum eſſentialium in ſyllogiſmis demõſtratiuis. Et aliquando etiam ſumitur iuuamen de ipſa ſimilitudine ad acceptionem definitionum rerũ nimis remotarum ſecundum ſuam eſſentiam, ex quo inter illas fuerit proportio aliqua, & ponitur hæc res, qua proportionantur, tanquam illarum genus.

Verbi

MANTINVS

Vtilitas vero facultatis inuẽtionis, k
& conſiderationis ipſorũ ſimiliũ ad tria ſe extẽdit. Primo ad ipſam ĩductionẽ faciendã. Secũdo ad ſyll'os, q̃ ꝓprie dicunt ſylli ex ſuppoſitione, ſeu hypotheſi, hoc eſt conditionali. Tertio ad ipſas diffinitiões aſſignandas. Eſt itaq; manifeſte vtilis cõſideratio ſimiliũ ad ipſam inductionẽ, propterea q̃ notitia ſimilitudinis, q̃ eſt ĩter res, de q̃b' ſit inductio, verificat inductionẽ: nam ſi nõ fuerit nota illa ſi'litudo, q̃ inter eas exiſtit, nulla apparebit ibi inductio. Eſt ꝓte rea manifeſte vtilis ad ſyll'os condi- L
tionales, q̃a cognita cõſideratione, & inuẽtione ſimilitudinis efficietur ſylli's ex ſuppoſitiõe, & is modus probationis eſt ſm modũ permutationis. nã, cũ volumus probare aliquid ineſſe alicui rei, vel denegatũ ab ea, re, tũc trãsferim' hmõi probationẽ ad ſimilitudinẽ ei', quia ſcim' q̃ id, q̃d infert ſimilitudinẽ huius rei, inferet ipſam met rẽ. Ad diffinitionũ quoq; aſſignationẽ vtilis eſt ſimiliũ cõſideratio, ꝓpea quia p hoc manifeſtat' genus propinquũ, quod in diffi nitione ponit', quẽadmodũ cognita M
dria dignoſcit' id, q̃d eſt ei propriũ, & vt verbo dicã, ſi nõ cõſideraretur ipſa ſimilitudo, nõ poterit q̃s habere aliquid vl'e, ſeu cõe longe minus aliquid p ſe, & eſſentiale: hinc eſt, q̃ exercitatione & vſu cõſiderationis ſimiliũ, ac driarum deuenim' in cognitionẽ rerũ, quæ ſunt p ſe in ſylli's demſtratiuis. Confert ꝓterea cõſideratio ſimilitudinis ad aſſignãdas definitiones rerũ, q̃ valde diſtãt inter ſe, cũ extat ĩter ipſas aliqua analogia, & proportio, & illa res, q̃ hẽt analogiã ad eas ponatur veluti genus ad eas.

exẽpli

ABRAM

A Verbi gratia, quia ex quo proportio puncti ad lineã in magnitudine eſt proportio vnius ad numerũ, eo ꝙ ſit principiũ: ſicq;, quando proponimus habere lineæ, aut vnius definitionẽ, ponimus hanc ſimilitudinẽ, vt genus illorum, & dicimus de puncto, ꝙ ſit lineæ principiũ, & de vno, quòd ſit numeri principium.

Hæc itaq, ſunt inſtrã, quib⁹ educuntur particulariora loca ſingulorum quæſitorũ ex locis cõibus, quæ infra narrabit. Et hic explicit oratio de prima parte huius ſcientię, & ma
B ior pars illius, cuius meminim⁹, eſt, quod dictum eſt in Primo libro voluminis Topicorum Ariſtotelis.

MANTINVS

exempli gra, cum eadem ſit rõ vel D proportio, ſeu analogia ipſius puncti ad lineã, quæ eſt ipſi⁹ vnitatis ad numerum, cũ illud ſit principiũ. Ideo cũ voluerimus aſſignare diffinitionem pũcti, vel vnitatis, tũc ponem⁹ hmõi ſimilitudinẽ velũti genus eis, & dicimus punctũ eſſe principiũ lineæ, & vnitatẽ principium numeri.

Hæc ergo ſunt inſtra, quibus inueniuntur loca particularia vniuſcuiuſq; quæſiti locorum vniuerſaliũ, quos poſt hoc natrabit, & hic finit tractatus primæ partis huius ſcĩæ, & maior pars eorũ, quę de hoc tracta- E uimus, amplectit quicquid Ariſtoteles dixit in Primo libro Topicoꝝ.

Ariſtotelis Libri Primi Topicorum, cum Auerrois media expoſitione finis.

Tractatus de Locis ad intelligentiam eorum, quæ in Reliquis Topicorum libris ab Ariſtotele dicuntur.

ABRAM

Xpedit quòd primo dicamus quid ſit locus, & ſecundo quòd ſint finita incluſa, & tertio modos diſciplinæ, qui poſſunt de eis fieri, & modum quo Ariſto. proceſſit hic. Dicimus itaq;, quòd Alexander & Theophraſtus definiunt locum, quòd ſit principium & ſedes, vnde ſumuntur præmiſſæ ſingulorum ſyllogiſmorũ, qui fiunt de omnibus particularibus quæſitis ſingularum artium, & per hoc intendit ꝙ ſint diſpoſitiones & attributa communia, & regulæ quibus procedimus ad acquirendum particulares præmiſſas ſingulorũ ſyllogiſmorũ.

C

Alexandri & Theophraſti opinio.

Et

MANTINVS

Onſentaneum nunc eſt primũ determinate qd ſit locus: ſecũdo, ꝙ loca ſunt finita determinataq;: tertio tractare de modis doctri F næ, qui poſſunt fieri in ipſis, & modo, quo vſus ẽ Ariſt. in tractatione de loco. Dicamus itaq; ꝙ Alexander & Theophraſtus definiunt locũ ſic: locus eſt principium quoddã & elementũ, à quo ſumuntur ꝓpõnes cuiuslibet ſyllogiſmorum, qui fiunt de problematibus particularibus in vnaquaq; arte: ac ſi velint locos ipſos eẽ ſignificationes ac affect⁹ quoſdam vles, & communes, acq; ordines & regulas, à quibus procedimus ad adipiſcendas propoſitiones particulares in ſingulo ſyllogiſmo.

ABRAM

G Et hoc eſt quod Abumazar Alpha rabius intendit per locum, & ideo ex quo ipſe eſt illa præmiſſa, cuius partes proprie concernunt partes præmiſſæ, quæ ei ſubeſt: cuius pars prædicata præmiſſæ prædicatū tantum cōcernit, & ſubiectū eſt aliud: præmiſſæ vero, qua concernitur pars, ſubſtantia eſt ipſum ſubiectum alterius præmiſſæ, cùm pars prædicata ſit alia: continens itaque illarum non eſt locus, neque contenta eſt præmiſſa particularis, ſed contenta eſt concluſio duarum præ
H miſſarum, quarum maior eſt continens, & minor eſt contenta ſecundum eius ſubiectum, prout dicimus Socrates eſt animal, & omnis homo eſt animal. Et putatur quòd hæc definitio, qua definierunt hæc loca, ſit affinis definitioni qua ea definierat Ariſto. in libris Rhetoricorum: ille enim dixit, quòd loca ſint baſes ſyllogiſmorum, & putatur quòd inter illa ſit differentia, quia ſi locus eſt baſis ſyllogiſmi, ſyllogiſmus eſt illius forma, quæ eſt eius figura, eius autem materia eſt
I ipſius præmiſſæ: expedit itaq; quòd locus ſit, qui largiatur ſyllogiſmorum præmiſſas & formam, & hoc eſt ipſa veritas, quia inuenimus ſyllogiſmos facere ambas res ſimul, aut inuenimus de illis qui faciat alteram duarum rerum, & de illis, qui faciat alteram rem: & hoc quidem eſt manifeſtum de locis vniuerſalibus, quæ Ariſto. tradidit in Poſterioribus Analyticis.

Themiſti⁹

MANTINVS

Et hoc idem ſentit Alpharabius de K.
ipſo loco: & ideo dicit, ꝙ eſt propoſitio, cuius partes ſimul terminant proprias partes propoſitionis, quæ ſub ea continetur, vel cuius pars, quę eſt prædicatum, continet prædicatum propoſitionis tantum, ſubiectum tamen eſt vnum in ea. Ar illa propoſitio, cuius pars, quæ eſt ſubiectum, terminat proprium ſubiectū alterius propoſitionis, pars tamen, quæ eſt prædicatum, eſt vna, tunc eius vniuerſalis & communis non eſt locus, neq; ipſa terminata, ſeu cō tracta erit ꝓpoſitio particularis, ſed L
ipſa terminata, & contenta eſt vtiq; concluſio duarum præmiſſarū, quarum maior eſt ipſa vniuerſalis communis, ſeu continens, & minor eſt ſubiectum ipſius terminatæ & contractæ, vel cōtentæ: vt cùm dicimus Socrates eſt animal, & omnis homo eſt animal. Hæc autē definitio, qua illi definierūt hæc loca videtur eſſe fere eadem cum ea definitione, qua Ariſto. definiuit ea in libro Rhetho ricorum. Inquit enim ipſe ibi, loca eſſe elementa ſyllogiſmorū: poſſet tamen dici, ꝙ differūt aliquo pa- M
cto inter ſe, qñ ſi locus eſſet elemen tum ſyllogiſmi, cùm ipſe ſyllogiſm⁹ habeat formam, quæ eſt eius figura, atq; materiam, quæ eſt propoſitio eius: locus ergo debet præſtare propoſitiones ſyllogiſmorum, & figurā eorum: & hoc vtiq; eſt verum. nam inuenimus ipſos ſyllos fungi vtroq; munere ſimul, vel inuenimus aliquos eorum fungi vno illorū duorum officiorū, aliquos vero altero: & hoc perſpicuum eſt ex illis locis vniuerſalibus, quos tradidit Ariſto. in libro Priorom Reſolutiuorum.

Themiſti⁹

ABRAM

A Themiſtius vero edixit ꝙ locus ſit
Themiſtij opinio. vniuerſalis præmiſſa, quæ eſt in ſyllogiſmo, quæ veriſſima eſt præmiſſarum ſyllogiſmi. & dicit, ꝙ tali præmiſſa aliquando vtimur ſecundum ſe in ſyllogiſmo, & aliquando vtimur ſua ſententia, & poteſtate Eius autem argumentatio ad hoc eſt, qa in rebus, quibus Ariſt. vtitur in tractatu locorũ huius libri, comperiuntur ambæ ſpecies ſimul, prout dicimus, ꝙ eligibilꝰ ſit apud nos quod eſt diuturnioris temporis, & prout dicimus ꝙ eligibile per ſe ſit eligi-
B lius quàm eligibile per aliud. de re itaq; horum & ſimilium videtur, ꝙ numerati ſint vt fiant maioris præmiſſæ ſingulorum ſyllogiſmorum quæſitorum particularium: prout dicimus ebrietatis delectationẽ eſſe eligibiliorem delectatione coitus, quia ſit diuturnioris durationis.

Alexandri vero argumentatio ad hoc eſt, quia præmiſſę, quæ ſumunt in illis ſyllogiſmis, ſunt infinitæ, & non incluſæ collectæ in vnum, ſicq; non euenit ex finitis indiuiduis aliqua res vniuerſalis, ex qua procedat
C ad res particulares infinitas, cuiꝰ moris eſt diſpoſitio regularum, quæ traduntur in hac arte: vniuerſales vero præmiſſæ particularium præmiſſarum ſunt finitæ: & dum attigerimꝰ ipſarum vniuerſaliores, poſſibile ſit nobis procedere ad particulariores quæ eis ſubſunt, & euenient nobis præmiſſæ particulares, quæ ſunt in potentia infinitæ aduentu vniuerſalium, quæ ſunt finitæ: & hæc quidẽ eſt natura regulæ, vt regula eſt, & ideo loca ſunt, quæ per ſe largiuntur poteſtatem faciendi ſyllogiſmos, & particulares præmiſſas maioris ſingulorũ

MANTINVS

Themiſtius vero dicit, ꝙ locus eſt D
ꝓppõ vl̃is, quæ eſt verior cęteris propoſitionibꝰ ſyl̃i, & dicit, ꝙ illa ꝓppõ, quæ ita ſe habet, qñq; ponitur ipſamet in ſyl̃o, qñq; vero eius ſignificatũ, & vis eius. Et huius rei rationẽ affert ipſe Themiſtius, ſ. propterea, quia ea, quæ a b Ariſtotele traduntꝫ in hoc libro in Tractationibꝰ de Locis, inuenies ea eſſe ex vtroq; genere horũ ſimul, vt cũ dicimꝰ, ꝙ quicqd diutius ꝑdurat eſt præſtantius apud nos, & cũ dicimꝰ ꝙ id, qđ eſt de ſeipſo p̃ſtantius, eſt vtiq; p̃ſtantius q̃ id, qđ eſt ꝓp aliud p̃ſtantius. Hęc ergo E
& eoꝝ ſiłia videntꝫ connumerari & ordinari hic, vt ex eis fiant ꝓppõnes maiores ī ſingulo ſyl̃o problematũ particlariũ: vt cũ dicimꝰ, ꝙ delectatio ebrietatis eſt p̃ſtãtior delectatiõe venerei actus, cùm diutius ꝑduret.

Alexandri tñ ratio cõtra hoc eſt, ꝙ ꝓppõnes, quæ reperiuntꝫ in ipſiſmet ſyl̃is, ſunt infinitæ & indeterminatę: de eo aũt, qđ eſt infinitũ, & interminatũ, nõ poſſumꝰ ex ſcīa de indiuiduis finitis eoꝝ adipiſci aliqd vl̃e, a quo procedatꝫ ad particularia infinita, vt fieri ſolet ꝑ regulas traditas F
in hac arte. At ꝓppõnes vl̃es, quæ particulares ꝓppõnes amplectũtur, ſunt vtiq; finitæ, ſub quibus continentur partes infinitæ, & cũ peruenerimus ad earũ vl̃es, poterimꝰ trãſire ac procedere ab eis ad particulares, q̃ ſub ipſis continentꝫ: & ſic obtinebimus particulares ꝓppõnes infinitas potentia, cum obtinuerimus vl̃es finitas. Hæc enim eſt natura ipſiꝰ methodi ſeu regulæ, quatenus eſt methodus, & regula: & ideo ipſa loca præſtant per ſe facultatem efficiendi ſyl̃os, ac propoſitiones particulares magnas

G gulorum ſyllogiſmorum, nõ quòd ipſarum naturę ſit hic actus. Et ideo id quod dicit Alexander, & qui vt ipſe aſſeuerat, eſt proprior veritati, quàm Themiſtius.

Et Abumazar dicit cũ hoc, ꝙ illa ſit opinio Ariſtotelis, quam preſſius ponit, q̃ ſecũdum quod dicitur loci nomen apud vulgus, & illa eſt res vnde trãſtulit hoc nomen: ita enim oportet, ꝙ ſit res ad quã nomen trãſfertur in arte, vnde translatũ fuerit. Verbi gr̃a, quia nos inuenimus loci nomen apud vulgus, ꝙ eo ſignificẽt
H aliquã diſpoſitionem, vel aliquam rem cuiuſq; orationis, de qua ſit ſermo, occaſione cuius diſpoſitiõis vel rei prouenit huius orationis cõſtructio, aut deſtructio: & hoc quidẽ apparet ex inquiſitione locorum, quæ vtuntur hoc nomine, quia cõſueuerunt dicere hic eſt locus conſiderandi, & locus aſtutiæ, & locus deceptionis, & locus dependentiæ ſimilitudinis: & hæc eſt ſimillima rerum ſin ſignificatũ quod nomen loci ſignificat apud Alexãdrum. Et ſunt res, quæ dum apud nos fuerint ſecundũ
I orationem aliquam, poſſibile eſt nobis ex illis procedere ad id, quod hęc oratio conſtruit, aut deſtruit.

Et hinc dicimus, ꝙ Ariſtoteles nõ vocaret præmiſſas vſes, ex quibus acquiruntur præmiſſæ particulares demonſtrationum, loca, ex quo demonſtratio non eſt apta ſecundum modum quæſtionis & reſpõſionis, & Ariſtoteles excuſatur de ſimilib⁹ illarum præmiſſarum, quibus vtitur in ſuo libro, de quibus putatur ꝙ ſint maiores præmiſſæ particulares, quæ fiant in ſingulis ſyllogiſmis de particularibus præmiſſis dicẽdo, ꝙ hæ in vnoquoq; ſyllo, nõ ꝙ ex earũ nã K ſit efficere hmõi officium, hoc eſt, ꝙ ſint ipſemet de ſe ꝓpõnes magnæ, ſed præſtãt methodũ. Et ideo vt rectius locutus fuiſſe Alexãder & qui eius ſequit̃ ſententiã, q̃ Themiſtius.

Alpharabius vero dicit, ꝙ cũ hoc, ꝙ hęc ſit opinio Ariſtotelis, quã intendit in hoc libro, ſumpta à ſignãtione loci apud vulgũ, adhuc oportet, vt extet q̃dã ſimilitudo inter illud ſignificatũ, ad qđ translatũ eſt illud nomẽ ꝑtẽ, & ſignãtũ apud vulgũ. Et dicit, ꝙ uos inueniem⁹ nomẽ loci ſignificare apud vulgũ aliqđ ſignifi L catũ, vel aliquã rem in oĩ or̃one, de qua cõtingat fieri aliqua enũtiatio ꝓp illud ſignificatũ, vel illã rem, q̃ affert affirmationẽ illi⁹ or̃onis, vel ei⁹ deſtructionẽ, & hoc ſatis patet, ſi recte ꝓquirant̃ loca, in quibus hoc nomen in vſum venit apud eos: dicũt enim hic ẽ locus contẽplationis ſeu cõtẽpl̃di, & locus ingenioſitatis, vt ita loquar, ſeu verſutiæ, & locus fallacię, & loc⁹ depẽdẽtię, & ĩter oĩa hoc vtiq; ẽ, qđ magis ſimilat̃ illi ſignato qđ ꝑ nomẽ loci ſignãt̃ apud Alexã. Et ſunt qdẽ illa ſignãta, q̃, cũ in ali- M qua or̃one ea habuerim⁹ poterimus vtiq; procedere ab eis ad id, qđ affirmet hmõi orationẽ, vel eã deſtruat.

Et ideo dicendũ eſt ꝙ illæ ꝓpõnes vſes, à quibus adipiſcimur ꝓpõnes particulares in ipſis demonio⁹, Ariſtoteles nõ vocat eas loca, cũ ipſa demonſtratio ſit res, quę non eſt apta, vt in ea fiat ĩterrogatio & reſpõſio: immo Ariſto. excuſat ſe, cur vtat̃ in ſuo libro illis ꝓpõnibus, quia videntur eſſe propoſitiones magnæ particulares, quæ fiunt in ſingulo ſyllo pro aliquib⁹ quæſitis ꝑticularib⁹.

Inquit

ABRAM

A ꝙ hę numerentur inter loca, ratione qua ſua prædicata ſunt aliquo modo vniuerſali ori prędicatis multorum quęſitorum particularium, & proceditur ex eis ad particulares præmiſſas, quæ fiunt maiores præmiſſę ſingulorum ſyll'orum, & propterea poſſunt eſſe regulæ, & dignoſci in hoc libro. Et huius exemplū eſt id, quod dicimus, quod eſt diuturnioris durationis, eſt eligibilius: & eſt locus, ex quo ex eo procedimus ad id, qđ eſt diuturnioris durationis, ꝙ ſit eligibilius: id vero,

B de quo Ariſtoteles meminit de his orationibus, præter id cuius memi nimus, eſt vt dicere expediens eſt explicare, quas rerum conueniat vocare, ſicut illas vocat ipſum vulgus, & quas non: & ſicut dum dicit poſtquam trāſtulerimus rei nomen ad nomen alterius rei expedit, ꝙ cōſideremus adeo quòd nomen quo vocat̄ ſit conuenientius quàm nomen ſubiecti. Hę enim non ſunt præmiſſæ, ſed ſunt diſpoſitiones, & attributa præmiſſarum, ex quibus progreditur ad illas: & ideo omnes

C expoſitores conueniunt. ꝙ hęc non ſint loca, ac ſi eſſent poſitiones, & ditectiones ad modum inueniendi præmiſſas, & resiuuantes eas. hęc itaq; eſt explicatio quid ſint loca. Modi veto diſciplinę, q̄bus vtimur in hac arte videnť ex eo qđ dicā, ex quo.n. oē quæſitum eſt p dictionē an ſit, aut quæriť p ipſam, an res ſit ſim plr, ꝑ put dicim⁹, an vacuū ſit, & an tale ſit tale? ꝑ put dicim⁹, an agn⁹ ſit mortu⁹? aut an tale ĩeē tali ſit magis q̄ ineſſe tali, vel an tale inſit tali, aut ſm ꝙ ſit definitio, aut gen⁹, aut propriū, aut accidens, & ſimilia: & vniuſ-

MANTINVS

Inq̄t.n. ipſe, ꝙ illæ dñt loco ꝓpea, D quia earum ꝓdicata reperiunť mō quodā vſiori, q̄ ſint ꝓdicata multa pticularia, & procediť ab eis ad particulares propōnes, q̄ efficiunť propōnes magnę ĩ ſingulo ſyll'o: & hac rōne pñt eſſe regulę & methodi, & pōt de eis ttactari in hoc lib. Exempli gra cū dicimus, qđ diuturnius ē, eligibilius eſt, ſeu pſtātius, hoc.n. dī eē locus, quia ab ipſo ꝓcediť & trāſitur ad hoc, vt dicamus, ꝙ qcqd ē diuturnius, ē eligibilius apud nos. Id vero, qđ Ariſt. affert de his oro-

E nibus, eſt aliud, q̄ id, qđ nos narrauī mus, vt cū dicit: cōſentaneū aūt eſt vt declatem⁹, q̄ nā ſint illa, q̄ nos debemus noīare vt nominat vulgus, & q̄ ñ: & cū dicit & iā op3, vt diſputemus, ſeu rōnes afferamus, poſtq̄ trāſtulerimus nomen rei ad aliud nomē: ita vt cōuenientius ſit illud nomē, quo nos nominam⁹ illā rē, q̄ ſuū nomē ſibi impoſitū. Hæc.n. nō ſunt ꝓpōnes, ſed ſūt qdā affect⁹ & diſpōnes ipſarū ꝓpōnū, & q̄dam via, qua pgiť ab eis ad illas: & iō oēs

F expoſitores cōueniūt, ꝙ hęc nō ſūt loca, ſed ſunt veluti q̄dā ſuppōnes, & regulę, ac directiōes dirigētes ad ĩuētionē ꝓpōnū, & ſunt tes q̄ ad illas cōferūt. Hęc ergo ē locorū expō, qđ nā ſint. Modi vero doctrinę, q ĩ hac arte fiĩt, q nā ſint, ſtatim declarabo nā cū qđlibet ꝓblema, qđ per dictionē an, vel vtrū fit, q̄riť vtiq; p ipſum, vtrū res ſit abſolute, & ſim plr, vt cū dicim⁹ vtrū vacuū ſit, vel vtrū hoc ſit hoc, vt cū dicim⁹, vtrū aīa ſit mortalis, vel vtrū hoc ĩſit potius huic, q̄ huic, & ſi hoc ĩeſt huic, vtrū ſit definitio, vel gen⁹, vel propriū, vel accidēs, & vnūqđq; horū

hēt

ABRAM

G vniuſcuiuſq; horũ ſint loca ꝓpria, & loca cõia, poſſibile eſt, ꝙ oĩa loca iuuãtia ſingula horũ q̃ſitorum nu merent ſola, & ſi his ſit repetitio lo corũ cõmunium. hic tñ eſt facillimus modorũ, & proximus eorũ, & firmiſſime obſeruarionis ipſorũ, & ſic inuenimus feciſſe Ariſtotelẽ, niſi ꝙ ipſe poſuit loca q̃ſitorũ eſſendi ſimplr, & loca accidentis in vnum ĩdẽ, ob cãm quã prędiximus, & de creuit illis vnũ tractatũ: deinde po ſuit loca queſitorum ſyllogiſmorum ſim pliciter tm̃, & decreuit illis vnũ tra
H ctatum: deinde poſuit loca generis, & decreuit illis ẽt vnum tractatũ, & ſic fecit de locis q̃ſitorũ proprij, & definitionis, quia vtriq; horum de creuit vnũ ttactatum. Et poſsibile ẽt eſſet hæc loca fieri altero mõ: nu merauit aũt primo quid oĩbus illis ſit commune, prout ſunt loca ſimilitudinis & contrarij, & cætera: de inde poſuit qđ eſt cõe quatuor ipſo rũ, deinde trib⁹, deinde duobus, & numeranit loca ꝓpria ſingulis ho rũ ſolis: & iã poſſe eẽt, ꝙ nnmerarẽ tur reſpectu ad deſiõnẽ, ꝓter ꝙ ex
I pliceꝫ p illa definitio alicuius q̃ſiti de his q̃ſitis, loca. n. generica iuuãt definitionẽ, ex quo ĩpoſſe ẽ, qn ſit in ea deſiõne ipſum gen⁹: ſicq; & loca ꝓprij ex quo cõdõnis ipſius deſiõ nis eſt, ꝙ ſit appropriata: & ſiſr loca accidẽris, ex quo ĩpoſſe eſt, qn deſiõ inſit definito. Et ſm hoc vr̃ ꝙ loca deſtructiua horũ, ſingula deſtruãt deſiõnẽ, & cõſtructia, ſingula horũ ſint conſtructiua, & q̃dã ſunt de cõ dõnib⁹ ipſi⁹ deſiõnis, niſi ꝙ ex quo nõ oĩa loca, q̃ deſtruũt gen⁹, aut ſin gula horũ deſtruũt definitionẽ, ſꝫ de illis eſt, q ipſam cõſtruãt & de
ſtruãt:

MANTINVS

hẽt loca ꝓpria & loca cõia: iõ oĩa K
loca, q̃ ſunt vrilia vnicuiq; horũ ꝓ blematũ, pñt ſeorsũ numerari: ſꝫ in hoc fiat repetitio locorũ cõiũ. & is ẽ facilior modorũ, & ꝓpinqor eo rũ, atq; cõſtãtior ꝓ cuſtodia & cau tiõe: & ſic videm⁹ Ariſt. feciſſe, niſi ꝙ poſuit loca ꝓblematũ de ineẽ ab ſolute, & loca accidẽtis in vnicũ ſer monẽ pp cãm iã à nobis dictã, & ſe orsũ fecit de eis vnũ ſermonẽ, mox poſuit loca ꝓblematũ cõparatiõis abſolute ſeorsũ, & fecit de eisquoq; vnũ tractatũ: & idẽ quoq; fecit de locis ꝓblematũ ꝓprij & definitiõis, L
vcꝫ ꝙ fecit de ſingulo horũ duorũ tractatũ ſeorſum. Pñt tñ hæc loca ordinari ſcđo mõ, ac numerari. Nã poſſum⁹ primũ ordinẽ ponere, qđ ſit ipſis oĩb⁹ cõe, vt ſunt loca à ſimi li, & à cõtrario, & alia id gen⁹, dein de id, qđ ẽ cõe quatuor illorũ, mox trib⁹, mox duob⁹, poſt hoc ordina re loca ꝓpria vnicuiq; illorũ ſeor ſũ. Pñt adhuc numerari, & ordina ri alio mõ: nẽpe vt ponant oĩa ĩ pte deſiõnis: licet non declareꝫ p ea de ſiõ alicui⁹ horũ ꝓblemarũ: nã loca generũ cõducũt ipſi definitiõi, cũ ĩ M
ipſa deſiõne ſit neceſſariũ repiri ge nus: itidẽ & loca ꝓprij cũ ex cõdõ nib⁹ ipſi⁹ deſiõnis hęc vna ẽ, ſ. vt ſit ꝓpria: ſiſrq; loca accidẽtis, cũ ipſa deſiõ neceſſario ĩſit definito. pꝫ ergo ꝙ loca, q̃ deſtruũt vnũqđq horũ, deſtruũt & ipſã deſiõnẽ, & q̃ af firmant vnũqđq; iſtorũ, affirmant vnã ex cõdõnib⁹ deſiõnis. At cũ nõ oĩa loca, q̃ deſtruũt gen⁹, vel aliqđ illorũ deſtruunt ipſã deſiõnẽ, ĩmo aliqua eorũ affirmant ipſã, atq; de ſtruũt. Exẽplũ ei⁹, qđ deſtruit ge n⁹, & affirmat deſiõnẽ: vt cũ aliqđ
fuerit

ABRAM

A ſtruãt: exẽplũ illius, q̃ cõſtruit definitionẽ, & deſtruit genꝰ ẽ, ꝙ res ſit de re ꝑdicata in eo ꝙ ꝙd ſit, & illã ꝓprie cõcernat. Quod vero ambo ſiꝫ deſtruit ẽ notũ, qñ. n. deſtruit, ꝙ ſit ꝑdicatũ ĩ eo ꝙ ꝙd ſit, deſtruit ꝙ ſit genus, & tãto fortius ꝙ non ſit definitio, ſicq; ĩuenit diſpõ oĩum locorũ deſtruẽtiũ ſingula horũ, & nõ ẽ ẽt in oĩbus locis, q̃bus ſit genus, aut aliud illorũ, q̃ cõſtruat definitionẽ, aut aliquã definitionis cõdõnẽ, ſed ipſorũ eſt, q̃ conſtruat genus, & deſtruat definitionẽ. V. g. qñ oñdit de

B aliquo ꝑdicato, ꝙ ſit in eo ꝙ ꝙd ſit ꝑdicatiõe vñ. Notũ itaq; eſt, ꝙ cõſtruat, ꝙ illud ſit genꝰ, & deſtruat, ꝙ ſit definitio: hinc itaq; ſit difficile ea dinumerare ex ꝑte ipſius definitiõis cũ hoc, ꝙ qñ ſumerent hæc loca reſpectu ad definitionẽ & dinumerarent quatenus hæc ſit prĩa intẽtio de illis, nõ euadit in multis illorũ, quin occultet ipſiꝰ iuuamẽ, aut ĩminuat, qñ aũt vnuſq; ſq; ſumeret ſm̃ partẽ, quę ipſum ꝓprie concernat, iuuamẽ ſit manifeſtiꝰ & patentius. Hęc itaq; fuit cã, qua Ariſt.

C renuit illa dinumerare definitiua, & iã dictũ eſt, ꝙ Theoph. fecit hoc. Quòd vero ipſa ſint collecta finita, euidẽs ſit, ex eo qđ dicemꝰ. lã. n. cõmõſtratũ ẽ ꝙ oẽ q̃ſitũ cõmõſtrat ꝑ aliã rẽ, q̃ ſit ꝑter illud, & ꝙ nulli dubiũ ſit, ꝙ ĩter hãc rẽ acceptã ad illiꝰ cõmõſtrationẽ, & q̃ſitũ ſit nexꝰ qdã, & ſi impoſſe ſit, ꝙ exinde appareat ĩ aliq̃ re q̃ſiti cõſtructio aut deſtructio: hoc aũt ſic exñte, nulli dubiũ ẽ, ꝙ res, ex q̃ cõmõſtrat, ꝙ res q̃ ſita ſit talis denomĩatiõis, aut nõ ſit, q̃ten ẽ cõnexa, ſit aut res sũpta ex q̃ ſiti eẽntia, aut res ſumpta ab aliquo

ſuorũ

MANTINVS

fuerit ꝑdicatũ de aliquo in eo ꝙ qd D
ẽ, & ſit ei ꝓpriũ, id ẏo, qđ deſtruit ea, ſiꝫ ẽ manifeſtũ: nã cũ deſtruat ipſum eẽ ꝑdicatũ ĩ eo qđ qd, deſtruet ꝓfecto ipſum eẽ genus: longe ergo magis deſtruet ipsũ eẽ definitionẽ: & hac rõne ꝓcedet negociũ in cunctis locis, q̃ deſtruũt vnũqđq; illorũ. Neq; oĩa loca ẽt, q̃ affirmãt genus, vel aliqđ illorũ affirmabũt definitionẽ, aut aliquã ex cõdõnibus definitiõis: ĩmo dat aliqđ eorũ, qđ affirmabit genus, & deſtruet definiE tionẽ. Exẽpli gr̃a, cũ fuerit declaratũ, ꝙ aliqđ ꝑdicatũ ꝑdicet ꝑdicatione vł, tũc manifeſtũ erit illud eſſe genꝰ, & ſic deſtruet, ac erit falſũ, ꝙ ſit defiõ: hac ergo rõne erit difficile numerare ea ĩ ꝑte defiõnis: addeẽt, ꝙ ſi capiant hęc loca ex ꝑte definitiõis, & ordinent ea rõne, qua illud ſit primũ ꝓpoſitũ eorũ, nihil ꝓhibebit, q̃n ĩ multis eorũ occultet vtilitas, vel minuat. S ; ſi qđ liber eorũ capiat ea rõne qua ẽ ꝓpriũ, tũc vtilitas erit notior & manifeſtior. Et hęc ẽ rõ, ob quã noluit Ariſt. ponere, ac eſſicere ea defiõnes: et iã fuit dictũ, ꝙ Theoph. fecit illud. Quòd aũt ſint terminata, & finita, ex his, q̃ nũc dicã ſatis conſtat: nã cũ iã ꝓbatũ ſit, ꝙ qđlibet ꝓblema, ſeu q̃ſitũ declarat ꝑ aliqđ aliud ꝑter ipſum, & qđ ĩter illã rẽ ſumptã ꝑ declaratiõe illiꝰ alterius, & ipsũ q̃ſitũ extat oĩno aliq̃ cõiũctio, ſeu adhærẽtia: aľs. n. nõ poſſet apparere ex ea re in re q̃ſita affirmatio, vel negatio ſeu deſtructio. Ergo res ꝓcul dubio q̃ ꝓbat, ꝙ res q̃ſita ita ſe hẽat, vel ñ ſe hẽat ea rõne q̃ ẽ cõiũcta, vł erit vtiq; aliqđ sũptũ ex eẽntia ipſiꝰ q̃ſiti, vel ſumptũ ex eiꝰ accidẽtibꝰ & cõſequẽtibus,

ABRAM

G ſuoꝝ euẽtoꝝ, aut accñtiũ, aut reꝝ, q̃ deforis sũt, inter q̃s & ipsũ q̃sitũ ẽ habitudo q̃dã, & ſi'litudo, aut rerũ mediarũ inter res, q̃ deforis ſunt, & q̃ ex rei eſſentia ſunt. Et ex quo omne q̃sitũ partitur in p̃dicatũ & ſubiectũ, & loca quæ ſumuntur ex rei eſſentia, aut ſumunt' ex eſſentia p̃dicati, aut ſubiecti, aut ex parte aliqua ſuarũ definitionum. ſ. ex genere, aut differẽtia, aut ꝙ ſint ipſę partes p̃dicati, aut ſubiecti, hoc eſt, ſpecies prædicati aut ſubiecti, oportet neceſſario ꝙ loca ſumpta ex rei eſ-
H ſentia ſint loca definitionis, aut generis, aut drię, aut loca partitionis, hoc eſt, quibus partitur p̃dicatũ aut ſubiectũ in ſuas ſpecies. Et ex quo rei euenta ſunt accidentia, aut propria, quę oĩbus nouem prędicamẽtis inſunt, expedit ẽt hæc loca eẽ huius numeri. Et ex quo res quę deforis ſunt, aut eis atteſtatus fuerit aliq̃s teſtis, & hic eſt aut vnus accept', aut multi, aut oẽs homines, aut diſpoſitiones ſint, q̃ diſpõnes ſint quæ deforis ſunt, ſimiles, aut oppoſitæ, aut cõpoſitę ex illis. ſeq̃t neceſſario,
I ꝙ illę q̃ deforis ſunt, ĩ hac partitiõe ĩcluſę ſint, cõpoſitę aũt ex illis ſunt loca, ex eo ꝙ ẽ magis & min', & oppoſita, vt p̃fatũ ẽ, ſunt q̃tuor, & ſi'litudo ẽ duarũ ſpẽrũ. Loca vero media ĩter res q̃ deforis ſunt, & q̃ ſunt ab eẽntia rei, putaꝫ ꝙ ſint loca à caſib', & loca à cõingatis, & vt vĩ' inq̃ oĩs locus nõ euadit, q̃n ſit aut ſubtrãs has patutiões, aut media ĩter illas, & vlteriusĩſpiciꝫ nobis hui' cõmõſtratio inq̃ſitiõe apd cõſtõnẽ ipſoꝝ locoꝝ: ſicq̃; ẽ hoc qd p̃ponẽdũ ẽ ante loca, & p̃cedem' ad illorũ dinumerationẽ ſm Philoſophi iter, eiusq̃; ordinẽ, & hĩc ĩcipit liber. ij.

MANTINVS

quẽtib', vel ex reb' extrinſecis, in- K
ter q̃s & ipsũ q̃ſitũ extat aliq̃ rõ & p̃portio, ſeu analogia, & ſi'litudo, aut ex reb' mediis ĩter res extrĩſecas & res, q̃ sũt de eẽntia q̃ſiti. Et cũ qd libet q̃ſitũ diuidat' ĩ p̃dicatũ & ſubiectũ: loca ãt sũpta ex eẽntia rei, vel ſumunt' ex defiõne p̃dicati, vel ſubiecti, vel ex pte defiõnis eorũ, tũc vel erit gen', vel dria; vel erũt ipſęmet ptes p̃dicati vĩ' ſubti, hoc ẽ ſpẽs p̃dicati, vĩ' ſubti: neceſſario ergo loca sũpta ex eẽntia rei erũt vĩ' loca ãfiõnis, vel gñris, vel drię, vel loca diuiſiõis, vc3 q̃ diuidunt' p̃dicatũ vel L
ſubtũ ĩ ſuas ſpẽs, & hoc ĩ p̃dicamẽto ſubſtãtię tm̃. Et cũ ipſa cõſequẽtia, q̃ ſ. rẽ cõſequunt', ſint vĩ' accñtia, vel p̃pria, & hoc ĩ cũctis repiũt' p̃dicamẽtis: idcirco cõſentaneũ eſt; vt hęc loca ſint tot nũero. Rurs' cũ ad extrĩſecis vel hẽat' teſtimoniũ, & illud vĩ' ẽ vnũ & receptũ & fid dignũ, vel plura, vel oĩa vc3 oẽs hoĩes, vel res ipſę: res aũt extrĩſecę vel ſunt ſimiles, vel oppoſitæ, vel cõpoſitę ex his: idcirco neceſſe ẽ vt extrĩſeca cõplectant' ĩ hac diuiſiõe, cõpoſita ꝟo ex his erũt loca exceſſus & defect', M
ſeu magis, & min', oppoſita, ãt vt p̃dictũ fuit, sũt q̃tuor, ſi'litudo ꝟo ẽ duplex. Loca vero media ĩter res exteriores, & eẽntiã rei vñr eẽ loca cõcretorũ & loca abſtractorũ. Et vt sũmatĩ dicã, neceſſario oĩa loca cõtinebunt' ſub his diuiſiõib', vĩ' erũt media ĩter illas. S3 hui' inductiõis adhuc ſe offeret nobis aliq̃ clarior expõ, qñ de ipſis locis tractabimus. Hacten' de his q̃ p̃fanda erãt, ad anteq̃ locorũ dinumerationẽ deuenirem', nũc ꝟo ad eoꝝ numerationẽ aggrediamur iuxta methodũ Ariſt. atq; ei' ordinẽ. Ariſto-

ARISTOTELIS TOPICORVM LIBER SECVNDVS.

SVMMA LIBRI.

De locis absolutis accidentis siue ad refellendum, destruendumque, siue ad asserendum, construendumque.

De problematibus vniuersalibus, & in quibus prædicatis inesse, & esse conuertuntur. Cap. 1.

VNt autē problematum hęc quidē vłia, illa vero particularia: vłia quidem, vt omnis voluptas bonū est, & nulla voluptas bonum: particularia vero, vt aliqua voluptas bonum, & aliqua voluptas non bonum. B Sunt autem ad vtraque genera problematum communia vłia: & constructiua, & destructiua. Ostendētes.n.qđ omni inest, & qđ alicui inest ostendentes erimus: similiter autē et si qđ nulli inest ostenderimus, & qđ non omni inest ostendentes erimus. Primū ergo de vłibus destructiuis dicendum, eo ꝙ communia sint hmōi ad vłia, & particularia, & quia magis positiōes afferant in eo quod inest, q̄ non: disputantes autem destruant.

Est autem difficillimum cōuerti ab accidente propriam nomi nationem: nam aliquo modo & non vłr in solis contingit accidentibus. à Definitione enim, & proprio, & genere necessarium est conuerti: vt si inest alicui animal gressibile bipes esse, conuertentem verum erit dicere, quoniam illud animal gressibile bipes C est. Similiter autem à genere: nam si animal inest alicui, animal est. Eodem autem modo & in proprio est: si.n.alicui inest grammatices susceptiuum esse, grammatices susceptiuum erit. Nam nihil horum contingit ſm quid inesse, vel non esse: sed simpliciter vel inesse, vel non inesse. In accidentibus autem nihil prohibet secundum quid inesse, vt albedinem, vel iustitiam. Quare non sufficit ostendere quoniam inest albedo, vel iustitia, ad ostendendum ꝙ albus, vel iustus est: nam habet dubitationem, quoniam secundum quid albus, vel iustus est, quapropter non necessarium est in accidentibus conuerti. Determinare autem oportet & peccata, quæ sunt in problematibus: nam sunt duo, vel in eo quod falsum dicunt, vel in eo quod transgrediuntur positam locutionem. Falsum etenim dicentes, & qui quod non inest, inesse alicui dicunt, peccant: & qui extraneis nominibus res appellant (vt *platanum hoīem) transgrediuntur positam nominationem.

A conuersione.

A definōe.

A genere.

A proprio.

Sermo

G *Sermo de locis accidentalibus, de quibus fit mentio in ſecundo libro, & ſunt loca ipſamet eſſendi ſimpliciter.* Cap. 1. K

ABRAM

ET dicimus, ꝙ quædam qõnes ſunt vłes, & quædã particulares, & harũ vtraq; aut eſt affirmatiua, aut negatiua. Qõnes itaq; fiunt quatuor ſpecierũ: affirmatiua vłis, put eſt dicere omnis delectatio eſt bona, & vłis negatiua, prout eſt dicere, nulla delectatio eſt bona, & affirmatiua particularis, prout eſt dicere, aliqua delectatio eſt bona, aut
H delectatio quędã eſt bona: & negatiua particularis, prout eſt dicere, aliqua delectatio non eſt bona, aut nõ oĩs delectatio ẽ bona. Et ex quo qõnum vłiũ conſideratio continet particulares, qñ. n. cõſtruimus rem vłem cõſtruimus illã particularẽ, & hmõi qñ illã deſtruimus vłem, deſtruimus eam particularẽ, conſideratio hic fit de qõnibus vłibus exceptis particularibus. Preterea, quia poſitiones topicæ ſunt vłes, & moris topicorum eſt illas cõſtruere vłi conſtitutione, aut ipſas deſtruere
I vłi deſtructione, ex quo præmiſſæ diuulgatę ſunt vłes, quia particulares non ſuut diuulgatæ, & iterum quia poſitiones topicæ ſunt diuerſæ variæ, & inuariabiles ſm diuulgationẽ. Et vnũqđq; quatuor q̃ſitorum, hoc eſt, q̃ſitũ definitiõis, & queſitũ generis, & queſitum proprij, & queſitũ accidentis, deſtruit deſtructione vłi, & particulari, excepto accidẽte, quia ipſum deſtruitur deſtructione vniuerſali, quando. n. commonſtratur, ꝙ res nõ inſit omni, commonſtratũ eſt, ꝙ nõ eſt genus, neq; propriũ, neq; defiõ, res

MANTINVS

DIcamus ergo ꝙ problematũ alia ſunt vłia, alia ꝟo particularia & vnũqđq; eorũ vel ẽ affirmatiuũ, vel negatiuũ: & ſic problemata erunt quatuor generũ, vc; affirmatiuum vłe, vt cũ dicimus, oĩs voluptas eſt bona, vłe negatiuum, vt cũ dicimus nulla voluptas eſt bona: negatiuũ autem particulare, vt cum dicimus aliqua voluptas non eſt bona, affirmatiuũ vero particu L
lare, vt q̃dã voluptas eſt bona, vel aliqd voluptatis eſt bonũ. Sed cũ tractatio & conſideratio de problematibus vłibus amplectitur & ipſa particularia, qm̃ affirmato vłi affirmatur & particulare, deſtructoque vłi deſtruitur & particulare, in hoc loco conſiderantur problemata vłia præter particularia. adde ẽt, ꝙ poſitiones dialecticæ ſunt vtiq; vłes: dialectici autem ſolent affirmare affirmatione vłi, vel deſtruere deſtructione vłi, cùm ptopoſitiones probabiles ſint vłes. nã par- M
ticulares ſunt variæ & mutabiles, non ſeruantes probabilitatem: qđlibet autem quatuor quæſitorum, videlicet quæſitum definitionis, & queſitum generis, & queſitum proprij, atq; quæſitum accidentis continet deſtructionem vniuerſalem, & particularem, præter ipſum accidens, quod quidem deſtruitur deſtructione vniuerſali. Nam, cum fuerit probatum, quod res non inſit omni, ſeu non dicatur de omni, manifeſtum erit, quòd non ſit genus, neq; proprium, neq; definitio, ſed

ABRAM

res vero accidentis non eſt hmõi: ineſt enim ſubiecto particulari, ꝓut dictum eſt: & ob hoc idem põt p illud conſtrui accidens conſtructione particulari, & impoſſibile eſt de aliquo illorum, ſ. de genere, & proprio, & definitione, ꝙ cõſtruantur conſtructione particulari, ex quo prædicantur de toto ſubiecto: totum aũt hoc euidens fit ex eorum præcedentibus definitionibus. Error autem cadit in qõnes Topicas duobus modis: quorum vnus eſt, ꝙ ſint mendaces, aut ꝙ loquat' de illis noĩe inuſitato in notione idiomatis, & apud vulgus non ſignificat illam rem pro qua illo vrunt', prout dicẽdo hoĩem vegetabilem, aut conſimili nomine de nominibus, q̃ ſunt aliter, q̃ idioma ſignificet.

MANTINVS

ſed non ita res ſe habet de ipſo accidenti quia ipſum quidẽ reperit' particulare in ipſo ſubiecto, vt dictum eſt: & ob hãc cauſam accidẽs poteſt affirmari affirmatione particulari, ſed illa alia, videlicet genus, ꝓpriũ, & definitio non poſſunt affirmari, niſi vlr, cum prædicentur de omni, ſ. ſubiecto. Et hoc perſpicuũ eſt ex eorum definitiõibus antedictis. inquit: Contingit autem peccare in ipſis problematibus Dialecticis bifariam: nẽpe vel vt ſint falſa & mẽdacia, vel ꝙ tranſgrediantur cõſuetam nominum denominationẽ in illa lingua et nõ ſignificet apud vulgũ illud qd ſolet apud eos ſignificare, vt ſi hõ appellaret' beſtia, & ſiſia noĩa, q̃ ſignãnt contrariũ ſignãtũ, quo ſolet in illa lingua ſignificari. A B

Loci problematum quod quicquam inſit, vel non inſit. Cap. 2.

VNus aũt locus eſt inſpicere, ſi quid ſm aliquem alium modum ineſt, vt accidens asſignauit. Peccatur autem maxime id circa genera. vt ſi quis albo dicat accidere colorem eſſe: nõ. n. albo colorem eſſe accidit, ſed genus eius color eſt. Contingit autem & ſm nominationem determinare eum qui ponit: vt quod accidit iuſtitiæ virtutem eſſe. Sæpe autem & cũm non determinet, manifeſtũ ꝙ genus, vt accidens asſignauit: vt ſi quis albedinem colorari dixerit, vel ambulationem moueri: à nullo enim genere denominatiue prædicatio de ſpecie dicitur, ſed omnia vniuoce genera de ſpeciebus prædicantur: nam & nomen, et rationem generum ſuſcipiunt ſpecies: qui igitur coloratum dixit album, neque genus aſſignauit, quoniam denominatiue dixit neq; vt proprium, vel vt definitionem: nam definitio, & proprium nulli alĩ ineſt, ſunt autem colorata, & pleraq; aliorum, vt lignum, lapis, hõ, equus: manifeſtum igitur quoniam, vt accñs asſignauit. Alius locus eſt inſpicere ea, quibus ineſſe aut omnibus, aut nulli dictum eſt: & conſiderare ſm ſpecies, & non in infinitis. Nam tranſitu magis, & in paucioribus conſideratio: oportet aũtem conſiderare, & incipere à primis, deinde conſequenter vſque ad indiuidua, vt ſi oppoſitorum eandem diſciplinã quis dixerit C

Prim⁹ locus. Declaratio.

2. Locus. Declaratio.

Hic loc⁹ & cõſtructionis & deſtructiõis.

G dixerit eſſe, perſpiciendum ſi eorum quæ ſunt ad aliquid, & contrariorum, & quæ ſm priuationem & habitum, & quæ ſecundum contradictionem dicuntur eadem ſit diſciplina: & ſi in his nondum manifeſtum eſt, rurſum ea diuidendum vſq; ad indiuidua: vt ſi iuſti, vel iniuſti, vel dupli, vel dimidñ: vel cæcitatis, vel viſus: vel eſſe, vel non eſſe. Nã ſi in aliquo oſtendatur q̃ non eadem, interimentes erimus problema: ſimiliter autem & ſi nulli ineſt: iſte autem locus conuertitur ad conſtruendũ & deſtruendum. Si.n. in omnibus videatur cum diuiſionem proferimus, vel in pluribus, poſtulandum eſt autem vĩr ponere, aut inſtantiam ferre in aliquo non ſic eſſe: nam ſi neutrum horum faciat abſtat, dus apparebit, qui non ponet. Alius eſt, definitiones facere accidentis, & eius cui accidit, aut vtriuſq; de vtroq;, aut alterius: de-

3. Locus. Declaratio.

H inde conſiderare ſi quid non verum in definitionibus, perinde ac verum ſumptum ſit. Vt ſi eſt Deum iniuſtitiam facere, quid iniuſtitiam facere: ſi enim nocere ſponte, manifeſtum, quoniã non eſt Deum iniuſtitiam facere, non.n. contingit nocere Deum: & ſi inuidus ſit ſtudioſus, quis inuidus, & quæ inuidia. Nam ſi inuidia eſt triſtitia in apparenti proſperitate alicuius proborũ, manifeſtũ eſt q̃ ſtudioſus non eſt inuidus, prauus.n. eſſet: et ſi indignãs inuidus, quis vterq; eorum: ſic.n. manifeſtum erit vtrũ verũ, an falſum ſit quod dictum eſt. vt ſi inuidus quidem ſit qui triſtatur in bonorum proſperitatibus, indignans autem, qui in malorum proſperitatibus triſtatur, manifeſtũ q̃ non erit inuidus indignãs. Sumere autem & pro ñs (quæ in definitionibns ſunt) nominibus definitiones, & non deſiſtere donec ad notum deuentum ſit: nam ſæpe cum tota quidem definitio aſſignata ſit, nõ manifeſtum eſt

A definõe.

I quod quæritur: pro aliquo autem eorũ, quæ in definitione ſunt, nominum, definitione dicta manifeſtum fit. Amplius problema, propoſitionem ſibi facientem inſtare. Nam inſtantia erit argumentũ ad poſitionem. Eſt autem locus hic pene idem ei, quo cõſiderare quibus ineſſe, vel oĩbus, vel nullis dictum eſt, differt autẽ modo, Amplius, determinare quæ oportet dicere, vt plures, & quæ non. Vtile.n. & ad conſtruendum, & ad deſtruendum: vt quod nominationibus quidẽ res nuncupandũ vt plures: quæ autem ſunt talia ne, an non talia, non amplius attendendum ad plures. vt ſalubre quidem dicẽdum effectiuum ſanitatis, ceu plures dicunt, vtrum autem propoſitum effectiuum ſit ſanitatis, an nõ, non amplius vt plures dicendũ, ſed vt Medicus. * Amplius, ſi multipliciter dicatur, poſitum autem ſit qm̃ ineſt, aut qm̃ non ineſt: alterum monſtrare eorum quæ multipliciter dicunt, ſi nõ vtraq; contingat.

Quare locus. Declaratio.

* Ab inſtãtia.

5. locus. Declaratio.

* 6. locus. Declaratio.

A multiplici conſtructionis & deſtructiõis æqu.

contingat. Vtendum autem in ijs quę latent: nã si non lateat multipliciter dictum, instabit qm̃ non monstratum est id quod ipse dubitabat, sed alterum. Hic autem locus conuertitur & ad construendum, & ad destruendum: nam construere volentes ostendemus qm̃ alterum inest, si non ambo poterimus: destruẽtes autem qm̃ non inest alterum ostendemus, si ambo non poterimus: verum tamen destruenti quidẽ nihil oportet ex cõcessione disputare, neq; si omni, neq; si nulli dictum sit inesse; nam si ostenderimus qm̃ non inest quodcunq; id sit, interimentes erimus omni inesse: similiter autem & si vni ostenderimus inesse, interimemus nulli inesse. Construentibus autem præconfitendũ, quod cuiuis inest, omni inest, si verisimile sit postulatum. Non sufficit. n. ad ostendendum q; omni inest, in vno disputasse: vt si hominis anima immortalis est, propter hoc, anima omnis immortalis: quare præconfitendum, q; si quęcunq; anima immortalis, omnis ĩmortalis: hoc autem non semper faciendum, sed quando non facile possumus communem in omnibus vnam rõnem dicere: quẽadmodum Geometer, q; triangulus duobus rectis æquos habet tres angulos. Si autem non lateat q; multipliciter dicit̃, diuisum quotupliciter dicitur, & interimendum, & construendũ. Vt si decẽs est vtile, aut honestum, tentandum ambo construere, vel interimere de proposito: vt quod honestum, & quod vtile, vel quod neq; honestũ, neq; vtile. Si autem non contingat vtraq;, alterum ostendendum, annotato q; hoc quidem est, illud autem non: eadem autem ratio, etiam si plura sint in q̃ diuiditur. Rursum quęcunq; nõ ſm equiuocationẽ dicunt̃ multipliciter, sed alio modo. Vt disciplina vna plurium, aut vt finis, aut vt eius qd̃ ad finem: vt medicina eius quod sanitatem facit, vt quod cibat, aut vt amborũ finiũ, velut contrariorũ eadem disciplina (nihil. n. magis finis alterũ altero): aut vt eius quod per se est, & eius quod per accidens: Vt per se quidẽ q; triangulus duobus rectis æquales habet tres angulos, p̃ accidẽs aũt q; ęq; laterus: qm̃. n. accidit triãgulo ęq; laterũ triãgulũ eẽ, p̃ hoc cognoscimus q; duobus rectis ęquales habet. Si ergo nullo mõ cõtingit eadẽ esse pluriũ disciplinã, manifestũ qm̃ oĩno nõ contingit esse, aut si aliquo mõ cõtingit, manifestũ qd̃ contingit. Diuidere aũt quotupliciter, vtile: vt si volueri-mus cõstruere, talia præstatuenda sunt q̃cunq; contingunt, et diuidendum in ea tm̃, quęcunq; vtilia sunt ad construendum: si autem destruere, quęcunq; non contingũt, reliqua vero omittenda. Id autem faciendum in ijs cùm latuerit quotupliciter dicuntur: et esse hoc quidem huius, aut non esse ex eisdem locis astruendum;

A

B

7. Locus. Declaratio. A multiplicis diuisione.

Octauus. Declaratio.

C

A fine & medio atque accidẽte.

G vt diſciplinam, huius quidem aut vt finis, * aut vt eorum q̃ ſunt ad finem, aut vt eorum quæ ſunt ſecundum accidens, vel rurſum non eſſe aliquid ſm aliquem dictorum modorum: eadem autem ratio, & in deſiderio, & quæcunq; alia dicuntur plurium. Eſt.n. deſiderium huius aut vt finis, vt ſanitatis: aut vt eorum quę ſunt ad finem, vt medicinæ conficiendæ, aut vt eorum q̃ ſunt ſm accidens, vt in vino amicum dulce, non quia vinum, ſed quia dulce eſt: nam per ſe dulce deſiderat, vinum autem per accidens: ſi .n. auſterum fit, non amplius deſiderat: per accidens ergo deſiderabat. Vtilitas autem locus hic, & in ñs q̃ ſunt ad aliquid, pene.n. talia ea, q̃ ad aliquid ſunt. Amplius transferre ad euidentius nomen. Vt pro exacto in opinione clarum; & procurioſitate cupiditas ſuperfluarum rerum: euidentiori.n. facto quod dictum eſt, bene argumentabilis eſt poſitio. Eſt autem hic locus ad vtrunq; communis: ad conſtruendum, & ad deſtruendum. Ad oſtendendum autem contraria circa idem ineſſe, conſiderandum in genere. Vt ſi volumus oſtendere q̃ eſt circa ſenſum rectitudo, & peccatum: ſentire quidem iudicare eſt, iudicare autẽ eſt recte, & non recte, & circa ſenſum erit rectitudo, & peccatum: nunc ergo ex genere circa ſpeciem demõſtratio fit: nam iudicare eſt genus ſentire: qui nanq; ſentit, aliquo modo iudicat. Rurſum, ex ſpecie generi: quæcunq; enim ſpeciei inſunt, & generi. Vt ſi diſciplina praua eſt, & ſtudioſa, & diſpoſitio praua & ſtudioſa: nam diſpoſitio, diſciplinæ genus. Primus autẽ locus falſus eſt ad conſtruendum, ſecundus autem verus: non.n. neceſſarium quęcunq; generi inſunt, & ſpeciei ineſſe: nam animal eſt volatile, & quadrupes, homo autem non. quęcunq; vero ſpeciei inſunt neceſſario & generi: ſi enim homo ſtudioſus, & aſal ſtudioſum eſt. Ad deſtruendum autem & primus quidem verus, ſecundus autem falſus: quęcunque enim generi non inſunt, neq; ſpeciei: quæcunq; vero ſpeciei non inſunt, non neceſſe eſt generi non ineſſe. Quoniam autẽ neceſſarium de quibus genus prędicatur, & ſpecierum aliquam prędicari: & quęcunque habent genus, vel denominatiue dicuntur à genere, & ſpecierum aliquam habere neceſſe eſt, vel denominatiue ab aliqua ſpecierum dici. Vt ſi de aliquo diſciplina prędicatur, & grammatica, vel muſica, vel aliqua diſciplinarũ aliarum prædicabitur: & ſi aliquis habet diſciplinam, vel denominatiue à diſciplina dicitur, & grammaticam habebit, aut muſicam, aut aliquam aliarum diſciplinarum, vel denominatiue ab aliqua earum dicetur, vt grammaticus, vel muſicus: ſi igitur aliquid dictum à genere quoquo modo, vt animam moueri, conſiderandum

* al.l. aut vt eorũ, q̃ ſint ſ̃m ſe, aut vt eorũ, q̃ ſunt ſ̃cdm accidens.

Nonus. Declaratio. Ab euidẽtiore appellatiõe.

H Decimus. Declaratio. A genere.

I. declaratio. A ſpecie.

12. declaratio.

A genere & ſpecie.

dum eſt ſi ſecundum aliquam ſpecierum motus contingit animã A
moueri, vt augeri, vel minui, vel corrumpi, vel generari, aut q̃-
cunque aliæ motus ſpecies ſunt: nam ſi ſecundum nullam, mani-
feſtum eſt quod non mouetur. Hic autem locus communis ad
vtrunque, & ad conſtruendum, & ad deſtruendum: ſi enim ſm
aliquam ſpeciem mouetur, perſpicuum eſt quoniam mouetur: et
ſi ſm nullam ſpecierum mouetur, manifeſtum ꝙ non mouetur.
Cum autem facultas non asſit argumentationis ad poſitionem, Decimuſ-
intendendum ex definitionibus aut quæ ſunt propoſitæ rei, vel tertius.
quæ videantur, & ſi non ab vna, etiam à pluribus. Facile enim Declara-
definientibus argumentari erit: nam ad definitiones facilis argu tio.
mentatio. Conſiderandum autem in propoſito, quoniam exiſten 14. decla-
te neceſſe eſt poſitum eſſe, aut quid eſt ex neceſsitate, ſi propoſi- ratio.
tum eſt. Conſtruere quidem volenti, quo exiſtente propoſitum
erit ex neceſsitate: nam ſi illud oſtendatur eſſe, & propoſitum B
oſtenſum: erit deſtruere autem volenti, quid eſt ſi propoſitũ eſt:
nam ſi oſtenderimus conſequens propoſitum non eſſe, interimen
tes erimus propoſitum. Amplius, ad tempus inſpiciendum ſi ali 15. decla-
cubi diſſonat. Vt ſi quod nutritur, dixerit quis ex neceſsitate au ratio.
geri: nutriuntur enim ſemper animalia, augentur autem nõ ſem
per. Similiter autem & ſi ſcire dixerit quis reminiſci: hoc enim
præteriti temporis eſt, illud autem præſentis, & futuri: ſcire. n.
dicimur præſentia, & futura, vt quoniam erit Solis defectus, re-
miniſci autem non contingit aliud ꝙ̃ præteritum. Amplius ſo- 16. decla-
phiſticus modus ducere ad id, ad quod plurimam habemus ar- ratio.
gumentorum facultatem. Hoc autem erit quandoq; quidem ne- A faculta
ceſſarium, quandoq; autem apparens neceſſarium. quandoq; au- te copioſa
tem neq; apparens, neq; neceſſarium: neceſſarium quidem, quan argumẽto
do negante eo qui reſpondet aliquid vtilium ad poſitionem, ad il rum.
lud rationes facit: contingit autem id talium eſſe ad quæ copio- C
ſam argumentorum facultatem habemus, ſimiliter autem & qñ
inductionem ad aliquid per poſitum faciens, interimere conatur:
hoc enim interempto, & propoſitum interimitur. Apparens au-
tem neceſſarium eſt, quando videtur quidem vtile, & accom-
modum poſitioni, non eſt autem ad id ad quod fiunt diſputatio-
nes, ſiue negante eo qui diſputationem ſuſtinet, ſiue ab inductio-
ne probabili, per poſitionem ad idem factam interimere conetur
idipſum: reliquum vero quando nec neceſſarium eſt, nec appa-
rens ad id ad qđ fiunt diſputatiões, & ſine cauſa accidit redargue
re reſpõdentem. Oportet autem deuitare poſtremum dictorum
modum: oĩno. n. ſemotus, & extraneus videtur eſſe à dialectica,

D Quare oportet & respondentem non grauiter ferre, sed ponendo
quæ non vtilia sunt ad positionem significare quæcunq; non vi-
dentur, ponit tñ: nam magis perplexos esse vt plurimum contin
git eos, qui interrogant, qñ omnia hmõi ab eis posita fuerint, si
17. declaratio. non concludunt. Amplius, omnis qui dixit vnumquoduis, quo-
dam modo multa dixit: eo q; plura vnicuiq; ex necessitate con-
sequentia sunt (vt qui hominem dixit esse, & q; animal est dixit,
& q; animatum, & q; bipes, quodq; mentis, & disciplinæ suscepti
uum) quare quouis vno consequentiũ interempto, interimitur
et quod in principio est: cauere autem oportet in huiusmodi, dif-
18. Declaratio. ficilioris assumptionem facere. Nam qñq; facile est consequens
interimere, quandoq; idipsum propositum. Quibuscunq; aũt ne
cesse est alterum tantum inesse, vel non inesse, vt homini ęgritu-
dinem, vel sanitatem: si alterum facile poterimus disputare quod
E inest, vel non inest, & ad reliquum facile poterimus. Hoc autem
19. Declaratio. conuertitur ad vtrunq;: ostendentes.n. quod inest alterum, quod
non inest reliquum ostendentes erimus: si autem quod non inest
ostendamus, reliquum inesse ostendentes erimus: manifestum
igitur quòd ad vtrunque vtilis hic locus est. Amplius argumen-
tari transferendo nomen in orationem: cum longe magis con-
sentaneum visum fuerit transsumere quàm vt ponitur no-
men. Vt magnanimum non fortem (vt ponitur) sed ma-
gnum animum habentem: quemadmodum fidentem, bona spe-
rantem. Similiter autem & ingeniosum. cuius fuerit genius stu-
diosus. quemadmodum Xenocrates inquit, ingeniosum eũ esse,
qui animam fortitus est studiosam: ipsam enim vnicuiq; esse ge-
20. Declaratio. nium. Quoniam autem rerum aliæ quidem sunt ex necessitate,
F aliæ autem vt in pluribus, aliæ vero vtrumlibet, si quod ex neces-
A positiõe vnius ꝙ alterũ. sitate est, vt in pluribus ponatur, aut quod vt in pluribus, ex ne-
cessitate: aut ipsum, aut contrarium ei quod est in pluribus, sem-
per dat locum argumentationis. Nam, si quod ex necessitate est,
vt in pluribus ponatur, manifestum quoniam non omni dicit in
esse, cum insit omni: quare peccauit: siue, quod in pluribus di-
citur, ex necessitate dixit, omni dixit inesse, cum non insit omni:
similiter aũt & si contrarium ei qđ in pluribus est, ex necessitate dixit,
semp.n. in paucioribus dicitur contrariũ ei, qđ est vt in pluribus.
vt si vt in pluribus praui hoĩes, boni in paucioribus, quare mul-
to magis peccauit, si bonos ex necessitate dixit esse: similiter autẽ
& si qđ vtrũlibet est, ex necessitate dixit, vel vt in pluribus: neq;
.n. ex necessitate vtrunlibet, neq; vt in pluribus: contingit autẽ
& si nõ determinans dixerit vtrum vt in pluribus, an ex necessi-

tate

A tate dixit: fit autem res vt in pluribus disputare. vt si ex necessi-
tate is dixerit. Vt si prauos exhęredandos dixit esse, non determi-
21. Decla- nans, tanq̃ ex necessitate is dixerit, disputare. Amplius, & si idē
ratio. sibi accidens posuerit vt alterum, eò q̃ alterum sit nomen. Quem
admodum Prodicus diuidebat voluptates, in gaudium, & iucun
ditatem, & lætitiam: hæc.n. omnia eiusdem (id est voluptatis)
nomina sunt: si ergo aliquis gaudere, ei quod est lætari ponat ac-
cidere, idem vtique sibi ipsi dicet accidere.

Sermo de Locis quæsitorum de Ineſſe, & non Ineſſe. Cap. 2.

ABRAM

INitium autem locorum, q̃ enun
tiauit Arist. est, q̃ consideremus
prædicatum positu. si enim fuerit
B in suo subiecto, secūdum q̃ vnum
illorum prædicatorum excepto ac-
cidente, non sit accidens, & si denō-
minauerit illud denominatione, q̃
sit accidens subiecto, errauit nomi
nis appellatione. vt si diceret q̃ albe
dini acciderit, quòd sit color, color
enim est albedinis genus, non acci-
dens. Et aliquando cadit error in
generis prædicatione de subiecto,
q̃ prædicetur prędicatum acciden-
tis, quod est, qñ de suo subiecto prę
dicatur nomine denominatiuo, vt
si quis diceret q̃ albedo sit colora-
C ta: notum enim est, q̃ qui hoc fe-
cerit, prædicauerit accidens prædi-
catione accidentis, non prędicatio-
ne generis: genus enim prædicatur
de specie prædicatione, qua conue-
nit eius nomen, ip siusq̃; definitio,
non prędicatione proprij & defini-
tionis: hęc enim sunt propria rebus,
de quibus prædicantur: hoc est q̃
non insunt alijs ab illis, coloratum
autem inest alij ab albedine. Notū
itaque est quòd qui hoc fecerit de-
nominauerit genus q̃ sit accidens.

Secundus

MANTINVS

PRimus loc⁹, de quo fecit Arist.
mentionē, est vt inspiciamus q̃
dicatum propositū: nā, si insit sub-
iecto suo, quatenus est vnū ex reli- E
quis alijs pręter accidens, tunc non
erit accidens: q̃ si quis denomina-
uerit ipsum esse accidens subiecto,
iam errauit in nominis denomina
tione. vt si quis dixerit, q̃ accidit al
bedini, vt sit color: nā color est ge-
nus albedini, non accidens. Potest
quoq; committi error in prædica-
tione generis de suo subiecto: nem
pe si prædicetur prædicatione acci-
dentis, s. q̃ prædicetur de suo subie
cto nomine denominatiuo, vt si qs
dixerit albedinem esse coloratam:
nam manifestum est, q̃ qui ita fece F
rit, fecit vt genus prædicetur prædi
catione accidentis, non prędicatio-
ne generis, quoniam genus prędi-
catur de specie prædicatione vni-
uoca, videlicet, q̃ eius nomen & de
finitio vniuoce dicantur: neq; præ
dicatur prædicatione proprij, ac de
finitionis, quoniam hæc propria
sunt illis rebus, de quibus prædican
tur, itavt nō insint alijs: sed colora
tum alijs inest, quàm ipsi albedini.
Qui ergo hoc fecerit tam denomi-
nauit, & descripsit genus quatenus
est accidens.

E iij Secundus

ABRAM

G Secundus autem locus ſumitur
Locus. 2. ex rei eẽntia, qui eſt locus ſumptus ab eſſentia partitionis: qñ.n. nos volumus per hunc locum procurare prædicatum ineſſe ſubiecto, aut nõ ineſſe, partimur ſubiectum in ſuas ſpecies, deinde in ſuarum ſpecierũ ſpecies, donec finiant in ſua indiuidua: deinde inſpicimus ineſſe prędicatum illis, ſi commonſtratũ fuerit ꝙ inſit omnibus illis, aut ſuis primis ſpeciebus, aut ſpecierum ſpecie bus, aut indiuiduis, ſi non inſit ſpeciebus, aut omnibus illis, aut maio-
H ri parti illarum, commonſtratum fuerit illud ineſſe toti ſubiecto: & componitur ex hoc oratio inquiſitiua, non demonſtratiua, ex quo ſyll'o demonſtratiuo commonſtratur particulare per vl'e, hoc aũt cõmonſtratur vl'e per particularia: & ſi commonſtratum fuerit, ꝙ illud ſit negatũ ab omnibus illis, cõmonſtratum eſt, ꝙ prędicatum ſit negatũ à toto ſubiecto: & ex hoc cõponeret ſecũda ſpecies primę figurę: ſi autem commõſtratũ fuerit, ꝙ illud ſit negatũ ab aliquibus illorũ,
I cõmonſtrat illius deſtructio ab illo in tertia figura. vt v.g. ſi q̃reremus, an oppoſitorũ ſcĩa ſit vna, diuidere mus oppoſita in quatuor ſpecies, q̃ ſunt affirmatiuũ & negatiuũ, & cõtraria, & relatiua, & priuatio & habitus: & ſi de his cõmonſtratũ fuerit, ꝙ oĩum ipſorũ ſcĩa ſit vna, cõmonſtratũ eſt, ꝙ oppoſitorũ ſcĩa ſit vna: hoc.n. itinere procederetur de oĩbus oppoſitorũ ſpecieb⁹: ſi aũt cõmõſtratũ eẽt, ꝙ nõ eẽt vna oĩum ipſorũ ſcĩa, cõmõſtratũ inde eẽt negatiuũ vl'e ĩ prĩa figura: & ſi cõmõſtratũ eẽt, ꝙ ſcĩa quorũdã ipſorum nõ

MANTINVS

Secũdus locus eſt ſumptus à rei K
eſſentia, & ſubſtantia, & eſt locus ſumptus per viã diuiſionis: nã cum volumus ĩ hoc loco reſpicere vtrũ ꝑdicatũ inſit ſubiecto, vel nõ inſit, diuidim⁹ ſubiectũ in ſuas ſpẽs, mox in ſpẽs ſpecierũ eius donec deſinãt, & finiant oĩa indiuidua eius, deinde inſpicimus in eis ineſſe ipſum ꝑdicatum, & ſi notũ fuerit ipſum ineſſe oĩbus illis, ſiue primis ſpecieb⁹, ſiue ſpeciebus ſpecierũ vel ipſis indiuiduis, ſi non fuerit manifeſtũ ipſum ineſſe ſpeciebus, ſiue oĩbus ipſis, ſiue maiori parti eorũ, tunc con L
ſtabit ipſum ineſſe toti ſubiecto, & conſtituetur ex hoc oratio inducti ua, non demonſtratiua, cũ in ſyll'o demonſtratiuo declaret particulare per vl'e, in hoc vero manifeſtatur vl'e per particularia: at ſi cõſtet ipſum negari ab omnibus illis, tũc cõſtabit ipſum prædicatum eſſe quoque negato à toto ſubiecto, & conſtituetur ex hoc ſecũdus modus prĩæ figurę. Quòd ſi conſtet ipſum eſſe negatũ ab aliquibus illorum, ſeu à parte ipſorũ, tunc conſtabit eius de
ſtructio in tertia figura. Exempli M
cauſa, ſi q̃ramus vtrum ſcĩa oppoſitorum ſit eadẽ, tunc.n. diuidemus ipſa oppoſita in quatuor ſua gña, q̃ ſunt affirmatio & negatio & ipſa cõtraria, & ipſa relatiua, & priuatio & habitus: & ſi in his conſtabit ſcĩam de omnibus illis eſſe eandẽ, tũc conſtabit ſcĩam oppoſitorũ eſſe eandẽ, & hoc inductiue de oĩbus generib⁹ oppoſitorũ: & ſi cõſtet ſcĩam oĩum eorũ non eſſe eandẽ, tũc cõſtabit ex hoc vl'is negatiua in prima figura. At ſi conſtet ſcĩam quorundã eorum non eſt eandem, tunc conſta-
bit

ABRAM

A non eſſet vna, cõmonſtratũ eẽt negatiuum, qđ cõcluderet particulare in tertia figura. Si aũt in primis ſpeciebus oppoſitorum nulla res de hoc nobis cõmonſtraret, vnũqđq; ipſorũ diuideremus ad ſcđas ipſius, & ſi hinc cõmonſtratũ nobis fuerit, hoc ipſum eſt, qđ ꝓponebam⁹, ſinaute & illas diuidimus quouſq; ad indiuidua proceſſus finiatur.

Locus. 3. Tertius aũt locus ſumitur ex definitione, & eſt demonſtratiuus ex rei eſſentia: hic aũt fit duobus modis: aut ꝙ definiamus quæſiti ſub-

B iectum, & ſi cõperiamus queſitum eſſe ibi, commõſtratũ eſt in prima figura, ꝙ inſit ſubiecto, & ſi cõmonſtraret ꝙ ſit ab illo negatũ, cõmonſtratur ꝙ negetur ab ipſo ſubiecto in prima & ſecunda figura. V.g. an aĩa ſit mortalis, & dicimus, aĩa eſt ſubſtantia, quæ ex ſeipſa mouetur continuo motu, qđ autẽ eſt hmõi, eſt immortale, aĩa itaq; eſt immortalis: ſecundus autem modus eſt, quòd definiamus ipſummet prædicatum, & ſi ipſum inuenire-

C mus in ſubiecto, cõmonſtratũ eſt ꝙ prędicatum inſit toti ſubiecto in ſecunda figura: definitio. n. conuertitur, niſi. n. hoc eſſet, nõ concluderet: fieret. n. ex duabus affirmatiuis in ſcđa figura. Si aũt cõmonſtratũ eẽt, ꝙ ipſius definitio eẽt negata ab ipſo ſubiecto concluderet negatiuã vlem in ſcđa figura. V.g. an ſtudioſus ſit inuidus, & ĩuenimus inuidũ noxiũ rei ꝓſperitatis, ſtudioſum autẽ ñ nocere rei ꝓſperitatis, cõcludit itaq; ſtudioſũ nõ eẽ inuidũ. Si ãt ñ eẽt aliq̃d explicitũ de defiõne ꝓdicati & ſubiecti, facimus de ꝓtib⁹ definitiõis, ꝓut fecimus de ſubiecto, aut

MANTINVS

bit ex hoc negatiua, q̃ inferet particulare in tertia figura. Quòd ſi nihil huius rei conſtet in primis ſpeciebus oppoſitorũ, tunc diuidemus oẽs ſpecies eorũ: & ſi ex his conſtet, habemus intentũ, qđ volumus: & ſi non, tunc diuidemus eas donec deueniatur ad indiuidua. D

Tertius locus eſt ſumptus à definitiõe, & eſt demonſtratiuus ſubſtãtię rei: & fit dupliciter: primo mõ vt definiat ſubiectũ problematis, & ſi inueniat prędicatum ineſſe ei, tunc oſtendit ĩ prima figura ipſum ineſſe ſubiecto: at ſi ꝓbetur ipſum E eſſe negatũ ab eo, tunc probatur ipſum eſſe denegatũ ab ipſo ſubiecto in prima & in ſecũda figura. exempli gr̃a, vtrum aĩa ſit mortalis, & dicatur aĩa eſt ſubſtantia mobilis per ſe motu continuo: id autem, quod ita ſe habet, eſt ĩmortale: ergo anima eſt ĩmortalis. ſecundo vero modo fit, vt definiatur ipſummet prædicatum, & ſi inueniatur ineſſe ſubiecto, tunc conſtat prædicatum ineſſe toti ſubiecto in. ij. figu. quia definiõ eſt cõuertibilis, alias. n. nõ concluderet, quia conſtaret ex duabus F affirmatiuis in ſecunda figura: at ſi conſtet, quod eius definitio negetur à ſubiecto, tunc concludet negatiuam vniuerſalem in ſecunda figura. exempli gratia, vtrum ſtudioſus ſit inuidus: & inueniemus inuidũ triſtari in proſperitatibus, ſtudioſus vero non triſtatur proſperitatibus: concludetur ergo, ſtudioſus non eſt inuidus. At ſi nihil definitionis prædicati & ſubiecti nobis declaretur, tunc idem faciemus de partibus definitionis, quod fecimus de ſubiecto, vel de præ-

ABRAM

G aut de ipso ꝓdicato, hoc est, de defi nitiõe partiũ alterius illorũ, & illã cõsideramus eo mõ, quo hoc cõsiderauimus de ipso ſubiecto, aut ꝓdicato, & ſic vſq; ad ſimplicisſimã partium definitiõis: hoc aũt fit, qñ non fuerit nobis cõmonſtratũ per id, qđ ante hãc propoſitum fuerat.

Locus. 4. Quartus autem locus eſt ꝙ ſtramus contradictoriũ ei, quæ poſita fuerat, & quo ad hoc ꝓcurabimus. quantum poſſibile fuerit. Si autem illi non fuerit contradictoriũ, aut ſi illud inuenerimus, iam ipſum de

H ſtruxerimus, verificatum eſſet ipſum poſitũ. Vis aũt huius loci eſt, vt vis loci, qui inquiſitione eſt aliquid verificatum: contradictionis .n. priuatio fit ipſo ſenſu, & aliqñ fit inquantum non eſt ſyllus, qui illi contradicat: & hic non eſt locus, ſed eſt præceptum iuuans conſtructionem ſubiectionum diuulgatarum, nec ẽt eſt demonſtratiuus: nõ enim ſequitur, qñ alicui rei nõ fuerit contradictorium, aut ꝙ illius cõtradictio deſtruatur, ꝙ illa ſit ſm ſe vera: poſſet enim aliquando eſſe il

I li aliud contradictorium, præter ꝙ nos eſtimemus illud.

Locus. 5. Quintus autem locus eſt ex parte dictionum, ꝙ ſignificetur res nomine diuulgato apud vulgus, non nomĩe ficto huic rei, ſiue apud vulgus ſignificet aliquam rem, ſiue nõ ſignificet. Et ille quidẽ eſt topicus iuuans conſtructionem, & deſtructionẽ: niſi res ſit illius, cui nõ eſt nomen apud vulgus, & eſt ei nomẽ in ſcientia alicuius artis: expedit n. ꝙ illo vtamur, prout ſit apud artifices illius artis, & illud eſſet præceptum, non locus.

Sextus

MANTINVS

dicato ipſo, nempe, quòd capie- K
mus definitionem partium definitionis vnius eorum, & experiemur eam eo pacto, quo tẽtauimus illud in ipſomet ſubiecto, vel prædicato: & ſic ꝓcedemus donec deueniatur ad ſimpliciorem partium definitionis: & hoc, ſi non declaretur, & cõſtet nobis id, qđ volebamus añ hoc.

Quartus locus eſt, vt quęramus inſtantiam rei, quæ fuit, & vtamur in hoc magna diligentia, quantum fieri poteſt, & ſi non inuenerimus inſtantiam, vel ſi inuenerimus, iam deſtruxerimus eam, tunc verifica- L
tur ipſa poſitio, ſeu poſitum. Locus autem hic eandẽ habet vim, quam habet locus, qui per inductionem verificatur: qñ priuari inſtantia, vel accidit ex ſenſu, vel ꝓpea quia non datur aliquis ſyllus, qui contradicat ei: & hoc non eſt locus, ſed ꝓceptum, quod iuuat ad confirmationes poſitionum probabiliũ: neque eſt ẽt demonſtratiuus, propterea, quia non eſt neceſſarium, ſi res non habeat inſtantiã, vel ꝙ deſtruatur eius inſtãtia, vt propterea ſit vera in ſe, quia forta ſſe habet inſtan- M
tiã, licet nos non aduertamus eam.

Quintus locus eſt ſumptus ab ipſis denominationibus, ſeu nominibus rerũ: & ẽ, quo res ſignificat nomine famoſo apud vulgares, nõ nomine ficto ad ſignificãdã illã rẽ, ſiue ſignificet apud vulgus aliã rẽ, ſiue non. Eſt aũt locus is dialecticus valẽs ad cõſtruẽdũ & deſtruẽdũ: niſi forte illa res nõ hẽat nomẽ apud vulgares, ſed hẽat nomẽ apud ſcias alicuius artis: tunc. n. debemus vti eo, vt vtitur ipſo profeſſor illius artis: & eſt vtiq; præceptũ, non locus.

Sextus

ABRAM

A Sextus locus,qui ẽt est ex ipsis dictionib⁹, qui ẽ vt positũ,quod quẽrit⁹ an sit,aut nõ sit, dicat⁹ nõis æquiuocatione,& qñ id nõ estimat respõdens,posset errare:quærens itaq; distinguat rem ęquiuocã in oĩa significata,de quib⁹ dr̃,quia hęc ẽ diuisio generis in ei⁹ spẽs:deinde commonstret modo quodã simili inquisitioni, ꝙ prædicatum insit toti subiecto,ex quo inest maiori parti significator̃, aut oĩbus, in quæ distinguit⁹ nomẽ: & hoc fit⁹ qñ proposita fuerit cõstructio.Quando aũt ꝓposita est destru

B ctio, commonstratur, ꝙ prædicatũ nulli illorum significatorum insit. Et vlr hic locus est sophisticus, id autem quod de hoc expedit topico, est,vt fugiat vsum huius loci, & qñ ei inciderit,distinguat omnia significata, de quibus dicitur ipsum ęquiuocum,deinde proferat illorum verum distinctum à non vero : & hoc idem expedit ei facere de nominib⁹ analogis , deinde tandem proferat quod illorum sit verum & quod falsum . Exposítores autem numerant hunc locum septimum omnem.Lo

C cum , quo fit nomen analogum, cũ ſm veritatem nec ille,nec ipsum prę cedens ſit locus topicus.

Locus.8.q ẽ non⁹ in Aristote e

Octauus aũt locus est,ꝙ oporteat traducere nomẽ rei, qũ latet, ad id, quod est notius illo, prout vice illi⁹ quod dicimus cogitatu,certum ponetemus ipsum verum hoc autẽ est præceptum iuuãs facilem inuentionem ſyllogiſmi,& non est locus.

Locus. 9.q ẽ decim⁹.

Nonus locus est,ꝙ cõsiderem⁹ genus ſubiecti , & ſi in illo inuenirem⁹ iꝑm ꝑdicatũ,enũtiam⁹,ꝙ illud insit ſubto: & ꝑcipue qñ proponimus cõmõstrare,ꝙ cõtraria ꝑdicent⁹ de vna re,

MANTINVS

Sextus locus ſumptus quoq; ab⁹ ip D
ſis nominibus & est,cùm ipsum posi tum, de quo quærit⁹ vtrum reperiat⁹ vel non reperiat⁹, dicatur æqniuoce, & cùm respõdens nõ aduertat illud, tunc poterit decipi opponens: tunc ergo diuidat⁹ illa res ęquiuoca in oĩa significata, de quibus dr̃,quia hæc ẽ diuiſio generis in ſuas spẽs, deinde exponat ꝑ viam ſimilem inquiſitio ni,ꝙ prædicatũ reperiitur , ſeu ineſt toti ſubiecto,cũ inſit maiori parti re rum , in quas diuidit⁹ illud nomen, vel in oẽs:hoc aũt fit , cùm quærit⁹ af firmare ſeu cõſtruere:ſed cũ vult de E
ſtruere, probabit tunc ſubiectũ non ineſſe alicui illorũ ſignificatorum. Et tandem hic locus eſt ſophiſticus. Dialectic⁹ ergo debet euitare vſum huius loci:ꝙ ſi in eũ inciderit, tunc diuidat oĩa ſignificata, de quibus dr̃ illud ęquiuocũ,eaq; diſtingat,mox declaret quod illorũ ſit verũ , & qd̃ non verũ: & hoc idẽ debet facere in nominib⁹ dubijs,quæ analoga ſolẽt vocare , mox declarare , ſeu diſtinguere verũ à falſo . Expoſitores aũt numerant hunc locum ſeptimũ, ſ. locum,qui ſit per nomẽ analogum, F ſeu dubiũ , qui quidem non eſt dialecticus nec ipſe , neq; præcedens ei.

Octauus locus eſt,vt transferam⁹ nomẽ rei,quod eſt ignotũ, ad aliud nomẽ magis notũ illo, vt cũ dicim⁹ vice huius,nominis ſ certi in cogitatione,dicat⁹ verum:hoc tñ eſt præceptum conducens ad ipſum ſyll'm facile inueniendum , & non eſt locus.

Nonus locus eſt,vt cõſiderem⁹ genus ipſius ſubiecti, & ſi inuenerim⁹ ꝑdicatũ ineſſe ei,tũc iudicam⁹ iꝑm ineſſe ſubto , ꝓſertim cũ voluerim⁹ probare cõtraia ineſſe eidẽ rei,nã ſi

inſint

ABRAM

G re, quia quæ insunt suo generi, insunt & illi. vt ꝙ sensus sit rectum, & error, quia cognitionis sit rectum & error. Cognitio enim est genus ipsius sensus, & sensus est illius spēs, & ille est locus veridicus, quia demonstratio speciei per genus, est cōmon stratio partis per ipsum totū, & ille est demonstratiuus, prout præpositum est. Et posset ferri demō de genere p speciē construendo: quicqd enī ineſt speciei, ineſt generi: & hic componitur per syll'm cōditionalē. Verbi grā, quia si homini insit ipsa
H rario, aīali ineſt ratio: hæc aūt demonstratio non eueniret negatiue: qñ enim homini nō ineſt rōnis priuario, non sequit' ꝙ animali nō insit rōnis priuatio: demō vero speciei ex genere per syll'm conditionalem est possibilis, negatiue: quicqd enim negat' ab ipso genere, negatur ab ipsa specie, quia si animali nō insit rō, nec homini ineſt rō, licet impossē hoc sit affirmatiue: qñ enim rationis priuatio ineſt animali, nō ineſt rationis priuatio ipsi homini.

I Decimus autem locus est, ꝙ cōsideremus quæsiti prædicatū, quia si sit genus & prædicet' de quæsiti subiecto, necessario sequitur ꝙ subiecto insit pars aliqua specierum huius generis. Sicq; quicquid denominam⁹ per hoc gen⁹, vt si diceremus, an anima moueat': quia si possit moueri, necessario sequitur, ꝙ moueat' per aliquā specierū motuum, quæ sunt quatuor, videlicet, translatio, alteratio, augmentū & decrementū, & generatio & corruptio; hoc autē loco connectitur nexus, si cōcludens fuerit affirmatiuum, vt ꝙ aīa moueat', in prima figura: si aūt fuerit negatiuum,

Locus. 10. q est vndecimus, & duodecimus.

MANTINVS

insint generi ei⁹ insunt ei: vt ꝙ circa K
sensum reperitur rectitudo, & peccatum, quia circa iudicium, seu apprehensionem extat rectitudo, & peccatum: iudiciū enim hic, est genus ad sensum, sensus vero est spēs ei, & est vtiq; locus verus demonstratiuus: nam demō de specie per genus est declarano partis p totum, vt prædictum fuit. Fit aūt demō de genere per speciem ad construendū, seu affirmandum, qm̄ quicquid ineſt speciei ineſt generi: hoc aūt componit' per syll'm hypotheticum. exēpli gratia, si homini ineſt ratiocinium, ergo L
animali ineſt ratiocinium: sed hæc demonstratio non fiat p negationē, nā si homini non ineſt irrationalitas, non ppea sequit', qn insit ipsi animali irrationalitas. At demō de specie p genus in syll'o hypothetico potest vtiq; fieri per negationem, qm̄ quicquid negat' de genere, negatur de specie: nam si animali nō insit ratiocinium, neq; ipsi homini quoq; inerit ratiocinium: sed hoc non fiet per affirmationē: nā si irrationalitas ſeſt aīali, irrationalitas non inerit hoī.

Decimus locus est, vt respiciam⁹ M
p̄dicatū ipsi⁹ quęsiti, qm̄ si fuerit genus, & fuerit p̄dicatū de subiecto q̄si ti, tūc necessario oportebit ī esse ipsi subiecto aliquā speciē illius generis si fīrq; quodcunq; nomē illius generis imposuerim⁹, vt si dicat', vtrū aīa moueat', nam si est possibile eā moueri, necessario vtiq; oportebit eam moueri aliqua specie quatuor motuū, q̄ sunt trāslationis, alterationis, inctemēti, gñationis & corruptiōis, huius aūt loci componetur syll's, vel cōcludens affirmatiuā, s. ꝙ aīa moueat', & in prima figura; vel cōcludēs negatiuā,

ABRAM

A uuum, vt ꝙ anima non moueat, & per conditionalem ſubiunctiuam. Verbi gra, ꝙ dicamus, ſi anima moueatur, aut creſcit, aut alteratur, aut transfertur: Deinde repetatur conſequens, ſcilicet ꝙ nullo horum motuum moueatur, & concluditur, ꝙ anima non moueatur: & aliqñ concluderet in ſecundæ figuræ aliqua ſpecie, ſi concluderet duabus conuerſionibus: ſed in prima figura nõ concluderet, quia minor ſit negatiua, & hic locus eſt demõſtratiuus & ſumitur ex rei eſſentia.

B Vndecimus autem locus ſumitur ex conſequentibus, hic autẽ ſit duobus modis: quorum vnus eſt, ꝙ conſideretur quæ ſit illa res, quæ quando eſt neceſſario ſequatur eſſe poſitum, & hic locus ſemper eſt conſtructionis: quãdo enim ponimus rem, quæ quãdo eſt, ſequitur eſſe ipſum poſitum antecedẽs, & quæſitum eſſe conſequẽs. deinde repetatur ipſummet antecedens, & concludatur ipſummet conſequens. Verbi gratia, ſi quæramus an vacuum ſit, & dicatur ſi motus ſit, vacuum eſt: ſed motus eſt, vacuum itaq; eſt. ſecũdus autem modus eſt, ꝙ cõſideremus quæ ſit res quæ eſt quæſita, quę eſt, quando poſitum eſt, & hic locus eſt ſemper deſtructionis, hic autem fit ponendo quæſitum antecedens, & res conſequens ipſum eſſe, ꝙ ſit: deinde repetamus oppoſitum conſequentis, & concludatur oppoſitum antecedentis. Verbi gratia, ꝙ noſtrum quæſitũ ſit, an vacuum ſit, & dicat, ſi vacuum eſſet, corporis dimenſiones eſſent ſeparatæ: deinde repetat, ſed dimenſiones nõ ſunt ſeparatæ, & concludatur, vacuum itaq; non eſt.

Locus. 11. q̃ eſt decimus quartus.

Hæc

MANTINVS

negatiuam. ſ. ꝙ anima non mouet. D & p hypotheticã conditionalẽ ſeu cõiunctiuã. exempli gratia, ſi dicat ſi aĩa mouet, ergo vel creſcit, vel alterat, vel transfert localiter, mox repetat oppoſitũ conſequẽtis, quod eſt, ꝙ nõ mouet aliquo illorũ motuũ, & ſic cõcludet, ꝙ anima nõ mouet: poteſt tñ concludere in ſecũda figura in aliquo eius modo, quæ probabitur p duas conuerſiones, & erit ſecundus modus: at ĩ prima figura nõ concludet, quia minor eſſet negatiua, iſte autem locus eſt demſtratiuus, & eſt ſumptus à ſubſtantia rei. E

Locus vndecimus eſt ſumptꝰ ab affirmationibꝰ ſeu cõſequẽtijs, & fit duobꝰ modis: primo, vt cõſiderem⁹, q̃ ſit illa res, qua data oporteat neceſſario dari ꝓpoſitũ quæſitũ: & is locus eſt ſemp affirmatiuus, ſeu cõſtructiuus: & hoc cũ poſuerim⁹ rẽ, qua data, oporteat dari poſitũ añs, & quę ſitũ cõſeqnens: deinde repetat illudmet añs, & concludat illudmet cõſequẽs, exẽpli gratia, quæſitũ, ſeu problema ſit, vtrũ det vacuum: & dicamus ſi motꝰ dat, vacuũ dat, ſed motus dat, ergo vacuum datur: ſecũdo F mõ fit, ſi cõſideremus eã rem, q̃ dabit quidẽ dato ipſo ꝓpoſito q̃ſito: & is locus eſt ſemp deſtructiuus, & hoc, ſ. ſi ponamus quæſitum pro antecedenti, & id quod ſequitur ad eiꝰ eſſe pro cõſequẽti: mox repetamus oppoſitũ cõſequẽtis, & cõcludat oppoſitũ antecedentis. exẽpli gra, ſi ſit quæſitũ, vel problema: vtrum detur vacuũ, & dicamus, ſi vacuũ daretur, ergo dimẽſiones corporis eſſent ſeparatæ: mox repetamus, ſed dimenſiones nõ reperiunt ſeparatæ, & concludetur, ergo vacuum non datur:

hi aũt

ABRAM

G Hæc quidem loca ſunt demonſtratiua, ſed ptout dictũ eſt de conditionibus ſyllogiſmi conditionalis eſt, qñ fit ꝙ connexio ſit commonſtrata per ſyllogiſmum cathegoricum, aut repetitum, ſi connexio eſſet per ſe nota.

Locus. 12. & eſt decimus nonus in Ariſtot.

Duodecimus locus ſumit᷑ ex parte tpis, & hic quidem fit, ꝙ, qñ prędicatũ & ſubiectũ fuerint in aliqua re varia ſm tempus, non ſemper verificatur prædicatum ineſſe ſubiecto: hoc autem fit, qñ inuenitur in illa ſubiectũ ſemper, prędicatum autem non ſemper. Verbi gratia dicẽdo, an

H nutribile neceſſario augeatur, nec ne, & dicat᷑, ꝙ non augeatur neceſſario, quia nutribile ſemp nutritur, & non ſemper auget᷑, & hoc quia ſubiectum eſt tpe alio à tempore quo eſt ipſum prędicatum. Verbi gratia, an addiſcere ſit reminiſci: addiſcere enim eſt illius, quod erit futurum, reminiſci autem eſt illius, quod fuit tempore præterito. Hic autem locus eſt demonſtratiuus, & ſumit᷑ ex accidentibus inſeparabilibus, & ſyllogiſmus, qui eo conſtituitur, fit ex figuris cathegoricis in ſecũda figura: me

I dium enim illius eſt ipſum temp⁹, & prædicatur de vno extremo affirmatiue, & de altero negatiue.

Locus. 13. & eſt decimus ext⁹.

Tertiuſdecimus aũt locus eſt, ꝙ quærens omittat deſtructionem poſiti, quod reſpõdẽs admiſerat in ſua cautione, & transferatur ad deſtructionẽ alterius rei, & hæc altera res non euadit, quin ipſius deſtructio ſit neceſſaria ad poſiti deſtructionẽ, aut non ſit: & vltra dum fuerit neceſſaria, non euadit, quin ſit ſm veritatem, aut cogitatu: qñ vero fuerit neceſſaria ſm veritat᷑, ille eſt demonſtratiuus, ꝙ res, quæ trãsfertur ad locutionẽ

MANTINUS

hi aũt loci ſunt demonſtratiui, verſi K tñ vt iam fuit dictum ex conditionibus ſyllogiſmi hypothetici, ſeu conditionalis cũ fit eſt vt coniunctio, ſeu illatio, vel conſequentia in eo ſit nota per ſyll⁹m cathegoricum, vel ipſum antecedens ſi conſequentia, ſeu coniunctio fuerit de ſe nota.

Duodecimus locus eſt ſumptus à tpe, nempe vt ſi ineſſet prædicatum & ſubiectum alicui rei ſit diuerſum tpe, tunc nõ erit verũ dicere prædicatũ ineſſe ſubiecto ſemper: & hoc, ſiue ſubiectũ inſit ei ſempet, & ꝓdicatum nõ ſemper. exẽpli gratia, ſi quis L dixerit, vtrũ quod nutritur augeat᷑ ex neceſſitate, vel nõ, & dicat᷑ ipſum non augeti ex neceſſitate, qm̃ quod nutrit᷑, ſemper nutrit᷑, ſed non augetur ſemper, ſiue ſubiectũ reperiatur tpe, quo non reperiatur prædicatũ. exempli gratia, ſi quis dixerit vtrũ ſcire ſit reminiſci, & dicat᷑, ſcire non eſſe reminiſci, qñ ſcire eſt futuri tẽporis, reminiſci vero ꝓteriti: hic aũt locus eſt demõſtratiuus ſumptus ab accidentibus inſeparabilibus: & ſyllogiſmus, qui ex eo componitur, eſt ex figuris cathegoricis in ſecunda fi M gura: nam mediũ in eo eſt tempus, & prædicatur de vno extremorum affirmatiue, & de altero negatiue.

Decimustertius locus eſt, cũ interrogans omittit deſtructionẽ poſitionis, quã acceptauit reſpõdẽs pro ſua cautela, & transfert ſe ad deſtruendã aliã rem, & illius alterius rei deſtructio vel ſit neceſſaria omnino ad deſtruendã poſitionẽ, vel non ſit neceſſaria: mox ſi fuerit neceſſaria, v᷑erit re vera neceſſaria, vel ſm opinionẽ: ſi re vera, tunc eſt locus demonſtratiuus. vt cũ illa res, ad quã transfert᷑

ſermo,

ABRAM

A cutionem de ea, sit præmissa necessaria in syllo destructionis, & iterum hoc opus est necessarium arti topicę qñ respondens negaret aliquã rem de his, quæ iuuaret quærentem quo ad positum. Quando vero præmissa, ad quã quærens transfert orationem, non esset necessaria ad positi destructionẽ, nec cogitatu, nec fm veritatẽ, opus itaq; esset sophisticũ. Qñ vero fuerit cogitatu non fm veritatem, si illa cogitatio esset diuulgata, hic itaq; est topicus. Si aũt cogitationis causa fuerit error asseue-
B rationis huius, & putaretur ꝙ esset ipsamet res, illa esset sophisticus: hic autem non est locus, sed præceptum iuuãs inuentionẽ syllogismi, & cautionem ab operibus sophistarum.

Locus. 14. ꝙ est decimusoctauus.

Quartusdecimus aũt locus est, ꝙ consideremus res, quibus inest altera duarum rerũ oppositarum solũ, prout fiunt contraria immediata, sicut salutem & morbum inesse hoi: qñ enim commonstratum fuerit alterum contrariorum inesse, cõmonstratum est nobis alterum cõtrariũ esse negatum, & hic est destructio-
C nis: è contra autem si commonstraretur nobis alterum contrariorum esse negatũ, commonstratum nobis est alterum contrarium esse: & hic quidem locus est constructionis & destructionis, & fit ex reb⁹ quę sunt deforis: & syllogismus illo constitutus fit per conditionalem subiunctiuum & disiunctiuum.

Locus. 15. ꝙ est decimusnon⁹.

Quintusdecimus autem locus est præceptum trãslationis nominis in orationem, quæ gerat vicem ipsius: hoc est, ꝙ qui transfert, quando hoc facit, ꝓcuret, ꝙ oratio significet naturam, quam significat nomen, non rem

MANTINVS

sermo, sit ꝓpositio necessaria in syl- D
logismo destruente: & illud officiũ sit quoq; necessariũ in arte Dialectica, cùm respõdens negauerit aliqd, per quod iuuetur arguẽs in ipsa positione. At si illa ꝓpõ, ad quã transfert interrogans sermonẽ suum, nõ fuerit necessaria pro destructiõe positionis, nec fm opinionem, neq; re vera, tunc illud officiũ est sophisticum: sed si fuerit fm opinionẽ, seu cogitationẽ, sed non re vera, tunc si illa opinio est probabilis, tũc est dialecticũ: sed si causa illius opinionis
E fuerit error cogitationis in ea re, & existimauerit illud esse eandẽ rem, tunc est sophisticum: & hoc nõ est locus, sed est præceptum iuuans ad inuẽtionem syllogismi, & ad cauendum ab officijs ipsorum sophistarꝝ.

Quartusdecim⁹ locus est, cùm respicimus eas res, quib⁹ inest vna duarum rerum contrariarum tantum, vt sunt contraria, quæ non habent mediũ, vt sanitas, & ægritudo: nam, cùm scimus vnum illorũ contrario
F rum inesse, scim⁹ profecto alterum esse priuatũ, & hæc est destructio: è contra vero, si scimus vnum contrariorum non inesse, scimus quoq; alterum inesse: & is locus est ad construendum, & destruendũ, seu affirmandum & negandum, & est ex rebus extraneis: & syllogismus, qui cõstat ex propositionibus ab eo sumptis, fit per conditionalem coniunctiuam, & disiunctiuam.

Decimusquintus locus est præceptum in transferendo nomen in orationẽ, eius vicem gerentem: hoc est, vt ipse transferens, vel transsumens, cũ hoc fecerit, curet vt illa res significet eam naturã, quã significat illud nomen,

ABRAM

G rem extra illius rei naturam, ſuperaddens illi aut imminuens ab ea, ſicut qui ferret fortitudinẽ eſſe bonũ animæ, eſt enim fortitudinis aliqua res ſuperaddita bono animæ: tales autem orationes non conuenit nobis ſumere vice ipſius nominis.

Locus. 16. q eſt vigeſimus.

Locus autem decimusſextus ſumitur ex natura modi ineſſendi prę dicati ipſi ſubiecto, prædicatũ enim aut ineſt ſubiecto neceſſario, aut ei ineſt vt in pluribus, aut ineſt ei contingenter, aut quouis modo diſpoſitionũ, qui contigerit æqualiter: qui

H enim poneret ꝙ id, cuius conditionis ſit ꝙ ipſum ſit neceſſariũ quod eſſet pro maiori parte, notum eſt ꝙ aſſereret id, quod eſt ſemper, nõ eſſe ſemper. & è contra, qui poſuerit qđ eſt pro maiori parte, ꝙ ſit neceſſarium, iã aſſeruit, quod non eſt ſemper, ꝙ eſſet ſemper: & ſi'r qui poſuerit id, quod eſt fm quamuis diſpoſitionẽ, quæ contigerit eſſe, æqualiter eſſe neceſſario, aut de his quæ ſunt pro maiori parte: ſicq; etiam qui poſuerit contrariũ illius, quod eſt pro maiori parte eſſe neceſſarium, con-

I trarium enim illi, quod eſt pro maiori parte, eſt eſſe vt in paucioribus.

Locus. 17. q eſt vigeſimus primus.

Decimusſeptimus locus eſt, ꝙ caueamus ponere rẽ ineſſe ſibi ipſi, vt ſi ineſſet alij, hoc eſt dicto, ꝙ res prędicetur de ſeipſa: hoc autem contingit quando rei ſunt duo nomina ſynonima, prout diceretur, ꝙ gaudio inſit lætitia, & iocunditas, ac ſi gaudiũ eſſet alia res à lętitia, ſiue ꝙ illi eſſet accidens, aut aliud de ipſis prædicatis, & ille eſt locus ſophiſticus, quem iam cauit in libro Elenchoꝝ. Sicq; explicuit nominis controuerſiæ diſtinctionem.

MANTINVS

nomen, non aliquid alienum à natura rei, nec addens ei, neque minuens ab ea, vt ſiquis dixerit fortitudinem eſſe bonitatem animi: nã fortitudo habet quid ſuperadditũ & in plus ſe habens, quàm animi bonitas: & non debemus ſumere huiuſmodi orationes vice nominis. k

Decimus ſextus locus eſt ſumptꝰ ex natura modi inhærendi prædicatum ipſi ſubiecto: nam prædicatum vel ineſt ſubiecto ex neceſſitate, vel ineſt ei vt in pluribus, aut ineſt ei cõtingenter, vel aliquo eorum, quę cõtingunt ad vtrũlibet, ſeu æqualiter, L vel indifferenter: ſi igitur quis dixerit id, quod eſt ex neceſſitate, eſſe vt in pluribus, palam eſt, ꝙ dixit rem ſemper exiſtentẽ non ſemper exiſtere: & è cõtra, ſi quis dixerit id, quod vt in pluribus eſt, eſſe ex neceſſitate, iam dicit id quod non eſt ſemp, eſſe ſemp: ſimiliterq; ſi dixerit, ꝙ aliqđ eorũ, quæ ſolent contingere ad vtrũ libet, ex neceſſitate fieri, vel vt ĩ pluribus: ſimiliterq; ſi dixerit, ꝙ cõtrarium eius quod eſt, vt in pluribus ſit id, quod eſt ex neceſſitate: nam rei, quæ eſt vt in pluribus, contrariatur M quæ eſt vt in paucioribus.

Decimuſeptimus locus eſt, vt caueamus, ne ponamus id quod de ſe ſibi ipſi ineſt, ac ſi alteri ineſſet, hoc eſt vt res prędicetur de ſeipſa: & hoc continget, qñ vna res habet duo nomina ſynonima, vt ſi qs dixerit ipſi gaudio ineſſe iucunditatem, & lętitiam, ac ſi iucũditas eſſet aliud à gaudio, ſiue illud ſit accidens illi, ſiue aliquod aliud prædicatorum: & eſt locus ſophiſticꝰ, de quo admonuit in libro Elencorum ſophiſticorum, in ibiq; perfecit eius diuiſionem.

De

A *De eiſdem terminandis problematibus, loci alij. Cap. 3.*

QVoniam aũt contraria connectuntur quidem ſibĩnuicem ſex modis, contrarietatem aũt faciunt quadrupliciter complexa: oportet accipere contraria quocũq; modo vtile fuerit & deſtruenti & conſtruenti. Quòd aũt ſex modis complectuntur, manifeſtũ: nam aut vtrunq; contrariorũ vtriq; contrariorum connectitur, hoc aũt dupl'r, vt amicis benefacere, & inimicis male: vel ecõuerſo, amicis male, & inimicis bene: aut qñ vtraq; de vno: dupliciter aũt et hoc vt amicis benefacere, et amicis male, vel inimicis benefacere, & inimicis male: aut vnum de vtriſq;, & hoc quoq; dupl'r, vt amicis bene, & inimicis bene: vel amicis male, & inimicis male. Primæ aũt duæ dictæ cõplexiones non faciunt contrarietatẽ: nam id, quod eſt amicis benefacere, ei quod eſt inimicis male facere, non eſt contrariũ, vtraq; enim eligenda ſunt, & eiuſdẽ
B moris: neq; id quod eſt amicis male, ei quod eſt inimicis bene: nã & hæc vtraq; fugienda, & eiuſdem moris. Non videtur aũt fugiendum fugiendo contrariũ eſſe, niſi hoc quidem ſm ſuperabundantiam, illud aũt ſm defectum dictum ſit. nam ſuper abundantia fugiendorum vr eſſe. ſimiliter aũt & defect⁹. Reliqua vero quatuor omnia faciunt contrarietatẽ: nam id, quod eſt amicis benefacere, ei quod eſt amicis male, contrariũ: nam à cõtrario more ſunt, & illud quidẽ eligendum, hoc aũt ſpernendum. ſil'r autem & in alĩs. Nam in vnaquaq; coniugatione vnũ eligendum, & alterũ fugiendum: illud quidẽ boni moris: hoc aũt praui. Manifeſtum igit ex ĩs quæ dicta ſunt, q eidem plura cõtraria accidunt fieri. nam ei, quod eſt amicis benefacere, id quod eſt inimicis benefacere, & id quod eſt amicis male, contrarium eſt. Similiter aũt & aliorum ſingulis qui
C buſq; eodẽ modo conſiderantibus, duo contraria apparebũt: accipere igitur contrariorum quodcunq;, erit ad poſitionem vtile.

Amplius ſi eſt aliquid contrariũ accidenti, conſiderandum eſt ſi ineſt ei, cui dictũ eſt accidens ineſſe. Nam ſi hoc ineſt, illud non inerit: impoſſe enim ſimul cõtraria eidem ineſſe. Aut ſi quid tale dictum eſt de aliquo, quod cùm ſit, neceſſe eſt contraria ineſſe: vt ſi ideas in nobis quis dixerit eſſe. Nam & moueri, & quieſcere eaſdẽ accidet, & ẽt ſenſibiles, & inſenſibiles eſſe. nam videnť ideæ quieſcere, & immobiles, & intelligibiles eſſe ĩs, qui ponunt ideas eſſe: attamen, cùm ſint in nobis, impoſſe eſt immobiles eſſe. nam motis nobis, neceſſarium eſt & quæ in nobis ſunt omnia ſimul moueri. manifeſtum aũt qm & ſenſibiles, ſi in nobis ſunt: nam per ſenſum, qui circa viſum eſt, eam quæ in vnoquoq; eſt formã cognoſcim⁹.

Rurſum, ſi poſitũ eſt accidens, cui eſt aliquid contrariũ, conſiderandum

22. declaratio.

23. declaratio.

24. declaratio.

Motis nobis neceſſe eſt ea moueri q in nobis ſunt.

25. Locus, Declaratio.

randum ſi & contrarij ſuſceptiuum, quod & accidẽtis eſt: nam idẽ D
eõtrariorum ſuſceptiuum: vt ſi odiũ hætere iræ quis dixerit, erit
odiũ in furoris ſpecie, illic enim ira: inſpiciẽdum igitur ſi & cõtra-
rium in furoris ſpecie, an in cõcupiſcentia: nam ſi nõ, ſed in concu-
piſcibili eſt, nõ cohæret odiũ iræ. Similiter aũt & ſi cõcupiſcibile
ignorare dixerit: nam erit & diſciplinæ ſuſceptiuum, ſiquidem &
ignorãtiæ: quod quidem nõ videtur concupiſcibile ſuſceptiuum
eſſe diſciplinæ. Deſtruẽti ergo, quẽadmodum dictũ eſt, vtendũ:
aſtruẽti vero quod ineſt quidem accidẽs nõ vtilis locus, quod au
tem cõtingit ineſſe vtilis. Oſtẽdentes enim ꝙ nõ ſuſceptiuum eſt
cõtrarij, oſtendentes erimus ꝙ neq; ineſt accidẽs, neq; cõtingit in
eſſe: ſi aũt oſtenderimus ꝙ ineſt cõtrarium, aut ꝙ ſuſceptiuum eſt
cõtrarij, nondum oſtẽdentes erimus ꝙ & accidẽs ineſt, ſed ꝙ con-
16. Locus. tingit ineſſe in tantũ ſolum oſtenſum erit. Qm̃ autem oppoſitio-
Declaratio. nes ſunt quatuor, cõſiderandum ex cõtradictionibus, ecõuerſo ex E
cõſequẽtia, & interimẽti, & cõſtruenti: ſumere aũt eſt inductione.
vt ſi homo, animal, nõ animal: non homo: ſimiliter aũt & in alijs.
Hic enim ecõuerſo cõſequentia: nam hominẽ, animal ſequitur, nõ
hominem aũt, non animal, nequaquam, ſed econuerſo, nõ animal,
Bonũ ſeqr̃ nõ homo. In omnibus igit̃ tale eſt exiſtimãdum. vt ſi bonũ, ſua-
ſuaue. ue: & nõ ſuaue, nõ bonum, ſi autem nõ hoc, nec illud. ſimiliter aũt
& ſi nõ ſuaue, nõ bonum: bonũ, ſuaue. Manifeſtum igit̃ ꝙ vtrũq;
cõuertitur, quæ fm̃ contradictionẽ eſt cõſequentia ecõuerſo facta.
17. Locus. In cõtrarijs aũt conſiderãdum ſi cõtrarium, cõtrarium ſequatur,
Declatio. A contra- an cõtra ſeipſa cõſequẽtia, an ecõuerſo, & interimẽti, & cõſtruẽti.
riorũ cõſe- Sumere aũt & talia eſt ex inductione quãtum vtile eſt, contra ip-
quentia. ſum cõſequentia eſt, vt in fortitudine, & timiditate: nam illã qui-
dem ſequit̃ virtus, hanc aũt vitium: & illã quidem ſequitur eligen
dum, hanc aũt fugiendum: igitur cõtra ſeipſa & horũ cõſequẽtia: F
cõtrarium enim eligẽdum fugiendo: ſil̃r autem & in alijs. Ecõuer
ſo aũt conſequentia, vt bonam quidem habitudinẽ ſanitas ſequit̃,
malam aũt habitudinem ægritudo nequaquam, ſed ægritudinem
mala habitudo: manifeſtum igitur qm̃ ecõuerſo in his conſequen
tia fit. Raro aũt econuerſo accidit in cõtrarijs, ſed in pluribus in ſe
ipſa conſequẽtia: ſi ergo neq; cõtra ſeipſa cõtrarium ſequitur con-
trarium, neq; ecõuerſo, manifeſtum qm̃ neq; eorũ quæ dicta ſunt
alterũ ſequitur alterum: ſi aũt in cõtrarijs, & in ijs quæ dicta ſunt
neceſſe alterũ ſequi alterum. Sil̃r autem cõtrarijs, & in priuatio-
18. Locus. nibus, & habitibus reſpiciẽdum. Veruntamen nõ eſt in priuatio-
Declatio. nibus ecõuerſo: ſed cõtra ſeipſa conſequentiam neceſſariũ eſt ſem-
per fieri: veluti viſum ſequi ſenſum, cæcitatem aũt inſenſibilitatẽ:

opponitur

A opponitur enim ſenſus inſenſibilitati, vt habitus & priuatio: nam illud horũ quidem habitus, hoc aũt priuatio eſt. Similiter aũt habitui & priuationi, & in ñs quæ ſunt ad aliquid, vtendum: cõtra ſe ipſa enim, & horũ conſequẽtia, vt ſi triplũ multiplũ, & ſubtriplũ ſubmultiplum dr̃: dicitur enim triplũ quidẽ ad ſubtriplum, multiplũ aũt ad ſubmultiplũ. Rurſus, ſi ſcĩa opinio: & ſcibile opinabile: & ſi viſus ſenſus, & viſibile ſenſibile. Inſtãtia, ꝙ non neceſſe eſt in ñs, q̃ ſunt ad aliquid, cõſequentiã fieri, quẽadmodũ dictũ eſt: nam ſenſibile ſcibile eſt, ſenſus aũt non eſt ſcientia. Non tñ vera inſtantia vr̃ eſſe: multi enim non dicunt ſenſibiliũ eſſe ſcĩam. Inſuper aũt ad contrarium non minus vtile quod dictũ eſt: vt ꝙ ſenſibile non eſt ſcibile, neq; enim ſenſus ſcientia. Rurſus in coniugatis, & in caſibus: & interimẽti, & cõſtruenti. Dicuntur aũt coniugata hmõi, vt iuſta, & iuſt⁹ iuſtitię: & fortia, & fortis fortitudini. Similiter au

29. Locus. Declatio. A coniugatis & caſibus.

B tem effectiua, & conſeruatiua, coniugata illi cuius ſunt effectiua, & cõſeruatiua, vt ſanatiua ſanitatis, habituatiua habitudinis: eodem aũt modo & in alĩs: cõiugata igiť talia ſolent dici. Caſus aũt, vt iuſte, & fortiter, & ſanatiue, habituatiue, & quæcũq; eodẽ modo dicuntur. Videntur aũt & quæ ſunt ſm caſus, cõiugata eſſe, vt iuſte iuſtitiæ, & fortiter fortitudini. Coniugata aũt dicuntur ſm eandẽ coniugationem omnia, vt iuſtitia, iuſtus, iuſtum, iuſte: manifeſtũ igitur qm̃ vno quouis oſtenſo eorum: quæ ſm eandem cõiugationem dicunť, vt bono, vel laudabili: & reliqua omnia oſtenſa ſunt: vt ſi iuſtitia eſt laudabilium, & iuſte, iuſtus, iuſtum laudabilium: dicetur aũt iuſte & laudabiliter ſm eundem caſum, nã à laudabili, quemadmodum iuſte à iuſtitia. Conſiderandum aũt non ſolum

30. Locus Declatio.

C in eo quod dictum eſt, ſed & in contrario contrarium. Vt ꝙ bonũ non ex neceſſitate ſuaue, neq; enim malũ triſte: aut ſi hoc, & illud: & ſi iuſtitia ſcĩa, & iniuſtitia ignorantia: & ſi quod iuſte eſt, ſcienter & experienter eſt, quod iniuſte eſt, ignoranter & inexperiẽter eſt: ſi autem hæc non, nec illa, velut in hoc quod nũc dictum', nam magis vtiq; apparebit ꝙ iniuſte experienter, q̃; inexperienter. hic autem locus dictus eſt prius in contrariorum conſequentiũs, nihil enim aliud nunc oſtendimus, q̃; contrarium ſequi contrarium.

Amplius in generationibus, & corruptionibus, & effectiuis, & corruptiuis, & interimẽti & aſtruenti. Quorũ enim generationes

31. Locus. Declatio.

bonæ ſunt, & ipſa bona ſunt: & ſi ipſa bona ſunt, & generationes bonæ: ſi aũt gñationes malę, & ipſa mala. in corruptionib⁹ aũt ecõtrario: nã, ſi corruptiones bonæ, ipſa mala, ſi aũt corruptiões malę, ipſa sũt bona. Eadẽ rõ & in effectiuis, & corruptiuis: quorũ. n. effectiua bona, & ipſa bona: quorũ vero corruptiua bona, ipſa mala.

ABRAM

Locus. 18. q̃ est vigesimus secũdus, & vigesimꝰ tertius.

DEcimus octauus locꝰ sumitur ex contrarijs, & constituũtur per ipsum sex loca, duo inferẽtia, & quatuor non inferentia. Manifesta autem res est, quòd ex illis fiant sex modi compositionis. Aut enim sumeretur vtrunq; contrariorum cũ alterutro contrario sibi opposito, scilicet in prædicato & subiecto ambarum simul, quod fit secundum duas species: quarum vna est, vt dicimus, si expediat amicis benefacere, expedit inimicis malefacere: & secũ-
H da est huic contratia, vt dicimus si malefacere amicis expediret, benefacere inimicis expediret. Aut q̃ ambo contraria sumantur de vno subiecto, & hic etiam fit duobus modis: quorum vnus est, q̃ ponamus quoduis contrariorum in subiecto recipienti alterũ contrariũ in opposita enuntiatione: & secũdus modus est, q̃ cõuertamus ipsam rẽ, hoc est, q̃ ponamus in secunda contrarium, quod sumit̃ in prima, & quod est in secunda, in prima: vt dicamus, si expediat benefacere amicis, non expedit eis malefacere: & si laudabile sit
I amicis malefacere, amicis benefacere est illaudabile. Aut sumatur vnũ prædicatum de duobus subiectis cõtrarijs, & hoc iterum fit dupliciter: vt si benefacere amicis expediat, benefacere inimicis non expedit, aut si malefacere amicis expediat, malefacere inimicis non expedit. Duæ autem primæ combinationes non faciunt repugnantiam, immo simul faciunt illationem. & ille est locus diuulgatus non demonstratiuus, prout infra dicemus: quatuor vero, quę illis succedunt, faciũt repugnantiã.

Si

MANTINVS

DEcimus octauus locus est sumptus ex ipsis cõtrarijs, & sex loci coniungit̃ in eo: nempe duo affirmatiui, & quatuor non affirmatiui: manifestum aũt est, q̃ exoriunt̃ ex ipsis sex modi cõpositionis: nã vel sumit̃ vnũquodq; contrariorũ cum alio contrario sibi oppositio, & hoc tum in subiecto, tum ẽt in prædicato vtriusq; ꝓpõnis simul: & hoc fit duobus modis, primo, vt si dicam⁹, si benefacere amicis est necessariũ, ergo malefacere inimicis est necessariũ: secundo vero, vt si dicat̃ cõtra L
riũ illius primi modi, vt cũ dicim⁹, si malefacere amicis est necessariũ, ergo benefacere inimicis est necessariũ: vel sumant̃ oĩa contraria eiusdẽ subiecti, & hoc fit etiã duobus modis: primo, vt ponat̃ quodcũq; contrariorũ cõtingerit esse oppositũ alteri cõtrario in ꝓpõne sibi opposita: secundo, vt oppositio mõ res se habeat: nẽpe, vt illud cõtrariũ, quod sumit̃ in prima, ponatur in secũda, & quod in secũda, ponat̃ in prima: vt cũ dicimus si benefacere amicis est cõueniens, ergo malefacere eis non est cõueniẽs, & si malefacere amicis M
est laudabile, ergo benefacere eis est illaudabile. Vel sumat̃ vnũ prædicatum de duobus subiectis contrarijs, & hoc ẽt fit duob⁹ modis: primo, vt cũ dicimus si benefacere amicis est cõueniẽs, ergo benefacere inimicis est inconueniens: & illę duæ primæ cõiugationes nõ pariũt destructionẽ, sed pariunt cõstructionẽ, seu affirmationẽ: & is locus est locus probabilis, nõ demõstratiuus, vt postea dicet̃. Illę vero quatuor, q̃ sequunt̃ post istas, pariũt q̃dẽ cõtradictionẽ:

nam

ABRAM

A Si enim fuerit contrariorum immediatorum coaptantur cõſtructioni & deſtructioni, & ſunt demonſtratiui, nam ſi dicere Socrates eſt æger ſit verum', dicere quòd ille non ſit ſanus, eſt verum. Quando vero fuerint de contrarijs mediatis, eſt mendax in conſtructione, quia non infertur, quòd ſi res non ſit alba, quòd ſit nigra, ſicut infertur quando eſt alba, quòd non ſit nigra. Et ſyllogiſmi, qui conſtituuntur his locis, ſunt conditionales, ſi ex inferẽtibus ſunt coniunctiui, ſi autem ex non inferentibus ſunt diſiunctiui.

B

Locus. 19. q eſt vigeſim⁹ quartus.

Nonuſdecimus autem locus eſt, quòd conſideremus poſiti prædicatum, & ſi inuenerimus quòd ex eſſendo poſitum ſequatur, quòd contraria ſint ſimul, ſcimus quòd prædicatum negetur à ſubiecto. Et huius exemplum eſt, quod dicitur de ideis abſtractis a ſenſatis, qa ex hoc ille infert, ꝙ eſſent ſenſatæ & ignotæ ſimul, & moueantur & quieſcãt ſimul: ex parte enim qua poſitę ſunt abſtractæ, non ſunt ſenſatæ, nec mouentur, ex parte autem qua ſunt in

C ſenſatis, oportet eas eſſe ſenſatas, & quòd moueantur: & ſyllogiſmus huius loci conſtituitur ſicut ſyllogiſmus ducens ad impoſſibile.

Locus. 20. q eſt vigeſimus gnarus.

Vigeſimus autem locus eſt quòd conſideremus an prædicatum ſit accidens, aut ſine contrario, & ſi ei ſit contrarium, an ſubiectum illud recipiat, aut non recipiat illud, ſi autẽ ſubiectũ illud recipiat, poſſibile eſt ꝙ prædicatum inſit ſubiecto, quia vnũ eſt ſubiectũ cõtrariorum, ſi autem non fiat hoc in illo, impoſſe eſt prædi-

MANTINVS

nam ſi fuerint ex cõtrarijs nõ habẽtibus mediũ, tunc accõmodabũtur ad conſtructionẽ & deſtructionem, & tunc erunt demſones: nam ſi dicere, Socrates eſt egrot⁹, ſit verũ, ergo dicere, ꝙ non eſt ſanus, erit verum: & ſi dicere ꝙ non eſt ægrotus, ſit verũ, ergo dicere ꝙ ſit ſanus, erit verũ: ſed ſi fuerit ex contrarijs habẽtibus mediũ, tũc erit falſum in cõſtructione ſeu affirmatiõe: nã quod ẽ nõ albũ, nõ ſequit, vt ſit nigrũ quẽadmodũ ſequit ſi ſit albũ, ꝙ nõ ſit nigrũ. ſyllis, aũt qui ex his locis cõponunt, ſunt cõditionales, ſeu hypothetici, E quorũ qdẽ affirmatiui ſunt coniũctiui, ſeu copulatiui, nõ affirmatiui vero ſunt diſiunctiui ſeu diuiſiui.

D

Locus decimuſnonus eſt, vt inſpiciamus ſnbiectũ ipſius poſiti: & ſi videam⁹ ex inuẽtione ipſius ſuppoſiti ſeq inuẽtionẽ cõtrarioꝝ ſimul, tunc ſcimus ꝓdicatũ negari à ſubto. exẽpli gra, q aſſerũt ideas, ſeu formas ſeparatas eſſe ſenſibilibus, qm̃ ex hoc ſequeret, vt eẽnt ſenſibiles & ĩtelligibiles ſiſ, & nobiles atq; quieſcentes: nã ea rõne, qua dicunt eſſe ſeparatę, non ſunt ſenſibiles, neq; mobiles, ea F vero rõne, qua dicunt ineſſe ſenſibilib⁹, oportet eas eẽ ſenſibiles, & mobiles, nã ſi ſunt ſenſibiles, ſunt vtiq; mobiles: & ſyllis huius loci cõſtat ex ſyllogiſmo ducente ad impoſſibile.

Vigeſimus locus ẽ, vt cõſiderem⁹, vtrũ alicui ꝓdicato inſit aliqd accns, vel aliquod aliud habens contrariũ, qd̃ ſi habeat cõtrariũ, tũc inſpiciendum ẽ, vtrũ ſubiectũ. ſit ſuſceptiuũ ipſius, vel nõ: & ſi ſubiectũ ſit ſuſceptiuũ ipſius, tũc ꝓdicatũ poterit ineſſe ſubto, qm̃ cõtrariorũ idem eſt ſubm: ſed ſi hoc nõ ita ſe habuerit,

ABRAM

G ptædicatum ineſſe ſubiecto. Verbi gratia, quòd conſideremus an odiũ ſit in parte animæ iraſcibili, & ſi amor, qui eſt odio contrarius, non ſit in illa, ſed eſt in parte concupiſcibili: odium itaq; neceſſario non eſt in parte iraſcibili animæ. Et hic quidem locus in deſtruendo eſt neceſſarius, ſed in conſtruendo eſt contingens: quando enim in aliquo ſubiecto eſt vnum contrariorũ, poſſibile eſt illi ineſſe alterum contrarium.

Locus. 27. q eſt. 26. 27. & 28. in Ariſt.

Viceſimuſprimus locus eſt, quòd conſideremus quatuor oppoſita, ſcilicet affirmatiuum & negatiuum, &

H contraria, & relatiua, & priuationẽ & habitum, & conſideremus in illis modum illationis: oppoſitorum nanque illatio eſt contraria illationi mutuo ſe inferentium, nam in mutuo ſe conſequentibus eſſe ſequitur eſſe, vel ablatio ſequitur ablationem. In oppoſitis vero ablatio infert eſſe, & eſſe infert ablationem, & locus, qui præpoſitus eſt de contrarijs, eſt pars huius loci. Horum autem oppoſitorum illatio fit ſecundum duas ſpecies, ſcilicet illatio conuerſa, & hæc quidem fit, quãdo duæ

I res oppoſitæ comparantur vni rei, ant vna res duabus rebus oppoſitis, ſicut prædictum eſt de contrarijs, & illatio non cõuerſa quæ vocatur recta, & illa fit ꝙ oppoſitum inferat ipſius oppoſitum, & hoc iterũ fit duobus modis, quorum vnus eſt, quòd ſubiectum orationis inferẽtis ſit oppoſitũ ſubiecto orationis illatæ ab illa, & prædicatum oppoſitum prædicato: ſecundus autem modus eſt, quòd ſubiectum ſecundæ ſit oppoſitum prædicato primæ, & prædicatum illius oppoſitũ illius ſubiecto,

& hic

MANTINVS

tunc non poterit prædicatum ineſſe K
ſubiecto. exẽpli gratia inſpiciamus, vtrũ odium inſit parti iraſcibili aĩæ, & amicitia, quæ eſt contraria odio, vel inimicitiæ, non inſit ei, ſed inſit parti cõcupiſcibili, tunc neceſſario odiũ non inerit parti iraſcibili aĩæ. Is aũt locus eſt ad deſtruendũ neceſſarius, ad cõſtruendum vero poſſibilis: qm̃ ſi vnum contrariorum inſit alicui ſubiecto, poterit vtiq; alterũ contrarium eidem ineſſe.

Locus vigeſimus prim⁹ eſt, vt cõſiderem⁹ quatuor oppoſitiones, quę ſunt, ſ. affirmatio & negatio, & con- L
traria, & relatiua, & priuatio & habitus, & inſpiciamus modum conſequentiæ in eis: qm̃ conſecutio in oppoſitis contrario modo ſe habet, cũ conſecutione in affirmatiuis: nã in ipſis affirmatiuis, ſ. hypotheticis cõiunctiuis, ſequit affirmatio ex affirmatione, vel negatio ex negatione, ſed in ipſis oppoſitis ſequit ex negatione affirmatio, & ex affirmatione negatio. Locus veto contrariorũ, qui p̃ceſſit, eſt vtiq; pars huius loci, & cõſecutio in his oppoſitis fit duobus modis: nẽpe, vel erit conſecutio M
è cõuerſo facta: vt ſi duæ res oppoſitæ comparent ad vnã rem, vel vna res ad duas oppoſitas, vt paulo ante fuit dictum de cõtrarijs. Cõſecutio vero facta non è cõuerſo, quæ dr̃ recta conſecutio, eſt illa, in qua vnum oppoſitũ ſequit ex alio, & hęc quoq; fit duob⁹ modis: primo, vt ſubiectũ orationis affirmatiuæ ſit oppoſitũ ſubiecto orationis, q̃ ex ea ſequit, & p̃dicatũ ẽt opponat prædicato illius: ſecũdo vero, vt ſubiectũ ſecundę ſit oppoſitũ prædicato primæ, & eius prædicatũ opponat ſubiecto illius.

Et

ABRAM

A & hic quidem locus notior eſt in affirmatione & negatione, ſed eſt demonſtratiuus, & ille eſt locus, qui vocatur conuerſio contradictorij. Verbi gratia dicendo, ſi homo ſit animal, quod non eſt animal, non eſt homo, & hoc ſecundum deſtructionem. Exemplum autem illius conſtruendo eſt dicere, ſi quod non eſt animal non ſit homo, quod eſt homo eſt animal. Exemplum autem conuerſæ illationis in ipſis contrarijs eſt dicere, ſi ille, qui eſt bonæ habitudinis, eſt ſanus, qui eſt malæ
B habitudinis eſt æger: & ambo hæc loca ſunt demonſtratiua, & differunt diuulgatione ſecundum ipſas ſubiectiones. Et ideo expedit quòd vulgatum de illo procedat recte, ſicut dicendo, ſi viſus ſit ſenſus, cęcitas eſt ſenſus priuatio, & hic locus eſt diuulgatus non demonſtratiuus, qa non ſequitur, quando videns eſt viuum, quòd non videns ſit mortuũ. Et quando vulgati illatio fuerit ſecundum relationem illatio fit recte, prout dicimus, ſi ſcientia ſit opinio. ſcitum eſt opinatum, & ſi viſus
C ſit ſenſus, viſum eſt ſenſatum: huius autem loci inſtantia eſt, quia ſi ſenſatum ſit ſcitum, non ſequitur quòd ſenſus ſit ſcientia.

Locus vicęſimꝰ ſecũdus, q̃ é vigeſimꝰ nonus, & trigeſimus.

Locus autem viceſimus ſecundus eſt ſumptus ex coniugatis & caſibus. Intelligo autem per coniugata, nomina, quæ ſunt exemplaria primitiua, & nomina denominata ab illis, quæ ſignificant primitiua exemplaria adhærentia ſubiecto, prout

MANTINVS

Et is locus eſt magis probabilis in affirmatione, & negatione, ſed eſt demonſtratiuus, & vocat' locus ſm cõ trarietatẽ cõtradictorij. ex pli gra, cùm dr̃, ſi hõ eſt aĩal, ergo qđ nõ eſt aĩal, non eſt hõ: & hoc in deſtruẽdo, Exemplũ vero in cõſtruendo, vt cũ dicimus, ſi id qđ nõ eſt aĩal, non eſt hõ, ergo id, qđ eſt hõ ẽ aĩal. Exẽplũ aũt cõſecutionis è cõuerſo factæ in ipſis cõtrarijs, vt cũ dicimꝰ, ſi qui eſt bonę cõſtitutionis eſt ſanus, ergo q̃ eſt malę conſtitutionis eſt ægrotus. Et vterq; horũ duorũ locoꝝ eſt nõ demĩatiuus: ſed differũt in ꝓbabilitate pro rõne ſuppoſitorũ, & iõ ꝓbabilitas ĩ hoc debet ꝓcedere pro rõne vniuſcuiuſq; ſuppoſiti. Conſecutio vero, q̃ fit ĩ ipſo habitu & priuatiõe, illa, q̃ eſt probabilis, fit ſm rectitudinẽ, vt cũ dicimꝰ, ſi viſus ẽ ſenſus, ergo cęcitas ẽ priuatio ſenſus. Et is locus ẽ ꝓbabilis, nõ demĩatiuus: nam nõ ſeq̃ẽ, ſi vidẽs ẽ aĩal, ſeu viuũ, ergo nõ vidẽs eſt mortuũ: & par rõ eſt de cõſecutione ꝓbabili facta in ipſo relatiuo, ſeu ad aliq̃d, ſ. q̃ eſt cõſecutio recte facta, vt cũ dicimꝰ, ſi ſcięntia eſt opinio, ergo ſcibile eſt opinabile: & ſi viſus eſt ſenſus, ergo viſibile ẽ ſenſibile. ſed † error qui in hoc loco cõmitti põt, eſt, qa ſi ſenſibile ẽ ſcibile, nõ ꝓpea ſequit̃, vt ſenſus ſit ſcientia.

D

tal. Lè conuerſo.

E

F

tal. l. inſtãtia

Locus vigeſimus ſecũdus ẽ ſumptus ab ipſis cõiugatis noĩbus abſtractis & abſolutis, q̃ dicunt̃ prima exẽplaria & principalia, & ab ipſis cõnotatiuis, vel concretis. Intelligo aũt q̃ ipſa abſtracta ipſa noĩa, q̃ ſunt principalia exẽpla. Noĩa vero denoĩatiua ſunt deriuata ab illis, q̃ ſignificãt eandẽ rem, q̃ ſignãntur p illa prima exẽplaria cõiugata cũ ipſo ſubiecto,

ABRAM

G prout rectitudo est exemplare primitiuum, & rectum est denominatiuum ab illo. Verbi gratia, si rectitudo sit laudabilis, rectus est laudabilis, & si iniquitas sit illaudabilis, iniquus est illaudabilis: & ille quidem est construendi & destruendi. Et aliquando res, quam commonstrare proponimus, est vulgatior de denominatiuo quàm sit de primitiuo exemplari, & ponimus illam inesse denominatiuo antecedens, & illam inesse primo exemplari consequens: deinde repetimus antecedens & concludimus consequens, vt
H si iniquus sit rurpis, iniquitas est turpis. Casus vero sunt dictiones, quæ mutantur à dictionibus, quæ sunt primitiuum exemplare mutatione significante modum in essendi prædicatum ipsi subiecto. Et in arabico idiomate non inuenitur hoc, nisi exprimatur per dictiones significantes illum modum, prout dicimus, si quod medice fit iuuat, medicina iuuat. & sicut putamus de contrarijs, quòd si contrarium prædicati insit contrario subiecti, prædica-
I tum ineſt ſubiecto, vt dicendo ſi bonum ſit ſuaue, malũ eſt contriſtans: ſimiliter imaginamur de contrariorum coniugatis, quia contrariarum rerum contraria ſunt coniugata, prout dicimus, ſi æquitas ſit ſciẽtia, iniquus eſt ignorans.

Locus. 23. q eſt trigeſimus primus.

Locus autem vigeſimustertius eſt ſumptus ex generatione & corruptione, & rebus generabilibus & corruptibilibus, & eſt ad deſtruendum & cõſtruendum. Et (prout ait Themiſtius) huic expedit, q̃ connectamus efficiẽtes, & fines, & operationes, vt res quarũ generatio ẽ bona,

ſunt

MANTINVS

& cõiuncta, vt iuſtitia, q̃ eſt primũ K exẽplar, & iuſtus, q̃ deriuat' ab ipſa. vt exẽpli gr̃a, ſi iuſtitia ẽ laudabilis, ergo iuſtus erit laudabilis, & ſi iniuſtitia eſt illaudabilis, iniuſtus quoq; erit illaudabilis: & ſic fit conſtructio & deſtructio: & q̃nq; id, qđ volum⁹ declarare p nomẽ concretũ, & denominatiuũ, eſt ꝓbabilius eo, qđ p ipſum abſtractũ, & primitiuũ exẽplar ſignificat', & tũc ponim⁹ ipſum denoĩatiuũ, ſeu cõnotatiuũ, & cõcretũ pro antecedẽti, & primitiuũ exẽplar atq; abſtractũ pro conſequẽti: mox repetit' añs, & infert' conſequẽs. vt ſi L iniuſtitia eſt illaudabilis, ergo iniuſtus erit illaudabilis Ipſa aũt cõcreta, ſeu connotatiua ſunt dictiones, q̃ variant' ab illis dictionib⁹, q̃ ſunt abſtracta & prĩa exẽplaria quadã varietate indicãte p modũ inhęrẽtię ipſi⁹ ꝓdicati in ipſo ſubto: & is mod⁹ nõ reperit' ĩ lingua arabica, ſed declarat' p dictiões ſignãtes illũ modũ, vt cũ dicimus ſi id, quod p viã medicationis fit, ẽ vtile, ergo medicina ẽ vtilis: & quẽadmodũ nos cõferim⁹ cõtraria inter ſe, ita vt, ſi contrariũ ſubiecti inſit cõtrario ꝓdicati, tunc ꝓdica- M tũ ineſt ſubiecto. vt cũ dicim⁹, ſi bonũ eſt ſuaue, ergo malũ eſt triſte: ita quoq; cõferimus ipſa cõcreta cõtraria ĩter ſe: nã rerũ cõtrariarũ cõtraria ſunt ẽt earum cõcreta ſeu coniugata: vt cum dicimus, ſi iuſtitia eſt ſciẽtia, ergo iniuſtitia eſt ignorãtia.

Locus vigeſimusterti⁹ eſt ſumpt⁹ à gn̄atione & corruptione, & ex rebus gn̄abilibus & corruptibilib⁹: & hoc tã ad interimẽdũ & cõſtruẽdũ, & (vt dicit Themiſti⁹) debẽt annecti huic ipſa agẽtia & fines, atq, actiões, nam res, quarũ generatio eſt bona,

ipſæ

ABRAM

A ſunt bonæ, & quæ ſunt bonæ, ipſarũ generatio eſt bona. Qui vero ſumitur à corruptione eſt contra illum, quorum enim corruptio eſt bona, illa ſunt mala, & quorum corruptio eſt mala, illa ſunt bona, & ſimiliter res, quarum efficiens eſt bonus, illæ ſunt bonæ, & res, quarum corrumpens eſt bonus, illæ ſunt malæ, & hic quidem locus eſt diuulgatus, quia non oportet ꝙ efficiens malum ſit malus, neq; ꝙ efficiẽs bonum ſit bonus, & ſimiliter ſit de finibus & operationibus, & horum exempla ſunt
B proxima manifeſta.

MANTINVS

ipſę quoq; ſunt bonæ, & ſi ipſæ ſunt bonæ earũ gñatio eſt bona. ea vero q̃ ſumunt' à corruptione oppoſito mõ ſe habẽt: nam quorũ corruptio ẽ bona, ipſa ſunt mala, & quorũ corruptio eſt mala, ipſa ſunt bona, & eadem eſt rõ de ipſis effectiuis, nã quæ efficiũt bonũ, ſunt bona, & quorum corruptiuũ eſt bonũ: ipſa sũt malæ. Is aũt locus eſt probabilis, q̃m non videtur eſſe neceſſariũ, vt id, quod eſt effectiuum mali, ſit malũ, neque effectiuũ boni bonũ. parq; eſt ratio finium, & actionum, & horũ exempla ſunt ſatis ſimilia & manifeſta. D E

Ex Similibus, Appoſitione, Magis, Minus', Simpliciter, & ſecundum Quid, loci. Cap. 4.

RVrſum in ſimilibus ſi ſimiliter ſe habẽt. Vt ſi diſciplina vna plurium, & opinio: & ſi viſum habere eſt videre: & auditũ habere eſt audire: ſimiliter aũt & in alĩs, & in his quæ ſunt, & in ĩs quæ videntur. Vtilis autem hic locus ad vtrunq; : nam ſi in aliquo ſimilium ſic ſe habet, & in alĩs ſimilibus: ſi autem in aliquo non, nec in alĩs ſimilibus. Conſiderãdum autem & in vno, & in pluribus ſi ſimiliter ſe habet. Aliquoties enim diſſonat: vt ſi ſcire eſt cogitare, & multa ſcire eſt multa cogitare: hoc autem non
C verũ, contingit enim plura ſcire, cogitare autẽ non: ſi autem non hoc, nec illud quod in vno, ꝙ ſcire eſt cogitare. Amplius, ex minus & magis. Sunt autẽ eius, quod eſt magis, loci quatuor. Vnus quidem ſi magis ſequitur magis: vt ſi voluptas bonũ, & magis voluptas, magis bonũ: & ſi iniuriam facere, malũ, & magis iniuriam facere, magis malum. Vtilis autem ad vtrunq; hic locus: nam ſi ſequatur ad ſubiecti incrementum, accidentis incrementum, quemadmodum dictum eſt, manifeſtum quod accidit: ſi autem non ſequatur, non accidit: hoc autem inductione ſumẽdum. Alius, vno de duobus dicto, ſi cui magis videtur ineſſe non ineſt, nec cui minus: & ſi cui minus videtur ineſſe ineſt, & cui magis. Rurſum, duobus de vno dictis: ſi quod magis videtur alĩ ineſſe non ineſt, neq; quod minus, aut ſi quod minus vĩ ineſſe ineſt, & qđ magis. Amplius, duobus de duobus dictis, ſi quod alteri magis vĩ ineſſe

31. Locus. Declatio.

33. Declaratio.

34. Declaratio.

35. Locus.

36. Locus.

37. Locus.

non ineſt,nec reliquum reliquo: aut ſi quod minus videtur alteri G
38.Locus. Declatio. ineſſe ineſt,& reliquum reliquo. Amplius, ex eo quod ſimiliter
ineſt, vel videtur ineſſe, tripliciter: quemadmodum in eo quod
magis: vt in poſterioribus trib⁹ dictis locis dicebatur. Siue enim
vnum quoddam duobus ſimiliter ineſt,aut videtur ineſſe, ſi alte-
ri non inſit,nec alteri:ſi autem alteri ineſt,& reliquo. Siue duo ei-
demſimiliter,ſi alterum non inſit, nec reliquum:ſi autē alterum,
& reliquum. Eodem autem modo & ſi duobus duo ſimiliter in-
ſunt:nam ſi alterum alteri non ineſt, nec reliquum reliquo: ſi autē
39. Decla- ineſt alterū alteri,& reliquū reliquo: ex eo igitur quod eſt magis,
ratio. & minus:& qđ eſt ſiſt,tot modis contingit argumētari. Amplius
autē ex appoſitione,ſi alterū ad alterum appoſitū faciat bonū, vel
albū,cùm non fuerit prius albū, vel bonū, quod appoſitū eſt,erit
40. Decla albū,vel bonū,quale re vera & totum facit. Amplius aūt,ſi id,ad
ratio. quod eſt appoſitū aliquid,facit magis tale,quale erat:et ipſum erit H
eiuſmodi:ſiſt autē & in alijs. Vtilis autē non in omnibus hic locus,
ſed in quibus ipſius magis crementū accidit fieri. Iſte vero locus
non conuertitur ad deſtruendū:nam ſi nō facit quod appoſitū eſt,
bonū,nondum manifeſtū, ſi ipſum non bonū. Nam bonū malo
appoſitū,non ex neceſſitate bonū totū facit, nec album nigro, nec
41. Decla- dulce amaro. Rurſum ſi quid magis & minus dicitur,& ſimplici
ratio. ter ineſt. Quod enim bonū vel albū non eſt, neq; magis & minus
bonū vel albū dicetur:nā malū de nullo magis, vel minus bonū,
ſed magis malū vel minus dicetur. Non conuertitur autē hic locus
ad deſtruendū:multa enim eorū quæ non dicuntur magis, ſimpliſ
42. Decla- inſunt:nā homo non dicitur magis & minus, ſed non propter hoc
ratio. non eſt homo. Eodem aūt modo conſiderandū & in ijs quæ ſm
quid,& qñ,& vbi. Nam ſi ſecundū quid contingit, & ſimpliciter
contingit: ſimiliter aūt & quando, & vbi:nam quod ſimpliciter I
eſt impoſſibile, neq; ſecundum quid, neq; ſecundum vbi, neq; ſe-
Inſtantia. cundum quando contingit. Inſtantia: quoniam ſecundum quid
quidem ſunt natura ſtudioſi,vt liberales,vel caſti, ſimpliciter aūt
non ſunt natura ſtudioſi,nam nullus natura prudens. Similiter au
tem & quando contingit corruptibilium aliquid non corrumpi,
ſimpliciter aūt non contingit non corrumpi. Eodem aūt modo &
vbi expedit quidem tali obſeruantia victus vti, vt in morboſis lo
cis,ſimpliciter aūt non expedit. Adhuc autē, alicubi quidē vnum
tantum poſſibile eſt eſſe,ſimpliciter autē non poſſibile vnum tan-
tum eſſe. Eodem autē modo & alicubi bonū eſt quidem patrem
ſacrificare,vt in Tribalis,ſimpliciter aūt non bonū. an in hoc qui-
dem nō vbi ſignificat,ſed quibuſdā: nihil enī refert vbicunq; ſint:

vbiq;

vbiq; n. erit eis bonum in Tribalis. Rurſus quidem expedit medicari, vt quando ęgrotat, ſimpliciter autem non. An neq; hoc qñ ſignificat, ſed in eo q; afficitur aliquo modo? nihil enim refert quandocunq;, dummodo ſic affectus ſit. Simpliciter autem eſt, q; nullo addito dicis q; bonum eſt, aut contrarium: vt patrem ſacrificare non dicis bonum eſſe, ſed quibuſdam bonum eſſe: non ergo ſimpliciter bonum: ſed Deos honorare bonum dicis nihil addens: ſimpliciter. n. bonum eſt. Quare quod nullo addito videtur eſſe honeſtum, vel turpe, vel aliquid talium, ſimpliciter dicetur. Diuiſio.

Sermo de locis ex Similibus ſecundum magis & minus, & ex AEqualitate. Cap. 4.

ABRAM

B

Loc⁹ .14. qui ē. 32. & 33.

VIgeſimusquartus locus ſumitur à ſimili, ſimile aũt eſt duobus modis, prout prędictũ eſt. aut ſimile ſm accidens, aut ſm proportionem: ſimile quidē ſecūdū accidens, vt dicimus ſi ſit vna ſcīa multarum rerū, opinio eſt vna multarum rerū, ſimile vero ſm proportionem eſt, vt dicimus, ſi proportio regis ad ciuitatē eſt proportio nautæ ad nauim, & non conueniat nautæ inebriari, nec Regi cōuenit
C inebriari. Themiſtius autem ponit ſimilis tertium locum, qui ſumitur metaphorice, & ex translatione, quando. n. nos proponimus aliquam rem de aliqua re, & eius explicatio p ſimile fuerit magis diuulgata, transferimus cōmonſtrationem ad ſimile, qd eſt magis diuulgatum, & quando in illo fuerit cōmonſtrata hæc res, illam transferimus, prout fecerunt Ariſt. & Plato de ciuitatis & animæ iuſtitia. Locus vero, quo dicitur quòd expediat cōſiderare, an res ſit ſecundum vnum, & ſecundum multa, quia putatur de illo, quòd ſubintret loca ab

MANTINVS

LOcus vigeſimuſquartus ē ſum B
ptus ab ipſis ſimilibus: ipſum autē ſimile bifariam dr̄, vt iam in ſuperioribus fuit oſtēſum. nempe, vel ſimile per accidēs, vel ſimile ſm proportionē: ſimile autē per accidens eſt, vt cū dicimus ſi ſcīa vna eſt plurium rerum, ergo & opinio erit vna pluriū rerū. ſimile vero ſm ,pportionē eſt, vt cū dicimus, ſi eadē eſt proportio & ratio regis ad ciuitatē, quæ eſt ipſius nautici ad nauē, ſed non decet nauticū inebriari, ergo neq; Regē decet inebriari. Themiſtius autē facit tertiū locū ipſius F
ſimilis, & eſt, qui ſumitur ex pmutatione, & translatione: nā cū nos volumus attribuere aliquid alicui rei, cuius probatio per ſimile ſit ,pbabilior, tūc trāsferimus illā ,pbationē ad ipſum ſimile, qđ probabilius erit: & ea re ſic probata p illud, tūc transferimus illud ad aliud notius, vt vſus eſt Plato, cū probat iuſtitiā ī ciuitate ex iuſtitia in aīa. locus aũt ille, in quo dr̄, q; oportet cō ſiderare vtrū ſi vna res inſit vni, q; inſit ēt pluribus: nam vr̄, q; is locus ſubingrediatur illa loca, q̄ ſunt ſum

pta

ABRAM

G ab operationibus & euentis rei, & eſt demonſtratiuus in deſtructiõe, vt in ſcientia ſit imaginatio, & dicatur, ꝙ non ſit imaginatio, quia addiſcimus multas res ſimul, & ĩpoſſibile eſt ꝙ imaginemur multas res ſimul, & iam poſſibile eſt, ꝙ ponatur locus alius per ſe.

Locus. 25. q eſt. 34. 35. 36. & 37.

Vigeſimuſquintus locus eſt, qui ſumitur ab eo, qđ eſt magis & minus, & ipſi⁹ ſunt quatuor loca: quorum vnus eſt, ꝙ conſideremus prędicatũ quæſiti, eiuſq; ſubiectum, ſi eo, quo augeť ꝑdicatũ, augeť ſubie-

H ctũ, prædicatũ dicimus ineſſe ſubiecto: in deſtructione autem ſit contra hoc, ſi imminuit, quanto augetur ſubiectum, enuntiamus ꝙ non inſit ſubiecto. V.g. in deſtruendo, ſi quod eſt delectabilius, ſit minus bonum, delectabile nõ eſt bonum. Et ſimiliter etiã, ſi inuenimus prædicatum ineſſe ſubiecto, ennntiamus ꝙ ex quo augetur ſubiectum, augeatur prædicatum. V.g. ſi delectatio ſit bona, quod eſt delectabi-

I lius, eſt melius, hoc autem non eſt verum in rebus, quarum exceſſus exit ęqualitatem, quia ſi & cõmotio & calefactio ſint vtiles, non inferť ꝙ magis cõmoueri & calefieri ſit vtilius: ſecundus aũt eſt, quando dicitur vnum prædicatum de duabus rebus, & ipſum ineſſe vni eſt conuenientius q̃ ipſum ineſſe alteri, & ineſt cui non eſt conuenientius eſſe, ineſt etiam illi cui conuenientius eſt ipſum ineſſe, & econtra, ſi non inſit illi, cui conuenientius eſt ineſſe, nec ineſt cui non eſt conuenientius ineſſe, & qñ propoſitionis

MANTINVS

pta ab actiõibus ipſis & ab ipſis cõ- K
ſequẽtibus, ſeu accidẽtibus. Et ẽ demõſtratiuus ĩ deſtruẽdo. vt exẽpli gr̃a, vtrũ ſcĩa ſit imaginatio, vel cogitatio, & dicať ꝙ nõ ẽ imaginatio, qñ nos multas res ſiḿ diſcim⁹, cũ tñ nõ poſſint plures tres vna imaginari: & is locus poſſet ſeorſum poni.

Locus. 25. ẽ ſumptus ex magis & min⁹, & hẽt q̃tuor loca. Prim⁹ ẽ, vt reſpiciam⁹ ꝑdicatũ ſuppoſiti, & ei⁹ ſubiectũ, & ſi ĩuenerim⁹ id, quo ſuſcipit ĩcremẽtũ ei⁹ ſubiectũ, & ĩueniať ĩ ea illud ĩcremẽtũ, ſeu illđ ma-
gis, & reperiať ĩ eo ei⁹ ſubtũ & ma- L
gis, tũc dicim⁹ ꝑdicatũ ineẽ ſubto. In deſtruẽdo ỽo hui⁹ oppoſitũ, ñ ſi ĩuenerim⁹ ipſum minui pid, qđ addiť ĩ ei⁹ ſubto, tũc iudicam⁹ ipſũ nõ ineẽ ſubto. exẽplũ ĩ cõſtruẽdo, vt ſi dicam⁹, ſi id, qđ ẽ magis voluptuoſũ, ẽ magis bonũ, ergo voluptas ẽ bonũ, ĩ deſtruẽdo ỽo, vt ſi id, qđ ẽ magis voluptuoſũ, ſit min⁹ bonũ, ergo voluptas ñ ẽ qđ bonũ. ſiť quoq;, ſi ĩueniam⁹ ꝑdicatũ ineẽ ſubiecto, tũc enũciam⁹, ꝙ id, quo ſubiectũ augeť, eodẽ ĩunieť ꝑdicatũ augeri. exẽpli gr̃a, ſi voluptas ẽ bo- M
nũ, id, qđ ẽ magis voluptas, erit magis bonũ: hoc aũt nõ eſt verũ ĩ his, ĩ q̃bus exceſſus trãſgrediť æq̃tatẽ: nã & ſi exercitiũ & calefactio ſint vtilia, nõ ſequ⁹ ꝓpea, vt id, qđ ẽ maioris exercitij & maioris calefactionis, ſit vtili⁹. Sedus ẽ, cũ dr̃ vnũ ꝑdicatũ de duab⁹ reb⁹ & cõueniẽti⁹ inſit vni q̃ alteri, mox inſit ille, cui ineẽ nõ ẽ cõueniẽti⁹, & inſit ẽt illi, cui cõueniẽtius ẽ ineẽ: & è cõtra. ſi igiť ñ repiť in eo, ĩ quo cõueniẽti⁹ ẽ repiri, neq; repieť ẽt ĩ eo, ĩ quo nõ eſt cõueniẽti⁹ repiri: & cũ volueris deſtruere,

ABRAM

G sitionis deſtructionē ponas antecedens locū exceſſus, & conuenientioris. V.g. in conſtruendo ſi diuitias non eſſe bonas conuenientius ſit, q̄ ſalutem non eſſe bonam, & diuitię ſunt bonę, ſalus itaq; eſt bona. & in deſtruendo fit contra hoc, qa ſi cōuenientius ſit ſalutē eſſe bonā, & ſalus non ſit bona, & diuitię conuenientius eſt non eſſe bonas. Tertius autem eſt, qñ dicuntur duo prædicata de vno ſubiecto, ſi qd rarius in

H eſt, aut non ſit conuenientius, aut ſi viliusineſt, illud itaq; qđ primum aut magis pro maiori parte, aut nobilius ineſt: & in deſtruēdo fit contrariū. V.g. ſi cœleſti orbi nō inſit naturalis quies, cōuenientius eſt ꝓ ei non inſit quies violenta. Quartus autem eſt qñ dicuntur duo prædicata de duobus ſubiectis, ſi prædicatum qđ conuentius eſt ineſſe alteri duorum ſubiectorum non inſit, qđ non eſt conuenientius ineſſe non ineſt, & è contra ſi qđ eſt conuenientius non ineſſe ineſt, qđ conuenientius eſt ineſſe neceſſario ineſt. Exempli gratia, ſi vacuum con-

I ueniētius eſt ineſſe aeri q̄ ineſſe terræ, & vt vl'ius inquam corporibus raris q̄ corporibus denſis, & nō ineſt raris, ſicq; nō īeſt dēſis. Et cōtra hoc in cōſtruendo, ſi ſit in dēſis, eſt itaq; in raris. Hęc aūt loca (ꝓut ait Themiſt.) cōſtituunt ex ſili & oppoſito, q̄rit. n. ſimile ſubiecto, & differūt ſm magis & minus, & ſunt diuulgata. Auic. aūt dicit ꝓ aliqñ fiūt demſtatiua, qñ prius illorū fuerit prius nāliter. Ego aūt dico ꝓ eſtimet, ꝓ Ariſt. vſus ſit illo in. 1. lib. de Cœlo & Mundo, qñ dicit: ſi figurę circulari eēt aliqd cōtrariū eēt figura recta

MANTINVS

ſtruere, tūc pone ipsū añcedēs ꝓ ip K ſo exceſſu & ꝓ cōueniētiori. Exemplū ꝓ o ī cōſtruēdo, vt ſi diuitię nō vī vt ſint magis bōę, q̄ ipſa ſanitas, & ipſę diuitię sūt bonę, ergo & ſanitas ē bōa. Deſtruēdo quoq; ꝓ oppoſitē fit, vt ſi ſanitas cōueniēti⁹ eſt vt ſit bōa, & ſanitas ñ ſit bona, ergo & ipſę diuitię cōueniēti⁹ ē vt ñ ſint bonę. Tertius ē, cū dicunt duo ꝑdicata de vno ſubto. nā, ſi illd qđ min⁹ inē, vl'ñ ē cōueniēti⁹, aut ē ignobili⁹, & īeſt, ergo id, qđ prīo īeē vī vl' vtī plurib⁹ ineē, vl' qđ nobili⁹ ē, īerit. In deſtruēdo ꝓ o è cōtra. exēpli L gr̄a, ſi nālis qes ñ īeſt corpi cœleſti, ergo lōge magis nō dēt ei ineē qes violēta. Quart⁹, qñ duo ꝑdicata dicunt de duob⁹ ſubiectis, nā ſi illd ꝑdicatū, qđ vī magis ineē alteri illorū duorū ſubtorū nō īſit, ergo nec illd, qđ min⁹ vī īeē alteri, īerit illi, & è cōtra ſi illud qđ magis vī nō ineē īſit, ergo illud, qđ magis vī ineē, inerit oīno. exēpli gr̄a ſi vacuū vī magis ineē aeri, q̄ terrę, & vt verbo dicā, corporib⁹ raris magis q̄ dēſis, & nō īeſt raris, ergo neq; dēſis inerit: & è cōtra ī cōſtruēdo, ſi denſis īeſt, M ergo & raris īerit. Hęc aūt loca (vt inqt Themiſti⁹) cōſtāt ex ſili & oppoſito, qa hnt ſilitudinē cū ipſo ſubiecto, differūt tñ ſm magis & minus & sūt ꝓbabilia. Auicc. tñ dicit ꝓ pñt eē demſtatiua, qñ primū eorē eſt prius nā. Et ego dico ꝓ ꝑt exiſtimari Ariſt. fuiſſe vſum hoc ī loco ī. 1. lib. de Cœlo & Mūdo, cū dicit: ſi motui circulari ineſt cōtrariū, tunc mot⁹ rect⁹ vī magis eſſe ei cōtrari⁹, q̄ circularis, deinde cū ꝓbet motū rectū nō hēre cōtrariū, ꝓbat ꝓ circularis minus dēt hēre contrariū. ſi

itaq;

ABRAM

G ra recta dignior, vt sit illi cõtraria. Et qñ conueniẽtius in ea fuerit fm veritatẽ ẽ demfatiuus, qñ aũt fuerit fm opinionem est diuulgatus.

Locus. 26 qui ẽ. 38. Locus. 26. est sumptus ab æqualitate, aut fm veritatem, aut fm opinionem, & constituuntur tria loca. quorum vnus est, qñ vnum prædicatum dr̃ de duobus subiectis ęqualiter, & est in vno illorũ, sicq; & alteri inest. V.g. aditus Græcorum in adeptione sciæ fuit, sicut aditus Caldeorũ, & enuntiatio est de Græcis, ꝙ insit, sicq; inest Caldeis. Scd̃us au

H tẽ est, ꝙ subiectũ sit vnũ, de quo dicant̃ duo p̃dicata æqualiter, qa qñ illi inest vnũ illorũ, inest alterũ, & qñ non inest vnũ, non inest alterũ. V.g. dispositio hoĩum in recipiẽdo virtutes morales, est, sicut ipsorũ in adipiscendo virtutes intellectiuas, & insunt eis morales, sicq; ĩsunt eis & intellectiuæ. Tertius aũt est, ꝙ in ueniant̃ duo p̃dicata, q̃ dicantur de duobus subiectis æqualiter, quia si vni illorũ insit illorũ vnũ, alteri inest alterũ, & è cõtra in destruendo. V.g. si dispõ incolarũ calidarũ re-

I gionũ in sciã spiritalium esset sicut dispõ incolarũ regionũ frigidarũ, spiritaliũ sciã ineẽt incolis regionũ calidarũ. Et aliqñ in his locis qui ẽ horũ de magis & minus & ęqualiter ẽ fm ỽitatẽ, & aliqñ fm opinionẽ, & tũc cõueniẽti⁹ ẽ ꝙ sint diuulgati. Vigesimus septimus locus est

Locꝰ. 27. q ẽ. 39. & 40. sumptus ex appositione & subtractione qñ. n. apponitur aliqua res rei, & nomen sui p̃dicati inest huic rei, præter ꝙ fuerit in ea, hoc itaq; prędicatum inest huic subiecto. V. gratia, si opponatur delectabile ipsi aquæ, & ponat ipsam bonam, delectatio

MANTINVS

itaq; id, qđ vr̃ magis ineẽ fuerit verũ, tunc erit locus demfatiuus, ſ3 si fuerit opinabile, tũc erit ꝓbabilis. k

Locus aũt. 26. ẽ sumptus ab ęqualitate, seu ex siſr se hñtib⁹, siue vere, siue fm opinionẽ, & sic cõponunt̃ tria loca. Primus est, cũ vnũ p̃dicatũ dr̃ de duob⁹ subiectis æqualiter: si igit̃ vni eorũ insit, & alteri quoq; inerit, exẽpli gr̃a si Græci eodẽ mõ suscipient iudiciũ, sicut Babilonici, sed ipsum iudiciũ seu ius inest Grę cis, ergo & Babilonicis inerit. Secũ dus est, cũ vnũ subiectũ dr̃ de duobus p̃dicatis ęqualiter, ita vt si ĩsit ei L vnũ eorũ, insit & alterũ, & si nõ insit vnũ, nõ insit & alterũ. exẽpli gr̃a si hoĩes ita recipiunt virtutes morales, sicut suscipiunt speculatiuas, ergo si insint eis virtutes morales, inerunt eis, & contemplatiuę. Tertius est, cũ duo p̃dicata dicuntur de duobus subiectis ęqualiter: nam, si vnũ inest alteri, ergo & alterũ inerit alteri: & è cõtra ĩ destruẽdo. exempli gr̃a, si colentes ciuitates calidas ita obtinẽt sciãs spirituales, sicut colẽtes frigidas obtinẽt sciãs nõ spirituales, ergo si habitantibus ter- M ras frigidas insunt scię nõ spirituales, inerunt vtiq; spirituales habitãtibus calidas. & in his locis qñq; reperit̃ fm magis & minus & æqualiter vere, & qñq; fm opinionẽ, & tũc videntur esse potius probabiles.

Locus aũt. 27. est sumptus ex appositione & demptione, vel detractiõe, vt si apponat̃ aliqđ subtũ alicui rei, qđ qdẽ faciat illius p̃dicatũ inesse illi rei, qđ nõ inerat ei, tũc illud p̃dicatũ inerit illi subiecto. exẽpli gr̃a, si addat̃ delectatio ipsi cibo & faciat ipsum bonũ, ergo delectatio

ABRAM

A ctatio itaq; eſt bona,& ſimiliter qñ apponimus ſubiectum aliquod alicui rei,& illius prædicatum ineſt illi, & illius prædicati nomen magis ineſt, q̃ inerat ante hanc appoſitionẽ, p̃dicatũ itaq; ineſt ſubiecto. V. g. ſi apponamus delectationẽ ipſi cibo, & illum poſuerimus vtiliorem, delectatio itaq; eſt vtilis. Et hic quidem locus non conuertitur in deſtruendo, quia qñ aliqua res apponit alicui rei,& non ponit illam bonam,non infertur,ꝙ appoſitũ non ſit bonũ, qm̃ ſi apponeret aliq̃ res
B alicui rei albæ, & nõ augeret ipſius albedo,nõ ĩferꝛ,ꝙ hęc res ñ ſit alba

Locus. 28 q. 41,& 42.

Locus autẽ vicefimus octauus ſumitur de eo,ꝙ dr̃ cõditionaliter, & capit dici ſimpl'r,& hæc cõditio aut eſt ex parte illius, qđ eſt ſm magis vel minus, aut ſm tẽpus, & horã, & diſpõnem,& locũ, aut ſm aliã conditionẽ:& hic quidem locus eſt ſophiſticus, id.n.qđ eſt nobilius, aut maius tali, nõ oportet ꝙ ſit nobile aut magnũ ſimpliciter. Et ſim'r in eo qđ eſt ex pte loci, qa nõ ſequit, qđ ẽ vtile ĩ quarto climate,ꝙ ſit vti
C le ſimpl'r,nec qđ eſt vtile aliquo tpe ſit vtile ſimpl'r,neq; qđ eſt bonũ ſm aliq̃ cõſuetudinẽ, ſit bonũ ſimpl'r? & hic quidẽ locꝰ nõ cõfert iuuamẽ ĩ deſtruẽdo,qa nõ ſequit,ꝙ id qđ nõ ineſt ſm magis & minus, nõ ſit ſimpl'r,humanitas,n.nõ inẽ hoĩ ſm magis & minus, & inẽ ei ſimpl'r,qñ aũt qs denominaret aliquo attributo, & nõ ſit fallacia ĩ eo p appoſitionẽ & annexionẽ, ille đnomiat ſm hãc rẽ ſimpl'r. Hęc itaq; ſunt oĩa loca, q̃ Ariſt. numerat ĩ cõſtructiõe rei, & illiꝰ deſtructiõe ſimpl'r,q̃ cõtinet ſcdus Liber ſui voluminis ĩ topicis.

MANTINVS

tio eſt bona: pari quoq; rõne ſi ad- D
datur ſubiectũ alicui rei, cui ĩſit ipſum p̃dicatũ, ſed reddat illud p̃dicatũ eius maius in ea re q̃ eſſet ante illã additionẽ,tũc p̃dicatũ ineſt ſubiecto. exẽpli cã, ſi addat delectatio ipſi cibo, & reddat ipſum magis iuuatiuũ, ergo delectatio eſt iuuatiua. Is tñ locus nõ cõuertit ĩ deſtruẽdo,nã ſi apponat aliquid alicui rei, & nõ reddat ipſam magis bonã,nõ ppea ſequit, quin illud appoſitũ ſit bonũ, nã ſi addat aliqd albũ alicui rei albę,& nõ addiderit eius albedinẽ,nõ ſequit ppea qn illa res ſit alba. E

Locus. 28.eſt ſumptus ex eo,qđ dr̃ ſm hypotheſim,& ſubiectionem,i, ſm qd, & ſumat ac ſi eẽt dictũ ſimpl'r, & illa hypotheſis, vel cõdõ inſit rõne magis & minus, vel rõne tẽporis, vel diſpoſitionis, vel loci reliquarũ cõdõnũ: & is locus eſt vtiq; ſophiſticus & deceptorius,nã id,qđ eſt p̃ſtãtius alio aut maius, nõ ſequit ppea vt illud ſit prędſtãs, vel magnũ ſimpl'r ſimiliterq; ratione loci, nã nõ ſequit ſi aliqd eſt iuuatiuũ ĩ quarto clymate, vt ſit iuuatiuũ ſimpl'r, neq; qđ ẽ vtile ĩ aliquo tpe, ſit vtile M
ſimpl'r, neq; qđ eſt bonũ in aliqua cõſuetudine, ſit bonũ ſimpl'r: & is locus nõ cõducit ad deſtruendũ,nã nõ eſt neceſſarium,ſi aliqd nõ ĩſit ſm magis & minus, qn poſſit ineẽ ſimpl'r,nã humanitas nõ ineſt homini ſm magis,& minꝰ,& tñ ineſt ei ſimpl'r: inquit,illud dr̃ eſſe ſimpl'r, qđ cũ deſcribit, vel denominat, nulla indiget additione, vel cõiunctiõe.

Hæc itaq; ſunt oĩa loca,quę Ariſt. numerauit ad conſtruendũ aliqd, ve. deſtruendũ ſimpliciter, quæ in lib. Scdo Topicorũ explicata ſunt.

Ariſtotelis

ARISTOTELIS TOPICORVM LIBER TERTIVS.

SVMMA LIBRI.

De Locis Comparationum, qui accidentibus adſcribuntur: & de pleriſque locis abſolutis accidentis.

De Meliorum, Eligibiliorumq; problematum locis. Cap. 1.

VTrum aũt eligiblius, aut melius duorũ, pluriumue ex his perſpiciendum. Primum autem determinetur quod conſiderationem facimus non de plurium diſtantibus, & magnã adinuicem dr̃iam habẽtibus (nullus enim dubitat, vtrum felicitas, an diuitiæ expetibiliores) ſed de ñs quæ propinqua ſunt, & de quibus dubitamus, vtrum oporteat apponere magis, eo q̃ nullam videmus alterius ad alterum præeminentiam? Manifeſtum igitur in his q̃ oſtenſa vna præeminentia, vel pluribus, conſtituetur intelligentia, q̃ id eligibilius eſt, quod eorum eſt præeminens. Primum igitur quod diuturnius ſtabiliusue, eligibilius eo quod minus huiuſmodi. Et quod magis eligit prudens, vel bonus vir, vel lex recta, vel ſtudioſi circa ſingula delecti quatenus tales ſunt, vel in vnoquoq; genere periti, vel quęcũq; plures, vel omnes, vt in medicina vel ædificatoria, quę plures medicorum vel omnes vel q̃cunq; omnino plures, vel omnes, vel omnia, vt bonum: omnia.n. bonum appetunt. Oportet autem ducere ad id q̃d fuerit vtile, q̃d dicendum eſt. Eſt autem ſimpliciter quidem melius, ac eligibilius, quod ſm meliorem diſciplinam: alicui autem, quod ſm ꝓpriam. Deinde q̃d idipſum quod eſt (eo q̃d non) in genere eſt: vt iuſtitia iuſto. Nam illa quidem in genere bono, hoc autẽ non, & illa idipſum quod eſt. bonum eſt, hoc aũt non. nam mihi dicit idipſum quod genus eſt, q̃d non eſt in genere. Vt albus homo nõ eſt id q̃d color. ſimiliter autem & in alĩs. Et quod ꝓp ſe eligendum, eo eligendo quod ꝓp aliud eligibilius. Vt ſanum eſſe q̃ exercitari: illud.n. propter ſe eligendum, hoc autem ꝓp aliud. Et quod per ſe, eo q̃d per accidens. Vt amicos iuſtos eſſe, eo q̃ inimicos: illud.n. per ſe eligendum, hoc autem p accidẽs eligimus. Nã inimicos iuſtos eſſe ſm accidens eligimus, vt nihil nobis noceãt. Eſt autem hoc idẽ ei q̃d ante hoc, differt aũt modo: nam amicos quidẽ iuſtos eſſe, ꝓp ſe eligimus, et ſi nihil nobis debeat fore, quãuis apud Indos ſint: inimicos aũt ꝓp alterum, vt nihil nobis noceant.

H

Prim⁹ locus.

2. locus.

3. Locus.

I

Quart⁹ locus. Declaratio.

5. locus. Declaratio.

6. locus. Declaratio.

ceant, Et qđ causa boni per se, eo q̃ per accidens causa. Quemadmodum virtus, fortuna, nam illa quidem per se, hæc autem per accidens est causa bonorum, & si quid aliud hmõi. Similiter autem & in contrario. Nam quod per se est causa mali, fugibilius est eo quod per accidens, vt vitium q̃ fortuna: nam illud quidẽ per se malum, fortuna autẽ per accidens. Et quod simpliciter bonum. eo quod alicui eligibilius. vt sanum fieri, q̃ incidi. nã hoc quidem simpliciter bonum, illud autem alicui indigentium incisione: & quod natura est, eo quod non natura. vt iustitia, iusto; illud. n. natura, hoc autem acquisitiuum. Et quod meliori, et honorabiliori inest, eligibilius: vt Deo, q̃ homini: animæ, q̃ corpori. Et quod melioris proprium, melius q̃ quod peioris. Vt quod Dei, q̃ quod hominis: nam secundum communia vtriusq; nihil differunt abinuicem, proprijs autem alterum alteri differentijs supereminet. Et quod in melioribus, vel prioribus, vel honorabilioribus, est melius. Vt sanitas robore, & pulchritudine: nã illa quidem in humidis, & siccis, & (vt simpliciter dicatur) ex quibus prius constitutum est animal, hæc vero in posterioribus: nã robur in neruis, & ossibus: pulchritudo autem membrorũ quędam commensuratio videtur esse. Et finis ijs quæ sunt ad finem eligibilior videtur esse. Et duorum, quod propinquius est fini. Et omnino quod ad vitæ finem, expetibilius, q̃ quod ad aliud aliquid: vt quod ad felicitatem contendit, q̃ quod ad prudentiam: nam quod ad felicitatem contendit: eligibilius. Et posibile impossibili. Amplius, cùm duo sint effectiua, cuius finis melior, et ipsum melius. Cùm autem sit effectiuum, & finis: ex proportione, quando pluri superat finis finem, q̃ ille proprium effectiuũ. Vt felicitas pluri superat sanitatem, q̃ sanitas salubre. quare effectiuum felicitatis melius sanitate: nam quantum felicitas superat sanitatem, tantũ et effectiuum felicitatis, salubre superat. sanitas autem salubre minus superabat; quare plus superat effectiuum felicitatis salubre, quàm sanitas salubre: quapropter effectiuum felicitatis melius sanitate: manifestum igitur, quòd eligibilius effectiuum felicitatis, quàm sanitas: nam idem plus superat. Amplius, melius est quod propter se, & honorabilius, & laudabilius. Vt amicitia diuitijs, & iustitia sanitate, & robore: nam illa quidem propter se honorabilium, hæc vero non propter se, sed propter aliud: nullus enim honorat diuitias propter se, sed propter aliud: amicitiam vero propter se, & si nihil nobis debeat aliud ab ea esse.

A
7. Locus. Declaratio.
8. Locus. Declaratio.
9. Locus. Declaratio.
10. Declaratio.
11. Declarano.
B
12. declaratio.
13. Locus.
14. Locus.
15. Locus.
16. Locu..
17. Locus. Declaratio.
18. Locus.
19. Declaratio.
C
20. Locus Declaratio.

Sermo

Sermo de Locis quæſitorum ipſarum comparationum, quæ narrantur in Tertio ſui voluminis. *Cap.* 1.

ABRAM

ET dicimus, ꝙ hæ comparationes vſt ſunt triũ ſpecierum, aut ꝙ comparetur vnũ prædicatũ duobus ſubiectis, hoc eſt, cui illorũ magis ineſt ipſum prædicatum. v. g. quod eſt eligibilius? pulchrũ, aut vtile? & quę ſuauior vita ſit, q̃ virtute fungitur, aut illa quę voluptatibus? Et hæc ſpecies comparationũ eſt, quæ magis venit in vſu, & illa eſt, quã intendit Ariſt. & loca tradita in hoc libro ſunt ſm hanc ſpeciem: qñ. n. euenerint nobis loca, quibus acqrit hæc ſpecies cõparatiõis, adſunt nobis loca, quibus acquirũtur duæ aliæ ſpecies: vna duarũ ſpecierum eſt comparatio duorũ prędicatorum vni ſubiecto. V. g. ſi pinguis ſit vtilis, & delectabilis, quid ei magis inſit vtile, aut delectabile: ſecunda aũt ſpecies é cõparatio duorum prędicatorũ duobus ſubiectis. V. g. ſi humanitas facit acquirere pacẽ, & regũ familiaritas facit acquirere mortẽ, quid magis ſit pax per humanitatem, aut mors per regũ familiaritatẽ? Hę itaq; ſpecies ſunt quæſitorũ ſm ipſarũ cõpatationẽ. Subiecta vero horum quæſitorum illi expoſitores, quorum tractatus ad nos venerunt, dicunt, ꝙ ſunt in accidenti: quia accidens eſt, quod recipit magis & minus, & intendunt per accidens hic, non accidens definitum in primo libro huius voluminis, ſed accidens definitum in principio libri Prędicamentorum,

MANTINVS

DIcamus, ꝙ generatim harũ cõparationũ genera ſunt tria: primũ é, cũ cõparat vnũ ꝑdicatum duobus ſubiectis, videlicet cui nã eorũ magis inſit ꝑdicatũ. exẽpli gra, vtrũ delectabile ſit eligibilius ipſo vtili, & qd ſit delectabilius, an vita q̃ in virtute cõſiſtit, vel vita, q̃ ĩ voluptatibus cõſiſtit, vel exercetur. Et hoc genus comparationis venit plus in vſum: & de hoc conſiderat Ariſt. loca aũt, q̃ in hoc libro tradũtur, ſunt hui⁹ generis, qm̃ cũ habuerimus ea loca, ex q̃bus adipiſcimur hoc genus cõparationis, facile poterimus inuenire ea loca, ex q̃bus adipiſcimur illa alia duo genera. Primũ itaq; genus reliquorũ illorum duorũ generũ eſt, cũ comparantur duo prædicata vni ſubiecto. exẽpli cã ſi gaudiũ eſt delectabile, & vtile, qd nã horũ magis ineſt ei, vtrum: ſ. vtile, vel delectabili? Scd̃m genus ẽ, cũ cõparant duo ꝑdicata duob⁹ ſubiectis exempli gra, ſi manſuetudine acquirit pax, & cõuerſatione regũ acquirit mors, qd̃ nã iſtorum magis ineſt, vtrũ ſ. pax manſuetudini, vel mors cõuerſationi regum? hæc itaq; ſunt genera ꝓblematũ cõparationis. ſubiecta vero horũ ꝓblematum, vt dicunt oẽs expoſitores, quos vidimus, ſunt ea, q̃ reperiunt in ipſo accidente, qm̃ accidẽs ſuſcipit magis & min⁹: & intelligũt hic ꝑ accidens, non illud accidens, qd̃ fuit definitum in. 1. lib. huius operis, ſed illud accidens, qd̃ in principio libri prædicamentorũ definitũ fuit,

ABRAM

A torum, & eſt qđ eſt in ſubiecto, nõ deſubiecto. Hoc aũt ſic exiſtẽte, cõparationes itaq; queſita ſunt de accidenti prius definito, & de ꝓprio, & genere & definitione, qñ definitũ non fuerit ꝑdicamẽti ſubſtãtiæ.

Verumtñ Abumazar Alpharabius opinatur, ꝙ hæc cõparationis ſpecies ſit in prædicamento ſubſtãtiç, & argumentatur ad hoc, ex eo ꝙ facit Ariſt. in lib. Prędicamentorum in cõparando indiuidua ſubſtantiæ ad ſuas ſpecies, quæ illorum digniora ſint eſſe ſubſtantiã: & ſic

B eſt comparatio materię ad formã: & ſm hoc comparationum queſita ſunt quinq; queſita, quorũ ſumma ſunt eſſe ſimplr, & q̃ſitum accidentis, & queſitum proprij, & quæſitũ generis, & quæſitum definitionis: & ſm hoc verificarur dici de illis q̃ſita comparationũ ſimpliciter, prout dictum eſt de quæſitis conſtruẽdi & deſtruendi, ꝙ ſint q̃ſita cõparationũ ſimpliciter, niſi ꝙ hæ cõparatiões magis inueniunt in accidẽti definito in. 1. lib. huius voluminis. Et ideo inuenimus Ariſto. ꝙ

C numerauerit quæſita comparationũ in quæſitis accidentis. Fortaſſe autem ipſe fecit hoc, quia ꝑ ſcĩam multorum horum locorũ eueniũt loca comparationum ſimpliciter, ſicut ꝑ ſcĩam locorũ accidentis euenit ſcĩa queſitorum ſimpliciter, quibus queritur eſſe, aut non eſſe tm̃. Et horũ queſitorum, quę dicuntur in comparationibus, quędam ſunt, quæ quærunt in rebus naturalibus & diuinis, & quędã ſunt, q̃ quęruntur in rebus arbitrarijs, & hæc ſunt q̃ magis vſitant in hoc genere. Et loca, q̃ hic numerantur, quędã ſunt quæ

MANTINVS

fuit, & eſt illud, qđ dr̃ eſſe in ſubto, D non de ſubto. Si igitur ꝓblemata cõparationis reperiunt in ipſo accidente definito prius & in ipſo proprio, ac genere, atq; definitione: cũ ipſum definitũ non fuerit ex prędicamento ſubſtantię. Alpharabius tñ dicit problemata cõparatiua poſſe reperiri in prædicamento ſubſtãtiæ, qđ probat eo, quia Ariſt. in libro Prædicamentorum comparat indiuidua ſubſtãtię ſuis ſpeciebus, ſ. qđ nam eorum debeat eſſe magis ſubſtantia: ſimiliterq; cõparat materiam ad formã: & ſic problema- E ta cõparatiua repient in ipſis quinque q̃ſitis, videlicet in problemate de ineſſe ſimplr & problemate accidentis, & problemate generis, & ꝓprij, atq; definitiõis: ſiꝫrq; vere dicent problemata cõparationis abſolute, & ſimplr, quẽadmodũ & problemata conſtructionis & deſtructiõis dicunt ꝓblemata abſoluta, ſeu ſimplr. Verũtñ huiuſcemodi comparationes magis reperiunt in ipſo accidente, qđ in. 1. lib. huius operis definitũ fuit. Et ideo videmus Ariſt. nu- F meraſſe problemata cõparatiua inter problemata accidẽtis: & fortaſſe ipſe quoq; ideo ita fecit, qa ex ſcĩa multorũ horum locorũ habent loca cõparatiua abſoluta, de q bus videlicet quæritur eſſe, vel nõ eẽ tm̃. Horũ aũt locorũ, quę dicuntur ſm comparationẽ, quędam queruntur in rebus naturalibus, & diuinis, quędam vero in rebus voluntarijs, & q̃ ſunt huius generis magis in vſum veniunt. Locorũ vero, quę hic numerant, quędã ſunt cõia cunctis rebus tũ naturalibus, tũ volũtarijs, q̃dã vero ſunt ꝓpria ipſis eligibilib⁹

Log. cũ cõ. Auer. G rebus,

ABRAM

G quæ ambiunt omnes ſpecies comparationum ſecundum quòd eſſe fuerint, an ſecundum modum nobilitatis & virtutis, aut ex parte vitij, & quæ ſpecies eſſendi facit eſſe comparationem.

Et expedit te ſcire, ꝙ hoc q̃ſitum non q̃rit̃ de rebus nimis remotis, ꝑ ut eſt oꝝ dicentis, q̃ res ſit ꝑeligenda beatitudo, aut diuitiæ: ſed qõ fit de rebus propinquis, de quibus euenit nobis ambiguitas, q̃ illarum ſit nobilior, & vt vſr inquam, diſpoſitio huius ſpeciei qõnis eſt, ſicut diſpoſitio reliquorũ q̃ſitorũ, & ſicut

H nos non q̃rim⁹ vtrũ hoc inſit huic, aut non inſit, qñ hoc fuerit ꝑ ſe notum, & non quærimus hic an tale ſit nobilius tali, quãdo exceſſus fuerit ſecundum ſe notus. Expedit autem quòd circa hæc loca procures tres res, quarum vna eſt quis illorum ſit proprior ipſis eligibilibus, & quis includatur in omni eo, quod dicitur de comparationibus: ſecunda autem eſt, quis illorũ ſumatur ex rei eſſentia, & quis ſumatur à rebus, quæ ſunt deforis, aut ex rebus medijs inter has duas: & tertia eſt, quis illorum coaptatur, vt fiat

I in demonſtratione, & quis illorum non.

Themiſtius aũt dicit, ꝙ accidit his ꝓmiſſis, ꝙ ipſarũ diſtinctio ſit difficilis ob ipſarũ conſimilitudinem, & modicam diuulgationẽ dr̃iæ, q̃ eſt inter illas. Horũ itaq; locorum initiũ, ex quibus incœpit Ariſ. ẽ ꝙ id, qđ fuerit diuturnius, aut firmius ſit eligibilius, q̃ id qđ fuerit breuioris tpis, & min⁹ firmũ: & ambo hæc loca ſunt cõia oĩbus quæſitis, q̃ procedũt ſm modum comparationum.

Et

MANTINVS

rebus, quædã vero alia ſunt cõia cũ K ctis gñibus cõparationis quocunq; fuerit mõ, ſ. vel rõne prioritatis, vel rõne ꝓſtãtiæ, & rõne † dignitatis, vꝑ † a.l. virtutis mora rõne imꝑfectionis, ſeu ignobilitatis lis. vel q̃uis alia rõne comparationis.

Scire autem debes, ꝙ non q̃ritur hmõi q̃ſitum in rebus valde diſceptantibus, vt ſi dicatur quid eſt eligibilius, an fœlicitas, an diuitiæ: ſed hmõi interrogatio ſit in reb⁹ affinibus, de quibus dubitatur, q̃nã ipſarũ ſit præſtãtior, & (vt verbo dicã) ita res ſe hẽt in hoc gñe in quiſitionis, ſicut ſe hẽt in reliquis quæſitis: L nã quemadmodũ nos non q̃rimus vtrũ hoc inſit huic, vel non inſit, cũ illud fuerit de ſe notum, ita ſi aliq̃d fuerit nobilius aliquo, cũ illa nobilitas, q̃ inter ipſa exiſtit, fuerit de ſe nota. Tria ꝓterea cõſyderanda ſunt circa hæc loca: primũ eſt, quid nam eorum dicat̃ eligibilius, & quid eorum dicatur vl̃e, ſeu cõe cunctis rebus, quæ ſm comparationem dicũtur: ſecundum eſt, quid illorũ ſumatur ex eſſentia rerum, & quid ex rebus exterioribus ſit ſumptum, aut ex rebus medijs inter hæc duo: tertium vero eſt, quod nã eorum eſt M idoneum, vt ex eo fiat demonſtratio, & quod non.

Themiſtius aũt dicit, ꝙ iõ cõtigit, vt hęc loca difficile diuidant̃, qa ſunt ĩter ſe ſiñia, parũq; inter ſe diſcrepare vñr. Ari. aũt ſumpſit initiũ horũ locorũ ab eo, qđ ẽ tpe diuturni⁹, autqđ fuerit firmi⁹, ſtabiliusq;: nẽpe, vt diuturnius ſit eligibili⁹ eo, qđ ẽ minus dturnũ, & ſtabilius eo qđ ẽ m in⁹ ſtabile, & firmũ: hæc aũt duo loca amplectunt̃ oĩa ꝓbl̃ata, q̃ ſm comparationem procedunt.

Primum

ABRAM

A Exprimus quidem ſumitur ab eo
Locus. 1. quod differt, & eſt ſecundum mo-
dum temporis. Et ſecundus ſumi-
Locus. 2. tur ex rei eſſentia, & eſt conſtructio,
& eſt diuulgatus: aquila enim non
eſt eligibilior homine, & ſi diuturnior
ſit q̄ ille, vt diceretur, ſi hoc ve-
rificaretur.

Loc⁹. 3. q̄ Tertius autem locus eſt quod eli
ſt. 2. i Arist. git, & eſtimat vir nobilis, aut lex, aut
ſapiens, aut quod eligunt plures ho-
mines, & magis artificioſi, aut quod
omnes eligũt, omnesq; illud cupiũt
eſt nobilius: & hic locus ſumitur ex
rebus, quæ deforis ſunt, ex quo eſt
B ſumptus à teſtimonio, qui eſt diuul
gatus vniuerſalis.

Locus. 4. qui ē ter- Quartus autem locus eſt, ꝙ illud,
tius i Ari. quod eſt nobilius ſecundum ſcien-
tiam, ſit nobilius & eligibilius, ſicut
quod ineſt ipſi Deo excelſo, eligibi-
lius eſt, q̄ illud quod ineſt ipſi homi
ni: & ſimiliter quod proprium fue-
rit alicui nobiliori, eſt nobilius, &
id quod eſt rerum nobiliorum &
priorum eſt nobilius & prius, ſicut
ſalus eſt pulchritudine nobilior, qa
ſalus eſt membrorum, quæ ſunt no
biliora. Et ille eſt communis omni-
C bus quæſtionibus comparationum,
& ille ſumitur à rebus eſſentialibus,
quia non ſumitur à rebus, quæ defo
ris ſunt, neque ab ipſis rebus, & ſunt
vulgaria: & licet loca ſint multa, vis
tamen illorum eſt vis vnius loci.

Locus. 5. qui eſt 4. in Ariſt. Quintus autem locus eſt, ꝙ quic
quid ſubintrat genus nobile, ſecun-
dū ꝙ ſumitur in hoc genere, & ſub-
eſt

MARTINVS

Primum quidem eſt ſumptum à D
re extrinſeca, videlicet à temporis
diuturnitate. Secundum vero ab eſ
ſentia rei: nempe ab ipſa firmitudi-
ne & eſt vtiq; locus probabilis, qm̄
aquila non eſt eligibilior homine, licet
diuti⁹ viuat eo, vt ferē, ſi id verū ſit.

Tertius locus eſt ſumptus ab eo,
quod magis eligit vir ſtudioſus, vel
ipſa lex, vel ipſe ſapiens, aut qđ plu-
res hoīes eligunt, & p̄ſertim periti ī
aliqua arte, aut quod oēs eligunt, &
quod oēs appetũt, illud quidem eſt
præſtantius. Is aũt locus eſt ſumpt⁹
à rebus exterioribus, cum ſumatur
ab ipſo teſtimonio: & eſt vtiq; pro- E
babilis vniuerſalis.

Quartus locus eſt ſumpt⁹ ab eo,
quod eſt præſtantius, nam id, quod
eſt ſm̄ diſciplinam præſtantiorem,
eſt vtiq; præſtantius, vt eſt ſcientia
Diuina: & ſic id, quod ineſt alicui rei
præſtantiori, eſt vtiq; præſtantius,
atq; eligibilius, vt id, qđ ineſt Deo,
eſt vtiq; præſtantius, eo quod ineſt
hoī: ſimiliterq; id, quod eſt p̄priū
alicui rei præſtantiori, eſt vtiq; præ
ſtantius. Id quoq;, quod eſt ex reb⁹
præſtantioribus & prioribus, ſeu p̄-
cedentibus, eſt vtiq; præſtantius, ac
p̄cedentius. vt ſanitas, q̄ eſt præſtā F
tior pulchritudine, quia ſanitas con
ſiſtit in membris præſtantioribus:
& amplectitur omnia problemata
comparationis & eſt ſumptus à re-
bus medijs, qm̄ non eſt ſumptus à
rebus exterioribus, neq; ab ipſiſmet
rebus: & ſunt res probabiles. & licet
horum loca ſint plura tamē habent
vim vnius loci.

Quint⁹ locus eſt, ꝙ quicquid exi
ſtit ſub genere eligibili, eo quia eſt
ſumpū ex illo genere, eſt vtiq; eligi

ABRAM

G est ei, illud est nobilius q̃ id, qđ non est pars huius generis. gr̃a exempli, quia æquitas ex quo est pars virtutum, & species quędam illarum specierum, & nobilior q̃ equus, qui sumitur ab ipsis rebus, & continet species cõparationũ: & est locus, qui estimatur esse verus, qñ sumit̃ prędicatum de subiecto in eo qđ quid est, prout caperetur equũ, inquantũ equũ est, nõ inquantũ ē alia res.

Locꝰ. 6. q̃ ē. 5. &. 6. 10. &. 9. Arist.

Sextus autem locus est, quia qđ ob seipsum eligit̃, eligibilius est, q̃ ꝙ eligitur propter aliud. vt salus eli

H gibilior est commotione, quia cõmotio eligitur ob aliud, salus autē propter seipsam. Et eligibile per se est eligibilius q̃ eligibile per accns, vt amicos esse iustos eligibilius est, q̃ inimicos ee iustos, amicis. n. hoc eligitur p se. Et ideo ait Arist. ꝙ hæc res sit eligibilis, & si eent apud Indos, inimicos vero eligimus esse iustos, ne ab illis nobis eueniat dãnũ, & ideo si esset tẽpore quo non eueniret nobis ab illis dãnũ, nõ eligeremus hoc. Et qđ est nãliter eligibile, ē eligibili illo, qđ nõ ē nãliter,

I prout æquitas est eligibilior equo, quia æquitas est naturaliter vtilis, iustus vero fm habitum. Et qđ est eligibile simpliciter, est eligibilius, q̃ id quod est eligibile apud aliquẽ hominem, aut aliquo tempore, aut secundum aliquam dispositionem, aut aliquod accidens: cibus enim eligitur simpliciter, medicina autem est aliquo tempore eligibilis: omnium autem horum locorum vis est vna Themistius autem dicit, ꝙ sumautur ab ipsamet re, & sunt propria comparationibus.

Septimus

MANTINVS

bilius eo, qđ non est pars illius ge- K
neris. exẽpli gratia, cũ ipsa iustitia sit pars virtutum, & vna ex earum speciebus erit vtiq; eligibilior ipso iusto. Et est locus sumptus ab ipsis rebus, & est cõis omnibus speciebus comparationis: & est locus, qui videtur esse verus, cùm prædicatum dicitur de subiecto in eo qđ quid: vt cùm iustus sumitur quatenus est iustus, non quatenus est alia res.

Sextus autem locus est, vt id, qđ est eligibile pp se, sit eligibilius eo, quod est eligendum pp aliud. vt sanitas, quæ eligibilior est ipsa exer- L
citatione, cũ exercitatio sit eligibilior pp aliud, sanitas vero propter se. Id preterea, quod est eligendum per se, est eligibilius eo qđ est eligibile per accidens: vt amicos esse iustos eligibilius est, q̃ inimicos esse iustos, qm̃ hoc est eligibile p se in amicis. Et ideo dicit Arist. hoc esse eligendũ in ipsis etiam, si apud Indos sint. sed eligimus inimicos esse iustos, ne noceant nobis: & ideo si eent in aliquo tẽpore, in quo nihil possent nocere, tunc non esset hoc eligendũ. Id iterũ, quod est natu- M
ra eligendũ, est vtiq; eligibilius eo, quod non est natura eligendum, vt iustitia, quę quidẽ eligibilior est ipso iusto, eo quia iustitia iuuat natura, iustus vero habitu. Id quoq;, qđ simpliciter est eligibile, eligibilius quidem est eo, qđ est eligibile alicui homini, aut in aliquo tempore, vel ĩ aliqua dispõne, aut ĩ aliquo loco: nã cibꝰ ē eligibiliꝰ simplr, medicamẽ ꝙ ē ĩ aliquo tpe eligẽdũ. Vis aũt horũ locorũ eadẽ est. Themist. tũ dicit, ꝙ sunt loca sumpta ab ipsa re, & sunt ꝓpria rebus eligibilibus.

Septimus

ABRAM

A Septimus autem locus eſt, quod
Locus .7. qui é. 7. &. 8. eſt cauſa boni per ſe eligibilius eſt illo, quod eſt cauſa boni per accidẽs ſicut virtus eligibilior eſt quàm bo na fortuna, hæc enim eſt cauſa beatitudinis per ſe, & hæc per accidens. Et ſimiliter eſt diſpoſitio no xij, illud enim, quod eſt cauſa dam ni per ſe, magis eſt fugiendum, q̃ illud quod eſt cauſa per accidens.

Locus. 8. qui é. 14. 15. &. 16. Octauus locus eſt, ꝙ finis eligibilior ſit his quæ adminiculantur deſiderio finis. Et ſi fuerint duæ res, quarum ſit deſiderium vt conducant ad finem, illi proprior eſt
B eligibilior. Et quæ cõducit ad præeligendam rem eſt eligibilior, verbi gratia quia quod iuuat ad fœlicitatem eligibilius eſt, quàm quod iuuat ad prudẽtiam, & eligibilius eſt quod conducit ad vitam, quàm quod cõducit ad pulchritudinem: & hic quidem locus eſt communis omnibus comparationum ſpẽbus,

Locus. 9. 9 eſt 17. Nonus autem locus eſt, ꝙ poſſibile ſit eligibilius impoſſibili, & eſt electionibus proprius, verbi gratia, quia ars Medica eligibilior eſt
C arte Alchimiæ.

Loc⁹. 10. 9 eſt 18. Decimus locus eſt, quando duæ res fuerint effectiuæ, cuius finis eſt nobilior, eſt eligibilior. v.g. exercitiũ efficit ſanitatẽ, & diſciplina efficit ſcientiam, ſicq; diſciplina nobilior eſt quàm exercitium: & ille eſt communis.

Locus. 11. qui eſt. 19 Vndecimus autem locus eſt ex comparatione duorum efficientium ad duos ipſorum fines, quia ſi exceſſus finis ad finem ſit maior exceſſu illius ad ſuum efficiens, ſic efficiens

MANTINVS

Septimus locus eſt, vt id, quod eſt D
cauſa boni per ſe, eligibilius ſit eo, quod eſt eius cauſa per accidens, vt virtus, quæ quidem eligibilior eſt ipſa fortuna, quia illa eſt cauſa felicitatis per ſe, hæc vero per accidẽs. Parq; eſt ratio de ipſo nocumento, nam id, quod eſt cauſa mali per ſe, fugibilius eſt eo, quod eſt eius cau ſa per accidens.

Octauus locus eſt, ꝙ id, quod eſt finis, eligibilius eſt eo quod excitat deſideriũ ad finem. Et ſi ſint duo, quę deſiderantur vt deducant ad finem, id profecto quod eſt propin- E.
quius fini, eſt eligibilius. Id autem quod ducit ad rem eligibiliorẽ, eſt vtiq; eligibilius. exempli gratia, id quod confert ad fœlicitatem eligibilius eſt eo, quod confert ad virtutem, & id quod ducit ad cibum, ſeu victum, vtilius eſt eo, quod ducit ad pulchritudinem: & hic locus eſt communis cunctis generibus comparationis.

Locus nonus eſt, vt quod poſſibile eſt, eligibilius eſt eo quod non eſt poſſibile: & is locus eſt proprius ipſis rebus eligibilibus, exempli F
gratia ars Medica eligibilior eſt arte fuſoria, quam Alchimiã vocant.

Decimus locus eſt, cũ ſunt duæ res effectiuę, illa cuius finis eſt præſtantior, eſt vtiq; & ipſa eligibilior. exẽpli gra exercitatio efficit ſanitatem, diſciplina vero ſcĩam: ergo diſciplina, ſeu diſcete, præſtantior eſt ipſo exercitio: & eſt loc⁹ cõmunis.

Vndecimus locus eſt ſumptus ex comparatione duorum effectiuorum ad duos fines: nam, ſi vnus finis ſuperet alium finem, pluſquàm ſuperat ſuum effectiuum, ſeu agẽs,

ABRAM

G efficiens excellentiorem finē eſt eligibilior fine,quē alter excedit.v.gr. ſi maior ē exceſſus beatitudinis ad ſanitatem, q̄ ſit exceſſus ſanitatis ad ipſam agens,ſic & efficiens beatitudinem eligibilior eſt ſanitate: hoc autem fit,quia proportio efficientis beatitudinem ad beatitudinem eſt proportio agentis ſanitatem ad ſanitatem,& exceſſus beatitudinis ad ſanitatem fuit maior exceſſu ſanitatis ad ſuum efficiens, & exceſſus ſanitatis ad ipſam efficiens, eſt ſicut exceſſus beatitudinis ad ſuum efficiens, ſicq; exceſſus beatitudinis ad ſanita
H tem eſt maior illius exceſſu ad ipsā efficiens, & quando hoc fuerit efficiens beatitudinem, præſtantior eſt ſanitate. Quando enim vna res proportionatur duabus rebus diuerſa proportione,illa,ad quam proportio eſt minor,ipſa eſt maior.&hic q dem locus communis eſt omnibus quæſtionibus comparationum.

MANTINVS

tunc agens illius finis melioris eligi K
bilius erit,q̄ finis ille, qui ſuperatur ab alio fine.exempli gratia, ſi felicitas ſuperat ſanitatem pluſquā ſuperat ſanitas ſuum effectiuum,ergo effectiuum ſelicitatis erit magis eligē dum , q̄ ipſa ſanitas : qm̄ proportio ipſius efficientis ſelicitatē ad ipſam fœlicitatem,eſt proportio ipſius effectiui ſanitatis ad ipſam ſanitatem, ſed ſelicitas plus exuperat ſanitatem q̄ exuperet ſanitas ſuum efficiens,& ſanitas ita exuperat ſuum effectiuū ſicut ſuperat ſelicitas ſuū effectiuū: ergo plus ſuperabit ſelicitas ſanitatem,q̄ ſuperet ſuum agens:& ſic effe L
ctiuum ſelicitatis erit præſtātius ipſa ſanitate,quia qm̄ vna res comparatur duabus per commutatā ꝓportionem,tunc illa res, ad quā minor eſt ꝓportio,ſeu cōparatio,erit maior q̄ illa ad quam eſt maior ꝓportio. Et is locus eſt communis cūctis quæſitis comparatiuorum.

Alij eiuſdem problematis loci. Cap. 2.

21. locus. Declaratio. I AMplius,qm̄ duo aliqua fuerint valde ſibimetipſis ſimilia, & non poterimus prꝫeminentiam aliquam conſpicere alteri⁹ ad alterum, videndum ex ñs quæ ſequuntur. Nam cum cō-

22. locus. Declatio. ſequens eſt maius bonum,hoc eligibilius,ſi autem ſint conſequen M
tia mala,cui conſequens minus malum,hoc eligibilius. Nam,cùm vtraq; ſint eligenda,nihil prohibet moleſtum aliquid ſequi: dupliciter autem ab eo quod ſequitur conſideratio,nam & prius,& poſterius ſequitur:vt addiſcentem ignorare prius,ſcire aūt poſteri⁹:

23. locus. melius aūt vtpl'm, quod poſterius ſequitur: ſumendū igit' eorum q̄ ſequunt' quodcunq; fuerit vtile. Amplius, plura bona pauciori-bus,vel ſimpl'r,vel qm̄ altera alteris inſunt,vt pauciora in plurib⁹. Inſtantia,ſi alicubi,alterum alterius gratia:nihil enim eligibiliora vtraq; q̄; vnū:vt ſanū fieri,& ſanitas , q̄; ſanitas , eo q̄ ſanum fieri ꝓp ſanitatem eligimus.Et non bona,bonis nihil prohibet eligibiliora eſſe,vt ſelicitatem:& aliud aliquid quod nō eſt bonū,iuſtitia

&

A & fortitudine. Et eadem cum voluptate magis, q̃ ſine voluptate: & eadem cum indolentia, q̃ cum triſtitia. Et vnũquodq; in quo tempore magis valet, in hoc etiam eligibilius. Vt carentia triſtitię in ſenectute magis, q̃ in iuuentute: magis enim in ſenectute valet. Secundum hæc autem, & prudentia in ſenectute eligibilior: nemo enim iuuenes eligit duces, eo quòd non conſtat eos prudentes eſſe. Fortitudo autem è contrario: in iuuentute enim magis neceſſaria ſecundum fortitudinem operatio: ſimiliter autem & in temperantia, magis enim iuuenes q̃ ſenes concupiſcentijs moleſtantur. Et quod in omni tempore, vel in pluribus vtilius. Vt iuſtitia, & temperantia, fortitudine: nam illę ſemper, hæc autem aliquando vtilis. Et quod, cum omnes haberemus, nihil altero indigeremus, quàm quòd cùm haberemus, indigeremus reliquo. Vt in iuſtitia & fortitudine: nã ſi omnes eſſent iuſti, nihil vtilis fortitudo,

B ſi vero omnes eſſent fortes, vtilis iuſtitia. Amplius ex corruptionibus, & abiectionibus, & generationibus, & ſumptionibus, & contrarijs. Quorum enim corruptiones malæ, ipſa eligibiliora: ſimiliter autem & in abiectionibus, & in contrarijs: nam ſi abiectio, vel contrarium fugibilius eſt, ipſum eligibilius: in generationibus autem, & ſumptionibus ê contrario. Quorum enim ſumptiones, & generationes eligibiliores, ipſa quoque eligibiliora. Alius autem locus eſt. Quod propinquius bono, melius, atque eligibilius. Et quod ſimilius eſt bono, vt iuſtitia, iuſto. Et quod meliori eorum eſt ſimilius, quemadmodum Aiacem Vlyſſe dicunt aliqui meliorem eſſe, eo q̃ ſimilior eſt Achilli. Inſtantia huius eſt, quòd non verum ſit: nihil enim prohibet non qua ratione optimus eſt Achilles, eadem ſimiliorem eſſe Aiacem, cum erit alter quidem bonus, non ſimiliter autem. Conſiderandum autem ſi & in ridiculoſioribus ſit ſimile: vt Simia homini q̃ equo, cum non ſit ſimilis: non

C enim eſt Simia melior, ſimilior tamen eſt homini. Rurſum in duobus: ſi hoc quidem meliori, illud autem peiori eſt ſimilius, erit melius quod meliori eſt ſimilius. Habet autem & hoc inſtantiam: nihil enim prohibet hoc quidem meliori parum ſimile eſſe, illud autem peiori valde: vt ſit Aiax quidem Achilli parum, Vlyſſes autem Neſtori valde: vt ſi hoc quidem meliori in peioribus: illud autem peiori in melioribus: vt equus, aſino, & ſimia hoĩ. Et q̃d maxime inſigne, eo quod minus tale. Et quod difficilius: magis enim amamus, cùm habemus, quod non eſt facile adipiſci. Et quod magis proprium, eo quod communius. Et quod malis incõmuni⁹: nam magis eligendũ quod nulla moleſtia ſequitur, q̃ quod ſequit. Amplius, ſi hoc illo melius, & omnino optimũ eorũ, quæ in hoc

24. locus
25. locus.
26. locus.
Declatio.
27. Locus.
Declatio.
28. locus.
Declatio.
29. locus.
Declatio.
30. locus.
Declatio.
31. locus.
Declatio.
32. locus.
Declatio.
33. locus.
34. locus.
35. locus.
36. locus.
37. locus.

melius eo quod in altero optimū. Vt ſi melior eſt homo q̄ equus, & optimus homo optimo equo melior. Et ſi optimum optimo melius, & ſimpliciter hoc illo melius: vt ſi optimus homo optimo equo melior, & ſimpliciter homo, ſimpliciter equo melior. Amplius, ea quæ volumus amicos participare, eligibiliora, quã quæ non. Et quæ ad amicum agere malumus, q̄ quæ ad quemlibet, illa eligibiliora. Vt iuſte agere, & benefacere, magis quàm videri: nam amicis benefacere volumus magis quàm videri: quibuslibet autem è conuerſo. Et quæ ſunt ex circunſtantia neceſſarijs meliora, aliquàndo autem & eligibiliora. Melius enim quàm viuere bene viuere: bene autem viuere eſt ex circunſtãtia: ipſum autem viuere neceſſarium. Aliquando autem meliora nõ etiam eligibiliora: non enim ſi meliora, neceſſario q̄ eligibiliora: philoſophari ſiquidem melius quã lucrari, ſed non magis eligendum indigenti neceſſarijs. Ex circunſtantia autem eſt, quando exiſtentibus neceſſarijs, alia quędam adiũciuntur bonorum. Fere autem fortaſſe eligibilius quod neceſſarium eſt, melius autem qđ ex circunſtantia. Et quod non eſt ab alio exquirere, quàm quod eſt, & ab alio. Quale ſuſtinet iuſtitia ad fortitudinem. Et ſi hoc quidem ſine illo eligẽdum, illud autem ſine hoc non. Vt poteſtas ſine prudentia non eligenda, prudentia vero ſine poteſtate eligenda. Et duorum, ſi alterum negamus, vt reliquum videatur nobis ineſſe: illud eligibilius, quod volumus nobis videri ineſſe. Vt laborem diligere nos negamus, vt ingenioſi eſſe videamur. Amplius, pro cuius abſentia minus increpandi ſunt moleſte ferentes, hoc magis eligendum. Et pro cuius abſentia non moleſte ferentem magis increpandum: id eligibilius:

D
38. Locus. Declaratio.
39. declaratio.
40. Locus
41. Declaratio.
42. Locus
E
43. Locus.
44. Locus Declaratio.
45. Locus. Declaratio.
46. Locꝰ.
47. Locꝰ.

Sermo de alijs locis eiuſdem quæſiti. *Cap.* 2. F

C

ABRAM

Locus. 12. q. 6. 22. & 23. i Ariſt.

DVodecimus aũt locus eſt ſumptus ex ipſis illationibus. Qñ n. ſunt duæ res connexę, & nõ poſſumus commõſtrare q̄ vna ipſarũ ſit eligibilior altera, per aliquam rem omuino ex ipſiſmet: ſicq; expedit, q̄ conſideremus illationes illarum, quia cuius cõſequens eſt melius, illa eſt eligibilior. v.g. facilitas actionis, & facilitas paſſionis, quia facilitatem actionis ſequitur vincere, & facilitatem paſſionis vinci. Et

MANTINVS

LOcus aũt. 12. eſt ſumptus ab ipſis cõſequẽtibus. nã, cũ fuerint duæ res coniunctę, & non poſſimus iudicare alterã earum alterã ſuperare in vlla re rõne ſua, tunc op3. reſpicere ea, q̄ ex illis ſequunt: nã illa res, ad quã ſequit̃ maius bonũ, erit eligibilior, & illa, ad quã ſequit̃ minus malũ, ẽquoq; eligibilior. exẽpli cã, facilis actio, & facilis paſio: nã ad facilitatẽ actiõis ſeq; ipſũ vincere, ad facilitatẽ ꝑo paſſiõis ſeq; ipſũ vinci.

Exemplum

ABRAM

A Et exemplum illius quod ſequitur malum minus eſt viuere latenter, & viuere propatulo, quia vitã, quæ eſt latenter, ſequitur ſpretus, & vitam quæ propatulo eſt, ſequitur inuidia. Conſequens autem aliquam rem aliquando quoddam eſt prius, & quoddam poſterius, ſicut diſcipulum ſequitur ignorantia & ſcientia, ignorantia enim illius quod addiſcendum eſt prior eſt in illo, & ſcientia poſterius ineſt ei, vltimum autem conſequens pro maiori rei parte eſt præſtantius: expedit au-
B tem quòd ſumamus de conſequentibus quod vtilius fuerit, hoc eſt, ſi vtilius fuerit prius, ſumemus illud, & ſi poſterius ſumem⁹ illud. Et hic quidem locus eſt proprius eligibilibus, & eſt neceſſarius.

Locus. 13. qui eſt. 24

Tertiusdecimus locus eſt, quòd bona plura ſunt eligibiliora, quàm quæ pauciora ſunt, quando ſubintrant pauciora ea quæ ſunt plura. & ille eſt diuulgatus, & eſt mendax, quando vnum bonorũ eſt propter alterum, quia non fit verum ꝙ illo-
C rum aggregatum ſit eligibilius altero illorum. verbi gratia, dicendo ſanari & ſanitatem, quia illorum aggregatum non eſt eligibilius altero eorum, ſcilicet ipſa ſanitate: eligim⁹ enim ſanari propter ſanitatẽ. Oportuit autem apponere huic loco duas conditiones: quarum vna eſt, quòd pauciora ſubſint pluribus, quia non ſequitur plures drachmas eſſe eligibiliores paucioribus auteis: & ſecunda conditio eſt, ꝙ res pauciores contentæ non ſint perfectiones rerum plurium continentium, & continentes quædam ſit perfectiones, & quædam prope perfectiones.

Quartus

MANTINVS

Exemplum illius rei, ad quã ſequit᷑ D minus malum, eſt clandeſtina vita, & vita patẽs publice. nam ad vitam occultam ſequit᷑ ignominia, ad patentẽ vero vitam ſequitur inuidia. Id præterea, quod ſequit᷑ aliquam rem, qñq; eſt prius & præcedens, aliqñ eſt poſterius. vt ad ipſum addiſcẽtem ſequitur ignorare, & ſcire: nam ignorantia rei, quã diſcit, erat prior antequã diſceret eam, ſcia eius vero eſt poſterior, & id quod ſequitur vt plurimũ in vltimo, eſt præſtantius: & ex ipſis cõſequentibus debem⁹ ſumere, quod vtilius eſt eorum, ita vt E ſi quod vtilius eſt, fuerit prius, & precedens, tunc ſumimus ipſum, ſed ſi poſterius, tunc & illud capimus. Et iſte locus eſt proprius ipſis rebus eligibilibus, & eſt neceſſarius.

Tertiusdecim⁹ locus eſt, ꝙ plura bona eligibiliora ſunt paucioribus bonis, ſi illa pauciora bona cõtinent᷑ in illis plurib⁹ bonis, & eſt locus probabilis, & eſt falſus, qñ aliquod illorum bonorũ fuerit gratia aliorum, quia tunc non eſt verũ dicere, ꝙ aggregatũ eorum ſit eligibilius vno illorum. exempli gra, ſanum fieri, & F ipſa ſanitas: nam horũ aggregatum non eſt eligibilius ipſa ſanitate, qñ ſanum fieri eligitur pp ſanitatem. In hoc tñ loco oportet ſupponere duas conditiones, vna eſt, vt illa pauciora contineant᷑ ſub illis pluribus; nam non ſequit᷑, vt plures drachmæ ſint eligibiliores paucioribus denarijs, altera cõditio eſt, vt illa pauciora contenta non ſint pfectiones, ſeu actus rerũ continentium, & rerum continentium quædam ſint perfectiones, ſeu actus, quædam vero tendant verſus ipſos actus.

Locus

ABRAM

G Quartus decimus locus eſt, quòd id, quod fit cum delectatione, ſit eligibilius illo quod ſine delectatione fit. huius exemplum eſt medicina dulcis cum medicina amara, ambæ vero iuuãt. Et quod eſt abſq; damno eligibilius eſt eo, quod eſt cum damno, prout cibus inſipidus eligibilior eſt amaro.

Locus. 14. qui eſt. 25. & 26.

Quintus decimus locus eſt, quia quælibet res cuius eſt tempus ipſam proprie concernens, quando eſt ſuo tempore eligibilior eſt, quàm quando eſt ſine ſuo tempore, ſicut canescere caput ſenes eligibilius ẽ quàm canescere iuuenes, & ſimiliter eſt ſcientia. Fortitudo vero eſt contrariæ diſpoſitiõis in illis, maior enim eſt neceſſitas paris fortitudinis, & ſic etiam eſt de temperantia.

Locus. 15. q eſt. 27.

H

Sextus decimus locus eſt, ꝙ vtilius pluribus temporibus eligibilius eſt vtiliori quodam tpe. verbi gra, vt fortitudo, & iuſtitia, & temperantia: iuſtitia enim & temperantia vtiles ſunt ambæ vtriſq; temporibus, fortitudo vero iuuat quando ſunt aduerſarij: & ille eſt neceſſarius.

Locus. 16. q eſt. 28.

I

Decimus ſeptimus locus eſt, quia quando nobis eſt res aliqua indigemus illa prima. verbi gratia, vt iuſtitia & fortitudo: omnes enim homines quando eſſent iuſti, non eſſet eis vtilis fortitudo, quando autem eſſent fortes, eſſet eis vtilis iuſtitia, & indigerent ea, & ille eſt demonſtratiuus, & ſumitur ex ipſis rebus.

Locus. 17. qui eſt. 29

Decimus octauus locus ſumit' ex corruptione & abiectione, & omiſſione, & acquiſitione, & contrarietatibus: res enim, quarũ corruptio eſt magis fugienda, ſunt eligibiliores.

Locus. 18. q eſt. 30. 31. & 32.

Et

MANTINVS

Locus decimus quartus eſt ſumptus à voluptate, nã quod cũ voluptate ẽ, eligibilius quidẽ eſt, q̃ quod ſine voluptate, exempli gra medicamen dulce & amarũ: licet. n. vtrũq; cõducat, eligibilius tñ ẽ dulce. Itidẽ id qđ ſine nocumẽto ẽ, eligibilius ẽ eo, qđ cũ nocumẽto, ſeu triſtitia: vt cib⁹ inſipid⁹ eligibilior cibo amaro.

Locus decimus quintus eſt ſumptus à reb⁹ habẽtibus tps proprium ſibi, nã quęcũq; res hẽt tps ſibi propriũ, cũ reperitur in ſuo tpe, eligibilior eſt, q̃ ea, quæ non reperit' in ſuo tpe. vt eligere ſenes duces eligibilius L eſt, q̃ eligere eos iuuenes: idemq; dicendũ eſt de eorũ prudentia, fortitudo vero eorũ contrario modo ſe habet, nam operatio ſm fortitudinẽ eſt magis neceſſaria in iuuenibus: ſimiliterq; & ipſa temperantia.

Locus decimus ſextus eſt, ꝙ id, qđ eſt vtilius in pluribus temporib⁹, eligibilius eſt eo, qđ eſt vtile in aliquo vno tpe. exempli gratia, fortitudo, iuſtitia, & temperantia: nam temperantia & iuſtitia vtraq; earũ eſt vtilis omni tempore, fortitudo vero inſtantib⁹ hoſtibus: & eſt neceſſarius. M

Locus decimus ſeptimus eſt ſumptus ab indigẽtia, vt cũ aliquã habemus rẽ, nõ indigem⁹ alia, tũc illa eligibilior ẽ, q̃ illa alia, quã licet habeamus eã, adhuc indigem⁹ illa priori, exẽpli gra, iuſtitia & fortitudo: nã, ſi oẽs hoĩes eẽnt iuſti, nihil ꝓduceret eis fortitudo, ſed ſi eẽnt fortes ꝓduceret eis iuſtitia, eaq; ĩdigerẽt, & is ẽ locus ãmratiu⁹ sũpt⁹ ex ipſiſmet reb⁹.

Locus decimus octauus eſt ſumpt⁹ ex corruptione, & abiectiõe, atq; dimiſſiõe, & gnatiõe, ſeu acqſitiõe, vel aſsũptiõe, & ipſo ꝓtrario quoq;:

nam

ABRAM

A Et ſimiliter ẽ diſpoſitio omiſſionis, & abiectionis: id enim, cuius omiſſio & abiectio eſt magis fugiẽda, illud eſt eligibilius. Diſpoſitio aũt generationis & acquiſitionis eſt cõtra hoc, res enim, quarũ generatio & acquiſitio eſt ꝑeligẽda, ſunt eligibiliores: & hic quidẽ locus continet multas res, quarũ quædam ſumunt ex rebus q̃ deforis ſunt, & ille fit rethoricus, & non eſt neceſſarius, qm̃ non oportet ſequi, ſi ęcitas ſit magis fugienda q̃ remiſſio acutiei viſus, ꝙ viſus ſit eligibilior, q̃ acuties ipſius vi-

B ſus. Verũtamen, qm̃ proceſſus & trãſlatio fm hunc locum fuerit à genito ad genitũ, & à corruptione ad corruptionẽ, aut à generatione ad genitum, & ex via ad corruptionẽ ad ipſammet corruptionẽ, ille ſubintrat ipſammet rem, & aditũ habet vt ſit ſcientificus, quia translatio nõ fit ex oppoſitis, ſed ex rebus proximis eſſẽtiæ rei. v.g. quia ſi ſanari eligibilius eſt q̃ ægrotare, ſanitas eligibilior eſt ęgritudine. Et ſimiliter ſit qñ ibi nõ eſſet penitus cõtrarium: ſi enim melius eſt ædificare quàm ſuere, ædifi-

C cium melius eſt quàm ſutura.

Locus. 19. qui eſt. 33. &, 34. Decimus nonus locus eſt, quia qđ bono propius eſt, illud eſt præſtantius, & quod nobili ſimiliuseſt, ideſt nobilius: & hic fit dupliciter, aut cõparatione duorum ad vnum, prout dicimus, quòd exponere ſe periculis ſit præſtantius puſillanimitati, hoc enim ſimilius eſt fortitudini, quę ẽ ꝑæſtantior puſillanimitate: aut cõparatione duorum ad duo, prout dicimus quòd virtutes intellectiuæ ſint eligibiliores moralib⁹, illę enim magis ſimiles ſunt poſſeſſis rebus, & hæ ſimiliores ſunt rebus humanis.

Et hic

MANTINVS

nam ea, quoꝝ corruptio fugibilior D eſt, eligibiliora q̃dẽ ſunt: ſimiliterq̃, reſſe hẽt de abiectione & amiſſiõe: nã id, cuius abiectio fugibilior ẽ, vel eius contrariũ fugibilius, illud q̃dẽ eligibilius eſt: è cõtrario vero fit in ipſa gñatione & ſumptione rerum, qũi ea, quorũ generatio, & aſsũptio ẽ eligibilior, ſunt vtiq; eligibiliora. Is aũt locus plura cõtinet, quorũ aliqua ſunt ſumpta à reb⁹ exteriorib⁹, & eſt rethoricus: nã non ſequit̃ ſi ęcitas eſt fugibilior, q̃ imbecillitas viſus ꝙ ꝓpterea viſus ſit eligibilior, q̃ acies viſus. At ſi ĩ hoc loco fieret pro E ceſſus & trãſitus ex ipſa gñatione ad generatũ, vel ex corruptione ad corruptũ, aut ex ipſo generari ad ipſam gñationem, vel ex ipſa via ad corruptionẽ ad ipſammet corruptionem, tũc ingredit̃ ipſammet rẽ: itaq; ingredit̃ vt fiat ſcientificus, propterea quia nõ fit tũc trãſitus ex ipſis oppoſitis, ſed ex reb⁹ propinquis eſſentię rei. vt exẽpli gr̃a, ſi ſanari eſt eligibilius, q̃ egrotari, ergo ſanitas ẽ eligibilior ęgritudine: ſiſtq; vbi nullũ deſt contrarium, nam ſi ædificare ſit melius, q̃ ſuere: ergo ædificium erit me F lius, q̃ ſutoria quod ſutum eſt.

Locus decimus non⁹ eſt, ꝙ id, qđ eſt ꝓpinquius bono, ẽ vtiq; ꝑſtantius, & id, qđ eſt ſiſſe rei nobili, ẽ nobilius: & hoc dupl̃ fit, primo ꝑ cõparationẽ duorũ ad vnũ, vt cùm dicimus audaciã eſſe præſtantiorẽ timiditate, ꝓpea quia ẽ ſimilior fortitudini, q̃ quidẽ eſt ꝑſtantior timiditate: ſecũdo ꝑ cõparationẽ duoꝝ ad duo: vt cũ dicim⁹ virtutes cõtẽplatiuas eẽ eligibiliores moralib⁹, ꝓpea qa illę ſunt ſiſſiores reb⁹ acq ſitis, hæ vero reb⁹ humanis ſunt ſimiliores.

Et

ABRAM

G Et hic locus continet oēs ſpecies cōparationum, & ſumitur à reb⁹, quæ deforis ſunt, & eſt vulgaris, non demonſtratiuus, nihil enim prohibet quin ſimilius p̄ſtantiori nō ſit illi ſimili ea parte, qua eſt p̄ſtantius. prout dicimus, q̄ ſimia ſit ſimilior homini q̄ equus, & tamē ſimia non eſt præſtantior equo. & ſi'r nihil prohibet in cōparatione duarū rerum ad duas res, quin ſimilis p̄ſtantiori ſi'r modicū ſi'is, & altera viliori ſi'is ſit multū ſi'is, aut vna illarū ſit ſimilis præſtātiori ex ea parte, qua eſt præ-

H ſtantior, prout dictum eſt de ſimia.

Locus. 20. q eſt. 35. Vigeſimus locus eſt, quia quòd ē euidentius, & magis diuulgatum eſt eligibilius illo, quod eſt remiſſius ſecundum hanc diſpoſitionē. hic augem locus ſumitur ab atteſtatione, & ſir mendax in multis rebus, eſſet enim Orator eligibilior Geometra, & aſtutus, quàm Philoſophus.

Locus. 21. q eſt. 36. & 37. Locus aūt vigeſimus primus eſt, quia quod eſt difficilioris acquiſitionis eſt eligibilius: magis enim gaudemus, vt ait Ariſt: qn acquiſiuerimus quod difficilius eſt eſſe. Et ex-

I pedit q̄ difficile acquiſitu ſumat' de rebus eligendis, ſin aūt multę res difficile acquiſitu non ſunt eligendæ, eo magis nō ſunt eligibiliores aliis, † aſcendere enim montes eſt eligibilius, q̄ planus progreſſus terræ.

† ab. l. hāc particulā affirmatiue, Mātin⁹ vero negatiue, q̄ melior multū videt. Vigeſimus ſecūdus locus eſt, quia quod eſt minoris conuenientiæ cū malis rebus, aut quod illa priuatur, eſt eligibilius, q̄ illud, quod eſt cōueniens, ſeu magis conueniens cū illis. id enim, cui non euenit aliquid abhorrendū & renuendū, eſt eligibili⁹ illo, cui euenit, & id cui minus euenit eo cui plus euenit, eſt eligibilius.

Et

MANTINVS

Et is locus eſt cōis cunctis generib⁹ K comparationū; & eſt ſumpt⁹ à rebus exterioribus, & eſt ꝓbabilis, nō demonſtratiuus: nā nihil ꝓhibet, qn id, quod eſt ſimilius p̄ſtantiori, non ſit ſi'e ei, quatenus eſt p̄ſtantius. vt cū dicim⁹ ſimiam eſſe ſimiliorē homini, q̄ equum, cùm tñ ſimia nō ſit p̄ſtantior equo: & ſic nihil ꝓhibet, quin cū duæ res comparant' duabus rebus, vt id, qd eſt ſi'e p̄ſtātiori, ſit parum ſi'e, & aliud quod ſimilat' viliori, ſit multū ſi'e, vel vt vnū illorū ſimilet'ur præſtantiori, quatenus eſt ignobilius: alterū vero ſimilet'ignobiliori ea rōne, qua eſt præſtantius. L

Locus vigeſimus eſt, q̄ id, quod eſt magis notū magiſq; famoſum, eligibilius eſt eo, quod eſt in eadem re minus notū, & famoſum. Et is locus eſt ſumptus à teſtimonio, & eſt falſus in multis rebus: nā tunc Orator eēt eligibilior Geometra, & Moralis eligibilior Philoſopho.

Locus vigeſimus prim⁹ eſt, q̄ id, qd difficilius acquirit', eſt vtiq; eligibilius: nā (vt inquit Ariſt. nos maiori afficimur delectatione, cū id attingimus, qd difficilius inuenit', ſed de- M bet hoc intelligi de reb⁹ eligibilib⁹, q̄ difficulter acquirunt': alias enim multa darent' difficilia, q̄ non eſſent eligēda, tñ abeſt, vt ſint eligibiliora aliis: nā aſcēdere mōtes nō eſt eligibilius, q̄ ambulare in planā terram.

Locus vigeſimus ſecundus eſt, q̄ id, quod minus cōicat rebus malis, vel eſt expers earū, eſt eligibilius eo, quod illis cōicat, vel quod eſt cōicabilius: nā id, ad quod nihil moleſtię, & triſtitiæ ſequit', eligibilius eſt eo, ad quod hæc inſequunt', & id, ad qd minus ea ſequuntur, eligibilius eo,

ad

ABRAM

A Et hic quidem locus pōt ſumi prius, & cōis in oībus rebus, prout ſunt ſanitas, &c. qñ non cōicant ſuis contrarijs, aut minus cōicant illis, qñ id, quod ſuæ naturæ eſt propriū, plus illis fuerit: & hic quidem locus ſubeſt locis ſumptis ab oppoſitis.

Locus. 22. qui eſt. 38.

Vigeſimus tertius locus eſt, quia quod ſimpl'r præſtantius eſt alia re, in hoc illo genere eſt primū nobilitate nobilius eſt primo ſm nobilitatem in altero genere. v.g. ſi homo ſit ſimpl'r nobilior equo, id, quod ē primum ſm hominum nobilitatē, B præſtantius eſt ſm nobilitatem ipſo equo. Et ecōtra, ſi primū nobilitate in hoc genere fuerit nobilius primo alterius generis, hoc itaq; genus eſt nobilius illo altero genere. hic vero locus eſt oratorius pp proportionalitatē ſumptā ab æqualitate, ex quo enim proportio generis ad gen⁹ eſt ſicut proportio nobilioris huius generis ad nobilius alteriús generis poteſt eſſe oratorius: ſed iam vī, ꝙ non ſit demonſtratiuus, ſtudioſiſſimus enim interitus, ſicut eſt interitus inimici apud nos, nobilior eſt ſtudioſiſſimo progreſſu, vtē curſus ad domū orationis, aut ad aliū cultum ſtudioſum, ſed non ſequit' ꝙ interitus ſimpliciter ſit nobilior ꝓgreſſu ſimpl'r, interitus enim dignitas nō eſt ei ex ea parte qua interitus eſt, ſed prę electo ad interitū, vt eſt iniquus, & apt⁹ ad maleficia. Hic autem locus communis eſt præeligendis, & alijs.

Locus. 23. cui eſt. 39. & 40.

Vigeſimus quartus locus eſt, quia in quo cōicant amici, p'ſtantior eſt eo, in quo non communicant, ſicq; virtus p'ſtantior eſt ſanitate, & diuitiæ præeligēdæ ſunt generoſitati, & modeſtia præeligenda eſt delitijs.

Locus. 24. qui eſt. 41. & 42.

Et

MANTINVS

ad quod multo plus ipſa ſequuntur. D

Et is locus poteſt ſumi ꝓprius, aut cōis cunctis rebus: vt ſanitas, & reliqua alia, quibus non cōicant ſua cōtraria, vel q bus minus cōicant, cum ſcilicet id, quod ineſt eis ex nā ſua, fuerit magis ꝓpriū, & locus is inclu dit' ſub locis ſumptis ab oppoſitis.

Locus vigeſimus tertius eſt, vt id, qđ eſt melius aliquo alio ſimpl'r, illud quidē, quod eſt optimū in illo genere, erit melius eo, quod eſt optimum in alio gñe. exempli gra, ſi hō eſt ſimpl'r melior equo, ergo optimus hō erit melior optimo equo. E Et è cōuerſo, ſi optimū in vno genere ſit meli⁹ optimo, qđ exiſtit' in alio genere, tūc illud gen⁹ eſt melius illo alio genere. Is aūt locus eſt Rhetoricus pp cōparationē, vel ꝓportionē ſumptā ab æqualitate: nā, cū eadem ſit rō, ſeu proportio, vel cōparatio generis ad gen⁹, quę eſt ipſius melioris in hoc gñe ad id, qđ eſt melius in altero gñe, ſic pōt eſſe Rhetoricus: ſed tandem vī ꝙ non ſit demōſtratiuus: nā optima mors, vt eſt mors iniquorū apud nos, melior quidem eſt optima deambulatione, vt ē cita F deambulatio ad oraculū, vel aliquē aliū cultū probum: non tñ ſequit', vt mors ſimpl'r ſit melior ipſa deambulatione ſimpl'r: qñ illud optimū, qđ ineſt morti, nō ineſt ei ea rōne, qua ē mors, ſed ineſt ei rōne illi⁹, cui eligit' mors tali re, qui, ſ. eſt ipſe iniquus, & malo p̄ditus. Is aūt locus eſt cōis ipſis eligibilibus, & alijs.

Locus vigeſimus quart⁹ eſt, vt id, in quo cōicant amici, melius eſt eo, in quo nō cōicant: & ſic virt⁹ eligibilior eſt ſanitate, & diuitię nobilitate generis, & morigeratio, ſeu virt⁹ moralis

ABRAM

G Et iterum quod expedit facere amicis magis q̃ alijs viris, eligibilius est, q̃ quod expediat fieri omnibus hominibus, prout cõtigerit, quos enim amice eligimus, illis eligimus secundum scientię cognitionem, cuiq; vero contigerit, eligimus erogare maxime indigẽti. Et ambo hi loci sunt proprij eligendis, ipsorumq; vis est vna: nemo enim (vt ait Aristo.) quando ei euenerint cætera bona eligeret esse sine amicis, ex quo res, quib⁹ secum fit communitas, præligendæ sunt his, quibus ab illis absoluit.

H & hic quidem reperitus est firmioris orationis, quàm primus: primus enim ponit diuitias eligibiliores sanitate: hic autem secundus locus est primo contrarius: in primo enim communius est eligibilius proprio, & in secundo proprium est eligibilius communi.

Locus. 25. qui est. 43 Vigesimus quintus locus est, quia res, quæ inueniuntur ex præstantiæ circunstantia, eligibiliores sunt reb⁹ q̃ sunt ex circunstantia necessitatis. Dicimus autem rem, quæ est ex præstantiæ circunstantia, id, quod non

I est necessariũ in essendo res per ipsum denominatas, illud vero esse est secundum cõplementi & perfectionis modum, prout est membrorum decus. per necessarium autem intelligimus, sine quo rem esse est impossibile, prout est principalia membra inesse ipsi homini. Expedit autem te scire, ꝙ suapte natura præstantius sit aliud, q̃ apud nos præstantius. nõ enim oportet qđ suapte nã est præstantius, eẽ apud nos eligibilius: philosophari enim non est eligibilius, q̃ opes acquitere ipsi inopi, opum enim indigentia inopi est ꝑeligẽda.

Qñ

MANTINVS

ralis eligibilior est voluptate. Et id k quoq;, qđ cũ amico magis agere debem⁹, q̃ cũ alijs hoĩb⁹, eligibilius in quã ẽ eo, qđ debem⁹ agere cũ oĩbus hoĩb⁹, & quibuscũq; alijs cõtigerit: nã, quos in amicos eligimus, & eos vtiq; sapiẽtes eẽ eligim⁹, sed eligim⁹ pecunias distribuere ꝓ quouis indigẽti cõtigerit. Et hęc duo loca sunt ꝓpria ipsis eligibilib⁹ eandẽq; vim obtinẽt: nã vt inqt Aristo. nemo eoꝝ q eligit sibi bona, nõ eligit aliqđ bonũ sibi, qđ amici quoq; nõ obtineãt illud. Cũ ea, qb⁹ cõiunct⁹ cũ eis, sint eligibiliora his, q̃ sunt ꝓpria. & is se L cũd⁹ loc⁹ hẽt maiorẽ vim rhetoricã. prĩo, qñ in prĩo ponunt diuitiæ eligibiliores sanitate, in scdo vero ecõtra. Est ãt is secũdus locus oppositus primo: ꝑpea, qa in primo, quod cõe ẽ eligibilius est: in secundo vero, qđ propriũ est eligibilius, est ipso cõi.

Locus vigesimus quint⁹ est, ꝙ ea, q̃ reperiũtur ꝓp præstantiorem, seu meliorẽ rõnẽ, eligibiliora sunt his, quæ ꝓp necessitatem reperiuntur. Intelligo aũt ꝓid, quod ꝓp esse præstantius, vel melius reperit, quod nõ est necessariũ pro esse illius rei, cui M illud melius ascribit, sen addit, sed reperit in ea pfectionis, seu prędi⁹, & melioris notæ gr̃a, vt est pulchritudo in mẽbris. ꝓ necessariũ vero intelligo id, sine quo nõ põt res reperiri: vt sunt mẽbra principalia in hoĩe. Scire tñ debes, ꝙ id, qđ est ex sui nã præstãs, vel nobile, & id qđ est ꝑstãs apud nos differũt inter se: nã id, qđ est ex nã sua dignũ, nõ oportet vt sit eligibilius apud nos: nã philosophari nõ est eligibilius ipso lucrari, seu ditari ipsi pauperi, qa vsus diuitiaꝝ eligibilior est apud ipsum indigẽtẽ.

Si

ABRAM

A Quando aũt per eligibilius intelligeret non quod eſt apud nos, ſed qđ ſm ſe eſt poſſibile, fit, ꝙ hic locus, & verax, & mendax ſit: verax quidem, quia bene viuere eligibilius eſt, q̃ viuere, bene viuere autem nobis ineſt ex parte præſtantiæ circunſtantiæ, vita autem ex parte neceſſitatis: ipſius vero mendacium eſt, quia ſcientia non eſt eligibilior apud ægrum, q̃ ipſa ſanitas. Si vero dixerit hic eligibilius quod eſt ſua natura eligibilius, quod per præſtantiã ſignificat, eſt verus. Si autem dixerit eligibi-
B lius, quod apud nos ẽ eligibilius, ſic quaſi ipſum neceſſarium erit eligibilius apud nos, & quod ex præſtantiæ circunſtantia eſt, præſtantius.

Locus. 26. q eſt. 44. Vigeſimus ſextus locus eſt, quia quod impoſſe eſt quenq̃ ab alio acquirere, eligibilius eſt illo quod poſſibile eſt acquirere ab alio: prout eſt diſpoſitio fortitudinis cum opibus. Et de hoc loco putatur, ꝙ ponat pulchritudinẽ eligibilioré modeſtia.

Locus. 27. qui eſt. 45 Vigeſimus ſeptimus locus eſt, qa quod eſt eligendũ ſine hac re eligibilius eſt illo, quod nõ eſt eligendũ
C ſine ea. v. g. quia cuſtodia ſine pru-
I dentia nõ eſt eligẽda, prudentia autem ſine cuſtodia eligenda eſt. Vis aũt horũ locorũ eſt vna, vis, ſ. ꝙ prius prius ſit dignitate cõiori.

Locus. 28. qui eſt. 46 Vigeſimus octauus locus eſt, qñ abnegamus vnam duarum rerum, vt de nobis putetur alterã nobis ineſſe illa eſt eligibilior, verbi gratia, quia nos negamus ſtudium, & diſciplinam, vt intellectus claritas putet nobis ineſſe, id enim quod putatur ꝙ velim⁹ nobis putari ineſſe eſt intellectus claritas: & hic locus eſt ex rebus, quæ ſunt deforis.

MANTINVS

Si igit̃ intelligat Ariſt. p ipm eligibi D
lius id, qđ apud nos ẽ magis eligẽdũ, nõ ex ſe, tũc hic locus poterit eẽ ver⁹ & falſus: verus qdẽ, qa bene viuere eligibilius ẽ, q̃ viuere, ipm aũt bene viuere, ĩeſt nobis melioris notę gr̃a, ſeu dignitatis, viuere vero ex neceſſitate ipſa: falſus vero, qa ſcĩa nõ ẽ eligibilior apud ęgrotũ, q̃ ipſa ſanitas. Si vero ĩtelligat hic p ipſa eligibili⁹ id, qđ ex nã ſua ẽ eligibilius, vt p dictionẽ p̃ſtãrius ſignãri vł, tunc erit verus, ſi vero p ipm eligibilius ĩtelligat id, qđ apud nos ẽ eligibilius, tũc ſerre erit eligibilius apud nos id, qđ E
ẽ neceſſariũ, & id, qđ ex p̃ſtantia, ſeu dignitate, ſit dignius atq; p̃ſtantius.

Locus vigeſimus ſextus eſt, ꝙ id, qđ nõ põt aliquis exquirere ab alio, eligibilius eſt eo, quod põt ab alio acq̃rere: vt ſe hẽt iuſtitia cũ fortitudine. Et hic locus põt eẽ falſus, quia ponit pulchritudinẽ eſſe cõuenientioré, & eligibilioré ipſa modeſtia.

Locus vigeſimus ſeptimus eſt, ꝙ id, qđ eſt eligibile ſine aliquo alio, eligibilius ẽ eo, qđ nõ eligit̃ niſi cũ illo alio. exẽpli gr̃a, cuſtodia non eligit̃ ſine prudẽtia, ſed prudẽtia eligit̃ M
ſine cuſtodia, vis aũt horũ locorũ eſt eadẽ: nempe quod eſt magis propriũ, eſt prius dignitate ipſo cõiori.

Locus vigeſimus octauus eſt, ꝙ cũ duaq; req; negam⁹ vnã, vt exiſtimet, ꝙ altera inſit nobis, tunc illa altera, quã cupim⁹, vt credat̃ ĩeſſe nobis eligibilior erit. exẽpli gr̃a, cũ negamus nos ĩcũbere ſtudio literario, & cõtẽplatiõi ad hoc vt credat̃, nos obtinere p̃ſpicacitatẽ, ſeu p̃ũptitudinẽ ĩtellẽ: nã id, quod cupim⁹, qđ credat̃ ineſſe nobis, eſt intellect⁹ p̃ſpicacia: & hic locus eſt ſumptus à re extrinſeca.

Alij

48.Locus. Amplius eorum,quæ ſunt ſub eadem ſpecie, quod habet pro priam virtutẽ,eo quod non habet,vtriſq; autẽ habentibus, quod magis habet,eligibilius. Amplius, ſi hoc quidẽ facit bonũ illud cui adeſt,illud autem non facit: quod facit,eligibilius. Quẽadmodum & calidius quod calefacit,eo quod non. Si autem vtrũq; facit,quod magis facit,aut quod melius, & principalius fa
50.Locus. cit bonũ:vt ſi hoc quidem animã,illud autem corpus. Amplius au
Declatio. tem à caſibus,& vſibus,& actionibus,& operibus,& hæc ab illis. Sequuntur enim ſeſe inuicẽ:vt ſi quod iuſtè eſt eligibilius q̃; quod fortiter,& iuſtitia fortitudine eligibilior: & ſi iuſtitia q̃; fortitudo eligibilior,& q̃ iuſte,quàm q̃ fortiter: ſimiliter autem & in alijs.
51. Locus. Amplius,ſi aliquo eodem hoc quidẽ maius bonum eſt; illud aũt minus: magis eligẽdum maius, aut ſi maiore maius fuerit alterũ.
52.Locus. Sed & ſi duo quædã vno aliquo ſint eligibiliora: quod longe eli H
53.Locus. gibilius,eo quod minus eſt eligendum, eligibilius. Amplius,cuius eſt ſuperabundantia eligibilior,& ipſum eligibilius. Vt amicitia pecunijs:nam eligibilior ſuperabũdantia amicitiæ,q̃; pecuniarum. Et id cuius magis eliget quis:vt ipſe ſibi cã ſit,q̃; cuius alter.
54.Locus. Vt amicos pecunijs. Amplius, ex appoſitione ſi eidem appoſitũ
55.Locus. aliquid,quod totũ eligibilius facit. Cauere aũt oportet extendere ad ea,in quibus altero quidem appoſitorũ vtitur cõe,vel alio quolibet modo cooperatiuum eſt,reliquo aũt non vtitur, neq; cooperatiuum eſt:vt ſerra,& falce cũ arte fabrili:nam eligibilior ſerra cõ
56.Locus. ſociata,ſimpliciter aũt non eligibilior. Rurſum,ſi minori appoſi-
57.Locus. tum aliquid,quod totũ maius facit. Similiter aũt, & ex ablatiõe:
58.Locus. quo enim ablato ab eodem,quod reſtat eſt minus,illud maius erit quod ablatum,reliquum minus facit. Et ſi hoc quidẽ propter ſe, I illud aũt propter gloriam eligẽdum. Vt ſanitas pulchritudine:terminus aũt eius,quod eſt ad gloriam, quod nullo conſcio, non ſtu-
59.Locus. deret ineſſe. Et ſi hoc quidẽ propter ſe, & propter gloriam eligen
60.Locus. dum:illud aũt propter alterum tantũ. Et vtrũuis magis propter ſe honorandum,hoc & melius,& eligibilius. Honorabilius vtiq; fuerit ſm ſe,quod cùm nihil aliud debeat eſſe, propter ſe eligimus
61. Locus. magis. Amplius, diuidendum quoties quod eligendũ eſt dicit, & quorum gratia:vtilis,vel honeſti, vel delectabilis. Nam quod ad omnia,vel ad plura eſt vtile,eligibilius fuerit eo, quod non ſic. Si aũt eadem vtriſq; inſunt,vtri magis inſint conſiderandum. Vt
62.Locus. vtrũ delectabile,an honeſtum,an vtile magis. Rurſum,quod pro pter melius eligibilius. Vt quod propter virtutẽ, q̃; quod propter
63. Locus. delectationem. Similiter aũt, & in fugiendis. Nam magis eſt fugiendum,

A giendum,quod magis impedit virtutes,vt ęgritudo turpitudine: D
nã & voluptatis,& eius,quod eſt ſtudioſum eſſe,prohibentior eſt
64. Locus ægritudo. Amplius ex ſimilitudine monſtrari põt fugiendũ,& eligendũ quod propoſitũ eſt.Nam minus eligendum hmõi,quod æque & eligeret aliquis & fugeret:altero quod eligendũ eſt tantũ. ad ſeinuicẽ igit̃ comparationes(quẽadmodum dictũ eſt)faciendũ,

Sermo de alijs locis Meliorum, Eligibiliorumq;. *Cap. 3.*

ABRAM

Locus.29. q eſt. 47. & 48. VIgeſimus nonus locus eſt,quia res, quam grauiter ferentem, & abhorrentem vulgus eligit increpando,eligibilior eſt re, quam grauiter ferentem vulgus non aufugit
B increpando. Et res,cuius defectu & deſtructione cõtriſtatum vulgus nõ nimis increpat,eligibilior eſt re,cuius defectu contriſtatum vulgus increpat,quòd nimis ſit.

Locus.30. q eſt.49. & 50. Trigeſim⁹ locus eſt, quia quæ res fuerit illarum,quæ alicui ſpeciei ſub ſunt,& eius ſint dignitates,quæ proprio hanc ſpeciem concernunt, illa eſt eligibilior, quàm illa cui non in ſunt illæ dignitates. verbi gratia,eximius vir eligibilior eſt mediocri,& vili. Quãdo autem omnibus inſint dignitates,ille eligibilior eſt,cui ma
C gis inſunt : huius exemplo Ariſtoteles eligibilior eſt Platone. Ethic quidem locus ſumitur ab ipſamet re,& eſt demonſtratiuus,& non eſt proprius eligibilibus,ſed conuenit omni comparationi.

Locus. 31. qui eſt 51. & 52. Trigeſimus primus locus eſt, qñ fuerint duæ res, quarum vna ponit eſſe,quã inuenerit eſſe ſe mediante eſt eligibilior illa, quæ nõ redderet aliã rem eſſe ſm ſe, calor enim qui aliud calefacit, præſtãtior eſt illo q nõ calefacit aliud.& p hunc locũ virtutes eligibiliores ſunt diuitijs. Et hic locus eſt cõis oĩbus cõparationibus,& ſumitur ab ipſis rebus.

Trige-

MANTINVS

LOcus vigeſimus nonus eſt,ꝙ id, ꝓpꝓ qđ vulgus maxime increpat eũ,qui illud moleſte fert atq; abhorret,eligibilius ẽ eo, ꝓpꝓ quod vulgus nõ maxime increpat eum,qui illud fert moleſte. Id quoq;,de quo vulg⁹ E
nõ maxime increpat eum,qui moleſte fert amiſſionem illius rei,ſeu priuationẽ,eligibilius quidẽ eſt eo, de quo vulgus maxime increpat eum, qui moleſte fert priuationẽ illi⁹ rei.

Locus trigeſimus eſt,ꝙ eorum,q̃ ſub eadẽ ſpecie exiſtũt, illud quidẽ, quod obtinet oẽs dignitates,ſeu virtutes,q̃ ſunt proprię illi ſpeciei,eligibilius eſt eo,qđ non obtinet illas dignitates. exẽpli gr̃a, vir dignus eligibilior ẽ viro mediocri, ac indigno. Si vero oĩbus virtutes iuſint,tũc magis eligendus erit ille,qui plures eas F
obtinet. exempli gr̃a,Ariſtoteles magis eſt eligẽdus,q̃ Plato. Is aũt locus eſt ſumptus ex ipſamet re, & eſt demonſtratiuus, & non eſt proprius ipſis eligibilibus, ſed cõcordat cum qualibet comparatione.

Locus trigeſimus prim⁹ eſt,ꝙ,cũ duarũ rerũ vnũ ſit, qđ producit, & in ei⁹ ꝓductione efficiat iꝑm bonũ, tũc illa res erit eligibilior,q̃ altera,q̃ nõ facit bonũ aliqđ aliud:& p hunc locũ virtutes erũt eligibiliores ipſis diuitijs. Et locus is eſt communis omni comparationi,& eſt ſumptus ab ipſis rebus..

Log.cũ cõ.Auer. H Loc⁹

ABRAM

G Trigeſimus ſecundus locus ẽ ſum
Locus. 32. q eſt. 53. ptus à caſibus, & coniugatis, & actibus, & operibus: & eſt de locis communibus omnib⁹ ſpeciebus quinq; quæſitorum. verbi gratia, ſi iuſtitia ſit eligibilior fortitudine, iuſtus eſt eligibilior forti.

Locus. 33. qui eſt. 55. Trigeſimus tertius locus eſt, quia qñ fuerint duæ res, quarũ vna ſit melior quadã vna eadem re, qua altera ſit minus bona, melior itaq; eſt eligibilior. v.g. qa ſcĩa excedit ſenſum maiori exceſſu, q̃ recta opinio, ſic ſcĩa eſt præſtãtior ipſa opinione, &
H ille eſt demõſtratiuus, & fit ex cõparatione duorũ ad vnum: & eſt cõis.

Locus. 34. qui eſt. 56 Trigeſimus quartus locus eſt, cuius ſuperabundantia eſt eligibilior ſuperabundantia alterius, illud eſt eligibilius. Verbi gratia, quia amicitia eſt eligibilior opibus, quia ſuperabundantia amicitiæ eſt eligibilior ſuperabũdantia opum. Et vis huius loci eſt vis illius loci, de quo dictum eſt, quando excellentia generis fuerit eligibilior, quàm excellentia alterius generis, illud genus eſt eligibilius illo altero genere.

Locus. 35. qui eſt. 57 Trigeſimus quintus locus eſt res,
I quam quis eligit qua ſibi ſimilis ſit, & per ſeipſam illã cupit, eligibilior eſt quàm illa quàm eligit, non qua ſibi ſit ſimilis, aut qua illam cupiat mediante alia re, prout amici eligibiliores ſunt opibus.

Locus. 36. qui ẽ. 58. 59. 60. Trigeſimus ſextus locus ſumitur ex appoſitione, quando duæ res apponuntur vni eidem rei, & collectũ cum vna eſt eligibilius quàm cum altera, illa ẽ eligibilior quàm altera. Et quæ quando ſubtrahitur ab vna eadem re, ponit illam imperfectiorem quàm altera, illa eſt eligibilior.

Et

MANTINVS

Locus trigeſimus ſecũdus eſt ſum K
ptus à caſibus, & ab vſibus, & actionibus, atq; operibus: & eſt ex locis communibus omnibus quinq; generibus quæſitorum. exempli gra, ſi iuſtitia eſt eligibilior fortitudine, ergo iuſtus eſt eligibilior forti.

Locus trigeſimus tertius eſt, cum duarum rerũ vna eſt magis bona, altera ex ſe, alia vero min⁹ bona, magis bona vtiq; eligibilior eſt. exempli gratia, cũ ſcĩa ſuperet ipſum ſenſum plusq̃ ſuperat recta opinio eũ, ideo ſcĩa eſt præſtantior opinione. & eſt demonſtratiuus, qui fit ex cõ- L
paratione duoꝝ ad vnũ, & eſt cõis.

Locus trigeſimus quart⁹ eſt, ꝙ id, cuius ſuperabũdantia, ſeu exceſſus, eſt eligibilior ſuperabundantia alterius, eſt vtiq; illud eligibilius. exẽpli gratia, amicitia eſt eligibilior pecunijs: qñ ſuperabundantia amicitiæ, eligibilior eſt ſuperabundantia pecuniarum. Et is locus habet eandem vim cum eo loco, in quo ducitur, ꝙ ſi dignitas vnius generis eſt præſtantior dignitate alterius generis illud genus eſt eligibilius illo altero.

Locus trigeſimus quintus eſt⁹, ꝙ M
id, quod eligit aliquis: propterea qa ſimilat' ei, & deſiderat illud per ſe ipſum, eligibili⁹ eſt, q̃ id, quod eligit, ꝓpea quia non ſimilat' ei, & deſiderat illud habere p aliquod aliud, vt amici q ſunt eligibiliores pecunijs.

Locus trigeſimus ſextus, qui eſt ſumpt⁹ ex appoſitione, & eſt, cũ fuerint duæ res, q̃ addunt' ſuper vnammet rem, & totũ illud ſit eligibilius cũ vna illarũ, q̃ cum alia, illa eſt eligibilior altera. Et ſi minuat' vna illarũ ab eadẽ re, ita vt reddat totũ ipſuꝫ eẽ min⁹, illud ẽ quoq; eligibili⁹.

Sed

ABRAM

A Et expedit obſeruare in appoſitione, ꝙ non ſit res ſubſtantia, ideſt res, cui ſit appoſitio vtens vna appoſita & non altera. Carpẽtarius enim eligibilior eſt cum inuentione ſerræ, q̃ ſit cũ inuentione falcis, & nõ ſequit, ꝙ ſerra ſit eligibilior falce, carpentarius enim non vtitur falce. Themiſtius autem & Theophraſtus omiſerunt hunc locum ob illum eſſe nimis patentem, maior enim res eſt, qua res ſit maior, quando ei apponitur & minor, quãdo ab illa imminuitur: & ille eſt communis omni-

B bus quæſitis comparationis.

Locus. 37. qui é. 61. & 62. Trigeſimus ſeptim⁹ locus eſt, qñ fuerint duæ res, quarum vna fuerit eligibilis p ſe, & altera propter eſtimationem, illa quæ eligitur pp ſe, eligibilior eſt, eligibilis aũt propter eſtimationem definitio eſt, ꝙ non feſtinetur ad eius factionem, qñ certum fuerit ꝙ neſciat alius ꝙ ille illã feciſſet, & aliquando fit præter res voluntarias, prout ſanitas eſt præſtantior pulchritudine: & ille eſt demonſtratiuus ſumptus ab eſſentia rei, & ſubintrat loca, quibus compa

C ratur inter rem, quæ eſt pp ſe, & inter rem quæ eſt propter aliam rem. Locus vero, de quo dr̃, ꝙ cuius electio fuerit pp eius eſſentiam, & propter eſtimationem, illud ſit eligibilius, q̃ cuius electio fuerit propter aliud, ſubintrat etiã locum quo dicitur, ꝙ id cuius ſunt plura bona ſit eligibilius, illo cuius ſunt pauciora.

Locus. 38. qui é. 64. Verũtamen trigeſimus octauus locus eſt, dum dicitur, oportet ꝙ explicetur quot modis dicatur ipſum eligibile, quia dicitur de tribus rebus, de vtili & delectabili, & honeſta, & illa eſt naturaliter eligibilis:

MANTINVS

Sed oportet cauere in hmõi additione: nẽpe, ne id, qđ eſt ei⁹ ſubiectũ, videlicet ipſa res ſupaddita ei, vtat vno ſuperadditorũ, & non vtatur altero: nã faber lignarius eligibilior eſt cõſociata ei ſerra, q̃ cõſociata ei falce: ſed nõ ſequit, propterea, vt ſerra ſit eligibilior falce, qm̃ faber lignarius non vtit falce. Themiſtius aũt, ac Theophraſtus putant laudẽ hui⁹ loci eſſe manifeſtiſſimã, qm̃ res maior eſt illa, in qua eſt alia res maior, & qñ minuit ab illa, reddit ex huiuſ modi diminutione minor: & eſt locus cõis cũctis quęſitis cõparationis. E

Locus trigeſimus ſeptimus eſt, ꝙ cũ fuerint duo: quorũ vnũ eſt eligẽdum pp ſe: alterũ vero pp gloriam, illud quod eſt pp ſe, eſt vtiq; eligibilius. Definitio aũt rei, quę eſt pp gloriam, eſt, vt quis non ſit diligens in actione ſua, cũ certe norit neminẽ aliũ eſſe conſciũ illius actionis, quã ipſe agit: & hoc quidẽ põt ẽt fieri in rebus nõ volũtarijs, vt ꝙ ſanitas ſit præſtantior pulchritudine, & eſt locus demõſtratiuus ſumptus ex rei eſſentia, & eſt ex ſumma locorũ, quib⁹ fit

F cõparatio inter id, quod eſt pp ſe, & id quod eſt pp aliud. Locus vero q̃ hunc ſequit, qui quidem eſt ꝙ ſi aliquid eſt eligendum pp ſe, & propter gloriam illud eſt eligibilius, q̃ id, quod eſt eligibile propter aliud, includit ſub eo loco, qui dicit, ꝙ quicquid habet plura bona, eligibilius ẽ eo, quod pauciora bona obtinet.

Locus vero trigeſimus octauus, vbi dicit diuidendũ eſſe ipſum eligibile, quot modis dicatur: qm̃ tripl̃r dicitur: nempe quod vtile eſt, & qđ delectabile, & quod honeſtũ: quod quidem honeſtum eſt nã eligibile:

ABRAM

G eligibile aũt apud aliquem hominẽ eſt aliud ab eligibili apud aliũ, honeſtum enim eſt eligibilius apud ſapiẽtes, & vtile eſt eligibilius apud politicos, & delectabile ẽ eligibilius apud delitioſos. Quando aũt proponim⁹ commonſtrare de aliqua re, q̃ ſit eligibilior altera, cõuenit diſtinguere quot modis dicatur eligibile, & ſi illam inuenerimus eligibiliorem altera ſecundum omnes, aut ſecundũ duos, aut ſecundum vnum illorum, enuntiam⁹ quòd illa ſit eligibilior. Et hic locus ſumit' ab ipſa partitio-
H ne & eſt propriuseligendis.

MANTINVS K

horum aũt, quod eligibile eſt apud aliquẽ vnum hominẽ, non eſt eligibile apud aliquẽ alium: nam honeſtum eligibilius eſt apud ſapientes, vtile vero eligibilius apud ciues, delectabileq́; apud delicatos magis eligendũ. Cum igit' volumus oſtẽdere aliquid eſſe eligibilius aliquo alio, op3 vt diuidamus, quot modis dicat' ipſum eligibile, & ſi ĩuenerim⁹ illud eẽ eligibilius aliquo alio oĩb⁹ his rationib⁹ vel duab⁹, vel vnica earum, tũc iudicabim⁹ illud eſſe eligibili⁹. Et hic locus eſt ſumpt⁹ ab ipſa diuiſione, & ẽ ꝓprius ipſis eligibilibus.

De eligendis, & fugiendis, documenta, & loci communes. Cap. 4.

Documentũ primũ. IDem aũt loci vtiles, & ad demonſtrandũ, quoduis eligẽdum, & fugiendũ. Nam auferre ſolũ eam oportet (quæ ad alterũ eſt) præeminentiã: ſi enim quod honorabilius, eligibilius: & honorabile eligendũ: & ſi quod vtilius, eligibilius: & vtile eligendum: ſiſt aũt & in alĩs quæcũq; hmõi habent comparationẽ. In aliquibus aũt ſtatim ſm eã, quæ ad alterũ eſt comparationẽ: & quod eligendũ vtrũq;, vel alterũ dicimus. Vt qñ hoc quidem natura bonum, illud aũt non natura bonũ dicimus: nã quod natura bonũ, manifeſtũ qm̃ eligendum eſt. Sumẽdum aũt q̃; maxime vſes locos de eo, quod eſt magis & minus: nã ſic ſumpti, ad plura vtiles erunt. Fieri aũt poteſt, vt eorũ, qui dicti ſunt, quoſdã vſes magis quis faciat parũ tranſmutans ſm appellationẽ. Vt quod natura tale, eo quod nõ natura tale, magis tale. Et ſi hoc quidem facit, illud aũt non facit quod habet tale cuicunq; inſit: magis tale quod interdũ facit tale q̃; quod non facit. ſi aũt vtrunq; facit, quod magis facit tale. Amplius, ſi eodẽ aliquo, hoc quidẽ magis, illud aũt minus tale. Et ſi hoc tali magis tale, illud vero nõ tali tale, manifeſtum qm̃ primũ magis tale. Amplius, ex additione: ſi eidẽ additum, aliquod totũ magis tale facit. Aut ſi ei quod minus eſt tale additũ, totum magis tale facit. Siſt aũt & ex ablatione: nam quo ablato reliquis reliquũ, minus tale, ipſum magis tale. Et quæ cõ trarĩs ſunt impermixtiora, magis talia. Vt albius quidẽ nigro impermixtius. Amplius, præterea q̃ dicta ſunt prius, quod magis ſuſcipit propriã propoſiti rationẽ. Vt ſi albi eſt rõ, color diſgregatiuus

Vſes loci.

Primus.

6. Locus.

7. Locus.

8. Locus.

9. Locus.

Declatio.

3. Documentum.

A tiuus viſus: albioris eſt, color magis diſgregatiuus viſus. Si autẽ particulariter, & nõ vlr problema ponat, primũ quidẽ dicti vlr cõſtructiui, vel deſtructiui loci oẽs vtiles. Vlr enim interimentes, vel cõſtruentes, & particulariter monſtram⁹: nã, ſi oi ineſt, & alicui: & ſi nulli ineſt, nec alicui. Maxime aũt opportuni, & cões loci, qui ſunt ex oppoſitis, & cõiugatis, & caſib⁹. Nam ſiſr probabile eſt exiſtimare, ſi oĩs voluptas bonũ, & triſtitiã omnẽ malũ eſſe: & ſi aliqua voluptas bonũ, & triſtitiã aliquã eſſe malũ. Itẽ, ſi aliquis ſenſus nõ eſt poteſtas, & inſenſibilitas quædã nõ eſt impotentia, & ſi quoddam opinatũ diſciplinatũ, opinio quædã diſciplina: rurſum, ſi aliquod iniuſtorũ bonũ, & iuſtorũ aliquod malũ: & aliquod eorũ, quæ iniuſtè, malũ, & aliquod eorũ, quæ iniuſte bonũ: & ſi quoddã delectabile fugiendũ, & delectatio quædã fugienda: ſm hæc aũt & ſi aliquod delectabile vtile, delectatio quędã vtilis.

4. Documentum. Declatio.

B Et in corruptiuis aũt, & generationibus, & corruptionibus ſiſr. Nã, ſi aliquod corruptiuũ delectationis vel diſciplinæ bonũ eſt, erit quædã delectatio, vel diſciplina malorum: ſiſr aũt & ſi corruptio quædã diſciplinæ bonorũ, vel generatio malorũ, erit quædã diſciplina malorũ. Vt ſi obliuiſci q̃ quis turpia egit bonorum eſt, vel reminiſci malorũ, erit ſcire q̃ quis turpia egit, malorũ, ſiſr aũt & in alĩs: in oĩbus enim ſiſr probabile. Amplius, ex eo quod eſt magis & min⁹, & ſiſr: ſi enim magis quidẽ eorũ quæ ſunt ex alio genere aliquid tale, illorũ aũt nihil ẽ, nec q̃ quod dictũ eſt erit tale. Vt ſi magis quidẽ diſciplina quædã bonũ, q̃ voluptas: nulla autẽ diſciplina bonũ, nec voluptas bonũ erit: & ex eo quod eſt ſiſr quidem & minus eodẽ modo. Nã erit & interimere, & cõſtruere: verum tñ ex eo quod eſt ſiſr, vtraq̃: ex minus aũt, cõſtruere ſolũ, deſtruere aũt non: ſi enim ſiſr poteſtas quædã bonũ, & diſciplina: eſt aũt quędã poteſtas bonũ, & diſciplina: ſi aũt nulla poteſtas bonũ, nec diſciplina: ſi aũt minus quædã poteſtas bonũ, q̃ diſciplina: eſt aũt quædã poteſtas bonum, & diſciplina: at vero, ſi nulla poteſtas bonũ, nõ neceſſe eſt & diſciplinã nullã eſſe bonũ: manifeſtũ igit, qm̃ conſtruere ſolũ ex eo quod minus eſt. Non ſolum autem ex alio genere eſt deſtruere, verũ & ex eodem: dum ſumit quis quod maxime tale eſt. Vt ſi poſitũ eſt diſciplina quædã bonum, oſtenda tur aũt qm̃ prudentia non bonũ, nec alia vlla erit, quia nec q̃ maxime videt. Amplius, ex ſuppoſitione ſiſr poſtulantẽ ſi vni, & oĩ ineſſe, vel nõ ineſſe. Vt ſi hoĩs anima immortalis, & alias: ſi autẽ hæc non, nec alias. Si igit ineſſe alicui poſitũ eſt, oſtendendũ qm̃ alicui non ineſt, nã conſequetur per hypotheſin nulli ineſſe: ſi aũt alicui non ineſſe poſitũ eſt, oſtendendũ qm̃ ineſt alicui: nam & ſic

5. Documentum. Declatio.

6. Documentum. Declatio.

7. Documentum. Declatio.

8. Docum. Declatio.

consequentur omnibus inesse. Manifestū igit est, ꝙ qui hypothesi vtitur, facit problema vlr, particulariter positū: nam particulariter confitentem vlr postulabit confiteri, eo ꝙ vni, & oī silr postulauerit inesse. Cūm aūt indefinitū est problema, vno modo destruere cōtingit. Vt si dixerit voluptatē bonū esse, vel non bonū, & nihil aliud quicquā determinauerit: nā, si aliquā voluptatē dixerit bonū esse, ostendendū vlr ꝙ nulla, si debeat interimi propositum: silr aūt & si aliquā dixerit voluptatē non esse bonū, ostendendū vlr ꝙ omnis, aliter vero non contingit interimere: nam, si ostenderimus, qm̄ est quædā voluptas bonū, vel non bonū, nondum interimit propositū. Manifestū igitur qm̄ interimere quidem vno modo dr, constructe aūt dupliciter: siue enim vlr ostenderimus, ꝙ oīs voluptas bonū, siue ꝙ est quædā voluptas bonū, ostensum erit quod propositū est. Silr aūt & si oporteat differere ꝙ est quædā voluptas non bonū: si ostenderimus ꝙ nulla bonū, vel ꝙ quædā non bonū, ostendentes erimus vtrunq; & vlr, & particulariter, ꝙ est quædā voluptas non bonū. Cūm aūt determinata fuerit positio, duplr interimere erit. Vt si ponatur alicui quidem inesse voluptati bonū esse, alicui aūt non inesse: nam siue oīs ostendat voluptas bonū, siue nulla, interemptū erit propositum.

9. Documentum. Declatio.

10. Documentum. Declatio.

11. Documentum. Declatio.

12. Documentum. Declatio.

13. Documentum. Declatio.

Si aūt vnam solam voluptatē posuerit bonū esse, tripliciter contingit interimere. Nam ostēdentes ꝙ oīs, vel nulla, vel ꝙ plures q̄; vna bonū, interimentes erimus quod propositū est. In pluribus vero positione determinata (vt ꝙ prudētia sola est virtutum scientia) quadrupliciter est interimere. Nam ostenso, ꝙ oīs virt⁹ scientia, vel ꝙ nulla, vel ꝙ & alia aliqua, vt iustitia, vel ꝙ eadem prudentia non scientia, interemptū erit propositū. Vtile autem & inspicere in singularibus, in quibus inesse aliquid vel non, dictum est, quemadmodum in vniuersalibus problematibus. Amplius autem & in generibus inspiciendum, diuidenti fm̄ species, vsq; ad indiuidua, sicut prius dictū est. Nam si omni appareat inesse, siue nulli multa proferenti, postulandum vlr confiteri, aut ferre instantiam in aliquo non sic. Amplius, in quibus possibile est aut specie, aut numero determinare accidens, inspiciendum si nullum horum inest. Vt ꝙ tempus non mouetur, nec est motus, annumeranti quot sunt species motus: nam, si nulla earum inest tempori, manifestum quoniam non mouetur, nec est motus: similiter autem & quod anima non est numerus: diuidenti quoniam omnis numerus aut impar, aut par: nam, si anima neq; impar, neque par, manifestum ꝙ non est numerus: ad accidens igitur per talia, & hoc modo argumentandum.

14. Docu. Declatio.

15. Docu. Declatio.

16. Docu. Declatio.

17. Docu. Declatio.

Sermo

ABRAM

Locus. 39. LOcus vero trigeſimus non⁹ eſt, cuius contrarium eſt magis fugiendum, q̃ contrariũ alterius, illud eſt eligibilius. gratia exempli, quia ſanitas ẽ eligibilior pulchritudine, quia ægritudo eſt magis fugienda, quàm turpitudo. Et ille ſubintrat loca oppoſitorum, de quibus iã prę fatæ ſunt multæ partes in hoc libro.

Locus. 40 Quadrageſimus locus eſt, cuius electio & fuga eſt ſimiliter, min⁹ eligendum eſt, q̃ id, quod eſt tantum eligendum abſq; fuga aliqua.

B Hæc itaq; eſt ſumma omniũ locorum, quę Ariſt. dinumerauit, quę traduximus vt illa intelleximus, in quibus eſt conſiderandũ. Et his eiſdem locis commonſtratur ꝙ res ſit tantum eligibilis. qñ enim cõmonſtratum fuerit, ꝙ aliquis ſit alio eligibilius, commonſtratur, ꝙ ſit eligẽdum, qñ enim auferetur ab eis exceſſus vnius ad alterũ ambo relinquuntur eligenda. In aliquibus aũt rebus ſcimus ex comparationis eſſentia, ꝙ res ſint eligendæ vtræq;, aut altera, vt qui dixerit, ꝙ hęc ſit hac eligibilior, quia ſm ipſius naturam ſit me-

C lior, & altera non ſit ſecundum eius naturam, ex quo enim eſt naturæ affinis, noſcitur, ꝙ ſit eligibile tantũ. Et expedit ꝙ ſumam⁹ hæc loca quatenus poſſibile nobis eſt ſumere ipſorum communitatem, transferentes illa ab eligibiliori ad maius, hoc autem fit ponendo dictiones multiplicationis in eis quadã modica declinatione: quãdo enim ſumuntur ſecundum hanc diſpoſitionem ſunt pluribus rebus vtilia. v.g. quia dicere ꝙ id, quod naturaliter eſt, eligibilius eſt q̃ quod non eſt naturaliter, qñ

vice

MANTINVS

LOcus trigeſimus non⁹ eſt, ꝙ id, cuius contrarium eſt magis fugiendũ, q̃ cõtrariũ alicuius alteri⁹, illud vtique eſt eligibilius illo alio. exẽpli gr̃a, ſanitas eligibilior eſt pulchritudine, qa ęgritudo eſt fugibilior turpitudine. Et is locus includit ſub locis oppoſitorũ, quorũ aliquæ diuiſiones iã p̃ceſſerũt in hoc libro.

Locus quadrageſim⁹ eſt, ꝙ id, qđ ſimili rõne, ſeu indifferenter eſt eligendũ, atq; fugiendũ, illud quidem min⁹ eſt eligibile, q̃ id, quod eſt tantum eligendum, & nõ fugiendum. E

Hi itaq; ſunt oẽs loci, quos Ariſt. numerauit, & nos ſum⁹ interpretati eos, prout nobis fuit cõceſſa eorũ intelligẽtia, qui tm̃ conſideratione indigent magna. Inquit: Et eiſdẽmet locis nũc dictis põt probari, ꝙ res ſit tm̃ eligibilis. nã, cum fuerit ꝓbatũ aliquid eſſe eligibilius aliquo alio, probabit & illud eſſe eligibile, qm̃ ablato exceſſu vnius eorũ ſup aliud, relinquunt oĩa eligibilia. In nõnullis vero cõtingit vt ex eſſentia cõparationis cognoſcamus res eẽ eligibiles, vel oẽs, vel vnã earũ. vt cũ quis

F dixerit hoc eſſe eligibilius illo, quia hoc eſt nã melius, illud vero non natura: nam eo quod eſt bonũ nã, ſcit ipſum eſſe eligibile tm̃. Inquitq;: Sumendi aũt ſunt ij loci quammaxime fieri poterit vtiles, ſi tranſmutemus eos ex eligibiliori ad maius, & ad plus: & hoc quidem fiet, ſi parũpet tranſmutemus dictiones: nã, ſi hac rõne ſumantur; erunt vtiq; vtiles multis rebus. exempli gratia, ſi dicamus aliquid quod eſt ſm naturã, eſt eligibilius eo quod nõ eſt ſecundum naturã, ſi ſumamus vice illius,

ABRAM

G vice illius ſumerem⁹ quòd id, quod naturaliter eſt ſecũdum aliquam diſpoſitionem, ſit magis ſecundũ hãc illam diſpoſitionem q̃ illud, quod eſt ſecundum illam diſpoſitionem præter naturam, tunc hic locus eſſet communis multis rebus alijs à reb⁹ eligendis, & ſubintraret hunc ipſum numerus multorum locorum de illis, quæ prædicta ſunt. Et ſimiliter dum diximus, quod eſt minus miſtum contrario eſt eligibilius, eius vice ſumerem⁹ quod eſt minus permiſtum contrario in eſſendo ali-
H quam rem eſt magis ſecundum illã rem, hic locus eſſet communis multis locis alijs ab eligibilibus, vt quòd quanto res magis alba fuerit minus miſta nigredini, eſt intenſioris albedinis, & ſimiliter ſi ſumeres hanc cõmunitatem in loco ab appoſitione & ablatione, & in multis locis, quæ propoſita ſunt. Et hoc ſignificauit apud nos, ꝙ dignius ſit, quod dictũ eſt de loco, ꝙ non ſũmatur per ipſum præmiſſa in ſyllogiſmo particulari. Et ſicut conſtituuntur hæc loca in conſtructione & deſtructio-
I ne quæſtionũ vniuerſalium, ſic etiã conſtituuntur in deſtructione & cõſtructione particularium: qui enim deſtruxerit vniuerſale, d ſtruxit particulare, & qui conſtruxerit vniuerſale, conſtruxit particulare. Et iterũ loca communia exceſſuum, prout ſunt quę fiunt ab oppoſitis, & à priori, & digniori, & coniugatis, & caſibus, conſtituuntur in conſtructione & deſtructione particularis, ſicut cõſtituta ſunt in conſtructione & deſtructione vniuerſalis: diuulgatio enim horum locorum ſecundum hanc rem eſt vna.

MANTINVS

& dicamus, quod eſt ſecundum na- K
turam in aliqua re illud quidem eſt magis in ea re, quàm ſit in eadem re non ſecũdum naturam, tunc huiuſmodi locus eſt communis multis rebus citra res eligibiles: & ſic includentur ſub eo multa loca eorũ, quæ præceſſerunt. Similiterq;, cùm dicimus, quòd id, quod eſt impermixtius ex contrario, dum in tali re exiſtit, eſt vtiq; eligibilius in ea re, tunc is locus eſt quoq; communis multis rebus pręter res eligibiles. vt cùm dicimus, quòd quanto res alba fuerit minus mixtior nigredini, erit L
vtiq; albior, pariq; ratione fieri poterit, ſi capiamus huiuſmodi vniuerſalitatem per locum ex additione & ablatione, & per plures locorum prędictorum. Et ex hoc videtur Ariſt. velle, quòd id, quod debet magis nominari locus, eſt id, quod non ſumitur in propoſitione ſyllogiſmi particularis, Inquit: Et quemadmodum vtimur his locis ad conſtructionem, & deſtructionem problematum vniuerſalium, ita quoque poſſumus eis vti ad deſtructionem
& conſtructionem particularium: M
nam, ſi quis vniuerſale deſtruat, ipſum quoq; particulare deſtruit, & ſi vniuerſale conſtruit, & particulare ipſum etiã conſtruit. Loca quoq; vniuerſalia vtilia, vt quæ ex oppoſitis fiunt, & ex priori, & ex conuenientiori, atq; ex caſibus & vſibus vel coniugatis, ita veniunt in vſum ad cõſtructionẽ particularis, eiusq; deſtructionem, vt ad conſtructionem vniuerſalis, eiusq; deſtructionem: nam probabile circa hoc eſt vtique idem.

Ariſt.

ARISTOTELIS TOPICORVM LIBER QVARTVS.

SVMMA LIBRI.

De locis quibuſq; generis: ſimul atque de differentiæ locis perpaucis.

Problematum generis aliquot loci. Cap. 1.

POſt hæc autem de ĩs, q̃ ad genus, & proprium, inſpiciendũ. ſunt autem hæc elementa eorum, quæ ſunt ad terminos, & his ipſis raro conſiderationes fiũt diſputantibus. Si ergo ponatur genus alicuiũs exiſtentium, primũ quidem inſpiciendũ ad oĩa, quæ cognata ſunt ei, quod dr̃, ſi de alio non p̃dicaẽ: quemadmodũ eſt in accidente. vt ſi voluptatis, bonum ponaẽ gen⁹, ſi aliqua voluptas nõ
B bonum. Nam, ſi hoc, manifeſtum eſt qm̃ non genus bonum voluptatis: nam genus de oĩbus quæ ſunt ſub ipſo ſpeciebus prędicaẽ. Deinde ſi non in eo quod quid eſt prædicaẽ, ſed vt accidens. Quẽadmodum album de niue, de anima, à ſeipſo agitatum. Neque enim nix idipſum quod eſt, album: quapropter non eſt genus album niuis: neque anima idipſum quod eſt, agitatum: nam accidit ei moueri, quemadmodum & animali frequenter & ambulare, & ambulans eſſe. Amplius, agitatum non quid eſt, ſed quid faciens, vel patiens ſignificare vr̃: ſilr aũt & album: nõ enim quid eſt nix, ſed quale quid eſt indicat: quare neutrum horum in eo quod quid eſt prædicatur. Maxime aũt in accidentis definitione inſpiciendum, ſi aptatur ad dictum genus. Vt ad quæ nunc dicta ſunt: contingit enim quippiam mouere ſeipſum, & non: ſimiliter autem & albũ eſſe, & non: quare neutrum horum gen⁹, ſed ac-
C cidens, eo cp accidens dicimus, quod contingit idem ineſſe alicui, & non. Amplius, ſi non in eadem diuiſione eſt genus, & ſpecies, ſed hęc quidem ſubſtantia, illud aũt quale: aut hoc quidem ad aliquid, illud autem quale. Vt nix quidem, & cygnus ſubſtantia, album aũt non ſubſtantia, ſed quale: quare non eſt genus album niuis, neq; cygni. rurſum diſciplina quidem ad aliquid, bonum aũt, & pulchrum quale: quare non eſt genus pulchrum, vel bonum diſciplinæ: nam genera eorum, q̃ ſunt ad aliquid, & ipſa ad aliquid oportet eſſe: vt in duplici. etenim multiplex eſt genus duplicis, & ipſum eorum, quę ſunt ad aliquid eſt. Vt vr̃ autem dicaẽ, in eadẽ diuiſione oportet genus eſſe ſpeciei: nam, ſi ſpẽs ſubſtantia, & genus: & ſi quale quippiam ſpecies eſt, & genus quale quippiã: vt ſi

1. locus. Declatio.

2. locus. Declatio.

3. locus Declatio.

4. locus. Declatio.

album

G album quale quippiam,& color. Similiter autem & in alijs'. Rursum,si necesse fuerit,vel si contigerit genus participare quod positum est in gñe. Terminus aũt eius,quod est participare,est suscipere participati rationem. manifestum igitur,qm̃ species quidẽ participant genera,genera aũt species non. nam species suscipit generis rationem,genus autem speciei non: considerandum igitur si participat,vel contingit assignatũ genus participare speciem: vt si quis entis,vel vnius,genus quippiã assignauerit, accidet enim genus participare speciem: nam de omnibus,quę sunt,ens,& vnũ prædicantur: quare & ratio eorum. Amplius,si de aliquo assignata species vera est,genus autem non. Vt si ens,aut scibile opinabilis genus ponatur: nam de non ente opinabile prædicabitur: multa enim non entia opinabilia sunt. at cꝓ ens,vel scibile non prędicatur de non ente,manifestum: quare non est genus ens,neq; scibile,

H opinabilis: nam de quibus species prædicatur, & genus oportet prædicari. Rursum, si nullam specierum contingit participare quod positum est in genere. Nam impossibile est participare genus,quod nullã specierum participat, nisi aliqua secundũ primã diuisionem specierũ sit,illæ aũt genus solum participant: si igitur motus genus voluptatis ponatur, considerandum si neq; corruptio,neq; alteratio voluptas,neq; vllus reliquorum,qui assignari solent,motum. manifestũ enim,qm̃ nullam specierum participabit,quare neq; genus,eo cꝓ necessarium est quod genꝰ participat, & specierũ aliquam participare: quare non erit species motus voluptas,neq; indiuiduorũ,neq; eorum quicquam, quæ sub specie motus sunt: nã & indiuidua participant speciẽ,& genus: vt quidã homo,& hominem participat,& animal. Amplius,si de pluribꝰ

I dicitur q̃ genus,quod in genere positum est. Vt opinabile, q̃ ens: nam & ens,& non ens,opinabile: quare non erit opinabile species entis: de pluribus enim semper genus, q̃ species prædicatur. Rursus,si de æqualibus genus & species dicuntur. Vt si eorũ, quæ omnia consequuntur,hoc quidem species,illud autem genus ponat': quemadmodũ ens,& vnũ: omne enim ens,& vnum: quare neutrum neutrius genus,eo cꝓ de æqualibus dicuntur. Similiter autẽ & si primũ,& principiũ ad seinuicẽ ponantur: nam & principiũ, primum,& primũ,principiũ: quare aut vtraq; quæ dicta sunt idẽ sunt,aut neutrũ neutrius genus. Elementum aũt est ad omnia huiusmodi, quod de pluribus genus q̃ species,& differentia dicitur: de paucioribus enim etiã differentia dicitur q̃ genus. Videnť autẽ etsi alicuius indifferentium specie non sit genus quod dictũ est genus,vel non videatur. Cõstruenti aũt si est alicuius: idem enim

5. Locus Declatio.

6. Locus Declatio.

7. Locus Declatio.

8. Locus Declatio.

9. Locus Declatio.

10. Locus Declatio.

oĩum

omnium indifferentiũ ſpecie genus: ſi igitur vnius mõſtretur, ma
A nifeſtum qm̃ omniũ: & ſi vnius non, manifeſtum qm̃ nullius, vt ſi D
quis inſecabiles ponens lineas, indiuiſibile genus earum dicat eẽ:
nam linearũ habentium diuiſionẽ non eſt quod dictũ eſt, genus,
cum ſint indifferentes ſm̃ ſpeciem: indifferẽtes enim ſubinuicem
ſecundum ſpeciem, rectæ lineæ omnes.

Sermo de locis ipſius generis, & ſunt illa, de quibus ſit mentio in Quarto lib. Cap. 1.

ABRAM

GEneris autem loca vniuerſaliter vtilia ſunt definitionibus, quoniã definitiones conſtituunt, vt dictum eſt, ex genere & differen
B tia: & in hoc libro Ariſt. connectit loca differentiæ locis ipſius generis ob illorum paucitatem: maior autem pars ſcrutinij, quod faciunt Topici de re, eſt an ſit, aut non ſit, nunquid vero ſit genus, aut proprium, aut definitio, raro id faciunt. Sed generis ſcrutinium vniuerſaliter vtile eſt huic arti, & arti demonſtrationis: poſſibile enim nobis eſt ex his locis colligere loca demonſtratiua.
Baſes autem horum locorũ (vt ait Themiſtius) ſunt quatuor: quarum prima eſt, quòd genus ſit inſeparabile à re, cuius eſt genus, immo eius
C prędicatio ſit neceſſaria, quia ſi eſſet ſeparabile, eſſet accidens: ſecunda autem eſt quòd prædicetur de toto eius ſubiecto, ſicut eſt prædicatio animalis de omni homine: & tertia, quòd prædicatione ſuperet ſubiectum, hoc eſt, quòd ſit vniuerſalius illo, non illi æquale: ſicut animal ſuperat hominem, quia ſi eſſet æquale, eſſet proprium, aut differẽtia: quarta aũt ꝙ prædicet̃ de ſubiecto in eo ꝙ quid ſit, quia niſi eſſet ī eo ꝙ quid ſit, non eſſet genus, & qñ defuerit

MANTINVS

SOca aũt generis vtr̃ ſunt vtilia ad ipſas definitiones, qm̃, vt dictũ eſt, ipſæ definitiones ex genere, & dr̃ia conſtãt: ī hoc aũt Quarto libro annectit loca ipſius dr̃iæ locis E
generis, quia ſunt pauca admodum vt plurimum aũt ipſi Dialectici inq̃runt de ipſa re, vtrum ſit tm̃, vel non ſit, ſed vtrum ſit genus, vel propriũ, aut definitio raro id quærunt. verũ inquiſitio per genus, deniq; conducit in hac arte & arte demõſtratiua: nam ex his locis poſſumus colligere loca demonſtratiua, elementa autẽ horum locorum (vt inquit Themiſtius) ſunt quatuor: primum eſt, vt ipſum genus ſit inſeparabile à re, cuius eſt genus, ſed eius prædicatio de ea ſit neceſſaria, nam ſi eſſet ſeparabile eſſet vtiq; accidens: ſecundũ, vt p̃dicetur de omni ſubiecto eius, vt eſt prædicatio aĩalis de omni homine, nam ſi prędicaret̃ particulariter, eſſet quoq; accidens: tertium, vt in ſua p̃dicatione ſuperet, ac excedat ipſum ſubiectum, hoc eſt, vt ſit communius eo, & non ęquale illi, ſicut animal excedit ſuper hominem: nã ſi eſſet æquale ei, tunc eſſet propriũ, vel differentia: quartum eſt, vt prædicetur de ſubiecto in eo quod quid, quoniam, ſi non eſſet in eo quod quid, non eſſet genus. Cumq; F
defuerit

ABRAM

G defuerit generi vna harũ quatuor conditionũ, interimit esse genꝰ, & non sit verum ipsum esse genꝰ, nisi inuentione oĩum in eo. Et ideo destructio generis facilior est ipsiꝰ cõstructione, quia ꝑdicatur res de aliqua re in eo ꝙ quid sit, ꝓter ꝙ sit illius genus, sed sit nomen commutatum loco alterius nominis, & oratio commutata vice noĩs, vt dicimus in responsione ad quid sit vacuum, ꝙ sit locus in quo non est corpus. Et non sufficit ei ẽt, ꝙ sit inseparabile, neq; ꝙ superet suũ subiectũ, aut ꝙ sit ꝑdicatum de toto: multa.n. acci-
H dentia sunt harum conditionum.

Locus. 1. Sicq; principium locorũ, de quibus meminit Arist. est, ꝙ diuidamꝰ spẽm, de qua ꝑdicatur res, q̃ est illiꝰ genus: & si inuenerimus aliquas species, aut indiuidua, ĩ quæ diuiditur hæc species, de qua non prædicatur hæc res, quæ posita est esse illius genus, manifestum est, ꝙ non sit illiꝰ genus: ex quo generis conditionis est ꝙ prædicetur de tota specie. verbi gratia, vt si quis ponat bonum genus delitiarum, diuidimꝰ delitias in
I suas species, & inuenimus quasdam non esse bonas: hinc ostẽsio est, bonum non esse genus delitiarum. Et ille est locus demonstratiuus sumptus ex rei essentia: & compositio figuræ syllogisticæ huius loci est in secunda spẽ secundæ figuræ. exempli gratia, ꝙ dicamus bonũ non ꝑdicat de omni delitia, vniuersali prædicatione, genus autẽ ꝑdicat de suis speciebus vniuersali ꝑdicatione: sicque duabus conuersionibus cõcluditur, ꝙ bonum non sit genus delitiarum & vsr impose est huic loco, quin inferat dictio generis in ipso syllo.

Secun-

MANTINVS

defuerit vna harum quatuor cõditionũ generi, nõ erit amplius genꝰ, neque erit vere genus, nisi obtineat oẽs has conditiones: & ideo facilius est destruere ꝑ genus, q̃ construere, qm̃ põt prædicari aliquid de aliquo in eo qđ quid, & tñ non erit genus, sed erit nomen sumptũ vice alteriꝰ noĩs, & oratio sumpta vice vniꝰ nominis: vt cum ad ĩterrogationẽ qđ sit vacuum respondemꝰ, ꝙ est locꝰ, in quo nõ est corpꝰ. Neq; satisque est ipsum esse inseparabile, neq; vt non superet suum subiectum, vel vt fit prędicatũ de oĩ, quia multa dãtur accñtia, q̃ has cõditiões obtinẽr.

Primus ergo locorũ ab Arist. hic positus est, vt diuidatur spẽs, de qua ꝑdicatur aliqua res, q̃ est genus eius: & si inuenerimus aliquas spẽs, vel indiuidua, in q̃ diuiditur illa spẽs, de qua non ꝑdicetur illa res, q̃ fuit posita pro genere, tunc manifestum est, ꝙ ipsa non est genus, cũ vna ex conditionibus ipsius generis sit, vt ꝑdicet de oĩ specie. vt exempli gratia, si quis dicat, ipsum bonũ esse genꝰ voluptatis, tunc diuidemus voluptatẽ in suas species, & si inuenerimus aliquam voluptatum non esse bonã, tunc concludimus ex hoc, ipsum bonum non esse genꝰ voluptati. Et est locus demonstratiuus sumptus ex essentia rei, & cõponit figura syllogistica huius loci in secundo mõ secũdæ figuræ. exempli causa, vt dicamꝰ bonum non ꝑdicatur de oĩ voluptate, q̃ sumitur pro eius spẽ ꝑdicationi vsĩ, sed genus prædicatur de suis spẽbus ꝑdicatione vsĩ, ergo concluditur ꝑ duas conuersiones, bonũ nõ esse genus voluptatis: & tandem impose est in hoc loco, quin dictio generis

ABRAM

A Secundus locus eſt, ſi quod poſi-
Locus. 2. tum eſt genus, non ꝑdicetur de illo quod poſitum eſt eſſe illius ſpēs ī eo ꝙ quid ſit, non eſt illius genus, prout eſt prædicatio albedinis de niue, & prædicatio mouendi ex ſeipſa de ipſa aīa: albedo. n. non ꝑdicatur de quiditate niuis, neq; mobile ex ſeipſo de ipſius aīæ quidditate. Et hic locus eſt demōſtratiuus ex rei eſſentia, eſt enim pars illi⁹, quod ſumptū eſt in generis definitione.

Locus. 3. Tertius aūt locus eſt, ꝙ conſideremus, quod poſitū eſt pro maiori parte, & an illa non inuenerimus in
B vno ꝑdicamento, & an illi cōueniat accidentis definitio: ſicq; illud non eſt pro maiori parte, quia ineſt ſub iecto, & non ineſt, ſicut motus aīæ: poſſe nanq; eſt illam moueri, & non
Locus. 4. moueri: genus aūt eſt inſeparabile.

Quartus locus eſt, ꝙ cōſideremus illa, q̄ poſita ſunt genus & ſpēs, & ſi illa non inuenerimus in vno prædicamento, deſtruimus ꝙ ſit genus illi⁹ ſpeciei. v.g. qui poſuerit albedinem gen⁹ calcis & niuis, calx enim & nix ſunt in prædicamento ſubſtantię, &
C albedo in prædicamento qualitatis. Et hic quidem locus eſt demonſtratiuus in deſtructione: q̄n enim genus eſſet in alio ꝑdicamento à prædicamento, in quo eſt ſpecies, non ꝑdicaretur de illa in eo ꝙ quid ſit.

De dubijs autem, q̄ occurrunt ī hoc prædicamento relationis inter reliqua ꝑdicamēta, iam expleta eſt oratio de illis in lib. Prædicamentorū: ipſę enim opinatur ibi, ꝙ ſint q̄dam res, quæ ſunt pars qualitatū, & earū genera ſunt ad aliquid: ſicut eſt ſcriptura & grammatica, quarū genus eſt ipſa ſcientia: accidit autem hoc, quia

MANTINVS

generis ſit ordinata in ipſo ſyll'o. D

Locus ſecund⁹ eſt, ſi ſuppoſitum fuerit genus, quod non prædicet' de ea re, quæ fuit poſita pro eius ſpecie, in eo ꝙ quid, tunc illud non eſt eius genus. vt cum album prædicat' de niue, & id quod mouetur ex ſe, de ipſa aīa, q̄n album non ſignificat q̄d eſt nix, neq; quod ex ſe mouetur, ſignificat quid ſit aīa. Et loc⁹ is eſt demōſtratiuus ſumptus ex eſſentia illius rei, quæ eſt pars rei ſumptæ in definitione generis.

Tertius locus eſt', vt inſpiciamus id quod pro genere poſitum eſt, & ſi conueniat ei definitio accidentis, E tunc non eſt genus, hoc eſt, ꝙ inſit ſuo ſubiecto, & non inſit. vt eſt ipſe motus ipſi aīæ, q̄n ipſa poteſt moueri & non moueri: genus vero eſt inſeparabile.

Locus quartus eſt, vt cōſider⁹ id, quod pro genere & ſpecie aſſignatur, & non reperiant' in eodē ꝑdicamento, tunc deſtruemus illud eſſe genus. exempli gr̄a, ſi quis aſſignet albedinē eſſe genus ad ipſam calcē, ac ad niuem. nā calx & nix ſunt in ꝑdicamento ſubſtantiæ, albedo vero in prædicamēto qualitatis. & hic locus eſt dem̄ratiuus in deſtruendo. F q̄n, cùm ipſum genus fuerit in alio ꝑdicamento q̄ in eo, in quo eſt ſpēs, non ꝑdicabit' de ea in eo, qđ quid.

De dubijs vero, q̄ inſurgunt circa hoc, maxime in ꝑdicamento relationis inter cætera, iā exacte fuit explicatum hoc negociū in lib. Prædicamentorū: nam ibi viſum eſt aliqua eſſe, q̄ ex qualitatibus ſunt, quorum tn̄ genera ſunt ex ꝑdicamēto ad aliquid: vt grammatica, & ſcriptoria facultas, quarū genus eſt ſcīa: hoc aūt

ita

ABRAM

A quia natura relationis euenit oĩb⁹ prædicamentis,& accidit illis: & aliquando ſignificatur ſpecies nomine prædicamẽti ſubiecti relationis, & genus ſignificatur nomine ſignificante conceptum relationis. Et fit ambiguitas, quomodo vna ſpecies ſit in vno prædicamento, & ipſi⁹ genus in alio prædicamento: hoc autẽ fit ob nominis appellationem.

Locus 5. Quintus autem locus eſt, ꝙ conſideremus,an ſpeciei definitio ſit vera de genere,ſicut definitio generis

B eſt vera de ipſa ſpecie,quia tunc qđ poſitum eſt eſſe genus, non eſt genus,quoniam oportet ꝙ genus prædicetur de pluribus, q̃ ipſa ſpecies: gratia exempli,vt qui poſuit vnum genus entis, quia de paucioribus q̃ de quibus eſt verum ipſum ens, eſt verum ipſum vnum, & ſimiliter ꝙ nomen multitudinis ſit genus numeri.

Locus. 6. qui eſt. 6. & 7. 1 Ari. Sextus locus eſt,quando quicqd

C eſt poſitum eſſe ſpecies cuiuſdã generis,& non eſt vna ſpecierum, in quas hoc genus diuiditur,neque remota neque proxima, neque illis communis,id,quod poſitum eſt genus,non eſt genus. v. gr. qui poſuit motum genus voluptatis, ſi voluptas non ſit translatio, neque alteratio,neque crementum,neq; generatio,nec vlla ſpecierum,in quas diuiduntur ſingulæ ſpecies motus : ipſe itaque motus non eſt voluptatis genus. Hic autem locus eſt demõſtratiuus,quia neceſſario de quo prædicatur genus de ipſo, prædicatur aliquid de ſpecieb⁹ generis, aut ipſum eſt vna de ſpeciebus generis: ſin aũt, prædicaretur de illo prædicatione accidẽtis. Et hic locus redit ad illud,

cui

MANTINVS

ita contingit,quia natura ipſius re- D latiui inſequit oĩa p̃dicamẽta, eisq; accidit: & nõnunq̃ ſignatur ſpecies p̃ nomen p̃dicamenti, quod eſt ſubiectum ipſius relationis,& genus ſignificatur p̃ nomen indicans ipſã relationẽ. Et tunc orit ambiguitas, qualiter vna ſpẽs ſit ĩ vno p̃dicamẽto,& eius genus in alio p̃dicamẽto: hoc tñ cõtigit pp noĩs appellationẽ.

Locus quintus eſt,vt inſpiciamus vtrum definitio ſpeciei verificatur de ipſo genere, ſicut definitio generis vere dr̃ de ipſa ſpecie,tunc id, qđ fuit aſſignatum pro genere, non eſt genus,propterea quia oportet vt ge- E nus p̃dicetur de pluribus,q̃ p̃dicatur ipſa ſpẽs: vt qui dicunt ipſum vnum eſſe genus ad ipſum ens, nã pauciora ſunt illa,de quibus vere dr̃ vnũ,q̃ ea de quibus vere dr̃ ens : pari ratione,qui dicit multitudinem eſſe genus ad numerum.

Locus ſextus eſt, ꝙ quicquid aſſignatur pro ſpecie alicuius gñis, quę non ſit vna ex ſpẽbus,in quas diuidit illud genus,tũ propinquis, tum remotis,neq; cõicat cũ eis,tũc illud, quod aſſignat pro genere,nõ eſt genus.exempli gra,ſi quis dicat, motũ eſſe genus voluptatis: nam ſi volu- F ptas non ſit translatio, neq; alteratio, neq; incrementũ, neq; gñatio, neq; aliqua ſpecierũ, in quas diuidi tur quodlibet genus motus, tũc motus ipſe non erit gen⁹ voluptatis. Is tñ locus eſt demõſtratiuus, propterea, quia neceſſe eſt, vt id,de quo p̃dicat genus, p̃dicet etiam de eo aliqd ſpẽrũ gñis,vel vna ſpẽrũ gñis, alias. n. p̃dicaret de eo p̃dicatione accñtis. Et tũc locus is reduceretur ad eum locum ,in quo prædicatio deficit à

præ-

ABRAM

A cui deficit ꝓdicatio in eo ꝙ q d ſit.

Locus. 7. qui eſt. 8. &. 9. Septimus vero locus eſt ꝙ conſi deremus an ſpecies dicatur dē pluri bus,q̄ dicatur genus, illud nō eſt ge nus. verbi gratia, qui poſuit ens genus imaginabilis: maginabile enim eſt vniuerſalius ente: & ſimiliter ēt ſi genus & ſpecies dicantur recipro ce, vt dixit, qui poſuit principium genus primi: quando enim inuenitur ſpecies ſecundum vnam harum duarum diſpoſitionum, quod poſi tum eſt non eſt illius genus, quādo ſcilicet fuerit generi æquale, aut il-

B lud ſuperans. Et hic locus redit ad ſe dem, quæ eſt, quòd genus ſuperet ſpeciem.

Locus. 8. qui eſt 10. Octauus locus eſt, ꝙ conſidere mus quod poſitum eſt genus alicui ſpeciei: quia ſi illud inueuiremus ꝙ non ſit genus vlli rerum, quæ non differunt ſecundum ſpeciem, dico ſm ſpecies huius ſpeciei, id quod po ſitum eſt eſſe genus, non eſt genus: & ſi illud inuenerimus genus vnius illarum, eſt genus omnium. Hic. n. locus fit ad conſtructionem, & de ſtructionem. exempli gratia in con

C ſtructione, quia ſi animal fuerit ge nus Scitharum, illud eſt omniū ſpe cierum hominum: huius autem exemplum in deſtructione eſt, vt qui poſuit impartibile genus linea rum indiuiſibilium: indiuiſibile enim non verificatur de lineis diui ſibilibus: diuiſibiles autem & indiui ſibiles ſunt vnius ſpeciei. Hunc au tem locum eſſe demōſtratiuum in deſtructione eſt notū ex prædictis: genus. n. eſt vnū idem oīum rerum q̄ ſunt vnæ ſpecie, & ſi ſit quarundā eſt omnium: eſt enim genus aliqua rum ex parte qua eſt genus oīum.

MANTINVS

prędicatione in eo quod quid. D

Locus ſeptimus eſt, vt inſpiciam⁹, vtrum ſpēs dicatur de pluribus, q̄ ip ſum genus dſ: nam tunc illud nō eſt genus. exēpli gr̄a, ſi quis dicat, ens eſ ſe genus ad opinabile nam opinabi le cōis eſt ipſo ente: pari rōne, ſi ge nus & ſpēs dican̄ æqualiter, vt q di cit ipſum principiū eſſe genus ad ip ſum primū: nam, eū inuenerimus ſpēm vnius illarū duarum rerū, tūc illud, quod poſitum eſt pro gne, nō erit genus, ſ. quia etit id æquale ge neri, vel ſuperabit illud: Hic aūt lo-

E cus reducit ad illam regulā, in qua dicitur ꝙ genus ſuperat ſpeciem.

Locus octauus eſt, vt inſpiciam⁹ id, quod poſitum eſt pro genere ali cuius ſpeciei, & ſi inuenerimus ipsū non eſſe genus alicui rerū, quæ nō differunt ſpecie, hoc eſt ſpecieb⁹ hu ius ſpeciei, tunc illud, quod ponitur eſſe genus, nō erit genus: ſi vero in uenerimus ipſum eſſe genus vni il larum, erit vtiq; idem & oībus: nam is locus facit ad conſtruendum & de ſtruendū: ad conſtruendum quidē, vt eum dicimus, ſi animal eſt genus ad æthiopes, tunc erit genus cunctis F ſpeciebus hoīum: ad deſtruendum vero, vt ſi quis dicat ipſum indiuiſi bile eſſe genus ad lineas indiuiſibi les, quoniam indiuiſibile non vere dicitur de lineis diuiſibilibus: diui ſibiles autē & indiuiſibiles ſunt eiuſ dem ſpeciei. Quòd autem is loc⁹ ſit demonſtratiuus in deſtruendo, ſa tis patet ex prædictis, qñ genus eſt idem cunctis rebus, quæ ſunt eiuſ dem ſpeciei: & ſi ſit alicui earum ge nus, erit vtiq; & omnib⁹, qm̄ eſt ge nus quibuſdam earum ea rōne, qua eſt genus cunctis earum.

De

CONſiderandum autem, & ſi quod aliud genus eſt aſſignatæ ſpeciei, quod neq; continet aſſignatum genus, neq; ſub illo eſt. Vt ſi quis iuſtitiæ ſcīam ponat genus: eſt enim virtus genus, & neutrum generū reliquum continet: quare non erit ſciētia genus iuſtitiæ. Videt enim, qñ ſpecies vna ſub duobus generibus eſt, alterū ab altero cōtineri. Habet aūt dubitationē in quibuſdā quod hmōi eſt: nam vī quibuſdam prudentia, & virtus, & ſcientia eſſe, & neutrum genus à neutro contineri: non tñ ab omnibus conceditur prudentiam ſcientiam eſſe. Si igitur quis admittat qđ dictum eſt verum eſſe, attamen ſubalterna, vel ſub eodē ambo fieri quæ eiuſdē ſunt genera neceſſariū videbit eſſe, quēadmodū & in virtute & in ſcīa accidit: vtraq; enim ſub eodē genere ſunt: nam
H vtrunq; eorum habitus, & diſpoſitio eſt. Conſiderandū igitur, ſi neutrum eſt in aſſignato genere. ſi enim neq; ſubalterna ſunt genera, neq; ſub eodem ambo, non erit quod aſſignatum eſt genus. Cōſiderandum autem & genus aſſignati gñis, & ſic ſemper ſuperius genus, ſi oīa prædicant de ſpecie, & ſi in eo quod quid eſt prædicantur. Nam omne ſuperius genus, prædicari oportet de ſpecie in eo quod quid eſt: ſi ergo alicubi diſſonet, manifeſtum, qm̄ non eſt genus quod aſſignatum eſt. Rurſum, ſi genus participat ſpēm vel ipſum, vel aliquod ſuperiorum generū. Nam nullum ſuperiorum participat quod inferius eſt. deſtruenti igitur quemadmodū dictum eſt vtendū, aſtruenti autem ſi confiteatur quidem ineſſe ſpeciei quod dictum eſt genus, at vt genus ineſt dubitetur, ſufficit oſtendere aliquid ſuperiorū generum in eo quod quid eſt, de ſpecie prædicari. Vno enim in eo quod quid eſt p̄dicato, oīa & ſuperiora illius, & inferiora, ſi p̄dicant de ſpē in eo qđ quid eſt p̄dicabū
I tur: quare & aſſignatum genus in eo quod quid eſt prędicabitur: q; autem vno in eo quod quid eſt prædicato, oīa etiam reliqua (ſi prædicant) in eo quod quid eſt prædicabunt, per inductionem ſumendum. Si aūt ſimpliciter ineſſe dubitetur aſſignatū genus, nec ſufficit oſtendere aliquod ſuperiorū generum in eo quod quid eſt de ſpecie prędicari: vt ſi ambulationis genus quiſpiam aſſignauit lationem, non ſufficit oſtendere q; motus eſt ambulatio, ad oſtendendum q; latio eſt, eo q; & alīj motus ſunt: ſed oſtendendum, q; nullum participat ambulatio eorum quæ ſunt fm eandē diuiſionem, niſi lationem: nam neceſſe eſt quod genus participat, & ſpecierum aliquam partici pare fm primam diuiſionem: ſi enim ambulatio neq; augmentationem, neq; diminutionē, neq; alios mot⁹ par-

11. Locus. Declatio.

12. Locus. Declatio.

13. Locus Declatio.

14. Locus Declauo.

A participet, manifeſtum qm̃ lationem participabit: quare erit genꝰ latio, ambulationis. Rurſum, de quibus ſpecies, quæ poſita eſt vt genus prædicatur, conſiderandum ſi & aſſignatum genus in eo quod quid eſt, de ipſis eiſdem prædicatur, de quibus & ſpecies: ſimiliter autem & ſi omnia quæ ſupra genus ſunt. Nam, ſi alicubi diſſonat, manifeſtum, quoniam non eſt genus quod aſſignatum eſt: ſi enim eſſet genus, omnia & ſuperiora illius, & ipſum, in eo quod quid eſt prædicarentur deīs, de quibus & ſpecies in eo qđ quid eſt prædicatur: deſtruenti igitur vtile, ſi non prædicetur genus in eo quod quid eſt de quibus & ſpecies prædicatur: aſtruenti autem ſi prædicetur in eo quod quid eſt, vtile: accidet enim genus & ſpeciem de eodem in eo quod quid eſt prædicari: quare & idem ſub duobus generibus ſit: neceſſe eſt igitur ſubalterna genera eſſe. Si igitur oſtendatur quod volumus genus aſtruere non

B eſſe ſub ſpecie, manifeſtum quoniam ſpecies ſub hoc erit: quare oſtenſum erit, quoniam genus hoc. Conſiderandæ autem & rationes generum, ſi aptantur ad aſſignatam ſpeciem, & ad participantia ſpeciem. Neceſſe eſt enim generum rationes prædicari de ſpecie, & deīs, quæ participant ſpeciem: ſi igitur in aliquo diſſonet, dilucidū quoniā non eſt genus quod aſſignatum eſt. Rurſus, ſi differentiam vt genus aſſignauit. Vt ſi immortale, genus Dei: nam differentia eſt aīalis immortale, eo ꝙ aīalium alia mortalia, alia immortalia: manifeſtum igitur, qm̃ peccant, nullius enim differētia eſt genus. Quod autem hoc verū, manifeſtum: nulla enim differentia ſignificat quid eſt, ſed magis quale quid, vt gresſibile, & bipes. Et ſi differentiam in genere poſuit tanq̃ ſpeciem. Vt impārem quidem numerum: differentia enim numeri impar, & non ſpecies eſt: neq; videtur participare differentia genus: nam omne,

C quod participat genus, vel ſpecies, vel indiuiduum eſt: differentia autem neq; indiuiduum, neq; ſpecies: manifeſtū igitur qm̃ nō participat genus differentia, quare neq; impar ſpecies erit, ſed differētia, qm̃ non participat genus. Amplius, ſi genus in ſpecie poſuit. Vt contiguitatem idipſum quod eſt cōtinuitatem: aut mixturam idipſum, quod eſt temperamentum: aut (vt Plato definiuit) lationem ſm locum mutationem: non enim neceſſarium contiguitatē continuitatem eſſe, ſed è conuerſo, continuitatem contiguitatem: non enim omne contiguum continuatur, ſed quod continuatur, contiguum eſt: ſimiliter autem & in alīs: nam neq; mixtura oīs, temperamentum: nam ſiccorū mixtura non eſt temperamētum, neq; ſm locū mutatio omnis, latio: nam ambulatio nō videtur latio eſſe: penè enim in īs quæ inuoluntarie locū ex loco pmutāt, di-

15. Locus. Declaratio.

16. Locꝰ. Declaratio.

17. Locꝰ. Declatio.

18. locus. Declatio.

19. locus. Declatio.

G citur latio, quemadmodum inanimatis accidit: manifestum autē, qm̄ & de pluribus species dr̄ q̄; genus in assignatis, cum oporteat è contrario fieri. Rursum, si differentiam in spē posuit. Vt immortale idipsum quod est Deum, nam accidit de æqualibus, aut pluribus q̄ speciem dici: differentia aūt semper de æqualibus, aut pluribus q̄; species dicitur. Amplius, si in differentia genus posuit. Vt colorem idipsum quod est congregatiuum, aut numerum quod impar. Et si genus vt differentiā dixit. Possibile est enim aliquē talem susc ipere positionem, vt temperantię, mixturam dr̄iam: aut lationis, ſm locum mutationem: inspiciendum autem oīa q̄ sunt huiusmodi, per eadem: cōicant enim loci: de pluribus enim genus q̄ differentiam oportet dici, & non participare differentiā. Sic autem assignato, neutrum eorum, quæ dicta sunt, possibile est accidere: nam & de paucioribus dicetur, & participabit genus differē

H tiam. Rursum, si nulla differentia generis prædicatur de assignata specie, nec genus prædicabitur. Vt de anima neq; impar, neque par prædicatur: quare nec numerus. Amplius, si prius est natura species, & simul interimit genus. Videtur enim contrarium. Amplius, si contingit relinquere dictum genus, vel differentiā (vt animam, moueri; opinionem: verum, & falsum) neutrum erit dictorū genus, vel differentia. Videtur enim genus & differentia sequi quandiu fuerit species.

Latioquid

20. locus. Declatio.

21. locus. Declatio.

22. locus. Declatio.

23. locus. Declatio.

24. locus. Declatio.

25. locus. declatio.

Sermo de alijs locis generis. Cap. 2.

ABRAM

NOnus autem locus est, ꝙ cōsideremus spēm, quæ posita est sub aliquo genere, si illius est aliud genus, quod non contineat genꝰ positum, nec ipsum cōtineat positum genus: quia si hoc ita fuerit, qđ positum est, genus non est. Verbi gr̄a, quia siquis poneret sciētiam genus iustitiæ, & inueniamus virtutē actiuam, quæ est genus iustitiæ non cōtinere scientiam, neq; sciētia ipsam continet: per hoc itaq; destruitur, ꝙ scientia sit genus iustitiæ. Quod autem qñ ponunt duo genera vniꝰ rei, oporteat vnum illorum continere alterum, hoc apparet in multis rebus. Verbi gratia auis & aīal sunt genera corui, auis autem continetur

Locus. 9. qui est. 11.

I

in

MANTINVS

LOcus nonus est, vt cōsiderem⁹ spēm assignatā sub aliquo genere, vtrum habeat aliud genus, qđ non cōtineat illud genus positum, aut non contineat ab illo posito: nā si ita res se habuerit, tūc id, qđ ꝑ genere assignatum fuit, non erit genꝰ. exempli gr̄a, si quis dicat scīam esse genus iustitiæ, & inueniamus virtutem actiuam, q̄ est genus ad virtutē, nō cōtinere scīam, neq; ab ipsa sciētia contineri, tunc p hoc destruitur ipsam scīam esse genus virtutis, vel siquis īposuerit duo genera vni rei, tūc ēt oportebit vt vnū eorū contineat alterū. & hoc ꝑspicuū & ī multis rebus, exēpli gr̄a auis & aīal sunt duo gña ad iꝑm coruū, & coruꝰ cō-

M

tine-

ABRAM

A in animali: & ſimiliter ambulans & progreſſiuum ſunt duo genera bipedis, quorum vnum continetur in alteto: deſtruit autem hunc locum, quia virtus & ſcientia ſunt duo genera prudentiæ, & neutrum continetur in altero. Si autem hoc conceſſerimus oportet addere illi, quod adiectum eſt, ꝙ vnum alterum contineat, vt ambo ſubſint vni eidē generi: ſcientia enim & virtus omnes ſubſunt habitui, & quod deficit generi in hoc loco eſt, ꝙ illius prædi-

B catio non ſit in eo, ꝙ quid ſit: aut dicamus ꝙ in virtute intellectiua contineatur ſcientia & prudentia, & ꝙ prudentia non contineatur in virtute actiua.

Locus 10. qui ē. 12. &. 13. Decimus autem locus eſt, ꝙ conſideremus genus ſupremum illius quod poſitum eſt eſſe genus, quod ſi non prædicetur de ſpecie in eo ꝙ quid ſit, quod poſitum eſt genus, non eſt genus: hoc autem fit, quando notum eſt genus ineſſe ſpeciei, & non dubitatur, niſi an ſit genus nec ne: ſi autem non fuerit notum ineſſe, poſſet mentiri. Verbi gratia qui

C ponoret progreſſiuum genus ambulantis, & ſumeret ad hoc inditium, quia motus prædicatur de progreſſu & ambulāte in eo quòd quid ſit, quia niſi notum eſſet, aut iam commoſtratum ſit ambulationem eſſe progreſſum, poſſet ambulatio eſſe alia ſp̄es motus, ſed verax eſt hic locus, qñ fuerit eſſe notum. Sicq; etiā conſiderabimus huic ſimile ī rebus,

quæ

MANTINVS D

tineť ſub aīali: ſiīrq; greſſile & tranſmutabile ſm locū ſunt duo genera ad bipes, quorū alterū ſub altero cō tineť. Sed hic locus hēt īſtātiā, cum virtus & ſcīa ſint duo gña ipſi⁹ prudētiæ, neutrū tñ ipſorū cōtineť ſub neutro eorū: ſi igī hoc ꝓcedať, oportebit addere illi cōditionē, ī qua dixit, alterū debere ſub altero cōtineri, ꝙ oīa exiſtāt ſub eodē gñe: nam ſcīa & virtus ambæ ſub habitu cōtinenť, ī hoc tñ deficit ipſum genus in hoc loco, ꝙ p̄dicatio eius nō eſt ī eo qđ qd. vel erit dicendū, ꝙ ſub virtute contēplatiua continet ſcientia & E prudentia, & ꝙ prudentia non continetur ſub virtute actiua.

Locus decimus ē, vt cōſideremus ſupius gen⁹ aſſignati gñis, & ſi nō p̄dicet de ipſa ſpē ī eo qđ qd, tunc id, qđ fuit poſitū ꝓ gñe, nō erit genus & ſi p̄dicet ī eo qđ qd, tūc qđ poſitū ē genus, erit genus. Et is locus valet in deſtruēdo, & cōſtruendo: nā, ſi illud fuerit genus, tūc genus aſſignatū p̄dicabiť de hoc gñe in eo qđ qd, & p̄dicabitur quoq; de illa ſpē in eo qđ quid, & ipſum genus aſſignatū p̄dicabiť de ſpē ī eo qđ qd. Hoc aūt ita fiet, cū ipm gen⁹ manifeſte īſit ip F ſi ſpēi, & nihil dubij hēat de eo, niſi vtrū ſit genus, vel nō. At ſi nō ſciat certe ipm illi īeſſe, tūc poterit mēdaciū cōmittere. exēpli g. ſi qs dicat ipſā lauonē eē genus ipſi greſſibili, & hoc ꝓbet ppea, ꝙ mot⁹ p̄dicať de ipſa greſſione, & trāslatiōe ī eo qđ qd: nā ſi nō ſit notū, vel fuerit iā notiſi catū ipſā greſſionē eē lationē, tunc greſſio poſſet cōtineri ſub aliq̄ alia ſpērū motus. Sed locus is erit verus, qñ notū ſit illud eſſe: pari rōne conſiderādum eſt illud idē in illis reb⁹,

ABRAM

G quæ ſubſunt ſpeciei, quæ de illis ꝑdicatur in eo ꝙ quid ſit, quia ſi quod poſitum eſt fuerit genus, prædicatur de illis in eo ꝙ quid ſit: ſin autē, non eſt genus.

Locus. 11. qui eſt 14 Vndecimus locus eſt, ꝙ conſiderem⁹ generis definitionem, quia ſi non conueniat ſpeciei, quæ ei ſuppoſita eſt, aut reb⁹ quę ſpeciei ſubſunt, illud non eſt genus: generis enim definitio expedit ꝙ conueniat ſuę ſpeciei: & ideo continentia non eſt virtus, quia virtutis definitio non conuenit continenti. Sicq; nec ſcientia eſt genus virtutis, quia illi non con

H uenit eius definitio, quæ eſt ꝙ ſit habitus, qui impoſſibile eſt aliter eſſe quàm eſt.

Loc⁹. 12. q̄ é. 15. & 16. Duodecimus locus eſt, ſi differentia poſita fuerit vt genus, illa nō eſt genus. Verbi gratia, ſi immortale poſitum fuerit genus angelorum: per immortale enim diuiditur animal, quoniam quoddā animal eſt mortale, & quoddā immortale. Hic autem locus eſt verax, quia deeſt illi ꝑdicatio in eo, ꝙ quid ſit: gen⁹ enim prædicatur in eo ꝙ quid ſit, non in eo ꝙ quale ſit. Sicq; etiam errat, qui ponit generis differentiam vice ſpe

I ciei, & genus prædicatur de illa, quatenus differentia eſſet illius ſpēs, de quocunque enim prędicatur genus in eo quod quid ſit, eſt indiuiduum aut ſpecies, differentia autem neutra harum eſt. Locus autem eſt verax, quando differentia ſumitur denudata à materia, quia quando ſumeretur cum materia, eſſet ipſamet ſpe

Locus. 13. qui é 17. 18. 19. & 20. cies. verbi gratia, qui ponit animal genus rationalis rectę ponit.

Tertius decimus locus eſt, ꝙ conſideremus an poſitū ſit gen⁹ ī ſpēm.

Huius

MANTINVS

quæ exiſtunt ſub illa ſpecie, q̄ prędi K catur de eis in eo quod quid, nam ſi illud poſitum fuerit genus, tunc ꝑdicabitur de illis ī eo quod quid: alias enim non erit genus.

Locus vndecimus eſt, vt conſiderem⁹ definitionem generis, nam ſi non conueniat rei, q̄ eſt poſita pro ſpecie ſub eo, vel reb⁹ ordinatis ſub illa ſpē, tunc non eſt genus, q̄ñ definitio generis debet cōcordare cum ſua ſpē: & ideo ipſe cōtinēs non erit ſtudioſus, quia definitio ſtudioſi nō cōuenit definitioni, continentis: & ſil'r ſcīa non erit genus virtutis, qm̄ definitio ſcīæ, q̄ eſt habitus, qui nō L poteſt aliter ſe habere, non conuenit definitioni virtutis.

Locus duodecimus eſt, ſi ponat' differentia ꝑ genere, tunc non eſt genus. exēpli gr̄a, ſi ponat' immortale eſſe genus aīal angelos, qm̄ ꝑ immortale diuiditur aīal, cum aīaliū aliud mortale ſit, aliud immortale. Is autem locus eſt verus, quia nō habet prædicationē in eo quod quid: nam genus prædicatur in eo quod quid, non in eo quod quale. Similiterq; peccat, qui ponit differentiam generis vice ſpeciei, & prædicet' genus de ea, eo quod ipſa differētia ſit M eius ſpecies: nam de quocunq; prædicat' gen⁹ in eo quod quid, vel eſt indiuiduum, vel ſpēs, ſed differentia nullum horū eſt duorū. Is autē locus erit verus, ſi capiatur, ipſa differentia expers materię: nā ſi cum materia ſumeret', tūc eſſet ipſamet ſpēs. exēpli gr̄a, ſi quis ponat aīal eſſe genus ad rōnale, tunc ponit differētiā vice ſpēi, ſed ſi ponat aīal eſſe genus ad rationale, tunc rectę id ponit.

Locus decimus tertius eſt, vt inſpiciamus

ABRAM

A Huius autem ſignificatū eſt, ꝙ poſita ſit ſpecies ſui generis: genus hoc eſt illius quod poſitum fuerat eius gen⁹. v.g. ſi quis poneret hominem genus animalis, & continuum gen⁹ contigui: communius enim eſt contiguum continuo. Quoditaq; poſitum eſt genus huius cōditionis nō eſt genus: genus enim, prout dictū eſt, ipſum eſt vniuerſalius ſpecie: & prope hoc etiam eſt, ſi poſita fuerit differentia in ſpeciem: & hui⁹ ſignificatū eſt, ꝙ ſpecies poſita fuerit genus ſuæ differentiæ. v.g. ꝙ ponatur angelus genus immortalis, aut ho-
B mo gen⁹ rationalis, ſiue hæc ſpecies fuerit differentiæ æqualis, aut differentia fuerit vniuerſalior, q̄ illa. Et ſimiliter ſi ſumeretur genus, vt differentia, non eſt differentia: vt ſi ſumeremus animal differētiam mortalis, & ſicut qui definiuit ſonum eſſe aerem, quia pulſatio eſt ſoni genus. Et hic locus proprius eſt deſtructioni differentiæ: & hæc loca redeunt ad vnam baſim, ſ. ꝙ ſemper genus dicatur de pluribus, q̄ dicat ſpecies, aut differentia, & ꝙ prædicetur de differentia in eo ꝙ quid ſit.

C Quartus decimus locus eſt, ꝙ conLocus. 14. q eſt 21. et 22. fideremus, ꝙ ſi nulla dr̄iarū gn̄is poſiti p̄dicet de ipſa ſpē, nec genus p̄dicat de illa. v.g. q a de aīa non verificatur, ꝙ ſit par, aut impar: ſicq; nec numerus eſt ipſius genus: dr̄iæ. n. generis diuiſiuę, qn̄ cū gn̄e cōponunt, faciunt ſpēs. Et ideo neceſſario expedit, ꝙ cū ſpē poſita ſub genere cōueniat aliqua dr̄iarū generis. Et ideo motus nō eſt genus tpis, qa tpi non ineſt aliqua dr̄iarū ipſius motus, q̄ ſunt velocitas & tarditas: hic aūt locus ē de locis ſumptis fm ptitionē.

Quin-

MANTINVS

ciamus vtrum genus ſit poſitum in D ſpē, hoc eſt, vt ſpēs ponat pro genere gn̄is ſui, i. pro eo, qđ fuit poſitum p eius gn̄e. exempli gr̄a, ſi ponamus hoīem eſſe genus aīalis, & continuitatē genus contiguitatis, qm̄ cōtiguitas plus continet, q̄ continuitas. Qui igit poſuerit genus hoc pacto, non erit genus, quia genus (vt dictū eſt) cōius eſt ſpē, neq; hui⁹ abſimile eſt, ſi quis ponat dr̄iam in ſpē, hoc eſt, vt ponat ſpēs genus ipſius dr̄iæ. exēpli gr̄a, ꝙ ponat angelū gen⁹ ad immortale, vel hoīem genus ad rōnale, qm̄ ipſa ſpēs vel eſt æqualis dr̄iæ, vel dr̄ia eſt cōtior ea. Similiterq; ſi E ſumat genus pro differētia, nō erit profecto dr̄ia, vt ſi ſumat aīal differētia ad mortale, & vt ſi qs diffiniat ſonum dicens, ꝙ eſt aer pcuſſus, qm̄ ipſa pcuſſio eſt genus ad ſonū, & hic locus eſt proprius in deſtruēdo differentiam. Hæc tn̄ loca reuertuntur ad vnam regulam, ſeu fundamētū: nempe, ꝙ genus de pluribus ſemper dr̄, q̄ dicatur ſpēs, vel dr̄ia, & ꝙ p̄dicatur de differentia in eo quod quid.

Locus quartus decimus eſt, vt inſpiciamus vtrū vna ex differētijs generis aſſignati nō p̄dicet de ſpē, tūc F neq; ipſum genus de ea p̄dicabitur. exēpli gr̄a, ſi de aīa nō vere dicat, ꝙ ſit par vel impar, ergo neq; ipſe numerus erit genus eius, propterea qa differentiæ diuiſiuæ generis, ſi componant cū genere, pariunt ſpēs: & ideo neceſſe eſt oīno, vt ſpēs, quę ſub genere exiſtit, conueniat cum ea aliqua dr̄iarum generis. Et ideo mot⁹ non eſt genus tēporis, quia non ineſt tēpori vna differentiarū motus, q̄ eſt velocitas, & tarditas: & hic loc⁹ eſt ſumptus ab ipſa diuiſione.

ABRAM

G Quintus decimus locus eſt, ſi ſpe
Locus .15. cies ſit naturaliter prior genere, &
qui é. 23. propterea velit auferre genus illius ablatione, quod poſitum eſt genus non eſt genus: genus enim naturali ter pri⁹ eſt ſpecie, & illa é poſterior: genus enim de pluribus dicitur, q̃ ipſa ſpecies: & ei⁹ vis eſt vis loci, quo genus ſeritur ordine ſub eius ſpecie.

Locus.16. Sextus decimus locus eſt, conſide
qui eſt 24 rare ſi genus auferatur, & non aufe ratur ſpecies, illud non eſt genus. verbi gratia, ſi motus aufertur ab anima, & anima ſit, motus non eſt animæ genus: hic autem locus vti-
H lis eſt differentiæ, vt ſi auferatur ani ma, & opinio ſit. Themiſtius autem opinatur, ꝙ vis huius loci ſit vis loci præcedentis: hic autem locus verax eſt, quia ipſe poſuit genus & dif ferentiam inſeparabiles.

Locus.17. Decimus ſeptimus locus eſt, ſi ſpe-
qui eſt.25. cies admittat contrariũ illius quod poſitum eſt genus, illud non eſt poſ ſibile illi, ſicq; non eſt genus, quoniam ſi eſſet genus, poſſibile eſſet duo contraria ineſſe ſpeciei, ex quo genus non ſeparatur. Verbi gratia, ſi diceremus, ꝙ bonum ſit ſanitatis
I genus, ſanitati enim poſſet malum euenire: quando autem vellet aliquis hũc locum eſſe veracem, apponenda eſt ei conditio, ꝙ euentus cõ trarij ipſi ſpeciei ſit per ſe: ſin autẽ, accideret hinc, ꝙ ſanitas non eſſet bona, prout in præcedenti exemplo diximus.

MANTINVS

Locus decimus quintus eſt, ſi ſpe K
cies ſit prior natura ipſo genere. intelligit aũt p hoc, vt ipſa ablata auferatur genus, tunc illud quod poſitum eſt pro genere, non erit genus: qm̃ genus natura prius exiſtit ipſa ſpẽ: & hic locus reducit ad eũ, ī quo dicebat, ꝙ genus in plus ſe hẽt q̃ ſpecies, & hẽt vim illius loci, in quo genus ſub ſua ſpecie eſt ordinatum.

Locus decimus ſextus eſt, vt inſpiciamus ſi ablato genere ſpecies non auferat, tunc non erit illud genus. exempli gratia, ſi ſeparato motu ab anima ipſa anima adhuc reperiatur tunc motus non erit genus animæ: & hic locus confert in ipſa differen- L
tia, quoniam, ſi differentia tollatur, & non tollatur ſpecies, tunc illa non erit differentia: vt ſi quis dicat iuſtitiam eſſe differẽtiam ipſius opinionis. nam poteſt tolli iuſtitia remanente ipſa opinione. Themiſtius autem dicit, ꝙ is locus, & p̃cedens hñt eandem vim: & eſt verus is locus, quia ipſe ponit genus, & differentiã eſſe inſeparabilia.

Locus decimus ſeptimus eſt, ſi ſpecies alicuius aſſignati generis participet. vel poſſit participare contrarium illius dati generis, tunc illud
nõ erit genus: qm̃ ſi eſſet genus, tũc M
duo contraria eſſent ſimul in ipſa ſpecie, cum genus ſit inſeparabile. exempli gratia, ſi quis dicat ipſum bonum non eſſe genus ſanitatis, qa malum poteſt ineſſe ſanitati: ſed ſi quis velit hunc locum fieri verum, oportet, vt in eo hanc ſubijciat conditionẽ: nẽpe vt illud contrariũ inſit p ſe ipſi ſpeciei, alias enim ſequeretur, ꝙ ſanitas non eſſet bona, vt diximus in præcedenti exemplo.

De

De genere, loci alij. Cap. 3.

A

INſpiciendū aūt & ſi quod in genere poſitum eſt, participat al- 26. locus. Declatio.
quid contrarium generi, aut ſi contingit participare. nā idem contraria ſimul participabit, eo ꝙ ipſum, genus quidē nunquā relinquit: participat aūt & contrariū, aut contingit participare. Amplius, ſi quippiā cōicat ſpēs, quod impoſſibile eſt oīno ineſſe 27. Locus. Declatio.
ñs, quę ſunt ſub genere. Vt ſi aīa vitæ cōicat, numerorum aūt nullum poſsibile eſt viuere, non erit ſpēs numeri aīa. Conſiderandū 28. Locus. Declatio.
aūt & ſi æquiuoca ſit ſpēs generi elementis vtenti, ñs q̄ dicta ſunt ad æquiuocum. Vniuocum enim genus, & ſpecies. Qm̄ inſpicien- 29. locus. Declatio.
dum aūt oīs generis plures ſpēs, inſpiciendum ſi non contingit alteram ſpeciem eſſe dicti generis. Nam ſi non eſt, manifeſtum qm̄ non erit genus oīno, quod dictum eſt. Conſiderandum etiam eſt 30. locus. Declatio.
ſi quod translatitiè dictum eſt, vt genus aſsignauit. Vt temperan-
B tiam conſonantiam. nam oē genus proprie de ſpeciebus prædicatur: conſonantia vero de temperantia non proprie, ſed trāslatitiè: oīs enim conſonantia in ſonis. Amplius, ſi ſit contrarium ſpeciei 31. Locus. Declatio.
aliquid, conſiderandum. Eſt aūt multipl'r conſideratio. Primum quidem ſi in eodem genere contrarium ſpeciei, cùm non ſit cōtrarium generi: oportet enim contraria in eodem genere eſſe, ſi nihil ſit contrarium generi. Cùm autem eſt contrarium generi, conſiderandum ſi contrariū in contrario. Neceſſe eſt enim contrarium 32. Locus. Declatio.
in contrario eſſe, ſi ſit contrarium quidē generi: manifeſtum autē eſt vnumquodq; eorū p inductionem. Rurſum ſi oīno in nullo 33. Locus Declatio.
genere quod ſpeciei eſt contrariū, ſed ipſum genus. Vt bonum, nā ipſi hoc non in genere, nec contrarium huius in genere erit, ſed ipſum genus, quēadmodum in bono & malo accidit: neutrū. n. horum in genere, ſed vtrunq; eorum genus. Deinde conſiderandum
C ſi contrariū eſt alicui & genus, & ſpēs: & horū quidē eſt aliqd medium, illorum aūt non. Nā ſi generum eſt aliquid medium, & ſpecierum: & ſi ſpērū, & generū: vt in virtute, & vitio: & iuſtitia, & iniuſtitia: vtrorumq; n. eſt aliquid mediū. Inſtantia huius, qm̄ ſanitatis & ęgritudinis nihil eſt mediū: mali aūt & boni aliqd mediū. Amplius, ſi eſt quidē aliquid vtriſq; mediū & ſpēbus, & generibus: non ſil'r aūt, ſed horum quidē ſm negationē, illorū vero 34. locus. Declatio. 35. locus. Declatio
vt ſubiectū. probabile. n. ſil'r & in vtriſq;. Vt in virtute & in vitio, iuſtitia, & iniuſtitia: vtriſq; n. ſm negationē mediū. Amplius, qñ non eſt contrariū generi: conſiderandū non ſolū ſi contrariū in eodem gñe, ſed & mediū. In quo. n. extrema, & mediū, vt in albo & nigro: nam color genus & horū, & mediorū colorum omnium.

G Inſtantia,qm̃ defectus quidē & ſuperabundantia in eodē genere
36. locus. Declatio. (in malo.n.ambo)mediocre aũt,cũ ſit mediũ horũ, non in malo,
37. locus. Declatio. ſed in bono eſt. Conſiderandum etiam,ſi genus quidē contrariũ eſt alicui,ſpēs aũt nulli.Nam ſi genus eſt contrarium alicui,& ſpecies:quemadmodum virt⁹ & vitium,& iuſtitia & iniuſtitia: ſiſſ
38.locus Declatio. autem & in alĳs conſideranti,manifeſtum vī eſſe.Inſtantia. in ſanitate & ęgritudine:ſimpliciter enim ſanitas ęgritudini cōtraria: aliqua autem ægritudo,cum ſit ſpecies ęgritudinis: nulli contrarium:vt febris & ophthalmia,& vnumquodq; aliorum. Interimenti igitur tot modis inſpiciendum:ſi enim non inſint quæ dicta ſunt,manifeſtum autem non eſſe genus quod aſſignatum eſt.

Conſtruenti vero tripliciter:primum quidem ſi contrarium ſpeciei ſit in dicto genere,cum non ſit contrarium generi.Nam ſi con
39.Locus Declatio. trarium in hoc,manifeſtum quoniam & quod propoſitum eſt.
40.Locus Decla-ratio. Amplius,ſi medium in dicto genere.Nam in quo medium,& extrema. Rurſum,ſi ſit & contrarium quidem generi, conſiderandum eſt & ſi contrarium in contrario. Nam ſi ſit, manifeſtum ꝙ
H & propoſitum in propoſito.

Sermo de nonnullis etiam locis Generis. *Cap. 5*

ABRAM

Locus.18. qui eſt26. DEcimus octauus locus eſt, ꝙ conſideremus ſi ſpēs admittatrē,quam impoſſe eſt penitus eſſe genus,id,quod poſitum eſt,non eſt genus. Verbi gratia ſi anima admittat vitam,& impoſſibile eſt vllum numerum eſſe vitam animæ, gen⁹ nō eſt ipſe numerus. Et hic locus eſt de
I locis ſumptis ſm diuiſionem.

Locus.19. qui ē 28. Locus decimusnonus eſt, quia ex quo genus diuiditur in plures, quàm in vnam ſpeciem, notum itaque eſt, quòd niſi poſito generi ſit alia ſpecies à ſpecie,cui poſitum eſt genus,illud non eſt genus: ſicut qui poſuit quòd impoſſibile ſit ſuperficiem,& lineam nō eſſe duas ſpecies, quia ſubſunt longitudini:& hoc loco deeſt generi,ꝙ ſit prędicatum de multis,cum illud ſit vnum,aut qua ſi illud.

Vige

MANTINVS

LOcus decimusoctauus eſt, vt inſpiciamus vtrū ſpēs cōicet, vel participet aliq̄d,q̄d non poſſit oīno ineſſe ipſi generi,tunc id,q̄d fuit aſſignatum ꝓ gñe,non erit genus:vt exẽpli gratia,ſi aīa participat vitā, & nullus numetus eſt vita, ergo numerus non erit genus eius. Is aũt locus eſt ex locis ſumptis à diuiſione. M

Locus decimusnonus eſt,ꝙ,cum genus diuidat'in plures ſpēs vna,ergo manifeſtū eſt,ꝙ ſi non reperiat' alia ſpēs in illo genere aſſignato, q̄ illa poſita illi generi, tunc illud genus non erit genus. vt ſi quis dicat lōgitudinem eſſe genus lineæ, qm̃ ſuperficies,& linea fortaſſe nō erūt duæ ſpēs ſub longitudine poſitæ: & in hoc loco deeſt, vt dicatur ꝙ illud genus ſit prędicatum de pluribus,& eſt idem,vel fere idem.

Locus

ABRAM

A Vigeſimus locus eſt, ꝙ inſpiciamus quod poſitũ eſt genꝰ, ſi nomẽ de eo dictũ dicatur accõmodatione, illud nõ eſt genꝰ. vt qui dicebat, ꝙ ſcĩa ſit lux: lux nanq; eſt vere in orbe cœleſti, & igne: & ꝙ huic deeſt, eſt, ꝙ genus dicatur de ſpecie vni uoce, & in eo ꝙ quid ſit.

Locus 20. q eſt. 29.

Locus. 21. q eſt. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. & 40. in Ariſto.

Vigeſimus primus locus ſumit' ex cõtrarijs, & hic quidẽ locus partitur in plures modos: quorũ quidã ſunt propere rei naturã, & quidã ſunt vulgares, & ex rebus q̃ deforis ſunt.

Primo itaq; conſiderabimus, ꝙ ſi

B ſpeciei ſit contrariũ, non euadit, q̃ illi generi ſit contrarium, aut nõ ſit illi contrarium: ſi autem non ſit illi cõtrarium, oporter ꝙ illa ſpecies, & eius cõtrarium ſint in genere, ſin autem, illud non eſt genus. Secundus autem locus eſt, ſi illi fuerit contrarium, oportet ꝙ ſpeciei contrarium ſit in generis contrario. Tertius locus eſt, ſi ſpeciei contrariũ non ſit penitus in aliquo genere, ſed ſit ſupremum genus ſm ſe: & ſpeciei non eſt genus, & illorum ẽt eſt ſupremũ genus ſm ſe: gratia exempli, quia bo-

C num non eſt ſpẽs alicuius generis, nec eius contrario, quod eſt malũ, eſt aliquod genꝰ. Et hæc tria loca dicit Themiſtius, ꝙ ſint prope rei naturã: hoc eſt, ꝙ ſint veracia: contraria enĩ ſine dubio, aut ſunt ſub vno eodem genere, aut ſunt ſub duobus cõtrarijs generibus, aut ſunt duo genera contrariarũ rerũ, & hæc eſt diſpoſitio ſpeciei cũ eius cõtrario, hoc eſt, ꝙ non euadat tres particiones, hoc autem inquiſitione fit euidens. Horum vero locorũ oratoria ſunt, ꝙ conſideremus, ſi generi fuerit cõtrarium, & ſpeciei fuerit cõtratium,

&

MANTINVS

Locus vigeſimus eſt, vt cõſidere D mus id, qd̃ pro genere eſt poſitũ, & ſi ſit illius nomẽ dictũ metaphorice, tunc non erit genus, vt ſi quis dicat ſcĩam eſſe lumẽ: nã lumen re vera ẽ in corpe cœleſti, & in igne: deeſt ergo hic, vt dicat, ꝙ illud genꝰ dicatur de ſpecie vniuoce, & in eo qd̃ q d eſt.

Locus vigeſimus primꝰ eſt ſumptꝰ ab ipſis cõtrarijs, qui quidẽ locus varijs modis diuidit, quoꝝ aliqui ſunt ꝓpinqui naturæ rei, aliqui vero ſũt ꝓbabiles, & ſumpti ex rebꝰ exterioribꝰ. Primo igit' cõſiderandũ, ſi ſpe

E cies habeat contrariũ, tũc neceſſe eſt vt genus habeat contrariũ, vel non habeat contrariũ: ſi nõ habeat contrariũ, tunc oportebit vt illa ſpẽs, & eiꝰ cõtrariũ ſint in illo genere: aliãs enim nõ erit genꝰ. Secundus vero locus eſt, ꝙ ſi habeat cõtrariũ, tunc oportebit, vt contrariũ ſpeciei ſit in cõtrario ipſius generis. Tertius locus eſt, vt ſi cõtrariũ ſpeciei nõ reperiat' oĩno ineſſe alicui generi, ſed ipſa ſit de ſe genꝰ ſupremũ, tũc illa ſpe

F cies nõ eſt ei genꝰ, & eſt ẽt genus ſupremũ de ſe. exẽpli gr̃a, ſi bonũ non fuerit ſpẽs alicuius generis, tũc eius quoq; cõtrariũ non habebit genus, qd̃ eſt ipſum malũ. Themiſtius aũt dicit, hos tres locos eſſe propinquos nãq; rei, hoc eſt, ipſos eẽ veros, qm̃ ipſa cõtraria ꝓcul dubio, vel ſunt ſub vno & eodẽ gn̄e, vel ſub duobꝰ generibus cõtrarijs, vel ſunt duo genera rebꝰ cõtrarijs: & hæc eſt nã ipſiꝰ ſpeciei cũ ſuo cõtrario, hoc eſt, ꝙ oportet vt in his locis fiant hæ tres diuiſiones: & hoc patet p inductionem.

In horũ vero locorũ pſuaſiuis, ſeu rhetoricis cõſiderandũ eſt, qm̃, ſi genus habeat contrariũ, & ſpẽs habeat

cõtrariũ,

ABRAM

G & vniusillorū contraria fuerint mediata, & alterius cōtraria fuerint immediata, quod positum est, non est genus. vulgatum enim est, ꝙ, si īter species sit medium, inter genera sit medium. v.g. diuitiæ, & iniquitas, quarū altera est sub præstantia, & altera sub vitio, & vtraq; sūt mediata.

Huius autem loci instantia est, qa sanitas, & morbus sunt duo contraria immediata, & subsunt bono & malo, inter quæ est mediū. Et alter locus est huic similis diuulgatione, scilicet, ꝙ considerem⁹ si species sit
H mediata, & generis contrarium mediatum, sed medium vtriusq; non significatur similiter: hoc est, ꝙ vnū exprimatur per negationem amborum extremorum, & alterum exprimatur suo nomine ei⁹ comparatione: perinde significatur ꝙ vulgatū sit, ꝙ oporteat medium vtriusq; similiter esse exprimendū. verbi gra, de medio inter iustitiam & iniustitiam, & medio inter virtutem & vitium. Et alius locus est, ꝙ considerem⁹, ꝙ, si contrario speciei sit medium, oportet subintrare genus. di-
I uulgatum enim est, ꝙ res cuius sunt duo extrema, oporteat ei⁹ esse & medium. verbi gratia, quia nigrum, & album, & media, quæ inter ea sunt, omnia colori subsunt. Huius autē loci instantia est, quia pusillanimitas, & expositio sui ad pericula sunt sub vitio, & fortitudo inter eas ē sub virtute. Et alius locus est si generi sit contraria aliqua res, & speciei nō sit contrarium, illud non est genus. qñ si generi sit contrarium, speciei etiā est contrarium, sicut est dispositio virturis, & vitij, & iustitiæ, & iniustitiæ, quæ eis subsunt.

Themi-

MANTINVS

contrariū, & cōtraria vnius eoꝝ ha- k
beāt mediū, alia vero cōtraria non habeāt mediū, tūc id, qđ fuit positū gen⁹, nō est genus, qñ manifestum est, ꝙ si īter spēs dar mediū, ꝙ inter genera quoq; dabit mediū. exempli gra, iustitia, & iniustitia, q̄ quidem vna sub virtute locat, altera ꝩo sub vitio, & inter vnūqnodq; eoꝝ adest mediū. Hic tñ locus habet instatiā, qñ sanitas, & ægritudo sunt duo cō traria immediata, q̄ tñ sub bono & malo cōtinentur, q̄ quidē habēt medium. Dar & alius locus si pis huic in
ꝓbabilitate: nempe, vt cōsiderem⁹, L
vtrū cōtraria speciei sint mediata, & cōtraria generis quoq; mediata, veruntñ nō eodē modo monstret mediū, hoc ē, ꝙ vnū eoꝝ monstret per abnegationē duoꝝ extremorū, alterū vero ꝓ nomē indicās habitū, seu participationē: manifestū enim ē, ꝙ oportet vt mediū inter ipsa eodē re nore se habeat. exēpli gra, medium īter iustitiā, & iniustitiā, & medium inter vitiū & virtutē. Alius adhuc locus ē: nēpe, vt cōsiderem⁹, si cōtraria ipsi⁹ speciei habēt mediū, tūc oportebit ipm cōtineri sub eodē gne: nam M
manifestū est, ꝙ vbi sunt duo extrema, ibidē existit mediū exēpli gra, albū, & nigrum, atq; eoꝝ media, oīa inquā sub colore ꝓtinent. Habet tñ instantiā hic locus, qñ pusillanimitas, & audacia sub vitio locant, fortitudo tñ, q̄ est mediū inter ipsa sub virtute cōtinent. Alius ꝓterea locus ē, vt si gen⁹ sit ꝓtrariū alicui rei, spēs vero nulli rei sit cōtraria, tunc illud nō est gen⁹: nā, si gen⁹ hēt cōtrariū, spēs quoq; habebit cōtrariū: vt ī virtute & vitio fit, atq; ī ipsa iustitia & iniustitia, quæ sub illis continentur.

Themi-

ABRAM

A Themiſtius autem dicit, ꝙ hic locus ſit demonſtratiuus, & ꝙ eo vſus ſit Ariſt. commonſtrando ꝙ tẽpus non ſit motus, quia motui eſt cõtraria quies, tempori autẽ nihil eſt contrariũ: & ſicut eſt demõſtratio, qua commonſtrauit, quòd connexio, & ordo non ſint genus animę, quia cõnexioni eſt contraria non connexio, animæ autem nihil eſt contrarium. Et Ariſto. in ſuo libro dicit, quòd huius loci inſtantia inuenitur in ſanitate & ægritudine, quia ſanitas eſt ægritudini contraria, & alicui
B ęgritudini, vt eſt ophthalmia, & feb. quæ non habent aliquid contrariũ.

Et de hoc eſt perſcrutandum: veriſimile enim eſt, ꝙ ſingulis paribus ęgritudinũ ſit ſanitas contraria, & ꝙ hæc inſtantia ſit vulgaris, quia pluribus ſanitatib⁹ oppoſitis ſingulis ęgritudinibus nõ ſunt noĩa. Ipſe autem diceret, ꝙ diſpõ ſanitatis & ægritudinis ſit ſicut diſpõ boni & mali, & vt bonũ eſt vnum, & mala ſunt multa, ſic ſanitas eſt vna, & ægritudines ſunt multæ. Ait Ariſto. hi quidem modi ſunt, quibus ſcrutat⁹ à contra-
C rio, qui intendit deſtructionẽ, qui vero intendit conſtructionẽ, illius ſunt tres modi: quoꝝ vnus eſt, ſi ſpeciei contrarium fuerit in genere prędicto, generi aũt non fuerit contrarium, illud eſt ipſius ſpeciei genus: ſecundus eſt, ſi mediũ inter ſpecies cõtrarias fuerit in prædicto genere, ſpẽs eſt in genere prædicto: & hic quidem eſt diuulgatus in cõſtructione, ſicut in deſtructione: tertius eſt, ſi generi fuerit contrarium, & ſpeciei ſit contrarium, & inuenerimus ſpeciei contrarium in generis contrario, genus eſt ipſius ſpeciei.

MANTINVS

Themiſtius aũt dicit hunc locũ D eſſe demõſtratiuũ, qm̃ Ariſto. vſus eſt ipſo in aliquib⁹ locis, præſertim vbi probauit tẽs nõ eſſe motũ, cũ quies contrarie⁹ motui, tẽpus aũt non habet cõtrariũ, & vbi demõſtrauit harmoniã, & cõſonantiã nõ eſſe genus aĩę, propterea quia cõſonantię contrariaꝝ in cõſonãtia, anima vero nullum hẽt contrariũ. Ariſt. tm̃ dicit in hoc loco in libro ſuo, hunc locũ habere inſtantiã in ipſa ſanitate, & ęgritudine, qm̃ ſanitas eſt cõtraria ęgritudini: aliqua tm̃ ægritudo, vt lippitudo, quam ophtalmiam vocant, & E ipſa febris non habet contrarium.

Hoc tm̃ aliqua indiget conſideratione, qa vr̃ vt ipſe intelligat, ꝙ vna quæq; ægritudo habeat ſanitatẽ ſibi cõtrariã, & ꝙ hæc obiectio, ſeu inſtantia eſt ꝓbabilis: ꝓpea, quia plures ſunt ſanitates, q̃ ſunt oppoſitæ aliquibus morbis, q̃ non habẽt nomẽ: & vr̃ dicere, ꝙ eadẽ eſt ratio ſanitatis, & ægritudinis, q̃ eſt boni, & mali: nã quẽadmodũ bonũ eſt vnũ, mala vero ſunt plura, ita quoq; ſanitas eſt vna, morbi vero plures. Inqt Ariſt. hi ſunt modi, q quæruntꝝ ex ipſis cõ M trarijs ab eo, qui vult deſtruere & interimere. Sed modi cõſtructiui ſũt tres: prim⁹ modus eſt, ſi cõtrariũ ſpeciei ſit ĩ genere aſſignato, gen⁹ vero nullũ habeat cõtrariũ, tũc illud ẽ genus illius ſpeciei: ſecundus, ſi mediũ ſit inter ſpeciẽ, & ei⁹ cõtrariũ in illo gñe aſſignato, tũc ſpẽs erit ĩ ipſo genere aſſignato, & hoc eſt ꝓbabile in cõſtruendo, vt erat in deſtruẽdo: tertius, ſi generi inſit cõtrarium, ac ipſi ſpeciei cõtrariũ quoq;, & ĩuenerim⁹ cõtrariũ ipſi⁹ ſpeciei iueſſe cõtrario generis, tũc illud gen⁹ ineſt ſpeciei.

De

RVrſum in caſibus,& coniugatis,ſi ſiſt ſequuntur: & interimenti,& conſtruenti. Simul enim vni,&oibus inſunt,vel
41.Locus. Declatio. non inſunt:vt ſi iuſtitia ſcia quædam,& iuſte ſcienter,& iuſtus ſciens:ſi aũt horum aliquid non ineſt,nec reliquorum vllum.
42.Locus. Declatio. Rurſum,in ijs quæ ſiſt ſe habent adinuicem. Vt delectabile ſiſt ſe habet ad voluptatẽ,& vtile ad bonũ, vtrunq; enim vtriuſq; effectiuum:ſi igit voluptas quiddam bonũ, & delectabile quiddam
43.Locus. Declatio. vtile erit:manifeſtũ enim qm̃ boni erit effectiuum,eo q; voluptas bonũ.Siſt aũt,& in generationibus,& corruptionibus. Vt ſi ædificare eſt operari,ædificaſſe,operatum eſſe:& ſi diſcere eſt reminiſci,& didiciſſe,recordatũ eſſe:& ſi diſſolui eſt corrumpi,& diſſolu
44.Locus Declatio. tum eſſe,corruptum eſſe,& diſſolutio, corruptio quædam. Et in generatiuis vero,& in corruptiuis, ſiſt & in potentijs, & vſibus,
H & omnino ſm quamlibet ſimilitudinem, & interimenti, & conſtruenti inſpiciendum,quemadmodum in generatione,& corruptione diximus.Nam,ſi corruptiuum diſſolutiuum,& corrumpi diſſolui:& ſi generatiuum eſt effectiuum,& generari fieri,& generatio factio:ſiſt & in potentijs,& vſibus,& oino, ſi potentia diſpoſitio,& poſſe,diſponi, & ſi alicuius vſus eſt actus, & vti agere,&
45.Locus. Declatio. vſum eſſe,egiſſe. Si aũt ſit priuatio id,quod opponit ſpeciei, duobus modis eſt interimere. Primum quidem ſi in aſſignato genere eſt oppoſitũ.Aut enim ſimpliciter in nullo genere eodem priuatio,aut non in vltimo:vt ſi viſus in vltimo genere eſt,ſenſu: cæcitas non erit ſenſus. Secundo aũt,ſi & generi,& ſpeciei opponitur
46.Locus. Declatio. priuatio, non eſt aũt oppoſitum in oppoſito: nec quod aſſignatũ eſt,in aſſignato erit. Interimenti igitur, quẽadmodum dictũ eſt,
I vtendum.Conſtruenti aũt vno modo:nam ſi oppoſitũ in oppoſito, & propoſitũ in propoſito erit. Vt ſi cęcitas inſenſibilitas quæ-
47.Locus Declatio. dam,& viſus ſenſus. Rurſum, in negationibus conſiderandum è cõuerſo,quemadmonum in accidente dicebatur.Vt ſi delectabile quod bonum,quod non bonum non delectabile:nam ſi non ita ſe habet,erit contra,non bonũ delectabile:at impoſſibile eſt,ſi bonũ genus eſt delectabilis, eſſe quicquã non bonum delectabile:nam de quibus genus non prædicatur, nec ſpecierũ vlla. & conſtruẽti etiam ſiſt inſpiciendum,nam ſi non bonũ,non delectabile,delecta
48. Locus Declatio. bile bonũ:quare genus bonum,delectabilis. Si aũt ſit ad aliquid ſpecies,conſiderandũ ſi & genus ad aliquid. Nam ſi ſpecies ad ali-
49.Locus Declatio. quid,& genus,vt in duplici,& multiplici:vtrunq; enim ad aliqd. Si aũt genus ad aliquid, non neceſſario & ſpes. Nam diſciplina ad aliquid,grammatica aũt non. An nec quod prius dictũ eſt verum

rum videbitur:nam virtus ipſum quod bonū, & ipſum quod ho
A neſtum:& virtus quidē ad aliquid, bonum vero & honeſtum nō
ad aliquid,ſed qualia. Rurſum,ſi non ad idem dicitur ſpēs, & ſe- 50.Locus. Declatio.
cundum ſe,& ſm genus. Vt ſi duplum dimidñ dicitur duplum,
& multiplum dimidñ oportet dici:ſi aūt non,non erit multiplum
genus dupli. Amplius,ſi non ad idem & ſm genus dicitur,& ſm 51. Locus
omnia genera.Nam ſi duplum dimidñ multiplū eſt, & abundans Declatio
dimidñ dicetur, & ſimpliciter ſm omnia ſuperiora genera ad di-
midium dicetur.Inſtantia:quod non neceſſe eſt ſm ſe, & ſm genᵃ
ad idem dici:nam ſciētia ſcibilis dicitur: habitus aūt & diſpoſitio
non ſcibilis,ſed animę. Rurſum,ſi ſiſr dicitur genus,& ſpēs ſecun 52.Locus
dum caſus.Vt ſi alicui,aut alicuius,aut quolibet modo aliter dicit: Declatio
nā vt ſpecies,& genus,velut in duplo,& in ſuperioribus: alicuius
enim & duplum,& multiplum:ſiſr aūt & in ſciētia,alicuius enim
B & hæc,& genera:vt diſpoſitio,& habitus. Inſtātia aūt, ꝙ aliquo 53.Locus.
ties non ſit:nam differens,& contrarium alicui, diuerſum autem, Declatio.
cùm ſit genus horū,non alicui,ſed ab aliquo:diuerſum enim dicit
ab aliquo. Rurſum,ſi ſiſr ad aliquid ſm caſus dicta, non ſiſr con-
uertuntur. Quemadmodum in duplo,& multiplo: vtrunꝙ enim
horum alicuius:& idem etiam ſm conuerſionem dicitur:alicuius
enim & dimidium,& ſubmultiplum. Similiter aūt & in diſcipli-
na,& opinione:nam & hæ alicuius,& conuertitur:ſiſr & diſcipli-
natum,& opinabile alicuius:ſi igitur in aliquo non ſiſr conuertit,
manifeſtū eſt non eſſe genus alterum alterius. Rurſum, ſi non ad 54.Locus.
ęqualia ſpecies,& genus dicitur.Siſr enim, & ęqualiter vtrūꝙ vr Declatio
dici,quēadmodum in dono & datione: nam & donū alicuius ali-
C cui dicitur, & datio alicuius & alicui dicitur: eſt aūt datio genus
doni,nam donū,datio eſt irreddibilis. In aliquibus aūt non acci
dit ad ęqualia dici:nam duplū alicuius duplum, abundans aūt &
maius alicuius & aliquo:omne enim abundans, & maius aliquo
abundat,& alicuius abundat: quare non ſunt genera, quæ dicta
ſunt,dupli,eo ꝙ non ad ęqualia dicuntur ſpecie,aut non vſr verū,
ad ęqualia ſpeciē & genus dici. Videndum aūt & ſi oppoſiti eſt 55.Locus.
oppoſitū genus. Vt ſi dupli multiplū, & dimidñ ſubmultiplum: Declatio.
oportet enim oppoſitū oppoſiti genus eſſe: ſi igitur ponat aliquis
ſcienti ā idipſum quod eſt,ſenſum,opertebit & ſcibile id quod eſt
ſenſibile eſſe,ſed non eſt:non enim oē ſcibile ſenſibile:nam intelli-
gibilium quædam ſcibilia:quare non eſt genus ſenſibile ſcibilis:ſi
aūt hoc non,neꝙ ſenſus ſcientię. Quoniam aūt eorū, quæ ad ali- 56.Locus.
quid dicuntur,alia quidem ex neceſſitate in eis, aut circa ea ſunt. Declatio.
ad quę dicūtur,vt diſpoſitio,& habitus, & cōmenſuratio (in alio
enim

Genim nullo poſſibile eſt eſſe quæ dicta ſunt, q̃ in eis, ad quæ dicun K
tur:)alia aũt non neceſſe eſt quidem in eis eſſe, ad quę dicunt̃, con
tingit aũt, quemadmodum ſcibile eſt in anima (nihil enim prohi-
bet ſui ſcientiã habere animam, non neceſſarium aũt: poſſibile eſt
enim & in alio eſſe hanc eandem) alia vero ſimpſr non contingit
in eis eſſe, ad quæ dicuntur (vt contrariũ in contrario: neq; ſcien-
tiam ſcibili, niſi ſit ſcibile anima, vel homo:) conſiderare igit̃ opor
57. Locus. Declaratio. tet ſi quis in genere ponat quod tale eſt, in non tali. Vt ſi memo-
riam immanſionẽ ſcientię dicat: nam omnis immanſio in mente,
& circa illud: quare & ſcientiæ immanſio, in ſcientia: memoria igi
tur in ſcientia, eo q̃ immanſio, ſcientiæ eſt: hoc aũt non contingit:
memoria enim omnis in anima. Eſt aũt qui dict⁹ eſt locus & acci
dens cõis: nihil enim refert, memorię genus immanſionẽ dicere,
H aut accidere dicere illi hoc: nam ſi quouis modo eſt memoria, im-
manſio ſcientię, eadem aptabitur de ipſa ratio. L

Sermo de locis aliꝭ generis. *Cap. 4.*

ABRAM

Locus. 22. q eſt. 41. in Ariſto. VIgeſimus ſecundus locus ſumi
tur à caſibus, & coniugatis: &
notum eſt, q̃ ſit de locis commu-
nibus, & prædicantur in conſtructio-
ne, & deſtructione. verbi gratia, ſi
ſcienria ſit genus iuſtitiæ, ſciens eſt
genus iuſti, & ſi illa non ſit genus,
nec ille eſt genus.

Locus. 23. qui eſt. 42 Vigeſimus tertius locus ſumitur
à ſimili proportionaliter. v.g. ſi fue
rit proportio ſuauitatis ad voluptа-
I tem proportio iuuantis ad bonum,
vtrunq; enim illorum efficit vtrũq;
iſtorum: & cum voluptas ſit bona
quatenus bonũ ſit illius genus: ſicq;
ſuaue eſt etiam iuuans, quatenus iu
uans ſit eius genus: conſtitutio au-
tem huius ſyllogiſmi concludentis
per hunc locũ, eſt primæ ſpeciei con
ditionalis coniunctiui.

Locus. 24. qui eſt. 43 & 44. Vigeſimus quartus locus ſumit̃ à
generatione, & corruptione, & geni
to & corrupto, & ſiſr à virrutibus, &
mutationibus: exempli gratia in ge
neratione, ſi hominem ædificare
habet

MANTINVS

LOcus vigeſimus ſecũdus ẽ ſum-
ptus à caſibus, & à cõiugatis: &
ſatis cõſtat ipſum eẽ ex locis cõmu-
nib⁹, ſeu ęquocis, fiũtq; ad cõſtruen
dum, & deſtruendũ. exempli gratia,
ſi ſcĩa eſt genus iuſtitiæ, ergo ſciens
eſt genus ad ipſum iuſtum, & ſi ipſa
non fuerit genus, neq; ille erit gen⁹.

Locus vigeſimus tertius eſt ſum-
ptus ab ipſo ſimili ſm proportionẽ.
exẽpli gratia, ſi eadẽ eſt proportio
delectationis ad voluptatẽ, quę ẽ ip- M
ſius vtilis ad bonũ, cum vtrũq; ipſo
rum ſit effectiuum vtriuſq; eoꝝ, vo
luptas vero ſit bonũ, quaten⁹ ipſum
bonũ eſt gen⁹ ipſius, ergo, & ipſum
delectabile erit quoq; vtile, quaten⁹
vtile ẽ genus ei⁹. Componit̃ aũt hic
ſyll̃s concludens in hoc loco in primo modo cõditionalis cõiunctiuæ.

Locus vigeſimus quart⁹ eſt ſum-
ptus à generatione & corruptione,
& à generato & corrupto, atq; ab ip
ſis potentijs, & tranſmutationibus.
Exemplũ de generatione, vt ſi ædifi
care

ABRAM

habet genus efficere, iam ædificaſſe habet genus iam feciſſe, & ſi genus addiſcendi ſit reminiſci, genꝰ illius, qnod eſt didiciſſe, eſt meminiſſe. Et ſimiliter in corruptione, ſi genus illius, quod eſt dirui, ſit deſtrui, genus illius, quod eſt dirutum eſſe, eſt deſtructum eſſe: & ſimiliter ſi genus corrumpentis ſit diſſoluens, genus corruptionis eſt diſſolutio: & ſi genus geniti ſit factum, factio eſt genus generationis: & ſi genus potentiæ ſit diſpoſitio quędam rei, quę
B eſt in potentia, genus eſt hac diſpoſitione pati: & ſi vſus alicuius rei genus ſit actio quædam agendi, genus eſt agere hac actione, & illius, quod eſt vſum eſſe, genus eſt egiſſe. Vis autem horum locorum eſt vna, & illa eſt ſimilitudo, quæ illis ineſt proportionaliter: ſicut enim ædificare ſe habet ad facere, ſic ædificaſſe ad feciſſe: & ſimiliter proportio corrumpentis ad corruptionem, eſt ſicut diſſoluentis ad diſſolutionem. Et ſimiliter inuenitur proportionalitas in reliquis ipſorum: & hi quidem loci ſunt ad conſtructionem,
C & deſtructionem.

Locus. 27. qui é. 45. & 46.

Locus vigeſimus quintus, qui ſumitur ab oppoſitis ſecundum modum priuationis, & habitus, fit duobus modis. Quorum vnus eſt, ꝙ priuatio ſpeciei ſit in priuatione generis poſiti, qñ enim priuatio ſpeciei fuerit in priuatione generis, quod poſitū eſt genus non eſt genus. v. g. ſi viſus ſit ſenſus, cęcitas non eſt non ſenſus. Secūdus autem eſt, ſi ſpeciei, & generi fuerit oppoſitum priuatiue, & ponitur ſpecies in genere, expedit, quòd oppoſitū ſit in oppoſito.

verbi

MANTINVS

care eius genus eſt operari, ergo ędi D
ficaſſe eius genus erit operatū iam eſſe, & ſi diſcere ē reminiſci, ergo didiciſſe eius genus erit recordatum fuiſſe. Similiterq; dicēdū eſt de corruptione, nam ſi demoliri rem, eius genus ſit corrūpere, ergo demolitū fuiſſe, eius genꝰ erit corruptū fuiſſe: pari rōne ſi genus corruptiui ſit ipſum diſſoluens, ergo genus corruptionis erit ipſa diſſolutio: & ſi ipſius geniti genus ſit innouatū, ſeu ortū, ergo innouari, ſeu oriri, erit genꝰ ipſius generationis, & ſi ipſius potētiæ
E genꝰ ſit quædam diſpō, ergo genus rei, q̄ eſt in potētia, erit pati ī aliqua diſpōne, & ſi vti aliqua re eius genꝰ ſit operatū fuiſſe aliquid, ergo ipſi vtēt, genus erit operabit tale opus, & dicere iā vſum fuiſſe, eiꝰ genꝰ erit iā operatū fuiſſe. Horū aūt locorū eadē eſt vis, nempe ſimilitudo ipſa, quæ eis ineſt fm proportionē: nam eadem eſt proportio ipſius ædificabit ad ædificaſſe, quæ eſt ipſius operabitur ad operatū eſſe, ſimiliterq; proportio corrumpentis ad corruptionem, quæ eſt diſſoluentis ad diſ
F ſolutionem: ſimilisq; proportio reperit in reliquis: & hæc loca poſſunt eſſe conſtructiua, & deſtructiua.

Locus vigeſimus quintus, qui eſt ſumptus ab oppoſitis fm priuationē & habitū, fit duobꝰ modis. Primo, vt priuatio ſpeciei ſit priuatio generis aſſignati: nā, qñ priuatio ſpeciei fuerit in generis priuatione, tunc id, quod fuit poſitū genus, non erit genus. exempli gra, ſi viſus eſt ſenſus, cęcitas nō eſt ſenſus. Secūdo, ſi ſpecies, & genꝰ habuerint oppoſitū priuatiuum, & ponatur ſpēs in genere, tūc & ipm oppoſitū erit ī oppoſito.

exępli

ABRAM

G verbi gratia, ſi cęcitatis genus eſt priuatio ſenſus, aut non ſenſus, viſus genus ē ſenſus. Et ambo hæc loca fiũt in deſtructione. In cõſtructione vero fit hic ſecundus ſolum. Et notũ eſt, quòd conſtitutio loci deſtruentis ſit ſecundæ ſpeciei conditionalis coniunctiui, in qua repetitur oppoſitum conſequentis, & concluditur oppoſitum antecedentis. Secundus autem conſtituitur ex prima conditionalis coniunctiui in conſtructione, in deſtructione vero in ſecunda. Et horum locorum vis eſt à rebus

H quæ ſunt deforis.

Locus 26. q. eſt. 47. Vigeſimus ſext⁹ locus ſumitur ex illatione oppoſitorum ſecundũ modum negationis cõuerſionis, qui notus eſt in conuerſione contradictorij, de quo loco iam prædictum eſt in quæſitis accidentis. Veruntamen differentia inter illa eſt, quia ibi fit in cõſtructione & deſtructione: hic autem fit in deſtructione ſolum, & eſt demonſtratiuus, & in conſtructione eſt vulgatis: exemplum in deſtructione, ſi ſuaue ſit bonum quoddam eo ꝙ bonum ſit ipſis genus, qđ

I non eſt bonum, nõ eſt ſuaue. Deinde repetimus ꝙ id, quod non eſt bonum, ſit ſuaue: ſicq; concluditur in ſecunda conditionalis coniunctiui, ꝙ ſuaue non ſit bonum. In conſtructione vero eſt huius contrarium, ſi quod non eſt ſuaue, non ſit bonũ, ſuaue eſt bonũ. Excepto quòd hinc ſequitur, quòd bonum inſit ſuaui, non quòd ei inſit, prout vndiq; ſit ipſius genus: ſi enim quod non eſt coruus non ſit nigrum, non infertur ꝙ nigredo inſit coruo, vt ſit ipſius genus. Sic aſſeuerat Themiſtⁱ⁹, & in eo eſt conſiderandum.

Vigeſimus

MANTINVS

exempli gratia, ſi genus cęcitatis ſit priuatio ſenſus, ergo genus ipſius viſuſerit ipſe ſenſus. Et hæc duo loca fiunt ad interimendũ, Sed ad conſtruendũ fit tantũ is ſecundus. patet aũt hmõi cõpoſitionẽ loci interimentis fieri in ſecũdo modo ipſius hypotheticæ coniunctiuę, in quo reperit oppoſitũ cõſequentis, & inferẽ oppoſitũ antecedẽtis. Secũdus vero locus componit in primo mõ hypotheticę, ſeu cõditionalis cõiunctiuæ ad cõſtruendũ, ad deſtruendũ vero in ſecũdo. Et vis horũ locoꝝ eſt vis eoꝝ, qui ſumunt à reb⁹ extrinſecis. L

Locus vigeſimus ſextus eſt ſumptus ex affirmatiõe oppoſitoꝝ facta ꝑ negationẽ fm contrarietatẽ, & eſt ille, qui dr̃ per contrariũ fm cõtradictionẽ, qui locus iã præceſſit in problematibus accñtis, ſed differunt, qa ibi fit cõſtruendo, & deſtruendo, hic vero ad deſtruendũ tm̃, & eſt tunc demr̃atiuus, ad cõſtruendũ vero eſt ꝓbabilis. Exẽplũ in deſtruẽdo, vt ſi delectabile ẽ bonũ quoddã, eo ꝙ bonũ ſit gen⁹, ergo qđ nõ eſt bonũ, nõ ẽ delectabile, deĩde repetim⁹, ſed id, qđ nõ eſt bonũ, eſt delectabile, & ſic M cõcludet in ſecũdo mõ ipſius hypotheticæ cõiunctiuę, ꝙ nõ oẽ delectabile ſit bonũ. Ad conſtruendũ vero contrario modo ſe habet ſic, ſi id, qđ nõ eſt delectabile, nõ eſt bonũ, ergo delectabile eſt bonum: veruntamẽ id, quod ſequitur ex hoc eſt, ꝙ bonũ ineſt ipſi delectabili, non ꝙ inſit ei quatenus eſt eius genus omnino: nã ſi id, quod non eſt coruus, nõ eſt nigrum, ergo nõ ſequitur, vt oporteat nigredinem ineſſe coruo, quatenus eſt eius genus. Ita dicit Themiſtius, ſed indiget conſideratione.

Locus

ABRAM

A Vigesimus septimus locus sumitur à relatione, & ipsius sunt multi loci. quorum Primus est, si species sit relatiua, expedit suum genus esse relatiuū: & ille est demonstratiuus, oportet enim vt dictum est, speciem & genus esse vnius prædicamenti? si autem genus sit relatiuum, vulgariter putatur, quòd nō oporteat speciem esse relatiuam, quia scientia est relatiua, & grammatica ei subest, & non est relatiua: hoc vero accidit ob nominis appellationem: Veritas autem est, quod, quando genus fuerit relatiuum ipsius, etiam species est relatiua. B Secundus locus est, si species referatur ad vnā eandem rem, expedit genus dici in comparatione huius ipsius rei: sin autem, non est genus. exempli gratia, si duplum dicatur relatione ad medium, expedit eius genus, quod est multiplex, dici etiam relatione ad medium: si autem non diceretur relatiue ad medium, sed ad aliquam aliam rem, illud non est genus. Cuius instantia est, quia superans est dupli genus, & non dicitur relatiue ad medium, sed relatione ad superatum, quod C est medij genus. Tertius autem locus est ex parte dictionum habitudinis (qui latine secundum casus nominatur) & est quando species attribuitur alicui rei relatiuæ secundum habitudinis dictiones: hoc est, secundum casus, expedit & genus illa ipsa habitudinis dictione dici. Verbi gratia si dicatur duplū dimidio duplum, per lamed acquisitionis, id est per datiuum, similiter dicitur multiplex. Huius autem loci instantia est, quia contrarium dicitur tali contrarium: aliud autem quod est

Locus. 27. q est. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. & 57.

ei⁹ gen⁹,

MANTINVS

Locus vigesimus septimus ē sumptus à relatiuis, & habet plura loca. quoꝝ Primus est, si spēs fuerit ad aliquid, tūc eius genus debet esse ad aliquid & est locus demōstratiuus, qm̄ species & genus, vt dictū est, debent esse eiusdē prædicamēti, & si genus fuerit ad aliq̄d, tūc vī ꝓbabile species non esse ad aliquid: nam scientia est ad aliquid, & grām̄atica continet sub ea, & tn̄ non est ad aliq̄d: sed hoc cōtingit pp nominis appellationē: sed re vera, qm̄ genus est ad aliquid, eius quoq; spēs est ad aliquid. Secūdus locus est, si spēs dicit in relatione ad aliquid idē, gen⁹ quoq; debet dici in relatione ad eandē rem: alias enim nō erit genus. exempli gratia, si duplum dī in relatione ad dimidiū, ergo eius genus, quod est, ipsum multiplū, debet quoq; dici in relatione ad dimidiū: & si non dicat in relatione ad dimidiū, sed in relatione ad aliq̄d aliud, tunc nō est gen⁹. cuius tn̄ instantia dat, qm̄ ipsum superadditū seu abundans est gen⁹ ad duplū eius, & tn̄ non dicit in relatione ad dimidiū, sed in relatione ad diminutū, quod est genus ad ipsum dimidiū. Tertius locus est sumpt⁹ ex dictionibus relationis. i. fm casum: nēpe, vt cùm spēs refertur ad aliquā rem relatiue p aliquā dictionē relationis, tūc & ipsum genus debet referri ad eā p eandē dictionē relationis. exēpli gratia, si duplum dicat eē duplū ad dimidiū per hanc dictionem, s. propositionem ad, tunc & ipsum multiplū eius genus debet referri ad dimidiū per ꝓpositionē ad: sed hic locus habet instantiā, ppea qđ cōtrariū dī contrariū fm se solū, sed ipm aliud seu diuersum, qđ est gen⁹

D E F K

ABRAM

G eius genus, dicitur aliud à tali, non per literam acquisitionis, hoc est non per datiuum. Quartus locus est huic affinis quòd vtraque illa dicantur sine vlla habitudinis dictione, ad alterutra illorum, & non conuertantur reciproce, sicut conuertitur. scientia scibilis scientia, & scibile scientiæ scibile. Quintus locus est, si vnum illorum dicatur duobus modis habitudinis casualis, & alterũ non dicatur illis modis, quod positum erat genus non est genus: donatio enim, ex quo est actus illius.

H vnde deriuatur arabice, & flectitur dupliciter, aliquando dictione acquisitionis, ideſt datiuo, & aliquando sine acquisitionis dictione: dicimus enim condonaui eum, & condonaui ei: prout dicimus dedi eum, & dedi ei: datio est donationis genꝰ: datio enim aliqua est cum reditu, & aliqua est sine reditu: donatio autem arabice dicitur sine reditu.

I *Tota hæc pars in Abrami translatione desideratur, quantum à Iacob mantino conuersam esse videmus.*

MANTINVS

eius, dicit sine aliqua præpositione, K scilicet cõsignificatiua relationis, sed dr̃ hoc est aliud fm se, seu in genituo, vel in datiuo & nõ in accusatiuo p præpositionẽ ad. Quartus locus, qui est quinquagesimus primus, est sibi precedenti, nempe, vt quodlibet eorũ dicatur fm aliquem casum seu propositione relationis, sed q vnũ eorũ non conuertit conuersione relatiua ad alterũ, sicut conuertit, cum dicimus scientia est scibilis scĩa, & scibile est scietiæ scibile. Quintꝰ locus est, vt si vnũ eorum dicat duobꝰ modis relationis, & alterũ nõ dicat illis L duobꝰ modis, tũc id, quod fuit positum pro genere, nõ erit genus: nam cũ verbũ deductũ à donatione dupliciter ĩ lingua arabica vtimur eo, nam qñq; cũ casu, vel pronomine, qñq; sine aliquo casu, vel pronoĩe: nam dicimus cũq; donaui ei, & donatũ est ad ipsum, sicut & dicimꝰ de di ei & dedi ipsum, ideſt ad ipsum, datio autẽ est genus ad donationẽ: qm̃ datio aliqua est reddibilis, aliqua vero irreddibilis. Sed donũ est irreddibile in lingua arabica. M

Existimat igitur vt hoc idem sit necessariũ in ipso genere, s. vt referatur ad suũ correlatiuũ cõsimili modo, quo refertur species. Hæc tñ loca sunt inualida in persuadendo, quia sunt sumpta ex dictionibus: & oportet vt in hoc loco ipsum superans sit genꝰ ad duplũ, quia dr̃ ipsum superabundans duplũ ad hoc, & superadditũ, superadditum ad hoc, sibi & ipsum maius, dicit latione enim maiꝰ hoc. Themistius aũt iudicat hæc loca debere ab arte pp hoc refelli. Aliꝰ locus sumptꝰ est à relatione, qui tollit ne sensus sit genus scientiæ, qm̃ si

esset

esset genus, tunc oporteret, vt ipsum D
sensibile esset genus scibilis, quod tñ
non est verum: qm̃ aliquod dat intelligibile, quod nõ est sensibile, vt
ipsa intelligẽtia, vel intellectus. is tamen locus est valde rhetoricus, seu
persuasiuus. Alius locus est, quia cũ
ipsa relatiua tripliciter reperiantur.
Primo, ea, quæ ex necessitate ĩsunt
rebus, ad quas dicunt correlatiue, vt
iustitia, quæ semp inest iusto. Secũ
do, ea, quæ possunt qñq; inesse suis
correlatiuis, qñq; vero his, quæ sunt
extra ipsa. exempli gra, scientia, quæ
dr̃ in relatione ad scibile, & ad aĩam
sciẽtẽ: scientia itaq; reperit in aĩa, E
& in ipso scibili, quod quidem est extra animam, & nõ potest aliter esse:
qm̃, cum contingit contemplationẽ
fieri in anima, tunc scientia est omnino ĩ ipso scibili. Tertio, ꝙ impossibile est vllo pacto, vt ipsum relatiuum reperiatur in suo correlatiuo:
vt contrarium, quod quidem dicit
in relatione ad suum contrarium &
tñ non potest inesse ei: si ergo res ita
se habeat, consentaneum est, cum ex
proprietatib⁹ ipsius relatiui hęc vna
sit: nempe, vt has tres obtineat differentias, vt inspiciamus, si species relata habeat vnam earum, genus ve- F
ro non, tunc non est genus. exempli
gratia, si quis dicat memoriam esse
mansionem scientiæ, ita, vt sit eius
genus, qm̃ omnis mansio est in manente, cum ipsum manens denominetur ꝑ ipsam, ergo mansio scientiæ
est in ipsa scĩa, & memoria ipsa erit
ergo in ipsa scĩa, ꝙ a ipsa est mansio:
memoria vero est in aĩa, ergo mansio scientiæ nõ est genus memoriæ.
Omnia autem hæc loca sunt manifeste persuasiua, seu rhetorica.

G 58. Locus. Declatio. RVrſum, ſi habitum in actu poſuit, aut actum in habitu, nõ eſt genus quod tale eſt. Vt ſi ſenſum, motum per corpus: nã ſenſus habitus, motus autem actus. Similiter autẽ, & ſi memoriam habitum contenti uum opinionis dixerit: nam nulla memoria habitus, ſed magis actus. Peccant aũt & qui habitum in cõ 59. Locus. Declatio. ſequentem potentiam ordinant. Vt manſuetudinem, continentiã iræ: & fortitudinem, & iuſtitiam, timorum, & lucrorum cõtinentiam: nam fortis, & manſuetus, perturbatione vacans dicitur, continens autem, qui perturbatur, ſed non ducitur: fortaſſe igitur talis potentia ſequitur vtrunq;, vt ſi perturbetur, non ducatur: verum continere non hoc eſt, hunc quidem fortem, illum autẽ manſuetum eſſe: ſed omnino perturbari ab huiuſmodi nihil. Aliquo- 60. Locus Declatio. ties autẽ & quod ſequitur, quouis modo: vt genus ponũt. Vt triſtitiam, iræ: & opinionem, fidei: vtraq; enim prædicta ſequuntur H quidem quodam modo aſſignatas ſpecies, neutrum autem eorũ genus eſt: nam qui iraſcitur, cõtriſtatur, priore in eo triſtitia facta. non enim ira triſtitiæ, ſed triſtitia iræ cauſa eſt: quare ſimpliciter ira non eſt triſtitia. Secundum autẽ hæc, neq; fides opinio: contingit enim eandem opinionẽ etiam non credentem habere: non contingere autem hoc, ſi fides eſſet ſpecies opinionis: non enim cõtingit idẽ amplius permanere, ſi ex ſpecie oĩno permutatum ſit: quẽadmodum nec idem aĩal qñq; hominẽ eſſe, & qñq; nõ. Si quis aũt dicat ex neceſſitate opinantẽ etiam fidẽ habere, de æqualibus opinio & fides dicẽt: quare neq; ſic erit genus: de pluribus enim opor- 61. Locus. Declatio. tet dici genus. Videndum aũt et ſi in aliquo eorũ nata ſint vtraq; fieri. In quo enim ſpecies, & genus, vt in quo album, & color, & in I quo Grammatica, & diſciplina: ſi igitur verecundiam timorẽ dixit, aut iram triſtitiam, non accidit in eodem ſpeciẽ & genus eſſe: nã verecundia quidẽ in rationali, timor in iraſcibili, at triſtitia in concupiſcibili: nã in hoc, & voluptas, ira aũt in iraſcibili: quare nõ ſunt genera, quæ aſſignata ſunt, eo q; non in eodẽ cũ ſpeciebus nata ſunt fieri: ſiſt autem & ſi amicitia in concupiſcibili, non erit voluntas quædã: omnis enim voluntas in rõnali. Vtilis aũt hic locus & ad accidens, & id cui accidit: in eodẽ enim accñs, & cui accidit: 62. Locus. Declatio. quare niſi in eodẽ videatur, manifeſtũ qm̃ non accidit. Rurſum, ſi fm quis ſpẽs dictum genus participat: non enim videtur fm qd participari genus. Nam non eſt homo fm quid aĩal, neq; grãmatica, fm quid diſciplina: ſiſt aũt & in alĩs. conſiderandũ igit ſi in aliquibus fm quid participat genus, vt ſi aĩal quod ſenſibile vel viſibile dicit: nam fm quid ſenſibile, vel viſibile animal, ſecundũ

corpus

A corpus enim ſenſibile,& viſibile,ſm animam aũt non:quare non erit genus,corpus viſibile,& ſenſibile animalis. Latent aũt qñq; & totũ in parte ponentes. Vt aĩal,corpus animatũ:nullo enim modo pars de toto prædicaſ:quare nõ erit genus corpus animalis, eo quod pars eſt. 63. Locus. Declatio.

Videndum aũt ſi quid vituperandorũ,aut fugiendorũ in poteſtate,aut potente poſuit. Vt Sophiſtã,vel calumniatorem,vel furẽ eum,qui poſſit aliena latenter ſurripere: nemo enim prædictorũ in eo q̃ poſſit, aliquid horũ talis dicitur: põt enim & Deus,& ſtudioſus,praua agere:non ſunt aũt hmõi:nam oẽs praui ſm electionẽ dicũtur. 64 Locus. Declauo.

Amplius,oẽs poteſtates eorũ ſunt, quę ſunt eligenda:nam prauorum poteſtates eligendæ,eo q̃ Deũ & ſtudioſum habere dicimus eas,potẽtes enim dicimus eos eſſe, praua agere:quare nullius vituperabilis erit genus poteſtas. Si aũt non,accidet vituperandorũ quiddam eligendũ eſſe:nã,erit quædam poteſtas vituperabilis. 65. Locus. Declatio.

B Et ſi quid pp ſe honorabilium vel eligibiliũ,in poteſtate vel potente,vel effectiuo poſuit. Nam oĩs poteſtas, & oẽ potens,aut effectiuum,pp aliud eligendum. 66. Locus. Declatio.

Aut ſi quid eorũ,quę ſunt in duobus generibus vel pluribus in altero poſuit. Quædam enim non eſt in vno genere ponere:vt fraudulentum, aut calumniatorẽ:neq; enim qui eligit,impotens aũt,neq; qui poteſt, at non eligens,calumniator,aut fraudulentus: ſed qui vtraq; hæc habet, quare non ponenda ſunt in vno genere, ſed in vtroq; eorum quæ dicta ſunt.

Amplius,aliquoties è conuerſo, genus quidem vt differentiam,differentiam autem vt genus aſſignant. Vt ſtuporem, ſuperabundantiam admirationis, & fidem vehementiam opinionis:nam neq; ſuperabundantia,neq; vehementia genus,ſed differentia:videtur enim ſtupor, admiratio eſſe ſuperabundans: & fides,opinio vehemens,quare genus admiratio,& opinio eſt:ſuper 67. Locus. Declauo.

C abundantia autem,& vehementia differentia. Amplius,ſi quis ſuperabundantiam,& vehementiam,vt genera aſſignet,inanimata fidẽ facient,& ſtupefacient:nã,cuiuſq; vehementia, & ſuperabundantia illi adeſt,cuius eſt ſuperabundantia,& vehementia:ſi ergo ſtupor ſuperabũdantia eſt admirationis,aderit admirationi:quare admiratio ſtupefaciet:ſiſr aũt & fides aderit opinioni, ſi vehementia quidẽ opinionis eſt: quare opinio fidem faciet. Amplius, accidet ſic aſſignanti vehementiam vehementem dicere,& ſuperabundantiam ſuperabundantẽ: eſt enim quędã fides vehemens:ſi ergo fides vehementia eſt,vehementia erit vehemens: ſiſr autem & ſtupor quidam & ſuperabundans:ſi ergo ſtupor eſt ſuperabundantia,ſuperabundantia erit ſuperabundans: vr̃ autem neutrum horũ,quemadmodũ nec diſciplina diſciplinatũ,nec motus motũ.

G 68. Locus Declario. Quandoq; aũt peccant, & passionẽ in genere eius quod passum est ponẽtes. Vt immortalitatẽ vitam sempiternã dicẽtes esse: passio enim vitæ & accñs immortalitas vĩ esse: q; aũt verũ sit quod dicitur, manifestũ fiet, si quis admittat aliquẽ ex mortali fieri immortalẽ: nullus enim dicit aliã vitã eũ sumere, sed accñs aliquod, vel passionẽ huic eidem aduenire: quare non genus vita, immortalitatis. 69. Locus. Declario. Rursum, si passionẽ cuius est passio, illius genus dicit eẽ. Vt spiritũ aerem motum: magis enim motus aeris, spiritus: nã, aer idem permanet, & qñ mouetur, & qñ stat, quare non est omnino aer spiritus: esset enim & non moto aere spiritus, siquidem idẽ aer permanet, qui quidem erat spiritus: similiter aũt, & in alijs hmõi. Si igitur, & in hoc oportet admittere q; aer motus, est spiritus, nõ tamen de omnibus huiusmodi est assignandum, de quibus nõ ve H rificatur genus, sed de quibuscunq; vere prædicatur assignatum genus: nam in quibusdã non videtur verificari, vt in luto, & niue: L nam niuem dicunt esse aquam coagulatam, lutum autem terram humido temperatam: est autem neq; nix aqua, neq; lutum terra: quare neutrum assignatorum generum erit genus: oportet enim genus verificari semper de omnibus speciebus: similiter aũt neq; vinũ est aqua putrefacta (sicut Empedocles dicit, in ligno putruit vnda) nam simpliciter non est aqua.

Sermo de alijs Generis locis. *Cap.* 5.

ABRAM

Locus. 18. qui ẽ. 58. VIgesimus octauꝰ locus ẽ, quando quis ponit habitum genus actus, aut actum genus habitus. Exẽplum positionis habitus genus actꝰ, est sermo dicentis, quòd medicina sit genus regiminis conualescentiũ: conualescẽtium nanq; regimen nõ est species medicinæ, sed ipsum re- I gimen est ipsamet medicina. Exemplum autem huius, qui posuit actũ genus habitus est, prout qui dixerit genus febris esse actionum nocumẽtum: notum autem est, quòd qui poneret genus huiusmodi, abstulerit ab eo prædicationem in eo q; quid sit. Et ideo hic locus est demonstratiuus in destructione.

Vigesimus

MANTINVS

VIgesimus octauus locus est, si aliquis ponat habitũ esse genꝰ ad actũ, vel actũ ad ipsum habitũ. exempli gratia, qui ponit habitum M esse genus ipsius actionis, seu actus, est, vt si dicat medicinam esse genꝰ ad regimen conualescentium: quoniam regimen conualescentium nõ est vna specierum artis medicæ: sed ipsum regimen est ipsamet medicina. Exemplum vero eius, qui ponit ipsum actum genus ad habitum. vt si quis dixerit, genus ipsius febris eẽ læsionem operationis. Manifestum autem est, quòd qui ità describit genus, tollit prædicationem in eo q; quid est: & ideo is locus est demonstratiuus in destruendo.

Locus

ABRAM

A Vigesimus nonus locus est, quia
Locus. 29. qui ē. 59. & 60. ponere rem illud consequentem, in ditium est ponere in potentia habitum consequentem ipsam: hoc est: ponere potentiam genus ipsius habitus. verbi gratia, qui ponetet manſuetudinem & fortitudinem continentiam ab ira & timore, & constantiam à fuga: fortis enim & mitis est aliud, q̄ continēs: fortis enim est, quem non aggreditur timor: cōstans autem est qui se cohortatur ad ferendum res terribiles: & similiter continens est, quem nō aggreditur
B iracundia: constans autem est, quē aggreditur accidens iracundiæ & se detinet in illa. Et ideo dicitur quòd habens habitum sit, q̄nem non aggrediuntur accidentia, constans autem est, quem aggrediuntur accidentia, & detinet se in illis, & vt vniuersalius inquam, constare anima est causa in essendi habitum constanti. Et ideo, quando est habitus, sequit necessario ꝙ sit potentia precedens ipsum, & nō sequitur, ex quo constantia precedit habitum ꝙ sit illius genus: hoc autem est per se notum. Et hinc ponendum est tristitiā
C esse genus iræ, & opinionem, genus assertionis: tristitia enim sequit ab essendo iram: impossibile enim est irascentem non contristari, & tristitia est causa iræ. Neq; etiam opinio est genus assertionis, & si præcedat esse ipsam, & hęc illam sequatur: veritas enim primo fuit opinio: quando aūt aucta & roborata est, fit assertio. Nullum autem genus est huius conditionis, hoc autem existente, vt præscripsimus, cōsequens, quod fallit ponentem genus secundum basim, est tripliciter, aut ꝙ cōsequēs sit sicut

MANTINVS

Locus vigesimus nonus est, si pō D
nat res pro re, quæ ad illā sequit, vt ꝙ ponat habitus pro potentia, q̄ illū sequit, hoc est ꝙ ponatur potētia genus ad habitū. Exempli gra, si quis ponat manſuetudinē esse continentiam iræ, & fortitudinē continentiā timoris, & abstinentiā à fuga. Nam ipse fortis ac manſuetus differūt ab ipso continente, nā fortis est, qui nō afficit timore, cōtinens vero, qui resistit rebus incutientibus timorem: sistq; & manſuetus, qui ira non afficit, ab eaq; se abstinet, cōtinens vero, quē aggreditur aliquod accidēs E
iræ, & tñ non perturbatur ab ea, sed resistit ei: & ideo dr, ꝙ qui habet aliquem habitū, est ille, quē non aggrediunt passiones, seu casus ipsi: sed cōtinens est ille, quē perturbationes aggrediuntur, & infestant, sed nō perturbat ab eis, sed resistit eis, & (vt verbo dicā) ipsa cōtinentia est causa, vt reperiat habitus in ipso continente: & ideo, si reperit ipse habitus, necesse est oīno, vt reperiat potentia, quę eū præcedat: neq; propterea sequit, si continentia præcedit habitum, vt
propterea sit eius genus: & hoc per- F
spicuum est. Similiterq; ponere tristitiā genus ad irā, & opinionē genꝰ ad fidem, quia tristitia necessario sequit ad ipsam itā, q̄m, qui irascitur, impose est, quin contristetur, & ipsa tristitia est causa iræ, neq; opinio ēt est genꝰ fidei, licet ꝓcedat eius esse, sequit aūt ad ipsam, q̄m fides primo est opinio, postea vero ipsa aucta & firmata sit fides, sed nō dat hmōi genus: si ergo resita hēt, sequit vt illud consequēs, in quo peccat, qui ponit ipsum eē genꝰ, est vnū horū trium; nēpe vel vt ipsum cōsequēs sit in po

ABRAM

G sicut potentia ad habitum, prout est potentia ad cateruam terribilium, quæ est habitus, qui est ipsa fortitudo, aut sicut causa alicuius rei, prout tristitia efficit iracundiam, aut sicut res remissa debilis virtutis, prout est opinio cum assertione: opinio enim est debilis assertio: & hinc errauit q posuit progressum genus cursus.

Locus. 30. qui est. 61. Trigesimus autem locus est, ꝙ cõsideremus, an moris species & generis sit, ꝙ sint in vno subiecto, in quo est species, in illo sit genus: sin autẽ, illud non est genus, prout sunt albe-

H do & color, quia in quo est albedo, in illo est color: si quis autem poneret timorem genus pudoris, & tristitiam genus iræ, non esset gen' illud, quod poneretur; pudor enim est in parte cogitatiua, & timor in animi excitatiua, & tristitia in concupiscibili, & ira & contentio in irascibili. Hic aũt locus est demõstratiuus: si enim spes insit alicui subiecto, fm ꝙ inter ea est essentialis habitudo, genus necessario inest illi. Et hic locus iuuat ẽt ipsum accidens; vulga-

I tum enim est, ꝙ accidens & res qua accidit, iusint vni eidem rei: si autẽ non insint vni rei, illud non est accidens. Et huius loci instãtia est, quia rubor pudẽtis & pallor timẽtis sunt duo accidentia, quæ insunt faciei, & consequuntur ob animæ affectum.

Locus. 31. q est. 62. Trigesimus prim' locus est, ꝙ cõsideremus, si genus non prædicet de specie simpliciter, sed prædicetur de ea adiectione connexæ clausulæ, & conditionis, illud non est genus: & hanc ob causam sentiẽs & videns nõ est genus animalis: animal enim sentit p eius partem, quæ est ipsius aïa. Et ille locus est demonstratiuus.

Trige-

MANTINVS

tentia ad habitũ, sicut ẽ potẽtia sup K cõgregationẽ terribiliũ, q̃ reperitur in ipso habitu, qui est fortitudo; vel vt sit cã rei futuræ, vt tristitia, q̃ efficit irã, vel vt res exigua imbecillis toboris, vt est opinio ad ipsam fidẽ, seu certitudinẽ: nã opĩo ẽ debilis fides, vel certitudo debilis: hinc errat, qui ponit ambulatiõis gen' ipm cursũ.

Trigesim' locus ẽ, vt inspiciamus vtrũ genus & spẽs sint apta nata esse in eodẽ subiecto, tũc enim ĩ quo reperit spẽs, reperiet & genus; alias. n. non est genus, vt albedo & color, nã in quo ineſt albedo, in eodẽ reperit L & color. Et si quispiã dixerit timorem esse gen' vereçũdiæ, & tristitiã gen' iræ, nõ recte assignauit genus, q̃m vereçũdia est in parte rõnali, timor vero in irascibili, & tristitia in cõcupiscibili, & ira in irascibili. Isq; locus ẽ demõstratiuus: nã, si spẽs reperitur in aliquo subiecto, ppea qa habent inter se quandã habitudinẽ demonstratiuã, tũc de necessitate gen' reperiet in eo. Is aũt locus ẽ vtilis ad ipsum accns, nam manifestũ est, ꝙ accidens, & id, pp quod ipsum accidit, sunt in eadem met re, & si nõ exi M stant in eadẽ re, tunc erit accidens: sed huius loci instãtia est, q̃m rubor verecundi, & pallor timẽtis sunt duo accidentia, quæ existunt in facie, & tñ insequuntur animæ passionem.

Locus trigesimus prim' est, vt cõsiderem': nã, si genus non prædicet de specie simplr, sed prædicet de ea fm quid, & cum conditione, tunc nõ est genus; & ob hanc causam nec ipsum sensitiuum neq; visiuum ẽ genus ad animal, q̃m animal est sensitiuum parte eiùs, quæ est anima: & est locus hic demonstratiuus.

Trigesimus

ABRAM

A Trigeſimus ſecundus locus eſt, ꝙ totum ponatur in parte, hoc eſt, ꝙ totum ponatur partis ſpecies, prout qui poſuit lutum genus terræ: nam terra eſt pars luti. Et hic locus eſt, quo ideeſt prædicatio in eo quod quid ſit.

Locus. 12. qui ē 63.

Trigeſimus tertius locus eſt, ꝙ cõſiderem⁹ an poſuerit aliquam rerũ turpium, à quarũ fuga eſt in potentia illius quem illæ attingunt: pro quo quis poneret ſophiſtã illũ, qui adipiſceret opes & magiſtratus per ſcĩam, & latronem illum, qui poſſet furari: hic enim denominauit aliquem fm aliquam rem in actu, in eo ꝙ quid res ſit, quatenus illa inęſt illi in potentia. Eximius enim rerũ ſtudioſus præpotens poſſet praua facere, ſed non faceret malum. Et iterum, quia potentiæ ſunt eligendæ, ipſas enim ineſſe habentibus potentias fit ob duarum operationũ præſtãtiorem. Si aũt fecerit malã. i. per accidens: & ideo non ſunt turpes ſecundum ſe. & ſimiliter fit, ſi poſuerit aliquam rerum eligendarum in potentia ad illas. Potentia enim eſt eligenda propter aliud. Et vniuerſaliter hic locus redit ad eum, in quo ponitur pro re ipſius euentum.

B

C

Locus. 13. qui eſt 64 & 65.

Locus. 14. qui eſt 66 & 67.

Trigeſimus quartus locus eſt, ꝙ conſideremus ſi ſpēs ſit de illis, quarum moris eſt eſſe in pluribus, q̃ in vno gñe, & poneret in vno, illud nõ eſſet genus: prout latro, qui eſt eligens & potens, non. n. eſt latro qui eligit, & non põt, neq; iterũ qui põt & non eligit. Themiſtius aũt dicit, ꝙ hic locus eſt falſus, qm̃ non inuenitur aliqua res, quæ ſubſit duobus generibus ſupremis ex vna parte: & hoc eſt ĩpoſſibile niſi in p̃dicamẽto rela-

MANTINVS

Trigeſimus ſecundus locus eſt, ꝙ ponat totum in partẽ, i. vt ponat totũ ſpecies partis. vt ſi quis poneret genus ipſius luti ipſam terram, terra ſit pars luti, & in loco deeſt prædicatio in eo quod quid eſt. D

Locus trigeſimus tertius eſt, vt inſpiciamus ſi ponatur aliquid vituperandorũ, vel fugiendorũ in potentia, vt propterea pueniant actu: vt ſi quis ponat, ſophiſtam eſſe qui põt diuitias præſtare, ſcientiamq; apparentẽ tradere, & furẽ qui poſſit aliena furripere bona. Qm̃ non denominabit aliquis aliqua re actu, eo modo, quo denoĩatur, quatenus eſt in potentia ad illam rẽ. Nã Probus Rex habẽs poteſtatẽ, põt vtiq; malum agere, ſed non aget malũ. poteſtates præterea eligunt ꝑ ſe, qm̃ reperiunt in habentibus ipſas poteſtates pp meliorem duarũ actionũ, & ſi agantur in malam partẽ, illud erit ꝑ accidens, & ideo, illa non ſunt per ſe vituperãda: ſimiliterq; ſi quis poſuerit aliquod eligibilium in potentia, qm̃ potentia eligit pp aliud: & tandem hic locus reducit ad eũ, in quo ponitur res pro eius conſequente, vel accidente. E

Trigeſimus quartus locus eſt, vt inſpiciamus vtrum ſpēs aliqua poſſit ex natura ſua poni ſub pluribus generibus vno, & ponat ſub vnico genere, tunc illud non eſt genus: vt fur, qui eſt eligẽs, & potens, nã nõ ẽ fur qui eligit, & non eſt potens, neq; qui eſt potens, & non eligit. Themiſtius aũt dicit, ꝙ hic locus eſt falſus, qm̃ non reperitur aliquid, quod includatur ſub duobus generibus ſupremis vnica & eadem ratione: hoc aũt non põt fieri, niſi in p̃dicamẽto F

rela-

ABRAM

G relationis, ex quo illud euenit oīb⁹ prædicamentis. Et dicit, ꝙ si ponat latro in electione, & poteſtate eſt error circa illum, qua ponitur res in ſuum euentum, nec illorum aggregarum eſt illius genus. Hoc autem eſt conſiderandum.

Locus 35. qui eſt 68 & 69. Trigeſimuſquintus locus eſt, ꝙ ponatur patiens genus ipſius paſſionis, ptout diceretur ꝙ priuatio mortis ſit vita æterna, eſtimatur enim, ꝙ priuatio mortis ſit accidens, aut paſſio vitæ æternæ: ſi aūt priuatio mor

H tis eſſet vita, priuatio eſſet ipſe habitus: & ſi ſr qui diceret, ꝙ ventus ſit aer motus, prius enim eſſet, ꝙ ventus eſſet ipſius aeris motus, aer. n. eſt aer, ſiue quieſcat, ſiue moueatur, & ſi ventus eſſet aer, eſſet ventus illo quieſcente. Huius autem baſis eſt, quia genus verificatur de ſpeciebus in eo ꝙ quid ſit. Huius aūt loci contrarium eſt, vt qui poſuit aerē motum, eſſe ipſum ventum.

MANTINVS

relationis, quia conſequitur oīa ptædicamenta. Dicit igitur, ꝙ, ſi ponat fur p electionem & poteſtatem, peccat, propterea quia ponitur res p ſuum conſequens: illorum enim aggregatum non eſt ſuum genus, hoc tñ indiget conſideratione.

Locus trigeſimuſquint⁹ eſt, cùm ponit ipſum patiēs genus paſſionis. vt ſi quis dicat immortalitatem eſſe vitam ſempiternam, qm̄ immortalitas vī eſſe accidens, vel paſſio ipſi⁹ vitæ ſempiternæ, ſi igit ipſa immortalitas eſſet vita, tunc ipſa priuatio eſſet habit⁹. ſimiliterq; qui dicit vē- L tum eſſe aetem motū, qm̄ potius vē tus eſt motus aeris, cùm ipſe aer ſit aer iam quieſcens, q̄ motus: ſed ſi vē tus eſſet aer, tunc eſſet ventus, dum quieſcit: & huius rei fundamentum eſt, ꝙ genus vere dī de ſpeciebus in eo quod quid eſt. ſed huius loci contrarium eſt, ſi quis poſuerit aerem motum eſſe ventum.

De Genere, loci alij. Cap. 6.

70. locus. Declaratio. I Amplius, ſi omnino quod aſſignatū eſt, nullius eſt gen⁹. Manifeſtum enim, qm̄ neq; eius, quod dictū eſt. Conſiderandum aūt ex eo quod nihil eorū differt ſpecie, quæ participant aſſignatū genus. Vt nihil alba differūt ſpecie, ipſa à ſeinuicē:

71. locus. Declatio. omnis aūt generis ſunt ſpecies differentes: quare nullius erit albū M

72. locus. Declauo. genus. Rurſum, ſi quod omnia ſequitur, genus, vel differentiam dixit. Plura enim ſunt, quæ omnia ſequuntur: vt ens, & vnum eorum ſunt, quæ omnia ſequunt: ſi igitur ens genus aſſignauerim⁹, manifeſtū, qm̄ oīum erit genus, eo ꝙ prædicatur de eis: de nullo enim genus q̄ de ſpeciebus prædicatur: quare & vnum ſpēs erit entis: accidit ergo de oībus, de quibus genus prædicatur, & ſpēm prædicari, eo ꝙ ens, & vnum de oībus ſimpliciter prædicantur: oportet autem de paucioribus ſpeciē prædicari. Si autē quod omnia ſequitur, differentiam dixit, perſpicuum qm̄ de æqualibus, vel de pluribus differentia q̄ genus dicetur. Nam, ſi & genus omnia ſequitur, de æqualibus: ſi vero non omnia ſequatur genus de pluribus

A ribus differentia dicetur ꝙ ipſum genus. Amplius, ſi in ſubiecta ſpecie eſt, quod aſſignatū genus dicit. Vt album in niue: quare manifeſtum qm̄ non erit genus: de ſubiecta enim ſpecie ſolū gen⁹ dr̄. Conſiderandum autem etiam eſt, ſi non vniuocum ſit genus ſpēi. Nam de oībus ſpeciebus vniuoce genus prædicatur. Amplius, qñ exiſtente & ſpeciei, & generi contrario, ſi quod melius contrariorū eſt, in peiori genere ponit. Nam accidet reliquū in reliquo eſſe, eo ꝙ contraria in contrarijs generibus: quare quod deterius eſt, in meliori erit: at vr̄ melioris, & genus melius eſſe. Et ſi eodē ſiſt ad vtraq; ſe habente, in peiore, & non in meliore genere ponit. Vt aīam ipſum quod eſt agitationem, aut agitatum: nam pari modo eadem ſtatiua, & agitatiua eſſe vr̄: quare ſi melius ſtatio, in hoc oportet genere ponere. Amplius, ex magis, & minus. Deſtruenti quidem, ſi genus ſuſcipit magis, ſpēs autem nō ſuſcipit, neq; ipſa, B neq; quod ab ipſa dicitur: vt ſi virtus ſuſcipit magis, & iuſtitia, & iuſtus: dicitur enim iuſtus magis alter altero: ſi igitur aſſignatum quidem genus magis ſuſcipit, ſpecies autem non ſuſcipit, neq; ipſa, neq; quod ab ipſa dicitur, non erit quidem aſſignatum genus.

Rurſum, quod magis videtur, vel ſimiliter, non eſt genus: manifeſtum, qm̄ nec quod aſſignatum eſt. Vtilis autem hic locus in talibus maxime, in quibus plura vidētur de ſpecie in eo quod quid eſt prædicata, cùm non determinatum eſt, neq; promptum nobis eſt dicere, quodnam eorum genus: vt de ira, triſtitia, & opinio paruipendentiæ, in eo quod quid eſt prædicari videtur: contriſtatur enim iratus, & opinatur paruipendñ. Eadem autem cōſideratio, & in ſpecie ad aliud aliquid comparanti. Nam, ſi quod magis, aut ſimiliter videtur eſſe in aſſignato genere, non eſt in genere, manifeſtum, ꝙ neq; aſſignata omnino ſpecies erit in genere: interimenti igitur quemadmodum dictum eſt, vtendum. Aſtruenti vero ſiC quidem ſuſcipit magis quod aſſignatum eſt genus, & ſpecies, non vtilis locus: nihil enim prohibet vtrorumq; ſuſcipientium non eſſe alterum alterius genus: nam bonum & album ſuſcipit magis, et neutrum neutrius genus. Generum autem, & ſpecierum adſeinuicem comparatio, vtilis: vt ſi ſimiliter hoc, & hoc genus: ſi alterū genus, & alterum: ſimiliter autem & ſi quod minus, & quod magis: vt ſi continentiæ, magis poteſtas, quàm virtus genus, virtus autem genus, & poteſtas. Eadem autem & de ſpecie conuenit dicī: nam ſi ſimiliter hoc, & hoc propoſiti ſpecies: ſi alterū ſpecies, & reliquum: & ſi quod minus videtur, ſpēs eſt, & qđ magis. Amplio, ad conſtruendum: perſpiciendum ſi de quibus aſſignatum eſt genus, in eo quod quid eſt prædicatur: cùm nō ſit vna aſſignata ſpecies,

73. locus Declario.
74. locus Declario.
75. locus Declario.
76. locus declario.
77. locus declario.
78. locus declario.
79. locus declario.

G cies,ſed plures,& differentes. Nam manifeſtum qm̃ erit genus.
30. locus declatio. Si autem in aſſignato ſpecies eſt,conſiderandum & ſi de alijs ſpeciebus genus in eo quod quid eſt prædicatur.Nam,rurſus accidet
31. locus declauo. de pluribus,& differentibus idem prædicari. Qm̃ autem videtur in quibuſdam,& differentia in eo quod quid eſt de ſpeciebus prædicari,ſeparandum eſt genus & differentia, vtenti ijs quæ dicent̃ elementis.Primum quidē,qm̃ genus de pluribus dr̃ q; differēt̃ia. Deinde,qm̃ ſm eius(quod quid eſt)aſſignationem, magis conuenit genus,q; differentiam dicere.Nā,qui animal dicit hoīem,magis indicat quid eſt homo,q; qui greſſibile. Et qm̃ differentia quidem qualitatem generis ſemper ſignificat:genus aūt, differentiæ non.Nā qui dicit greſſibile,quiddā animal dicit: qui vero animal dicit,non dicit quale quiddam greſſibile:differentia igitur à gene
32. locus declatio. re ſic ſeparanda. Qm̃ autē vr̃ Muſicum,qua Muſicum eſt, ſciens eſſe:& Muſica ſcientia quædā eſt:& ſi ambulās eo q; ambulat mo-
H uetur,ambulatio motus quidem eſt: conſiderandū in quo genere vult quippiam conſtruere ſecundū dictū modum. vt ſi ſcientiam ipſum quod eſt fidem:ſi ſciens quatenus ſcit,fidit:manifeſtū enim
l. 8 qm̃ ſcientia fides quædā erit:eodem aūt modo,& in alijs huiuſmodi.Amplius,qm̃ quod ſequitur aliquid ſemper, & non conuertit̃,
33. locus declauo. difficile eſt ſeparare,q; non ſit genus,ſi hoc quidem illud ſequitur omne,illud vero hoc non oē.Vt tranquillitatem quies,& numerū diuiſibile,è conuerſo aūt non:nam diuiſibile non oē,numerus, neque quies oīs,tranquillitas:ipſo quidem eſt vtendum, vt genere quod eſt ſemper conſequens,cūm non conuertatur alterum: cūm autem alterū ſe extendit non in oībus,obſequendū. Inſtatia autē huius:qm̃ non ens ſequitur oē quod fit(nā quod fit non eſt) nō cō
I uertitur(non.n.omne quod non eſt,fit)attamen non eſt genus nō ens eius quod fit:ſimplr̃ enim non ſunt non entis ſpecies.De genere igitur quemadmodum dictum eſt,tranſeundum.

Sermo de nonnullis alijs locis Generis. *Cap.* 6.

ABRAM

Locus.36. eſt.70. TRigeſimusſextus locus eſt, ſi res denoīatæ per genus nō differant per aliquam differentiarum, prout qui poneret album genus rerum albarum.

Locus.37. qui eſt 71. & 72. Trigeſimuſſeptimus locus eſt, q; ponatur conſequens omnes res genus alicuius rei: vt qui poneret vnū & ens genus decem prædicamētoꝝ: opor-

MANTINVS

LOcus trigeſimuſſextus eſt, cū ea,quæ pro genere aſſignantur non differant aliqua differentia, vt ſi quis dicat album eſſe genus rerū albarum.

Locus trigeſim⁹ ſeptimus eſt, cū ponit̃ quod ſequit̃ ad oēs res eſſe genus alicuius rei, vt ſi quis ponat vnū & ens eſſe genus decē p̄dicamētoꝝ, quia

ABRAM

A oporteret enim, ꝙ ens eſſet genus vnius, & vnum genus illius, ex quo vtrunque eorum verificatur de alterutro, & eſſet vna eadem res, relatione vnius eiuſdem rei, aliquando genus, & aliquando ſpecies: hoc autem eſt falſum, quia genus prædicatur de pluribus; q̄ prædicetur ſpecies. Sicque etiam errat qui poneret talia conſequentia differentias: conſequens enim rem ſicut non largitur ipſius quidditatem, ſic non largitur qualis res ſit: & ob hoc ſequeretur, ꝙ differentia eſſet æqualis gene

B ri, aut eo vniuerſalior.

Locus. 38. qui eſt 73 Trigeſimus octauus locus eſt, ſi genus denominatum dicatur in ſubiecto, non de ſubiecto, & ſpecies de ſubiecto, illud non eſt genus, ſin autem, accidentia eſſent genera ſubſtantiarum,

Locus. 39. qui eſt 74 Trigeſimuſnonus locus eſt, ꝙ cō ſideremus, an ſpeciei ſit cōtrarium, & generi ſit contrarium, & ſpecies præſtantior illarum poſita fuerit generis vilioris illorū, illud quod poſitum eſt genus, non eſt genus. Et ex hoc loco intulit Socrates errorē

C in Libro de Republica, quem ſenſit deceptor, quia ex quo excellentius eſt contrariū iniuſtitiæ, & bona electio contraria eſt malæ electioni, & iuſtitia eſt excellentior, & iniuſtitia & bona electio excellentior eſt mala electione, litigioſe & paralogiſtice intulit, iuſtitiæ genus eſſe malam electionem. Ait Themiſtius hic locus eſt vulgaris, ſed fortaſſe vis huiꝰ loci ſumitur ab eſſentia rei, quod eſt ex quo genera inſunt ſpeciebus ſecūdum ſui eſſentiam: neceſſariū itaq;

eſt,

MANTINVS

quia tunc oportebit ipſum ens eſſe D genus ad ipſum vnum, & vnum genus quoq; ad ipſum, cum alterutrū eorum vere dicaꝫ de alterutro: & ſic vna & eadem res, in relatione ad eādem rem qñq; erit genus, qñq; vero ſpecies: quod eſt falſum, quia genus de pluribus prædicatur q̄ ſpēs. Silr quoq; errat qui ponit huiuſce modi conſequentia eſſe differētias, quia quemadmodum id, quod conſequitur rem, non præſtat eius quiditatem, ſ. vt ſignificet quid ſit, ita ēt neq; quale ſit illud, & ſequeretur ex hoc, vt ipſa differentia eſſet æqualis E ipſi generi vel vniuerſalior ipſo.

Locus trigeſimus octauus eſt, ſi genus aſſignatum dicaꝫ eſſe in ſubiecto, & non de ſubiecto, ſpecies vero de ſubiecto, tūc illud non erit genus, alias enim accidentia eſſent genera ſubſtantiarum.

Trigeſimuſnonus locus eſt, vt in ſpiciamus, ſi ſpēs habet contrarium, & genus quoq; habeat contrarium, & ponaꝫ ſpecies illorum melior in genere deteriori, tunc id, quod fuit poſitum genus, nō erit genus. Et ex hoc loco probauit Socrates in lib. F de Republica errorem cuiuſdā ſophiſtæ. quia cum iuſtitia ſit contraria iniuſtitiæ, & bona electio cōtraria malæ electioni, & iuſtitia ſit melior iniuſtitia, & bona electio melior mala electione, ideo intulit contra ipſum inſtantiam & impugnationem, quia ponebat genus iuſtitię eſſe malam electionem. Inquit Themiſtius, hic locus eſt probabilis rethoricus: ſed fortaſſe vis huius loci erit ſumpta ex eſſētia rei, cū ipſa genera inſint ſpēbꝰ ſm eſſentiā ſuam: neceſſe ergo ē, vt ipſum melius atq;

ipſum

ABRAM

est, ꝙ præstantior & vilior res sequatur in vtrisq; vno eodem modo. Et dixit: huius loci instãtia est; qa vermis & musca est vilior imagine Lunæ facta ex ære. Hæc aũt non est instantia, quia nulla res inanimata est ꝑstantior, q̃ aĩata, Lunæ aũt imago est præstans ſm positionẽ, nõ nãlr.

Locus. 40 qui est 75

Quadragesimus locus est, si fuerit vna res attributa duabus rebus vna habitudine, & vna illarũ fuerit ꝑstantior q̃ altera: res aũt illa ponit in viliori, non in præstantiori, illud non est genus, prout est de anima, quia ei inest mot⁹, sicut ei inest ges, & ex quo quies est permanentia, ꝑstantior est illi q̃ inesse ei motum. Sicq; qui posuit eam in motu errauit: hic autem locus est vulgaris.

Locus 41. qui est 76

Quadragesimus primus locus sumitur ab eo quod est magis & minus & æquale, & est de locis communibus omnibus quæsitis, & sumitur à rebus, quæ sunt deforis. Numerus autem locorum qui sunt hui⁹ loci, est proximus numero locorum, qui fiunt de quæsito accidentis. Primus itaque locus destruens quidem est si genus recipiat additionem, & species non recipiat id, de quo dicitur ꝙ sit genus, non est genus: & hic locus est demonstratiuus. Et hinc accidit error illius, qui definiuit dubium, ꝙ sit æquilibra oppositarum opinionum; æquilibra enim non suscipit additionem, dubium aũt suscipit illam. Et ille est debilis in constructione, quia quando vtraque suscipiunt magis & minus, non sequitur quòd vnum sit alterius genus, prout sunt albus & pulcher & intelligens & prudens. Secundus autem locus est, si quod magis aut æqualiter

MANTINVS

ipsum deterius eodem modo sequatur vtrunq; eorũ. Dixitq; instantia huius loci est, quia vermis & musca ẽ deterior imagine Lunę Æneæ. Sed hæc non est instantia, qm̃ nullũ inanimatum est melius aliquo aĩato. Imago aũt Lunæ erat præstãs & nobilis ſm positionẽ, non ſm nãm. Locus quadragesimus est, vt inspiciamus si vna & eadem res referat ad duo eadem relatione, & vnũ illorum sit melius altero, & reponatur in deteriori, non in meliori, tunc illud non erit genus, vt aĩa, quæ hẽt motum, quemadmodũ & quietem, sed cum quies sit statio, seu firmitas melior quidem est ei, q̃ motus, ergo qui ponit eam habere motum, peccat: & hic locus est probabilis.

Locus quadragesimus primus, est sumptus ab eo, quod est ſm magis vel minus, vel æquale, & est ex locis communibus cũctis problematib⁹, & est sumptus à rebus exterioribus, & tot sunt ferè loca huius loci, quot sunt ea, quæ numerauit ī problematibus accidentis. Primus aũt locus destructiuus quidem est, vt inspiciamus vtrum genus suspiciat magis, spẽs vero non recipiat ipsum, tunc, quod dr̃ de specie non erit genus, & hic locus est demonstratiuus. Hinc errauit, qui diffiniuit dubitationẽ, esse æqualitatem contrariarum cogitationum, qm̃ ipsa æqualitas non suscipit magis, dubitatio vero ipm̃ suscipit. Est tn̄ hic locus debilis in cõstruendo, qm̃ licet vtrunq; eorũ suscipiat magis & minus, non propterea sequit, vt vnum eorũ sit gen⁹ ad alterum: vt album & honestum, seu pulchrum, & intelligens & prudẽs: secundus locus est, si illud qd̃ vr̃ esse

magis

ABRAM

A ter putatur esse genus, non sit geñ, nec quod positum est esse genus est genus: & hic quidem locus vtilis, est in rebus, de quibus putatur, ꝙ prædicentur de vna re, quatenus sint illius genera, absq; ꝙ nobis constet, q̃ illarum sit genus ſm veritatem. Cuius exemplum est, quia tempus estimatur, ꝙ sit motus, & ꝙ sit numer', & similiter ira ẽstimatur, ꝙ sit tristitia, & ꝙ sit ꝓp cogitationem, qm̃ q̃ irascit cõtristat, & cogitat, ꝙ aggressus eũ fuerit spretus, & ſm hanc speciem scrutinij scrutaret de ipsa specie cõparando ipsam ad indiuiduũ,

B quia si qđ magis aut æqualiter æstimat esse species, non sit species, quæ posita est spẽs non est spẽs. Et cõstructio iterum proferet his locis: si enĩ hoc & hoc, de quibus putat ꝙ sint genera sĩr, & vnum illorũ est gen', alterum etiam est genus: & sĩr si illud, de quo min' erat opinio, est genus, id, de quo magis est opinio, est genus. v.g. si potestas magis sit continentiæ genus q̃ virtus, & virtus est genus, potestas etiã est genus: & hęc eadem verba dicerent de constructione spẽi: oĩa aũt hæc loca sunt p-

C suasiua, nisi prius fuerit nãr prius.

Locus. 42 qui est 77

Quadragesimus secundus locus ẽ de differentia, q̃ est inter genus & differẽtiam. Primo, quia genus prędicatur de pluribus, q̃ prædicet differentia. & Secundo, quia genus magis significat rem, q̃ differẽtia, & differentia significat qualitatem, gen' autem non significat qualitatem: q enim diceret progressiuum, diceret aĩal qualificatum, qui autem diceret aĩal, & non diceret progressiuũ, non qualificaret: hoc autem generis & differentiæ discrimẽ est diuulgatũ.

Qua-

MANTINUS

magis genus, vel sit, non sit genus: D ergo illud, qđ positũ est ꝓ genere, non erit genus, & hic locus est vtilis in rebus, q̃ vñr ꝓdicari de aliqua re, q̃tenus sunt gña eius, licet nos ignoremus, quod nã illorum sit vere genus. exempli gra t. pus existimat esse motus, atq; numerus: sĩrq; ira existimat esse tristitia, atq; esse ꝓp opinionem, qm̃ qui iratur tristat, & opinatur recepisse paruipẽdentiam, seu vituperiũ: & hoc met genere consideration is considerat spẽs, promt cõparatur ipsi indiuiduo, qm̃ si id qđ existimat esse magis spẽs, vel æqua-

E liter non sit spẽs, tunc illa species assignata, non erit species: In construẽdo etiam vtimur his locis. nã si hoc & hoc quod existimat esse genus simili ratione, & vnum eorum fuerit genus, tunc aliud quoq; erit genus: similiterq; si minus opinabile fuerit genus, ergo magis opinabile erit genus. exempli gratia, si potestas est genus continentiæ, magisq; virtus, & virtus sit genus. ergo & ipsa potestas erit genus: & hæc eadem dñr ad construendã spẽm: oĩa autem hæc loca sunt ꝓbabilia: verum primus

F est prior natura.

Locus quadragesimus secundus ẽ, quo separat genus à dria: & primo, qm̃ genus prædicat de pluribus q̃ ꝓdicet differentia: secundo vero, qm̃ genus magis significat quiditatem rei, q̃ differentia. Differentia vero significat qualitatẽ: genus aũt non significat qualitatẽ. Nã cum dr gressibile, dr aĩal qualificatum, seu quale quid: sed qui dicit animal, & non dicit gressibile, non dicit quale quid: & hæc diuersitas, quæ est inter gen' & differentiam est probabilis.

Locus

ABRAM

G Quadrageſimus tertius locꝰ eſt, Locus. 43 qui eſt reliquã duã loca: ꝙ quicquid ipſum eſſe ſequit eſſendo ſpẽm, aut ſequit ſpẽm eſſe eſſendo ipſum, eſtimat de illo ꝙ ſit genꝰ & difficile ſit diſtĩguere inter ipm; & ipm genꝰ. Huius aũt inſtãtia eſt, ga quod eſt in gñatione, eſt nõ ens, & non ens nõ eſt genus illius, quod eſt in generatione. & rurſus, quia ſi hoc ſiſe eſſet genus, connexa eſſent genera. Expedit aũt te ſcire; ꝙ loca propriorum generi euidens ſit ipſo rũ diſciplinã, reducendo oĩa illa ad quatuor baſes, quas diximus ꝙ ſint ſedes locorum generũ. Prima enim H baſis, ſ. ꝙ genus ineſſe ſpeciei oporteat eſſe neceſſariũ, ſumit ſub ſe locũ, quo dĩ, ſi quod ponit genus conueniat definitioni accidentis: & ꝙ ſi qđ poſitũ eſt ĩ genere, impoſſe fit, ꝙ conueniat vlli harũ ſpecierũ: & ꝙ ſi nullã dĩarũ diuidentiũ genus ꝑdicet de illo, quod poſitum eſt ſpẽs: & ꝙ ſi ſpẽs conueniat alicui rei, q̃ nullo pacto inſit rebus, quæ ſubſunt generi: hæc enim quatuor continet, ꝙ id quod poſitum eſt genus, non ſit ſpeciei; ſicq; continent circunſtãtiã, ſicut deſtructiones, & in omnibus quæſitis ſimpliciter excepto primo. Secunda vero baſis eſt, ſ. ꝙ expediat I genus prædicari de tota ſpecie, & ꝙ quicquid prædicatur de parte non eſt genus: & ſubeſt illi primus locꝰ, quem ordine inſeruit Ariſto. & eſt locus partitionis ſolum. Tertia autẽ baſis eſt, ſ. ꝙ expediat genus ſuperare in eſſendo ipſam ſpeciem, ꝙ illud quod prædicatione non ſuperat ſpeciem, non ſit genus, & ſubintrant illam plura loca: quorum primus eſt, ſi cõnectatur generi definitio ſpẽi, quia ſi connectatur, æquatur illi,

aut

MANTINVS

Locus quadrageſimus tertius eſt, K vt quodcunq; det data ſpẽ, ſed non oporteat ſpẽm dari dato illo, exiſtimat qđ illud eſt genꝰ: & erit difficile diſtĩguere inter ipm & ipm genꝰ. Sed huius inſtãtia eſt, qñ quod ſit, non eſt ens, ſed non ens non eſt genus ad id qđ ſit: ꝓterea ſi hoc eſſet ſimile generi, tunc & ipſa conſequentia eſſent gña. Scire aũt debes, ꝙ loca propria ipſi generi poſſunt diſci reducẽdo ea oĩa ab illa quatuor prĩcia, ſeu ẽnta, q̃ diximus eſſe fundãmẽta locorũ genericorũ: Nam ſub primo loco, qui erat, ꝙ genus ineſt neceſſario ipſi ſpẽi, includit locus il- L le, in quo dicebat, vtrum id qđ ponitur eſſe genus conueniat definitioni accidentis: & vtrum id, qđ ponit pro genere, poſſit eſſe cõe alicui illarum ſpẽrũ: & vtrum vna ex differẽtijs diuiſiuis gñis, non ꝑdicet de eo, quod fuit poſitũ pro ſpẽ: & vtrum ſpẽs ſit cõis alicui rei, q̃ nullo pacto põt reperiri in rebus ſub gñe exiſtẽtibus: Hæc. n. quatuor hnt hoc ĩter ſe cõe, ꝙ id quod ponit eſſe genus, non ineſt ſpẽi: ergo cõicant in modo deſtruendi in oĩbus problematibus abſolutis præter primum. Sẽcũ dum vero fundamentũ eſt, ꝙ oportet M genus ꝑdicari de oĩbus ſpẽbus, & ꝙ illud quod ꝑdicat de aliqua, non eſt genus, includit ſub eo, primus locus, quem Ariſt. narrauit, & eſt locꝰ à diuiſione tm̃. Sub tertio aũt fundamento, quod eſt nẽpe, ꝙ oportet genus ſuperare ſpẽm ſm̃ ſuum eſſe, & ꝙ id, quod non ſuperat ſm̃ ſuum eſſe ipſam ſpẽm, non ſit genus, ĩcludunt quidẽ multa loca: primus locus eſt, vtrum coniungat generi definitio ſpeciei: nã ſi adiungat, tunc

erit

A ABRAM

aut ſuperat illud: ſecūdus aūt eſt, ꝙ ſpēs diceretur de pluribus, q̄ dicat genus, aut æqualiter: tertius eſt, ſi poſueris genus in ſpecie: & quartus eſt, aut differentiam in ſpecie: & quintus, aut genus in differentia: & ſextus, aut differentiam in genere: & ſeptimus, ſi generi non ſit alia ſpēs.

Quarta vero baſis eſt, qua dictum eſt, ꝙ expediat genus prædicari de ſpē in eo, ꝙ quid ſit, & ꝙ id quod nō prædicatur hoc modo non ſit gen⁹: & ſubintrant ipſam plura loca nimis, & ſunt deſtructiua & conſtruē

B tia contra reliqua loca: quorū primus eſt ſecūdus locus, & loca p̄cedētia, ſed ille ē ipſamet baſis, ſ. ille, quo dictum eſt, ꝙ id, quod poſitū eſt genus non prædicetur in eo ꝙ quid ſit ſed prædicatione per accidens: ſecūdus, ſi genus & ſpecies ſint vnius p̄dicamenti: & tertius: ſi quod enuntiamus eſſe genus, non prædicet in eo ꝙ quid ſit de aliquo indiuiduorum ipſius ſpēi: & quartus, ſi acciderit ſpeciei, ꝙ ei ſit aliud genus vltra genus poſitum, & neutrū alteri ſubſit, nec ambo ſubſint alij generi, ſi genus,

C quod poſitum eſt genus, & oīa genera quæ ſupra ipſum ſunt, prædicent de ſpecie in eo ꝙ quid ſit vno ſimili modo: & ſextus, ſi definitiones generum conueniant ſpeciei, & omnib⁹ rebus ſubordinatis illi: ſeptimus, ſi poſueris differentiam in genus: & octauus, ſi poſueris habitum in differentiam: nonus, ſi poſueris habitum in potētiam conſequentē illū: decimus ſi poſueris totū in ſuas partes: vndecimus, ſi poſueris affectus & paſſiones in patientē: & duodecimus, ſi poſueris aliquam rem de vitiis, aut turpibus in potentia: tertiuſ-

M MANTINVS D

erit æquale ei, & non ſuperaret ipſā: ſecundus, vtrū ſpēs dicat de plurib⁹, q̄ dicat genus indifferēter, ſeu æqualiter: tertius vtrū ponat genus ī ſpē, hoc ē ſub ipſo: q̄rtus vel dria in ſpē: quintus vel genus in dria: ſextus vel dria in genere: ſeptimus ſi genus nō habeat aliam ſpēm: Quartum vero fundamentum eſt, in quo dicebat, ꝙ oportet genus prædicari de ſpē in eo qnod quid, & ꝙ quicquid nō p̄dicat hoc modo, non eſt gen⁹, multa includit loca ſub ſe, quæ quidem ſunt deſtructiua, & conſtructiua cō

E tra id, quod in alijs contingit locis: primus aūt locus eorū eſt locus ſecundus ex locis præcedentibus, immo eſt ipſummet fundamentū, & eſt ille, in quo dī ꝙ genus non prædicat in eo quod quid, ſed p̄dicatione accidentalii: ſecundus, ſi genus & ſpēs non ſint in eodem p̄dicamēto: tertius, ſi id, quod iudicamus eē genus, non p̄dicet in eo quod quid de aliquo indiuiduorū ſpēi: quartus, ſi contingat ſpēm hīe aliud genus p̄ter illud poſitum, & nullū eorū ſit ſub altero, hoc eſt alterum ſub alte-

f a. l. alio

ro, neq; vtrunq; ſub † vnico genere: quintus, ſi illud genus, qđ ponit

F eſſe genus, cū oībus alijs gñibus, q̄ ſt ſupra ipſum, p̄dicet de ſpē in eo qđ quid eſt eodē tenore: ſextus, ſi definitiones generū conueniant ſpēi: & cunctis rebus ſub ea ordinatis: ſeptimus, ſi dria ponat in gñe: octauus, ſi habitus ponat in ipſa dria: nonus, ſi habitus ponat in oī re ſequente ipſum: decimus, ſi totū ponat in ſuis partibus: vndecim⁹, ſi impreſſiones & paſſiones ponant in paſſo: duodecimus, ſi ponant aliqua vituperādorum & fugiendorū in potentia: ter-

ABRAM

G tiuſdecimus, ſi poſueris connexum conſequens omnem rem in genus, prout eſt vnum & ens: quartuſdecimus, ſi enuntiaremus rem, quæ accommodatione dicitur eſſe genus: quintuſdecimus eſt, in quo dictum eſt, ſi moris generis & ſpeciei fuerit, ꝙ inſint vni ſubiecto, illud cui ineſt ſpecies, ineſt ipſum, genus: ſextuſdecimus, ſi genus prædicetur de ſpecie adiectione connexæ clauſulæ non ſimpliciter: decimusſeptimus, quãdo generi, & ſpeciei fuerint contraria, & præſtantius contrariorũ po-
H neretur in vilius & vilius in præſtantius.

Hæc itaq; triginta loca, ſunt loca propria generi: reliqua autem loca quæ relata ſunt in hoc libro ſunt cõmunia, ambientia omnia quęſita, videlicet quæ ſumuntur ab oppoſitis & ſumpta a caſibus, & coniugatis, & ſumpta ex ſimilib⁹, & ſumpta ab eo quod eſt magis & minus. Iam autẽ explicauimus omnia loca generum ſicut nobis conſtitit, & Deo iuuante procedamus ad loca ipſi⁹ ꝓprij.

MANTINVS

tiuſdecimus, ſi ponatur id, quod ſe- K
quitur ad vnamquãq; rem eſſe genus, vt vnũ & ens: decimuſquart⁹, ſi iudicamus illam rem, quæ dr̃ metaphorice eſſe genus: decimuſquint⁹ eſt ille, in quo dicebat ſi gen⁹ & ſpecies ſint apta nata eſſe vni ſubiecto, ꝙ id, in quo reperitur ſpecies, reperietur & genus: ſextuſdecimus ſi genus prædicetur de ſpecie ſm quid, & nõ ſimpliciter: decimuſeptim⁹, ſi genus, et ſpecies habeant contraria, tunc ponatur melius contrariorum in deteriori & deterius in præſtantiori Hęc itaq; ſunt triginta lo-
L ca, quæ ſunt propria ipſi gener reliqua vero loca, quæ in hoc tractatu narrantur, ſunt ex vniuerſalibus cõmunibus cũctis problematibus, hoc eſt, ea quæ ſunt ſumpta ab oppoſitis, & ſumpta a caſibus, & a coniugatis, & a ſimilibus, & quæ ſumuntur a magis & minus. Et ſic expoſuim⁹ omnia loca generica vt nobis fuit conceſſa eorum intelligentia. nunc aggrediemur loca ipſius ꝓprij Deo optimo Maximo annuente.

I M

Præcedentium Quatuor librorum Topicorum, Candide Lector, mediam Auerrois expoſitionem cum duplici translatione legiſti, Abrami ſcilicet de Balmes, & Iacob Mantini, Reliquorũ vero cum ſola Abrami tranſlatione leges: Quandoquidem Iacob morte præuentus, perficere illos non valuit.

ARISTOTELIS TOPICORVM

LIBER QVINTVS,

SVMMA LIBRI.

De modis,& Locis Proprij: necnon de nonnullis locis,communibus omnibus quæſitis,quæ ab Oppoſitis,aut a Simili, aut ab eo,quod eſt Magis,& Minus,& æquale,aut a Caſibus,& Coniugatis, aut a generatione,& corruptione ſumuntur.

De modis Proprij. Cap. 1.

1. locus B Declatio.

VTrum aũt propriũ, an non propriũ eſt quod dictum eſt, ꝙ hæc conſiderandũ. Aſſignat aũt ꝓpriũ aut ꝙ ſe,& ſemper,aut ad aliud, aut aliqñ. Per ſe quidem,vt hominis,aĩal manſuetũ natura: ad aliud aũt,vt aĩæ ad corpus: qm̃ illa quidem imperare nata, hoc autem parere: ſemper autem,vt Dei,animal ĩmortale: aliqñ vero,vt alicuius hominis ambulare in gymnaſio. Sunt autem,ꝓprij,quod ad alterum aſſignatũ C ẽ,aut duo problemata,aut quatuor. Nam ſi de hoc quidem aſſignatum quippiam fuerit,de illo vero negatum idipſum, duo dũtaxat problemata fiunt: quẽadmodum hominis ad equum proprium eſt quod bipes eſt: nã & ꝙ hõ non bipes eſt argumentabit quiſpiã,& ꝙ equus bipes: vtrinq; aũt remouet proprium. Si aũt de vtroq; vtrũq; aſſignatum fuerit,& de vtroq; negatũ: quatuor problemata erunt: vt hoĩs proprium ad equum,ꝙ ille quidẽ bipes, hic aũt quadrupes eſt: nam, & ꝙ hõ non bipes eſt,& ꝙ eſſe quadrupes natus ẽ, argumentari eſt,& ꝙ equus bipes,& ꝙ non quadrupes, poſſibile eſt argumentari: quolibet igit modo oſtenſo, interimit qđ propoſitum eſt. Eſt autem ꝓ ſe quidem proprium, quod ad oĩa aſſignat,& ab oĩ ſeparat (quemadmodum hoĩs animal mortale diſciplinæ ſuſceptiuum) ad aliud autẽ,ꝙ nõ ab oĩ, ſed ab aliquo ſtatuto determinat (vt virtutis ad diſciplinã: qm̃ illa quidem in pluribus, hæc in rationali ſolo,& in habentibus rationẽ nata eſt fieri) ſemꝑ autem, quod ſm omne tempus verificatur, et nunq; relinquitur quemadmodum animalis ex anima & corpore compoſitum eſſe, aliqñ vero, quod ſecundum aliquod tẽpus verificatur,& non ex neceſſitate ſemper conſequitur: vt alicuius hominis, ambulare in foro. Eſt autem ad alterum proprium aſſignare: differentiam dicere, aut in omnibus, & ſemper, aut vt multum, & in plurimis. Et in omnibus quidem & ſemper, quemadmodũ hoĩs ꝓprium ad equum qm̃ bipes: nã homo quidem & omnis,& ſemper eſt bipes: equus autem nullus eſt bipes,& nunq;: vt multũ autem & in plurimis, quemadmodum rationalis proprĩũ prĩcipare ad concupiſcibile, & iraſcibile, eo ꝙ illud quidem impe-

2. locus. Declatio. C

3. locus Declatio. D

4. locus. Declatio. E

F

rat, hæc aũt parent: nam neq; rationale ſemper imperat, ſed quã doq; illi imperatur: neq; concupiſcibili, & iraſcibili ſemper imperatur, ſed imperant quãdoq;, cum fuerit hominis anima flagitioſa. Propriorum aũt ea maxime logica ſunt, quæ per ſe, & ſẽper, & q̃ ad aliud. Nam eius qđ ad aliud eſt proprium, plura p̃blemata ſunt: quemadmodum diximus & prius: nam aut duo, aut quatuor ex neceſſitate fiunt problemata, plures autem orationes fiunt ad hęc: quod autem per ſe eſt, & ſemper, ad multa eſt argumentari, & ad plura tẽpora obſeruare: quod per ſe qdem ad multa, nam ad vnumquodq; eorum q̃ ſunt, vtpote cui oportet ineſſe proprium: quare ſi nõ ab omni ſeparat, non erit bẽne aſſignatum proprium: quod autem ſemp, ad plura tempora eſt obſeruare, & ſiue non ineſt, ſiue non infuerit, ſiue non inerit, nõ erit proprium. Quôd vero aliquando, ad illud (quod nunc dicitur) tempus, cõſideramus: nõ igitur ſunt rationes ad ip̃m plures. Logicum autem eſt problema, ad quod rationes fiũt & crebræ quidem, & bonæ. Ad aliud igitur proprium dictum, ex ñs quæ ſunt de accidẽte locis inſpiciẽdum, ſi huic quidem accidit, illi vero non. De ñs autem, quæ ſemper, & quæ per ſe, per hæc conſiderã dum.

5. Locus Deſſatio.

H

I

Sermo de modis Proprij. Cap. 1. K

PRoprium ī vniuerſum eſt trium ſpecierũ, aut proprium per ſe & ſemper, & eſt illud, quod diſtinguit id, quod proprie concernit totam rem, prout dicimus de homine riſibile, aut proprium, quod dr̃ in cõparatione ad aliud ens, & hoc proprium diſtĩguit illud ab hoc ente tm̃, & hoc fit ſm̃ duas ſpecies, aut ſemper neceſſarium, prout dicimus ꝙ homini proprium ſit dum refertur ad equum ꝙ ſit bipes, aut ꝑ maiori parte, vt ꝙ pars cogitatiua de partibus aĩę ſit ei propria dum refertur ad concupiſcibilem, cogitatiua enim imperat, & concupiſcibilis credit: quare aliquando inuenitur res contra hoc in ſceleſtibus viris: aut eſt proprium, cum referr̃ ſub quodam tempore, prout ire ad templũ eſt ꝓprium eunti tempore ſuę ambulationis, quando non variat hoc illo tempore ab ei⁹ ambulatione ad templum. De proprio autem, quod dicitur in comparatione ad aliam rem, qñ ipſum prędicatur de re, fiũt duæ quæſtiones, aut quatuor: duæ quidem, qñ propriũ affirmatur de vna, & de altera negatur. Verbi gratia, dum dicimus de proprio hominis dum refertur ad equum, ꝙ ſit bipes, & ſecundo, ꝙ equus non ſit bipes: quatuor autem, qñ affirmatur de vtraq; illarum, aut negat̃ de vtraque illarum, gr̃a exempli, qñ dicim⁹ de hominis proprio reſpectu equi, ꝙ ſit ipſe bipes & non quadrupes, & ꝙ equus ſit quadrupes, & non ſit bipes. Deſtructio autem intelligeret̃ hic quatuor modis, quorum vnus eſt, ꝙ homo, gratia exempli, non ſit bipes, aut ꝙ ipſe ſit quadrupes, aut

L

M

ꝙ

A ꝙ equus ſit bipes, aut ꝙ non ſit quadrupes. Et hæc quidem ſpecies proprij, quando dicitur ad relationem, vis eius eſt vis accidentis. Et ideo loca, quibus conſtituitur, & quibus deſtruitur ſunt loca accidentis. Verum tamen proprium, cuius loca hic quęruntur, eſt proprium ſempiterni eſſe ſimpliciter, quod nõ eſt proprium reſpectu alicui⁹ entis, aut temporis, ſed omnium rerum, quarum eſt ꝓprium, & omni tempore. Et propterea de illius diſpoſitione quærũtur duo, quarum vnum eſt, an ſit proprium nec ne: ſecundum autem eſt, ſi fuerit proprium an bene poſitum

B ſit proprium perfectiſſimo modo, quo poſſibile eſt poni, aut poſitum eſt proprium imperfecte. Et hęc res proprie ſecernit proprium & definitionem a genere & accidenti: proprio enim & definitioni, quoniam illa deſeruiunt ſcientię rei ipſiuſq; dignotioni ab omni, quod eſt aliud ab illa, euenit in hac re perfectio & imperfectio: generi vero & accidenti, quoniam ſunt prædicata de multis, non aduenit eis hæc res, ſ. ꝙ inueniantur ſm diſpoſitionem imperfectiorem & ſecundum diſpoſitionẽ perfectiorem.

C

De *locis Proprij*. Cap. 2.

6. Locus Declatio. PRimum quidem an non bene aſſignatum eſt proprium, an bene. Eius autẽ, quod eſt non bene, aut bene, eſt vnum quidem, ſi non per notiora, aut per notiora poſitum eſt proprium: deſtruenti quidem, ſi non per notiora: at conſtruenti ſi per notiora. Eius autem

7. Locus Declatio. quod non per notiora eſt, hoc quidem ſi omnino ignotius poſitum eſt proprium, quod aſſignauit, illo cuius proprium dixit. Non enim erit bene poſitũ proprium: nam propter notitiã proprium facimus: diſcendi.n. cauſa, & proprium, & definitiones facimus: per notiora igitur accipiendum: ſic enim magis erit ſufficienter cognoſcere, vt puta qui ponit ignis proprium eſſe ſimillimum animæ, ignotiore ꝙ ignis vtitur, anima: magis enim ſcimus quid eſt ignis, quã ꝙd anima: non igitur erit bene poſitum proprium ignis, ſimillimum animæ. Aliud autem, ſi non notius eſt hoc huic ineſſe. Oportet enim non ſolum noti⁹ eſſe re, & huic ineſſe, notius eſſe: nam qui non ſcit ſi huic ineſt, neque ſi illi ſoli notius ineſt cognoſcit: quare cum quoduis horum acciderit, obſcurum fit propriũ: vt quia qui ponit ignis ꝓpriũ, in quo primo anima nata eſt eſſe, ignotiore vtitur ꝙ ſit ignis, eo ꝙ ignotius eſt, ſi ĩ hoc eſt anima, & ſi in hoc primo eſt: non erit itaq; bene poſitum propriũ ignis, in quo primo anima nata eſt eſſe. Conſtruenti autem, ſi p notiora poſitum eſt proprium, & ſi per notiora ſecundũ vtrunque modum. Erit enim bene ſecundum hoc poſitum p ropriũ: nam cõſtructiuorum locorum eius quod bene, alĩ quidem ſecundum hoc ſolum, alĩ autem ſimpliciter monſtrabunt quod bene: vt quia qui dixit anima-

D

E

8. Locus Declatio.

F

9. Locus Declatio.

G lis proprium ſenſum habere, ꝓ notiora, & notius aſſignauit ꝓprium ſecundum vtrunq; modum: quare erit bene aſſignatū ſecūdum hoc animalis propriū ſenſum habere. Deinde deſtruēti quidem, ſi quod nominum quæ in proprio ſunt aſſignata multipliciter dicitur, vel etiam
10. Locus Declatio. tota oratio plura ſignificat. Nō enim erit bene poſitū propriū, vt quoniam ſentire multa ſignificat, vnum quidem ſenſum habere, alterum autem ſenſu vti:
H non erit animalis proprium bene poſitum quod natum eſt ſentire: quapropter non vtendum eſt, neq; nomine, quod multipliciter dicitur, neq; oratione, quę plura ſignificet: quia quod multipliciter dicitur, obſcurum facit quod dictum eſt, dubitante eo qui debet argumētari, quod nam dicit eorum quæ multipliciter dicuntur: nam proprium diſcendi gratia aſſignatur. Am-
11. Locus. Declatio. pli⁹ autem ad hoc neceſſarium
I eſt redargutionem aliquam fieri cùm ſic aſſignant proprium: quando in diſſidente quiſpiam conficiet ſyllogiſmum, de eo qđ multipliciter dicitur. Conſtruēti autem, ſi non plura ſignificat, neq; nominum quippiam, neq; tot ratio. Erit enim ſecundum hoc bene poſitum proprium: vt quia neq; corpus plura ſignificat, neq; mobiliſſimum in ſuperiorem locū: neq; totum quod ex his cōpoſitū eſt: erit bene poſitum ſm hoc ignis proprium corpus mobiliſſimū in ſuperiorem locum. Deinde deſtruenti quidem ſi multipliciter dicitur illud, cuius propriū aſſignatur: non determinatur autē cui⁹ eorum ponatur proprium. Non enim bene erit aſſignatum propriū: ob quas aūt cauſas non im manifeſtū eſt ex ijs quę prius dicta ſunt: nam eadem accidere neceſſarium eſt, vt quia ſcire hoc plura ſignificat: vnū enim ſcientiam habere hoc, alterum autē ſcientia vti hoc, aliud vero ſcien K
12. Locus Declatio.
L tiam eſſe hui⁹, aliud autem ſciētia vti huius, non erit eius quod eſt ſcire hoc, bene aſſignatum ꝓprium nullū, non determinato, cuius horum ponitur propriū.

Conſtruenti vero, ſi non dicit 13. locus. Declatio multipliciter hoc cuius propriū ponitur, ſed eſt vnū, & ſimplex. Erit enim bene poſitum ſecundū hoc propriū: vt quia homo ſimpliciter dicitur erit bene poſitū ſm hoc hominis propriū, animal manſuetum natura. De 14. locus. Declatio.
inde deſtruenti quidē, ſi frequēter dictum eſt idem in proprio M
(ſæpe enim latent hoc facientes & in proprijs, quemadmodū & in terminis) non erit bene poſitum quod hoc ſuſtinet, ꝓpriū. Cōturbat enim audientē, quod frequenter dicitur: obſcurū igit neceſſarium eſt fieri, & præter id nugari videntur. Eueniet autem frequenter idē dicere duobus modis: vno quidē, qñ nominauerit frequēter idem: vt ſi qs propriū aſſignet ignis, corpus tenuiſ-

A tenuiſsimũ corporum: hic enim frequenter dixit corpus. Secundo autẽ, ſi quis aſſumat orationes pro nominib⁹: vt ſi quis reddat terræ propriũ, ſubſtantiam, quæ maxime corporũ ſm naturam fertur in inferiorem locũ: deinde aſſumat pro corporib⁹, huiuſmodi ſubſtantias: vnum enim & idẽ eſt corpus, & huiuſmodi ſubſtantia: erit ergo hoc modo ſubſtantia frequenter dicta, quare neutrum erit bene poſitum propriũ. Conſtruenti vero, ſi nullo vtitur frequenter nomine eodem. Erit enim ſecũdũ hoc bene aſſignatũ propriũ, vt quia q̃ dixit hominis propriũ, animal diſciplinæ ſuſceptiuum, non vſus eſt frequenter eodẽ nomine. erit vtiq; ſm hoc bene aſſignatum hominis proprium. Deinde deſtruenti quidẽ, ſi tale aliquid aſſignauit in ꝓprio nomen, quod oĩbus inſit. Inutile enim erit, quod non ſeparat ab aliquo: quod autẽ in ꝓprijs dicitur, ſeparare oportet: quemadmodũ & quæ in terminis: non igit̃ erit bene poſitũ proprium: vt quia qui poſuit ſcientiæ proprium opinionẽ indiſſuaſibilẽ a ratione, vnum exiſtens tali aliquo vſus eſt, ꝓprio (vno inquã) quod omnibus ineſt: nõ erit vtique bene poſitũ ſcientiæ ꝓpriũ. Aſtruenti autem, ſi nullo vſus eſt cõi, ſed quod ab aliquo ſeparat, erit bene poſitũ ſm hoc proprium. Vt quia qui dixit animalis proprium animam habere, nullo vſus eſt communi: erit ſecundũ hoc bene poſitũ propriũ animalis: animam habere. Deinde deſtruenti quidem ſi plura propria aſſignat eiuſdem, non determinans q̃ plura ponit. Nõ enim erit bene poſitũ propriũ: nam quemadmodum nec in terminis oportet præter eam, quæ indicat ſubſtantiam, orationẽ, adiungere quippiam pluſculũ, ſic nec in ꝓprijs præter eam, quæ facit propriũ quod dictũ eſt, orationẽ, quicquam coaſſignandũ: inutile enim fit eiuſmodi. vt quia qui dixit proprium ignis, tenuiſſimũ, & leuiſſimũ, plura aſſignauit propria (vtrunque enim de ſolo igne verũ eſt dicere) non erit bene poſitũ propriũ ignis, corpus ſubtiliſſimũ, & leuiſſimũ. Aſtruenti vero ſi non plura eiuſdem propria aſſignauit, ſed vnũ: erit enim ſecundum hoc bene poſitũ propriũ. vt quia qui dixit humidi proprium, corpus quod in omnem figuram diducitur, vnum aſſignauit proprium, & non plura, erit ſecundum hoc bene poſitũ humidi proprium. Deinde deſtruenti quidem, ſi eodem vſus eſt, cuius proprium aſſignauit, aut eorum quæ ſunt illius aliquo. Non enim erit bene poſitum proprium: nam diſcendi gratia aſſignatur proprium: idem autem eidẽ ſimiliter ignotum eſt: id autem quod aliquid eorum eſt, quæ ſunt eius, poſterius: non igitur eſt notius:

15. Locus. Declaratio.

16. Loc⁹. Declaratio.

17. Loc⁹. Declatio.

18. locus. Declatio.

19. locus. Declatio.

20. locus. Declatio.

G quare non fit vt per hoc quiſq; magis quippiam diſcat. vt qa qui dixit animalis propriũ, ſub ſtantiam,cui⁹ ſpecies eſt homo aliquo vſus eſt eorum quæ ſunt animalis,non erit bene poſitum proprium. Conſtruenti aũt ſi neq; eodem,neq; eorũ quæ ſunt ipſius aliquo vtitur. Erit enim bene ſm hoc poſitum propriũ. vt quia qui poſuit animalis proprium ex anima & corpore cõpoſitum eſſe,neq; eorum q̃ ſunt ipſius aliquo vſus eſt, erit vtiq; H bene ſm hoc, aſſignatũ animalis proprium.Eodem aũt modo & in alijs conſiderandũ eſt, q̃nam non faciunt, aut faciunt notius. Deſtruenti quidem ſi aliquo vſus eſt, aut oppoſito, aut omnino ſimul natura,aut poſteriore aliq̃.Non.n.erit bene poſitũ,ppriũ: nã oppoſitũ ſimul natura,qđ aũt ſimul natura, & poſterius, non efficit notius: vt qa qui dixit boni proprium, quod malo maxime opponitur, oppoſito eſt vſus boni: non erit profecto bene aſſignatum boni proI prium. Conſtruenti autem, ſi nullo vſus eſt neq; oppoſito, neque omnino ſimul natura, neq; poſteriore. Erit enim ſecũdum hoc bene aſſignatum propriũ. vt quia qui poſuit diſciplinæ,prium, opinionem maxime facientem fidem,nullo vſus eſt neque oppoſito, neq; oĩno ſimul natura,neq; poſteriore: erit ſm hoc bene poſitum diſciplinæ,prium. Deinde deſtruenti qui dem,ſi non quod ſemper ſequi- K tur proptium aſſignauit, ſed id quod fit quãdoq; non propriũ. Non enim erit bene pronunciatum proprium:nam neq; ĩ quo deprehendimus ineſſe ipſum, de hoc & nomen ex neceſſitate verificatur, neq; in quo deprehenditur non ineſſe, de hoc ex neceſſitate non dicetur nomen: quare non erit bene poſitum,prium.Amplius autem ad hæc, neq; quando quiſquam aſſignauerit proprium, erit manifeſtũ ſi ineſt:ſiquidem tale eſt, vt qđ L ipſum relinquere poſſit:non igitur erit clarum eſſe proprium, vt quia qui poſuit animalis proprium moueri quãdoq;,vel ſtare tale, aſſignauerit proprium quod fit quandoq; non propriũ nequaquam erit bene poſitum proprium. Aſtruenti vero, ſi quod ex neceſſitate ſemper eſt, proprium aſſignauerit. Erit enim bene poſitum ſecundum hoc proprium. vt quia qui poſuit virtutis proprium quod ha M bentem facit ſtudioſum, quod ſemper ſequitur, proprium aſſignauit:erit vtiq; ſecundum hoc bene aſſignatum virtutis propriũ. Deinde deſtruenti qdem ſi quod nũc propriũ ẽ aſſignãs: non determinauerit q̃ nõ propriũ aſſignat. Non.n. erit bene poſitũ propriũ: primũ qdẽ qa qđ p̃ter conſuetudinẽ fit oẽ,ſem p̃ determinatione indiget: ſolẽt aũt vt plurimum oẽs, quod ſp ſequitur proprium aſſignare.

21.locus. Declatio.

22. locus. Declatio.

23.locus. Declatio.

24. locus. Declatio.

25. locus. declatio.

26.locus. Declatio.

Secundo

A Secundo aũt, quia immaniſeſt⁹ eſt qui nõ determinauerit, ſi qđ nunc eſt propriũ voluerit pone re: non igitur danda eſt obiurga tionis occaſio: vt quia q̃ poſuit alicuius hominis propriũ ſedere cum aliquo homine, quod nunc propriũ eſt poſuit, nõ bene pro prium aſsignabit, ſi nõ determi
27. Locus. Declatio. nans dixerit quod nunc. Con ſtruenti aũt, ſi nunc propriũ aſ ſignans determinãdo poſuit, qđ nũc propriũ poſuerit: erit enim
B bene poſitum ſm hoc propriũ: vt quia qui dixit cuiuſdã homi nis propriũ ambulare nunc ali cubi, diſtinguens poſuit hoc, be
28. Locus. Declatio. ne erit poſitũ propriũ. Deinde deſtruenti quidẽ ſi tale aſsigna uit propriũ, quod manifeſtum non eſt aliter ineſſe q̃ ſenſu, non enim erit bene poſitũ propriũ: nam oẽ ſenſibile extra ſenſum fa ctum, manifeſtũ eſt: latens enim eſt ſi adhuc ineſt, eo q̃ ſenſu ſolũ cognoſcitur. Erit autẽ verũ hoc in ñs, quæ nõ ex neceſsi tate ſem
C per conſequunt. vt quia qui po ſuit Solis propriũ, aſtrum quod fertur ſuper terrã lucidiſsimum: tali vſus eſt in proprio (ſuper ter ram inquã ferri) quod ſenſu co gnoſcit: non vtiq; erit bene Solis aſsignatũ proprium, immanifeſtum enim erit cũ occidet Sol, ſi adhuc feratur ſuper terrã, eò q̃ nos tunc deſeruimus ſenſum.
29. Locus. Declatio. Cõſtruenti vero ſi tale aſsigna uit propriũ, quod non ſenſu eſt manifeſtũ: aut cum ſit ſenſibile, ex neceſsitate ineſſe manifeſtũ ẽ. erit enim ſm hoc bene poſitum D proprium. Vt quia qui poſuit ſu perficiei propriũ quod primum coloratum eſt: ſenſibili quidẽ ali quo vſus eſt (coloratum eſſe in quam) tali quidẽ quod manifeſtum eſt ineſſe ſemp: erit ſm hoc bene aſsignatũ ſuperficiei pro prium. Deinde deſtruenti qui- 30. Locus Declatio. dem, ſi terminũ vt propriũ aſsi gnauit. Non enim erit bene poſi tum propriũ: nam non oportet indicare quod quid eſt eſſe, pro priũ: vt quia qui dixit hominis proprium animal greſsibile bi- E pes, quod quid eſt eſſe ſignificãs aſsignauit hominis propriũ, nõ vtiq; erit hoc hoīs propriũ bene aſsignatum. Conſtruenti autẽ, 31. Locus. Declatio. ſi quod conuerſim quidẽ prædi catur aſsignauit propriũ: nõ au tem quod quid eſt eſſe indicãs, erit enim ſm hoc bene aſsigna tum propriũ: vt quia qui poſuit hominis proprium, aſal manſue tum natura, quod cõuerſim qui dem prædicatur, aſsignauit pro prium, nõ quod quid eſt quidẽ F indicans: erit ſm hoc bene aſsi gnatũ propriũ hominis. Dein- 32. Locus. Declatio. de deſtruenti quidẽ, ſi non quip piam in quid eſt ponẽs, aſsigna uit propriũ. Oportet enim ī pro prīs, quẽadmodũ in terminis, primũ aſsignari gen⁹, deinde ſic iam addere reliqua, & ſeparare: quare quod non hoc modo poſi tum eſt propriũ, non erit bene aſ ſignatũ: vt quia qui dixit aīalis proprium animã habere, nõ po ſuit quicquã in quo vt in quid,

eſt

G est animal: non erit bene positū
33. Locus. Declatio. animalis propriū. Constructi vero si quis quippiam, quod in quid est ponens eius cuius propriū assignauit, reliqua adiūgit. Erit enim ſm hoc bene assignatum propriū: vt quia qui posuit hominis proprium animal disciplinæ susceptibile, quippiā qđ in quid est ponēs, assignauit proprium: erit ſm hoc bene positū propriū hominis. Vtrum igitur bene, an nō bene assignetur proH prium, per hæc inspiciendum.
34. Locus. Declatio. Vtrum vero propriū est oīno quod dictū est, an non propriū ex ñs considerandū. Nam simpliciter constructes proprium quod bene positū est, loci ñdem erunt ñs qui propriū omnino faciunt: in illis igit dicentur. Primum ergo destructi quidē inspiciendum ad vnumquodq; eorum cuius propriū assignauit. Vt si nulli ineſt, aut si nō de hoc quidē verificatur, aut si non est propriū cuiusq; eorū, ſm illud I cuius proprium assignauit, non enim erit propriū, quod positū est esse propriū: vt quia de Geometra non verificat indeceptibilem esse ab oratione (nā decipit Geometer cùm pseudographiā facit) non erit hoc scientis proprium, non decipi ab oratione.
35. Locus. Declatio. Constructi aūt si de omni verificat, & qua de hoc verificat. erit enim propriū, quod positū est esse propriū. vt quia animal disciplinę susceptiuum de omni homine verificat & qua homo, erit hominis propriū animal di K sciplinæ susceptiuum. Est aūt locus hic destructi quidē, si non de quo nomen & oratio verificatur, & si nō de quo oratio & no-
36. Locus. Declatio. men verificat. Constructi autem, si de quo nomen, & oratio; & si de quo oratio, & nomē prędicatur. Deinde destructi quidem, si non de quo oratio, & nomen verificat: & si non de quo nomen, & oratio verificat. non enim erit propriū, quod positū est esse propriū: vt quia animal L quidem disciplinę susceptiuum verificat de Deo: homo aūt non prædicat, non erit hominis proprium, animal disciplinæ susceptiuum. Constructi autē si de
37. Locus. Declatio. quo oratio, & nomen prædicat: & si de quo nomē, & oratio prędicat. erit enim propriū quod positū est esse propriū, vt quia de quo animā habere verificat animal, & de quo animal aīam habere: erit animam habere animalis ppriū. Deinde destructi
38. Locus. Declatio. M quidē, si subiectum, propriū assignauit eiꝰ, quod in subiecto esse dicitur. Nō enim erit propriū,
39. Locus. Declatio. quod positū est esse proprium, vt quia qui posuit propriū subtilissimi corporis, ignē, subiectū assignauit prædicati proprium, non erit ignis corporis subtilissimi proprium: pp hoc autem nō erit subiectū eius, quod in subiecto esse dr proprium, eò qđ idem esset plurium & differentiū specie proprium: nam eidem plura quædam discrepantia specie insunt,

A sunt, de solo dicta: quorum erit omnium proprium quod subiectum est, si quis hunc in modū ponat propriū. Cōstruenti vero, si quod in subiecto ē, assignauit proprium subiecti. erit enim propriū quod positum est, non esse proprium: si quidem de solo prædicat (vt dictū est) propriū. vt quia qui dixit terræ propriū corpus grauissimū specie, subiecti assignauit propriū, quod de sola dr̄e, & vt propriū prædicatur, erit terrę proprium recte positum. Deinde destruenti quidem, si sm participationem assignauit propriū. Non enim erit propriū, quod positum est esse propriū: nam quod sm participationē inest, ad quod quid est esse conducit: erit aūt huiusmodi dria quædā de aliqua specie dicta: vt quia qui dixit hominis propriū gressibile bipes, sm participationem assignauit proprium: non erit vtiqs proprium hominis gressibile bipes. Construenti aūt, si non sm participationem assignauit propriū, nec quod quid est esse indicans, conuersim prædicata re. Erit enim propriū, quod positū est eē propriū, vt quia qui posuit animalis propriū quod natum est sentire, neqs sm participationē assignauit propriū, neqs quod quid esse indicans, conuersim re prædicata, erit vtiqs quod sentire natum est, animalis, ppriū. Deinde destruenti quidē, si non contingit simul inesse propriū, sed vel posterius, vel prius cqs idipsum nomen. Non enim erit proprium quod positū est esse proprium, aut nunquā, aut nō semper: vt qm̄ cōtingit alicui prius fore, & posterius ambulare p forum cq: cp homo, non erit ambulare per forū hominis propriū, aut nunquā, aut non semp. Construenti aūt, si simul ex necessitate semper inest, cūm neqs terminus, neque dria sit. Erit enim propriū, quod positum est forsitan nō esse propriū: vt quia animal disciplinæ susceptiuū: simul ex necesitate semp est, & id qđ est homo, cum neqs dria sit, nec terminus, erit animal disciplinę susceptiuum hominis propriū.

Deinde destruenti quidē, si eorundem quæ eadē sunt, non est idem proprium. Non enim erit propriū, quod positum est esse propriū, vt quia nō est propriū prosequēdi, apparere quibusdā bonū, neqs eligendi fuerit vtiqs propriū apparere quibusdā bonum. idem enim est prosequendum & eligendū. Construēti, si eiusdem quatenus idem proprium. Erit enim propriū quod positum est, non esse proprium. Vt qm̄ hominis, qua homo dicitur propriū tripartitam animā habere, & terrigenæ quatenus terrigena est, erit propriū tripartitam animā habere. Vtilis aut̄ locus hic & in accidente: nā ñ sd̄ in eo cp eadem sunt eadē oportēt inesse, vel nō inesse. Deinde destruenti quidē, si eorū quæ sunt eadem

40. Locus Declatio.
41. Locus. Declatio.
42. Locus. Declatio.
43. Locus. Declatio.
44. Locus Declatio.
45. Locus. Declatio.
46. Locus. Declatio.
47. Locus Declatio.

G eadem ſpecie: non idem ſemper ſpecie propriũ eſt. Neq; enim eius quod dictũ erit proprium, quod poſitũ eſt eſſe propriũ; vt quia idẽ eſt ſpecie hõ & equus: non ſemper aũt equi eſt propriũ ſtare à ſe, nec hominis erit proprium moueri â ſe. Idem enim eſt ſpecie moueri, & ſtare à ſe, quatenus vtriq; eorum vt animal eſt, accidit. Conſtruenti vero, ſi eorum quæ ſunt eadẽ ſpecie, idem ſemper ſpecie ſit proprium. Erit

48. Locus Declatio.

H enim propriũ quod poſitum eſt non eſſe propriũ: vt quia hominis eſt propriũ, eſſe greſsibile bipes, & auis erit propriũ, eſſe volatile bipes: vtrunq; enim horũ eſt idem quatenus illa quidẽ ſub eodẽ ſunt genere ſpẽs, cùm ſint ſub animali, hæc autẽ vt generis dríæ animalis. Hic autẽ locus falſus eſt: qñ alterum quidem eorũ quæ dicunt vni alicui ſoli ineſt ſpeciei, alterum vero ineſt pluribus, quẽadmodũ greſsibile quadrupes. Qm̃ autem idem & di

I uerſum multipliciter dicitur, labor eſt ſophiſtice aſſumẽti vni⁹ aſsignare, & ſoliùs alicuius proprium: nã quod ineſt alicui cui accidit aliqd, & accidenti inerit ſumpto cũ eo cui accidit: vt qđ ineſt homini, & albo homini inerit, ſi fuerit alb⁹ homo, & quod albo homini ineſt, inerit & hoí. Calumniabitur aũt aliquis multa propriorum, q; ſubiectum id aliud eſt quod ſm ſe facit, aliud aſit cum accidente: vt aliud quidem hominẽ eſſe dicet, aliud vero album hominẽ. Amplius au

K tem diuerſum faciens habitũ, & quod ſm habitum dicitur: nam quod habitui ineſt, & ei quod ſm habitum dr̃ inerit, & quod ei (quod ſm habitũ dicitur) ineſt, & habitui inerit: vt qm̃ ſciẽs ſm ſcientiam dr̃ affici, nõ inerit ſcientiæ propriũ indiſſuaſibile à rõne: nam & ſciens indiſſuaſibilis erit à ratione. Cõſtruenti autem dicẽdum qm̃ non eſt diuerſum ſimplr̃ id cui accidit, & accidens cũ eo cui accidit ſumptũ, ſed aliud dicit, eo q; diuerſum ſit

L ipſius, eſſe: non enim idẽ eſt homini eſſe, q; ſit homo, & albo homini eſſe, q; ſit albus homo. Præterea aũt conſiderandum eſt ad caſus dicẽti, quod neq; ſciens eſt indiſſuaſibile à ratione, ſed indiſſuaſibilis à ratione, neq; ſcientia indiſſuaſibile, ſed indiſſuaſibilis à ratione: nam ei qui omnino inſtat, omnino eſt aduerſandum.

Deinde deſtruenti quidem, ſi quod natura ineſt volẽs aſsignare: hoc modo ponit ſm locutionem, vt quod ſemper ineſt ſignificet. Videbit enim moueri poſſe quod poſitũ eſt propriũ eſſe. vt quia qui dixit hominis propriũ bipes, vult quidẽ quod natura ineſt, aſsignare: ſignificat autem locutionẽ quod ſemper ineſt, non erit hominis proprium bipes: nõ enim omnis homo eſt duos pedes habens. Conſtruẽti autem, ſi vult quod natura ineſt propriũ aſsignare, & locutione hoc modo ſignificat. Non enim

50. Locus. Declatio.

M

51. Locus. Declatio.

mouebit

A mouebitur ſm hoc propriũ: vt quia qui hominis propriũ aſsignauit, animal diſciplinæ ſuſceptiuum, & vult, & dictione ſignificat ꝙ natura ineſt propriũ, nõ mouebitur, ſm hoc ꝙ nõ ſit prium hominis, aĩal diſciplinæ ſuſceptiuũ. Amplius, quæcũq; dicuntur ſm aliud aliquod primum, aut vt primum ipſum, labor eſt aſsignare taliũ propriũ. Nam, ſi eiꝰ quod eſt ſm aliud aliquid proprium aſsignauit, & de
B primo verificabit: ſi autẽ primi poſuerit, & de eo quod eſt ſecundum aliud prædicabit: vt ſi quis aſsignet ſuperficiei propriũ coloratũ eſſe: & de corpore verificat coloratum eſſe: ſi autẽ corporis, & de ſuperficie prædicabit: quare non de quo oratio, & nomen verificabit. Accidit autẽ in quibuſdam proprijs plerũq; fieri aliquod peccatum, ꝓp hoc ꝙ non determinet qũo, & quorum ponit quis proprium: oẽs enim conant aſsignare propriũ,
C aut quod natura ineſt, vt hominis bipes, aut quod nũc ineſt, vt hominis alicuius quatuor digitos habere, aut ſpecie, vt ignis ſubtiliſsimum, aut ſimpliciter, vt animalis viuere, aut ſm aliud, vt animę prudens: aut vt primum, quemadmodum rationalis prudens, aut in eo quod hẽt, vt ſcientis indiſſuaſibile à ratione (nihil enim aliud ꝙ habendo aliquid erit indiſſuaſibile à ratione) aut in eo ꝙ habeat, vt ſcientiæ indiſſuaſibile à rõne, aut in eo quod

52. Locus. Declatio.

53. Locus. Declatio.

participatur, vt animalis ſentire D
(ſentit enim et aliud quid vt hõ, ſed participãs iã hoc, ſentit) aut in eo quod participat, vt alicui animalis viuere: qui non addit igit natura, peccat, eo ꝙ contingit quod naturæ ineſt, nõ ineſſe illi cui natura ineſt, vt homini duos pedes habere: qui vero nõ determinat qm̃ quod ineſt aſsignat, ꝙ non erit tale quale nunc ineſt id, ceu quatuor digitos habere hominẽ, non indicãs quoq; quod vt primũ, aut vt ſecũdum aliud, ponit, ꝙ nõ de quo oratio E
& nomen verificabit, vt coloratum eſſe ſiue ſuperficiei, ſiue corporis aſsignauerit propriũ, non prædicens etiam quod aut in eo quod eſt habere, aut in eo quod haberi propriũ aſsignauit, ideo non erit propriũ quod aſsignatum eſt: nã inerit (ſi in eo quod habet aſsignauit propriũ) etiam habenti: ſi aũt habẽti, & ei quod habet, vt indiſſuaſibile à rõne, ſcientiæ vel ſcientis poſitũ proprium, non præſignificans etiã
F in eo quod participat, vel participat, eo ꝙ et in alijs quibuſdam inerit propriũ. Si enim in eo quidem quod participatur, aſsignauit, participantibus inerit, ſi vero in eo quod participat, ijs quæ participant, vt ſi alicuius animalis poſuerit viuere propriũ, non diuidens ẽt ſpecie quod vni ſoli, inerit eorũ, quæ ſub eo ſunt, cuiꝰ propriũ ponit: nam quod eſt ſecundhm ſuperabundantiã, vni ſoli ineſt: vt igni leuiſsimum.

Aliquotiẽ

G Aliquoties aũt & ſpẽs addens
54. Locus. Declatio. peccat. Nam oportebit vnã ſpeciem eſſe eorum quæ dicuntur, qñ ſpecie addiderit: hoc autẽ in quibuſdam non accidit, vt nec in igne, nõ enim eſt vna ſpecies ignis, nã diuerſum eſt carbo & flamma, & lux ſpecie, cum vnũquodq; horum ſit ignis: propter hoc aũt non oportet quãdo ſpecie additur, diuerſam eſſe ſpeciẽ eius quod dicitur, qm̃ his quidẽ magis, illis autem minus inerit
H quod dictũ eſt proprium, vt in igne ſubtiliſsimũ: ſubtilior enim eſt lux carbone, & flamma. Hoc autem non oportet fieri quando non, & nomen magis prædicaſ, de quo oratio magis verificaſ. Si autẽ non, non erit de quo ora-
55. Locus. Declatio. tio magis, & nomẽ magis. Amplius autẽ ad hæc idem eſſe accidit proprium eius quod ſimpliciter, & eiꝰ quod maxime in ſimpliciter tali: vt in igne ſe hẽt ſubtiliſsimũ: nam & ſimpliciter & ignis, & lucis erit hoc ipſum proprium, ſubtiliſsima enim lux: cũ
I igitur alius ſic aſsignat propriũ, argumentandum: ſibi autem nõ danda hæc inſtantia, ſed ſtatim cùm ponit proprium, determinandũ eſt, quomodo ponit pro-
56. Locus. Declatio. prium. Deinde deſtruenti quidem, ſi idem eiuſdem proprium poſuit. Nõ enim erit proprium, quod poſitum eſt eſſe propriũ: nam idem eidem omne, quid eſt eſſe indicat: quod autem eſſe indicat, non proprium, ſed terminus eſt, vt quia qui dixit honeſti propriũ decẽs eſſe, idem eiuſ K dem proprium aſsignauit (idem enim eſt honeſtũ & decens) non vtiq; erit decẽs honeſti propriũ.

57. Locus. Declatio. Conſtruenti autem, ſi non eiuſdem proprium aſsignauit, cũm conuerſim prædicatum poſuit. Nam erit propriũ quod poſitũ eſt non eſſe propriũ: vt quia qui poſuit aſalis proprium id quod ſubſtantia animata, non idẽ quidem eiuſdem proprium poſuit, & conuerſim prædicatum aſsignauit, erit animalis proprium L ſubſtantia animata. Deinde ẽt
58. Locus. Declatio. in ijs, quæ ſimilium partiũ ſunt, conſiderandũ eſt: deſtruẽti quidem ſi quod totius eſt propriũ, non verificatur de parte: aut qđ partis, non dicitur de toto. Non enim erit proprium, quod poſitum eſt eſſe propriũ: accidit aũt in aliquibus hoc fieri. aſsignabit enim aliquis in ijs, quæ ſimiliũ partium ſunt proprium aliquoties quidem in toto reſpiciẽs, aliquoties autẽ in eo quod ſm partem dicitur ipſe ſeipſum intelli- M gens: at erit neutrũ recte aſsignatum, vt in toto quidẽ, quia qui dixit maris proprium, plurima aqua ſalſa, alicuius ſimilium partium poſuit proprium, & tale aſſignauit quod nõ verificatur de parte (non enim erit quiddã maris plurima aqua ſalſa) non vtiq; erit maris ꝓpriũ, plurima aqua ſalſa'. In parte autẽ, vt quia qui poſuit aeris propriũ, reſpirabile, ſimilium quidem partium alicuius dixit proprium, tale aũt aſsignauit

A gnauit quod de quo aere verum
eſt, de toto aũt non dicitur (non
enim erit vniuerſus aer reſpira-
39. Locus. Declaro. bilis (nõ erit vtiq; aeris propriũ
reſpirabile. Aſtruenti aũt, ſi ve
rificaẽ de vnaquaq; ſimiliũ par-
tium quod eſt proprium earum
ſm totum. Erit enim propriũ,
quod poſitũ eſt nõ eſſe propriũ:
vt quia verificatur de omni ter-
ra deorſum ferri ſm naturã: eſt
autẽ & non proprium alicuius
terræ ſm totum (nam ſecũdum
B terram, & id quod eſt terrã eſſe)
erit terræ propriũ deorſum fer-
ri ſecundum naturam.

Sermo de locis, quibus conſtituimus an be ne poſitum ſit proprium. Cap. 2.

Locus. 1. q eſt. 6. 7. 8. & 10. in Ariſt. LOca autem, quibus conſtitui-
mus an bene poſitum ſit pro-
prium, ſunt hæc.

Quorum prim⁹ eſt, ſi proprium
fuerit notius re, cui poſitum eſt pro
priũ, iam bene poſuit ipſum, ſi autẽ
non fuerit notius non ſit bene po-
ſuit ipſum. hoc aũt fit duobus mo-
dis, quoꝝ vnus eſt, ꝙ proprium ſm
ſe non ſit notius q̃ res cuius eſt pro-
C prium. v.g. qui poſuit ꝙ animæ pro
prium ignis, eo ꝙ ſimillimus ſit om
nium rerum, iam vſus eſt vt digno-
ſceret animã igne, eo quod ſm ſe eſt
quid latẽtius igne, maiorẽ enim no
titiã habemus de igne q̃ de anima:
ſecundus aũt eſt, ꝙ nõ ſit maior co-
gnitio eſſendi rem cuius, ẽ propriũ
q̃ cognitio ineſſendi proprium: ha-
benti proprium: qm̃ vt propriũ co-
gnoſcaẽ indiget duabus rebus, quã-
rum vna eſt, ꝙ ſm ſe ſit notius eſſe
q̃ habens propriũ, ſecunda aũt ꝙ ſit
notius ineſſe habenti propriũ, q̃ ha
bens propriũm. exempli gratia, qui D
poſuit ignis proprium, ꝙ ſit res, qua
anima primo ſit, iam vſus eſt in di-
gnoſcendo ignis proprium re, quã
eſſe ẽ latentius igne. Deſtruẽs itaq;
deſtrueret, quia propriũ careret al-
tero horũ duorum modorũ prio ri-
tatis cognitionis. Conſtruens vero
conſtrueret ꝙ bene poſitum ſit pro
prium, qñ eius ſunt hæ duæ ſpecies
prioritatis cognitionis. v.g. qui de-
nominauerit animal, ꝙ ei ſit ſenſus,
iã illud denominauit per id, quod
eſt duobus modis notius.

Locus ſecundus eſt, ꝙ proprium E
dixerit oratione ęquiuoca. v.g. quan Locus. 2. qui eſt. 11. 12. & 13.
do dicimus ſentit, ſignificamus duo
ſignificata, quorũ vnum eſt, ꝙ deno
minaẽt per ſenſum, & ſi dormiat: alte
rum aũt eſt, ꝙ vtatur ſenſu: propriũ
enim, qñ hoc modo profertur, latet,
ſiue proprium ſit de his, quæ ſignifi
cantur ſimplici dictione, aut oratio
ne: expedit itaq;, in locis, quibus de-
ſeruit, ꝙ fugiat æquiuocationẽ hui⁹
cõditionis. Et ſicut deſtruẽs deſtrue
ret propriũ, qñ poſitũ fuerit huius
conditionis, ſic cõſtruens ipſum cõ-
ſtrueret ex hoc eodẽ loco, qñ enim
expreſſum ſit proprium ſimplici di F
ctione, aut oratione non æquiuoca,
iam poſitum eſt poſitione bona: exẽ
plum huius de proprio, quod ſigni-
ficaẽ per orationem, eſt, prout quis
dixerit, ignis eſt corpus, cuius cõdi-
tionis eſt moueri ad ſupremũ locũ
velocius, q̃ poſſit eſſe, quia nulla di-
ctionum occurrentium in hac ora-
tione eſt ęquiuoca, neq; in compoſi
tione, q̃ fit ex illis dictionibus, ẽ ęqui
uocatio penitus. Et prope hunc eſt,
qui poneret propriũ æquiuocum, ꝙ
res, quæ p proprium denominatur,
ſignificetur per orationẽ ęquiuocã:

hoc

G hoc enim modo nõ eſſet proprium poſitũ, prout expedit illi, qui dicit, ꝙ ꝛnimæ propriũ ſit ipſam eẽ immortalem, & non explicat quæ ſuarum partium ſit huius denominationis. Conſtruens aũt argumẽtatur, ꝙ poſitum ſit proprium bona poſitione, qñ eloquuntur de habente propriũ oratione non æquiuoca. Vt qui diceret, ꝙ homo ſit aĩal, iam poſitum eſſet propriũ, prout expedit, quia hominis nomen non eſt æquiuocum.

Locus. 3. qui eſt. 14 & 15. Tertius locus eſt, ꝙ aliqua rerũ, quæ ſumunt in proprium repetitũ, H qñ proprium repetitũ conturbaret audientẽ, & poneret orationẽ latentem: orationis aũt repetitio fit duobus modis, quorũ vnus eſt, ꝙ vnum ipſum idẽ nomen fiat bis, prout eſt ſermo dicentis, ꝙ terra ſit ſubſtantia de corporibus, quæ nãſr ferat ur in infimũ locũ, ſubſtantia enim intrat in corp⁹; & hoc quidem apparet qñ loco corporis vtatur ſubſtantia talis denominationis. Et deſtruens deſtrueret proprium, qñ ipſum termi naret per alterã duarum denomina tionum, & qui verificaret proprium ipſum, confirmaret ꝙ in eo non fiat I vnum nomen bis repetitum. verbi gratia qui diceret ꝙ hominis ꝓpriũ ſit eſſe diſciplinabile, iã poneret pro prium prout expedit, & non vteret hic nomine repetito.

Locus. 4. qui eſt 16. & 17. Quartus locus eſt, ꝙ nõ inſit proprio res cõis omnibus rebus. v g. qui diceret ꝙ ſcientiæ propriũ ſit, ꝙ ſit opinio, in qua non mutat aſſertio à ſyllo, ex quo eſt vna forma, quæ nõ auferetur: vnum enim ineſt oĩbus rebus: & deſtruens deſtrueret, ꝙ proprium poſitũ ſit aliter, q̃ expediat. Et ex hoc loco verificaret, qui aſſereret ipſum ꝙ poſitũ ſit prout expedit, qñ non fuerit in eo poſita res cõ- K munis, ſicut qui poſuit ꝙ animalis propriũ ſit habere animã: in anima enim non eſt res communior aĩali.

Quintus locus eſt, ſi quis ponat rei plura propria, prẽter ꝙ hoc explicet, ille non bene ponet ipſum propriũ. v.g. qui poneret de ignis proprio ꝙ ſit tenuiſſimũ corporum, & leuiſſimum ipſorũ iam poneret illi plusq̃ vnũ proprium: nam inter diuulgata eſtimat, ꝙ ſicut expedit definitionem eſſe vnã, cui nõ additur aliqua res, præter ꝙ ſignificat eſſentiam, ſic propriũ expedit eſſe vnum: hoc aũt L eſt diuulgatum, non verũ, quia non eſt ĩpoſſibile rei eſſe multa propria: aſſerens autem aſſereret, ꝙ poſitum erat, vt expedit, qñ nõ fuerint plura propria. v.g. vt qui dixit ꝙ humoris proprium ſit oẽm figurã ſuſcipere.

Locus. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. & 19.

Locus. 6. 7. eſt. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. & 27.

Sextus aũt locus eſt, ꝙ non ſit poſitum propriũ, quod ẽ res poſterior in eſſendo, q̃ res, cui eſt propriũ, & præcipue, qñ fuerit parsillius, & nõ id quod eſt, & res cuius eſt propriũ ſit ſimul in eſſendo, ſicut duo oppoſita: hæc enim oĩa non ponerẽt rem notiorẽ, hoc autem eſt ſm diuulgationem: ſin aũt, non euadit, quin poſterius ĩ eſſendo ſit notius, & ꝙ propriũ ſit notius, q̃ ſit aliqua pars rei, cuius eſt proprium: tanto fortius ꝙ duarũ rerum, quæ ſunt ſimul natura, vna ſit notior altera. Exemplum illius eſt, qui fecerit rem poſteriorẽ in eſſendo, ac ſi eſſet propriũ, prout eſt ille, qui dixit, ꝙ animalis ſit proprium ꝙ ſit ſubſtantia, cuius ſpẽs eſt homo, hic aũt vtitur quodam proprio, quod eſt pars rei. Et exemplũ illius, qui facit propriũ ab ipſo oppoſito, eſt, prout ille qui dixit, quòd proprium boni ſit oppoſitum mali.

M

Deſtruẽs

A Destruens aũt destrueret, quia posi tum esset propriũ aliter q̃ expediat. Asserens aũt assereret, ꝙ positũ sit, prout expedit, qñ non sit ab oppositio, neq; posterior. Expedit autem te scire, ꝙ, qñ proprium sumitur fm modũ ptiuationis, & habitus, ꝙ habitus sit notior priuatione, sicq; & affirmatiuum notius est negatiuo.

Hæc itaq; sunt loca, quibus possumus nobis constare, ꝙ proprium positum sit prout expedit, aut ꝙ nõ sit ita positum. Reliqua autẽ loca, quæ Aristo. narrauit in hoc capitulo (ait Themistius) ꝙ subintrent loca, quibus nobis constat, ꝙ id, qnod positũ B est proprium, non sit proprium: & argumentatur ad hoc, quia Aristo. illa repetit & dinumerat in summa illorũ locorum. Verisimile autẽ est, ꝙ illis sit aditus ad ambo capitula simul, sed duobus differentibus modis: id enim, quod non est propriũ, dicit duobus modis, quorũ vnus est ꝙ careat aliqua dispositione, qua diceret de illo propriũ, quouis modo dicatur proprium, secundus aũt est, ꝙ priuatio illius, de quo dicitur propriũ, sit in præmissa, & huius rei prædicata differant fm magis & minus: C prædicatum enim de re ipsius proprij est quædã res nimis imperfecta, quæ posset numerari in duobus capitulis, qñ autem non consideraret hæc res, esset in capitulo, quo id, qđ positum est proprium, non sit proprium, & qñ consideratur fm illud, potest numerari ĩ capitulo illius, ꝙ id, quod positũ est proprium, sit positum aliter q̃ expediat. Tu autẽ exprime & distingue loca, quæ retulit Aristo. in duobus capitulis, ꝙ sint huius conditionis. Et incipiemus loca, quibus constituemus ꝙ id, quod dicitur proprium, non sit propriũ. D Expedit autem, vt scias (prout ait Themistius) ꝙ bases horum locorũ sunt tres, quarum vna est, ꝙ propriũ insit rei semper, secunda ꝙ sit prædicatione conuertibile, & tertia est, ꝙ non significet rei quidditatẽ. Et conuenit etiam scire, ꝙ destruitur proprium, qñ deest ei vna harũ triũ basium, & ꝙ non constituitur, nisi qñ simul congregatæ fuerint. Et exemplum illius, quod nõ inest semp, est, qui poneret ꝙ proprium sit animali quiescere, aut moueri, quies enim aut motus iusunt illi alıqñ. Et exemplum illius, qui poneret propriũ nõ E conuertibile est, vt qui diceret, ꝙ homini propriũ sit esse animal rõnale meditatiuum & negociatiuum. Et expedit ꝙ postea incipiamus loqui de locis, quæ reducunt ad has bases.

Huius itaq; initiũ est locus, ꝙ nõ ponatur proprium fm rei naturam, sed fm sensum, prout diceret, ꝙ Sol sit astrum lucidissimum, quod mouetur supra terrã, nam verum est de illo hoc proprium toto tpe, quo Sol perseuerauerit sentiri: notum autẽ est, ꝙ hoc proprium non inest semper, & similiter quando diceretur, ꝙ colori proprium sit visu esse com- F prehensum, quando enim non videtur, iam ablatum est proprium. Locus. 1. q̃ est 28. & 29.

Secundus locus est, ꝙ non ponat gen⁹ in proprium, vt qui diceret, ꝙ pari propriũ sit, ꝙ sit in duas equas partes diuisibilis: ponens enim hoc, poneret proprium, quod non est, & notum est, ꝙ huic proprio desit cõuertibilitas, diuisibile enim in duas equas partes prædicatur de quantitate continua, & discreta, quando autem meminerit de nomine numeri conuertetur prædicatione. Locus. 2. qui est. 30

G Tertius locus eſt, ꝙ ponatur proprium prædicatum ꝓter naturaſ'r, & hoc fit ꝙ ponatur habens propriũ proprij propriũ : id autẽ, quod hoc modo poſitum eſt, non eſt propriũ: cuius exemplum eſt, vt qui poſuerit igni ꝙ eſt ſubtiliſſimarum partium inter corpora, & ꝙ eſt propriũ ipſi eueniret illi, qui poneret proprium hac poſitione, ꝙ ſit vnum propriũ plurium rerum, & hoc quando vni rei ineſſent plura propria, ſicq; quando poneret ipſam met rem propriũ, poneret vnum proprium multarũ rerum : hoc autem eſt falſum.

Locus. 3. qui eſt. 39

H Quartus locus eſt, ꝙ nõ ponatur ipſa dꝛia proprium, vt dicatur ꝙ homini propriũ ſit rõnale, huic enim deeſt, ꝙ non notificet rei eſſentiam, hoc eſt, notificationis priuatio, dꝛia enim notificat rei eſſentiam. Expedit autem ſcire, ꝙ quiuis horum locorum verax eſt, ſi fiat in conſtruendo, qñ duæ reliquæ baſes fuerint notæ ineſſe rei, quæ poſita eſt eſſe proprium. verbi gratia, quia dum dicimus de homine, ꝙ ſit animal ſcientiæ ſuſceptiuum, quando ſm hanc poſitionẽ commonſtratum fuerit, illud non eſſe dꝛiam, & cum hoc pateat de eius re, ꝙ ſit cõuertibile & neceſſariæ prædicationis, verificatum eſt, ꝙ hoc ſit illi proprium.

Locus. 4. q eſt. 44.

I Quintus locus eſt, ꝙ id, quod poſitum eſt alicui rei propriũ, non ſit propriũ ex parte qua ſignificat illã ſm vnum ſuorum nominum ſynonymorum. v.g. quia ex quo non eſt proprium rei quæſitæ patefieri quibuſdam viris ipſam eſſe bonam, nõ ſit hoc propriũ eligibilis. Si enim eſſet propriũ eligibilis, eſſet proprium quæſiti. Conſtruens aũt conſtrueret ꝙ huius contradictoriũ, ſ. ꝙ ipſummet proprium inſit vni eidem rei, & ſi illius ſint nomina ſynonyma. verbi gratia, ſi hominis proprium ſit ipſius animæ eſſe tres partes, cogitatio, iraſcens, & concupiſcens, & viri proprium ſic eſt: homo enim & vir ſunt nomina ſynonyma.

Locus. 5. qui ẽ. 45. & 46.

K

Sextus locus eſt, ꝙ alicui ſpeciei, quæ ſubſunt vni generi, poſitum ſit proprium, cui eſt contrarium, non oportet contrarium eſſe proprium ſpeciei, quæ cũ illa ſumpta fuit in genere. v.g. qa ex quo homo & equus ſunt duæ ſpẽs, quæ ſubſunt animali. Et ſi hominis propriũ eſſet mor' ex ſe, nõ eſſet equi propriũ quies ex ſe.

Locus. 6. q eſt. 47. & 48.

L Conſtruens aũt conſtruetet per cõtradictorium illius, quo deſtruit deſtruens: hic aũt locus ſit verax, ſi numerus propriorum contrariorum, quibus diuidit genus, eſſet numerus ſpecierũ: res vero contra ſe habet, & ille eſt locus mendax, & cũ hoc modicæ perſuaſionis.

Locus. 7. q eſt. 49.

Septimus locus eſt, quo ſophiſtæ deſtruunt quod poſitũ eſt propriũ, nõ eſſe proprium. Et hic quidẽ ſeptimus locus eſt ex parte æquiuocationis noĩs vnius, & alterius, qñ enim aliquis poneret aliquod propriũ alicui rei, vt riſibilitatẽ hoĩ, gratia exẽpli, & homini accideret multæ res, vt ꝙ ille ſit arabs, & ꝙ ſit balbutiẽs, & ſophiſta ſumeret, ꝙ homo & hõ albus ſint vna res numero, ſequeretꝫ hinc, ꝙ riſibilitas eſſet propriũ hominis albi, & niger nõ eſſet riſibilis. Quando aũt diceretur ꝙ homo abſolute, & homo albus eſſent duę res, deſtrueretꝫ ſophiſma. Locus autẽ ſophiſmatis fuerat, quia poſita erant duo vnum. Et fortaſſe falleret huius contraria ponendo vnũ duo, prout quis poneret ſcĩæ propriũ immutabilem

M

A bilem opinionē, & deſtruerent hoc, ex quo hoc propriū eſt ſcientis, & nō eſt moris ipſi⁹ proprij ineſſe duab⁹ rebus. Huius aūt ſophiſmatis diſſolutio eſt, quia ſcīa & ſciens ſunt duo ſm rationem & vnum ſubiecto. vel dicemus, ꝙ proprium vnius non ſit proprium alterius, ſcīa enim in vno ſignificat, quod non eſt in ſubiecto, & in ſciēte ſignificat quod eſt in ſubiecto, ſcientia enim eſt immutabilis opinio, ſciens aūt non eſſet homo, niſi eius ſcientia mutaretur.

Locus. 8. qui ē. 50. & 51.

B Octauus locus eſt, in quo poteſt falli, ex quo enim moris ipſius proprij eſt, ꝙ illi cuius eſt propriū naturaliter inſit, ponens aūt omittat apponere conditionē ad ipſum, ꝙ inſit illi, cuius eſt propriū, hic modus. Sophiſta enim falleret ponendo proprium aliqñ ſeparari ab eo, cuius eſt proprium: exempli gratia, vt qui diceret, ꝙ homō ſit bipes, erraret. Deſtruens aūt diceret, ꝙ pedibus excisus nō haberet hoc proprium, quando vero ſuperadderetur naturaliter, auferretur hoc ſophiſma.

Locus. 9. qui ē. 52. & 53.

C Nonus locus etiā eſt, in quo poteſt falli. qñ enim moris ipſius ꝓprij eſt, eſſe propriū, quatenus eſt prædicatum prima prædicatione, ponens aūt omittat adijcere illi hanc conditionē, poſſet illud deſtrui. Id enim quod pōt ineſſe illi, cuius eſt ꝓpriū, & alij ab eo, non eſt illi proprium. Vt, verbi gratia qui diceret, ꝙ ſuperficiei proprium ſit colorē ſuſcipere: Sophiſta autem deſtrueret illud, qa de corpore verum eſt dicere, ꝙ ſu ſciat colorem. Quando aūt ponens diſtinxerit, dicendo ꝙ ſuperficies ſuſcipiat colorē primo, & corpus illū recipiat mediante ſuperficie, auferē ſophiſma. Et ſīc ſemper, qñ alicuius rei eſt aliqua conditio, & illām ponens omiſerit, & illā poſuerit abſolute, eueniet ei tale ſophiſma. Prædicatio enim multorū prædicatoꝝ eſt verax conditione, prout dicendo, ꝙ ſit nāl'r, vel acquiſitum, aut potētia prima vel ſecunda. Et ideo expedit illi, qui proponit bene ponere propriū, ꝙ caueat ponere abſolute id, cuius moris ſit poni conditionaliter.

D

Locus. 10. q eſt. 54.

Decimus locus eſt totalis, ꝙ ſumatur res, quæ ineſt ſm magis & minus de quibuſdā rebus, quæ differūt ſm hanc rem ſm magis & minus, & ponat proprium toti, prout qui dicit, ignē eſſe tenuiſſimā rerū, hoc enim verū eſt de vna ſpecierū ipſius ignis, q̄ eſt ipſum lampa, qm̄ (vt ait Plato) ignis ſunt tres partes, flāma, lampa, & carbo. Huius autē cauſa eſt, quia exceſſiuæ res non poſſunt videri in multis rebus, ſiue illæ res ſint vt ſpēs in genere, ſiue vt partes in toto.

E

Locus. 11. q eſt. 55.

Vndecimus locus eſt, ꝙ ponatur propriū eximio ſm comparationē, accidit enim hinc, ꝙ nomen non ſit verax de eo, de quo eſt verax oratio ſignificās propriū. Exempli gr̄a, qui dixerit, ꝙ ignis propriū ſit eſſe corpoꝝ leuiſſimū, & equi propriū eſſe ꝙ ſit animaliū velociſſimū: poſſet enim auferri ignis, & eſſet leuiſſim⁹ ipſe aer, gratia exēpli, ſicq; poſſet auferri equus, & aliud eſſe omniū animalium velociſſimū, quod eſſet animal illi ſuccedens ſm velocitatē, hoc vero eſſet proprium apud illum qui ſciret, ꝙ impoſſibile ſit vnquam auferri ignem, aut equi ſpeciem.

F

Locus. 12. qui ē. 56. & 57.

Duodecimus locus eſt, ꝙ ponamus rem ſuiipſius propriū, hoc autem contingit, dum rei fuerint duo nomina ſynonyma, quia quod poſitum eſt propriū, non eſt proprium.

G Et notũ eſt de re huius loci, ꝙ qui illum ponit, errat circa propriũ. v.g. vt qui diceret ꝙ pulchri propriũ ſit eſſe formoſum, pulchrum enim & formoſũ ſunt duo noïa ſynonyma.

Locus. 13. qui e ſ. 58. & 59. Tertiuſdecim⁹ locus eſt, quia proprium, qñ poſitum fuerit corporib⁹ homogeneis, expedir ꝙ inſit oïbus partib⁹ illorum corporum, qñ vero ineſſet maiori parti, & nõ ineſſet minori, aut ineſſet minori, & non ineſſet maiori, quod poſitũ eſt propriũ, non eſt proprium. Er exemplum illius quod ineſt maiori parti ſuarũ partium, & non ineſt toti, ſit, vt qui

H dixerit, ꝙ manus proprium ſit ipſius aquã eſſe ſalſam. Exemplum aũt illius, ꝙ poſitũ eſt de parte, & non de toto eſt, vt oratio illius qui dixerit, ꝙ aer inſpiret, inſpiratum enim eſt pars illius. Conſtruens vero qñ conſtruxerit, ꝙ proprium ſit de omnib⁹ partibus, & ꝙ reliquæ aliæ baſes inſint, iam conſtructũ eſt ipſum proprium. Exempli gratia, vt qui diceret ꝙ proprium ſit terræ ferri deorſum naturaliter, hoc enim ineſt omnibus partibus, ſicut ineſt toti.

locus 14. Quartuſdecimus locus eſt, ꝙ proprium ſit poſitũ in potẽtia illi, cuius eſt propriũ, & vltra ꝙ applicet illius

I eſſe porentiã per rem, quæ poſſit eẽ & auferri. gratia exempli, vt qui dixit, ꝙ colorũ proprium ſit, ꝙ ſint viſibiles in potẽtia, qm̃ ſi imaginetur ablatio & priuatio animalis, auferretur hoc propriũ, niſi apud illum, qui coniectatur, ꝙ impoſſe ſit priuari animal, ꝙ hoc enim poſſet deſtrui ipſum propriũ. Conſtruens aũt eſt cõtra hoc, nõ enim fit applicatio potentiæ rei, cuius poſitũ eſt propriũ p rem, quæ primo affatu imaginet priuari, vt gratia exẽpli, qui dixerit, ꝙ entis proprium ſit agere & pati. K

Hęc ſunt omnia loca propria ipſi proprio, reliqua autem reſidua loca ſunt cõia omnibus quæſitis, & ſunt vniuerſaliter quæ ſumuntur ab oppoſitis, aut à ſimili, aut ab eo quod ẽ magis & minus & æquale, aut à caſibus & coniugatis, aut à generatione & corruptione. Er incipiem⁹ hoc ſecundum Ariſt. doctrinam, fit enim in hoc exercitium quoddam.

De locis communibus omnibus quæſitis, quæ ſumuntur ab Oppoſitis, aut à Simili, aut ab eo, quod eſt Magis, & minus & æquale, aut à caſibus, & coniugatis, aut à generatione, & corruptione. Cap. 3. L

60. Locus. Declatio. DEinde ex oppoſitis conſiderandũ eſt, primũ quidem ex cõtrarijs: deſtruẽti quidẽ, ſi contrarij non eſt contrariũ. Neq; enim contrarij erit contrariũ proprium: vt quia cõtrarium eſt iuſtitiæ quidẽ iniuſtitia, optimo aũt peſsimum: nõ eſt autẽ iuſtitiæ proprium optimum, nõ erit iniuſtitiæ propriũ peſsimũ. Conſtruenti aũt, ſi cõ 61. Locus. Declatio. trarij contrariũ propriũ eſt, & cõtrarij contrariũ propriũ erit. M Vt quia contrariũ eſt bono quidem malũ, eligendo aũt fugiendum eſt aũt boni propriũ eligẽdum: erit mali propriũ fugiẽdũ.

Secundum autẽ, ex ijs quæ ad 62. Locus. Declatio. aliquid ſunt: deſtruenti quidẽ, ſi hoc quod ad aliquid eſt, eius qd eſt ad aliquid nõ eſt proprium. Neq; enim hoc quod ad aliquid eſt, eius quod ad aliquid eſt, erit propriũ: vt quia dicitur duplũ quidem ad dimidium, ſuperans

autẽ

A autē ad ſuperatum: non eſt autē dupli proprium ſuperans, non erit dimidij propriū ſuperatū.

63. Locus. Declatio. Conſtruenti autē, ſi eius quod eſt ad aliquid, hoc quod ad aliquid eſt proprium: & eius quod eſt aliquid, id quod eſt ad aliqd erit proprium. Vt quia dicitur duplum quidē ad dimidium id eſſe, quod duo ad vnum: eſt aūt dupli proprium vt duo ad vnū: erit dimidij proprium, vt vnū ad duo.

64. Locus declatio. Tertium aūt, deſtruēti quidem, ſi habitus, id quod ſm

B habitum dicit non eſt propriū, neq; profecto priuationis, id qd ſm priuationē dicitur, erit proprium: & ſi priuationis, id quod ſm priuationem dicitur non eſt proprium, neq; habit⁹, id quod ſecundum habitum dicitur erit

65. Locus. Declatio. proprium. Vt quia nō dicitur ſurditatis proprium inſenſibilitatem eſſe, neq; auditus erit proprium ſenſum eſſe. Conſtruēti vero, ſi quod ſecundum habitū dicitur, eſt habitus proprium: et priuationis, id quod ſecundum

C priuationē dicitur erit propriū: & ſi priuationis, id quod ſecundum priuationē dicitur, eſt proprium, & habitus quod ſecundum habitum dicitur, erit propriū. Vt quia viſus eſt propriū videre, ſecundū quod habemus viſum: erit cæcitatis proprium non videre, ſecundum quod nō habemus viſum, nati habere.

66. Locus. Declatio. Deinde ex affirmationibus, & negationibus: primum quidem ex iplis quæ prædicātur. Eſt autem locus hic vtilis deſtruēti tan D tum: vt ſi affirmatio, vel quod ſecundum affirmationē dicitur, eius eſt proprium, non erit profecto ei⁹ negatio, neq; quod ſm negationem dicitur proprium: ſi autem ſit negatio, aut quod ſecundum negationē dicitur proprium, eiuſdem non erit affirmatio, neq; quod ſm affirmationē dicitur proprium: vt quia proprium animalis eſt animatum, non erit animalis proprium, nō animatum. Secundum autē ex prædicatis, vel etiam non prædi E catis, & de quibus prædicatur, vel non prædicatur: deſtruenti quidē, ſi affirmationis affirmatio non eſt proprium. neq; enim negatio negationis erit propriū: & ſi negatio negationis non eſt propriū, neq; affirmationis affirmatio erit proprium: vt quia nō eſt proprium hominis animal, neq; non hominis non animal: ſi autem non hominis non videtur proprium non animal, neq; hominis erit proprium animal. F

67. Locus. Declatio.

68. Locus. Declatio. Conſtruenti aūt, ſi affirmationis affirmatio eſt proprium. Nā & negatio negationis erit proprium: ſi aūt negationis negatio eſt proprium, & affirmatio affirmationis erit propriū: vt quia non animalis eſt propriū non viuere, erit animalis propriū viuere: & ſi animalis propriū videt viuere, & non animalis propriū videbit non viuere. Tertiū autem ex ipſis ſubiectis. deſtruenti quidē, ſi quod aſſignatū eſt pro-

69. Locus Declatio

G priũ, affirmationis eſt propriũ. Non erit enim idem & negationis proprium: ſi autẽ negationis eſt propriũ quod aſsignatũ eſt, non erit affirmationis propriũ: vt quia animalis propriũ eſt animatũ, non animalis non erit proprium animatum. Conſtruenti vero, ſi aſsignatum propriũ nõ eſt affirmationis proprium, erit negationis. At hic locus deficit: nam affirmatio negationis, & negatio affirmationis non eſt proprium, quãdoquidẽ affirmatio
H negationi omnino non ineſt: negatio aũt affirmationi ineſt quidem, at non vt proprium ineſt.

70. Locus Declatio.

Annotatio.

71. Locus. Deinde ex ijs quæ ex oppoſito diuiduntur: deſtruenti quidem ſi eorum quæ ex oppoſito diuiduntur, nullum ullius reliquorũ ex oppoſito diuerſorum eſt proprium. Neq; enim quod oppoſitum eſt, erit propriũ eiꝰ, cuius poſitũ eſt proprium: vt quia animal ſenſibile nullius aliorũ mortalium animaliũ eſt proprium, nõ erit animal intelligibile Dei
I proprium. Conſtruenti autẽ, ſi

72. Locus. Declatio. cæterorũ quæ ex oppoſito diuiduntur quoduis eſt proprium talium quorumcunq; eorum quæ ex oppoſito diuiduntur. Nã reliquum erit eius propriũ, cuius poſitum eſt non eſſe propriũ: vt quia prudentiæ eſt proprium, per ſe natum eſſe rationalis, virtutẽ eſſe, & aliarũ virtutum ſic vniuſcuiuſque ſumptæ: erit temperantiæ proprium per ſe natum eſſe concupiſcibilis virtutem eſſe.

Deinde ex caſibus: deſtruenti K quidẽ, ſi caſus non eſt caſus proprium. Neq; enim caſus erit proprium caſus: vt quia nõ eſt eius quod eſt iuſte propriũ id quod bene, neq; iuſti propriũ erit bonum. Conſtruenti autem, ſi caſus eſt proprium caſus. Nam et caſus erit caſus propriũ, vt quia hominis eſt proprium greſsibile bipes, & homini erit proprium greſsibili bipedi dici. Non ſolũ autem in eo quod dictum eſt ſecundum caſus eſt cõſiderandũ, ſed & in oppoſitis, quemadmodum & in prioribus locis dictũ eſt. deſtruenti quidem, ſi oppoſiti caſus non eſt proprium oppoſiti caſus. Neq; enim oppoſiti caſus erit proprium oppoſiti caſus: vt quia non eſt eius quod eſt iuſte proprium quod bene, neq; iniuſte erit propriũ quod male.

73. Locus. Declatio.

74. Locus. Declatio.

75. Locus. Declatio.

L

Cõſtruenti vero, ſi oppoſiti caſus eſt proprium oppoſiti caſus. Nam & oppoſiti caſus, erit propriũ oppoſiti caſus: vt quia honeſti eſt proprium optimum, & inhoneſti erit propriũ peſsimũ.

76. Locus Declatio.

M

Deide ex ijs quæ ſimiliter ſe habent, deſtruẽti quidem, ſi quod ſimiliter ſe habet, eiꝰ quod ſimiliter ſe habet, non eſt proprium.

77. Locus Declatio.

Neq; enim quod ſimiliter ſe habet, eius quod ſimiliter ſe habet erit proprium, vt quia ſimiliter ſe habet ad extruendum ædificium ædificator, & medicus ad efficiendum ſanitatem: non eſt autem proprium medici efficere ſanitatẽ, neq; ædificatoris erit propriũ,

78. Locus. Declatio.

A proprium extruere ædificium.
79. Locus Declatio. Constructuenti autem, si quod similiter se habet erit propriū ei⁹ quod similiter se habet. Nam & quod similiter se hēt, eius quod similiter se habet erit propriū: vt qm̄ similiter se habet medicus ad id quod est esse effectiuū sanitatis, & ludi magister ad id quod est eē effectiuum bonæ habitudinis: est autem proprium magistri ludi, esse effectiuum bonæ habitudinis, erit propriū & medici effectiuum esse sanitatis.
B 80. Locus Declatio. Deinde ex ꝫs quæ sic se habēt: destruenti quidem, si quod sic se habet, eius quod sic se habet non est proprium. Neq; enim quod sic se habet, eius quod sic se habet, erit proprium. Si autem ei⁹ quod sic se habet, id quod sic se habet est proprium, eius nō erit proprium, cuius positum est eē proprium. Vt quia sic se habet prudentia ad honestū & turpe, eo q̄ disciplina vtriusq; eorum est: non est autem prudentię pro
C prium disciplinā esse honesti, nō vtiq; erit proprium prudentiæ disciplinā esse turpis: si vero est proprium prudentiæ disciplinā esse honesti, non erit proprium eiusdem disciplinam esse turpis: impossē est enim eiusdem plura esse propria. Constructuenti vero nihil locus iste vtilis: nā quod sic se hēt, vnū ad plura cōparatur.
81. Locus. Declatio. Deinde destruenti quidem, si quod ſm esse dicit, non est eius quod ſm esse dicitur proprium. Nam neq; corrumpi ei⁹ quod est ſm corrumpi, neq; generari
D eius quod ſm generari dicitur, erit proprium. Vt quia est hominis proprium esse animal, neq; eius quod est hominē generari, erit proprium generari animal, neq; eius quod est hominē corrumpi erit propriū corrūpi aīal. Eodem aūt modo accipiendum est & ex generari ad esse & corrumpi, & ex corrumpi ad esse et generari, quemadmodum dictū est nūc ex esse ad generari, & corrumpi. Constructuenti aūt, si eius 82. Locus. Declatio.
E quod est secundum esse ordinatum est. Est autem per se, ordinatum proprium: nam & eius, quod ſm generari dicit, erit hoc quod secūdum generari dicitur proprium, & eius quod secundum corrūpi, hoc quod ſm corrumpi est assignatum: vt quia hominis est proprium esse mortalem, & eius quod est generari hominem, erit proprium generari mortalem, & eius, quod est corrumpi hominem, corrumpi mortalem. Eodem autem modo
F accipiendum est & ex generari, & corrumpi, & ad esse, et ad ipsa ex ipsis fieri: quemadmodum & in destruēti dictum est. Deinde 83. Locus. Declatio. inspiciendum ad idē suppositū: destruenti quidem, si ideæ nō in est, aut si non qua id dicitur, cuius est proprium assignatū. Nō enim erit proprium quod positum est esse proprium: vt quoniam ipsi homini non inest quiescere qua homo est, sed qua idea, non erit hoīs propriū quiescere.

G Conſtruenti autem, ſi ideæ in-
84. Locus Declatio. eſt, & ſm hoc ineſt qua dicitur de illo ipſo, cuius poſitum eſt nõ eſſe proprium. Erit enim proprium quod poſitum eſt non in eſſe proprium: vt quoniam ineſt ipſi animali ex anima & corpore compoſitũ eſſe, & qua animal eſt, ipſi ineſt id, erit propriũ animalis ex corpore et anima cõ
85. Locus. Declatio. poſitum eſſe. Deinde ex magis & minus. Primum quidem deſtruenti, ſi quod magis eſt, eius quod magis non eſt proprium.

H Neq; enim quod minus eſt, eius quod minus erit proprium: neq; quod minime eius quod minime: neq; quod maxime eius qđ maxime: neq; quod ſimpliciter ei⁹ quod ſimpliciter: vt quia nõ eſt magis colorari magis corporis proprium: neq; minus colorari minus corporis proprium erit, neq; colorari corporis oĩno.

86. Locus. Declatio. Conſtruenti autẽ, ſi quod magis eſt, eius quod magis eſt, eſt propriũ. Nam quod minus eſt,

I eius quod min⁹ eſt erit propriũ: & quod minime, eius quod minime, & quod maxime, eius qđ maxime: & quod ſimpliciter, ei⁹ quod ſimpliciter: vt quia magis viuentis, magis ſentire eſt proprium: & minus viuentis min⁹ ſentire, erit proprium: & eius quod maxime, id qđ maxime, & eius quod minime, id quod
87. Locus Declatio. minime, & ei⁹ quod ſimpliciter, id quoq; qđ ſimpliciter. Et ex eo autem quod ſimpliciter, ad eadem cõſiderandum: deſtruẽti quidem, ſi quod ſimpliciter non

K eſt proprium. Neq; enim quod 88. Locus. Declatio. magis eſt, eius quod magis, neq; quod minus, eius quod minus, neque quod maxime, eius quod maxime, neq; quod minime ei⁹ quod minime erit proprium: vt quia non eſt hominis proprium ſtudioſum, neque magis hominis, magis ſtudioſum erit proprium. Conſtruenti autem, ſi quod ſimpliciter eſt, eius quod ſimpliciter eſt proprium. Nam 89. Locus. Declatio. & hoc quod magis ei⁹ quod ma

L gis, & quod min⁹ eius quod minus, & quod minime, eius quod minime, & quod maxime eius quod maxime erit proprium: vt quia eſt ignis proprium ſurſum ferri ſecundum naturam, & magis ignis erit magis propriũ ſurſum ferri ſecundum naturam: eodem modo conſiderãdum eſt & ex alĩs huiuſmodi. Secundum 90. Locus. Declatio. aũt, deſtruenti quidem, ſi quod magis eſt, non eſt eius quod magis eſt proprium. Neq; enim qđ

M minus eſt eius quod minus erit proprium: vt quoniã magis eſt propriũ animalis ſentire quàm hominis ſcire, non eſt autem animalis propriũ ſentire, quare nõ erit hominis propriũ ſcire. Conſtruenti autem, ſi quod minus, eius quod minus eſt proprium.

Nam & quod magis, ei⁹ quod magis erit proprium: vt quia minus eſt proprium hominis manſuetum natura cũ animalis viuere: eſt autem hominis proprium mãſuetum natura, erit propriũ

animalis

animalis viuere. Tertiũ vero,
91. Locus Declauo. deſtruenti quidem,ſi cuius magis eſt,propriũ non eſt. Neq; n. cuius eſt minus propriũ,erit eiꝰ propriũ:ſi aũt illius eſt propriũ, non erit huius propriũ: vt quia colorari magis ſuperficiei q̃ corporis eſt proprium,non eſt autẽ ſuperficiei propriũ,non erit corporis propriũ colorari:ſi vero ẽ ſuperficiei propriũ,non erit corporis propriũ. Cõſtruenti autẽ hic locus nõ eſt vtilis: nã impoſſibile eſt idem pluriũ proprium
B eſſe. Quartũ deſtruenti quidẽ,
92. Locus Decla-ratio. ſi quod maius eſt eius propriũ, non eſt propriũ, neq; profecto quod minus eſt eius proprium, erit propriũ. Vt quia magis eſt ꝓpriũ animalis ſenſibile q̃ partibile,non eſt autem animalis ſenſibile propriũ:quare nõ erit ani
93. Locus Declauo. malis partibile proprium. Conſtruenti autẽ, ſi quod minus eſt eius propriũ,eſt propriũ. Nam & quod magis eſt eius propriũ. erit proprium,vt qm̃ minus eſt
C propriũ animalis ſentire q̃; viuere:eſt aũt animalis proprium ſentire,erit animalis proprium
94. Locus Declauo. viuere. Deinde ex his,quæ ſiſr inſunt,primũ quidem deſtruenti,ſi quod ſiſr eſt proprium,non eſt propriũ eius,cuius ſiſr eſt,proprium.Neq; enim quod ſiſr eſt propriũ,erit proprium eius cuius ſimiliter eſt proprium:vt qa ſimiliter eſt propriũ concupiſcibilis concupiſcere, & rationalis ratiocinari: non eſt autem proprium concupiſcibilis concupiſcere,non erit rationalis ꝓpriũ ratiocinari. Conſtruenti vero,
95. Locus Declauo. ſi quod ſimiliter eſt proprium, eius eſt proprium,cuius ẽ ſiſr,proprium.Nam & quod ſiſr eſt proprium,erit eius proprium cuiꝰ ſiſr eſt,ꝓpriũ:vt quia ſimiliter ẽ rationalis propriũ primũ prudens,&concupiſcibilis propriũ primũ temperans:eſt autem rationalis primũ prudens:erit igitur concupiſcibilis propriũ primum tẽperans. Secundũ autẽ,
96. Locus. Declauo. deſtruenti quidem,ſi quod ſimi
E liter eſt proprium non eſt proprium eius.Nam neq; quod ſimiliter eſt proprium,erit,ꝓpriũ eius:vt quia ſiſr eſt propriũ hominis videre,& audire, non eſt hominis propriũ videre,nõ vtique hominis proprium audire.
97. locus. declauo. Conſtruenti vero, ſi quod ſimiliter eſt eius proprium, eſt proprium. Nam quod ſimiliter eſt eius proprium, proprium erit: vt quia ſiſr eſt proprium animę aliquid partium eius primo eſſe cõcupiſcibile,& rationale pri
F mo:eſt autem propriũ animæ, quid partium eius eſſe concupiſcibile primo,erit vtiq; propriũ animæ,quippiam partiũ eius eſſe rationale primo. Tertiũ ve-
98. locus declauo. ro,deſtruenti quidem,ſi cuius ſimiliter eſt proprium,non eſt,prium. Neq; enim cuius ſimiliter proprium erit propriũ:ſi autem illius eſt proprium,non erit alterius propriũ: vt quia vrere ſimiliter eſt proprium flãmę,& carbonis, non eſt autem flam-

mæ

G mæ propriũ vrere, non erit carbonis proprium vrere: ſi autem eſt flammæ propriũ, nõ erit carbonis proprium vrere. Conſtruenti autem hic locus non eſt vtilis: differt autem quod eſt ex ſimiliter ſe habentibus, ab eo qđ ex ĩjs eſt, quæ ſimiliter inſunt: quoniã illud quidem ſecundũ proportionẽ ſumitur, non in eo quod ineſt aliquid comparatũ, hoc autem ex eo quod ineſt, alicui comparatur. Deinde deſtruenti quidem, ſi potẽtia propriũ
H aſſignans, & non ad ens aſſignauit proprium potentia, cũ non contingat ei potẽtia ineſſe cum ens non eſt. Non enim erit proprium quod poſitum eſt eſſe proprium: vt quia qui dixit aeris proprium reſpirabile, potentia quidem aſſignauit propriũ (nam tale propriũ vt reſpirari poſſit, reſpirabile eſt:) aſſignauit autẽ & ad non eſſe proprium: nam & cũ non eſt animal quod ſpirare natum ex aere, contingit aerem
I eſſe, non tñ cum non eſt animal, poſſibile eſt ſpirare: quare neq; aeris erit proprium huiuſmodi poſſibile reſpirari tũc, quia animal non erit quod tale eſt vt reſpirare poſſit: nõ ergo erit aeris proprium reſpirabile. Conſtruẽti autẽ, ſi potentia aſſignãs proprium, tã ad ens aſſignauit proprium, q̃ ad non ens, cum contingat potentia non enti ineſſe. Erit enim proprium quod poſitum eſt, non eſſe proprium: vt quia qui aſſignauit proprium, entis poſſibile pati, aut facere
K potentia aſſignans proprium, ad ens aſſignauit proprium (nã cum ens eſt, & poſſibile pati qd, aut facere erit) quare proprium erit entis poſſibile pati qd, aut facere. Deinde deſtruenti quidem, ſi per ſuperabundantiam poſuit proprium. Nõ erit enim proprium quod poſitum eſt eſſe proprium: accidit enim ſic aſſignantibus proprium, non de quo orationem, & nomen verificari: nam corrupta re, nihil mi
L nus erit oratio: nam eorum, quę ſunt, alicui maxime ineſt: vt ſi quis aſſignet ignis proprium, corpus leuiſſimum: corrupto enim igne, erit aliquod corporũ quod leuiſſimum erit: quare nõ erit ignis proprium, corpus leuiſſimum. Conſtruenti autem, ſi non per ſuperabundantiam poſuit proprium. Erit enim ſecundum hoc bene poſitum proprium: vt quia qui poſuit hominis proprium animal manſuetum natura, non ſuperabundan
M tia aſſignauit propriũ: erit vtiq; ſm hoc bene poſitũ proprium.

101. locus Declatio.

Sermo de Locis ſumptis ab Oppoſitis, Simili, ab eo quod eſt Magis, & Minus, & Aequale, a Caſibus, & Coniugatis, & a Generatione, & Corruptione. Cap. 3.

PRimus itaq; illorum ſumit a contrario. Deſtruens quidẽ cõſiderat, q̃, ſi proprii contrarium nõ eſt proprium contrariæ rei, cui⁹ eſt illud proprium quod poſitũ eſt proprium

Locus. 1. qui eſt 60. & 61. in Ariſt.

A prium,non eſſet proprium. v.g. qa niſi iuſtitiæ propriũ ſit eſſe laudabi liſſimã,non eſſet proprium iniuſtitiæ eſſe turpiſſimam. Conſtruẽs aũt eſt,ſi contrarium proprij ſit ꝓpriũ contrario,rei,cuius eſt illud ꝓpriũ, id quod poſitũ eſt propriũ, eſt proprium. v.g. ſi boni proprium ſit eſſe appetibile, mali proprium eſt eſſe abhorribile.

Locus. 2. qui eſt. 62 &. 63. Secundus locus eſt a relatiuo. Deſtruẽs quidem conſiderat,ſi relatiua proprij non ſint propria relatiuis illius,cuius eſt proprium, illud propriũ non eſt proprium. v.g. niſi ſuperans ſit dupli propriũ,ſuperatum

B non eſt medij propriũ. Conſtruens vero cõſidera, ſi ꝓprij relatiua ſint propria relatiuorum illius, cui⁹ eſt illud proprium, ſic illud proprium eſt propriũ. gr̃a exempli,ſi dupli ꝓprium ſit,qđ ſit proportione duorũ ad vnum,medij propriũ eſt, qđ ſit proportione vnius ad duo.

Locus 3. qui ẽ. 64 & 65. Tertius locus eſt ab habitu,& priuatione. Deſtruens quidẽ eſt,ſi proprium,qđ dr̃ ſm habitum,non ſit ꝓprium illi⁹,quod dr̃ ſm habitũ. hoc eſt,quod ſignificat habitus noĩe, id quod ſignificat priuationis noĩe,nõ eſt proprium illius, quod dr̃ priuati

C ue,i. quod ſignificat priuationis nomine. Et ſi quod dr̃ priuatiue nõ ſit proprium priuationis, quod dr̃ ſm habitum non eſt propriũ illius, qđ dr̃ ſm habitum. v.g. ex quo priuatio ſenſus non eſt proprium ſurditatis, nec ſenſus eſt proprium audit⁹. Cõſtruens autem eſt, ſi quod poſitiue dr̃ ſit proprium illius, quod poſitiue dr̃, quod priuatiue dr̃ eſt ꝓpriũ illius quod priuatiue dr̃, & ſi quod priuatiue dicit̃ ſit proprium illius, quod priuatiue dicitur, id quod poſitiue dicitur eſt proprium illius, qđ poſitiue dicitur. v.g. ſi videntis proprium ſit videre, cæci proprium eſt non videre. D

Quart⁹ locus eſt, ab affirmatiua, & negatiua: & huic loco ſubſunt tria loca. Primo quidem, ꝙ conſiderentur illorum illationes ſm modũ cõuerſionis, qñ. n. affirmatiua fuerit proprium alicuius rei, negatiua nõ eſt proprium illius v.g. ſi hoĩs proprium ſit eſſe riſibile, non ſit eius ꝓprium non eſſe riſibile: & veriſimile eſt hunc non eſſe locum. Secundus aũt locus ab illatione recte. Deſtruens quidem conſideret, ſi enuntiatio, quæ affirmat prædicatum, nõ E ſit proprium enuntiationis, quæ affirmat ſubiectum: nam quod negat prædicatum, non eſt proprium illi⁹ quod negat ſubiectum. Et contra hoc etiam. v.g. ex quo dicere, ꝙ id, quod eſt aĩal, non eſt proprium illillius, quod eſt homo, dicere id, qđ non eſt animal non eſt proprium illius, quod non eſt homo. Et ſi r̃, ex quo dicere, ꝙ id, quod non eſt animal, non ſit proprium illius, quod non eſt homo, illud, quod eſt aĩal, nõ eſt proprium illius, quod eſt homo. Tertius autẽ locus eſt. Deſtruẽs quidem cõſideret, ſi quod affirmat F prædicatum ſit proprium illius, qđ affirmat ſubiectum, nam non fit, qđ affirmat prædicatum, proprium illius, quod negat ſubiectum. verbi g. ſi animalis proprium ſit trãſpirare, non animalis non fit proprium trã ſpirare. dicere. n. tranſpirare, qñ eſt proprium illius, quod eſt dicere, ꝙ ſit animal, non fit propriũ negationis, q̃ eſt dicere, ꝙ nõ ſit aĩal. Conſtruẽs vero conſideret, ſi affirmatiua nõ ſit ꝓpriũ affirmatiuæ, illud ꝓ-

Loc⁹. 4. q. ẽ. 66. 67. 68. 69. & 70.

prium

G prium negatiuæ.v.gr. ſi vegetabile non ſit proprium mineralis,nõ vegetabile ſit proprium mineralis:hic autem locus eſt mendax:affirmatiua enim non eſt proprium negatiuæ,immo non ineſt affirmatiua negatiuæ,niſi inquantum negatio nõ e abſolute negatio,ſed ſignificat aliquam ſpecierum priuationis,ſed negatiua aliqñ ineſt affirmatiuæ, ſed inquantum negatio non eſt abſolute negatio,ipſa tñ nõ eſt ei propriũ ex parte,qua eſt abſolute negatio.

Locus.5. qui eſt 71 H Quintus locus affinis eſt, ꝙ numeretur in contrarijs: & eſt ſumpt⁹ ex ſpeciebus,in quas diuiditur gen⁹ ſecundum ſimile oppoſitionis. qñ.n. diuiſerimus genus in duas ſpẽs oppoſitas,& diuiſerimus ẽt illud ĩ duo euenta oppoſita, aut plura fuerint euenta, & nulla partium euentorũ fuerit proprium alterius partis illarum ſpecierũ, nec alterum euentũ eſt,ꝑ priũ alterius ſpẽi.v.g. quia nõ ẽ propriũ mortalis moueri, ex quo orbes cœleſtes mouent, & ſunt immortales: quare non ſit proprium animalis immortalis. Conſtructio autem ſit contra hoc.

Locus.6. qui eſt 72 I Sextus locus numeratur etiã hic, & eſt,qñ fuerint duæ res in duobus differentibus ſubiectis:& de illis prędicatur vna res communis,& perinde hæc res vniuerſalis ſit proprium vnius harum duarum rerum,quando adijcitur conditio, illã ineſſe ſubiecto huius rei: ſicq; illa ſit propriũ illius alterius rei, qñ iterum adiicit cõditio,illam ineſſe illius ſubiecto. v.g.ex quo prudentia & continentia ſunt duæ partes animæ,in duobus differentibus ſubiectis,prudentia enim eſt in parte rationali,& cõtinentia in parte concupiſcibili, & virt⁹ eſt res vniuerſalis, q̃ ineſt vtriq; K que,& perinde prudẽtiæ proprium eſt eſſe virtutem in parte rationali, ac continentiæ proprium eſt eẽ virtutẽ in parte concupiſcibili. Et Arii. ait ꝙ hic locus eſt ſcientificus.

Locus.73. 74.75.& 76.i Ariſ. Locus autem ſumptus a caſibus, & coniugatis eſt, qñ conſideramus ſi exemplare primitiuũ non ſit proprium exemplaris primitiui, nec denominatiuum ſit proprium denominatiui.exempli gratia, niſi iuſtitiæ proprium ſit eſſe ſm inſtitutionem, non eſt iuſti proprium eſſe inſtituentem.& ſi'r conſideret in caſibus,ſed non inuenitur in idiomate Arabico. Et aliqñ etiam conſiderandum eſt a coniugatis oppoſitorum.v.g.quia niſi iuſti propriũ ſit, ꝙ ipſe inſtituat id iuſtitiæ, quo denominatur,& ex eius animo eſt ſibi coaptatum,non eſſet iniuſtitiæ proprium ꝙ id iniuſtitiæ,quo denominatur,inſit illi præter naturam,hoc eſt ex inſtitutione. Conſtruens aũt conſiderare hẽt huius loci cõtrariũ. L

Locus.77 73 & 79 in Ariſt. Locus autem a ſimili proportionaliter. Deſtruens quidem conſiderat ſi vnum duorum propriorũ ſimilium non ſit propriũ vnius duarum rerum ſimilium, nec alterum M eſt proprium alterius. Gratia exempli,quia proportio ædificãtis ad domificationẽ eſt ſicut proportio medici ad ſanationem,& ędificantis nõ eſt proprium ipſa domificatio, ſic nec medico proprium eſt ipſa ſanatio. Conſtruens autem conſiderat, ſi vnum duorum propriorum ſimilium ſit proprium vnius duarũ rerum ſimilium,alterum eſt propriũ alterius. vt v.g.quia ex quo proportio medici ad ſanationem, eſt ſicut proportio exercitij ad corporis trã

quil-

Aquillitatem, & propriũ exercitij eſt corporis tranquillitas, ſic & medici proprium eſt ipſa ſanatio.

Locus. 82. 83. & 84. in Ariſt.

Locus autem ſumptus a generatione & corruptione eſt, ꝙ id, quod dicitur iam genitum & completum eſſe, non ſit proprium illius, quod iã genitum & completũ eſt, nec illud, quod eſt in generationis via, eſt ꝓprium illius, quod eſt in generationis via. v. g. quia non eſt proprium hominis, ꝙ ſit animal, non eſt proprium hominis qui generatur, ꝙ generetur animal. Et ſm hoc exemplum conſideret, quid ſit ĩter quod
B corruptum eſt, & quod eſt in via ad corruptionem. Et ſiſr iterum conſideret corruptum cum genito hoc modo: gratia exempli, quia non eſt proprium hominis geniri ꝙ ſit animal, nec eſt proprium hominis corrupti corruptio animalitatis ab eo. Conſtruens autem cõſideret his locis contrarium huius. Gratia exempli, quia ex quo proprium hominis geniti eſt eſſe loquentem, ſic & hominis corrupti proprium eſt, ab eo corrumpi elocutionem: & hic locus eſt ſcientificus.

Et loca ſumpta ab eo quod ẽ ma
Loca, q̃ re
C gis, & minus & æquale, primo quidem deſtruens conſyderet, ſi quod
ſtant ĩ Ari magis nõ ſit proprium illius quod
ſto. ex li. 5 magis, hoc eſt, id, quo prædicatũ denominatur per exceſſum, nõ ſit ꝓprium illius, quo ſubiectum denoĩatur per exceſſum. Sic nec quod dicitur ſm minus, eſt propriũ illius qđ dr̃ ſm minus, neq; quod dicitur ſimpliciter, eſt proprium illius qđ dicit̃ ſimpl̃r. Exẽpli gratia, quia ex quo non eſt quod dicimus magis generari proprium illius, quod eſt magis corporari: nec dicimus quod eſt minus generati proprium illius, qđ D
eſt minus corporari, nec quod eſt genitum ſimpl̃r proprium illius, qđ eſt corpus ſimpl̃r. Conſtruens vero conſiderat, ꝙ, ſi quod ſm magis dr̃ ſit proprium illius, quod dr̃ ſm magis, ſic, quod ſm minus dr̃, eſt proprium illius, quod dr̃ ſm minus, & quod dr̃ ſimpl̃r, eſt proprium illius, quod dr̃ ſimpl̃r. v. gr. quia ſi diceremus ꝙ id, quod eſt magis ſenſus, ſit proprium illius, quod eſt magis corpus, ſic illud quod eſt minus ſenſus eſt proprium illius quod eſt minus corpus, & ſiſr quod eſt ſenſus ſimpliciter, eſt proprium illius quod ẽ cor E
pus ſimpl̃r. Et ſicut conſideraui ab eo quod dicitur ſm magis, ad id quod dr̃ ſm minus, aut ad ſimpl̃r, ſic poſſe eſſet cõſiderare ab eo quod eſt ſimpl̃r, ad id, quod eſt ſm magis aut ſm minus. Deſtruẽs quidem, ſi quod dr̃ ſimpl̃r, non ſit proprium illius, quod dr̃ ſimpl̃r, nec quod dicitur ſm magis, eſt proprium illius, quod dr̃ ſm magis, neq; quod dicit̃ ſm minus, eſt proprium illius quod dicit̃ ſm minus. Exempli gratia, qa ex quo non eſt homini propriũ eẽ zelotipum, nec eſt proprium illius, quod eſt magis homo, ꝙ ſit magis F
zelotipus, neq; illius quod eſt min⁹ homo, ꝙ ſit minus zelotipus. Conſtruens autem conſiderat huius cõtrarium, ſi quod ſimpl̃r dr̃ ſit proprium illius quod dicitur ſimpliciter, quod dr̃ ſm magis, eſt ꝓpriũ illius, quod dr̃ ſm magis, & illud qđ dicitur ſm minus, eſt proprium illius, quod dicitur ſm minus. vt v. g. quia ignis ſimpliciter proprium eſt ipſum ferri ſurſum ſimpliciter, ſic proprium illius, qđ eſt magis ſigneũ eſt ferri magis ſurſum, & illius qđ

eſt

G est minus igneum, ferri minus sursum. Aut secũdo cõsiderat destruẽs si fuerit res, quæ dicatur esse ꝓpriũ alicuius rei magis q̃ dicatur de alia re, ꝙ sit propriũ alicui' rei, & perinde quæ dicitur magis eẽ proprium non sit proprium, nec quod dicitur minus, est proprium. v. gr. si sensus fuerit proprium animalis magis q̃ sit disciplina proprium hominis. Destruens autem incipit a loco minoris. Si illud sit proprium sic, & quod dr̃ magis est proprium. Et hic quidem loc' proportionat duas res duabus rebus, & est qui præhabitus
H est in locis accidentis. Tertio vero destruens considerat, si aliqua res sit magis proprium, q̃ sit alteri rei, & illius cuius prius fuisset propriũ nõ sit proprium, nec est proprium illi' cuius minus: gratia exempli, ex quo color dignior est esse proprium superficiei, q̃ corporis proprium, sic si nõ est proprium superficiei, nec est proprium corpori. Constituens vero non recipit iuuamẽ de hoc loco, quia non inuenitur vna res, quæ sit proprium duarum rerum: hic autẽ comparat vnam rem duabus rebus.
Et quarto destruens considerat, si
I quod est dignius esse proprium, nõ tamen sit proprium, nec quod non est dignius esse proprium, est proprium. v.g. ex quo animal esse sensitiuum, dignius est esse ipsi propriũ, q̃ esse diuisibile, perinde esse sensitiuum non est sibi proprium, nec esse diuisibile est sibi proprium. Constituens vero considerat, si quod nõ est dignius esse proprium sit ꝓpriũ sic qd dignius est esse illi proprium est illi propriũ. Vt v.g. ex quo non est dignius, animal esse diuisibile, esse sibi proprium, q̃ esse sensitiuum, & perinde est sibi proprium: sensitiuum itaq; est illi proprium. & hic
K ꝓparat duas res vni rei. Rursus post hæc cõsideremus de æqualitate, hoc est de rebus, quæ vno simili modo prædicantur. Primo quidem, quando duæ res fuerint propria duarum rerum vno simili modo, & proinde illarum vna non sit proprium vni illarũ, nec altera, est proprium alteri. Gratia exempli, ex quo propriũ est ipsius concupiscibilis concupisci, sicut ratiocinabilis ratiocinari, & ꝓinde non est proprium concupiscibilis concupisci, nec itaque est propri ũ ratiocinabilis ratiocinari. Si
L aũt vnum esset proprium, & alterũ esset propriũ, hoc fieret ex comparatione duarum rerum ad duas res. Et secundus locus sit ex comparatione duarũ rerũ ad vnam: qñ.n. duæ res fuerint propria vnius rei vno simili modo, & proinde vna non sit illi proprium, nec aliud est propriũ. vt v.g. quia nostra esset ponere eẽ hominis proprium ipsum videre, sicut ipsum audire, & perinde ipsum videre non sit proprium, sic etiam nec ipsum audire est illi propriũ. Et in constructione, si vnum sit propriũ,
M & alterum est proprium. Gratia exẽpli, quia ex quo nostra esset ponere aĩæ proprium eius esse partem concupiscibilem, prima intẽtione, sicut nostra esset ponere ipsius proprium esse ipsius esse partem ratiocinabilẽ prima intentione. Et perinde, si dicamus, ꝙ ipsius esse partem concupiscibilem prima intentione sit sibi proprium, sic est dicendũ, ꝙ ipsius esse partẽ rõcinabilẽ prima intẽtione sit sibi propriũ Tertius aũt locus est, ꝙ destruens cõsideret, si vna res cõparet duabus reb' vna cõparatione,

A ne,& non fuerit propriũ vni,nec eſt proprium alteri. vt gratia exempli, quia combuſtio eſt carbonis, ſicut eſt flammæ,ſi non ſit proprium flãmæ,nec eſt proprium carboni. Conſtruens vero non ſuſcipit iuuamen de hoc loco ex quo non eſt vnũ proprium duarum rerum. Differentia aũt inter locum ſimilitudinis proportionaliter,& ſimilitudinis ſm inhærentiam accidentis eſt,quia ĩ hoc loco comparatio,& ſimilitudo,quę inter illa ponitur, eſt cauſa,qua intulimus,ꝙ iudicium de proportionalibus ſit vnum iudicium:ille autem
B locus ſit,quatenus illis inſit,& negeť ab illis,& non eſt proportio ineſſendi illis cauſa,qua de illis enuntiem⁹ ſm comparationem. Et hic explet⁹ eſt ſermo de proprij locis proprijs, & communibus.

ARISTOTELIS TOPICORVM

LIBER SEXTVS,

SVMMA LIBRI:

De locis definitionis:de locis ex differẽtiis deſumptis:de locis definitionum rerum, quæ cõpoſitæ ſunt: Poſtremo de locis definitionum, quæ oĩbus prædicamẽtis cões ſunt.

C

De locis Definitionis, & primum Generis. Cap. 1.

1. locus Declatio.

Ius autẽ, quod eſt circa terminos negocij, partes ſunt quinq;. Nã,aut qđ oĩno non verũ eſt dicere,de quo nomen & oĩonẽ oportet,n,hoĩs definitionẽ de oĩ hoĩe verificari:)aut quod, cũ ſit D genus,non poſuit in genere, vel nõ in accommodato gñe poſuit. (oportet.n.eum qui definit ĩ genere ponentem dĩrias adiungere: nam maxime eorum, quæ ſunt in definitione,genus videť definiti ſubſtantiã ſignificare:) aut quod non propria eſt definitio(oportet enim definitionem propriam eſſe,quemadmodum prius dictum eſt:)aut ſi oĩa quæ dicta ſunt is qui fecit,non definiuit,neq; dixit quid eſt eſſe rei definitæ.Reliquum aũt præter ea, E quæ dicta ſunt, ſi definiuit quidem,at nõ bene definiuit.Si igiť non verificatur, de quo nomen & oratio,ex ñs q̃ dicta ſunt ĩ accidente locis,conſiderandũ. Nã 2. locus. & illic vtrum verum,vel nõ verum,omnis conſideratio fit: qñ enim quod ineſt accidens diſputamus,quod verum eſt dicim⁹: qñ autem quod non eſt, qđ non verum.ſi vero non in accommodato genere poſuit,aut ſi non,propria eſt aſſignata oratio, ex ñs q ſunt ad genus, & proprium dictis locis,proſpiciendum. Reliquum vero ſi non definiuit, aut ſi non bene definiuit,aliquo modo aggrediendum dicere. Primum igiť inſpiciendũ ſi non be 3. locus Declatio. ne definiuit. Nã facilius eſt qđlibet feciſſe,q̃ bene feciſſe: manifeſtum igiť, qm̃ peccatum circa hoc pluſculũ, eo ꝙ laborioſius: quare argumentatio facilior q̃ circa hoc,q̃ quæ circa illud fit. Sunt aũt eius qđ non eſt bene, 4. locus. Declatio.

par-

partes duæ. vna quidem, obſcura interpretatione vti. Oportet enim definientẽ, vt cõtingit, q̃ clariſſima interpretatione vti: eo q̃ cognoſcẽdi gratia aſſignat definitio. ſecunda aũt, ſi amplius dixit ĩ definitione, q̃ par ſit: nã omne quod ſuperadiectum eſt in definitione, ſuperfluum eſt.

6. Locus Declatio. Rurſum autem vtrunq; quod dictũ eſt, in plures partes diuiditur: vnus autem locus eius, quod obſcure eſt, ſi ſit æquiuocum alicui, quod dictũ eſt. Vt q̃ generatio eſt ductio ad ſubſtantiam, & q̃ ſanitas cõmenſuratio calidorum & frigidorũ: nam æquiuoca eſt ductio, & cõmenſuratio: immaniſeſtũ igitur, vtrũ vult dicere eorũ, quæ ſignificant ab eo, quod multipliciter dr̃. Similiter autem, & ſi cum definitum multipliciter dicitur, diuidens nõ dixit: nã immaniſeſtũ vtrius definitionem aſſignauit, contingitq; calumniari, velut non conueniẽte oratione ad omnia, quorum definitionem aſſignauit: maxime aũt contingit tale q̃piam facere, cum latet æquiuocatio. Contingit etiam, & eũ, q̃ diuidit, quoties dicitur id, quod in definitione aſſignatũ eſt, ſyllogiſmũ facere: nam, ſi ſm nullũ modorum ſufficiẽter dictũ eſt, manifeſtum q̃ non definierit illo modo. Alius ſi ſm metaphoram dixit. Vt ſcientiam indeciduam, terrã autem nutricẽ, aut temperantiã conſonantiã: nam oẽ obſcurũ, quod ſm metaphorã dicitur, contingit, & etiã metaphora loquentẽ calumniari, tanq̃ non proprie dicentẽ: non enim congruet dicta definitio, vt in temperantia, nam omnis conſonantia in ſonis. Amplius, ſi eſt genus conſonantia temperantiæ, in duob⁹ generibus erit idem, non continentibus ſe inuicẽ: nã neq; conſonãtia virtutem neq; virtus continet conſonantiã. Amplius, ſi non poſitis nominibus vtitur. Vt Plato ciliũ breq; oculũ, aut araneũ putrimordax, aut medullã oſſi genium dixit: nam omne obſcurũ, quod ĩſuetum eſt. Quædam autẽ neque ſecundũ æquiuocationẽ, neque ſm metaphoram, neq; proprie dicuntur. Vt lex, menſura, vel imago eorũ, quæ natura iuſta ſunt: ſunt autẽ huiuſmodi deteriora, metaphora: nã metapho ra facit quodammodo notũ q̃d deſignatum eſt per ſimilitudinẽ (omnes enim metaphora vtentes, ſecundũ aliquam ſimilitudinem ea vtuntur:) at quod tale ẽ non facit notum: nam neq; ſimilitudo eſt ſecundum quam menſura, vel imago lex eſt, neq; dici ſolet proprie: quapropter, ſi proprie menſuram, vel imaginẽ legem dicit eſſe, veritatis eſt expers. nam imago id eſt, cuius generatio per imitationẽ eſt: hoc autem non ineſt legi: ſi autẽ non proprie, manifeſtum quod obſcure dixit, atq; deterius quolibet eorum, quæ ſecundum metaphoram dicuntur. Amplius, ſi non

8. Locus Declatio.

9. Locus Declatio.

10. locus. Declatio.

A ſi nõ manifeſta eſt contrarñ oratio ex hoc quod dr̃. Nam, q̃ bene aſſignantur, contrarias commanifeſtant. Aut ſi p ſe dicta nõ ſit manifeſtũ cuius eſt definitio, ſed quẽadmodũ ea, q̃ ſunt antiquorũ ſcriptorũ, niſi quis ſuper ſcripſiſſet, nõ cognoſcebaẽ quid vnũqq̃: ſi igiẽ non clare, ex huiuſmodi eſt inſpiciendũ. Si igiẽ ſupfluum in termino dixit, primum q̃dem conſiderandũ, ſi aliquo vſus eſt, quod oĩbus inſit, vel ſimplr̃ ñs q̃ ſunt, vel ñs quæ B ſub eodem genere ſunt definitorum. Nã ſuperfluum dici neceſſariũ. i. oportet. n. genus ab alĩs ſeparare, dr̃iam ãt ab aliquo eorum, q̃ ſunt in eodem genere: at qui quod oĩbus quidẽ ineſt ſimpliciter, a nullo ſeparat, quod autem oĩbus, q̃ ſub eodem ſunt genere ineſt, non ſeparat ab ñs quę ſunt in eodem genere: quare ſupuacaneum hmõi appoſitum.

11. Locus. Declauo.

12. Locus. Declauo.

13. locus. Declatio C Aut ſi ẽ quidem propriũ quod appoſitum eſt, ablato autẽ illo, & reliqua definitio propria eſt, & indicat ſubſtantiã. Vt in hoĩs orattone ſcientiæ ſuſceptiuũ appoſitum, ſupfluum: nam & eo ablato, reliqua oratio propria ẽ, & indicat ſubſtantiam: ſimplr̃ autem dicendo, oẽ ſuperfluum, quo ablato, reliquũ manifeſtũ facit id quod definitur. Talis autem eſt & animę terminus, ſi eſt numerus ipſe ſeipſum mouens: nam quod ſeipſum mouet eſt anima, ceu Plato definiuit, an ꝑprium quidẽ quod dicitur non indicat autem ſubſtantiam interempto numero. vtrouis igitur modo ſe habeat, difficile eſt vt explicet. Vtendum ergo in omnibus talibus ad id quod expedit: vt eſt phlegmatis terminus, humidum primum a cibo indigeſtum: vnum enim primũ non multa: quare ſuperfluum, indigeſtum appoſitum: nã hoc ablato, reliqua erit propria definitio: non enim contingit a cibo & aliud quiddam primũ eẽ. An non ſimplr̃ a cibo phlegma, ſed D indigeſtorum primum? quare E addendum eſt indigeſtum: nam illo quidem modo dicta nõ vera erit definitio, ſiquidẽ nõ omnium primum eſt. Amplius, ſi quippiam eorum, quæ ſunt in oratione, non omnibus ineſt, q̃ ſunt ſub eadem ſpecie. Nam talis peius definiuit, q̃ꝑ qui vſi sũt eo quod ineſt oĩbus q̃ ſunt: nam illic, ſi reliqua propria definitio, & tota propria erit: ſimplr̃. n. ad proprium quolibet addito vero tota oratio propria fit: at vero ſi aliquid eorũ quę ſunt in oratio F ne, non omnibus inſit, quæ ſunt ſub eadem ſpecie, impoſſe eſt totam orationem propriam eẽ: nõ enim conuerſim prædicabiẽ de re, vt animal greſſibile bipes q̃dricubitale: nã huiuſmodi oratio non cõuerſim prædicabitur de re, eo ꝙ non oĩbus ineſt (quæ ſub eadem ſpecie ſunt) quadricubitale. Rurſum ſi idẽ frequẽter dixit. Vt qui concupiſcentiã appetitũ delectationis dixit: nã

14. locus. Declauo.

15. Locus. Declara-

G omnis concupiſcentia, delectationis eſt: quare & eidem cõcupiſcentiæ delectationis erit: ſit igitur terminus concupiſcentię appetitus delectationis (nihil.n. differt concupiſcentiam dicere, aut appetitũ delectationis) quare vtrunq; eorum delectationis erit. An hoc quidem nihil abſurdum: nam & homo bipes eſt. Quare & idem homini, bipes erit. eſt aũt idẽ homini, animal greſſibile bipes: quare aĩal greſſibile bipes, bipes eſt: ſed non ꝓpter hoc abſurdum aliquid accipit. non enim de animali ſolum greſſibile bis bipes prædicatur, ſic enim de eodem bis bipes prędicatur, ſi de aĩali bipede greſſibile bipes dr̃, quare ſemel tm̃ bipes prædicatur. Siſr aũt & in cõcupiſcentia: non enim de appetitu id quod eſt delectationis eſſe prædicatur, ſed de toto: quare ſemel & hic prædicatio fit. Non eſt aũt bis dicere idem nomen, aliquid abſurdum: ſed frequenter de aliquo idem prædicari, ſicut Xenocrates prudentiam definitiuam, & contemplatiuã eorum quæ ſunt, dicit eſſe: nam definitiua, contemplatiua quædã eſt, quare bis idem dicit, addens rurſum & contemplatiuã. Siſr autem & quicunq; refrigerationem, priuationem eius quidem caloris, qui ſm naturam eſt, dicunt eſſe: nã oĩs priuatio eiꝰ eſt, qđ ſm naturã eſt: quare ſupfluũ eſt addere ſm naturã, ſed ſufficit fortaſſe dicere, priuationẽ caloris, eo ꝙ ipſa priuatio notũ facit ꝙ eius ſit, qđ ſm naturam dicit. Rurſum ſi vniuerſali dicto addidit & particulare. Vt ſi clemẽtiã imminutionem, expedientiã & iuſtorum: nam iuſtũ expediens quippiam eſt, quare continetur in expediente: ſuperfluum igit iuſtum, nam qui dixit vſe, addidit & particulare, & ſi medicinam diſciplinã ſanatiuorũ aĩali & homini: aut legem imaginem eorum q̃ natura ſunt bona & iuſta: nam iuſtum bonũ quippiã: quare frequenter idẽ dicit. vtrũ igitur bene an non bene definiuit, per hæc & hmõi perſpicien dum. Vtrum vero definiuit, & dixit quid eſt eſſe, an nõ, ex his. Primum ergo ſi non, per priora & notiora confecit definitionẽ. Nam terminus aſſignatur eius cognoſcendi gratia quod dr̃. cognoſcimus aũt non ex quibuslibet, ſed ex prioribus, notioribuſque, quemadmodum in demonſtrationibus: ſic enim oĩs doctrina & oĩs diſciplina ſe hẽt: manifeſtum igit, ꝙ qui non ꝑ hmõi definiuit, non definiuit: ſi enim definiuit, plures erunt eiuſdem definitiones. Nam manifeſtũ, ꝙ & qui per priora, ac notiora, itẽrũ melius definiuit: quare vtręque erunt definitiones eiuſdem: tale aũt non vr̃: nam vnicuique eorũ q̃ ſunt, vnũ eſt eſſe idipſũ qđ eſt: quare ſi plures erunt eiuſdẽ definitiões, idẽ erit definitio, eſſe qđ quidem ſm vtrunq; definitionẽ ſignificat: hæc aũt non

H

I

K

16. Locꝰ. Declaratio.

L

17. Locꝰ. Declatio.

M

ca-

A eadem ſunt, eo quòd definitiones diuerſæ: manifeſtum igitur quoniam non definiuit, qui non per priora, atque notiora definiuit. Igitur per non notiora quidem terminum dici, dupliciter eſt accipere, aut enim ſi ſimpliciter ex ignotioribus, aut ſi nobis ignotioribus, contingit enim vtroq; modo: ſimplr igitur notius quod prius eſt, poſteriore: vt punctũ linea, & linea ſuperficie, & ſuperficies ſolido, quemadmodum & vnitas numero: prius enim & principium omnis numeri: ſillr autẽ & elemẽtum ſyllaba. Nobis autem econuerſo qñq; accidit. nã maxime ſolidum magis ſubſenſu cadit, q̃; ſuperficies: ſupficies autem magis q̃; linea, linea aũt ſigno magis: quare multitudo magis huiuſmodi cognoſcit, nã illa quidem quomodolibet, hęc aũt ſubtili, & fœcundo intellectu comprehẽdere oportet: ſimpliciter igitur melius per priora, poſteriora tentare cognoſcere, nam magis ſcientificum tale eſt. Verum ad eos, qui impotentes ſunt cognoſcere per talia, neceſſarium forte per ea, q̃ illis cognita ſunt, facere orationẽ: ſunt autem talium definitiones quæ & pũcti, & lineæ, & ſuperficiei. omnes enim p poſteriora, priora indicant: nam illud quidem lineæ, iſtam autem ſuperficiei, hanc vero ſolidi fines dicunt eẽ. Nõ oportet aũt latere qm̃ tic definientes nõ contingit qđ quid eſt eſſe definitiõ, indicare: niſi cõ tingat idẽ nobis notius eſſe, & ſimpliciter notius: ſiquidẽ oportet per genus & dr̃ias definire eum, qui bene definit, hæc autẽ ſimplr notiora, & priora ſunt ſpecie: interimit enim genus & differentia ſpeciem, quare priora hæc ſpecie. Sunt autem notiora, nam ſpecie quidem nota neceſſe eſt genus & differentias cognoſci: qui hominẽ enim cognoſcit, & animal greſſibile cognoſcit: ac genere & differentia notis, non neceſſe eſt & ſpeciem cognoſci: quare ignotior ſpecies. Amplius, illis (qui fm veritatẽ huiuſmodi definitiones dicunt eſſe quæ ſunt ex ñs, quæ vnicuique ſunt nota) plures: eiuſdẽ accidit dicere definitiones eẽ, nam alia alĩs, & non oĩbus eadẽ contingit notiora eẽ: quare ad unũquenq; erit definitio aſſignãda, ſi quidẽ ex ñs, q̃ ſingulis qbuſq; ſũt notiora, definitionẽ oportet facere. Amplius, eiſdẽ alia interdum alia magis nota: nã a principio quidem ſenſibilia, inſtructioribus aũt factis, contra: quare neq; ad eundẽ ſp ad eadẽ definitio aſſignanda, ñs q p ea, q̃ ſingulis quibuſq; ſunt notiora definitionẽ fatent aſſignãdam eſſe: manifeſtum igit̃, q̃ non definiẽdum per ea, quæ hmõi ſunt, ſed p ſimpliciter notiora: nam ſolo mõ ſic vna & eadẽ definitio ſemper fiet. Fortaſſe autem & quod ſimpliciter notum, nõ eſt id qđ omnibus notum, ſed quod bene

18. locus. Declatio.

B

C

D

E

F

G diſpoſitis ſtellectu. quemadmodum & ſimplr ſalubre ñs, q bene affectũ habent corpus: oportet ergo vnumquodq; taliũ dili genter perueſtigare, vti autẽ diſputantes ad id quod expedit. Maxime aũt ſine diſſenſione interimere contingit definitionẽ, ſi neq; ex ſimpliciter notioribꝰ; neq; ex ñs quæ nobis, contingit definitionem fieri. Vnus igiẽ locus eſt eius quod non per notiora, quod per poſteriora, priora indicat: quemadmodũ prius diximus. Alius autẽ, ſi eius, qđ eſt H inquiete, & definitione, per ſe definitum, & quod in motu eſt aſſignata eſt oratio nobis. Prius enim eſt & notius quod manẽs eſt, & definitum, eo quod indefinitum & in motu eſt. Eius autẽ quod eſt non ex prioribus, tres ſunt loci. Primus quidem, ſi per oppoſitum, oppoſitũ definiuit. vt ſi per malum, bonũ. ſimul. n. natura oppoſita, & nonnullis ẽt eadẽ diſciplina vtrorumq; videtur eſſe: quare non notius alterũ I altero. Oportet autẽ non latere quædam fortaſſe aliter definiri non poſſe, vt duplum ſine dimidio, & quæcunq; per ſe ad aliqd dñr, nam oĩbus hmõi eſt idẽ eẽ, ei quod eſt ad aliquid quodammodo ſe habere: quare non eſt poſſibile ſine altero alterum cognoſcere, eo q; neceſſariũ eſt alterꝰ oratione coaſſumi & alterũ. Ergo cognoſcere quidem oportet huiuſmodi omnia, vti autẽ eis in his vt videbitur expedire. Alius, ſi eodem vſus eſt ei quod definitur. Latet autem, cum non eodem definiti nomine vtitur: vt ſi Solem ſtellam in die apparentem definiuit: nã qui die vtitur, Sole vtitur: & par eſt ad deprehendenda talia ſumere pro nomine orationẽ: vt q; dies eſt, ſolis latio ſuper terram: nã tunc manifeſtum, q; qui Solis lationẽ ſuper terram dixit, ſolem dixit, quare vtitur ſole, qui die vtiẽ. Rurſum, ſi eo quod è diuerſo diuiditur, id quod è diuerſo diuiditur definiuit. Vt impar eſt, q vnitate maior eſt pare: ſimul. n. natura, quæ ex eodem genere è diuerſo diuiduntur: impar autẽ & par è diuerſo diuiduntur: nã ambo, numeri differentiæ. Similiter autem, & ſi per inferiora, ſuperiora definiuit. Vt parem numerum, qui bipartite ſecatur: aut bonum, habitum virtutis: nam & bipartite ſumptum eſt a duobus, quæ paria ſunt: & virtus, bonum quoddam eſt: quare inferiora hæc q; illa ſunt: eſt M autem neceſſe eum, qui inferioribus vtitur, & illis vti: nam, & qui virtute vtitur, bono vtitur, eo q; bonum quoddam virtus: ſimiliter autem, & qui bipartite vtitur, & pare vtitur, eo q; in duo ſecari ſignificat bipartite ſecari: duo aũt paria ſunt. Vniuerſaliter igitur dicẽdo, vnus eſt locus non per priora, & notiora feciſſe orationem, partes autẽ eius ea quæ dicta ſunt. Secundus autem, ſi res cum ſit, non ponit in genere

K 21. Locus. Declatio.

22. locus. Declatio. L

23. locus. Declatio.

24. locus. Declatio.

A genere. Nam in omnibus hmõi peccatum eſt, in quibus nõ priꝰ ponitur in oratione, quid eſt: vt corporis definitio, quod habet tres dimenſiones: aut ſi quis hominem definiuit, quod eſt ſciẽs numerare: nõ enim dictum eſt, quid eſt, habere tres dimenſiones: vel quid eſt, ſcit numerare: genus autem vult quid eſt ſignificare: & primum apponit eorũ, quæ in definitione dicuntur.

25. locus. Declaratio. Amplius, ſi ad plura cum dicat id, quod definit, non ad oĩa aſſignauit. Vt ſi Grammaticẽ, ſcientiam ſcribendi quod proferẽ: nã indiget, & quod legendi: nihilo enim magis ſcribendi, q̃ legendi aſſignat qui definit: quare nõ alius, ſed qui vtraq; hæc dicit, eo q̃ plures non contingit eiuſdem definitiones eſſe. In quibuſdam profecto ſm veritatem ſe habet, vt dictum eſt, in quibuſdam aũt non, vt in quibuſcũq; non per ſe dr̃ ad vtrunq;. vt medicinam, ſcientiam ſanitatem, et ægritudinem efficiendi: nam de C illa quidẽ per ſe dicitur, de hac autem per accidens: ſimpliciter enim alienum a medicina, ęgritudinẽ efficere. Quare nihil magis definiuit, qui ad vtrunq; aſſignauit, q̃ qui ad alterum, verũ fortaſſe & deterius, eo q̃ & reliquorum quilibet poteſt ægritudinem efficere. Amplius, ſi nõ ad melius, ſed ad peius aſſignauit, cum ſint plura, ad quæ dicit quod definitur. Nã oĩs diſciplina, & poteſtas optimi videt̃ eſſe,

26. locus. Declaratio.

Rurſum, ſi non poſitum eſt in p D prio genere quod dictum eſt, cõſiderandum ex ĩs, quæ ad genera ſunt, elementis: quemadmodũ eſt dictum prius. Rurſum, 27 Locus Declaratio. ſi trãſiliens dicit genera. Vt qui iuſtitiam æqualitatis habitum effectiuum, vel diſtributiuum æqui: nam tranſilit, qui ſic definit virtutem: relinquens igit̃ iuſtitiæ genus, non dicit quid eſt eſſe (nam ſubſtãtia vnicuiq; eſt in genere) eſt autem hoc idẽ ei, quod eſt non in proximo genere ponere. Nam qui in proximo E poſuit, omnia ſuperiora dixit, eo q̃ omnia ſuperiora genera de inferioribus prædicantur. Quare, aut in proximo genere ponẽdum, aut oẽs differentias ſuperiori generi addendum, p quas definitur proximum genus: ſic enim erit nihil prætermiſſum, ſed pro nomine, in oratione dictum erit inferius genus: qui vero ipſum ſuperius genus dicit: non dicit & inferius genus: nã qui plãtã dicit, nõ dicit arborẽ. F

Sermo de Locis definitionum narratis in Sexto Libro, & in primis de Locis Generis. Cap. 1.

DIcimus, q̃ conditionum quæ conſiderandæ ſunt in conſtitutione definitionum, Vna eſt, q̃ definitio inſit definito, hoc eſt, q̃ fit vera de toto, alioqui non eſſet definitio, prout eſt definitio illius, qui definiuit hominẽ, q̃ eſſet animal immortale æternum. Secunda aũt, q̃ ſumat̃ in definitione genus connexum dr̃iæ, qñ. n. non poneret̃ in de-

G finitione ipſum genus, non definiret, prout fecit, qui hoiem definiuit, ꝙ ſit, qui valet ſerere & metere. Tertia aũt eſt, ꝙ definitio ſit æqualis definito: qñ. n. definitio nõ eſt æqualis non eſt definitio: hoc autem eſt, aut ꝙ ſit cõior illo, prout fecit, qui definiuit hoiem, ꝙ ſit aĩal bipes, aut ſit particularior, prout fecit qui illum definiuit, ꝙ ſit, qui ſal vendit. Quarta autem eſt, ꝙ proferat fm has tres res ipſam definitionẽ, ſed cum hoc illa non dicit, neq; profert de ipſa re quid res ſit. Quinta, ꝙ proferat definitionem, ſed eam nõ proferat apte
H & perfecte, ſed quod profert deficit ab ipſa perfectione.

Loca vero, quibus prima cõditio conſtruit, aut deſtruit, ſunt loca eſſendi ſimplr, hoc eſt, loca accidẽtis: loca aũt, quib⁹ cõſtruit, aut deſtruit ſecunda conditio, ſunt loca ipſi⁹ ſim plr, hoc eſt, loca ipſi⁹ generis fm ſe: tertiæ autem conditioms loca ſunt loca ipſius proprij. Ea autem, de quibus habetur ſermo in hoc libro, ſũt loca duarum reliquarum, ſcan bene poſuerit, vel non bene fecerit, & an quod profert ſit definitio, aut nõ ſit definitio. Incipiamus itaq; primo
I loca, ex quibus cõſtet, an conueniẽter bene fecerit definitionẽ, nec ne? facilius enim eſt conſtituere hæc, q̃ illa. Expedit autem ſcire, ꝙ non bene conſtituere definitionem ſit duobus modis, aut ex parte noſtrum, & hoc qñ oratio de illa fuerit obſcura non patens: aut ob ipſam definitionem fm ſe, & hoc fit ob ſuperadditionem in definitione, in qua ſit ſuperfluum, & repetitum, & æſtimaꝫ, ꝙ hoc etiam contingat ei ob immutationem, ſed Ariſt. primo diuidit hæc loca his duabus partitionibus, diſpoſitio autem definitionis, quo K
ad hoc, eſt ſicut diſpoſitio rerũ ſenſatarum: ſicut enim rerum ſenſatarꝫ turpitudo vĩ aut ob noſtri viſus debilitatẽ, aut quia fm ſe ipſæ ſint turpes, ſic eſt diſpoſitio hic.

Initium autem locorum, quæ ſumũtur ex orationis obſcuritate eſt, ꝙ definitionum partes, aut vna illarum ſũmaꝫ ſignificare nomine æquoco: vt qui definiuit ſanitatem, ꝙ ſit æqualitas caloris & frigoris, ęqualitas enim dĩ fm multa ſignificata, ſicq; qñ proferꝫ in definitione hoc modo, poſſibile eſt, ꝙ non denoiet L
rem, quam definire intendit. Fit poſſibile eſſet, ꝙ denominaretꝫ p illud, audiens autem putaret, ꝙ non verificetur nomen de illo, de quo verificatur definitio. Si autẽ explicuiſſet quod definit ipſam rẽ, & illam exponeret, iam bene feciſſet.

Secundus locus eſt, ꝙ definitio aut aliqua eius pars ſignificetur nomine accommodato, ſicut qui definiret ipſam nutricem, & poneret genus conſonantiã & concinentiam. Nutrix enim eſt mulier educans, & conſonantiæ origo eſt in ſoni melodia: & ſilr eſt qñ vice nominis ſimplicis fit oratio compoſita ex rei accidentibus non vſitatis, vt qui vtitur vice oculi vmbriculio: quod enim ĩuſitatum eſt, nõ eſt manifeſtũ. Nomina autem accommodata, quædã ſunt ſumpta ex reb⁹ ſimilibus reb⁹, quibus accommodata ſunt, & quædã ſunt ſumpta ex rebus non ſimilibus, niſi remota ſimilitudine, & hęc ſunt obſcutioris ſignificationis. Et definitiones, quibus incidũt hęc nomina, ſunt definitiones malæ & latentes, ſicut qui poſuit genus legis eẽ metrum & menſuram.

Locus. 1 qui eſt. 6. in Ariſ.

Locus. 2. qui ẽ 7. 8. & 9.

M

Tertius

A Tertius locus ẽ, ꝙ ſi definito fuerit contrarium, expedit ſui cõtrarij definitionem explicare p ei⁹ definitionem. Sin aũt, iam poſita eſt definitio obſcura poſitione. exẽpli gratia, qui definiebat ſciẽtiam, ꝙ ſit habitus extrahens res vtiles & noxias. inſcitiæ enim definitio iam intelligitur, & concipitur ex hac definitione, & vt vniuerſalius inquam, qñ ex definitione non explicatur res, q̃ definiri intenditur, non fit bona definitio. Actio enim illi⁹, quod profertur in definitione obſcurum, ꝙ nõ ſignificet patente ſignificatione rẽ, B quæ definiri intenditur, eſt actio illius, qui format imagines malarum formarum & lineationum, adeo ꝙ neſciant̃ per illas imagines & deſcriptiones res, quas repreſentant, niſi ſcribat̃ ſup qualibet illarum imaginum nomen rei, ſuper qua eſt deſcripta, & ſicut hoc eſt turpe operi pictoris, ſic res ſe habet i illo, qui poneret huiuſmodi definitiones, & has, & ſibi cõſimiles, quarũ oño fit obſcura.

Locus. 3. qui ẽ. 10. & 11.

Loc⁹ alter primus, q eſt. 12.

Quæ vero ſumuntur ex ſuperaddit̃one in definitione, ipſa etia partiunt̃ in quatuor loca: quorum vn⁹ eſt, ꝙ ſuperaddatur definitioni, qđ eſt cõius definito, quod fit duobus C modis, quorum vnus eſt ꝙ ſuperaddatur, quod ſit oĩbus entibus cõe, vt qui definiuit hoĩem, ꝙ ſit aĩal rõnale habens tres diměſiones: dicere.n. tres diměſiones eſt oĩum corporũ, ſecundus autem eſt, ꝙ ſuperaddatur quod eſt commune omnibus ſpecie bus ſibi conuenientibus in genere, vt ille qui definiuit hominem, ꝙ ſit animal rationale mortale, ratio autem huius loci eſt per ſe nota, genus enim profertur in definitione, vt diſtinguat definitum ab eo quod eſt vniuerſalius genere, differentia aũt D proferẽt̃ i definitione, vt diſtinguat definitum a genere, qñ aũt definiẽs ſuperadderet aliquod horum ſuperfluorum p primum ipſorũ, deſtrueret adiumentum generis, & per ſm adiumentum differentiæ.

Secundus locus eſt, ꝙ ĩ definitione ſuperaddatur quod ſit æquale definito, ſed ſit ſuperfluum, quia non indigeatur illo, vt qui definierit hominem, ꝙ ſit animal rationale ſcientiæ ſuſceptiuum: dicere enim ſcientiæ ſuſceptiuum, eſt ſuperfluũ, quo non indigemus, & eo magis hoc apparet, quia ſuperadditum non veri E ficatur cum ipſa differẽtia accepta, qñ genus denominat̃ per illud, vt denominatur genus per differentiã, hoc eſt, ſm modum vnionis, ſed qñ ſumeret̃ proprium per ſe, eſſet ſuffi ciẽs, vt qui definiuit pituitam, ꝙ ſit humor indigeſtus primus, qui ex cibo gigniur, qñ enim denoĩatur indigeſtus nõ verificatur de illo, ꝙ ſit primus, quia non eſt in corpore indigeſtus, niſi vnus, & eſt ipſa pituita, ſi vero excideret̃ ex hac definitione indigeſtus, poſſe eſſet ꝙ primus eſſet illius dĩa: in corpore nãq; ſunt multi humores q geniti ſunt ex ipſo cibo, quorum initium eſt ipſa pituita. F Et ſi cecidiſſet primus, proferendo indigeſtum ſufficiens, eſſet in hac definitione.

Locus. 2. q eſt. 13.

Tertius aũt locus, & quia ſuperadditum poneret definitum magis, p priũ, vt qui definierit hoĩem, ꝙ ſit animal rationale album.

Locus. 3 q eſt. 14.

Quartus locus eſt, ꝙ in definitione repetat̃ res, & hoc eſt dupliciter aut ꝙ illa repetat̃ p dictionem notã, quia ipſius repetitio p vnã eandẽ dictionem nõ inducit ei errorẽ, ſi ponerẽ

Locus. 4. qui eſt. 15.

G tur.v.g.qui definiret appetitū ꝙ ſit deſiderium ad voluptatē, aut ꝙ res ſit incluſa ī re cōi,& proferat'in particulari. Hoc.n.continet de corruptione duas res, quarum vna eſt, ꝙ repetat' vna res bis,& altera,ꝙ ponat definitionem propriorem ipſo definito.cuius exemplum eſt, qui definierit politiam, ꝙ ſit habitus ponēs res naturaliter honeſtas & iuſtas:honeſte enim continet iuſtas & alias.

H Hę itaq; ſunt res,quas dinumerauit Ariſt.in conſtitutione ſuperadditionis definitionum. Et notum eſt, ꝙ res ita ſe habeat in ipſis:ſimilis enim eſt ſuperadditio in definitione ſexto digito in manu,& ſicut per illum fit manus turpis,ſic & definitio.

Loca ī Ariſto.17. & 18. vſque ad 28.

Etiam poſſibile eſt dinumerare ſuperadditionem, quæ definitionē poneret terminatiorem & cōiorem in locis,ex quibus conſtituit', ꝙ nō ſit bene facta.Themiſtius autem numerat ipſum in locis male definitionis,& poſſet ferre ambas res ſimul. Et hic loc⁹ eſt,ꝙ expediat, ꝙ fiat definitio ex rebus, quæ ſunt notiores ſimplr.illæ autē ſunt res priores definito quę ſunt notiores apud naturam,& notiores apud nos. Notius

I enim dr̄ dupliciter, aut notius ſimpliciter,aut notius apud nos,notius autem ſimplr pro maiori parte eſt ignotum apud nos, prout res gerit' de elementis,& compoſitis, quæ ex ipſis componuntur, compoſita. n. notiora ſunt vulgo, q̄ ſimplicia, ex quibus compoſita ſunt, apud naturam aūt res eſt contraria huic. Et iō ait Ariſt.ꝙ notius ſimplr veriſimile eſt, ꝙ ſit hominum, qui ſint homines ſimplr,& illi ſunt eximij, vt ſanus ſimplr ineſt bonæ cōſtructioni ſimplr. Oportet aūt definitiones fieri ex reb⁹,q̄ ſunt notiores ſimplr, K & illæ ſunt res, q̄ continent ambas res ſimul,quarū vna eſt, ꝙ ſint res priores definito in eſſendo,& altera ꝙ ſint notiores apud nos, p definitiones enim intēdit' notio rei in eo, ꝙ quid ſit,& non per quamuis rem, quæ contigerit,ſed pres, quibus eſt illius conſtitutio,& quidditas, ſicut eſt diſpoſitio demōnum ſimplr,demōſtrationes enim ſimplr ſunt definitiones in potentia, prout in lib. Poſteriorū Analyticorum dictum eſt. Componunt' autem definitiones ex generibus,& differentijs,quia differentiæ & gen⁹ ſunt duę res prio L res ſpecie definita, & illis eſt ipſi⁹ cō ſtitutio,res aūt,quibus eſt rei conſtitutio ſt' vnæ fm ſe, ex qno illis eſt eſſentia rei vna. Si autem definitiones componerent' ex rebus notioribus apud nos rūm,quæ ſunt res poſteriores,poſſibile eſſet, ꝙ rei eſſent multæ definitiones,ac etiam poſſe eſſet, ꝙ definitio rei apud aliquos viros eſſet alia, q̄ ſit illius definitio apud alios:res enim, quæ ſunt apud nos notiores,nō ſunt notiores apd alios immo poſſe eſſet ꝙ definitio vnius eiuſdem rei apud vnū eundē virū quibuſdam animis ſit alia a ſeipſa M animis alijs:res enim notæ ætate iuuentutis ſunt aliæ a notis ætate ſenectutis.exēpli gr̄a, quia ſenſata ſt' notiora apud pueros,ſenſata āt cōiora ſt' notiora apud ſenes. Nec dēt nos latere hic,qd dict̄i eſt in lib.Poſterio. Analyticorū,ꝙ hęc ſpēs definitionū quærat' de rebus cōpoſitis,de ſimplicibus vero,quæ ſunt cauſæ rerū cōpoſitarum,hoc eſt impoſſibile. Sic ergo hæc deprauatio definitionum contingit definitionibus rerum cōpoſitarum.

Et

A Et hic quidē locus partitur in tria loca, ſicut partiunt̄ res, quæ nō ſunt priores re. Quoꝝ vnus eſt, ꝙ ſumantur in definitione rerū res poſteriores illis, vt qui definierit hominē, ꝙ ſit qui adipiſcit̄ facultates & artes, cōnectēdo ſm ipſius artes adinuicem.

Secundus aūt eſt, ꝙ definiat rem p res, quæ & ipſæ & ipſa ſunt ſimul natura, vt qui definierit oppoſitū per oppoſitū ipſius, vt qui definiret malum, ꝙ ſit res, quæ non eſt bona. Et expedit, ꝙ in hoc loco excipiant̄ ab oppoſitis ipſa relatiua, qm̄ inter oppoſita impoſſe eſt ꝙ ipſa definiātur,
B niſi capiātur alterutra in alterutris. Et de hoc loco eſt, ꝙ ſumam⁹ in diſiunctione ſpeciei partē diuidentem ipſam, vt qui definiret parem per ipſum ſuperaddere vltra imparē vnitatem, & de hoc ét eſt, ꝙ in illa definitione ſumamus ſeipſam, qui notus ē in petitione principij, & hic quidem fit, qñ vtimur rebus, quarum vis eſt vna, vti enim vna eadem re repetita p vnam eandem dictionem nō præſumeret ſophiſta, hæc aūt nomina, quędā continent ſignificata quorūdam ipſorum, aut ſicut res continet ſuas cauſas, & totum ſuas partes, aut
C eo modo, quo pars cōtinet ipſius totum. Exemplum itaq; vtendi rebus, quarū vis eſt vna, ex parte qua vna res continet ſuas cauſas, eſt oratio illius qui definierat Solē, ꝙ ſit aſtrū lucens de die: qui enim neſciret Solem neſciret diē, eſt enim dies ortus Solis ſupra terrā: ſicq; diei nomē includit Solē, qui eſt ipſi⁹ cauſa notior ipſo, qui itaq; ſciret Solem p diem, eſt ac ſi ſciret rem p ſeipſam, quatenus dies ſcitur p Solem. Exemplum aūt continendi totum in noīe partis eſt, vt qui definierat parem p eſſe numerum, qui partitur in duo, quia D duo ſunt quædā ſpēs paris, & includit ſignificata paritatis, & eſt ac ſi definiret paritatem p eſſe numerum, qui partitur p parem. Et ſiſt qui definiuit vnum p eſſe principiū numeri, numerus enim nō eſt aliqua res, niſi vnitatum congregatio, & eſt ac ſi dixiſſet, ꝙ vnū ſit principiū multitudinis congregatæ ex vnitatibus. Et hæc quidem loca contingunt, qñ id, quod non eſt prius in eſſendo, eſt prius ſm cognitionē. Et hæc tria loca ſunt ſumpta, ex quo definitio nō fiat ex rebus, quæ ſunt notiores & pe
E iores, & iam diximus, ꝙ aliquo modo ſubintrant prauitatem definitionum, & ſubintrant ꝙ definitū nō definiatur, & non protulit per quid res ſit: qui enim definiuit ex rebus poſteriotibus, protulit per proprium: quando aūt res prædicatur ſm ꝙ ſit proprium, non eſt definitio.

Et expedit ſcire, ꝙ loca, quæ capiunt̄ qua definitio nō ſit definitio, quædā ſunt loca ſumpta ex quo genus non ſit genus, non ex parte qua ſit genus ſimpl̄r, quia loca generis iā præpoſita ſūt, ſed ex parte qua ſit genus ſumptū in definitione, & quæ-
F dam ſunt loca ſumpta ex differētijs, & quædā ſunt loca ſumpta ex definitionibus ſm ſe totas, & hæc quidem ſunt loca ſumpta in definitionibus alicuius decē Prædicamentorum, & quædā ſunt loca ſumpta in ſingulis decē prædicamentis, & quędam ſunt loca ſumpta in priuationis definitione, & quædam ſunt loca ſumpta ſm circunſtantiā definitionis rerū compoſitarū, & quædam ſunt loca cōia ſm circunſtantiam omniū prædicamentorū, & quædā ſunt loca ſumpta ſm circunſtantiam definitionū

rerū

G rerum, quæ ſignificant nominibus compoſitis. Et nos dinumerabimus hæc loca ſm hunc ordinē & hāc partitionem: hoc enim fecit Themiſti⁹ & ante ipſum fecerat Theophraſt⁹, & ſi ſm hoc differat doctrina Ariſt. iuxta eius ſeriem: hoc enim putatur artificialior & magis conſtans commemoratione & adeptione, & incipiemus à locis ſumptis ex genere.

Primus locus eſt, ꝙ nō enuntiem⁹ genus in definitione, & nō ponam⁹ ipſum primo, vt q definiret corpus, ꝙ ſit, cuius ſunt tres dimēſiones, aut hominem, qui bene ratiocinatur, in H vtriſq; enim definitionib⁹ deeſt primo genus, & hoc eſt, quod ſumit in definitione corporis ſubiectū trium dimenſionū, ſicut in hominis definitione, qui denominatur ꝙ ſit, qui bene ratiocinatur: patet aūt, ꝙ fallacia, quæ fit ſm circunſtantiā ordinis generis, ſit alia à fallacia, quæ fit ſm circunſtantiā generis in ſe. Secundus aūt locus eſt, ꝙ nō proferat proximum genus in definitione, ſed genus rei remotū, vt qui definiuit iuſtitiā ꝙ ſit habitus faciens coęquationē, aut largiens veritatem, in hac enim definitione complet genus remotum, quod eſt ipſe habit⁹, qui eſt I ſpēs quædam de ſpecieb⁹ qualitatis, non genus proximū, quod eſt ipſa virtus: notum aūt eſt, ꝙ definitio, q̄ eſt hmōi, eſt imperfecta, qñ enim non profert proximū genus, non dirigit ad quidditatem rei, quæ eſt ipſum genus proximū, ſed qñ profert genus proximū, iam prolatum ē genus remotum, immo & oīa genera, quæ ſunt ſuper illo, ſicq; expedit illi, qui definituruſ eſt, primo ꝓferre genus proximum, aut ferat dr̄iam remoti generis, ſeu dr̄ias remotorum generū, ſi inter genus remotū, quod K protulerit in definitione, & gen⁹ proximum, fuerint plura q̄ vnū genus. exempli gratia, qui ſumit in hominis definitione ipſum corpus, oportet eum dicere corpus nutribile ſenſitiuum, nā iſtæ duæ dr̄iæ ſtarēt vice ipſius animalis, quod eſt genus proximum. Notum aūt eſt, ꝙ fallacia, quæ fit ob generis remotionem, aut ipſius propinquitatē, aut ordinē, eſt alia à fallacia, quæ fit ob genus ſimpliciter: & ideo hæc fallacia non ſubintrat loca generis ſimpliciter, vt ait Theophraſtus, & contradicit Ariſt. de repetitione locorū hic. Tertius L locus eſt, ꝙ non proferatur in definitione genus rei proportionalis eſſentialis: & de hac reſcrutat hic quo ad generis diſpoſitionē in locis, quorū ſcrutiniū præmiſſum eſt de ipſo genere: hæc vero perſcrutatio eſt, ac ſi ſit ꝓpria huic loco: fallacia enim, ꝙ illud ſit nō proportionale, eſt alia à fallacia, ꝙ non ſit genus.

De locis, quæ ſumuntur à differentijs definitionem conſtituentibus. Cap. 2.

RVrſum in differentijs ſiſt conſiderandum, ſi & differentias dixit generis. 28. Locus. Declatio M

Nam, ſi rei nō ſpecialibus definiuit differentijs, aut ſi etiā oīno aliqd hmōi dixit, quod nullius contingit dr̄iam eſſe (vt animal, aut ſubſtantiam) manifeſtū qm̄ nō definiuit: nullius enim dr̄iæ, quæ dicta ſunt. Videndum autē & ſi ē aliquid quod è diuerſo diuiditur dictæ differētiæ. Nam, ſi non eſt, perſpicuum qm̄ nō erit quæ dicta eſt generis dr̄ia: nam oē genus ijs, quæ ediuerſo diuiduntur, 29. Locus Declatio.

A duntur, differentijs diuiditur: vt animal greſsibili, & volatili, & aquatili, & bipedi. Aut ſi ē qui dem ediuerſo diuiſa dria, nō verificatur aūt de genere. Nam ſi nō, manifeſtum qm̄ neutra erit generis dria: omnes enim quæ è diuerſo diuiduntur driæ, verificantur de proprio genere. Silr aūt, & ſi verificatur quidem, at non facit appoſita generi, ſpēm. Nam manifeſtū, q̄ non erit hæc ſpecifica dria generis, nam omnis ſpecifica dria cū genere ſpeciem facit: ſi autem hæc non eſt dria, nec quæ dicta eſt: quia hæc è diuerſo diuiditur. Amplius, ſi negatione diuidat genus. Vt qui lineā definiunt, longitudinē ſine latitudine eſſe: nā nihil aliud ſignificat, ſine latitudine, q̄ q̄ nō haber latitudinē: accidet igitur genus participare ſpeciem. nam omnis lōgitudo ſine latitudine, aut latitudinē habens eſt: quia de omni affirmatio, vel negatio vera ſit: quare genus lineæ, cùm longitudo ſit, ſine latitudine, aut latitudinē habens erit: at longitudo ſine latitudine ſpeciei ē ratio: ſi rr autem & longitudo latitudinē habens: nam ſine latitudine, & latitudinē habens, driæ ſunt: ex dria autem & genere eſt ſpeciei oratio: quare genus ſuſcipiet ſpeciei orationem, ſimiliter autem & dria, eo q̄ altera dictarum driarum ex neceſsitate prędicat de genere. Eſt aūt dictus locus vtilis ad eos, q̄ ponunt ideas eſſe: nam ſi non eſt ipſa longitudo, quodam modo prædicabit de genere quod latitudinē hēt, aut ſine latitudine eſt: oportet enim de omni longitudine alterum eorū verificari, ſi quidē de genere verificari debeat: hoc autem non accidit. ſunt aūt & ſine latitudine, & latitudinē habētes lōgitudines, quare ad illos ſolos vtilis hic locus, quicunq̄ genus vnū numero dicunt eſſe: hoc autem faciunt qui ideas ponunt. nā ipſam longitudinē, & ipſum aīal, genus dicunt eſſe. Fortaſſe autē in quibuſdam etiam neceſſariū eſt negatione vti definientem, vt in priuationibus: nam cęcum eſt, quod non habet viſum, qm̄ natum eſt habere. Differt autem nihil negatione diuidere genus, aut hmōi affirmatione, quā negationem neceſſe eſt è diuerſo diuidi, vt ſi longitudinē, habens latitudinē definiuit, eam habēte latitudinē è diuerſo diuidit, non habens latitudinem, neq̄ aliud qcquā: quare negatione rurſum diuidit genus. Rurſum, ſi ſpeciem, vt driam aſsignauit. Vt q̄ cōuicium, iniuriā cum irriſione definiuit: nā irriſio iniuria quædam eſt, quare non dria, ſed ipēs eſt irriſio. Amplius, ſi genus vt driam dixit. Vt virtutē habitū bonum, vel ſtudioſum: nam bonum eſt genus virtutis. An non genus eſt bonū, ſed dria? ſi quidem verum eſt, q̄ non cōtingat idē in duobus generibus eſſe nō continentibus ſeinuicē (nā neq̄ bonum continet habitum, neq̄

habitus

B

C

D

E

F

1. Locus. Declatio.

2. Locus. Declatio.

3. Locus. Declatio.

4. Locus. Declatio.

G habitus bonū: non enim omnis habitus bonus, neq; oē bonum habitus) non erunt profecto genera ambo. ſi igit̄ habitus genus eſt virtutis, perſpicuum bonum nō genus, ſed magis dr̄iam eſſe. Amplius, habitus quidem quid eſt virtus ſignificat: bonum aūt non quid eſt, ſed quale quid eſt: videtur autem dr̄ia quale quid
35. Locus. Declauo. ſignificare. Videndum aūt, & ſi nō quale quid, ſed ipſum quid ſignificat aſsignata dr̄ia. nam vi
H detur quale quid oīs dr̄ia ſigni-
36. Locus. Declauo. ficare. Conſiderandum autē, & ſi ſm accidens ineſt definito differentia. Nam nulla dr̄ia eſt eorum, quæ ſm accidens inſunt, ſicut neq; genus: non enim cōtingit dr̄iam ineſſe alicui, & nō in-
37 Locus. Declauo. eſſe. Amplius, ſi prædicaē de genere dr̄ia, vel ſpēs, aut inferiorū aliquid ſpeciei, nō erit definiēs. Nam nullum eorum, quæ dicta ſunt, contingit de genere prædicari, eo q̄ genus de q̄; plurimis
38. Locus. Declauo. omnium dicit̄. Rurſum, ſi præ-
I dicatur genus de dr̄ia. nam non de dr̄ia, ſed de quibus dr̄ia, genꝰ videtur prædicari: vt animal de hoīe, & boue, & de alīs greſsibilibus aīalibus, non autem de ea dr̄ia, quæ de ſpecie dicitur: nam ſi de vnaquaq; differentiarū animal prædicabit̄, multa animalia de ſpecie pr̄edicabunt̄: nam dr̄ię de ſpecie prædicant̄. Amplius, dr̄iæ omnes, aut ſpecies, aut indiuidua erunt, ſiquidem ſunt animalia: nam vnūquodq; animalium aut ſpēs, aūt indiuiduū eſt.

Similiter aīt inſpiciendū, & ſi K
39. Locus. Declatio. ſpecies, aut inferiorū ſpeciei aliquod, de dr̄ia pr̄edicatur. Impoſſibile enim eo q̄ de pluribus differentia, q̄; ſpecies dicit̄. Itē accidet dr̄iam ſpeciem eſſe, ſiquidē prædicabit̄ de ea aliqua ſpecierum: nam, ſi de dr̄ia prædicatur homo, manifeſtum qm̄ dr̄ia eſt homo. Rurſum, ſi non prior eſt 40. Locus Declauo. dr̄ia ſpecie. nam genere quidem poſterior eſt, ſpecie autē priorē dr̄iam eſſe oportet. Conſiderandum autē, & ſi alterius generis eſt dicta dr̄ia, neq; contenti, neq; L
41. Locus. Declatio. continentis. Nam non videtur eadem dr̄ia duorum generū eſſe non continentiū ſeinuicem: ſi autem non, accidet & ſpeciem eandem in duobꝰ generibus eſſe nō continentibus ſeinuicē: infert. n. vnaquæq; dr̄iarum propriū genus, vt greſsibile, & bipes aīal coinferunt: quare, ſi de quo dr̄ię & generū vtrunq;, manifeſtum vtiq; qm̄ ſpēs in duobus erat generibus non continentibus ſeinuicem. An nō impoſſe eandem M
dr̄iam duorum generū eſſe non cōtinentiū ſeinuicem, ſed addendum neq; vtroq; ſub eodem exiſtente. nam greſsibile animal, & volatile animal, genera ſunt non continentia ſeinuicē, & vtriuſq; eorū eſt bipes dr̄ia: quare addendum eſt, neq; ſub eodem, vtroq; exiſtēte: nam hæc ambo ſub animali ſunt. manifeſtū etiam qm̄ non neceſſe eſt dr̄iam omnem, propriū genus inferre, eo q̄ contingit eandem duorū generum eſſe

A eſſe non continentiũ ſeinuicem: ſed alterum tm̃ neceſſe eſt inferre, & ſuperiora omnia: vt bipes, greſsibile, vel volatile infert animal. Videndum aũt & ſi in aliquo dr̃iam aſsignauit ſubſtãtię. Nam videt̃ differre ſubſtantia à ſubſtãtia in eo quod alicubi eſt, quare & eos, qui greſsibili, & aquatili diuidunt aſal, increpant, tanq̃ greſsibile & aquatile alicubi ſignificet. An in ijs quidẽ nõ recte increpant? non enim in aliquo, neq; alicubi ſignificat aquatile, & terreſtre, ſed quale quid: nã & ſi in ſicco ſit, ſil'r aquatile, ſimiliter aũt & terreſtre, & ſi in humido ſit, ſil'r terreſtre, ſed non aquatile erit: attamen ſi qñq; ſignificat in aliquo dr̃ia, manifeſtum qm̃ peccabit. Rurſum, ſi affectum, dfferẽtiam aſsignauit. Nam oĩs affectus cùm magis fit, detrahit à ſubſtãtia: dr̃ia autem non hmõi eſt: nam magis videt̃ ſaluare dr̃ia id, cuius eſt dr̃ia: & ſimpliciter impoſſ eſt ſingulum quodq; eẽ ſine propria dr̃ia: nã, C cum non eſt greſsibile, non erit homo: & (vt ſimpl'r dicamus) ſecundum quæcunq; alteratur habens, nihil eorum dr̃ia illius eſt. nam oĩa huiuſmodi cum magis fiunt, detrahunt à ſubſtãtia: quare ſi aliquã huiuſmodi differentiam quiſpiam aſsignauit, peccauit: ſimpl'r enim non alteramur ſm dr̃ias. Et ſi alicuius eorum, quæ ſunt ad aliquid, non aliud quid dr̃iam aſsignauit. Nã eorum, quæ ſunt ad aliquid, & differentiæ ad aliquid: vt & in diſciplina, contemplatiua enim, & actiua, & effectiua dicit̃: vnumquodq; autẽ horum ad aliquid ſignificat: contemplatiua enim alicuius, & actiua alicuius, & effectiua alicuius. Conſiderandũ aũt & ſi ad quod natum eſt vnũ quodq; eorũ quæ ſunt ad aliq̃d, aſsignauit definiẽs. Nam in quibuſdam quidẽ ad quod, natum eſt ſingulum, quod'q; eorũ, quæ ſunt ad aliquid, ſolum eſt vti, ad aliud aũt nihil, vt viſu ad videndum ſolũ: quibuſdam aũt & ad E aliquid aliud, vt dolio ſanè hauriat aliquis, attamen ſi quis defi niuit dolium, inſtr̃m ad hauriendum, peccauit, non enim ad hoc natũ eſt: terminus autem eſt, ad quod natũ eſt, ad quod ſanè vtit̃ prudens qua prudẽs, & q̃ circa ſingulum quod'q; propria eſt diſciplina. Amplius, ſi nõ primũ aſsignauit, qñ cõtingit ad plura dictũ eſſe. Vt prudentiam virtutem hominis, aut animæ: & non rationalis: primũ enim rationalis virtus prudẽtia: nam ſm hoc & anima & homo dicit̃ prudẽs.

Amplius, ſi non ſuſceptiuum ẽ eius cuius dr̃ affectus, vel diſpoſitio, vel quoduis aliud, peccauit. Nam omnis diſpõ, vel affectus in illo nat9 eſt fieri, cuius eſt diſpõ, vel affectus: vt & ſcientia in anima, diſpoſitio exiſtens aĩę. Aliqñ autem peccãt in talibus, vt quicunq; dicunt q̃ ſomnus ẽ impotentia ſenſus, & dubitatio æqualitas cõtrarium ratiocinationũ,

41. Locus Declatio.

Dubitatio

B

43. Locus Declatio.

44. Locus Declatio.

D

45. Locus Declatio.

46. Locus Declatio.

47. Locus Declat o.

G tionum, & dolor ſeparatio naturalium partium cum violentia: nam neque ſomnus ineſt ſenſui, oporteret autē ineſſe, ſi impotentia ſenſus eſt. Similiter aūt neq; dubitatio cōtrarijs ratiocinationibus ineſt, neq; dolor naturalibus partibus: dolebunt enim inanimata, ſi dolor eis ineſt. Talis autē & ſanitatis definitio. ſiquidem cōmenſuratio calidorum, & frigidorū eſt, neceſſe eſt enim ſana eſſe, calida & frigida: nam cuiusq; cōmenſuratio illis ineſt, H quorū eſt commenſuratio: quare ſanitas inerit vtiq; ipſis. Item id quod fit, in effectiuum, aut è conuerſo, accidit ponere, ſic defi nientibus: non enim eſt dolor ſeparatio naturalium partiū, ſed effectiuum doloris, nec ſomnus impotentia ſenſus, ſed effectiuū alterū alterius: aut enim propter impotentiā dormimus, aut propter ſomnū impotentes ſumus. Similiter aūt & dubitationis vi debitur effectiuum eſſe, contrariarum æqualitas ratiocinatio- I nū: quandocūq; enim ad vtraq; ratiocinantibus nobis fili videntur omnia ſm vtrunq; fieri, dubitabimus vtrū agamus. Amplius, ſecundum tēpora omnia, conſiderandū ſicubi diſſonet: vt ſi immortale definiuit, aīal nunc incorruptibile eſſe. Nam nunc incorruptibile animal, nunc immortale erit. An in hoc quidē non accidit? nam anceps ſecundum amphiboliam eſt nunc incorruptibile eſſe: aut enim qm̄ non corrumpitur nunc, ſignificat, aut qm̄ non poſsibile corrūpi nunc, aut qm̄ huiuſmodi eſt nunc, vt nunquā poſsit corrumpi: qū igitur dicimus, q̄ incorruptibile nunc eſt animal, non hoc dicimus, q̄ nunc tale eſt animal, ſed vt nunquā poſsit corrumpi: hoc autē immortali idem erat, quare nō accidit, nunc idem immortale eſſe. Sed tm̄ ſicubi accidit quod ſm definitionem quidem aſsignatum eſt ineſſe nunc vel prius, quod vero ſm nomen non ineſt, non erit idem: vtendū ergo hoc loco, quemadmodū dictum eſt. Inſpiciendum autem & ſi ſm aliud quippiā magis dicitur quod definitur, q̄ ſm aſsignatam orationem. Vt ſi iuſtitia poteſtas æqui diſtributiua eſt: iuſtus enī magis eſt q eligit æquū diſtribuere, eo, qui poteſt: quare nō erit iuſtitia poteſtas æqui diſtributiua: nā & iuſtus eſſet maxime, q poſſet æquū diſtribuere. Amplius, ſi res quidem ſuſcipit magis, quod aūt ſm orationem M aſsignatur non ſuſcipit, aut contra, quod ſm orationem ei aſsignatur ſuſcipit, res autem non. Oportet enim, aut vtraq; ſuſcipere, aut neutrū: ſiquidē eſt rei quod ſm orationem aſsignatur. Amplius, ſi ſuſcipiunt vtræq; q̄dē magis, non ſimul aūt vtraq; augmentū ſumūt. Vt ſi amor cō cupiſcentia conuentionis eſt: nā magis concupiſcit cōuentionē: quare nō ſimul vtraq; ſuſcipiūt magis: at oporteret, ſi idē eſſent.

R Dubitatio

L 50. Locus Declatio.

48. Locus Declatio.

49. Locus Declatio.

51. Locus Declatio.

Amplius,

A Amplius, ſi duobus quibuſdã propoſitis, de quo res magis dicitur, id quod eſt ſm orationem minus dicitur. Vt ſi ignis eſt corpus ſubtiliſsimũ, ignis enim magis flamma q̃ lux, corpus autẽ ſubtiliſsimum minꝰ flamma q̃ lux: oportet aũt vtraq; magis in eſſe eidem, ſi quidẽ eadem ſint.

52. Locus. Declatio.

Rurſum, ſi hoc quidẽ ſimiliꝝ vtriſq; ineſt propoſitis, aliud autem nõ ſiliꝝ vtriſq;, ſed alteri magis. Amplius, ſi ad duo definitionem aſsignauerit ſm vtrũq;.

53. Locus. Declatio.

54. Locus. Declatio.

B Vt bonũ, quod per viſum, aut per auditum delectabile, & ens, quod poſsibile eſt pati, aut facere: ſimul enim idem & bonũ, & non bonũ eſt: ſiliꝝ autem & ens, & non ens: nam per auditum delectabile, idem bono erit: quare quod non delectabile eſt per auditum, non bono idem: nam eiſdem & oppoſita eadẽ erunt: opponitur autẽ bono quidem non bonũ, per auditum autem delectabili, per auditum non delectabile: manifeſtum igitur, qm̃ idẽ non delectabile per auditũ, non bono: ſi igitur aliquid eſt per viſum quidem delectabile, per auditum autem non, & bonum, & non bonum erit: ſimiliter autem oſtendemus qm̃ idem ens, & nõ ens eſt. Amplius, & generibus, & differentijs, & alijs omnibus, quæ in definitionibus ſunt aſsignatis, eis, qui orationes pro nominibus faciunt, conſiderandũ, ſi quicquam diſſonet. Si autem ſit ad aliquid quod definit, aut per ſe, aut ſm genus: conſiderandum ſi non dictũ eſt in definitione ad quod dicit, aut ſm ipſum, aut ſm genus. Vt ſi ſcientiã definiuit opinionẽ indiſſuaſibilem, aut etiã voluntatẽ, appetitũ ſine triſtitia: omnis enim eius, quod eſt ad aliquid, ſubſtantia ad alterum, eo q̃ idẽ ſit vnicuiq; eorũ quæ ſunt ad aliquid eẽ, idipſum quod ẽ ad aliquid quodãmodo ſe habere: oportebat igit ſcientiã dicere opinionẽ ſcibilis, & volũtatem appetitũ boni. Similiter aũt & ſi grammaticen definiuit ſcientiam literarum: oportebat enim aut ad quod ipſum dicit, aut ad quod forte genus dicitur, in definitione aſsignari. Aut ſi cũm quippiam ad aliquid dicit, non aſsignauit ad finẽ. Finis aũt in vnoquoq; eſt quod optimũ eſt, aut cuius gratia alia ſunt: dicendũ igitur aut optimum aut vltimũ, vt concupiſcentiam nõ delectabilis, ſed delectationis: nã propter hanc, & delectabile eligimus. Conſiderãdum & ſi generatio eſt ad quod aſsignauit, vel actus. Nihil enim talium finis: nã magis quod eſt egiſſe, & generaſſe finis, q̃ fieri & agere.

D

E

57. Locus. Declatio.

58. Locus. Declatio.

F

Dubitatio

An nõ in oĩbus verum hmõi: pene enim plurimi delectari magis volunt, q̃ deſtitiſſe delectari: quare agere magis finem quis ſtatuat, q̃ egiſſe. Rurſum, ĩ quibuſdã ſi non determinauit quanti, vel qualis, vel vbi, vel ſecundum alias dr̃ias. Vt ambitioſus, & qualis, & quanti appetens eſt honoris:

59. Locus. Declatio.

55. Locus. Declatio.

56. Locus. Declatio.

G honoris: nam oēs appetūt hono
rem: quare non ſufficit ambitio
ſum dicere, qui appetet honorē,
ſed addere oportēt dictas dr̄ias.
ſil̄r autem & auarus quantas ap
petit pecunias, aut intemperās,
circa quales voluptates: non.n.
qui à qualibet voluptate tenet̄,
intemperans dicit̄, ſed qui ab ali
qua. Aut rurſum qui definiuit
noctē, vmbram terrę, aut ſuccuſ
ſionē, motum terræ, aut nubem,
denſitatē aeris, aut ventū, motū
aeris: addendum enim quāti, &
H qualis, vbi, & à quo. Sil̄r autem
& in cęteris huiuſmodi: nā omit
tens dr̄iam quālibet, non dicit
quid eſt eſſe: oportet aūt ſemper
ad id quo indiget, argumentari:
non enim quolibet modo terra
mota, neq; quantacunq; ſucceſ-
ſio erit: ſil̄r autem neq; aere quo
libet modo, neq; quantocunq;
60. Locus. Declatio. modo, ventus erit. Amplius, in
appetitibus, ſi nō apponit̄ quod
apparet, & in quibuslibet alīs
congruit. Vt qm̄ voluntas appe
I titus boni, cōcupiſcentia autem
appetitus delectationis, ſed non
apparentis boni, vel delectatio-
nis: plerunq; enim latet appeten
tes, qm̄ bonū, aut delectabile eſt,
quare non neceſſariū bonū, vel
delectabile eſſe, ſed apparens ſo-
lum: oportebat ergo ſic & aſsi-
gnationem facere. Si aūt & aſsi
61. Locus. Declatio. gnauit quod dictum eſt, in ipſas
ſpēs ducendum eum, qui ponit
ideas eſſe. Non enim ē idea illius
apparentis, ipſa autem ſpēs ad
ipſam ſpeciē videt̄ dici, vt ipſa
concupiſcentia ipſius delectatio K
nis, & ipſa volūtas ipſius boni.
Apparentis igitur boni non erit
ipſa voluntas, neq; apparētis de
lectationis ipſa concupiſcentia:
abſurdū enim eſt eſſe ipſum ap-
parens bonum, vel delectabile.

Amplius, ſi ſit quidem habitus 62. Locus. Declatio.
definitio, cōſiderandū in haben
te, ſi quidē habentis, in habitu:
ſimiliter aūt, & in cęteris talib⁹.
Vt ſi delectatio eſt iuuātia, & de
lectabile iuuabile. Vniuerſaliter 63. Locus. Declatio.
aūt dicendo in hmōi definitio-
nibus quodammodo, vno plura L
accidit eū qui definit definire.
Nam qui ſcientiā definiu it, quo
dammodo & ignorantiā defini-
uit: ſil̄r aūt, & ſcium & inſcium,
& ſcire & ignorare: nā, primo di
lucido facto, & reliqua quodam
modo dilucida fiunt. Inſpicien-
dum igitur in oībus talibus, ne
quicquā diſſonet, vtendo elemē
tis ex contrarīs, & coniugatis.
Amplius, in his, quę ad aliquid
ſunt, cōſiderandū ſi ad quod ge-
nus aſsignatur, & ſpēs ad illud M
quoddā aſsignat̄. Vt ſi opinio 64. Locus declatio.
ad opinatū, & quædam opinio
ad quoddam opinatū: & ſi mul-
tiplex ad ſubmultiplex, & quod
dam multiplex ad quoddā ſub-
multiplex: ſi aūt non ſic aſsigna
tur, manifeſtum qm̄ peccatur.
Videndum autē, & ſi oppoſitio 65. Locus. Declatio.
oppoſita definitio. Vt ſi dimidī
ea ſit, quæ oppoſita eſt ei, quę eſt
duplicis: nā, ſi duplex eſt quod
in æquali ſuperat dimidiū, & di
midiū, quod in æquali ſuperat.

In

A In contrarñs autem ſiſr. Nam
66. Locus. Declatio. contraria cõtrarñ oratio erit, ſm vnã quandam complexionẽ cõ trariorum: vt ſi adiutiuum quidem effectiuũ boni eſt, nociuũ effectiuum mali, aut corruptiuũ boni: alterũ enim horum neceſſarium eſt cõtrariũ eſſe ei, quod ex principio dictum eſt: ſi igitur neutrũ contrariũ eſt ei, quod ex principio dictũ eſt, manifeſtum qm̃ neutra erit earum (quæ poſterius aſsignatę) cõtrarñ oratio,
B quare neq; quæ ex principio aſſignata ẽ definitio recte aſsignata eſt. Qm̃ autem quædam contrariorũ priuatione alterius dicuntur. vt inęqualitas priuatio æqualitatis vr̃ eſſe. inæqualia enim quæ non æqualia ſunt dicunt: perſpicuum, qm̃ quod ſm priuationem quidem dicitur cõ trarium, neceſſarium eſt definire per alterũ: reliquum vero non iam oportet, per id quod ſm priuationem dicitur. non enim accidit alterutrum per alterutrum
C cognoſci. conſiderandum igitur in cõtrarñs hmõi peccatum. Vt ſi quis definiuit æqualitatẽ, contrarium inæqualitati: nã p̃ hoc, quod ſm priuationem dr̃, definiuit. Amplius, ſic definientem
67. Locus Declatio. neceſſe eſt eo, quod definit vti. Patet aũt hoc, ſi accipiatur pro noſe oratio: nam, quia nil refert dicere inæqualitatẽ priuationẽ æqualitatis, erit æqualitas cõtrariũ priuationi æqualitatis, qua-
68. Locus. Declatio. re eodem erit vſus. Si autẽ neutrum contrariorũ ſm priuatio-
D nem dicatur, aſsignetur aũt oratio ſiſr, vt bonum contrariũ malo, manifeſtum, qm̃ malum contrarium bono erit, nam ſic contrariorum ſiſr oratio aſsignãda: quare rurſum eo quod definitur accidit vti: ineſt enim ĩ mali oratione bonũ, quocirca qm̃ bonũ eſt malo contrariũ: malum autẽ nihil differt, vel quod eſt bono contrariũ, erit bonum cõtrariũ, boni contrario: perſpicuum igit qm̃ eodem vſus eſt. Amplius, ſi 69. Locus Declatio.
E quod ſm priuationem dr̃ aſsignans, non aſsignauit cuius eſt priuatio. Vt habitus, aut contrarñ, aut cuiuſcunq; eſt priuatio.

Et ſi non in quo natum eſt fieri 70. Locus Declatio. addidit, vel ſimplr, vel in quo primo natum eſt fieri. Vt ſi ignorantiam dicens priuationẽ, non ſciæ priuationẽ dixit, aut ſi non addidit in quo natũ eſt fieri, aut addens non in quo primo aſsignauit, vt quod nõ in rõnali, ſed in hoſe, vel in aĩa: nam, ſi quodlibet horũ omittat, peccauit. Siſr
F autẽ, & ſi cæcitatem non viſus priuationẽ in oculo dixit: oportet aũt bene aſsignantẽ quid eſt, & cuius ẽ priuatio aſsignare, & quidnã eſt quod priuatum eſt. 71. Locus. Declatio.

Videndum aũt, & ſi nõ ſm priuationẽ dictum, priuatione definiuit. Vt & in ignorãtia videbit eſſe hmõi peccatum ñs, qui non ſm negationem ignorantiam dicunt: nam quod non habet ſcientiam, non videtur ignorare, ſed magis quod deceptũ eſt, ꝓpter qđ neq; inanimata, neq; pueros

G dicimus ignorare: quare non ſecundū priuationē ſcientiæ ignorantia dicitur. Amplius, ſi ſimilibus nominis caſib⁹ ſimiles orationis caſus captantur. Vt ſi adiutiuum eſt effectiuū ſanitatis, adiutiua eſt ſanitatis effectiua, & adiuuans efficiens ſanitatem.

72. Locus. Declatio.

Conſiderandum & in idea, ſi aptabitur dictus termin⁹. Nam in quibuſdā non accidit: vt quē admodum Plato definiuit, mortale addens in animaliū definitionibus. idea enim nō erit mortalis, vt ipſe hō: quare non aptabitur ad ideā definitio. Simpliciter autē in quibus apponitur

H

effectiuum, aut paſsiuum, neceſſe eſt diſſonare in idea terminū: nam impaſsiles, & immobiles vident eſſe ideæ ñs, qui dicunt ideas eſſe: aduerſum hos autem, & tales orationes vtiles ſunt.

Amplius, ſi eorū, quæ ſm ęquiuocationem dicuntur, vnam definitionem omnium cōem aſsignauit. Vniuoca enim, quorum vna eſt ſm nomen oratio: quare

73. Locus. Declatio.

I

nullius eorum, quę ſub nomine ſunt, aſsignatus eſt terminus, eo ꝙ ſimiliter ad omne æquiuocū adaptatur. Paſſus aūt hoc eſt & Dionyſii vitæ terminus: ſiquidem ea mot⁹ eſt generi nutriendi naturaliter inſeruiens: nihil enim hoc magis animalibus q̄ plantis ineſt: vita autem nō ſm vnam ſpeciem videtur dici, ſed altera quidem animalibus, altera plantis ineſt: contingit igitur & ſm electionem ſic aſsignare terminum, ac ſi vniuoca & ſm vnā ſpeciem omnis uita diceret. Nihil aūt prohibet & eum, qui conſpicit æquiuocationē, & alterius vult definitionē aſsignare: latere non propriā, ſed cōem vtriſq; orationem aſsignare. ſed nihil minus ſi vtrouis modo fecerit, peccauit. Poſtq̄ aūt quædam latent æquiuocorū, interroganti quidem vt vniuocis vtendum. Nam non adaptabitur alterius terminus ad alterum: quare videbitur non diſtinguendū

K

74. Locus Declatio.

L

hoc pacto, oportet enim in oē, vniuocū adaptari: eidem aūt reſpondenti, diſtinguendum eſt.

Quoniam aūt quidam reſpondentium vniuocum quidem dicunt eſſe æquiuocum, quando non accommodatur ad omne aſſignata oratio: æquiuocū autem vniuocū, etiā ſi ad vtrunq; accōmodetur: præ confeſsione vtendum pro talibus, aut præcolligēdum, ꝙ æquiuocum, vel vniuocum, aut vtrunq; fuerit. Magis enim concedunt non præuidentes, quod futurū eſt vt accidat.

75. Locus. Declatio.

M

Si aūt non facta confeſsione dixerit aliquis vniuocū æquiuocum eſſe, eo ꝙ non accommodatur, & in hoc aſsignata oratio: conſiderandū ſi huius oratio accommodat et ad reliqua. Nam manifeſtum, qñ vniuocum erit reliquis: ſi aūt non, plures erunt definitiones reliquis: nam quæ ſm nomen orationes accommodabūtur ad eandem, quæ prior aſsignata eſt, & quæ poſterior.

76. Locus Declatio.

Rurſum,

A 77. Locus Declatio.

Rursum, si quis definiens aliquid eorũ quæ multipliciter dicuntur, & oratio non accõmodatur ad oĩa, & quia æquiuocũ esse non concedat, nomen etiam dicat non ad oĩa accommodari, qm̃ nec oratio, dicendũ ad eiusmodi, ꝙ nominatione quidem oportet vti, quę tradita est, & q̃ sequit̃, & non dimouere quæ talia sunt, tametsi nonnulla dicenda non sint sibi multitudini.

De locis sumptis ex Differentijs.

Cap. 2.

B Loca 1 Aristo. 28. 29 30. 31. & 32.

LOcorum vero sumptorũ ex differentijs habent quatuor bases. Quarũ vna est, ꝙ dria prædicet in eo ꝙ qualis res sit. Secunda, ꝙ driæ sit vnum aut plusquã vnum oppositum, quibus genus diuidat prima diuisione, prout diuiditur aĩal in progressiuum, volatile, & natãs, & vnũquodq; illorum qm̃ connectitur generi, constituit speciẽ. de conditionibus aũt oppositi ipsius driæ est, ꝙ non sit oppositũ negatiue sensibiliter, qm̃ enim negatio connectit genẽri non cõstituit speciẽ: nisi negatio sit virtutis priuationis. Tertia autẽ C est, ꝙ dria non sit his, quæ sunt per accidens, prout est qui definiret equũ, ꝙ sit aĩal currens: qm̃ itaq; considerant significata horum trium locorum comperiunt reliqua loca drię, quæ retulit, reducibilia ad hæc illa.

Locus primus, q in Ari. est. 33

Quorum primus locus est, ꝙ sumant species pro differentia, vt qui definiret contentum, ꝙ sit maledictio cũ spretu: spretus enim est quędam species maledictionis.

Locus. 2. qui ẽ. 34.

Et secundus ipsorum locus est, ꝙ sumatur genus pro dria, vt qui definiret sonum, ꝙ sit aer cum percussione: percussio enim est soni genus. D sophisma autem huius loci & præcedentis est, quia in illis dria non prædicaretur in eo ꝙ qualis res sit.

Et ipsorum est tertius locus, ꝙ dria prædicetur vt genus. Et huius loci sophisma est, quia genus prędicatur de pluribus q̃ prædicetur differentia: dria itaq; iterum non prædicaretur in eo ꝙ qualis res sit. Locus. 3. qui est. 36

Et ipsorũ est quartus locus, ꝙ cõsideremus, si genus prædicetur de differentia, nõ est dria: genus enim prędicatur de quibus prædicantur differentiæ, & nõ est dria: quare ipsum & dria sunt ipsa species. v. g. quia animal prædicatur de homine & boue & reliquis animalibus, & non prędicatur de illorum differẽtijs, ex quo illas significaret noĩe non denominatiue: non enim est verũ dicere, ꝙ rationalitas sit animal, quia si aĩal prædicaret de singulis differentijs, ipsæ eædem spẽs prædicarentur de ipsissimet speciebus, aut essent alia animalia q̃ illa animalia, in quę diuidit ipsum animal, quæ prædicarentur de speciebus animalis, ex quo genus prædicatur de ipsis speciebus. Locus. 4. q est. 37. & 38. E

Et de illis est quintus locus, ꝙ species, aut aliqua res, quę subest speciei prædicetur de differẽtia: dria enim aut prædicatur de pluribus q̃ prædicetur species, aut illi æqualis: si autẽ sit vniuersalior non prædicatur de illa, & si sit æqualis, oportet, ꝙ differentia sit species. Et huius loci corruptela est, quia differentia sumeret ab eo quod est accidentaliter. Locus. 5. qui ẽ. 39. F

Et de illis est sextus locus, ꝙ dria nõ sit exiens à genere. Et huius quidem significatũ est, ꝙ sit vna generis dria nota in cõitate generis, cuius sumpta est differentia: hoc autẽ fit, Locus. 6. q est. 41.

G quando duo genera, in quibus inuenitur ipsa dria, non ascendunt in vnū idem prædicamentum, qm̄ non esset impossibile esse vnam differētiā duorum generum, quorum vnum ambiat alterum, sed ascendunt in vnū genus, vt bipes, quæ est differentia ꝓgressiui, & volatilis, quæ sunt duo genera, quorum vnū non continet alterum, sed ambo sunt sub vno genere, quod est ipsum animal.

Locus. 7. qui est. 42. Et de illis est septimus locus, s. ꝙ complementum driæ substantiæ sit de illis, quæ dicuntur in subiecto qđ H est ipsum accidēs, vt qui sumeret differentias specierum animalis & speciem temporis & loci, & si verum sit de quibusdam speciebus substantiarum ꝙ in sua definitione sumantur driæ accidentales: hoc autē fit, quando fuerint nimis propinquæ suis veris differentijs, & significent illas, & fiant vice illarum, qm̄ veræ drię non patēt de illis, vt qui in diuisione animalis vtitur, ꝙ quoddā sit terrestre, & quoddam aquaticum: talia enim accidentia constituuntur ꝓ suas veras drias. de hoc autem iam dictum est in lib. Posteriorū analyticorum.

Locus. 8. qui est. 43. Et de illis ē octauus locus, s. ꝙ passio sumatur pro dria, vt qui definiret hominē ꝙ sit animal et ubescēs: I affectus enim quādo intenditur educit rem ab eius essentia: differentiæ autē conditionis est conseruare speciem, non ꝙ per ipsam reddatur varia & transferatur eius natura, prout accidit de ipso sensu.

Locus. 9. q est. 40. Nonus locus est, quòd differētia nō sit prior specie, expedit enim differentiam esse posteriorem genere, & priorem specie.

Locus 10. q est. 44. Decimus locus est, ꝙ dria relationis nō esset relationis. expedit enim relationis driam esse relationis, vt q̄ K diuidit scientiam, qm̄ quædam sit theorica & quædam practica. Et oīa hæc tria loca, s. octauus, nonus, & decimus reducunt ad sextum locū, s. ꝙ in ipsis dria sit posita extra ipsum genus. Et ideo videtur ꝙ hic locus sit quartus locus basium trium quas tetulimus: hæc itaq; est summa locorum, quæ fiunt de ipsis differentijs, & omnia sunt demonstratiua.

Post hæc autem expedit nobis loqui de errore cadēte in definitiones fm se totas: & oēs species huius erroris, vt Themistius ait, ascendunt aut ad superadditionem, aut ad ipsum L defectū, & hinc incipiamus de locis erroris cadentis in definitiones, quę sunt singulorum prædicamentorū.

Loca itaq; propria prædicamento substātiæ sunt duo loca: quorū vnus est, qui præpositus est in locis differētiarum, s. ꝙ driæ complementum esset de his, quæ dicuntur in subiecto: substantiæ enim dria est substantia: secundus locus est, si fuerit dria definiti quoduis duorum contrariorū, quæ recipiat ipsum genus essentialr vno simili modo, illa non est conuenienter definitio: neutrū enim duorum contrariorum prius est inesse M subiecto, q̄ alterum cōtrarium. v.g. qui definiret animam, ꝙ sit substantia recipiens scientiam, nō est prior illo, qui eam definiret per receptionem inscitię: & fm hoc rei essent plures definitiones, q̄ vna: perfecta autē definitio est definitio vna.

Et relationis sunt tria loca, quoꝝ vnus est, ꝙ sumatur in relatiuæ rei definitione id, ad quod hæc res dicit comparatiue essentialiter, non accidentaliter. non est enim modus cōpleméti definitionis relatiui, nisi in ea

Loca Aristo. 45. 46 & 47.

A ea contineantur res, in cõparatione quarũ ipſa res dicitur. vt v.g. qui definierit ſcientiã ꝙ ſit opinio inuariabilis aſſertionis de rebus, quæ ſunt ſemp vno ſimili modo, iam compleuit ſcĩæ definitionem, ſi aũt deieciſſet inde id, quod dixit de rebus, quæ ſunt ſemp vno ſimili modo, eſſet imperfecta, qñ itaq; non fit in relatiui definitione id, cui refert, non complet illius definitio, & ſiſt qui faceret id, quod illi refertur accidentaliter. exẽpli gratia, qui definierit medicinam, ꝙ ſit ſcĩa illius, quod eſt in corpore: nã in corpore ſunt multæ res,
B quas Medicus conſideraret accidentaliter, ſicut eſt nigredo & albedo, & cætera: ſi aũt definiui ſſet, ꝙ ſit ſcientia ſanitatis & ægritudinis, iam compleuiſſet definitionem, prout expediens erat. Secũdus aũt locus eſt, ꝙ protuliſſet in definitione, quod refert ſecundo, non primo: expedit. n. in relatiui definitione contineri, qđ ei refertur p ſe primo. Exemplũ illi⁹ eſt, qui definierit p relationẽ illius, quod illi, quod refert ſecundo, non primo, vt qui definierit appetitũ ꝙ ſit deſideriũ voluptatis: eſt enim vo
luptatis deſideriũ, quia eſt deſideriũ
C ſuauitatis, & eſt ſuauitatis deſideriũ, quia ſit deſideriũ ipſius ſuauis ſecũdo, & ipſum eſſe deſideriũ ſuauitatis eſt primo. Tertius aũt locus eſt, ꝙ expediat conſiderare, ꝙ, ſi genus relatiuum oporteat ꝙ ſua definitione perficiat genus ſibi oppoſitũ⁹, ſpecies, quę huic generi relatiuo ſubeſt, dicat in comparatione ſpeciei, quæ ſubeſt generi correlatiuo. v.g. ſi opinionis definitio compleatur p rem opinabilem, oportet ſcientiæ definitionem compleri per rem ſcibilem, ſin autem, non eſſet definitio. vt gra exempli, qui definierit ſenſum, ꝙ ſit D
vis, qua comprehendantur corpora, non compleuit ſenſus definitionẽ: nam ſm hoc, oporteret auditum cõprehendere aliquod corpus.

Loca vero, quæ ſunt ſm qualitatis circunſtantiam, quędam ſunt ſm circunſtantiã habituum & virtutũ: omnis enim habitus & vis, quæ non euadit, quin ſit habitus plurium, q̃ vnius actus. Et qui eſt plurium, q̃ vnius actus, nõ euadit, qnin ſit aptus verſus illos actus æqualiter, aut quorundam ſit per ſe, & quorũdam per accidens, vel quorundam prima intentione ex parte præſtantioris, & E
quorundam ſecunda intentione. At ille etiam, qui eſt aptus verſus vnum actum, non euadit, quin poſsit fieri ſine hoc actu, aut impoſſe ſit: qñ autẽ quis compleuerit definitionẽ alicuius habitus aut artis, ꝙ ſit apta verſus actus plures, q̃ vnum æqualiter, & occuluerit vnũ illorum actuum, illa itaq; non eſt definitio. vt verbi gra, qui definierit, ꝙ grãmatica ſit ſcientia ſcribendi tm̃, abiecit ab illius definitione quandam dictionẽ, ſc. ipſum dicere: eſt enim ita ſcientia dicendi, ſicut eſt ſcientia ſcribendi. Illi vero, qui ſunt apti verſus plures, q̃ vnum, F
quidam ſunt per ſe, & quidam p accidens: ſicq; ſi quis compleuerit definitiones per id, quod eſt p accidẽs, loco illius, quod eſt per ſe, aut protulerit quod eſt per accidens cum illo, quod eſt per ſe: illa itaq; quã protulit, non eſt definitio: vt verbi gratia, qui definierit medicinã, ꝙ ſit ars faciens morbũ & ſalutem: facit enim ſalutẽ per ſe, & facit morbum p accidens: licet enim ars medica ſit cui cõtingit facere accidentia, non eſt apta verſus hunc actum. Sicq; eſt ille, qui

G dinumeratur versus plures actus q̃ vnũ, nisi q̃ quidam sit aliquib⁹ alijs præstãtior, q̃n qui completurus est, compleuerit definitionẽ per actum viliorẽ præter nobiliorem, aut eos protulerit non simili modo, non fit definitio: hoc aũt est, sicut est dispositio virtutũ naturalium animæ, qa decet ipsarũ definitiones fieri ex nobiliori, & non ex viliori actu vt q̃ illas capiat à virtutibus, non à vitijs. Illi vero, q dinumerant versus vnũ actum, & põt esse q̃ fiant per alium, sunt q̃n sumit vice huius actus, q est p se, alter actus qui eo põt fieri p ac-
H cidens. Sicq; nõ fit definitio: hoc autem notũ est de instrumentis sensatis, vt qui definierit cultellum, q̃ sit instrũm, quo fiat actus carpentarij: ars enim carpentaria fit ascia, nõ cultello. Si aũt vis dinumeraret versus vnũ actum, sine quo fit illi impossibile esse, & protulerit hunc actũ in definitione, iam illam protulisset vt expedit, vt qui visum definiret, quòd sit vis qua colores comprehendant.

Secũdus aũt locus est, q̃ scrutemur etiam de complemento virtutis, an sit actus, aut factum aliquod actitatum. Vt verbi gratia, artis saltandi
I complemẽtum est actus quidam, & complemẽtum artis carpentarij est factum quoddam per artem. Si autẽ quis compleuerit definitionem rei, cuius complementũ est res facta per artem agentem. vt qui definiret carpentariam q̃ sit habitus fm q̃ fiat p carpentariam, non fm q̃ per eã sint res factæ per carpentariam, non faceret definitionem. In definitione vero rerum, quarum perfectio est ipse actus, expedit q̃ ponatur actus in ipsarum definitione: multarum autẽ rerum perfectio non est, qua ipsæ iã sint, sed in ipsamet generatione: dele
K ctationis enim perfectio est tempore factionis, non tempore complementi, & magis illam eligimus tempore factionis: & similiter eligimus speculationẽ tempore factionis, non tempore complementi, & magis ipsam eligimus tempore factionis, q̃ ipsam eligamus, postquam expleuerimus speculationem.

Loca sumpta à casibus. Loca aũt sumpta à casibus & coniugatis & oppositis nimis iuuãt acceptionem definitionũ habituum & potentiarum, & affectuum, qui sunt p̃dicamenti qualitatis. q̃n, si fuerit definitio ipsius habit⁹, expedit, q̃ sit
L p id, cuius est habitus, & si fuerit illius cuius est habitus, expedit, q̃ sit p ipsum habitum, si autem, nõ fieret definitio. Exẽpli gratia, si suaue sit, quod est vtile, suauitas est id, quod est vtilitas: & similiter de oppositis. Hoc autẽ ita fit, quia qui aliquo modo definit rem iã definit multas res in hoc exemplo, & simili.

Loca sumpta à casib⁹, cõiugatis, & oppositis.

Tertius aũt locus est ob circũstantiam habituum, & potentiarũ, & affectuum: nã, quia fm se totos insunt subiectis, & q̃ insunt subiectis, quædam insunt primo, & quædã insunt secundo, q̃n non apparet in defini-
M tione subiectũ cui ineſt habitus, aut potentia, aut electio primo, non definiretur, & similiter q̃n illum nõ poneret in suo subiecto. v.g. quia prudentia ineſt parti ratiocinatiuæ primo, & aĩæ secundo, quia ineſt parti ratiocinatiuæ, & homini, quia ineſt aĩæ, quæ vero apparent in definitione rei absq; subiecto, sunt, prout qui definiret somnum q̃ sit sensus imbecillitas, & dubiũ, q̃ sit coequatio syllogismoꝝ oppositorum, & salutem, q̃ sit coequatio caloris & frigoris, &

dolorẽ,

A dolorem, ꝙ ſit ſolutio partiũ vnitarum: qm̃ neq; ſomnus eſt ſenſus imbecillitas, ſed eſt ob ſenſus imbecillitatem, nec ſalus eſt coęquatio, ſed ob coęquationẽ, nec dolor eſt continui ſolutio, ſed eſt ob continui ſolutionem, & vt vniuerſalius inquam, qui hoc modo definiret, accideret ei ꝙ ponat factũ in faciente, aut faciẽtem in facto, ſ. ꝙ aut cauſa ſomni debilitetur, vel cã imbecillitatis dormiat: & vlr hæc definiunt̃ per ſubiecta, & actus, & ſm hoc ſunt tripartita, aut ſunt res naturales, aut ſunt virtutes aĩales, aut ſunt res artificiales. Rerũ
B aũt naturalium actus ſunt nobis noti, & ſubiecta latent. v.g. quia actus ſomni pater, qui eſt vacatio ſenſuũ, & ipſius ſubiectũ eſt dubiũ, quod indiget demonſtratione, quod Ariſt. gĩa exẽpli opinat̃ ꝙ ſit ipſum cor, & Galenus opinat̃, ꝙ ſit cerebrum. In actib⁹ vero ſubiecta ſunt nobis nota, quæ ſunt ipſa anima, quæ quæruntur autem ſunt perfectiones & actus. Virtutum vero quæſita ſunt ambæ res ſimul: hoc eſt, notio actuum, & notio ſubiectorũ: vt. v g. fortitudo nõ eſt nobis nota, cui parti aĩæ inſit, neque quis ſit eius actus, qui virtus dicitur.
C Expediens aũt hoc fuit de illa, quia ipſa non eſt ob ipſam natũrã perfecte, neq; ob voluntarium arbitrium perfecte, ſed eſt ac ſi eſſet miſta ex vtriſq; rebus. Quartus aũt locus ẽ, quia definitiones quarundam rerũ, & præcipue virtutũ, oportet ꝙ perficiantur p quantitatem, & qualitatẽ, & qñ, & vbi, & per cauſas agẽtes, aut finales, aut conſeruatiuas, & qñ deiecta fuerit ex talium rerum definitio num aliqua harum differentiarum non fieret definitio. v.g. ſi quis fortitudinem definiens, ꝙ ſit prior timore, qui contigerit quadã quantitate, D non quantauis contigerit, & quodã tpe, non quouis tpe contigerit: cauſa autem definiendi per has dfias eſt finis, quo ẽ ipſa prioritas, & ſm hoc res ſe habet de iuſtitia, & gloria, & reliquis virtutib⁹, & oportet ꝙ tales res perficiantur p tes naturales. v.g. quia non ſatis eſt noctis definitioni, ꝙ ſit terræ vmbra, donec dicatur totius aut partis vmbra ob Solis occultationem, non ob aliam rem: & ſilr non ſufficit pluuiæ definitioni, ꝙ ſit aqua deſcendens, donec dicatur quo modo deſcendat, & vnde, & quæ ſit E cauſa ipſius deſcenſus, & qua quantitate fiat, & propter quid, & quando deſcendat. Hæc itaq; loca ſunt obcir cunſtantiam trium ſpecierum qualitatum, hoc eſt ex habitibus, & potentijs, i. quæ dicunrur ſecundum naturalem potentiam, aut naturalem impotentiã, & ex affectibus, hoc eſt paſſionibus & paſſibilibus qualitatib⁹. Prædicamenti veto vbi, & quando, non eſt locus proprius. Prędicamento autem actionis & paſsionis ſufficiunt hæc loca, quæ ſunt ſecundum qualitatis circunſtantiam.

Loca priuationis.

Loca autem priuationis quædam F ſunt, ꝙ non ſumamus in habitus definitione ipſam priuationẽ. vt ſi qs ſumeret in definitione viſus, ꝙ ſit cęcitatis cõtrarius: hic enim definiret prius per poſterius: & cum hoc etiã vtitur ipſomet definito in ipſa definitione: ex quo enim cęcitas eſt priuatio viſus, eſt ac ſi dixiſſet quòd viſus ſit contrarium priuationis viſus.

Secundus autem locus eſt, ſi quis proferret priuationis definitionẽ, & in ipſius definitione nõ profetret ipſum habitum, qui ſit priuationis cõtrariũ, ille non definiret. exẽpli gĩa,

G si definitio ignorantię eſſet, ꝙ ſit priuatio, & non diceret cuius rei priuatio ſit. Tertius locus eſt, ſi eſſet priuationis definitio, & in eius definitione proferretur habitus, illi oppoſitus, & non proferretur ſubiectum propriũ priuationi. prout ſi quis definiret cęcitatẽ, ꝙ ſit priuatio viſus, & nõ diceretur oculi videntis, quia viſus priuatio in talpa nõ eſt cęcitas, in definitione itaq; huius ſpeciei priuationis perfectæ, oportet connecti has duas cõditiones, quarũ vna eſt, ꝙ in ea explicetur habitus oppoſitꝰ, & altera ꝙ ſit in ſubiecto proprio.

H Quartus aũt locus eſt, ſi priuatio fuerit de ſpeciebus illius, quã eſſe eſt ſm modũ habitus imperfecti, & eſt illa, in cuius definitione dictum eſt, ꝙ ſit illa, qua non eſt in ſubiecto illud, cuius moris ẽ eſſe in illo, modo quo cõſueuit eſſe in illo, vt inęquale dr̃ de maiori & minori, & ſilr̃ ignorantia, ex quo eſt duarum ſpecierũ, quarum vna eſt ignorantia ſm modum priuationis, & altera eſt ignorantia ſm modum erroris. expedit itaq; definienti quãdo perficeret definitiones harum priuationum, ꝙ explicet de priuatione id, quod eſt ſe
I cundum modũ habitus imperfecti. prout diceretur ꝙ ignorãtia ſit opinio de re aliter q̃ res ſit extra animam, non ꝙ dicatur ꝙ ignorantia ſit priuatio ſcientiæ illius, cuius moris eſt ꝙ ei inſit ſcientia.

De locis definitionum i pſorum compoſitorum. Cap. 3.

78. Locus Declauo. SI autẽ alicuius complexorũ aſſignet terminus, conſiderandũ eſt auferẽdo alterius eorum quo complectuntur orationem, ſi eſt & reliqua reliqui. Nam ſi non, manifeſtum, qm̃ K neq; tota totius: vt ſi quiſpiã definiuit lineam finalem rectam, finem plani habentis fines, cuius medium ſuperadditur finibus: ſi finalis lineę oratio eſt, finis plani habẽtis fines, rectæ oportet eſſe reliquum, cuius medium ſuperaddit̃ finibus: ſed infinita neq; mediũ, neq; fines habet, recta autem eſt, quare non eſt reliqua reliqui oratio. Amplius, ſi cũ ſit 79. Locus Declatio. compoſitũ quod definitur, ęqui membris oratio aſſignetur defi L nitio. Aequimembris autem dicitur oratio eſſe, qñ quot fuerint compoſita, tot & in oratione nomina, & verba fuerint: neceſſe ẽ enim in talibus ipſorũ nominũ commutationẽ fieri aut omniũ, aut aliquorum, eo ꝙ nihil plura nũc, q̃ prius nomina dicta ſunt: verum oportet eum, qui definit, orationem pro nominibus aſſignare, maxime quidem oĩbus: ꝙ ſi non, at ſaltem in plurimis: ſic enim & in ſimplicibꝰ qui nomen commutat, nõ definiturus M eſt. Vt pro tunica, veſtem. Am- 80. Locus Declatio. plius aũt maius peccatum, ſi & per ignotiora nomina commutationẽ fecerit. Vt pro homine albo, terrigenam candentẽ: neq; enim definiuit, cùm minꝰ ſit clarum quod ſic dicitur. Cõſiderandum autem & ſi per commutationem nominum, non idem iã ſignificat. Vt qui cõtemplatiuã 81. Locus Declatio. ſcientiam, opinionẽ contemplatiuam dixit: nam opinio, ſciẽtiæ non idem: at oportet, ſi debet,

& totũ

A & totum idem esse: nam contẽplatiuum quidem cõe in vtriusque orationibus est, reliquum vero differens. Amplius, si alterius nominũ commutationem faciens, non differentiæ, sed generis commutationem fecit. Vt in eo quod nuper dictum est: ignotius.n.cõtemplatiua q̃ sciẽtia: nam hoc quidem gen⁹, illud autem differentia, omnibus aũt notius genus, nam cõis: quare non generis, sed differẽtiæ oportebat commutationem fieri, eo B q̃ ignotior est. An hæc quidẽ ridicula reprehensio? nihil.n. prohibet differentiam quidem notissimo noïe dici, genus autem non: sic aũt rebus se habẽtibus, manifestum q̃m generis, & non differentiæ ſm nomen commutatio facienda: si autem non nomen pro nomine, sed orationẽ pro nomine commutat, manifestum q̃m differẽtiæ magis q̃ ge C neris definitio assignãda est, eo q̃ cognoscendi gratia definitio assignatur: nam minus differentia q̃ genus nota. Si autem dr̃iæ terminum assignauit, considerã dũ si & alicuius alius cõis est assignatus terminus. Vt cum imparem numerum, numerũ medium habentem dixerit, determinandũ est quo pacto mediũ habentem: nã numerus quidem cõis in vtriq; orationibus est. Imparis autẽ consumpta est oratio: habent aũt, & linea, & corpus mediũ, cũ non sint imparia: quare nõ vtiq; erit definitio hęc imparis: si aũt multipliciter dr̃ D mediũ habens, determinãdum quomodo mediũ habens, alioq; reprehensio erit, aut syllogism⁹, q̃ non definiuit. Rursum, si id, cuius quidem orationẽ assignauit est eorum quę sunt, quod autẽ sub oratione, nõ eorũ q̃ sunt. Vt si album, quispiã definiuit colorem igni permixtum. impossẽ enim incorporeum corpori permisceri, quare nõ erit color igni permixtus, attamen album est.

Amplius, quicunq; non diuidunt in ñs, quæ sunt ad aliquid E ad quod dicitur, sed in pluribus comprehendentes dicunt: aut oĩno, aut ĩ aliquo falsum dicũt. Vt si quis medicinã disciplinam entis dixit: nam si nullius entiũ medicina est disciplina, manifestum q̃m tota oratio mendax ẽ: si aũt alicuius quidem, alicuius aũt non, in aliquo mendax: nam oportet de omni, siquidem p se, & non ſm accidẽs entis esse dr̃, quemadmodũ in alĩs se habent ea quæ ad aliquid sunt: nam oẽ F disciplinatum ad disciplinã dicitur. Similiter autem & in alĩs, eo q̃ conuertũtur omnia ad aliquid: omne.n. disciplinatum ad aliquid. Cæterum si is, qui non per se, sed ſm accidens assignationem fecit, recte assignauit, nõ ad vnũ, sed ad plura vnũquodque eorum quæ ad aliquid dr̃, assignauit: nihil.n. prohibet idẽ, & ens & album, & bonum esse: quare qui ad quodlibet horũ assignauit, recte assignauit, siquidem

82. Locus Declatio.

Dubitatio

83. locus. Declatio.

84. Locus Declatio.

G dem is,qui fm accidens assigna uit,recte assignauit.Pręterea au tem impose est humōi orationē propriam assignati esse:nam nō solū medicina, sed plures aliarū disciplinarū ad ens dñr, quare vnaquæq; entis disciplina erit : manifestum igitur, qm̄ talis nul lius est disciplinæ definitio, pro priam enim & non cōem oportet definitionem esse. Qñq; autem definiunt non rem, sed rem bene se habentem, aut perfectā.

85.Locus. Declauo.

Talis aūt & rhethoris & furis

H terminus,si sit rhetor quidē,qui potest quod in vnoquoq; est verisimile considerare, & nihil p̄termittere:fur aūt, qui clam sumit:perspicuum.n.qm̄, cum talis vterq;,hic quidem bon⁹ rhetor,ille autem bonus fur erit: nō enim qui clam sumit, sed q vult clam sumere, fur est. Rursum ,

86.locus. Declauo.

si quod pp se eligendum est, vt actiuum vel effectiuū, vel quolibet modo propter aliud eligendum assignauit. Vt qui iustitiā,

I legum conseruatiuam dicit: aut sapientiam,effectiuā felicitatis: nam conseruatiuū & effectiuū eorum sunt, quæ propter aliud eliguntur. An nihil quidem prohibet quod propter se eligendū est,& propter aliud esse eligendum(attamen nihil minus peccauit,qui sic definiuit quod propter se est eligendum : nam vnicuiq; optimum, in substātia maxime:melius autem quod propter se eligendum, q̄ quod propter aliud:quare id & definitionem oportebit magis significare. Considerandum aūt est & si

K 87. Locus Declauo.

is,qui alicuius definitionem assignauit,aut hæc,aut quod est ex his,aut hoc cum illo definiuit. Nam si hæc quidē, accidet vtrisque & neutri ĩesse: vt si iustitiā, temperantiā,& fortitudinē definiuerit:nam si sint duo,vterque autem alterum habeat, vtrique iusti erunt,& neuter, eo q̄ vtrique quidē habēt iustitiā, vterq; aūt non habet. Si aūt nondū qd dictum est admodū absurdū vi

L det,eo q̄ &in alĩs accidat hmōi (nihil enim prohibet vtrosq; habere vnam, cum neuter habeat) attamen cōtraria inesse eidem, omnino absurdum videbit esse: accidet aūt hoc, si hic quidē ipsorum tēperantiam & timiditatem habet,ille autē fortitudinē, & prodigalitatem: nā vtriq; & iustitiam, & iniustitiam habēt: nam si iustitia tēperantia & fortitudo est,& iniustitia timiditas & prodigalitas erit:& oīno quæ cunq; ad argumētandū idonea

M q̄ non idem sunt & partes & totum,omnia vtilia ad id quod dictum est . videtur autem qui sic definit partes, toti easdem dicere esse.Maxime autem accōmodatæ fiunt orationes,in quibuscunq; manifesta partium est cōpositio, quemadmodū ī domo, & in cæteris talibus: manifestū enim qm̄ cum sint partes, nihil prohibet totum non esse : quare non idem partes toti. Si autem non hæc,sed quod ex his est dixit

88. Locus Declauo.

A xit id eſſe quod definit, primũ quidem conſiderandũ, ſi non natum eſt quippiam vnũ fieri ex ijs quæ dicta ſunt. Quædam.n. ſic ſe habẽt adinuicem, vt nihil ex eis vnum quippiam fiat: vt linea & numerus. Amplius, ſi definitum quidem in vno aliquo natum eſt primo fieri, ex quib⁹ autem dixit ipſum eſſe, non in vno prĩo nata ſũt fieri, ſed vtrũque in vtroq;. Nam manifeſtũ qm̃ non erit ex ijs illud: in qbus enim partes, & totũ neceſſe eſt

B ineſſe, quare non in vno totum primo eẽ, ſed in pluribus. Si aũt & partes, & totũ in vno aliquo primo, conſiderandũ ſi non ĩ eodem, ſed in altero totum, & in altero partes. nam in quo totũ, in illo & partes eſſe videntur. Rurſum, ſi cum toto corrumpuntur partes. Econuerſo enim oportet accidere, partibus corruptis totũ corrumpi, toto vero corrupto, non neceſſe eſt & partes corrumpi. Aut ſi totum quidẽ bonum, vel malum, partes aũt neutræ, aut econuerſo, partes quidẽ bonę, vel malæ, totum aũt neutrum. Nam neq; ex neutris poſſibile bonum quippiam, vel malum fieri, neq; ex bonis vel malis neutrum. Aut ſi magis quidẽ alterum bonũ q̃ alterum malũ: quod autem ex his, non magis bonum q̃ malum. Vt ſi imprudẽtia ex fortitudine & falſa opinione, magis enim bonum fortitudo, q̃ malũ falſa opinio: oportet ergo & quod ex his eſt, ſequi illud, qđ magis eſt, & eẽ vel ſim plr bonũ, vel magis bonũ q̃ malũ. An hoc quidẽ non neceſſariũ: niſi vtrunq; ſit p ſe bonum vel malũ? multa. n. affectiuorũ p ſe quidẽ nõ ſunt bona, mixta aũt quibuſdã, fiũt bona: aut ecõuerſo vtrunq; quidẽ bonũ, mixta aũt, malũ, vel neutrum: maxime aũt manifeſtum quod nunc dictum eſt in ſalubribus & morbificis. nã quædam medicamentorũ ſic ſe habent, vt vtrunque quidem ſit bonũ: ſi autẽ vtraq; dentur mixta, malum. Rurſum,

E ſi quod ex meliore & peiore eſt, nõ eſt totũ peiore quidẽ meli⁹, meliore aũt peius. An neq; hoc neceſſarium, niſi per ſe ſint ex quibus componitur, bona? nam in ijs, quæ non per ſe ſunt bona, nihil prohibet totũ non fieri bonum: vt in ijs, quæ modo dicta ſunt. Amplius, ſi cognomine eſt totũ alteri: non oportet enim, vt neq; in ſyllabis: nulli enim elementorum ex quibus componitur, ſyllaba cognominis eſt. Amplius ſi nõ dixit modũ cõpoſitionis.

F Non enim ſufficiẽs eſt ad cognoſcendum, q̃ dicat, ex his: nã non quod ex his, ſed quod ſic ex his, eſt cuiuſq; compoſitorũ ſubſtantia, vt in domo: non.n. ſic quolibet modo componantur hæc, domus eſt. Si autem hoc cũ illo aſſignauit, primum quidem dicẽdũ q̃ hoc cum illo, aut hoc & illud dicit, aut quod ex illis. Nam qui dicit mel cũ aqua, vel mel & aquã dicit, vel qđ ex mel

D Dubitatio

89. Locus Declaratio.

90. Locus declaratio.

91. locus Declaratio.

92. Locus Declaratio.

93. Locus Declaratio.

94. Locus Declaratio.

95. locus Declaratio.

96. locus Declaratio.

97. locus declaratio.

ls &

G le & aqua: quare si cuilibet eorũ quæ dicta sunt idem confitebit esse hoc cum illo, eadem conueniet dicere, q̃ quidem ad vtrunque horum pri⁹ dicta sunt. Amplius, diuidenti quoties dr̃ alterum cum altero, considerandũ si nullo modo hoc cum illo. Vt si dicitur alterum cum altero, aut vt in aliquo eodem susceptiuo, vt iustitia & fortitudo ĩ anima, aut in loco eodem, aut in tempore eodem: nullo autem modo verum sit quod dictum est in his, manifestum est, q̃m nullius erit assignata definitio, eo ꝙ nullo modo, hoc cum illo est. Si autem diuisio quoties dicitur alterum cum altero, verum erit in eodẽ tempore vtrunq; esse, considerãdum si contingit non ad eundẽ vtrunq; dici finem. Vt si fortitudinem definiuit audaciam cum recta intelligentia: contingit. n. audaciam quidem habere spoliandi, rectam autẽ intelligentiã circa salubria, sed nondũ fortis qui in eodem tempore cum illo I hoc habet. Amplius, si & ad idẽ ambo dicuntur: vt ad medicatiua. Nihil. n. prohibet & audaciã quandam, & rectam intelligentiam habere ad medicatiua, attamen nec si fortis, qui hoc cum illo habet: neq; enim ad alterũ eorum vtrunq; oportet dici, neq; ad idẽ quodcunq; sit, sed ad fortitudinis finem, vt ad præliorũ pericula: aut si quid magis est illius finis. Quædam autem sic assignatorum, nullo modo sub dictam cadunt diuisionẽ: vt si ira K tristitia est cum opinione parui pẽdendi: nam quod propter huiusmodi opinionem tristitia fit, hoc vult indicare: propter hoc autem fieri aliquid, nõ est idem ei quod est hoc quidem cum illo esse fm vllum dictorũ modorum. Rur um, si horum compositionem dixit totum: vt animę & corporis compositionem animal. Primum quidem considerandum, si non dixit qualis cõpositio: vt si carnem definiens, L aut os, ignis, & aeris, & terræ dixit compositionem: non. n. sufficit compositionem dicere, sed q̃ & qualis determinandũ: non. n. quolibet modo compositis his caro fit, sed sic quidem compositis, caro, sic vero os. Videtur autem neq; esse omnino compositioni idem neutrum eorum, quę dicta sunt: nam compositioni oĩ dissolutio contraria, dictorum autem neutri, nihil. Amplius, si sit est verisimile omne cõpositum compositionẽ eẽ, vel nullum: animalium autem vnum- M quodq; cũ sit compositum, non est cõpositio, neq; profecto aliorum compositorum vllum cõpositio erit. Rursum, si similiter in aliquo nata sunt esse cõtraria definiuit autem per alterũ, manifestum q̃m non definiuit. Si autem nõ ita est, plures accidet eiusdem definitiones esse: qd. n. magis qui per hoc, q̃s qui per alterum definiens dixit? eo ꝙ sit vtraq; nata sunt fieri in eodem.

98. Locus Declano.

H

99. locus. Declatio.

100. locus Declatio.

101. locus Declatio.

102. locus declatio.

103. Locus Declatio.

Talis

A Talis autem animæ ẽ definitio, ſiquidem eſt ſubſtantia diſcipli
104. locus Declaratio. næ ſuſceptiua: nam ſimiliter & ignorantiæ eſt ſuſceptiua. Opor tet autem ſi non ad totã habeat aliquis argumẽtari definitionẽ, eo ꝙ non nota ſit tota, ad aliquã partium argumentari ſi ſit nota & non bene aſſignata appareat: nam parte interempta, & tota
105. locus Declatio. definitio interimitur. Quæcun que autem obſcuræ ſunt defini tionum emendãti, & confirmã-
B ti ad manifeſtandum aliquid, et habendum argumentum, ſic cõ ſiderandum. Neceſſe eſt enim reſpondentem aut ſuſcipere quod ſumptum eſt ab interrogante, aut eundem declarare, quid te-
106. locus Declatio. mere eſt oſtẽſum a definitione. Amplius, quemadmodum ĩ cõgregationibus ſolent legem inducere, & ſi ſit melior quæ ĩducitur, interimit anteriorẽ, ſic & in definitionib⁹ faciendũ, & definitio alia ſerẽda. Nam, ſi appa-
C ret melior, & magis manifeſtũ quod definitur, ꝑſpicuum qm̃ interempta erit q̃ poſita eſt, eo
107. locus Declatio. ꝙ non ſunt eiuſdem plures defi nitiones. Ad oẽs autem definitiones non minimũ elementum ad ſeipſum, ſolerter definire, poſitũ, aut ãpte dictũ terminũ aſſumere. Neceſſe eſt enim velu tiad exẽplar cõſiderantẽ, & qđ minus ẽ ĩs q̃ oportet hr̃e definitionẽ, & qđ appoſitũ eſt ſupflue inſpicere, vt magis argumẽtis abundemus. q̃ igit̃ circa definitiones ſunt intantũ dicta ſint.

Sermo de Locis definitionum ipſorum cõ- D
poſitorum. Cap. 3.

IN definitionibus autem rerũ cõpoſitarum ex partibus accidit error, qñ completæ ponuntur ſuę partes in ipſarum definitionib⁹ aliquo modo, aut qñ definiretur totum, ꝙ ſit tale & tale, hoc eſt, ſuæ partes abſque additione alicui⁹ rei vltra hoc, aut ꝙ definiatur totum, ꝙ ſit ex tali & tale, hoc ẽ ex parte tali & tali, aut ꝙ ſit pars talis cum parte tali. Exemplum primi eſt, vt qui definiret domum, ꝙ ſit lateres & lapides, & ꝙ na uis ſit lignum & claui & tabulæ & cordæ: ille.n. qui domus definitionẽ E
complerer, hoc modo omitteret reſiduam dignam rerum, quæ debent ferri in definitione, ſ. ipſam compoſitionem, qua domus eſt domus, & nauis eſt nauis: & quicqd poſſet dici de errore illius, qui poſuit ꝙ partes ipſæ eædem ſint, ſicut eſt ipſum totũ ſibi abſq; additione alicuius rei vltra illas, conferret ad deſtructionem talium definitionum. Et ſiꝛ fit, quãdo non ſit conditionis totius, ꝙ fiat ex compoſitione partium, ſed ex cõgregatione ipſarum: qñ enim quis in illius definitionem omitteretex plicare dictionem congregationis, F
hinc eueniret ꝙ duo contraria ineſſent vni ſubiecto. v.gr. qui diceret ꝙ ſeptem ſint tria & quatuor, quia niſi dicat aggregarum ex tribus & quatuor, poſſet putari ꝙ ipſemet idem ſeptenarius eſſet par & impar. Verũ tamen non eſt vis huius loci in his rebus, ſicut eſt eius vis in rebus compoſitis: qñ enim intelligeretur ſenſus illius, qui definiret ſeptenarium, ꝙ ſit trinarius & quaternarius, iam definiret.

Qui vero definiret totum, ꝙ ſit

tale

G tale & tale, cõtingeret illi error multifariam: primo, quia illæ partes essent ex illis, quæ componunt, aut q̃ complicant, adeo q̃ ex illis fiat ipm totum. prout fieret si quis definiret superficiem, q̃ sit ex linea & numerorum, nam ex linea & numero nõ componitur supficies: aut sicut qui definiret corpus, q̃ sit compositum ex partibus indiuisibilibus, & ex indiuisibilibus nequeat componi diuisibile. Secundus autem modus est, q̃ illæ partes insint vni subiecto, & si hæ partibus sibi ipsis sint, tñ non sunt partes: exempli gratia, vt qui definiret iram, q̃ sit composita ex cogitatu & desiderio vindictæ: subiectum enim cogitatus non est subiectum iræ in ipsa anima. Et tertius modus est, q̃ illæ partes corrumpant ad totius corruptionem: res enim, qua expedit esse partes, est contra hoc, hoc est, q̃ totum corrumpatur ad ipsarum corruptionem, non q̃ ipsæ corrumpantur ad ipsius totius corruptionẽ, q̃n enim corrumpitur domus, non corrumpuntur lapides, neq; lateres: q̃n autem corrumpuntur lapides & lateres, corrumpitur ipsa domus necessario. Quartus autẽ modus est, I q̃ totum sit bonum aut malum, & partes non sint ita, aut res sit è contra: hoc est, q̃ partes sint bonæ, aut malæ, & totum non sit huic connexum: impossibile est enim, q̃ totum sit bonum aut malũ, & partes non sint ita, aut q̃ partes sint bonæ aut malæ, & totum non sit ita. Et iterum, si vna partium fuerit altera melior, & altera minus bona, totum compositum ex illis est melius minus bona, & minus bonũ meliori. Et ait Aristo. hîc locus verax est, q̃n bonum & malum sumit de toto & partibus prout sese, q̃n vero sumerent p accidens, nihil prohiberet totum esse bonum, & partes esse malas, prout est dispositio compositorũ in medicina, aut dispositio est contra hoc, q̃ simplicia iuuẽt, & aggregatum sit noxiũ: & sic est dispositio ciborum, vt ferè de congregatione piscis & lactis. Et sic non est remotum q̃ totũ sit cõpositum ex quadam re meliori altera, & reliqua re minus bona, & totũ sit melius melioti, & minus malum malo. Quintus autem locus est, q̃ nomen totius non conueniat nomini partis, & hic quidem proprius est L totiæ therogeneo, prout est domus, cuius nomen non absoluit de eius partibus, totius vero, quod est homogeneum, nomẽ ipsius conuenit partibus: nomen enim partium aquæ est aqua, & nomen partium carnis est caro, & partiũ sanguinis ẽ sanguis.

Tertia vero acceptio, qua totum definiret, est, q̃ totum sit tale cũ tali, vt diceret, q̃ ensis sit calibs cũ lampade, aut qui diceret, q̃ oxymel sit mel cum aceto: inuit enim acceptioni cõtingeret error ex modis, quos narrauimus in prima & secunda acceptione, & huic superaddat q̃d nũc M dicemus: dicere enim q̃ ipsum sit tale cum tali, est verax in rebus, quatũ subiectum est vnum, prout sunt diuitiæ & iustitia, & fortitudo, q̃ sunt in vno loco, aut q̃ eueniunt ex vno: q̃n ita q; dicimus, q̃ hoc sit cũ hoc, aut non sit vllo horum triũ modorum; non fit hic vera definitio. v. g. qui definiret iram q̃ sit cõtristatio cum cogitatu, quia contristatio & cogitatus non sunt in vno susceptiuo de partibus ipsius animæ, neq; similiter vno tempore: ex quo cogitatus præcedit contristationem.

Si

A Si autem acceptio fuerit vno horum trium modorum, aut omnib⁹, expedit ꝙ cõsideremus, an duæ partes non dicant in comparatione ad aliam rem, & si res ita sit, ꝙ ex hoc positum non sit verum. v.g. qui definiret fortitudinem ꝙ sit solertia cũ cogitatu. Si nos cõcederemus, ꝙ fortitudo & cogitatus sint in vno susceptiuo, & vno tempore, & vno loco, contingit huic controuersia & fallacia, qm̃ dñr ī comparatione ad vnã eãdem rem: posset enim aliquis vir, cui esset solertia ad luxuriam, & verus cogitatus circa res agentes sanitatem, non sufficere ei etiam hoc, ꝙ B concedamus ex controuersia, ꝙ sumant duæ partes in comparatione vnius eiusdem rei, nisi hæc res sit finis ipsius definiti. v.g. qui definiret fortitudinem, ꝙ sit solertia, cum cogitatu vero circa vnam eandem rẽ, prout sunt res medicinales, non definiret fortitudinem, sed diceret, ꝙ sit solertia cum cogitatu circa bellum, quod est finis fortitudinis. Et aliqñ erratur circa orationem, quæ ꝓfertur in definitione, ꝙ sit tale cum tali, & intelligitur per id, quod dr̃ cũ tali, ipsa causa, expediret autem di- C cere in illi⁹ definitione ꝙ sit tale ꝓpter tale, gratia exempli, qui definiret iram, ꝙ sit contristatio cũ imaginatione, quia imaginatio est causa contristationis, non ꝙ sit cum contristatione. In his itaq; occurrit error ex duabus partibus, aut ꝙ nõ ꝓferant partes prout conuenit, aut ꝙ omittatur modus compositionis illarum. Et aliqñ errat qui profert cõpositionem, qm̃ non sumeret in definitione quæ compositio est ꝓpria huic rei definitæ. vt qui dixerit, ꝙ aĩal sit compositũ ex corpore, & anima, & ꝙ caro & ossa sint composita D ex aqua & aere & igne & terra, & nõ dixit, q cõpositio sit compositio animæ & corporis in animali, neq; dixit, q compositio sit cõpositio quatuor elementorum in carne & ossibus: compositio enim vnius istorũ non est compositio alterius: aliud autem est vnum secundũ se, qñ cõponitur differentibus compositionibus, & fiunt differentia entia, vt qñ lapides componunt vna specie compositionis, & fit domus, & qñ cõponunt alia specie compositionis, & fit aceruus: & vl̃r sic compleuimus definitionem rerũ, q est compositio talis, aut talis, fin ꝙ dicere compositionem ponatur vice genetis & perfecte aut corrupte, quia cõpositio nõ verificat, quod sit genus vllius compositionis: compositioni enim est contrarium illi⁹ quæ est dissolutio. Hæc autem composita, quæ descripsimus, non habent contrariũ: hæc itaq; est summa locorum, quæ referuntur in definitionibus compositorum, & iam expedit nobis ꝙ hinc procedam⁹ ad tractatum locorũ de finitionũ cõiuni oĩbus ꝓdicamẽtis.

E

INitium autem horum locorum est consideratio ex parte tẽporis, qñ tempus in definitione & definito nõ significaret vnã rem: notum enim est, ꝙ qui compleret definitionem hoc modo, non faceret conuenire illi ipsum definitum. & hoc q- dem primo fit duobus modis, quorum vnus est, ꝙ definitum sit æternum, & definitio significet quoddã tempus. vt qui definiret animal immortale, ꝙ esset animal, quod non corrumpitur nunc, non est illius inditium pro eo quod erit in futurũ neq; pro eo quod fuit in præterito,

F Sermo de locis definitionum cõib⁹ oib. ꝓdicamẽtis.

aut

G aut ꝙ definitum ſignificet aliquod tempus, & definitio ſignificet aliud temp⁹, vt qui definiret timorē ꝙ ſit cogitatus de bono & malo: timor enim ſignificat de tempore futuro & cogitat⁹ boni & mali aliqñ ſit de eo quod eſt tribus temporibus, ſ. p̄ſenti, præterito & futuro: & ſiſr qui definiret poſſibile, ꝙ ſit, quod põt eſſe & poteſt non eſſe: poſſe enim ſignificat futurũ, & dicere ꝙ põt eſſe, & poteſt non eſſe, verificat⁹ ꝙ p̄dicetur pro tempore præſenti.

Secundus autē locus eſt, ꝙ ſit aliqua res, in qua magis ſit diſpoſitio,
H quæ definiri intenditur, q̃ ſit in definitione. vt qui definiret iuſtitiã, ꝙ ſit poteſtas, qua vir queat æqualiter diſtribuere, aut eligat diſtribuere æqualiter: hic enim eſt maioris iuſtitiæ, q̃ ille, cuius eſt poteſtas abſq; electione: exceſſus. n. ſunt ſm voluntatem & electionem.

Tertius autem locus eſt, ꝙ definitum ſuſcipiat magis & minus, & definitio non ſuſcipiat illa, & contra hoc, ſ. ꝙ definitũ non ſuſcipiat magis & minus, & definitio illud ſuſcipiat. v g. qui definiret fruitionē, ꝙ ſit diſpõ maxime laudabilis: fruitio
I enim ſuſcipit magis & minus, & diſpoſitio maxime laudabilis non ſuſcipit hoc. Et iterum, ſi vtraq;, i. definitio & definitum ſuſcipiant magis & minus, ſed non ſimul, illa non eſt definitio. v. gr. qui definiret amorē ꝙ ſit deſiderium coitus, ex eo quòd amor & deſiderium coitus ſuſcipiãt magis & minus, ſed non ſuſcipiunt hoc ſimul: cuius enim amor intẽditur, remittitur eius deſiderium coitus, & è contra, cuius deſideriũ coit⁹ intenditur, illi⁹ amor remittit᷑, ſicq; non ſuſcipiunt magis & minus ſiſ.

Quartus autem locus eſt, qñ quis K
poneret duas res, quæ conuenirent in vna diſpoſitione & differrent ſm magis & minus, & definitio cõplens hanc diſpoſitionem conueniret rei, cui ſm minus eſt hæc diſpoſitio, illa non ꝑficit. prout qui definiret ignē, ꝙ ſit ſubtiliſſima pars omnium corporum, illa non compleret illius definitionem, quia flãma dignior eſt nominis ignis, q̃ lampa, & ignitas eſt magis in illa: dicere autem ſubtiliſſima pars corporum, e contra magis proprium eſt definitioni lampadis, q̃ definitioni flammæ.

Et quintus loc⁹ eſt, ſi fuerint duę L
res, quæ conueniant in aliqua diſpoſitione ſm vnam proportionem, definitio huius diſpoſitionis non ineſt illis vno ſimili modo. prout qui definiret colorem ꝙ ſit primum ſenſibile viſus, nõ proferret definitionē, vt conueniret: color enim prædicat᷑ de albo, ſicut prędicatur de nigro, & illa ſunt duarum ſpecierum: definitio autem, quæ illam compleuit, eſt magis propria albo q̃ quæ nigro ipſam compleuerit.

Sextus autem locus eſt, ꝙ proferat in definitione duas res oppoſitas aut quarum vis ſit vis contrariorũ, M
& in illa vtatur dictione, aut v. gr. q definiret bonũ, quod ſuaue ẽ apud viſum, aut apud auditum, & ens, qđ ſit, cuius cõſuetudinis ſit agere, aut pati, id enim quod intelligit᷑ per dictionem aut, ſequitur error & corruptio in definitione: nam, ſi illius intellectus eſſet ſeparari vnam rem ab altera, non coincidentia, cui īpoſita eſt hæc dictio in arabico idiomate, contingeret huic, ꝙ vna res eſſet bona & non bona, & ens & non ens, qñ bonum apud auditum eſt non-

bonum

A bonum apud viſum: & ſi fuerit vna eadem res, quod bonum eſt apud auditum, eſt non bonum apud viſum, & ex quo vtroque vtitur in definitione, cõtingeret hinc, quòd res ſit bona, & non bona, quanquam maiori parte commonſtratur hæc res in rebus oppoſitis. prout qui definiret præmiſſam, ꝙ ſit ſignificatũ affirmatum aut negatum: ſi autem intelligeremus ex dictione, aut ipſam copulationem, & ille eſt intellectus voci copulationis in idiomate arabico, euenit huic ꝙ non verificetur definitio de rebus, quibus ineſt
B altera duarum diſpoſitionum, prout dicimus, ꝙ ſit, quod agit aut patitur, qm̃ hæc definitio non verificat de materia prima: illa enim patitur, & non agit, & ſimiliter non eſt verax de corporibus cœleſtibus, quia agunt, & non patiuntur.

Septimus autem locus eſt, ꝙ in definitione prolatæ ſint res æquiuocæ, & putetur, ꝙ hoc nomen ſit æquiuocum, & ꝙ id, quod ſignificat nomen & definitio, ſit vnum idem, res autem nõ eſt ſic. & hic error aggreditur definitionem altero duorum modorum, quorum vnus eſt, ꝙ illis
C duabus rebus nomine æquiuocis patum deſit, ne inueniatur quoddam accidens commune. verbi gratia, quia nomẽ canis abſoluitur de animali noto, & de quadam ſecta arabum nominis æquiuocatione, & ſi illi poſita ſit hæc definitio, ꝙ ſit corpus nutribile ſenſitiuum, iam prolatum eſſet quid commune cani, quod eſt animal, & cani, quod eſt ſecta Arabum, ſed non eſt prolata definitio canis veri, neque definitio ſpeciei hominum, qui canes vocantur: ſecũdus autem modus eſt, ꝙ partes definitionis ſint nomine æquiuo
D ce, ſicut eſt diſpoſitio nominis ipſi⁹ definiti, & putetur propterea ꝙ protulerit de illo veram definitionem, & ꝙ id, quod ſignificat nomen & definitio ſit vnum. verbi gratia, qui definiuit rem ſanitatis, ꝙ ſit diſpoſitio ad ſanitatem, ſicut diſpoſitio iuſti: dicere enim diſpoſitionem iuſti, eſt nomen æquiuocum, prout dicere ſanitatem etiam eſt nomen æquiuocum, & ſimiliter qui definiret lucem, quòd ſit res qua inuenitur rei veritas.

Octauus locus eſt, ꝙ definitio poſuerit ipſum definitum vnum notum, & ipſa definitio ſit dubia, an ſit, aut non ſit ens. verbi gratia, vt q̃ definierit ꝙ albedo ſit color igni miſtus: albedo enim eſt nota eſſe, definitio autem, quæ eſt color igni miſtus, aut eſt dubia, aut impoſſibilis, quoniam non permiſceretur accidẽs ſubſtantiæ: & ſimiliter qui definierit locum ꝙ ſit vacuum pleni: locus enim eſt notus eſſe, vacuum autem eſt dubium, aut impoſſibile: & ſimiliter qui definiret tyle, ꝙ ſit corp⁹ nõ habens qualitatem: corpus enim huiuſmodi eſt impoſſibile eſſe.
E

Nonus autem locus eſt, ꝙ definitio cõueniat rebus maxime æſtimationis huius rei, & non omnibus rebus, quæ ſunt in illa, vt qui definiret hominem, ꝙ eſſet animal philoſophicum: hoc enim eſt verax de optima ſpecie hominum: & ſimiliter qui definiret rem publicã ꝙ ſit q̃ ſua ſtatua facit maxime commendãda: definiuit equidem optimam rem publicam, non omnem rẽ publicam: & ſimiliter eſt qui definiret Medicum ꝙ ſit quem non lateat de medicamine, quo ipſum medetur
F

G aliqua res, quam decernit ars Medica: hæc enim definitio quasi nõ est verax de Hippocrate & Galeno, tanto fortius de aliis. Hæc itaq; sunt loca communia oĩbus prædicamẽtis.

Sermo de locis definitionũ rerũ, quas significant per orationẽ cõpositã vice noĩs simplicis, hoc é, qñ fi est illis nomẽ simplex,

PRimus autem horum locorum est, ꝙ consideremus partes definitionis sumptas in compositi definitione, & si abstulerimus vnã partem ab altera duarum partium definitionis ipsius compositi, non remanet residua oratio definitio conueniens alteri rei, & illa non esset definitio. verbi gratia, qui definierit lineam rectam, ꝙ sit vltimum superficiei, cuius mediũ non occulit duo extrema: quando nãq; auferres ab hac oratione vltimum superficiei, quæ erat pars definitionis lineæ rectæ, & dicis cuius medium non occulit duo extrema, non est definitio omnium linearum rectarũ, ex quo lineæ infinitæ non est medium, neque extrema.

H prout dicimus, angulum planũ & lineã rectam, & corpꝰ quantum.

Secundus locus est, ꝙ proferatur oratio composita vice nominis simplicis illi æqualis: qui enim sic ageret, non definiret, sed commutaret nomen pro nomine, vt qui proferret nomẽ simplex pro nomine simI plici, non definiret. verbi gratia, vt qui definiret in lingua Arabica leonem furientem, ꝙ sit leo prauꝰ, siue latine tunicam nigram, ꝙ sit colobium atrum, & eo magis, quando non proferret nomen notius, q̃ sit oratio illa, vt qui definiret lapidem album, ꝙ sit lapis niueus: album. n. notius est q̃ niueum.

Tertius locus est, ꝙ cũ cõmutatione orationis cum oratione non seruaret vnam eandem rationem, vt qui diceret vice scientiæ speculatiuæ, ꝙ sit opinio scientifica: opinio enim non significat id, quod significat ipsa scientia, nec ipsarum significatio est vna, & cum hoc significat differentiam, quæ est, dum dicimus in genere, speculatiuum, & ille dicebat scientificum. K

Quartus locus est ꝙ relinquant quædã nomina, quæ sunt vt dictiones in definitione, & aliqua alia permutentur, & quod omittitur sit notius, quæ est dictio significans genꝰ, & quod commutatur sit ignotius, quę est dictio significans differentiam, quia ille non proferret oratione illius vice, quę largiatur naturam differentiæ, nisi dictionem simL plicem, vt qui definiret numerum parem, ꝙ sit habens medium: dicere enim medium verax est de quantitate continua, & discreta: si autem adderet in definitione medium numerale, esset definitio perfecta, & vice dictionis simplicis proferret orationẽ: & huic simile fecit Euclides In definitione anguli plani, quãdo dixit, ꝙ sit agonus, qui fit ex cõcursu duarum linearum nõ recte se incidẽtium in æqua superficie. Et hoc fortior est ꝙ obseruetur dictio significans differentiam, & permutetur dictio significãs genus: sicq; obM seruaretur latentius, & commutaretur manifestius.

Hęc sunt loca definitionum, quę inseruimus ordine quo ea inseruerunt Theophrastus & Themisti, ex quo hic magis subintrat ordinem artificiosum & fit facilioris commemorationis.

Arist.

ARISTOTELIS TOPICORVM

LIBER SEPTIMVS,

SVMMA LIBRI.

De locis Eiuſdem, & Diuerſi, deq; locis conſtructionis, & deſtructionis prædicatorum.

De Eodem & Diuerſo loci. Cap. 1.

2. locus Declatio.

B

VTrum autem idem an diuerſum ſecundū proprīſsimum eorū, qui dicti ſunt de eodē, modorū, dicēdū: dicebatur autē proprīſsime idē, quod numero vnum conſiderādū autē ex caſibus, & cōiugatis, & oppoſitis. Nā ſi iuſtitia idē ē fortitudini, et iuſtus forti, & iuſte fortiter. Similiter autē & in oppoſitis. Nam ſi hæc eadem, & oppoſita his, eadem ſecundum quālibet dictarū oppoſitionū. Nihil enim differt hoc

2. Locus. Declatio.

C

vel hoc modo oppoſitū ſumere, eo ꝙ idē eſt. Rurſum, ex effectiuis, & corruptiuis, & generationibus, & corruptionibus, & omnino ex ḡs quę ſimiliter ſe habēt alterū ad alterū. Nā quæcunque ſimpliciter eadē, etiā generationes eorū & corruptiones eædē, & effectiua, & corruptiua. Conſiderandū autē & quorū alterū, maxime dicitur quoduis eſſe, ſi & alterum ipſorum ſecundum idem maxime dicitur. Sicut Xenocrates beatam vitam, & ſtudioſam aſsignauit eandem, eo

3. locus declatio.

4. locus. Declatio.

quod omnium vitarum, maxime eligenda ſtudioſa, & beata: vnum enim maxime eligēdum, & maximū. Similiter & in alīs huiuſmodi. Oportet autē vtrumque vnū numero eſſe, quod dicitur maximum, & maxime eligendum: ſi autem non, non erit oſtenſum quod idem. Non neceſſariū enim ſi fortiſſimi Græcorum ſunt Peloponneſii, & Lacedæmonīj, eoſdē eſſe Peloponneſios Lacedæmonīos, eo quod non vnus numero Peloponneſius, & Lacedæmonius, ſed con-

D

E

tineri quidem alterum ab altero neceſſarium, vt Lacedæmonīj a Peloponneſiis: ſi autē non, accidet ſeipſis inuicē eſſe meliores, ſi non cōtinentur alteri ab alteris: neceſſe eſt enim Peloponneſios meliores eſſe quam Lacedæmonios, ſi nō cōtinētur alteri ab alteris, nā omnibus reliquis ſunt meliores. Similiter autē & Lacedæmonios neceſſe eſt meliores eſſe Pelopnnneſiis, nā & iſti omnibus cæteris ſunt meliores, quare ſeinuicē meliores fiunt. Manifeſtū ergo, quoniā vnū numero eſſe oportet quod optimū et maximū dicitur, ſi debeat ꝙ idem ſint oſtēdi, propter quod Xenocrates non idem aſsignauit: non enim vna numero beata, & ſtudioſa vita: quapropter nō neceſſariū eandē eſſe, eo ꝙ ambæ maxime eligendæ, ſed altera ſub altera. Rurſum, conſiderandum ſi cui alterū idē, & alterum. nam ſi non ſunt ambo eidem eadem

F

9. locus. Declatio.

G manifeſtum qm̃ nec ſibĩ nuicẽ. Amplius autẽ, ex ĩs quæ his accidunt, & quibus hæc accidũt, conſiderandũ. Nam quæcunq; alteri accidunt, & alteri oportet accidere, & quibus alterũ eorũ accidit, & alterum eorũ oportet accidere: ſi autem aliquid horũ diſſonet, dilucidum quoniam non eadem. Videndũ autẽ & ſi non in vno genere prædicamenti vtraq;, ſed hoc quidẽ quale, illud autẽ quantũ, vel ad aliquid indicet. Rurſum, ſi genus vtriſque non idẽ, ſed hoc quidem bonũ, illud autem malum: aut hoc quidem virtus, illud autẽ ſcientia. Aut ſi genus quidem idem, differentiæ autem non eædẽ de vtroq; prædicantur: ſed de hac quidem qm̃ contemplatiua ſciẽtia, de illo autem qm̃ actiua: ſimiliter autẽ & in alĩs. Amplius autem ex magis, ſi hoc quidem ſuſcipit magis, illud autem non: aut ſi ambo ſuſcipiunt quidem, nõ ſimul aũt. vt q magis amat, non magis concupiſcit venerẽ: quare non idem amor, & concupiſcentia veneris. Amplius, ex appoſitione: ſi idem vtrunq; appoſitum, non facit idem totum. Aut ſi eodem ab vtroq; ſublato, quod relinquũtur eſt alterũ. Vt ſi duplum dimidĩ, & multiplũ dimidĩ idem dixerit eſſe: ſublato enim ab vtroq; dimidio, reliqua idem oporteret ĩdicare: nõ indicant autẽ, nam duplum & multiplum non eadẽ ſignificat. Conſiderandum autem non ſolum ſi iã aliquid accidit impoſſibile per poſitionem, ſed & ſi poſſibile ſit ex ſuppoſitione exiſtere. Quẽadmodũ ĩs, qui vacuũ, & plenũ aere, idem dicunt eſſe: nã manifeſtũ, qm̃ ſi exeat aer vacuũ quidem non minus, ſed magis erit, plenũ autẽ aere non amplius erit, quare ſuppoſito aliquo ſiue vero, ſiue falſo (nihil. n. refert) ſi alterum interimitur, alterũ autem non, profecto non idẽ ſunt. Vniuerſaliter autem dicendo ex ĩs, quæ quouis modo de vtroq; prædicantur, & de quib⁹ hæc prædicantur, cõſiderandũ ſi alicubi diſſonent. Nam quæcunq; de altero prædicantur, & de altero prædicari oportet, & de quibus alterum prædicatur, & alterum prædicari oportet. Amplius, quia multipliciter idẽ dicitur, conſiderandũ, ſi ſecũdũ alium aliquẽ modũ eadẽ ſunt. Nã ſpecie, vel genere eadẽ, non neceſſe eſt numero eadẽ eſſe. Cõſideramus autẽ vtrũ ſic eadem, an non ſic. Amplius, ſi poteſt alterũ ſine altero eſſe. non erit. n. idem ad idem: igitur loci tot dicuntur. Palam autẽ ex ĩs, quæ dicta ſunt, qm̃ omnes qui ad idẽ ſunt deſtructiui loci, & ad termiñ vtiles ſunt: quemadmodum prius dictum eſt. Nam, ſi nõ idẽ indicet & nomen, & oratio, manifeſtum, qm̃ non erit definitio aſſignata oratio. Conſtructiuorum autem locorum nullus vtilis ad terminum. Non enim ſufficit oſtendere idem quod ſub ora-

6. Locus. Declatio.
7. Locus. Declatio.
8. Locus. Declatio.
9. locus. Declatio
10. Locus. Declatio.
11. Locus. Declatio.
12. Locus. Declatio.
13. locus. Declatio
14. locus. Declatio
15. Locus. Declatio.
16 Locus Declauo.
17. locus declatio.

H I K L M

A oratione,& nomine eſt ad conſtruendū quoniã definitio, ſed & alia oportet omnia habere, q̃ præcepta ſunt,definitionẽ,interimere igitur definitionem ſic, & per hæc ſemper tentandum.

18. locus. declatio. Si autem conſtruere volumus, primum quidem ſcire oportet, qm̃ nullus, vel pauci diſputantium,terminum ſyllogiſmo colligunt,ſed omnes principium, quod tale eſt accipiunt. Vt qui

19. locus. declatio. circa geometriam, & numeros, & alias huiuſmodi diſciplinas.

B Deinde quoniam exacte quidẽ alterius eſt negocij aſſignare, & quid eſt terminus, & quomodo definire oportet, nunc autẽ quãtum ſufficit ad præſentem vtilitatem,tantum ſolum dicẽdum, quoniam poſſibile fieri definitionis,& eius quod quid eſt, eſſe ſyllogiſmum. Nam ſi terminus eſt oratio, quę quid eſt eſſe rei indicat: & oportet ea quæ in termino ponuntur, in eo quod quid eſt de re ſola prædicari:prędicantur autem ſola in eo quod

C quid eſt,genera, & differentiæ, manifeſtum, quoniã ſi quis ſumat ea,quę ſolum de re in eo qđ quid eſt p̃dicari oportet, quòd hęc habens oratio, terminus ex neceſsitate erit:non enim cõtingit aliud eẽ terminum, eo quòd nihil aliud in eo quod quid eſt de re p̃dicatur, quod igitur poſſibile eſt ex termino ſyllogiſmũ

20. ſocus. Declatio. fieri,manifeſtum.Ex quibus autem oportet conſtruere, determinatum eſt quidem in alĳs diligentius,ad propoſitam autem

D methodum ĳdem loci vtiles.Inſpiciendum enim in contrarĳs, & in alĳs oppoſitis,& totas orationes,& ſecundũ partem conſideranti.Nam ſi oppoſita oppoſitę,& eam,quę dicta eſt, propoſiti neceſſe eſt eſſe. Quoniã autẽ 21.Locus Declatio. contrariorũ plures complexiones,ſumendum eſt ex cõtrarĳs qualiſcunque maxime apparebit contraria definitio:totas igitur definitiones, quemadmodũ dictum eſt,conſiderandum. Se-

E cundum partem autem hoc pacto,primum quidem quoniam aſſignatum genus recte aſſignatum eſt. Nam ſi contrarium in 22.Locus. declatio. contrario, propoſitum autẽ nõ eſt in eodem,manifeſtum, quoniam in contrario erit, eo q̃ neceſſe eſt contraria in eodem genere,vel in contrarĳs generibus eſſe.Et differentias quidem con 23. locus declatio. trarias de cõtrarĳs arbitramur prædicari. Vt de albo & nigro, nam ille quidem diſgregatiuũ, hoc autem congregatiuum vi-

F ſus:quare,ſi de contrario contrarię prędicantur, de propoſito q̃ aſſignatę ſunt prędicabuntur: quapropter, quia & genus, & differentiæ recte aſſignatę ſunt, manifeſtum, qm̃ definitio erit, quę aſſignata eſt. An non ne- Dubitatio ceſſarium eſt de contrarĳs differentias prędicari, niſi in eodem genere ſint contraria? quorum autem genera ſunt contraria, nihil prohibet eandem differentiam de vtriſque dici, vt de iuſti

G tia, & iniuſtitia: nã illa quidem virtus, hæc autem vitium animæ. quare id, quod eſt animæ, differentia de vtriſque dicitur, eo quôd & corporis eſt virtus & vitium: ſed hoc verum, quod contrariorum, aut cõtrariæ, aut eædem differentiæ ſunt: ſi ergo de contrario cõtraria prædicantur, de hoc autem non; manifeſtum, quoniam quę dicta eſt, de hoc prædicabitur. Vniuerſaliter autem dicẽdo, ſi definitio eſt ex genere, & differentijs, ſi ſit contrarij definitio manifeſta, & quę propoſiti definitio, manifeſta erit. Nam, quoniam cõtrarium ineodem genere, vel in contrario, ſimiliter autem & differentiæ, aut contrariæ de contrarijs, aut eadẽ prædicãtur, dilucidũ, quoniã de propoſito, aut idem genus prædicabiturqd' de contrario, differentiæ autẽ contrariæ, vel omnes, vel aliquæ, reliquæ autẽ eædẽ, aut cõtra, differentiæ quidẽ eædẽ, genera vero cõtraria, aut ambo contraria, & genera & differẽtia, nã eadẽ eſſe ambo non cõtingit, ſi aũt ſecus, definitio eadẽ cõtrariorum erit. Amplius, ex caſibus, & cõiugatis. Neceſſe eſt enim cõſequi genera generibus, & terminos terminis: vt ſi obliuio eſt ſcientiæ amiſſio, & obliuiſci, amittere ſciẽtiã erit, et oblitũ eſſe, amiſiſſe ſcientiã, vno igitur quolibet eorum quæ dicta ſunt confeſſo, neceſſe eſt & reliquia confiteri. Similiter autem & ſi corruptio, diſſolutio ſubſtãtię, & corrũpere, diſſoluere ſubſtãtiã, & corruptiue, diſſolutiue: ſi corruptiuũ diſſolutiuum ſubſtãtiæ, & corruptio, ſubſtãtię diſſolutio. ſimiliter autem & in alijs. Quare vno quouis ſumpto, & reliqua omnia confiteaẽ oportet. Eſt ex ſimiliter ſe habentibus adinuicẽ. Nã ſi ſalubre eſt effectiuũ ſanitatis, & habile effectiuũ bonæ habitudinis erit, & adiutiuũ effectiuũ boni: nã ſimiliter vnũquodque eorum, quæ dicta ſunt, ad ſuum finem ſe habet: quare ſi vnius eorũ definitio eſt effectiuũ eſſe finis, & reliquorum cuiuſque ſic erit definitio. Amplius, ex eo q eſt magis & ſimiliter, quod eſt ſimiliter, quoties contingit conſtruere duas ad duo comparantem. Vt ſi magis hæc huius quã iſta iſtius definitio, iſta autem, quę minus definitio eſt, & hęc quę magis: & ſimiliter hęc huius. & iſta iſtius: ſi altera alterius, & reliqua reliquę. Vna aũt definitio ad duo comparata, aut duabus definitionibus ad vnũ, neutiquã vtilis ea, quę ex magis eſt cõſideratio. Nã neque vnam duorum, neq; duas eiuſdem definitiones poſſibile eſt eſſe. Sunt autem oportuniſſimi locorũ, & qui nũc dicti ſunt, & qui ex caſibus, & qui ex cõiugatis, quocirca & oportet maxime detinere & prõptos habere hos: vtiliſſimi enim ad plurima. Aliorũ aũt ij qui maxime ſunt communes. Nã illi maxime reliquorũ efficaciſſimi:

24. locus. Declatio.

25. locus. Declatio.

26. Locus Declatio.

27. locus. Declatio.

28. locus. Declatio.

29. Locus Declatio.

A cacisſimi: vt inſpicere in ſingula
ribus, & in ſpeciebus conſidera-
re, ſi cõueniat definitio, eo quod
vniuoca ſpecies eſt: eſt autẽ vti-
lis hic locus ad eos, qui ponunt
ideas eſſe, quemadmodũ prius
30. Locus Declatio. dictũ eſt. Amplius, ſi per meta-
phoram dixit nomen, vel idem
de eodem prędicauit vt diuer-
ſum: & ſi quis alius cõmunius
& efficax locorũ, illo vtendum.

Sermo de locis Eiuſdem & Alius, quæ referuntur in Septimo. Cap. I.

B

HAE quidem loca, vt di-
ximus, vtilia ſunt defini
tionibus: conſtruentes
enim conſtruunt aliquã
conditionem. expedit nãque quod
definitio, & id, quod nomen ſignifi-
cat, ſint vnum. Deſtruens autẽ ſuffi-
cit ei, quod deſtruat definitionem.

Vnum autem dicitur modis præ
dictis in præcedẽtibus: quorum pri
mus eſt vnius nomine ſecundum ſe,
loca autem vtilia ad hoc quæſitum
ſunt fortiora locorum cõmunium
omnibus quæſitis, pront ſunt loca
C cõiugatorum, & caſuum, & oppoſi-
torum, & generationis, & corruptio
nis, & caularum gignentium, & cor
rumpentium, & prioris, & dignio-
ris. verbi gratia in coniugatis, ſi iuſti
tia & fortitudo ſint vnę ſecundum
ſe, iuſtus & fortis eſt vnus ſecũdum
ſe. Oppoſitorum autem exemplum
eſt, ſi luſtitia & virtus ſint vnum ſe-
cundum ſe, iniuſtitia & vitium ſunt
vnum ſecũdum ſe. Et exemplum in
generatione & corruptione eſt, ſi pa
ries & palatium ſunt vna res ſecun-
dum ſe, ædificans parietẽ & palatiũ
eſt vnus ſm ſe. Et exemplum prioris D
& dignioris eſt, ſi nominatio ſit di-
gnior ꝙ ſit nomẽ q̃ quod nomina-
tur, et nominatio non ſit nomen: di-
gnius itaq; eſt ꝙ nominatũ non ſit
nomẽ. Et horũ locus eſt proprius, ſi
fuerit duæ res, quarum vtraque ſit
maior, & magis diligenda, quã vna
eadem res, illæ ſunt vna eadem res.
Cuius exẽplum eſt, quod explicue-
runt quidam vetuſtiores, quod vita
ſtudioſi ſit eligibilior omni vita. Et
in hunc locũ eſt paralogiſmus, quia
homo & animal ſunt præſtãtiſſima
generabiliũ & corruptibiliũ, & non
ſunt vnũ ſm ſe, ſed oportet ꝙ illarũ E
vna nõ ambiat alterã: ſin autẽ, vna
eſſet præſtãtior altera: hic autem lo
cus, quem Ariſto. dicit veracem in
eo ꝙ dicitur maius & præſtantius,
fit quando fuerint vnum numero.

Secũdus autẽ locus eſt, ſi fuerint
duæ res, quarũ vtraque vni rei ſunt
vnũ ſm ſe, ambæ illę ſunt vna ſecun
dum ſe. verbi gratia, ſi vinum & me
rum ſecundũ ſe vna res eſſent cum
ceruiſia, & vtraque eſſent vna res ſe
cundũ ſe, & ceruiſia & vinum ſunt
vnum ſecundum ſe, ſicque merũ &
ceruiſia ſunt vnum ſecundum ſe. F

Tertius locus eſt, ſi duæ res infe-
rant vnam rem ſecundum ſe, aut in
ferantur ex vna re ſecundum ſe, illæ
ſunt vna, ſi autem non inferant, non
ſunt vna. gratia exempli, ſi ob merũ
& vinum ſit vna res ſecundum ſe:
vtpote ipſa ebrietas, illæ ſunt vna. Et
exemplum illorum, quę inferuntur
ex vna re, eſt, vt ſi ex ſucco vuarum,
quod muſtum dicitur, ſint merum
& vinum, merum itaque & vinum
ſunt vna res.

Quartus aũt locus eſt, ſi vtraq; nõ
ſint in vno genere prędicamẽtorũ,

G nõ ſunt vnũ: & ſi genus ſit vnum, & illorum non ſint vnæ differentiæ ſecundum ſe, illa non ſunt vnum, vt differentiæ nominum non ſunt nominatorum.

Quint⁹ locus eſt, ſi vnũ ſuſcipiat magis & minus, & alterũ non ſuſcipiat, illa non ſunt vnum: & ſi ambo ſuſcipiant magis & minus, ſed non ſuſcipiunt ipſum ſiſ, vt amor & appetitus coitus, illa non ſunt vnum.

Sextus locus eſt ex appoſitione, ꝙ cõſideret. quia ſi fuerint duæ res, quarũ qñ vtraq, apponitur vni rei, non fit collectum vna res, illæ non
H ſunt vna res: & ſiſr, ſi imminuatur ab vtra illarum vna res ſm ſe, & reſidua differant, illæ non ſunt vna. exẽpli gratia, qui dixerit, ꝙ medij duplum & medij dupla ſint vna res ſecundum ſe, ſi ita eſſet, ſequeret, qñ ab vtriſq; imminueretur medium, ꝙ reſidua eſſent vnum.

Septimus locus eſt, ꝙ conſideremus duas res, quas poſueramus eſſe vnam: & ſi poſſit vna auferri, & altera remaneat, non ſunt vna. v. gr. qui poſuit aerem & vacuum eſſe vnam rem ſm ſe, quia ſi nos imaginemur ablationem aeris, poſſet eſſe vacuũ,
I immo forſitan dignus eſſet ipſm eſſe cum aeris ablatione.

De conſtructione, & deſtructione prædicatorum loci. Cap. 2.

31. Locus. Declatio. QVoniam autem difficilius eſt conſtruere, q̃ꝑ deſtruere terminũ, ex ñis, quæ poſtea dicentur, manifeſtum. Nam noſſe ipſum, & ſumere ab interrogantibus huiuſmodi propoſitiones non facile, vt quod eorũ, quæ ſunt in aſſignata oratione hoc quidem genus, K illud autem differentia, & quod in eo quod quid eſt, genus & differentiæ prædicantur. Sine his vero impoſſibile eſt definitiõis ſyllogiſmum fieri: nam, ſi quædam, & alia in eo quod quid eſt de re prædicantur, incertũ vtrũ ne quę dicta eſt, an alia eius definitio eſt, eo quòd definitio eſt oratio quod eſt indicans. Manifeſtum autem & etiam ex his, nam facilius vnum concludere; q̃ꝑ multa. interimenti quidem L ſufficit ad vnum differere: vnũ ꝙ enim quocunq; ſit, deſtruentes, interempturi ſum⁹ terminum: at conſtruenti omnia neceſſe eſt conſtruere ꝙ inſint, quę in termino ſunt. Amplius, conſtruẽti quidem vniuerſaliter ſtatuendum ſyllogiſmum, (nam oportet de omni, de quo nomen prędicari, & terminum, & etiã adhuc cõuerti, de quo orationem, & nomen, ſi debeat proprius eẽ aſſignatus terminus:) deſtruenti vero non neceſſe oſtendere M vniuerſaliter: ſufficit enim oſtẽdere, ꝙ de quopiam eorum, quę ſub nomine ſunt oratio non verificatur, & tametſi vl'e oporteat deſtruere, non tamen conuerti neceſſarium, & in deſtruendo. nam, ſufficit deſtruenti vni uerſale, oſtendere, quod de aliquo eorũ, de quibus nomen prędicatur, oño non prędicatur: at è conuerſo non neceſſarium, vt oſtendatur, ꝙ de quibus oratio non 32. Locus. Declatio. prædicatus, neq; nomẽ p̃dicet:

Am-

A Amplius etiã, ſi omni ei ineſt, quod ſub noïe eſt, at non ſoli, in terempta eſt definitio. Silr autẽ & circa propriũ, & genus ſe habet. In vtriſq; enim deſtruere q̃; conſtruere facilius eſt: de proprio quidẽ manifeſtũ, ex ijs quę dicta ſunt: nam, vt plurimũ in complexione propriũ aſsignaĩ, quare deſtruere quidẽ eſt, vnũ interimenti, cõſtruenti autem, omnia ratiocinatione colligere neceſſe eſt: penè autẽ, & reliqua oïa quæcunq; ad definitionem,
B & ad proprium conueniet dici: nam, & omni oportet quod ſub noïe eſt, conſtruenti monſtrare, q̃m ineſt: deſtruenti aũt ſufficit oſtendere vni non ineſſe: ſi vero & omni ineſt, at non ſoli, etiã ſi deſtructũ fit: perinde, ac & in definitione dicebaĩ. De genere autem, q̃m conſtruere quidem neceſſe eſt vno modo, q̃ omni oſtẽdit ineſſe, deſtruenti aũt dupliciter: nam ſiue nulli, ſiue alicui oſtenſum ſit non ineſſe, interempum eſt quod in principio. Item con-
C ſtruenti quidẽ non ſufficit, q̃m ineſt oſtendere, ſed, & q̃ñi, vt genus ineſt oſtendendũ: deſtruẽti aũt ſufficit oſtendere non ineſſe, vel alicui, vel nulli: videtur aũt, quẽadmodum in alijs, corrũpere q̃; facere facilius, ſic & in his,
33. Locus. Declatio. deſtruere q̃; conſtruere. In accidente vero vl̃ẽ quidẽ facilius deſtruere, q̃; conſtruere. Nam conſtruenti quidẽ oſtendendũ, q̃m omni, deſtruẽti aũt ſufficit oſtẽdere vni non ineſſe. Particulare vero è conuerſo, nam facilius cõ D
ſtruere, q̃; deſtruere. Cõſtruẽti 34. Locus. Declatio.
enim ſat eſt oſtendere alicui ineſſe: deſtruenti aũt oſtendendũ, q̃m nulli ineſt. Manifeſtum aũt, qua de cauſa omniũ facillimum eſt terminum deſtruere. Plura enim ſunt in ipſo data multorũ dictorũ, ex pluribus aũt citius fit ſyllſs: nam veriſimile in multis, magis q̃; in paucis peccatũ
35. Locus. Declatio. fieri. Amplius, ad terminũ qui dem contingit, & per alia argumentari, ſiue enim non propria E
ſit definitio, ſiue nõ genus quod aſsignaĩ, ſiue non ineſt aliquod eorũ quæ ſunt in definitione, interempta ſit definitio: ad alia autem neque ea, quæ ex terminis, neq; alia contingit oïa argumentari. ſola enim ea quæ ad accñs, cõia ſunt omnibus prædictis: ineſſe enim oportet vnumquodq; eorũ, quæ dicta ſunt: ſi aũt non, vt propriũ ineſt genus, nõdum interemptum eſt genus: ſilr autẽ & propriũ non neceſſariũ, vt genus ineſſe, neq; accidens, vt ge- F
nus, aut propriũ, ſed ineſſe tm̃, quare non poſsibile ex alijs ad alia argumentari, niſi in definitione ſolũ. Manifeſtũ igitur, q̃m facillimum omniũ eſt, terminũ interimere, conſtruere aũt difficillimũ: nam, & illa oportet oïa ratiocinatione colligere, & qđ inſunt quæ dicta ſunt, & q̃ genus, quod aſsignatũ eſt, quod q̃; propria definitio: & adhuc prẽter hæc q̃ indicat qđ eſt eſſe oratio: & hęc probe oportet feciſſe.

Aliorũ

G Aliorum aũt propriũ maxime hmõi. Nam interimere quidẽ facilius, eo ꝙ ex pluribus plerũq; fit. Conſtruere aũt difficillimũ, qm̃ multa oportet aſtruere, & adhuc qm̃ ſoli ineſt, & qm̃ conuerſim prædicaſ de re. Facillimum aũt omniũ conſtruere accidens. Nã in alĩs quidẽ nõ ſolũ ineſſe, ſed, & qm̃ ſic ineſt oſtendendũ: in accidente vero, qm̃ ineſt duntaxat, ſufficit oſtendere. Deſtruere aũt difficillimum eſt accidens: quia, q̃; pauciſsima in eo data ſunt: nõ enim conſignificat in accidẽte quo modo ineſt: Quare in alĩs quidẽ dupliciter interimere cõtingit, vel oſtẽdendo ꝙ nõ ineſt, vel ꝙ nõ ſic ineſt: in accidente vero non contingit interimere niſi oſtẽdendo ꝙ nõ ineſt. Loci, per quos copioſi erimus ad ſingula quæq; problematum argumentari, fere ſufficienter annumerati ſunt.

36. Locus. Declatio.

37. Locus. Declatio.

38. Locus. Declatio.

H

Sermo de locis prædicatorum vnius, & Alterius. Cap. 2.

I ET vl'r, vt ait Ariſto. expedit deſtruere loca eiuſdem, & alius ex rebus p̃dicatis de vnoquoq; illorũ quouis modo fuerit p̃dicatio, & res, q̃ de illis prædicaſ, ſi fuerint differentes ſm aliquẽ locorum, nõ ſunt vnũ. rerum enim q̃ ſunt vnæ, quicquid prædicaſ de vna illarũ, oportet ꝙ prædiceſ de altera, & de rebus, de quibus p̃dicaſ vna illarũ, expedit, ꝙ prædiceſ altera: hoc aũt ſic exiſtẽte, vtilia ſunt huic loca p̃dicta de quęſitis abſolutis, q̃ ſunt quæſita accidentis, prout eſt locus partitionis, & locus cõpoſitionis, & locus defiõnis, & loc⁹ illationũ. Et ex quo vnũ dr̃ va K rijs modis, ſi cõmonſtraret de re, ꝙ ſit vna numero, cõmonſtratũ eſt, ꝙ ſit vna ſpecie, & genere, & ſi cõmonſtraret, ꝙ eſſet vna ſpecie, aut genere, nõ eſſet cõmonſtratũ ipſam eſſe vnã numero. hæc itaq; eſt ſumma locorũ, quæ retulit Ariſt. in hac partitione. Et dicit Ariſt. ꝙ nõ ſibi conſtant p̃deceſſores Dialectici in eo, ꝙ definitio cõmonſtretur ſyllo, ſed illam ſupponebant ſubiectione quadam, put Geometræ faciũt de multis definitionibus. Nos aũt videmur oſtẽdiſſe ex noſtra oratione, ꝙ definitionis ſit ſyll's, & cũ hoc apparent L regulæ, quibus hæc cõmonſtret. Præſtantiſſima autẽ loca, ex quibus ſumunt definitiones in hac arte, ſunt loca coniugatorũ, & caſuum, & vt vniuerſaliusinquã, loca cõia, ſicut ſunt loca oppoſitorũ, &c. Et hęc ſũt quæ expedit nobis prompta eſſe circa hanc operationẽ pro maiori pte. Deĩde expedit dinumerare loca particularia, ſicut eſt locus, vbi dictum eſt, ꝙ, qñ definitio in ſuo cõplemento decernit definito ſupadditionẽ, aut defectũ, non eſt definitio, prout definitio rerũ ſenſatarũ non conuenit definitioni idearum intelligibi- M lium, quas ponit Plato. mot⁹ enim, qui vr̃ in illarum definitionibus, eſt impoſſibilis abſtractis, & alia loca particularia. Scire vero pfecte ſpẽs definitionum, & ſcire res, ex quibus componuntur, iam dictũ eſt in lib. Poſteriorum Analyticorum. Sicq;, qñ cõnecterentur hæc locis demonſtratiuis prædictis hic in inueniendo ſyllogiſmum de definitione, iam completa eſſet nobis ſciẽtia artis definiẽdi ſimpliciter. & hic explicit ſecunda pars huius libri.

Ariſt.

ARISTOTELIS TOPICORVM LIBER VIII.

SVMMA LIBRI.

De Locis aptis ad instruendum Interrogantem, & de locis pro Respondente, ac deniq; de Locis communibus interrogantis, & respõdentis.

Loci ad instruendum Interrogantem. Cap. 1.

1. Locus. Declatio. B POst hæc autem de ordine, & quonam pacto oportet ĩterrogare, dicendum. Oportet autẽ primum quidem, eum, qui interrogare debet, locũ inuenire, vnde fit argumentandum: secundum aũt interrogare, & ordinare singula apud seipsum: reliquũ vero & tertiũ dicere iam eadẽ ad alterũ. 2. Locus. Declaue. Quòd autẽ inueniat locum, sitr Philosophi, & Dialectici consideratio: subinde vero C illa ordinare, & interrogare, proprium Dialectici, ad alterum. n. omne quod tale est, Philosopho autem, & quærẽti per seipsum, nihil curæ est si vera quidẽ sint, & nota, per quæ syllogismus, & non ponat ea qui respondet, eo q; propinqua sint illis, quæ sunt ex prĩcipio, & præuideat quod subsecutum est, sed fortasse & studiose aget, quoniã maxime notæ, & propinquæ sunt dignitates: ex illis enim scientifici syllogismi, loci igit vnde oporteat

Dria Dialectici & Philosophi.

sumere, dicti sunt prius, de ordine aũt, & interrogatione dicendum. diuidendæ propositiones quæcunq; sumendæ sunt ad necessarias, necessariæ autẽ dicuntur, per quas syllogismus fit. D

Quæ autem ad has sumuntur, quatuor sunt. Aut enim gratia inductionis, vt det vniuersale, aut ad magnitudinẽ orationis, aut ad occultationem conclusionis, aut, vt dilucidior fit oratio: præter has autem nulla est assumenda propositio, sed p has augere, & interrogare tentãdum. (Sunt autem quæ ad occultationem, certaminis gratia, sed quia omne, quod huiusmodi est, negocium ad alterũ est, necesse est, & illis vti.) Necessarias igitur, p quas fit syllogismus, non statim præordinãdum, sed abeundum ad suprema. Vt non postulet qs contrariorum eandem disciplinam, si hoc voluerit sumere, sed oppositorum: posito enim hoc & quoniam contrariorum eadẽ disciplina syllogismo colliget, eo q; ex oppositis, sunt cõtraria. F 3. Locus. Declaue. E 4. Locus Declaue.

Si vero illam non ponat, per inductionem sumendum proponenti in particularibus contrariis. Nam aut per syllogismum, aut per inductionẽ necessarias sumendum, aut has quidem inductione, illas autẽ syllogismo.

Quæcunq; autẽ valde manifestæ sunt, illas quoq; oportet præponere: nam immanifestius est semp in abscessu, & inductione, quod secuturũ est, et simul ipsas 6. Locus. Declaue.

necessa-

G neceſſarias proponere, et qui nõ poteſt illo modo, ſumere eſſe paratum, quæ vero ad has ſumptę ſunt, accipiendæ quidẽ illarum gratia. Vnaquaq; aũt earũ hoc modo vtendum inducentẽ quidem à ſingularibus ad vłia, & à notis ad ignota: nota aũt magis quæ ſm ſenſum, vel ſimpliciter, vel multipłr, vel multitudini.

7. Locus Declatio. Occultantem vero, ratiocinatione præcolligere oportet ea, p quæ ſyłs eiꝰ quod ex principio

H ẽ debet fieri: & hęc, vt plurimũ. Erit aũt hoc, ſi quis non ſolũ neceſſarias, ſed & earũ, quæ ad illas ſunt vtiles, aliquã ſyllogizauerit.

8. Locus. Declatio. Amplius, cõcluſiones nõ dicere, ſed poſtea ratiocinatione colligere, ſubitarias. Sic enĩ longiſsime abſcedet ab ea, quæ ex principio, poſitione: vłr autẽ dicendo, ſic oportet enim interrogare qui occulte interrogat, vt ſterrogata omni oratione, & eo dicente concluſionẽ, quæratur propter quid: id aũt erit maxi-

I me per antedictũ modum: nam ſola vltima dicta cõcluſione, im manifeſtum qũo accidit, eo q̃ non præuidit reſpõdens ex quibus accidit, non per membra digeſtis prioribus ſyllogiſmis: minime aũt per membra digeritur ſyłs concluſione, cùm non eius ſumptiones ponuntur, ſed cùm illa ſumuntur, à quibus ſyłs fit.

9. Locus. Declatio. Vtile aũt & non continua poſtulata ſumere, ex quibus ſyłs, ſed viciſsim ad aliam, & ad aliã concluſionẽ. Nam poſitis cõuenientib⁹ iuxta ſeinuicẽ, magis quod K accidit ex ipſis manifeſtum.

10. Locus. Declatio. Oportet aũt & definitione ſumere, in quib⁹ poſsibile eſt, vniuerſalẽ propoſitionem, nõ in ipſis, ſed in coniugatis. Nam decipiũt falſa ratiocinatione ſeipſos, qñ in coniugato ſumitur definitio, ſi non vłe concedunt. vt ſi oportet ſumere, q̃ qui iraſcitur appetit pœnam, ſumaẽ autẽ, ira appetitus eſſe pœnę propter apparentẽ paruipenſionem: manifeſtum aũt, qm̃ hoc ſumpto, ha- L bebimus vłe quod præelegim⁹: at eis, qui in ipſis proponunt, ſępe accidit, vt abnuat reſpõdens eo q̃ magis ſe habeat in ea re inſtantia. vt q̃ non omnis qui iraſcitur appetit pœnã: nam parentibus iraſcimur quidem, nõ autem pœnã appetimus. Fortaſſe aũt non vera inſtãtia eſt: nam à quibuſdã ſufficiens pœna eſt, triſtari ſolum, & facere pœnitere: verũtamen habet aliquid veriſimile, vt non videaẽ irrationabiliter negare propoſitũ: in iræ M aũt definitione, non ſimiliter facile eſt inſtantiã inuenire. Prę- 11. Locus. terea proponere par eſt: non vt Declatio. ppter idipſum, ſed alterius gratia eum qui proponit: nam deuitant ea, quæ ad poſitionem ſunt vtilia. Simpliciter aũt dicẽdo, 12. Locus. q̃ maxime facere dubiũ, vtrum Declatio. quod proponitur, an oppoſitũ ſumere vult. Nã dubio exiſtente quidnam ad poſitionẽ eſt vtile, magis quod ſibi vr̃ ponunt.

Amplius, per ſimilitudinẽ in- 13. Locus. terrogare. Declatio

A terrogare. Nam & verisimile, & latet magis vſe. vt quēadmodū scientia & ignorantia contrariorum eadem, sic & sensus contrariorū idē: aut è conuerso, posteaq; sensus idem contrariorū, & scīa: hoc autē est simile inductioni, non tñ idem: nam ille quidem à singularibus vſe sumit, in similibus autē non est quod sumitur vſe, sub quo omnia similia sunt.

14. Locus. Declatio. Oportet aūt & ipsum sibimet qñq; instantiam ferre. Nam in-

B suspecte se habent respondentes ad eos, qui videntur iuste argu-

15. Locus. Declatio. mentari. Vtile aūt dicere quod consuetum, & quod dicit tale. Nam pigrescunt quod solitū est dimouere, instantiā non habentes: simul autē, & quia vtuntur

16. Locus. Declatio. & ipsi talibus, cauent ea dimouere. Amplius, non sedule agere, & si oīno vtile sit. nam aduersus sedule agētes, magis renitun-

17. Locus. Declatio. tur. Et vt in similitudine proponere, quod propter aliud aliquid proponitur, & non pp se

C ipsum, vtile ponēt magis. Amplius, nō id proponere qđ oportet sumere, sed cui consequens, id est ex necessitate. Nam, & magis concedunt, eo quod non sit ex hoc manifestum sit, quod cō secuturū est, et sumpto hoc, sum-

18. Locus. Declatio. ptum est & illud. Et id vltimo interrogare, quod maxime vult sumere. Nam maxime prima renuunt, eo q plurimi interrogantiū prima interrogāt, circa quæ

19. Locus. Declatio. vel maxime studēt. Ad quosdam aūt prima quæ vtilia sunt proponere. Nam proterui maxime prima admittunt, nisi omnino manifestum sit quod secuturum est, in fine autem proteruiunt: sit autem & quicunq; arbitrantur acuti esse in respōdendo, ponētes enim prima, in fine recantāt, tanquā nihil acciderit ex ñs quæ posita sunt: ponūt autem prompte, confidentes habitui, & arbitrātes nihil se esse passuros. Amplius, prolongare, & 20. Locus Declatio. interponere quæ nihil sunt vsui ad orationem, quemadmodum

E pseudographia vtētes. Nam cū sint plura, immanifestū in quo falsū sit, quare & occultāt qñq; interrogātes, in absconso proponentes ea quæ p se proposita, nō ponerentur: ad occultationem igitur, dictis est vtendum.

Sermo de quatuor intentionibus topicis. Cap. I.

D Ecet post hæc loqui de ordine interrogationis & responsionis: & hinc exordiemur ordinē interrogationis, & qūo conueniat illā

F facere. Primum quidē quod expedit interroganti est, q quærat locū topicum, vnde faciundus sit syll̄s. Et secundo, q coaptet interrogationē, & ordine ponat omnē rem, prout interest. Tertio, q de hoc loquat cum alio, & Philosophus & Dialecticus conueniunt in hoc. Ordo vero & interrogatio sunt propria Dialectico: huius aūt causa est, quia syll̄s dialecticus fit inter interrogantē & respōdentem, syll̄s autem demōstratiuus fit infra seipsum: & ideo demonstrator, qñ eius p̄missæ fuerint veraces,

non

G nō curat an admittat eas alī⁹, necne. Iam aūt in præcedentibus deſcripſimus loca dialectica, ex quibus fiunt ſyllī, quibus vtiſ hęcars, & ante hoc deſcripſim⁹ ſyllogiſmos dialecticos, & ſuas ſpēs, & ſuas partes, & illorum coaptationē, nunc aūt exordiamur hinc, & dicamus, q̄ p̄miſſæ, quæ fiūt in hac arte primo ſunt duarū ſpecierum, aut ſunt præmiſſæ neceſſariæ, & ſunt ex quibus fit ſyllſ primo, & infertur inde concluſio illatione neceſſaria, aut præmiſſæ, quæ dum cō nectunt bis præmiſſis neceſſarijs in hac arte, fiunt magis amplificantes H intentionē, quæ intendit per illas & vehemētioris actionis, ſ. deſtructionis poſitionis, quā reſpondens procurat obſeruare. Et hę quidē fiūt ob quatuor intentiones, quarū Vna eſt certioratio de reſpondente in admiſſionē præmiſſarum neceſſariarum, quarū priuatio admittēdi à reſpondente non creditur, q̄ non fuerint maxime diuulgationis. Secūda intentio eſt occultatio cōcluſionis inferibilis ex præmiſſis neceſſarijs ipſi reſpondenti, vt interrogāti facilius ſit admittere, quod admitti ab illo procurat. Tertia intentio eſt rei ornamentū, & decoratio, & amplificatio. I Et quarta intentio eſt illius declaratio & manifeſtatio. Hæc itaq; ſunt quæ pollicent. Duæ aūt primæ intētiones ſunt huic arti propriæ, in tertia vero & quarta cōuenit, qui habet hanc artē, cum illo qui habet artem demōſtratiuā, & præcipue orationis declaratio & manifeſtatio ē, quod propriū eſt huic arti de vtēdo præmiſſis extraneis, quæ præmiſſæ ſunt ſpeciei propriarū arti oratoriæ & arti ſophiſticæ, & oſtenduntur in ſingulis artib⁹. Præmiſſæ vero, quę fiunt ad certiorandū de reſpōdente K circa id, de quo nō confidit interrogans de illo, vt ei admittat ip̄m, ſunt duarū ſpecierū. Quarū vna eſt præmiſſa q̄ vniuerſalium ambientium neceſſarias: & hoc quidem fit, q̄ interrogans nō interrogaret ipſasmet præmiſſas neceſſarias, ſed interrogaret vſes illas ambientes, & procuraret hoc quantū ei poſſibile fuerit, q̄ ſumat vniuerſaliſſimū, quod inuenerit illis præmiſſis, quas admittendas procurat. q̄ enim reſpondens admiſerit præmiſſam vſem, impoſſe eſt ei negare particularem, quæ illi ſubeſt. vt verbi gratia, q̄ vellemus L admitti, q̄ cōtrariorum ſcientia ſit vna, expedit q̄ nō quæramus, an cōtrariorum ſcientia ſit vna, ſed quęramus, an oppoſitorum ſcīa ſit vna. Differentia aūt inter has p̄miſſas, quæ proferuntur ad certiorationē, & vſes, quæ proferuntur, vt eis conſtrent particulares, quæ ei ſubſunt, eſt hæc, nā fiunt ſm̄ modū patefaciendi quęrendo locū, vbi ſint particulares, quas procurat admitti per ſe notas in hac arte, ſ. q̄ ſint vulgares: & ideo numerabantur inter neceſſarias, hæ autem fiunt per id, quod deforis eſt, quę ſolum differūt M ex parte vſus tm̄. Secundæ aūt ſpeciei ſunt præmiſſæ inquiſitiuæ, quæ ſumuntur ad certiorandum de præmiſſis vniuerſalibus, per loca, quib⁹ inquiſitio non eſt de neceſſitate, cōmonſtrandi præmiſſam vſem, q̄ſi enim eſſent de neceſſitate numerarentur inter neceſſarias. prout eſt, q̄ ab illo admittat vice illius q̄ oppoſitorum ſit vna ſcientia, & q̄ contrariorum ſit vna ſcientia, & relatiuorum ſit vna ſcientia, & habitus & priuationis ſit vna ſcientia.

Hæ

A Hæ itaq; ſunt duę ſpecies præmiſſarum, quæ fiunt ad certioratione. Modi vero, quibus euenit cõcluſionis occultatio, prout Ariſto. hic numerat, ſunt treſdecim modi, quorũ quidã eſt prę miſſarũ extranearum, & quidã eſt illarũ quæ fiunt p̃ præmiſſas neceſſarias. Sicq; vnus eorũ eſt, ꝙ non interroget de præmiſſis neceſſarijs, quæ concluderent quæſitum interrogãtis, ſed interroget de p̃miſſis, quæ concluderent p̃miſſas neceſſarias, & attendat in hoc remouere, quantũ diſtantius poſſibile ſit ab interrogãdo p̃miſſas neceſſarias,
B qñ interrogat de præmiſſis ſylſi inferẽtibus p̃miſſas neceſſarias, & hoc quidẽ quantum ſibi poſſibile eſt in remouendo in ipſa interrogatione de ſingulis quæſitis à præmiſſis neceſſarijs: hoc enĩ opus includit duos modos, quorũ vnus eſt occultatio illationis ab ipſo reſpondente ob diſtantiã, quæ eſt inter primũ quęſitũ & p̃miſſas, de quibus interrogat: notum enim eſt, ꝙ, qñ diſtantia fuerit maior, illatio eſt latentior, & ſecundus modus eſt obliuio, quæ accidit ob multas p̃miſſas, quia reſpondẽs obliuiſceret quarundam illarum, &
C nõ cerneret meminiſſe in hoc loci illationis ipſius concluſionis ex illis, & admitteret illas. v.g. ꝙ eẽt primũ quæſitũ, an voluptas ſit bona, & prę miſſæ neceſſariæ, quę inferrent hoc quæſitũ, ſunt dicere, voluptas eſt iucunda, & oẽ iucundum eſt bonum, omnis itaq; voluptas ẽ bona. Et prę miſſę, quæ concluderent minorem huius ſylſi, quę eſt, ꝙ voluptas ſit iucunda, ſunt, voluptatẽ omnia aĩalia cupiunti & quicquid cupiũt omnia animalia eſt iucundum: quæ aũt cõcluderent ipſam maiorem, ſ. dicere, omne iucundum eſt bonũ, eſt dicere, omne iucundum eſt naturale, & oẽ naturale eſt bonũ. hæ itaq; quatuor præmiſſæ concludunt duas prę miſſas neceſſarias, & aliqñ poſſibile eſt, ꝙ ſumamus vice harũ quatuor, ipſas octo præmiſſas, quæ eas cõcludant, aut vice harũ octo ſexdecim p̃miſſas, quæ ipſas cõcludant, & euenit in hoc occultatio, quã narrauimus. Et inuenit etiã alius modus, qui occultat inferre tales p̃miſſas ipſaſmet p̃miſſas neceſſarias. Et vice illarũ præmiſſarum, quæ ſunt neceſſariæ, interrogetur de duabus præmiſſis ſylſi, quæ illas inferũt, & hoc
D eẽt, ꝙ interrogetur de vna illarũ ſmſe, & vice ſecũdæ interrogẽt de duabus ſylſi præmiſſis, quæ illam cõcluderent, & hoc prout poſſibile fuerit, diſtantius remoueri. Et interrogabimus reſpõdentem de alio ſylſo, qui eſt magis diſtans à concluſione, aut de duab⁹ præmiſſis illius ſimul, aut de reliquis ſyllogiſmis, & de vna prę miſſa ſolum, & vice concluſionis ſumemus de omni ſylſo tres præmiſſas, vnã præmiſſam ſyllogiſmi, qui infert & duas præmiſſas ſyllogiſmi, quæ concludunt alteram præmiſ-
E ſam huius ſyllogiſmi, & hoc ĩ ſingulis ſyllogiſmis excepto vltimo. Vt verbi gratia eſt quæſitum, an ſanitas non ſit coæquatio: & ſylſs neceſſarius, qui illud concludit, ſunt duæ præmiſſæ: quarũ vna eſt, ꝙ ſanitas non ſit ad aliquid: & ſecunda eſt, ꝙ coæquatio ſit ad aliquid, & hoc q̃dẽ in ſecunda figura, & interroget ad ipſum quod dicimus, ꝙ coęquatio ſit ad aliquid, & vice illius quod dicimus, ꝙ ſanitas nõ ſit ad aliquid, interrogemus de duabus p̃miſſis neceſſarijs, quę illã inferrent, quæ ſunt
F dicere,

G dicere, ꝙ ſanitas ſit qualitas, & qualitas non ſit ad aliquid: & interrogabimus de altera harum præmiſſarū ſm ſe, ſ. de ea, qua dicimus, ꝙ ſanitas ſit qualitas, & vice alterius, quæ eſt, ꝙ qualitas non ſit ad aliquid, interrogabimus de duab⁹ præmiſſis, quę hanc concluderent, quæ ſunt, ꝙ qualitas dicitur ſm ſe, & quod dicit ſm ſe, non eſt ad aliquid, & de vna præmiſſarū, quæ eſt, quod dicimus, qualitas dicitur ſm ſe, interrogabimus ſm ſe, & vice alterius, ſ. quæ dicit, ꝙ id, quod dicitur ſm ſe, non ſit ad aliquid, interrogabim⁹ de duabus præ
H miſſis, quæ illam concludunt, videlicet dicere ad aliquid dr̄ reſpectu alterius rei, & quod eſt ſm ſe non dicitur reſpectu alterius rei. Et hic ē vltimus ſyll̄s, de cuius ambabus præmiſſis interrogabim⁹ ſimul: ſicq; interrogarem⁹ in hoc exemplo de qnq; præmiſſis ſolū, videlicet de duabus præmiſſis vltimi ſyll̄ici cum vna præmiſſarum ſyllogiſmorū reliquorū, donec finiatur ad ſyll̄m, qui concludat ipſum quæſitū. v. g. ꝙ dicamus, an ad aliqd dicat reſpectu alterius rei, & quod eſt ſm ſe non dicatur reſpectu alterius rei. Deinde his duab⁹
I præmiſſis componemus ſecundam ꝑmiſſam huius ſyllogiſmi, quæ eſt, ꝙ qualitas dicitur ſm ſe, & cōnectemus huic aliā præmiſſam tertij ſyllogiſmi, quæ eſt dicere, ꝙ ſanitas ſit qualitas, deinde his connectem⁹ primam præmiſſam, quæ concludit ipſum quæſitū, quæ eſt, ꝙ coæquatio ſit ad aliquid: & ex his quinq; præmiſſis concluditur nobis quęſitum, quod eſt, ꝙ ſanitas non eſt coæquatio, & fit ſemper numerus præmiſſarum, de quibus interrogat ſi per addendo vnū numero ſyllogiſmorū: nos enim ſumim⁹ de ſingulis ſyllo- K
giſmis vnā pręmiſſam, & ex vltimo duas præmiſſas eius ſimul. Sed huic modo non cōtingit ipſa occultatio, quæ fit ob multitudinē præmiſſar̄. Et ideo oportet interrogantē procurare vtilioré duorum modorum pro ſingulis quæſitis, & notum eſt, quod in tali opere qñ fit interrogatio, non exprimit aliqua res de concluſionibus. Si vero exprimit, & in cōcluſionib⁹ quæſtio ſubiecti, oportet, vt ait Ariſt. ꝙ ſimul poſt interrogationem de ſuis præmiſſis interroget, & non interroget de ſingulis cō
cluſionibus poſt interrogationē de L
præmiſſis, quæ illas concludunt, in hoc enim fit quædam ſpēs occultationis ob occultationem ordinis inter concluſiones & præmiſſas.

Secundus aūt modus occultationis concluſionis eſt, quia, qñ non intendimus deſtructionē alicuius poſitionis, quæ profertur ſm aliquē caſum, expedit ponere interrogationē de pręmiſſis vtilibus ad illius deſtructionem ſm caſum aliū à caſu ipſi⁹ poſiti, immo illud capiemus alio caſu, & proprij iuuaminis eſt hoc prę ceptū in poſitis, pro quorum deſtructionib⁹ vtimur locis definitionis, M
& ſunt poſita, quorū deſtructio intēditur per præmiſſas vl̄es: deſtructio enim in hac arte fit ſm totum, & ſecundum partē. Verūtamen hoc præceptum fuit magis propriū in definitionibus, ex quo impoſſe eſt præmiſſis, quæ ſunt in via definitiouis, ꝙ in ipſis remoueat diſtantia à quęſito, ſicut fit in alijs præmiſſis, definitiones enim ſunt prima principia, vt q proponeret cōmonſtrare, ꝙ De⁹ non denominet per irā definitiue, & proferat interrogatio de definitione

A tione irascẽtis, & dicat, nunquid ira
scens sit, qui appetit vindictã, & in-
terroget de definitione iræ, & dice-
ret, nunquid ira sit appetitus vindi-
ctæ, ponens interrogationẽ hoc mo
do lucrat duo iuuamina, quoꝝ vnũ
est, quia respõdẽs putaret, ꝙ sit dria
inter definitionẽ iræ, & definitionẽ
irascentis, & ꝙ nõ quod admittitur
in definitione iræ, oporteat esse in
definitione irascentis, & hoc est oc-
cultatio quædam: fm autem iuua-
men est, ꝙ, qñ definitio sumitur de
nudata à materia, fit difficilioris de
B structionis. v.g. quia qñ nos dicim⁹,
ꝙ irascens sit qui appetit vindictã,
contradicitur nobis de ira patris in
filium, & de ira in amicos, qñ autẽ
sumeremus definitionem denuda-
tam à materia, non esset facilis hæc
cõtradictio. Huius autem causa est,
quia, qñ prædicatum prædicatur de
subiecto, quod ẽ in materia, in ipsa
materia eueniũt illi accidentia, qui
bus dubitat ipsum inesse subiecto,
sed hoc iuuamen nõ est huius capi-
tuli, quod est conclusionis occulta-
tio, sed per illud facilior fit admissio
præmissæ ab ipso respondente.

Tertius autẽ modus occultatio-
C nis est, ꝙ interrogetur de similibus
præmissis, quas intẽdit admitti à re-
spondente vice ipsarum præmissa-
rum fm se, aut interrogetur de præ-
missis, quæ concludant quid simile
conclusioni quæsitæ, nõ de his, quæ
concludant conclusionem quæsitã,
hic enim colligit cum occultatione
persuasionem, & bonam distinctio-
nem ab ipsa re. v.g. quia, quãdo nos
proponimus concludere, ꝙ vna sit
contrariorum disciplina, non cape-
remus præmissas, quæ concluderẽt
hoc quæsitum, sed caperemus præ-
missas, quæ concluderent conclusio D
nem similẽ huic conclusioni, s. præ-
missas, quæ concluderent ꝙ contra
riorum sensus sit vnus. Et similiter,
qñ proponimus interrogare, nun-
quid contrariorum sit vna scientia,
interrogaremus à simili, & dicere-
mus, nunquid cõtrariorum sit vnũ
iudicium, & euidens est, ꝙ, quando
respondens admiserit rem inesse si-
mili alicui rei, ꝙ iam illam admise-
rit illimet rei. diuulgatum enim est
in hac arte, ꝙ similium idem est iu
dicium ex parte suæ similitudinis.

Quartus aũt modus occultatio-
nis conclusionis est, ꝙ non interro- E
getur de ipsa præmissa vtili in se, sed
interroget de consequente ipsam.
v.g. quia, quando nos proponimus
interrogare, an nox non sit, vice ei⁹
interrogamus, an dies non sit.

Quint⁹ modus occultationis est,
ꝙ in oratione proponamus causas,
& res, quarum non est quid vtile ad
quæsitum oĩno, quod superfluum
est: causas quidẽ ꝙ eloquat de vna
re ꝙ dictiones synonymas, & ꝙ vice
dictionis simplicis eloquatur de illa
per orationem, aut orationes cõpo-
sitas, adeo ꝙ vna præmissa sit secun
dum formam multarũ præmissarꝝ. F
Superfluum vero est, ꝙ introducat
in repetitione præmissarũ vtilium
cõclusioni præmissas inutiles. Iuua
men quidẽ causarum est, quia occu
ltatur à respondente intentio interro
gantis, q d proponat admitti ab illo,
cum eo ꝙ illis est persuasio quædã.
Superflui vero iuuamen est, quia re
spondens putabit, ꝙ de quocunque
ipse interrogetur, sit superfluum, &
permiscetur illi vtile cum inutili, &
in orationis progressu connectem⁹
omnia illa, s. causas, & superfluum,

G & hoc eſt de his, quę accidere faciũt reſpondenti, paſſionẽ, & iuuant interrogantem ex obliuione reſpondentis, ex qua neſciet quid, & euane ſcet, & non ſeruabit aliquid.

Sextus modus eſt, ꝙ argumentet ad præmiſſas apud interrogationẽ de illis præponendo affectus, ꝙ dicatur ꝙ hæ ſint de rebus, quas intellectus admittit, & quas intelligẽs non negaret, & q̃ his ſiſes orationes morales & afficientes, ſunt narratæ in libro Rhetoricorũ: hoc enim occulet ab ipſo reſpondente locũ ambi-
H guitatis & apparentiæ dubij de præmiſſa, qñ difficile eſt dubitare & repellere, quod conſueuit admitti. & hic quidẽ locus facit adipiſci reſpondendi perſuaſionẽ, & cum hoc fit occultatio loci dubij, affect⁹ enim impreſſio, quæ fit reſpondenti, ex hoc excęcat ipſum à cõprehẽdendo cauſas dubij in p̃miſſam. Septimus modus eſt, ꝙ nõ interroget ſolũ de præmiſſa vtili, ſed ſecũ vratur aliquid, quod ipſam occultat, & vt vniuerſalius inquã, ſit ipſius interrogatio de illa ſm formã dubiam, ꝙ hoc enim latet reſpondentẽ mens interrogan-
I tis, & condonaret illi id, quo vinceret ſm eius opinionẽ & aſſeueratio-
nem. Et aliqñ fit hic modus occultationis ei nõ vtendo præmiſſis extraneis, ſed qñ interrogat de p̃miſſis vti lib⁹ interrogatione ambigua. Et totius huius cauſa eſt, quia putaret reſpondens, ꝙ qui interrogat attente procuret oés illas ſpẽs, & ꝙ non dubitet, licet lateat eum, quam partem contradictionis intendat admitti.

Octauus modus eſt, ꝙ ponat interrogationẽ de præmiſſis, quæ putant admitti ob diuerſum ab ipſo q̃ſito, nõ de præmiſſis, de quarũ re appa-
ret ꝙ capiant ob quæſitum. v.g. ꝙ K.
quæſitũ ſit, ꝙ diuitiæ ſint bonæ, quaſi huic conceſſerimus ꝙ diuitiæ ſint eligibiles, mox reſpondens coniectaretur, ꝙ de illa interroget ob ipſum quæſitum. Si aũt vice illius conceſſerimus, ꝙ id, quo fiunt opera virtutum, ſit bonũ, prout eſt indigũ nutrire, putarent, ꝙ huius propoſitum eſſet hinc concludere, ꝙ indigũ nutrire ſit bonũ, & admitteretur hæc præmiſſa, qua admiſſa non remaneret niſi ꝙ interrogetur de p̃miſſa, quam impoſſibile eſſet negare, ſcilicet ꝙ diuitijs nutriatur indigus.

Nonus modus eſt, ꝙ proferantur L.
præmiſſæ de quibus interrogat ſm exemplum, & narrationẽ, dico narrationẽ, ꝙ illas ponat, prout eſt eius elocutio, & ipſas intelligat ſm hanc diſpoſitionẽ. per exemplum aũt intelligo ꝙ illas p̃ferat, ac ſi eſſent metaphora & exemplum alterius rei. Hi itaq; ſunt oẽs modi, quibus fit occultatio per præmiſſas, quæ ſunt de foris, reliqui aũt, quorũ hic fit mentio, ſunt, quæ fiunt p̃ neceſſarias p̃miſſas, quorũ eſt, ꝙ non interroget de præmiſſis ſm ordinem cõcludentem, ſed interrogetur ſm aliam diſpoſitionem, & aliqñ inferantur or- M
dine ſimili alicui concluſioni, quæ non ſit concluſio quæſita. verbi gra, ꝙ primũ quæſitum ſit, an voluptas ſit bona, qñ infereremus præmiſſas ordine, quæ cõcluderent nobis hoc quæſitum concluſione prima, diceremus an voluptas nõ ſit perfectio, & an perfectio non ſit appetitus, & an appetitus non ſit naturalis, & an naturalis nõ ſit bonus, & hinc cõcluderet, ꝙ voluptas ſit bonũ. Et hanc ob cãm in tali quæſito nõ infereret talis ordo, ſed infereret ordine hoc,

quo

A quo putetur, ꝙ intendat cõcludere aliam conclusionem, præter ipsum quæsitum. v.g. in his præmissis ꝙ dicatur, an voluptas non sit perfectio, & appetitus sit perfectio, & naturale sit perfectio appetitus, & naturale sit bonum cum hoc ꝙ respicit conclusionem, quã concluserat primus ordo, respicit etiam alias cõclusiones. Et puto ꝙ hoc deceat, qñ affirmatiuæ fuerint conuertibiles, & maiores præmissæ singulorum horum syllogismorum fuerint negatiuæ. Et ipsorũ est, ꝙ ponat interrogationem
B fm modum, quo nesciat respõdens, an proposuerit sumere ipsam rem, aut eius contradictoriũ, & hoc fit in terrogatione ambigua, non interrogatione indicante, prout esset quæsitũ, an voluptas non sit bona, & vel lemus admitti præmissam vtilẽ, ad hoc, s. ꝙ bonũ sit, quo homo est bonus, & nõ interrogaretur de præmissa interrogatione indicante, vt scilicet, sit propositũ & dictio nunquid, sed interrogaret de illa interrogatione ambigua, cuius destructio sit ꝑ dictionẽ an, vt dicatur, an bonum sit, quo hõ est bonus, aut bonũ non sit, quo homo sit bonus. Et quidam
C illorũ est, ꝙ capiat interrogatio de præmissis vtilibus quęsito, respõdentis enim consuetudinis est festinare ad colluctandum ad primũ, quod ipsum interrogaret quęrens, qñ notum est, ꝙ ꝓcedens in interrogatione est magis estimatũ apud ipsum, nisi sint duæ spẽs interlocutorũ, quarum vna est spẽs illorũ, cui contingit hebetudo & mala complexio frigida ob priuationẽ exercitij, & omissionẽ sui ipsius: secunda aũt spẽs est illorum, qui reputãt se ob ipsos esse præclaræ cogitationis & intellect⁹. Cum illis quidẽ qui sunt primæ speciei vtilius est interroganti, ꝙ festinet per vtilius, qñ enim prolongat illius disceptatio, calefit, & inflammatur eius appetitus, & cõiectatur, quæ non fuerat ꝓmeditatus. Illius vero, qui est bonæ estimationis de se, potestatis est repellere contradictionẽ, qua facilis est in rei initio, & admittit id, quod interrogatur, qñ aũt facta fuerit consideratio, & conjectabitur quid sequatur, negat contra id, quod accidit illi, qui dubius est de se, non confidens constituere eius controuersiam. Et de illis est, ꝙ non ostendat diligentiã solertẽ de
E præmissa, quã proponit admitti, interroget enim de duab⁹ partibus cõtradictionis simul, & interroget de opposito præmissæ, quam proponit admitti. hic enim colligit duas spes occultationis, quarũ vna est, ꝙ respondens putet, ꝙ id, quod explicuisset, sit ex intentione: & secunda est, quia hic putat ꝙ forsan hic admitet alterã præmissam facilius, & hinc fit, ꝙ, qñ illã transfert ad primã, habet propositũ. hęc itaq; est summa omniũ rerum, quas Aristoteles narrauit de absconsione conclusionis.

F

Pro Inductione Respondenti, loci alij. Cap. 2.

21. Loc Declat

AD ornatũ vero, inductione, & cõclusione eorum q̃ affinia sunt. Inductio igit quale quid est, manifestũ: diuidere autẽ hmõi, vt scientiam scientia esse meliorem, aut eo ꝙ exactior est, aut ꝙ meliorũ: et ꝙ scientiarũ aliæ quidẽ sunt contemplatiuæ, aliæ autem actiuæ, aliæ porro effectiuæ: nam vnũquodq; taliũ ꝯornat quidẽ ora

tionem, at non neceſſariũ eſt, vt
22. Locus. Declatio. dicat ad concluſionẽ. Ad diluciditatẽ autem exẽpla, & ſimilitudines afferendũ. Exẽpla autẽ accõmodata, & ex quib⁹ ſcimus qualia Homerus, nõ qualia Cherilus: ſic enim clarius erit quod
23. Locus. Declatio. proponit. Vtendũ aũt in diſſerendo, ſyllo quidem ad dialecticos magis, q̃ ad multitudinẽ: inductione vero cõtra, ad multitudinẽ magis. dictum eſt aũt & de
24. Locus Declatio. his & prius. Eſt autẽ in aliquibus quidem inducẽti poſsibile
H interrogare vſe, in aliquibus vero non facile, eo q̃ non poſitum ſit ſimilitudinibus nomen omnibus cõe, ſed q̃ oportet vniuerſale ſumere, ſic in omnib⁹ talibus eſſe dicunt. Id autem determinare difficillimum eſt, qualia ſunt ea, quæ proferuntur huiuſmodi, & qualia non, & propter hoc ſæpenumero diſsident in diſputationibus, alĩ quidẽ dicentes, ſimilia eſſe quæ non ſunt ſimilia: alĩ vero dubitantes quæ
I ſunt ſimilia, nõ eſſe ſimilia. Quare tentandũ in omnibus talib⁹, ipſum nomina effingere, ut neq; reſpondenti liceat dubitare, q̃ non ſimiliter quod infertur dicitur, neq; interroganti calumniari, vt ſiſr dicto, eo q̃ plura eorum, quæ non ſiſr dicũtur, ſimi-
25. Locus. Declatio. liter videntur dici. Quãdo autem inducenti in pluribus non dederit vſe, tunc iuſtum eſt efflagitare inſtantiam, non dicẽte autem ipſo in aliquibus ſic, non iuſtum eſt efflagitare, in aliquib⁹ non ſic. Oportet enim inducentem prius ſic inſtantiam efflagitare. Efflagitandum aũt inſtantias non in eo quod proponitur ferre, niſi vnũ tantum ſit huiuſmodi, vt dualitas partiũ numerorum ſolus primus. Nam oportet, & eũ, qui inſtat in altero inſtantiam ferre, aut dicere quod hoc ſolum tale eſt. Ad eos aũt, qui inſtant vniuerſali, non in eodem autẽ inſtantiam ferunt, ſed ĩ æquiuoco,) vt quod habeat aliquis non ſuum colorẽ, vel pedẽ, vel manũ, habebit enim pictor non ſuum colorẽ, & cocus pedẽ non ſuum,) diuidendo reuera in talibus interrogandũ eſt. Nam latente æquiuocatione, bene viderentur inſtare propoſitioni. Si autẽ non in æquiuoco, ſed in eodem inſtans præpediat interrogationẽ, oportet auferentem id, in quo inſtantia eſt, proponere reliquum, vſe faciẽdo, donec ſumat quod vtile eſt. Vt in obliuione, & inoblitũ eſſe, nõ enim concedunt eum qui amiſit diſciplinam, oblitum eſſe, eo q̃ tranſeunte re, amiſit quidẽ diſciplinam, oblitus autẽ non eſt. dicendum autem auferenti id, in quo inſtantia eſt, reliquum, vt ſi permanente re amiſit diſciplinam, iccirco oblitũ eſſe. Similiter autem, & contra inſtantes, q̃m maiori bono, maius opponit malũ: proferunt enim q̃m ſanitati minori bono, q̃ bona habitudo, maius malũ opponit: nam ægritudinẽ maius eſſe malum mala

K
26. Locus Declatio.
27. Locus Declatio.
L
28. Locus Declatio.
M

habitu-

habitudine, auferendum igit̃, & in hoc, in quo inſtantia eſt: nam ablato, magis ponet, vt qñ maiori bono maius malũ opponit̃, niſi cõferat alterũ ad alterũ: quẽ admodũ bona habitudo ad ſanitatẽ. Non ſolum aũt eo inſtante hoc faciẽdũ: ſed & ſi ſi ne inſtantia negat, eo quod præuideat aliquid taliũ. Nã ablato eo, in quo inſtantia eſt, compellet̃ ponere, eo ꝙ non præuideat in reliquo, in aliquo non ſic eſſe. Si aũt non ponat, efflagitatus inſtantiã, nõ habebit aſsignare. Sunt autem hmõi propoſitionũ, quæ in aliquo falſæ ſunt, in aliquo aũt veræ, in his enim par eſt auferre, reliquum aũt verũ relinquere.

29. Locus. Declatio.

B

30. Locus Declatio.

Si aũt in multis proponẽti nõ ferat inſtantiã, poſtulandum eſt ponere. Nam dialectica eſt propoſitio, ad quã ſic in pluribus ſe habentẽ, nõ eſt inſtantia. Qñ autem contingit idẽ, & ſine impoſſibili, & per impoſſe ſyllogizare, demonſtranti quidẽ & non

31. Locus. Declatio.

C

differenti, nihil refert vel ſic, vel illo modo ſyllo colligere: differenti aũt non eſt vtendum ꝙ impoſsibile ſyllo. nam, ſi ſine impoſsibili quidem ſyllo colligat, minime fiet, vt dubitent: at, qñ per impoſſe ſyllogizant, (niſi valde manifeſtũ ſit falſum eſſe,) nõ impoſsibile dicũt eſſe, quare nõ fit interrogantibus quod volũt.

32. Locus. Declatio.

Oportet aũt proponere quæcunq; in pluribus quidem ſic ſe habẽt. Inſtantia autem, aut omnino non eſt, aut non in ſuperficie eſt conſpicere: nam qui non poſſunt cõſpicere in quibus nõ ſic, tanquã verũ quidem ſit, ponunt. Non oportet aũt concluſionem interrogationem facere. Alioquin aũt, eo renuente nõ videtur fieri ſyll̃s: nam, & ſæpe cũ non interrogat, ſed, vt ſequẽs infert, negant: & hoc facientes nõ videntur redargui ñs, qui nõ cõſpiciunt quod accidit ex ñs quę poſita ſunt: quando igitur nõ dicens quidẽ accidere, interrogabit, ille autem negabit, omnino non videtur fieri ſyll̃s. Non videtur autẽ omne vl̃e dialectica propoſitio eſſe, vt qd eſt homo? aut quot modis dicitur bonũ? eſt enim dialectica propoſitio, ad quam eſt reſpondere, ſic, vel non: ad dictas autem nõ eſt, quare non ſunt dialecticæ huiuſmodi interrogationes, niſi ipſe determinãs, vel diuidens dicat: vt putasne bonum ſic, vel nõ ſic dicitur? nam ad talia facilis reſpõſio. vel affirmando, vel negãdo: quapropter tentandum ſic proponere huiuſmodi propõnes.

33. Locus. Declatio.

D

34. Locus Declatio.

E

35. Locus. Declatio.

F

Simul autẽ, & iuſtum fortaſſe ab illo interrogare, quot modis dicitur bonum, qñ hoc diuidente, & proponẽte, nullo modo cõceſſerit. Quiſquis autem vnam orationẽ multo tempore interrogat, male interrogat. Nam, ſi reſpõdeat quidem ei interrogatus, quod interrogatur, manifeſtum quod multas interrogationes interrogat, aut frequẽter eaſdem, quare aut nugatur, aut nõ

36. Locus. Declatio.

G habet ſyllſm, nam ex paucis oīs ſyllſ: ſi vero nō reſpōdeat quid, aut non increpat, aut diſcedit.

37. Locus Declatio. Eſt aūt argumentari, difficile, & ſuſtinere facile ipſas ſuppoſitiones. Sunt aūt talia, & quæ natura ſunt prima, & q̄ poſtrema. Nā prima quidē termino egēt, poſtrema vero per multa terminantur volenti cōtinuum ſumere à primis, aut ſophiſticę videntur argumentationes: impoſſibile enim demonſtrare quippiā

H eſt eī, qui non incipit à proprīs principīs, & connectit vſq; ad vltima: definire aūt nihil ducūt reſpondentes, neq; ſi interrogās definierit, aduertunt, atqui non facto manifeſto quidnam eſt qđ propoſitum eſt, non facile eſt argumentari: maxime autē quod tale eſt, circa principia accidit, nā alia quidē per hæc monſtrantur, ipſa vero non contingit per alia, ſed neceſſe eſt definitione talium, vnumquodq; cognoſcere.

38. Locus. Declatio. Sunt aūt difficile argumētabilia, & quę valde propinqua ſunt

I principio. Non enim contingit plures ad hæc rationes īuenire, cùm ſint pauca media, horumq; & principiorum, per quæ neceſſe eſt monſtrare ea quæ poſt illa

39. Locus. Declatio. ſunt. Terminorum autē difficile argumentabiles ſ̄ omnium maxime ſunt, quicūq; vtuntur talibus nominibus, quæ primū quidē immaniſeſta ſunt ſimpliciterne dicanť, an multipliciter: adhuc autē quæ neq; nota vtrī proprie, an ſm metaphoram de definito dicantur. Nam, quia K obſcura ſunt, non habent argumenta, quia vero ignorantur ſi abſq; metaphora dicitur quod tale eſt, non hēt quod increpet.

40. Locus Declatio. Omnino aūt omne problema qī difficile argumentabile, vel termino indigere arbitrandum eſt, vel eſt eorū quæ multipliciter, vel eorū quæ ſm metaphoram de definito eſſe dicātur, vel non longe à principīs, vel quia non manifeſtum eſt primū nobis hoc idem, ſm quem dictorū L modorum eſt, quod dubitationem præſtat. Nam, cùm eſt manifeſtus modus, manifeſtū, qm̄, aut definire oportebit, aut diuidere, aut medias propoſitiones inuenire. Nam per hæc monſtrantur vltima. In multis aūt 41. Locus. Declatio, poſitionibus (non bene aſſignata definitione) non facile diſputare, ac argumentari. Vt vtrum vni cōtrariū, an plura: definitis aūt contrarīs aliquo modo, facile eſt oſtendere vtrum contingit plura eidem eſſe cōtraria, an

M nō, eodem aūt modo, & in alīs definitione indigentibus: videntur aūt, & in diſciplinis quædā ob definitionis defectū non facile deſcribi, vt & qm̄ quæ ad latus ſecat planum linea, ſimiliter diuidit & lineam, & locū: definitione autem dicta ſtatim manifeſtum eſt quod dicitur. Nā eandem ablationē habent loca, & linea, eſt autem definitio eiusorationis hæc. Simpliciter autem 42. Locus. Declatio. prima elemētorū, poſitis quidē

defini-

A definitionib⁹, vt quid linea, vel quid circulus, facillimū oſtēdere, verū non multis ad vnumquodq; eorū eſt argumētari, eo ꝙ non ſunt multa media: ſi aūt nō ponant principiorum definitiones, difficile: fortaſſe aūt omnino impoſſe. Sil'r aūt his, & in
43. Locus. Declano. ijs q̄ ſunt circa orationes ſe hēt, non igit' latere oportet, qñ difficile argumētabilis eſt poſitio, ꝙ paſſa eſt aliquid eorum q̄ dicta ſunt, qñ autē erit ad dignitatē,
B & propoſitionē, maior labor diDubitado ſputare q̄ ad poſitionē. Dubitare aūt poſſit quiſpiā, vtrū ponēda ſint alia, an nō: nā, ſi non ponat, ſed poſcat, & ad illa diſputare, maius p̄cipiet, q̄ quod in principio poſitū eſt: ſi vero ponat, credet ex min⁹ credibilib⁹: ſi igit' oportet nō difficilius problema facere ponendū, ſi aūt p notiora ſyllogizare, nō ponendum. An diſcenti quidē non ponendū, niſi notius ſit: exercitato vero ponendū, ſi verum ſolū videatur? quare manifeſtum, qm̄
C non ſil'r, & interroganti, & docenti exiſtimandum eſſe ponendum. Quo pacto igitur interrogare, & ordinare oportet, pene ſufficiunt quæ dicta ſunt.

Sermo de Orationis decoratione, et de alijs præceptis interrogantis. Cap. 2.

TErtia aūt intērio eſt orationis decoratio & exornatio, & amplificatio: hoc itaq; fit duabus reb⁹, quarum vna eſt ipſa inquiſitio, & altera ē partitio in res proportionales. Inquiſitio quidem, quæ fit ad hanc intentionē, fit duabus diſpoſitionibus: quarum vna eſt, qñ nobis eſſet præmiſſa vſis per ſe patens non indigens inquiſitione, & proponim⁹ interrogare de illa, vt vice eius fiant ſpmiſſæ particulares, quas hæc præmiſſa ambit. v.g. qñ proponimus interrogare, an perit⁹ in omni arte ſit præſtantior? & proponimus exornare orationem, & ipſam exemplificare, an miles peritus in ſua militia ſit præſtantior: & ſil'r nauta peritus in ſuo nauigio: ſicq; etiam medicus peritus in ſua medicina, & vtēdum eſt ſingulis, quæ ſubſunt præmiſſæ vniuerſali: ſecunda diſpoſitio eſt, ꝙ E præmiſſa ſit per ſe nota, & proponimus interrogare de ipſa, & huius præmiſſæ ſit præmiſſa ambiens ipſam, & alias præmiſſas, quæ ſecum ſubintrāt ipſam præmiſſam vniuerſalem, nos enim interrogarem⁹ p̄miſſam cum præmiſſis particularibus, quæ ſecum ſubintrant præmiſſam vniuerſalem. gratia exempli, ꝙ proponamus interrogare, an medicus peritus ſit præſtantior, prout eſt miles peritus, & nauta peritus. Hæ nanq; omnes ſubintrant vnam p̄miſſam, ꝙ ſcilicet peritus in omni arte eſt præſtantior. Partitionis autem vſus in his fit duob⁹ modis, quorum vnus eſt, quando fit in prædicato præmiſſæ, quam volumus admitti, & alter quādo fit in ſubiecto. Exemplum vſus illius in partitione prædicati eſt, ꝙ interrogemus nunquid ſcientia de anima ſit honorabilior, quàm ſciētia eleuationis ponderis? & ſubdimus huic, quia ſcientia tum honorabilior dicitur aut ex parte nobilitatis ſubiecti, aut ex parte firmitatis demonſtrationum. Si autem tacuiſſemus hanc partitionē

D

F

G eſſet præmiſſa patẽs per ſe. Et huius exemplũ in partitione ſubiecti eſt, ꝙ interrogemus vice dicendi, an oppoſitorum ſit vna ſcientia, an oppoſita quædam ſint contraria, & quædam relatiua, & quædã priuatio & habitus, & quędam affirmatio & negatio, & omnium horum eſt vna ſcientia, eſt autem hoc vtile, quia naturaliter homo eſt admiſſurus orationem, quæ exprimitur hac expreſſione, quia hoc opere contingeret oſtentatio, & decorum, & mentis ſatisfactio cum auditore. Et vt vniuerſalius inquam, proportio huius ope
H ris ad præmiſſas neceſſarias eſt proportio pulchtium colorum & picturarum ad res neceſſarias illis ex accommodatis, & veſtibus, & cæteris, & ſicut homo gaudet his, & delectatur eis, ſic ẽ res in oratione, & inquiſitio, quæ hic fit, eſt alia ab inquiſitione, quę fit ad certiorationem, aut ad commonſtrandũ præmiſſam neceſſariam in ſe. Hæc autem exornatio, ſicut fit in præmiſſis neceſſarijs, ſic fit in non neceſſarijs, prout ſunt ꝓmiſſæ occultationis & certiorationis, quæ prænarratæ ſunt.

Quarta aũt intentio, quæ eſt ora
I tionis manifeſtatio, & explicatio, fit duobus modis: quorum vnius ſunt exempla, alterius aũt ſunt cõfictio, & aſsimilatio. Exempla quidẽ ſunt patticulares res ipſius vſis, quæ ſumuntur ad ipſius intellectionem, & explicationem. Exemplo aũt vtitur ars oratoria ad occurrendum in aſſertionem. Hæc vero ars vtitur ſolũ ad intellectionẽ, prout eſt diſpoſitio inquiſitiõis, qua vtit hæc ars ad aſſertionẽ, & commonſtrationẽ, & exemplificationẽ. Confictio vero & aſſimilatio, quæ fiunt ad rei intelligentiam, non ſunt res patticulares, K neq; vſes rei, quæ ſumantur ad ipſi⁹ intelligentiã, ſed ſunt res, quæ ipſam fingunt & aſſimulant, ꝓtout eſt id, quod dicit Ariſtoteles, ꝙ error in principio, & ſi ſit patuus, qui nõ perꝯcipiat, tñ conducit ad plures errores, ſicut qui deuiat itineris initium, & aberrat ab eo trigona figura, nõ ceſſat diſtare ab itinere, donec quaſi deuiet infinita diſtãtia ab eo. Et aſſimilationes, quibus vtitur hęcats, ſunt ꝓxime proportionales, qbus, vt ait Ariſtoteles, vſus ẽ Homerus. Et his eiſdem modis fiunt in arte demonſtrationis. Vſus aũt ipſarum in his L duab⁹ artibus eſt diuerſus ab vſu ipſarum in arte Poetica, fiunt enim in illa arte ad occurrendum in aſſertionem poeticam, in his autem duab⁹ artibus ad ſolam intelligentiam.

Hæc itaq; eſt ſumma eorũ, quæ dixerat de præmiſſis quæ ſunt deforis.

Deinde trãsfert ſe Ariſtoteles ad alia præcepta interrogantis, & dicit: Quia orationes Dialecticę ſunt duarum ſpecierum, ſyllogiſmus, & inquiſitio, conuenit interroganti vti inquiſitione cum plebe Dialecticorum, & ſyllogiſmo, cũ ipſorum peri
M tis: plebs enim inquiſitione magis cõprehendit, quia ipſius particularia ſunt ſenſata, ſenſatum autem eſt notius apud plebẽ. Sed apud illos, qui exercitati ſunt in Dialectica, ſyllogiſmi ſunt magis diuulgati, adeo ꝙ illi repellunt ſenſatum, prout comperimus multos antiquos repuliſſe motum, & multitudinem. Illorum aũt error circa hæc fuit ob ſyllogiſmos, qui apud eos cõſtituti erant ſuper præmiſſis diuulgatis, quæ ſunt apud hanc ſpeciẽ notiores ſenſatis, ſenſus.n. ſubordinat apud eos huic

ſpeciei

A ſpeciei præmiſſarum, putant enim quòd præmiſſæ ſint intelligibiles. Ex quo autem inquiſitio profertur ad cõmonſtrationem præmiſſę vniuerſalis, notum eſt, ꝙ, quando fuerit nomen, quod includit omnes res conſimiles, quę ſubſunt huic vniuerſali, in quo ſunt ſimiles, facilis fit translatio ab admiſsione illarũ, ad admiſsionẽ vniuerſalis cum reſpondente. Si vero huic vniuerſali, quo ſunt ſimiles, non fuerit nomen, difficilis fit illi: reſpõdens enim concederet interroganti præmiſſam vniuerſalem, cui ſubeſt ſubiectum quæſiti,
B quando cõmonſtratum ei fuerit, ꝙ quęſiti ſubiectũ ſit ſimile rebus, quę ſunt inquiſitæ, & ſubintrat ſimilitudinẽ vniuerſalem rebus, quæ inquiſitæ ſunt, & quòd illis euenerit prædicarum ratione huius aſſimilationis, & quãdo huic aſſimilationi vniuerſali nõ fuerit nomẽ, difficilis fit illius ablatio apud interrogantem ſeparãdo illud ab illis, immo fortaſſe priuatio nominis erit cauſa, qua reſpõdens nõ imaginetur illud admittere. & difficilis fit illius intelligẽtia, & graue fit ei illud admittere, cui nõ ſit nomẽ, quod includat rem
C intentã ab ipſo reſpõdente admittu, & vt vniuerſalius inquam, priuatio nominationis vniuerſaliter eſt, quæ per inquiſitionẽ apponit errorẽ duabus ſectis, & aliquando interrogans quærit a reſpondẽte, quòd ei admittat, quod nõ eſt ſimile, vt quòd eſſet ſimile, & interdũ reſpondens cauet admittere, quod eſt ſimile, & aliquãdo cadit dubiũ de rebus ſimilibus. Et ideo Ariſtoteles præcepit interrogãti in hoc loco, quòd inſtituat nomẽ vniuersali, quod includit particularia, quæ educta ſunt inquiſitione, aut illud ſignificet per orationẽ, D vt facilius & tutius reſpõdens admittat id, quod interrogans propoſuerit, & remotius fuerit aduenire repugnans illi, de quo interrogauit, & cõfidat euã interrogator, quod putabit de eo, quod non eſt ſimile, ꝙ ſit ſimile. Quando autẽ interrogans fecerit hoc vniuerſaliter, ſcilicet ꝙ inſtituerit illi nomẽ, vt eſſet in primo poſito illi nomẽ, & reſpõdens admitteret ei particularia inquiſitionis, & nõ admitteret ipſum vniuerſale. Expedit autẽ illi, quòd proponat argumẽtari deſtructionẽ huius vniuerſalis, & ſi eum interrogaret, E quòd cõmonſtret de qua rerum nõ ſe habeat, prout inquiſitũ eſt. Quando vero reſpõdens nõ admitteret ei inquiſitionẽ, nõ expedit ei interrogare eum deſtructionem præmiſſæ vniuerſalis. Et quãdo reſpõdens protulerit deſtructionẽ vniuerſalis, cuius particulares præmiſſas admiſerat in inquiſitione, nõ euadit, quin deſtruat alias particulares de particularibus, quæ nõ ſunt expreſſæ in ipſa inquiſitione, quoniã ad deſtructionẽ particularis, quã concludere intendit, nõ expedit interrogãti admittere ipſius deſtructionẽ, quia eſt F ipſa eadẽ res, quã interrogans proponit cõmonſtrare, niſi quæſito, ꝙ interrogans propoſuerat cõcludere, ſoli propriũ ſit inter reliqua particularia, quæ ſubſunt illi vniuerſali, quòd illi non inſit illa res, quã quærens procurat cõmonſtrare ineſſe per inquiſitionẽ: admitteret enim ei hoc, quia illi præmiſſæ nõ eſſet inſtãtia, niſi in illo particulari ſolum, & eſt ac ſi illa inueniretur eſſe neceſſaria reſpõdenti, vt gratia exempli, ſi quærens proponeret concludere, ꝙ

binarius

G binarius ſit numerus par, qui nõ ſit primus, inquirendo de, reliquis ſpeciebus numeri paribus, qui non ſunt primi, prout ſunt octonarius, & ſenarius, & cæteri: quando itaque illos inquiſiuerimus & interrogans proponeret, quòd reſpondẽs admittat ei ipſam vniuerſalem, qua hinc concludat, quòd binarius ſit numerus par, non primus, hic eſſet reſpondentis inſtare ei per ipſummet, quæſitum. Quando vero inſtantia reſpondentis fuerit per particularem huius particularis quæſiti, interrogantes eſt apponere condi
H tionem in præmiſſa vniuerſali, qua ab illa excipiat hoc particulare, qđ deſtruxerat ipſe reſpondens, & remanebit ſub hoc quæſito. Et ſi interrogans apponeret hanc conditionẽ primo in præmiſſa, priuſquàm interrogaret de illa præſtantius eſſet, quia ipſe reſpondens non inueniret aditum ad inſtandum. verbi gratia, quòd interrogans poneret, quòd ille, à quo ſeparatur ſcientia de re, obliuiſcitur illius. Et reſpondens inſtabit, quòd ſcientia aliquando ſeparatur à ſcientia in corruptione ipſius ſciti, hæc autẽ non vocatur obliuio,
I Quando autem interrogans appoſuiſſet cõditionem, quòd ille, à quo ſeparatur ſciẽtia de re ipſa re permanente obliuiſcatur, non inueniſſet reſpondens aditum ad negandum hanc præmiſſam, & oportuiſſet eũ admittere illam, definiens enim præmiſſam Dialecticam, quæ inquiſitione conſtruitur in hac arte, eſt, ꝙ inueniatur prædicatum in maiori parte ſui ſubiecti, & quòd nõ ſit ipſius aliqua inſtantia, aut quia nõ ſit aliqua inſtantia in ipſam, aut quòd ſit illius aliqua inſtantia, ſed illam non æſtimemus in hac arte. Quãdo K
vero inſtaret reſpondens, quòd ſit æquiuocum nomine prædicati, aut ſubiecti præmiſſæ vniuerſalis, expediret interrogantẽ vti diuiſione nominis æquiuoci ſecundũ omnia ipſius ſignificata, quæ ſignificaret, deinde explicare illi ſignificatũ, quod intendebat cõmonſtrare in ipſa inquiſitione. ſi verbi gratia, quando interrogans propoſuiſſet concludere, ꝙ nõ ſit homini aliquòd membrũ, quin ſit ei propriũ, vt in poematib⁹ fertur de cẽtauro & minotauro, ꝙ ſuis ſuperioribus mẽbris ſit homini ſimilis, & inferioribus mẽbris ſimi- L
lis ſit alij animali. Reſpondens autẽ inſtaret dicens, quòd picto non eſt caput, & ipſius eſt caput imaginii, quã formauerat. huius autẽ erroris cauſa eſt æquiuocatio illius dictionis ipſius, aliquãdo enim fit pro eo, quòd res nõ ſit pars ſpeciei, cui attribuitur per hanc dictionẽ. Et ſimiliter dicitur, ꝙ ipſius hominis ſint mẽbra organica, & membra ſimilaria. Et aliquãdo ſit ſecundum modum attributionis ipſius, ſcilicet, aut attributionis affectus, aut attributionis habitus, aut alius attributionis: & hoc modo dicitur, ꝙ hæc veſtis ſit M
ipſius talis, ſiue fuerit ipſius acquiſitio, ſiue quòd arte illã fecerit. Hæc itaque eſt ſumma eorũ, quæ expedit interrogantem facere tẽpore inquiſitionis ſingularum rerũ. Quando vero vteretur ſyllogiſmo ſine inquiſitione, expedit, ꝙ de duabus ſyllogiſmi ſpecieb⁹ vtatur ſyllogiſmo recto, nõ ſyllogiſmo impoſſibilis, rectus enim expediẽtior eſt ad hoc, & vtilior, quando poſſibilis fuerit: huius autẽ cauſa eſt, quoniã diſpoſitio huius artis quo ad hanc rem differt

à diſpoſi-

A à diſpoſitione artis demõſtrationis, quicquid enim cõmonſtratum fuerit ſm artẽ demõſtrationis vtriſque ſyllogiſmis ipſius eſt demõſtrationis firmitas vna, verumtamẽ ſecundũ hanc artẽ res nõ ita eſt. Impoſſibilis enim ſylogiſmus cõcludit ducẽdo ad falſum, ꝙ eſt contradictoriũ illius, ꝙ concludere propoſuerat. Id autẽ, quod in hac arte gerit vicem falſi, eſt abſonum fictum. Et aliquãdo contingit, quòd inueniantur ambo cõtradictoria diuulgata, & non cõcludãt abſonũ fictum, & interdum cũcludant abſonũ fictum: ſed
B non eſt maxime fictum abſonum. Ficta autem abſona, quæ in hac arte gerunt vicem falſi in demonſtratione, ſunt illa ficta abſona, quæ reſpõdens renuere nequit, & hoc eſt fictũ abſonum, quod eſt notæ nefandũ Quo vero modo vnum, idem quæſitum commonſtretur per impoſſibile ꝙ recte, iam cõmõſtratũ eſt in libro Priorum Analyticorum. Iam itaque elocuti ſumus, cũ quo fiat ſylogiſmus, & eẽ quo fiat inquiſitio, & cum hoc ediximus, quid expediat interroganti facere in diſpoſitione inquiſitionis, & ordine inſerere in-
C ſtantiã reſpondentis ei, & enarrauimus etiam quę ſpecies ſyllogiſmi ſit ei vtilior in hac arte. Nefandas vero præmiſſas in hac arte expedit cauere illas, quæ fuerint maxime diuulgatæ, & hæc quidem ſunt duæ ſpecies, quædã ſpecies eſt illarũ, quarum inſtãtia eſt nefanda, prout eſt illa, Deus omnia poteſt: & aliqua ſpecies eſt, cuius inſtantia eſt difficilis, ob modicam inuentionem ſuę inſtantiæ, aut quia illius non ſit inſtantia aliqua. Et hæ quidem ſunt præmiſſæ, quę pro maiori parte ſuorũ ſubiectorũ ſunt ſub ſenſu, præter D
ꝙ cõſtet nobis aliqua res illis repugnãs. Et quãdo reſpõdẽs interrogaretur de talibus præmiſſis, & eas negaret, interrogãtis eſſet ipſum capere & cactigare, & hæ ſunt præmiſſę, quę ſunt maxime diuulgatæ in hac arte. Cõcluſio vero nõ profertur ſecundũ modũ interrogationis, ſed puatenus eſt cõſequens ex admiſſione præmiſſarũ. Quãdo enim protuliſſet eã, ſm ꝙ ſit conſequens, poſſet reſpõdens renuere ipſum, ex quo eius eſt hoc ſm hanc artem, tanto fortius quãdo eã protulerit ſm modum in
E terrogationis, quia putandũ eſt ꝙ reſpõdens nõ admitteret eam, & nõ obiiceret illi in hoc, ꝙ inde lucraretur. Expedit autẽ ſcire, ꝙ non quælibet interrogatio eſt Topica, prout eſt interrogatio quid ſit homo, aut interrogatio quot modis res dicatur: ſed Topica interrogatio eſt, ad quam reſpondentis eſt reſpondere ſit, aut non. prout dicimus, nunquid mũdus ſit nouiter factus, aut nõ, ad quod reſpondenti nõ eſt niſi vna reſponſio, prout eſt reſponſio ad quid ſit homo, ꝙ ſit animal rationale,
F aut quot modis dicatur bonũ? quia dicitur de honeſto, vtili, & pulchro. Fit autem hic modus interrogationis Topicus, quando illum protulerit interrogans modo quo reſpondens poſſit ad illam reſpondere per alterum duorũ contradictoriorum, vt dicat, an homo ſit aĩal rationale, nec ne? & an bonũ dicatur de tali & tali, nec ne? & quãdo reſpõdens non admitteret ei hoc illud, admitteret ut ei ꝙ eũ interroget quot modis dicatur bonum apud illum, aut quæ ſit hominis definitio apud illum. Quòd autẽ interrogatio protrahat

moram,

G moram, pluſquàm decerneretur ex præmiſſi faciundis pro quæſito, hoc eſt, dicere neceſſarias, & eas, quæ deforis ſunt, eſt vtique vilis actus in interrogatione: quando enim hoc fieret, putaretur fieri ob alteram duarũ rerũ, aut quia nimium amplificet orationẽ, & multiplicẽtur interrogationes de vna eadẽ re, aut quia interroget, quod inutile ſit ad concluſionẽ, & confidet obiicere ei, & lucrari, aut videbitur ei quòd recedet. Et expedit interrogantem ſcire, ꝙ inueniantur quædam poſitiones, quas difficile eſt deſtruere ob difficultatẽ argumẽtationum, quæ illis inſtent, & modicã illarum inſtantiam. Et ideo harum earundem obſeruatio facilis fit reſpõdẽti. Et poſitiones quidẽ, quarũ deſtructio difficilis fit ob difficultatem argumẽtationũ, quæ illis repugnent, ſunt quatuor ſpecierum. Quarũ vnius ſunt principia nota primæ artium, prout eſt cõſtructio vnitatis in Arithmetica, & puncti in Geometria, & ſicut dicere, quòd de quauis re verax ſit affirmatio, aut negatio. Secũdæ autẽ ſunt res poſtremæ remotæ a principijs, prout eſt dicere, an anima ſit I immortalis, nec ne? Et tertiæ ſunt res proximę principio. Et quartæ, res, quarũ elocutio ſit nomine æquiuoco, aut nomine accommodato. Cauſæ vero difficultatis inueniendi ſyllogiſmos de principijs ſunt, quia, quãdo interrogans procuraret commonſtrare aliquã rem, quæ fiat de illis, prius indigeret admitti illorum definitio. prout fit, quando nos proponimus commonſtrare, quòd de qualibet re verax ſit affirmatio, aut negatio, prius indigemus explicare affirmationẽ, & negationẽ. Et hoc idem euenit de omni, cuius definitionem ſumere indigemus primo, quando ſcrutatur de illo. prout dicim⁹, an Deꝰ ſit, & an natura ſit? & an vacuum ſit, nec ne? & magis accidũt obſcuritates in talibus, quando contemnuntur, & quæritur de illis eſſe aliquã rem, aut impoſsibilem eſſe præter quòd definierint. Vt qui quęrerer, an vacuũ ſit, præter quòd ſciat quid vacuum nomẽ ſignificet. Cauſa autẽ difficultatis admittendi definitionẽ eſt multitudo illorum, quorum interrogans indiget, quòd ei admittat reſpõdens de eſſendo conditiones requiſitas ad illam, vt quòd L inſit definito, & quòd ſit prædicatũ de illo, in eo ꝙ quid ſit, & reliquę cõditiones præpoſitæ de definitione. Et hæc erit cauſa, qua ex illis reſpõdens offendat plures inſtãtias: & ideo illius deſtructio fit facilior contra ipſius cõſtructionẽ. Et hæc eadẽ eſt cauſa difficultatis inueniendi argumẽtationes de rebus poſtremis, quoniam commonſtrantur pluribus præmiſsis, quas interrogantem difficile eſt capere, & reſpõdenti nõ deeſt id, quo facile feratur inſtãtia. Cauſa vero difficultatis ſyllogizandi ad res proximas principio eſt pau M citas præmiſſarũ, quæ fiunt ad illas, & in his decet interrogãtem vti occultatione, vt decet ei in rebus, quę ſunt a principijs diſtãtes. Verum tamen cauſa difficultatis ſyllogizandi ad illud, de quo elocutio fuerit æquiuoca, aut accommodata, eſt, quia, quando dictio æquiuoca non traderet vnũ idem ſignificatũ, fieret forma cuiuis rei, quæ cõtingeret de modis conſtructionis, & deſtructionis. Si autem interrogans caperet de illis ſignificatum vtile, nõ eſt reſpondentis dicere

A tis dicere, nolo hoc significatum, ꝙ intelligebas. vt si interrogetur, an orbis sit æternus, nec ne? quia nomẽ orbis est æquiuocum, quod dicitur de toto, & dicitur de aliqua suarũ partium. Et exẽplum huius in accommodatis est oratio illius, qui dicit, quòd mare sit terræ sudor, qui in ipsius fundo collectus est, quia si destruxerit significatũ accõmmodatum, diceret, nolo nisi significatum verũ, & si destruxerit verũ, diceret, nolo, nisi ipsum significatũ accommodatũ, & nõ est illius propositũ, et lucraretur. Et hanc quidem ob cau-
B sam definitiones, quæ æquiuocę, aut accommodatę dicuntur, difficile est destruere, licet illarũ destructio secundũ præcedentia sit facilis, quando autẽ hoc ita est, quòd hæ sint causæ difficultatis destructionis positionũ, præter quòd coniectetur, vnde sit difficultas illarum, quas interrogans intendat destruere. Expedit itaque, quãdo difficilis ei fuerit destructio alicuius positi, præter quòd cõsideret, vnde sit illius difficultas, ꝙ innitatur his modis, quia nõ euaderet vnum eorum, aut plures, quàm vnum. Et si illius causa fuerit, quia
C indigeat definitione, exordiemur prius definitionem. Si autem illius causa fuerit nominis æquiuocatio, prout est dicere, an orbis sit æternus, nec ne? incipiemus a diuisione illius, quod significat ipsum nomẽ. Si autẽ illius, difficultatis causa fuerit multitudo præmissarum, quæ in medio sunt, prout est dicere, an cœlum sit graue, aut nec graue, neque leue? expedit illas proferre, adeo ꝙ nullam rẽ illarũ omittamus. Contingit autẽ aliquãdo dubitare quid expediat interrogantem facere, quã do nõ inueniret per quid procuret D illud cõmonstrare nisi per præmissas modicæ diuulgationis, & si interrogaret de illis, nõ confidit, quin illas neget ipse respõdens, si nõ interroget de illis primo, & proponat interrogare de præmissis, quarum conclusio sit difficilis ad quæsitum ob multitudinem illarũ cõclusionum, quæ intercidunt ei & primis principijs. Doctrina vero est, quòd primo proferat præmissas, quæ sunt notiores, donec per illas cõmonstret præmissas, quę fuerint quęsito ꝓxime.

Hæc itaque est summa eorum, quæ dicta sunt pro interrogante, & E quo modo debeat esse interrogatio, & ordinis series.

Loci pro respondente. Cap. III.

DE responsione autẽ primum quidem determinandum, quod nam est opus bene respondẽtis, quemadmodum bene interrogantis. Est autẽ interrogãtis quidẽ sic deducere orationẽ, vt faciat respondẽtem dicere inopinabiliora, quã ea, quæ ꝓpter positionẽ sunt ne F cessaria: respondentis vero non propter se apparere, accidere impossibile, aut quod præter opinionẽ est, sed propter positionẽ: nã alterũ fortasse peccatum, ponere primum quod nõ oportet, & positum non seruare aliquo modo. Quia autem sunt indeter minata ijs, qui propter exercitationem, & experientiam orationes faciunt (nam non eædem cõsiderationes, & discentibus, & docenti-

44. locus. Declatio.

45. locus. declatio.

G docentibus, & concertantibus, neque his, & ijs qui exercent se inuicem inspectionis gratia: nã discenti quidem ponenda sunt semper ea, quæ videntur, neque enim conatur falsum vllus docere, concertantium vero interrogantem quidem videri aliquid facere oportet omnino, respondẽtem autem nihil videri pati) & in Dialecticis congressionibus, quæ nõ concertationis gratia, sed experimẽti; & inspectionis orationes faciunt, nondum
H enucleatum est quo pacto oporteat cõrectare respondentem, & qualia dare, & qualia non, ad bene, aut non, seruandam positionẽ: quoniã (inquam) nihil habemus traditũ ab alijs, ipsi aliquid dicere tentemus. Necesse est autem respondentem sustinere orationem, ponẽdo aut probabilẽ, aut improbabilem positionem, aut neutram, & aut simpliciter probabilem, aut improbabilẽ, aut indeterminate, vt huic alicui, vel alij. Nihil autẽ refert quo
I modo cunque dũ ea probabilis, aut improbabilis sit: nam idem modus erit bene respondendi. vel dãdi, vel non dandi quod interrogatũ est: nam, cũ improbabilis est positio, necesse est, & cõclusionem probabilem fieri, cũ vero probabilis, improbabilẽ, nam oppositum semper positionis interrogans concludet: si autem neq; probabile, neque improbile quod positũ est, & conclusio erit tatis. Quoniã autem bene syllogizans, ex probabilioribus, & notioribus propositũ demonstrat, manifestũ est, quòd quãdo simpliciter est improbabile q̃ proponitur, nõ dãdum est respondenti, nec quod nõ videtur simpliciter, nec quod videtur quidẽ, min⁹ aũt cõclusione videtur. Nã, cũ improbabilis est positio, probabilis est cõclusio, quare oportet quę sumũtur, probabilia esse omnia, & magis probabilia quàm q̃d proponit, si debet per notiora quod min⁹ notum est concludi, quare si ne
K que tale est quippiam eorũ, quę interrogãtur, nõ ponendum est respondenti. Simpliciter autem si est probabilis positio, diluciduũ est, quoniam conclusio simpliciter improbabilis: ponendũ igitur, & quę videntur omnia, & eorum quę non videtur, quę cunq; minus sunt improbabilia cõclusione: nã sufficienter sic videbitur disceptatum esse. Similiter autem erit, & si neq; improbabilis, neq; probabilis est posi-
M tio. Nã, sic & quę videnť omnia dãdũ, & eorũ quę nõ videntur, quęcũque minus sunt improbabilia cõclusione: sic enim probabiliores accidit orationes fieri. Si igitur simpliciter quidẽ probabile, vel improbabile q̃d ponitur, ad ea quę videntur simpliciter, cõparatio facienda. Si autẽ non simpliciter probabile, vel improbabile sit, quod ponitur, sed respõdenti, ad seipsum quod videtur, & quod nõ videtur iudicando,

46. locus declatio.

47. Locus Declatio.

48. Locus Declatio.

49. locus Declatio.

50. locus. Declatio.

A dicendo, ponendum, vel nō po-
51. Locus. Declatio. nēdum. Si vero alterius opinio-
nem tutetur respondens, manife-
stum, quoniam ad illius intelli-
gentiam aspiciendo, ponere sin-
gula debet, & negare, quare &
qui curāt extraneas opiniones,
(vt bonū & malū esse idē, quē
admodum Heraclitus inquit,)
nō dant nō adesse simul contra-
ria eidem, nō unia nō videntur
eis hæc, sed quia secundū Hera-
clitum sic dicendū. Faciunt hoc
B autē & qui suscipiunt abinuicē
positiones, coniectant enim ac si
is dicat, qui ponit, manifestū igi
tur, quæ coniectandū rūdenti, si
ue simplr probabile, siue alicui
52. Locus Declatio. positū est. Qm̄ autem est necesse
omne qd interrogatur, aut pro-
babile, aut improbabile esse, aut
neutrū, & ad orationem, aut nō
ad orationē attinere qd interro-
gat, si sit quidē qd videt, & non
53. Locus. Declatio. ad orationem, dādum est dicen-
do, quod videtur. Nō enim inte
rimitur, posito eo, quod in prin-
C cipio: si vero nō videtur, & non
ad orationem, dādum quidem,
& consignificandū cp non vide-
tur, ad deuitationem absurdita-
54. Locus Declatio. tis. Si vero sit ad orationem, &
videatur. dicendū, quoniam vi-
detur quidem. sed valde propin
quū ei quod in principio est, &
interimit eo posito qd proposi-
55. Locus. Declatio. tū est. Si autē ad orationem qui-
dē, valde autē probabile postu-
latum, dicendū qd accidit hoc
56. locus. Declatio. posito, at valde absurdū esse qd
proponitur. Si vero neque pro-
babile, neque improbabile, si ni D
hil quidē ad rationem, dandum
nihil determinando. Si autē ad 57. Locus Declatio.
orationem, consignificandum,
quod interimitur (posito eo) cp
in principio est. Nam, sic & qui
respōdet nihil videbit propter
hoc pati: si quidē præuidēs sin-
gula posuerit, & qui interrogat,
assequetur syllogismum positis
ab eo omnibus probabilioribꝰ 58. Locus Declatio.
cōclusione. Quicunqꝫ vero non
ex probabilioribus conclusione
conātur syllogizare, perspicuū, E
quoniam nō bene syllogizant,
quare cùm sic interrogant, non
ponendum. Similiter autem & 59. Locus. Declatio
in ñs, quæ obscure, & multipli-
citer dicuntur, occurrēdum est.
Nā, quia datū est respōdenti nō
discenti, dicere nū disco, & mul-
tipliciter dictum non ex necessi
tate confiteri, vel negare, manife
stum, quoniā primū quidē nisi
planum sit quod dicitur, non
cunctādum vt dicat haud intel-
ligo: nā sæpe ex eo quod nō clare
interrogātibus dāt, occurrit ali- F
quid difficile. Si autem notum 60. locus. Declatio.
quidem sit, multipliciter autem
dictum, si in omnibus quidē ve
rū vel falsum sit quod dicitur,
dādū simpliciter quod dicit, vel
negandū: si vero in aliquo qui-
dē sit verum, in aliquo autē fal-
sum, significandum est qd mul-
tipliciter dicit, & quia hoc qui-
dem falsum, illud autem verū,
Nam, cùm posterius distingui-
tur, immanifestū si & in princi- 61. Locus. Declatio.
pio ābiguū animaduerterit. Si

autem

G autem non præuiderit dubium, ſed in alterũ aſpiciens poſuerit, dicendũ ad eum, qui in alterum ducit, quoniam non ad id aſpiciens dedi, ſed ad alterum eorũ. Nam pluribus exiſtentibus, quę ſub eodem nomine, vel eadẽ oratione ſunt, facilis eſt ambiguitas. Si vero & dilucidum ſit, & ſimplex quod interrogatur, aut ſic, aut non, reſpõdendum. Quoniam autẽ omnis propoſitio ſyllogiſtica, aut earum aliqua eſt, ex quibus ſyllogiſmus, aut propter aliquam illarum, manifeſtum, ꝙ quandoq; alterius gratia ſumetur, ex eo ꝙ plura ſimilia interrogant. Nã, aut per inductionẽ, aut per ſimilitudinem, plerunq; vniuerſale ſumunt: ſingularia igitur oĩa ponendum, ſi ſint vera & probabilia. Ad vniuerſale autẽ tentandũ inſtãtiam ferre. Nã ſine inſtantia vel quæ ſit, vel quæ videatur, prohibere orationem, proteruire eſt: ſi igitur multis apparentibus, nõ derit vłe qui non habet inſtantiam, manifeſtum eſt, quoniam proteruit. Amplius, ſi neq; contra argumẽtari habeat quòd nõ verum, multo magis videbitur proteruire, quanuis nec hoc ſufficiat: nam cõplures orationes opinionibus contrarias habemus, quas difficile eſt ſoluere, velut Zenonis, ꝙ non cõtingit moueri, neque ſtadium pertrãſire: ſed non propter id, quæ ſunt oppoſita his, nõ ponendum, ſi igit qui neque contra argumentari

62. locus. declatio.

H

63. Locus Declatio.

I

64. Locus declatio.

habet. neque inſtare nõ ponit: K dilucidum, quoniam proteruit: eſt enim in diſputationibus proteruia; reſponſio præter dictos modos, ſyllogiſmi deſtructiua. Suſtinere autem & poſitionem. & definitionem, ipſum ſibiipſi oportet præargumentando. Nã ex quibus interimũt interrogãtes quod proponitur, manifeſtũ, quoniam ñs aduerſandum. Inopinabilem vero ſuppoſitionem cauendũ ſuſtinere. Erit aũt inopinabilis multipliciter: nã, L & ea ex qua abſona contingit dicere: vt ſi omnia dicat aliquis moueri, aut nihil, & quæcunq; peioris moris eſſe eligenda, & quæ contraria cõſilijs, vt ꝙ voluptas bonum, & iniuriam facere melius quàm iniuriam pati: nam nõ vt orationis gratia ſuſtinentem, ſed, vt ea quæ videantur dicentem oderunt. Quæcunque vero orationum falſum ſyllogizant, ſoluẽdũ interimẽdo id propter quod fit falſum. Nam non is qui quoduis interimit ſoluit, ne qui M dem ſi falſum eſt quod interimitur: habere enim poteſt plura falſa oratio, vt ſi quis ſumat ſedentem ſcribere, Socratem vero ſedere: accidit enim ex his, Socratem ſcribere, interempto igitur Socratem ſedere, nihil magis ſoluta eſt oratio, quamuis falſum ſit poſtulatum, ſed non propter id oratio falſa: nam ſi quis ſit ſedens, non ſcribẽs autem, nõ amplius in tali, apte accommodabitur eadem ſolutio, quare non id

65. locus declatio.

66. Locus Declatio.

67. Locus Declatio.

interimendum

A interimẽdũ, ſed ſedẽtẽ ſcribere: non enim omnis qui ſedet, ſcribit. Soluit igitur omnino, qui interimit id, propter ꝙ fit falſum: nouit autẽ ſolutionẽ, qui ſcit ꝙ propter id falſa oratio: quemadmodũ in ꝝs quæ falſo deſcribuntur. non enim ſufficit inſtare, ne quidẽ ſi falſum ſit quod interimitur, ſed & id propter quod falſum aſſignandum: ſic enim erit manifeſtum vtrũ præuidẽs aliquid, an non, facit inſtantiam.

Sermo de præceptis reſpondentis.

B *Cap.* 3.

QVomodo autem fiat reſpõſio expedit, ꝙ eloquamur poſtq̃; ſcuerimus, ꝙ vltra conditiones interrogationũ, & reſpõſionum ſint illæ, quæ ſunt quærẽtiũ, & reſpõdentiũ, bene interrogantiũ, & bene reſpõdentium, & ſunt illi, quorum propoſitũ eſt exerceri in hac arte, & ponere quæſitũ de quo eloquantur ſm modum ſcientiæ demõſtratiuæ, non illis, quorum intẽtio eſt agoniſtice vincere. Bene interrogantis. n. eſt cogere reſpondentẽ, vt ei admittat, ꝙ illi cõcludit, aut neget diuul-
C gata, quæ admiſerat. Et bene reſpõdẽtis eſt, quãdo caueritpoſitionem, quã obſeruare eſt impoſsibile, præponat interloqui interrogando diuulgata, quę illam deſtruerẽt, & quę illæ deſtructurus eſt, priusq̃; ea admittat: error. n. poſitionis nequit eſſe ſine errore ponẽdi aliquã tẽ, præter ꝙ caueat, quod deceat. Illius vero, cuius intentio eſt vociferare, & agoniſtice vincere, interrogãtis intẽtio eſt deſtruere poſitum. Si autẽ viſum fuerit de eius negocio, ꝙ iam illud deſtruxerit, quomodocunque cõtigerit, & reſpõdens propoſuerit D huius cõtrariũ, ob hoc itaq; fit his, ꝙ interlocutores aliquãdo reſpõdẽs negabit diuulgata, & difficile fit ei admittere, qđ expediret ei admittere, & interrogãs etiam aliquando interrogationes, quę nõ eſſent ſm modũ beneficãdi interrogationẽ, ſicut reſpõdens aliquãdo reſponderet aliquã reſpõſionem, quæ nõ eſſet ſm modũ beneficandi reſpõſionẽ. Illorũ vero, quorũ intentio eſt ſcientia & diſciplina, docens quidẽ proponit producere ſcĩam in ipſum diſcipulũ, & hæc eadẽ eſt intẽtio addiſcentis. Hoc autem fit per res veraces, E propterea nõ ponerent, quod nõ ſit verax, ex quo neuter illorum (vt ait Ariſt.) intendit diſciplinã falſi. Hoc autẽ cõſtituto dicamus, ꝙ poſitiones, quas reſpõdens procurat ſuſtinere, nõ euadũt tres ſpecies, aut ꝙ poſitũ ſit diuulgatũ, aut ſit non diuulgatum, aut neque ſit diuulgatũ, neque nõ diuulgatũ, & eſt illud, de quo nõ eſt vulgo aliqua opinio de illo, vt an latro moueatur, aut non moueatur. Diuulgatum autem, aut eſt diuulgatũ ſimpliciter, vt ꝙ Deus ſit, aut diuulgatũ apud aliquã ſectam, F prout apud Peripateticos eſt, ꝙ cœlũ nõ ſit leue, neq; graue. Et iſte nefandũ partitur his duabus partibus: quoddam itaq; eſt nefandum apud omnes, vt ꝙ Deus nõ ſit, aut ſit impotens, & quoddã eſt nefandũ relatione cuiuſdã gentis, prout eſt Ideas eſſe apud Peripateticos. Quando autem poſitum fuerit non diuulgatũ, neceſſario expedit eſſe id, quod interrogãs procurat cõcludere diuulgatũ. Et quãdo fuerit ipſum poſitũ diuulgatum, illius intentio eſt ipſum concludere non diuulgatũ, in-

G terrogãtis. n. intentio eſt cõcludere poſiti oppoſitũ. Et ſimiliter quãdo poſitũ nõ fuerit diuulgatũ, neq; nõ diuulgatũ, expedit concluſionẽ eſſe ſm hanc poſitionẽ. Ex quo autẽ qui interrogationẽ beneficat, conſtruit ſyllogiſmũ ex præmiſſis notioribꝫ, & magis diuulgatis q̃; ſit ipſa cõcluſio, notũ eſt, ꝙ, quãdo poſitũ fuerit ſimpliciter nefandũ, expedit reſpondẽti, ꝙ non admittat, ꝙ eſt ſimpliciter diuulgatũ, quia illud cõcluderet cõtrariũ illius, qđ poſuerat. Et ſimiliter nõ expedit ei admittere, qđ eſt improbabile, quãdo enim admitte-
H ret ex aliqua præmiſſa, quod nõ eſt ſimpliciter improbabile, fit ibi aliquod probabile & diuulgatũ, & illa cõcluderent, quæ eſſent aliqualiter probabilia, quæ autẽ aliqualiter probabilia ſunt, opponuntur ſimpliciter improbabili, vt ſi parẽtũ interfectio ſit ſimpliciter improbabilis, abſtinẽtia ab ipſorũ interfectione non eſt maxime laudãda probabilis. Sed expedit reſpõdẽti inſpicere tales præmiſſas, & fuerint minus improbabiles cõcluſione, nõ debet eas admittere, quia eſſent laudabiliores, & probabiliores cõcluſione: & hæc eſt con-
I ditio laudãdi ſyllogiſmi, ꝙ interrogãti non eueniat de eo increpatio à reſpõdẽte, ſi autẽ fuerint magis improbabiles cõcluſione, eſt ibi minus laus, & nõ eſt eius aliquid, quo id admittat, quoniã ſi ex illis interrogãs cõcluderet cõcluſionẽ, eſſet ibi laus quædã, quæ opponeretur eius poſitioni, & nõ ꝙ ipſum increpet ob eſſe cõcluſionẽ magis diuulgatã præmiſſis. Illæ vero, pro quarũ admiſſione nõ eſt eius aliquid, ſunt præmiſſæ ſimpliciter improbabiles, quoniam quando proferret ſyllogiſmum, nõ concluderet niſi improbabile, & ſi K
concluderet aliud ab hoc, eſſet eius increpare interrogantẽ: hoc enim nõ eſt impoſſibile, ſed hoc eſt per accidẽs, prout ex premiſſis falſis cõcluditur cõcluſio vera. Si autẽ poſitio fuerit ſimpliciter diuulgata, manifeſtũ eſt, ꝙ id qđ interrogans intendit cõcludere, eſt deſtructio diuulgati improbabilis: ſicq; expedit, ꝙ admittat præmiſſas diuulgatas, quia diuulgatũ nõ concludit improbabile per ſe, ſed cõcluderet ipſum per accidẽs, & eſſet reſpõdẽtis ipſum increpare, & nõ admittere improbabile, ꝙ nõ
L eſt maxime, niſi quãdo illæ fuerint minus improbabiles, q̃; concluſio, quia ſi cõcluderet ex eis improbabile quoddam oppoſitũ alteri poſito, ꝙ ſit ſimpliciter diuulgatũ, cui iam opponitur, ꝙ nõ fuerat ſimpliciter improbabile, illius eſt ipſum increpare, ex quo id, ꝙ cõcludit improbabile oporteat eſſe notius in improbabilitate. Si vero poſitio fuerit diuulgata apud aliquam ſectã præter alias ſectas, aut apud aliquẽ vnum eundẽ hominẽ, expedit reſpõdẽti, ꝙ nõ recipiat, ꝙ nõ eſt laudabile apud hanc illã ſectã, aut apud illũ hominẽ, ſiue fuerit laudãdũ apud omnes,
M aut nõ, quoniã expedit, quòd ſit ipſius poſitio, aut ipſius ablatio cuilibet, qui illud ponat ſm hanc opinionem. exẽpli gratia, quia Heraclitus opinabatur ꝙ bonum & malum eſſent vnum & idem, & homines q aſſeuerabant eius opinionẽ eſſe laudãdã, apud eos eſt hæc poſitio, ꝙ non admittatur cõtraria nõ concurrere in vno ſubiecto, hoc enim licet ſit diuulgatum apud omnes, eſt tamen improbabile apud illum, qui eſt huius opinionis. Si autem poſitio non

fuerit

A fuerit laudabilis, neque non laudabilis, manifeſtũ eſt, ꝙ cõcluſio, quã interrogãs procurat concludere, eſt huiuſmodi, & expedit ei admittere, quod eſt laudabile, aut improbabile, & nõ admittunt id, quod non ſit laudabile, neque id qđ eſt laudabile, quia ſi id ei cõcluſerit, quod nec ſit laudãdum neq; improbabile, ex eo quod eſt laudandum, aut improbabile, reſpondentis eſſet ipſum increpare: ſicque iam videtur, quas res expediat reſpondentẽ intẽdere in omnibus ſpecieb⁹ poſitionũ, & quæ ſint res, quas fugere ei expediat. Ex quo
B omne quod ab eo interrogat, aut eſt probabile, aut improbabile, aut nec probabile, nec improbabile, & vnaquæq; harum trium ſpecierũ, aut ſit ex rebus, quibus indigemus ad cõcluſionem, aut ex his, quib⁹ nõ indigemus ad concluſionem, ſicque expedit reſpõdenti, ſi velit bene reſpõdere de ſingulis his ſex ſpeciebus, & ꝙ non ſequatur ei redargutio in oratione, cuius putetur ipſe fuiſſe cauſa, aut quãdo interrogatur de eo, ꝙ eſt probabile, ſed eſt inutile concluſioni, eius eſſet ꝙ daretur, & oſtendat ſe noſſe illud. Si autẽ fuerit improbabi
C le, & inutile, & iterũ eius eſt dare illud, ſed cõſignificandum eſt illi, ꝙ ſit improbabile, per hoc enim euaderet, ꝙ de eo putet, ꝙ admiſerit, qđ latuerit ei eſſe verum & diuulgatũ, aut fuerit probabile, & de rebus vtilibus concluſioni, & hoc expedit, ꝙ nõ negetur, negare enim diuulgata nõ eſt operis bene reſpõdẽtis, ſed ipſum admittit poſtq̃; ediderit, quòd ex illius admiſſione ſequatur deſtructio poſiti, & per hoc euaderet, ꝙ nõ putetur de eo, ꝙ defectus proueneritꝙ eius cauſa, nõ occaſione quæſiti, prout facit medicus in praua ægritu D
dine, in qua præfert & prædicit, qđ nõ ſanet, & ꝙ defectus nõ ſit occaſio ne eius medicinæ. Si autẽ id, de quo interrogat ſit de rebus, quarũ indigemus ad cõcluſionẽ, ſed eſt improbabile, expedit ꝙ nõ admittat illud ob ſyllogiſmi defectũ, qui ex illo ſequitur, ẽ dicẽdo, ꝙ ſi illud admitteret, ex inde ſequeretur concluſio. Si vero fuerit nec probabile, neq; improbabile, nec vtile cõcluſioni, expedit ipſum non admittere, nec de eo aliquã rem dicere. Si vero huiuſmodi fuerit, & eo indigemus ad cõcluſionẽ, expedit itaq; cõſignificare, ꝙ E
indigeamus eo ad cõcluſionẽ, excepto quòd nõ admittat, & neget ipſum, hoc itaque opere reſpõdens bene reſpondiſſet, & euaderetꝙ nõ putetur de eo, quòd defectus interlocutionis euenerit eius cauſa.

Interrogans autem bene interrogaret, quando ſyllogiſmum com ponereteꝛ præmiſſis, quæ fuerint magis diuulgaꝛ, quàm ſit diuulgata concluſio, quando vero non fuerint magis diuulgaꝛ, quam ſit diuulgata ipſa concluſio, non conuenit interrogare de illis, vt ex eis fiat ſylls, neq; rndẽti cõuenti illas admit F
tere. Qñ aũt iterrogãs interrogaret reſpondentẽ, non euaderet, quin dictiones, quibus interrogaret, ſint notæ ſignificationis apud reſpondentem, aut ſint extraneæ ignotæ concluſionis. Et vtroque modo non euaderet, quin ſint de his, quæ dicuntur vniuocæ, aut æquiuocæ. Quando vero fuerint ignotæ concluſionis, reſpondentis eſt ipſum interrogare de illarũ ſignificatione, & hoc non eſt ei vitium in hac arte. Si enim admiſiſſet ei, quòd interro

De preceptis interroganꝺi.

G gaſſet, præter qđ ſciuerit illius ſignificationem, & perinde cõcluſiſſet ei cõtradictoriũ ipſius ꝓpoſitionis, & voluerit obſtare, quòd nõ intellexiſſet illas dictiones, quas ad miſcetat, ſuſpicaretur de eo, quòd hoc eſſet eius crimẽ cauillationis, & nõ iuſtificaret de eo, ꝙ ratiocinat⁹ eſſet poſtea de hoc, ex quo putaret ꝙ ideo eſſet excuſat⁹, quia eſſet deſtructa ei⁹ poſitio. Si vero dictiones fuerint notæ ſignificationis, ſed ſint de his, quæ multipliciter dicũt, expedit inſpicere an omnes res, de quib⁹ dicit ꝓdicatum, ſint veræ de ſubiecto. Si au
H tem ſubiectum dicatur ſm vnũ ſignificatũ, aut de omnibus ſignificatis, quibus dicitur ſubiectum, ſi vtraque dicãtur multipliciter, nõ euadere tenuntiatio reliquã harũ triũ partitionum, & quando res in illis eſſet vno horũ modorũ, reſpõderet de illis ſic, aut non. Si autẽ fuerit in illis aliquod ſignificatũ mendax, quãdo alterũ eſſet verax, expedit diſtingue re nomẽ æquiuocum ſecũdum omnia eius ſignificata, & explicare verax ipſorũ à mẽdaci, ptius quàm interrogans cõcludat cõcluſionẽ, hoc eſt ei melius, quoniã ſi poſtponeret
I partitionẽ cognitioni cõcludenti ipſam concluſionẽ, putaretur de eo, ꝙ non intellexiſſet, quòd nomen ſit æquiuocũ, ꝙ defectus huius, aut ignotãtia, ꝙ nomen ſit æquiuocum, euenirſet ab eo, quoniam nõ videtur Ariſtoteli, ꝙ reſpondentis ſit notificare interrogãti, poſtquàm concluſerit concluſionẽ, quòd nõ poſſit eſſe ſignificatum, pro quo interrogans intellexiſſet ipſam concluſionem, & non eſſet interrogantis ſuſpectum ipſum habere hic diuerſimode a diſpoſitione nominis ignotæ ſignificationis, non enim ſuſpicaretur de eo hic, ſicut ſuſpicaretur ibi. Quãdo enim dictiones ſignificarent vnum ſignificatum, & admiſeritis eas, deinde poſt hæc excuſatus eſſet, quòd eas nõ intellexiſſet, nõ admitteretur eius dictum de hoc, & haberetur ſuſpectus. De dictionibus vero notis ſignificatione, quæ vniuocæ dicuntur, expedit reſponſionem fieri per ſic, aut per non. Ex quo præmiſſæ, ex quibus cõponuntur orationes Topicæ, aut ſunt diuulgatæ, quas non oportet commõſtrari per alias, aut præmiſſę, quæ inquiſitione ſunt commõſtratę. Et hoc præfatum præceptum fit in prę miſſis, quarum eſſe diuulgatũ non indiget inquiſitione. Expedititaq; ꝙ dicatur etiã de beneficatione reſponſionis huius ſpeciei pręmiſſarũ, & hoc quidẽ fit, quòd admittat ei has pręmiſſas, quas inquiſitione caperet, & nõ fugiat eas, renuere enim eas eſt renuere ſenſatũ, & procuret deſtruere vniuerſale, quòd interrogans procurat cõmonſtrare, & hoc vt nõ neget ipſum, & abſtineat ipſum admittere ſolum ſine oratione, qua illud deſtruat, ſed ꝙ oſtẽdat ipſum per orationẽ, quæ illud deſtrue
M ret, quãdo enim ſe abſtineret ipſum admittere, preter ꝙ proferat orationẽ, quę illi cõtradicat, hoc eſſet maxima fraus & actus exiens ab hac arte. Si autẽ impoſſibile ei ſit deſtruere pręmiſſam, q̃; inciperet interrogãs inquiſitione cõmõſtrare, ſaltem proferret orationẽ, qua deſtruat cõcluſionẽ. Quando vero reſpondens nõ proferret alterum horũ duorũ, ſ. deſtructionẽ pręmiſſæ vniuerſalis, aut deſtructionẽ cõcluſionis, quam interrogãs procuratet cõcludere ei,

neque

A neque admitteret qđ eũ interrogaret de præmiſſis, eſſet maxime mirãdũ, & maxime proteruire. Et expedit quãdo proferret orationem deſtruẽtem præmiſſam vlem cõſtitutam inquiſitione, ꝙ non proferat orationẽ, quæ illam vniuerſaliter deſtruat, quæ eſt deſtructio per cõtrariũ, ſed proferat orationẽ, quæ illam deſtruat particulari deſtructione, quæ eſt deſtructio per contradictorium, qm̃ deſtructio præmiſſarũ talium vniuerſaliter eſt remota, ex quo ipſam ſequeretur renuere ſenſatum. vt ver. g. quando vellemus in
B quiſitione cõmõſtrare, ꝙ omne animal ſit mobile, inquirẽtes animalia, de quorũ diſpoſitione videatur, qđ ſint mobilia, reſpõdẽtẽ oporteret ſic habere, vt ad argumẽtum Zenonis: vnde ſequitur ꝙ nulla res moueat, & eſt illud, quod dixit, omne mobile prius trãſit mediũ ſpatium, q̃; totũ, & medii mediũ prius q̃ mediũ, & prius medij mediũ q̃; mediũ medij medij, & ſic in infinitũ, & trãſit torũ ſpatium tempore finito, ſicque tẽpore finito trãſiret ſpatium infinitũ, hoc autẽ eſt falſum: ſic igitur nulla res mouetur: tales enim ſyllogiſ-
C mi redarguunt ſenſata. & ideo cum hoc difficile eſt deſtruere tales ſyllogiſmos, & niſi hoc fiat, impoſſibile eſſet illis cõtradicere ſenſatis, ſed artifici huius artis expedit cauere illos, & illi primo ſunt ſophiſtici: hoc itaq; eſt preceptũ, ꝙ expedit reſpondẽti cõſtituere in talibus præmiſſis. Et expedit procurare, ꝙ ſuſtẽtet poſitiones, quibus diu exercitatus fuerit, & nouerit oẽs præmiſſas deſtruẽtes & cõſtruẽtes ipſas, qm̃, quando hmõi fuerit, ſciet quam illarũ præmiſſarũ admittat, & quã earũ non admittat, & ſi opus ſit ei ipſas deD ſtruere, ſciet quo illas deſtruat. Et expedit ꝙ caueat ſuſcipere ſibi ſuſtẽtare aliquod poſitũ nõ diuulgatum, & hoc in rebus ſpeculatiuis, prout eſt oratio dicẽtis, ens eſt vnũ, & quod nõ moueat. In rebus vero factibilibus, prout ſunt poſitiones, quas eligit cœleſtis cõſuetudo, vt ꝙ opinet ꝙ iniuſtitia ſit præeligẽda, & ꝙ voluptas ſit bona, qm̃ ſuſtẽtatio harũ poſitionũ redditur noxia duab⁹ rebus ſimul, rebus quidẽ ſpeculatiuis, quia facit acquirere illũ, qui illis vtitur, habitũ deceptoriũ, qui eũ remo
E ueat ab electione veritatis, & amore iuſtitiæ, & rebus factibilibus faceret ipſarũ vilipẽſionẽ, & modicam inclinationẽ ad illas, cũ eo, ꝙ qui his poſitionibus vtitur, nõ eſtimatur, ꝙ eas ſuſtentet ſm̃ modum exercitij, ſed, quia illas opinet, & eis credat. Et expedit, ꝙ ſcias ꝙ huius artis interrogatio fit duobus modis, aut interrogatio de ſingulis præmiſſis, & quando datæ fuerint à reſpõdẽte, à qualibet illarũ cõcluderetur concluſio propoſita, aut eſt interrogatio de præmiſſis ſimul & de cõcluſione. Et opera reſpõdẽtis, quibus obuiet in-
F terrogãti, quædã ſunt opera poſtq̃; cõcluſionẽ cõcluſerit, & quædã ſunt res, quibus reſpõdens obuiat illi, priuſquã cõcludatur cõcluſio. Et hæc quidem ſunt præcepta præmiſſarũ, quoniam præmiſſæ, ex quibus ſyllogiſmi cõponuntur in hac arte, aut ſunt præmiſſæ admiſſæ ob earũ diuulgationẽ, aut præmiſſæ, quæ inquiſitione ſint cõmõſtraræ. Et præmiſſæ diuulgatæ ſunt duarũ ſpecierũ, præmiſſæ quas reſpõdens nõ põt penitus negare in cõtrouerſia, neq; ſine cõtrouerſia, & hoc ꝓpter illarũ

G diuulgationē,& præmiſſæ,quas pōt negare, quando proferret ſyllogiſmū ad illas deſtruendū, ex quo ſunt mediocris diuulgationis. Iam antē præhabitus eſt ſermo quid faciendū ſit in duabus ſpeciebus orationis in talibus præmiſſis, priuſquam cōcluſionē cōcludat, hoc eſt, in mediocribus diuulgatione, deinde poſt hæc redibimus ad id, qđ expediat facere, poſtquàm concluſerit ipſam cōcluſionem, & per hoc explebitur quid expediat facere reſpōdentem in duabus interrogationibus ſimul,& dicamus: quòd prohibere interrogātem
H à cōcluſione, & deſtructio taliū præmiſſarū prouenit quatuor modis. Quorū vnus eſt, ꝙ reſpōdēs attēdat ad præmiſſam, ex qua ſequat' cōcluſio, & aggrediat', & illam deſtruat, & hoc quidē fit, aut quādo ambæ præmiſſæ ſyllogiſmi fuerint falſæ, & qđ de illis attendat in deſtructione ad præmiſſam, in qua eſt res dicēdi de omni: in prima quidem figura illa eſt maior, in alijs autē eſt illa, quæ in potētia eſt maior, ex quo ſubordinātur primæ figuræ. Si enim fuerit deſtructio ſyllogiſmi, qui cōpoſit' eſt ex duabus præmiſſis falſis in deſtru
I ctione minoris nō eſt cauſa illationis falſi, quę eſt cōcluſio ipſa minor: qui autē ſcit inſtantiā ferre, non eſt, vt ait Ariſ. qui deſtruit rem, ex qua ſequitur ipſum falſum. vtcunq; contigerit, ſed eſt qui deſtruit rē, ob quā eſt falſum, & eſt illius cauſa. Notū autē eſt, ꝙ hæc deſtructio eſt poſſibilis in duobus locis, quorum vnus eſt, quādo ipſum interrogaſſet interrogās de præmiſſis & concluſionib' ſimul, aut qñ præmiſſæ, quas ille interrogat, fuerint de illis, quibus eius eſt in hac arte cōtradicere, & ſunt, qñ ſunt maximę diuulgatiōis. Secū K
dus aūt modus eſt, ꝙ deſtruat p̄miſſas, de quibus interrogat' nō fm ipſam rem in ſe, ſed fm interrogātem, & nequeat remouere locum deſtructionis. gratia exēpli, ꝙ quis interrogaret, an fortitudo ſit vtilis, & diceret reſpōdēs non, quia fortitudo eſt cauſa perditionis ipſius fortis, quando autē interrogās nō diſtingueret, ꝙ eſt per ſe ab eo ꝙ eſt per accidēs, nequiret ſoluere hanc inſtātiā: fortitudo. n. eſt cauſa perditionis ipſius fortis per accidēs, non per ſe. Tertius autē modus eſt, ꝙ iā interrogaſſet interrogans de præmiſſa vtili ad cō L
cluſionē, ſed ꝙ ille eā accepiſſet mutatā varietate, qua, qñ eo modo ſumpta fuerit, nō ſequeret' ab ea ipſa cōcluſio propoſita, & reſpōdens inſtaret ei hoc modo, & interrogans nequiret illā mutare in formā, qua ex ea ſequeret' ipſa concluſio, ipſa autē, qñ de ea interrogauerat, erat in potētia fm illā formā, prout quæreret interrogās, ꝙ id, ꝙ non eſt ſubſtantia, nō deſtruatur ſubſtātiæ ipſius deſtructione, & partes ſubſtātiæ ſuarū partiū deſtructione, prout hinc concluderet, ꝙ partes ſubſtātiæ ſint ſubſtātiæ. Et reſpōdenti eſſet hic locus M
dubij, qñ nō ſequitur hæc cōcluſio, ex eo qđ diximus, ꝙ nō ſubſtātia nō deſtruat ſubſtantiam ipſius deſtructione. Si autē intellexiſſet hoc per ſe ēſſe, ſciret ꝙ hæc cōcluſio ſequatur, & hoc, qñ permutaſſet ꝙ dicit, ꝙ nō eſt ſubſtātia nō deſtruit ſubſtātiam ipſius deſtructione in præmiſſam, quæ ſit hęc in potētia, & eſt qđ dicit fm cōuerſionē cōtradictorij, qđ deſtruit ſubſtātiā ipſius deſtructione, eſt ſubſtātia, & perinde cōcluſit propoſitū, ſcilicet ꝙ partes ſubſtātię ſint

ſubſtantiæ.

A ſubſtãtiæ. Quartus aũt modus ſubſtãtiæ, quæ cogit interrogãtẽ, & eſt minimus & infimus horũ modorũ, eſt inſtãtia, quæ cogit interrogantẽ cũ reſpõdẽte ad prolongationẽ orationis, & reducere ipſum per id, quo ei inſtat, adeo ꝙ protrahatur tẽporis mora, & eueniat laſſitudo, & ceſſet diſputatio, & recedãt abſque aliqua re, hoc autẽ nõ eſſet opus bene reſpõdẽtis: hoc autẽ fit, quãdo in ſyllogiſmi præmiſſas fuerint multa dubia, pro quibus dubiis opus eſſet multarũ præmiſſarũ, cũ reſpõdẽte quidẽ in verificãdo illas res quibus obſta-
B ret, cũ interrogãte vero in illarũ deſtructione. Et ſimiliter, qñ interrogãs velet cõmonſtrare, ꝙ præeligẽda ſit virtus bonæ fortunæ & bono caſui, & diceret, nũquid bona fortuna ſit interminata opulẽtia & inſtabilis. ſed fit per accidens & ſine arbitrio, & multa quæ indebite currũr, & diceret reſpõdens, res nõ eſt ita, immo bona fortuna eſt creatoris decretũ, atq; iudicium, & nulla res eſt, quæ ordinate & magis cõuenienter currat q̃; ipſa, quæ eſt Dei iudicij meritũ atq; decretũ, & tales, præmiſſæ ſunt, ad quarũ verificationẽ opus
C eſſet multi temporis, & longioris, q̃; opus eſſet ad verificationem ipſi⁹ quæſiti. hæc itaq; ſunt præcepta, quę præcepit reſpõdenti vti cũ interrogãte, priusq̃ concluſionẽ concludat. Expedit autẽ ꝙ dicatur quid ſecum faciat, poſtq̃ cõcluſerit ipſam cõcluſionẽ de redargutione, & increpatione, & traditione debilitatis, & vitij ſyllogiſmo, quẽ cõſtruxerat ex præmiſſis, quas ei admiſerat, fit aũt quãdo orationis vitiũ & corruptio euenerit ob interrogantem, nõ propter reſpõdẽtẽ. Cõmune nanq; opus nõ inueniẽ maximæ perfectionis, niſi D
ſociorũ occaſione, fit autẽ illis res cõmunis, quãdo ipſorũ propoſitũ fuerit eligere verũ, & ipſum adipiſci, & ſolum attingere exercitiũ: & expedit reſpõdenti ꝙ bonificet reſpõſionẽ, quãdo eius propoſitũ fuerit hæc intentio. Sociorũ enim debitũ eſt coadiuuare ſe mutuo cõmuni opere. Quando vero illorũ propoſitũ fuerit gymnaſticæ & agoniſticę victoriæ, non eſt ibi aliqua res cõmunis, & vterq; offendit alterum omni eo, quod ei poſsibile ſit illũ vincere de ſpeciebus orationũ ſophiſtarũ, & cę
teris, aut propter litem, quæ ipſum E
cogat ad hoc, aut ob victoriã, quæ ipſum ad hoc cõducat. non eſt aũt hismos diſputationis. & aliquãdo euenit ſyllogiſmo defectus ob cõcluſionem, quã cõmonſtrare intendit, vt ꝙ nõ inueniat intetrogãs diuulgatas, ex quibus procuret cõmõſtrare hoc quęſitum, niſi diuulgatas falſas. exẽpli gratia, qñ proponimus commõſtrare, ꝙ voluptas nõ ſit bona, & dicimus, voluptas nõ ponit cõmuni cãtes in ea bonos: omne aũt bonum ponit acquirentẽ ipſum bonũ: hinc cõcludit, ꝙ voluptas nõ ſit bona: dũ
aũt dicimus, omne bonũ ponit ac- F
quirentẽ ipſum bonũ, eſt falſum, ſed eſt diuulgatum, concluſio vero eſt falſa, qñ poſitio, quã reſpondẽs procurat ſuſtentare, fuerit vera, & cogit admittere præmiſſas falſas, falſum enim nõ cõcludit niſi ex falſo. Quãdo autẽ hoc ita fuerit, ſyllogiſmi corruptio euenit tribus modis, quorũ vnus eſt ex parte interrogãtis, & alter ex parte reſpõdentis, & tertius ex parte quæſiti: & ideo interrogans eloquitur probabilius, ꝙ ei admittitur, oratio aũt in hoc fit vilis. Et

G ſyllogiſmo euenit corruptio aut ob eius formam, aut ob eius materiã. Corruptio quidẽ euenies ob ipſam formã, partitur tribus partibus, quarũ vna eſt, ꝙ eius forma nõ ſit penitus, ſed fiat ex duabus negatiuis, & ſecũda ꝙ ſit ſine quæſito, prout minor ſit vniuerſalis negatiua in prima figura, & tertia ꝙ cõcludat per accidẽs, prout concluderet cõcluſio nẽ verã ex præmiſſis falſis, aut diuulgatas ex improbabili. Corruptio vero euenit ꝓpter materiã, quatenus cõponitur ex præmiſſis, quib⁹ deſit vna cõditio, aut plures de cõditioni
H bus datis præmiſſis ſyllogiſmi, in illa arte. Quãdo autẽ hoc ita fuerit, corruptio hinc ei euenit ex parte veritatis. aut quãdo eius præmiſſæ fuerint nefandæ, & forte cũ hoc erunt falſę: & eſſent corruptæ dupliciter, aut ꝙ cõcluſio ſit magis diuulgata q̃; ipſę, aut ꝙ præmiſſę magis indigeãt cõmõſtratione q̃; indigeat concluſio, aut ꝙ quæſitũ ſit de illis, quarũ commõſtratio poſſibile ſit fieri ex paucis præmiſſis, & hic fiat ex multis præmiſſis. Exẽpli gratia, ꝙ cõmonſtremus, ꝙ aliqua opinio ſit præſtãtior aliqua opinione, & illius cõmõ
I ſtratio contingat fieri ex præmiſſis paucis, & præmiſſis multis. Ex præmiſſis quidẽ paucis, vt ꝙ dicat, quædã opinio eſt vera, & eſt opinio de poſſibili frequẽti, & quędam eſt falſa, & eſt opinio de poſſibili raro, verũ aũt eſt præſtãtius falſo: ſic ergo aliqua opinio eſt præſtãtior aliqua alia opinione. Illius autẽ cõmõſtratio ꝑ plures præmiſſas eſt, vt ꝙ dicatur quędã entia dicunt præſtãtiora quibuſdã in eſſendo, ex quo ipſorũ quędam ſunt ſempiterna eſſe & neceſſaria eſſe, & quędã quæ non ſunt ſempiterna: & præſtãtia quędã ſunt K ſempiterna eſſe, & quædam nõ ſunt ſempiterna eſſe, & quę ſunt ſempiterna eſſe ſunt præſtãtiora illis, quę nõ ſunt penitus, opinio autẽ de eo, ꝙ eſt ſempiternũ eſſe, ſit vera, & de eo, ꝙ nõ eſt ſempiternũ eſſe, ſit falſa, ſicq; ſit opinio vera & opinio falſa. Vera autẽ eſt firmioris veritatis & permanẽtioris: & ꝙ eſt vehementioris & permanẽtioris veritatis, eſt præſtantius, ſic ergo iam fit quędam opinio præſtãtior aliqua opinione. Et iterũ aliquãdo euenit corruptio ipſi ſyllogiſmo, quatenus ſumũtur eius ꝓmiſſę ſm ꝙ ſit cauſa cõcluſio- L nis, & nõ ſunt cauſa. & hoc euenit in ſyllogiſmo impoſſibilis, & recti, qui diſtinct⁹ eſt in libro Elẽchorũ. Et ſimiliter accidit illis corruptio, quę dicit petitio. Et aliquãdo accidit corruptio ex parte varietatis interrogationis a præmiſſis, quas admitterẽt, vt ꝙ ſuperaddat illis, aut imminuat ab illis, aut eis vtat ſm aliũ caſũ ab eo caſu, quo eas admiſerat. hi itaque ſunt modi corruptionis, qui euenirũt ſyllogiſmo ſm modũ vniuerſalitatis ipſorũ & ſm quantitatẽ. Et Ariſtoteli videt ꝙ increpatio eueniat interrogãti quinq; modis. Quo M rũ vn⁹ eſt; ꝙ oratio nõ cõcludat penit⁹, aut ei⁹ ꝓmiſſę ſint remotę, vel falſę & remotæ ſimul. exẽpli gratia, oratio Meliſſi, ſi ens gignat, eius eſt principiũ, ſed non gignit, ſic nec eſt ei⁹ aliꝙ principiũ, ergo ens eſt vnũ, totũ enim hoc cũ formę corruptione, eius præmiſſę ſunt falſę. Secũdus eſt, ꝙ oratio nõ concludat quæſitũ, ſed cõcludat aliud, & ipſius præmiſſæ ſint remotæ, aut falſæ & remotæ, ſicut eſt oratio, quicquid eſt præter ens eſt non ens: & quicquid eſt

non

A nõ ens, nulla res est: ergo ens ẽ vnũ. hæc enim concludit, ꝙ quicquid est præter ens, nulla res sit, non ꝙ ens sit vnum. Tertius aũt est, ꝙ sylli construction compleatur per præmissas, quas ex seipso addiderit, aut imminuerit, & cum hoc sint nefandæ, aut falsæ & nefandæ. Quart⁹ est, ꝙ præmissæ sint minus diuulgatę q̃ conclusio, & cum hoc siut nefandæ. Et quintus est, ꝙ p̃missæ, ex quibus construitur sylls, sint veræ, & patũ probabiles, ĩmo indigeant longiori tpe pro ipsarum cõmonstratione, q̃ sit tempus cõmonstrationis ipsius quę
B siti, hoc autẽ est qñ huius sylli sint præmissæ notiores eo. Hi aũt qnq; modi repulsus euenit ũt interroganti, qñ ipse fuerit illorũ causa. Verax aũt oratio in hac arte, ꝓut dicit, est triũ specierum: quarũ prima & præstantissima est, ꝙ sit cõposita ex ptę missis maxime diuulgatis, quas respondens iã admiserit, & eius figura sit, quæ p se primo concludat propositum concludendum: secundus aũt est, ꝙ sit cõposita ex p̃missis medijs ſm diuulgationẽ & probabilitatẽ, quas respoudens admittat, & cõcludat quæsitũ primũ per se: & tertius
C est, ꝙ sit cõposita ex præmissis, quarum quasdã receperit ab ipso respõdente, & aliquas ꝓtulerit ex seipso, sed illæ quas ex seipso ꝓfert, sint maxime laudandę. Falsas aũt orationes in hac arte dico nefandas, & eas dicimus esse quatuor specierum. Quaꝝ prima est, ꝙ oratio cõcludat ſm opinionem, non ꝙ ita vere sit, prout esset ex duabus affirmatiuis in secũda figura: prout dicebat Plato, sapiens est robustus, & fortis est robustus, sapiens iraq; est fortis. Secunda est ꝙ concludat, sed non ipsum quæsitũ.

Et discrimen harũ duarum specierum, & illarũ, quæ dinumeratæ sũt, in increpatione est, quia in illis adiecta est conditio cũ hoc ꝙ sint nefandæ & falsæ simul. Tertia est ꝙ cõcludat ipsum quæsitum p se primo, sed ipsius præmissæ non sint ſm conditionem, quã exposcit illa ars, prout esset cõmonstratio de re agraria p præmissas, quæ non sint agrariæ, sed altetius artis. vt qui cõmonstraret ꝙ vulnera circularia sint difficilis sanationis, quia circulus ẽ latissima omnium figurarum rectilinearũ ęqualis ambitus ei. Quarta est ꝙ concludat quæsitum per se primo, sed eius E
præmissæ sint falsæ scilicet oẽs, aut quædam ipsarũ. Et hęc quidem spẽs nõ est de syllis qui sint corrupti semper, & omnimode ſm hanc artem, quia aliqñ tes cogeret hic vti p̃missis falsis, qñ contigisset, ꝙ ad hanc rem quæsitã, non essent præmissę diuulgatæ nisi falsæ. Et aliqñ in ipsa demõne fit sylls, cuius vna præmissarum sit falsa, & hoc quidem fit in sylło impossibilis, prout cõmonstratum est. Si aũt hoc ita fuerit, cõsiderationes, quibus considerantur sylli in topica, & in scientijs sunt trium
F specierũ. Prima quidẽ consideratio est an concludat, aut nõ concludat, & hæc consideratio differt ab alia diuisione, an concludat vel non cõcludat, illa enim est an cõcludat vel nõ concludat quæsitum p se aut p accidens, hæc aũt, an primo, aut secũdo. Et notũ est ꝙ in singulis his speciebus verax ẽ aliquo modo dicere, ꝙ non concludat, sed non concludens quæsitũ hic est concludere perfecte concludendo. In qua considerandæ sunt tres conditiones. ſ. ꝙ concludat quæsitũ, & ꝙ ipsum concludat prĩo.

D

& ꝙ

G & ꝙ concludat ipſum p ſe, & iam dictum eſt de hoc in libro Priorũ analiticorũ. Hoc itaq; ſcrutiniũ includit tres ſpẽs ipſorum corruptorum. Secunda conſideratio eſt, ꝙ cõſideretur cõcluſio, & inſpiciamus eam, ſi fuerit falſa, quia tunc ſcimus ꝙ in ſyllĩ præmiſſis neceſſario eſt mendacium. Si aũt fuerit vera, iam poſſibile eſt ſyllĩ præmiſſas eſſe falſas, aut veras, verũ enim aliqñ concluditur ex falſo, prout in libro Priorũ analiticorũ eſt commonſtratum, & tunc expedit nobis inſpicere ſyllĩ præmiſſas, quæ ſi fuerint falſæ, deſtruet ſyl-
H logiſmũ, ſi autem fuerint verę, vtendum eſt illo. Tertia cõſideratio eſt, an factæ ſint ſm artis conditiones, adeo ꝙ ſint in topica topicæ, & per ipſum repellantur, quæ repellenda ſunt, & ſĩr de reliquis, quorũ conditionis eſt, ꝙ adijciantur cõditiones præmiſſarũ illius artis. Et notũ eſt, ꝙ hæc conſideratio includit oẽs ſpecies corruptionis, quas narrauimus. Et interdũ euenit hic quædam ſpẽs vitij ſyllogiſmorũ, quæ reputat corruptio, cũ non ſit corruptio, & forſitan reſpondens p illam repelleret interrogantẽ: hæc aũtẽ, aut eſt error,
I aut ſophiſma, & illa eſt corruptio, quæ petitio principij vocat, hęc autem dupl̃r fit, aut vere, aut diuulgate, & ambæ ſpẽs petitionis fugiũtur in hac arte. In arte vero demſonis ſolum eſt ſpecies vera. Et iam elocutum eſt de petitione vera ipſiuſmet quæſiti, & eiꝰ oppoſiti in libro Priorum analiticorum, hic autem diceẽ de petitione, quæ fit ſecundum opinionem laudandam.

De petitione ſm opinionẽ laudandam.

Petitio vl̃r fit de ipſomet quęſito ſm quinq; modos. Prima ſpecies, & manifeſtior eſt, qñ vice ſubiecti, aut prædicati quæſiti ponit nomẽ addi K
tum tot:, aut vice nominis ponitur oratio gerens vicẽ nominis, neminem enim poſſibile ẽ errare in hac ſpecie, neq; decipi, qñ ponit ipſummet quæſitum ſine permutatione. Secunda aũt eſt, qñ vice rei particularis ponitur vl̃e ambiens ipſam, vt ꝙ velit cõmonſtrare, ꝙ contrariorũ ſcientia ſit vna, & ponat ꝙ oppoſitorum ſcientia ſit vna. Tertia autẽ eſt, ꝙ vice rei, quæ cõmonſtrari intenditur, ponat illius partiũ commonſtrationẽ. Et quarta, ꝙ vice totiꝰ ponat ipſius partes, vt ꝙ velit ꝙ medicinæ ſcĩa ſit ſcientia ſanitatis & ęgri L
tudinis, & de per ſe commonſtret, ꝙ ſit ſcĩa ægritudinis, & de per ſe ꝙ ſit ſcĩa ſanitatis. Quinta aũt eſt, ꝙ commonſtret rem p ipſam conſequens, vt ꝙ velit cõmonſtrare, ꝙ diameter ſit incommenſurabilis coſtæ, & cõmonſtret cõuerſam. ſ. ꝙ coſta ſit incõmenſurabilis diametro. Et modi petitionis de oppoſito quæſiti ſunt hi idem: ex quo oppoſita ſunt tria, affirmatiua, & negatiua, contraria, & priuatio, & habitꝰ, & hi ſunt qnq; modi qui inueniuntur ſingulis his tribꝰ. Species itaq; petitionis de quę ſiti oppoſito ſunt quindecim. Dr̃ia M
autẽ inter petere de oppoſito ipſius quæſiti, & petere de ipſomet quęſito eſt, quia, qñ petitur de ipſomet quęſito, apparet nobis error, qñ inſpicimus ipſammet concluſionẽ, qñ inueniturꝫ ipſamet in altera duarũ præmiſſarum ipſius ſyllĩ. Quando vero petimus de oppoſito ipſius q̃ſiti, error nobis apparet in altera duarũ præmiſſarum, ex quibus inferebat, & eſt illa, quæ connexa eſt cõtradictorio ipſius quæſiti. Prima aũt ſpecies eſt vere petitio de quæſito, qñ

oratio

A oratio quæ cõmutata eſt vice nomi nis, non fuerit definitio, reliquæ autem quatuor ſunt petitio ſm opinionem, & non vere, & tertia eſt inquiſitio, reliquis aũt tribus vtunt ſcientiæ, immo non conſtituuntur ſcientiarum ſyllogiſmi ſine illis. Hęc quidem ſunt præcepta, quæ proprie cõcernunt reſpondentem, & iam elocutum eſt de illis, quæ proprie concernunt interrogantem.

Loci communes pro interrogante, & reſpondente. Cap. 4.

68. Locus. Declatio. B EST autem orationẽ prohibere concludi, quadruplr. Nam aut interimendo id propter quod fit falſum, aut ad interrogantẽ inſtantiã dicendo: ſæpe enim non ſoluit quidẽ: qui tñ interrogat, nõ poteſt longius producere. Tertiũ aũt ad interrogata: accidit enim ex interrogatis quidem non fieri quod volumus, eo ꝙ non bene interrogata ſint, addito autẽ aliquo, fieri concluſionẽ. Si igit nõ amplius poteſt producere interrogãs, ad interrogantẽ erit inſtãtia, ſi aũt C poteſt, ad interrogata. Quartũ aũt, peſſima eſt inſtantiarũ quę eſt ad tempus: nam quidã talib⁹ inſtans ad quæ diſputare pluris eſt tpis, q̃ præſentis exercitationis: inſtantiæ igit, vt dictum eſt prius, quatuor modis fiunt. Solutio autẽ eſt earum quæ dictæ ſunt, prima tm̃: reliquæ aũt prohibitiones quædam & impedimenta cõcluſionũ. Inculpatio vero orationis, & ſm ipſam orationẽ, & qñ interrogat nõ eadẽ, Plerunq; enim ꝙ nõ bene diſpu D tatur oratio, is, qui interrogat, eſt cauſa, eo ꝙ non concedat ex quibus probe erat diſputare ad poſitionẽ: nam non eſt in altero ſolo bene abſoluere cõe opus.

Neceſſarium igitur qñq; ad di 70. Locus centẽ, & non ad poſitionẽ argu- Declatio. mentari, qñ is qui reſpondet, & contraria interroganti obſeruat corroborãs: proteruientes igit, altercatorias, & non dialecticas faciunt exercitationes. Amplius aũt, quia exercitationis & expe E rimenti gratia, & non doctrinæ huiuſmodi ſunt orationes, ꝓſpicuum qm̃ non ſolum verũ ſyllogizãdum, verũ etiã falſum, nec per vera ſemper, ſed qñq; & per falſa: ſæpe enim vero poſito, interimere neceſſe eſt diſputantem, quare proponẽda falſa; qñq; autem & falſo poſito, interimendũ per falſa. nihil enim prohibet alicui videri quæ non ſunt, magis q̃ vera: quapropter ex ñs, quæ illi videnť, oratione facta magis erit ſuaſus q̃ adiutus. Oportet 71. Locus. aũt eum, qui bene transfert, dia F lectice, & non contentioſe tranſferre. Vt geometrã geometricè, ſiue falſum, ſiue verum ſit quod concludendũ eſt: quales aũt dialectici ſyllſi, dictum eſt prius.

Quoniã autẽ malus particeps, 72. Locus. qui impedit cõe opus, patet ꝙ & in orationibus: nam cõe quippiam quod proponit & in illis eſt, præterq̃ in concertantibus: his autẽ non eſt eundem vtriſq; finem aſſequi; nam plures vno

69. Locus Declatio.

impoſſe

G impoſsibile eſt vincere. Differt autē nihil ſiue in reſpondendo, ſiue id interrogādo fiat: nam & qui cōtentioſe interrogat, praue diſputat: & qui in reſpondendo nō dat quod videt neq; ſuſcipit, quicquā quod vult interrogans interrogare. Manifeſtū igitur ex ñis quæ dicta, q̄ non ſiſt inculpandum & ſm ſeipſam orationem, & interrogantē. Nā nihil prohibet orationē quidem prauam eſſe, interrogantē vero vt poſsibile eſt optime cōtra reſpōdentem diſceptare: nam contra proteruos non poſſe fortaſſe ſtatim ſumere quales quis uult, ſed quales fieri poſſe faciendi ſyll'i. Quoniam aūt eſt indeterminatum q̄ñ contraria, & q̄ñ ea, quæ ſunt in principio ſumunt hoīes (nam plerunq; per ſeipſos dicentes contraria dicunt: & abnuentes prius, dant poſterius, eo q̄ interroganti & cōtraria, & quę in principio, plerūq; obediunt) neceſſe eſt prauas fieri diſputationes: cauſa aūt eſt qui reſpondet I hæc quidē non dans, illa aūt talia dans: manifeſtum igitur, q̄m non ſiſt inculpandum & interrogantes, & orationes. Orationis autē ſm ſeipſas quinq; ſunt inculpationes. Prima quidem q̄ñ ex interrogatis non concluditur neq; quod propoſitū eſt, neq; oīno quicquā, cùm ſint vel falſa, vel inopinabilia, aut oīa, aut plurima, in quibus cōſiſtere debet concluſio: & neq; ablatis quibuſdā, neq; additis, neq; his quidē ablatis, illis vero additis, K fit cōcluſio. Secūdo aūt, ſi ad poſitionē non fiat ſyll's, & ex talibus, & eo modo quo dictum eſt prius. Tertia vero ſi additis quibuſdam fiat ſyll's: hæc autē ſint deteriora ñis, quæ interrogātur, & min⁹ probabilia cōcluſione, etiā ſi ablatis quibuſdā, nā q̄ñq; ſumunt plura neceſſarīs: quare non eo q̄ hæc ſunt, fit ſyll's. Amplius, ſi ex inopinabilioribus, & minus credibilibus cōcluſione, aut ſi ex veris, ſed maiore opera indigētibus demōſtrari, q̄ problema: non oportet aūt ex oīb⁹ problematis ſyll'os exiſtimare ſiſt probabiles eſſe, et ſuaſibiles: natura enim ſtatim ſunt aliqua quidē faciliora, alia vero difficiliora eorū, quę interrogant: quare, ſi ex aliquib⁹ vt fieri pōt maxime probabilibus, coniecturā fecerit, diſputatū bene eſt. Manifeſtū igitur, q̄m orationis non eadē inculpatio, & ad problema, & ſm ſe. Nam nihil ſm ſe quidē orationē prohibet eſſe vitupera M bilem, ad problema aūt laudabilem: & rurſum ediuerſo ſm ſe quidē laudabilē, ad problema aūt vituperabilem: q̄ñ ex pluribus eſt facile cū probabilibus, tum veris concludere. Erit autē q̄ñq; oratio ēt concludens q̄; nō concludens deterior, q̄ñ illa quidem ex abſurdis concludit, cùm non ſit tale problema: hæc autē indigeat talibus quę ſunt probabilia & vera, & nondum ex aſſumptis ſit oratio. Eos aūt, qui

73. Locus.

L

Inculpationes orationis q̄nq;.

74. Locus Declatio.

75. Locus Declatio.

76. Locus Declauo.

per

A per falſa verum concludunt, nō iuſtū eſt inculpare. Nam falſum quidē ſemper neceſſe eſt per falſa ſyllogizare: verum autem eſt qñq; per falſa ſyllogizare, manifeſtum autem id ex analiticis. Cùm aūt demonſtratio ſit alicuius dicta oro: ſi aliquid eſt aliud quod ad concluſionē nullo modo ſe habet, nō erit ex illo ſyll's: ſi autē appareat, ſophiſma erit, non denīro. Eſt aūtem philoſophema quidem, ſyll's demōſtratiuus: epichirema autem, ſyll'us

B dialecticus: ſophiſma vero, ſyll's contentioſus: aporema autē ſyllogiſmus dialecticus contradictionis, Si vero ex vtriſq; quæ videanť, aliquid oſtendať, non aūt ſimiliter videanť: nihil prohibet quod oſtenditur magis al

77. Locus Declatio. tero videri. Sed ſi hoc quidem videatur, illud aūt neutra parte: aut ſi hoc quidem videať, illud autē non videatur: ſiſr quidem ſiſr vtiq; erit, & non: ſi autē magis alterū, ſequetur quod eſt ma

78. Locus. Declatio. gis. Eſt aūt quoddam & idem

C ad ſyllogiſmos peccatū, quādo oſtendit per longiora quod contingit per breuiora, & quæ orationi aſſunt. Vt q; eſt opinio magis altera q̄; altera: ſi quis petat ipſum quodq; maxime eſſe, eſſe aūt opinabile, ipſum quod vere eſt: quare quorundā magis eſſe ipſum: ad quod aūt magis, magis dicitur eſſe. eſſe aūt & ipſam opinionem verā: an erit accuratius, q̄; par ſit exigens quędam? petitum eſt aūt & ipſam opinionem verā eſſe, & ipſum quodq; D maxime eſſe, ac ſi ipſa opinio vera certior ſit: ſed quæ nequitia maior, q̄; quæ facit circa id cuia eſt oratio, latere cauſam? oratio aūt eſt manifeſta vno quidē modo, & publiciſsimo, ſi ſit concludens ſic, vt nihil oporteat interrogare: vno aūt & qui maxime dicitur: cū ſumpta quidem ſint ex quibus neceſſariū eſt concluſionē eſſe, quæ quidem ſint per concluſiones concluſa, etiā ſi id omittiť quod valde pbabile eſt.

Falſa aūt oratio vocatur qua- E drupliciter. Vno quidem modo 79. Locus Declatio. qñ apparet concludere quæ nō concludit: vocatur aūt appārēs, litigioſus ſyll'us. Alio modo, qñ concludit quidē, non tñ ad propoſitum: quod accidit maxime in ñs quæ ad impoſſe ducunt. Aut ad propoſitū quidem concludit, non tñ ſm propriam diſciplinam: hoc aūt eſt, ſi ea, quæ non eſt medicinalis, videať eſſe medicinalis, aut geometrica, q̄ non eſt geometrica, aut dialecti F ca, quæ nō eſt dialectica, ſiue verū, ſiue falſum ſit quod accidit. Alio aūt modo, ſi per falſa non concludit: huius autē erit qñq; quidem concluſio falſa, qñq; autem vera: nam falſum quidem ſemper per falſa concludit, verū autem poſsibile eſt & nō per vera: vt dictum eſt prius. Quod autem falſa ſit oratio, dicentis peccatum potius eſt, q̄; orationis: at ne quidem dicentis ſemper, ſed cū lateat ipſum quod falſam ora

tionē

G tionem dixit aliquam: eo q̃ ab ipſo ſuſcipimus cum plurib⁹ veris quippiam amplius: ſi ex ñs quæ maxime videtur interimit aliquid verorum (talis enim exiſtens, verorũ demonſtratio eſt) oportet ſanè poſitorum aliquid non eſſe oĩno, quare erit huius demonſtratio. Si autem verum concludat per falſa, & valde abſurda, complurib⁹ deterior erit quæ falſum ſyllogizant: erit aũt talis, & quæ falſum concludit.

H Quare manifeſtũ q̃ prima quidem conſideratio orationis ſm ſeipſam eſt, ſi concludit: ſecũda autem, vtrum verũ an falſum: tertia vero, ex qualibus quibuſdam. Nam ſi ex falſis quidẽ, opinabilib⁹ autẽ, rationabilis: ſi autem exiſtentibus quidem, ſed in opinabilibus, praua: ſi vero & falſa & valde inopinabilia ſint: dilucidum quod praua, aut ſimpliciter, aut ad rem. Id aũt, quod in principio & cõtraria quonã pacto peteret interrogans, ſecundum veritatem quidem in analiticis dictum eſt, ſecũdum opinionem vero nunc dicendũ eſt.

I

80. Locus. Declaratio.

Petere autem videtur id quod eſt in principio quinq̃ modis. Manifeſtiſsimo quidẽ & prĩo, ſi quis idipſum quod monſtrari oporteat, petat: hoc autem in eo ipſo quidẽ non facile latere põt, in ſynonymis autem, & in quibuſcunq̃ nomen & oratio idem ſignificat, magis. Secundo autẽ, q̃ quod particulariter oporteat demõſtrare vlr quis petat: vt qui argumentatur q̃ contrariorum una diſciplina, omnium oppoſitorum poſtulauerit vnã eſſe: nam videtur id quod oportebat ſm ſe oſtendere, cum alĩs petere pluribus. Tertio, ſi quis quid vniuerſaliter eſt oſtendere propoſitũ, particulariter petat. vt ſi de omnibus contrarĩs propoſitum eſt, de aliquibus poſtulet: videtur enim hic quod cum pluribus oportebat oſtendere ſe eundum ſe, extra petere. Rurſus, ſi quis diuidẽs petat problema: vt ſi oportet oſtendere medicinam ſani & ægri, extra vtrunq̃ poſtulet: aut ſi quis eorum, quæ ſequuntur ſeinuicem ex neceſsitate, alterum petat: vt latus incõmẽſurabile eẽ diametro, ſi oporteat oſtẽdere q̃ diameter lateri. Æqualiter autem & cõtraria petunt ei, quod ex principio eſt. Nam primo quidem ſi quis oppoſita petat ſm affirmationem & negationem: Secundo autem contraria ſecundum oppoſitionem: vt bonum & malum idẽ: Tertio vero, ſi q̃s vniuerſaliter poſtulans, particulariter petierit contradictionem. Vt ſi quis ſumens contrariorum vnam diſciplinam, ſani & ægri alteram eſſe petat: aut ſi hoc petẽs, in vniuerſali oppoſitionem tentet ſumere. Rurſum, ſi quis petat contrarium ei, quod ex neceſsitate accidit per ea quæ poſita ſunt: et ſi quis ea quidẽ non ſumat quæ oppoſita, at alia petat duo, ex q̃bus erit oppoſita contradictio.

K

L

M

81. Locus. Declaratio.

Differt

A Differt autem contraria ſume-
82. Locus. Declatio. re tantillū ab eo quod ē in prin-
cipio: qm̄ huius quidem eſt pec
catum ad cōcluſionem (nam ad
illam aſpicientes, quod in prin-
cipio eſt dicimus petere) cōtra-
ria aūt ſunt in propoſitionibus,
eo ꝙ ipſæ aliquo modo ſe habēt
adinuicem. Ad gymnaſiam au-
tem & exercitationē talium ora
tionum primū quidem conuer
tere aſſueſcere oportet ōrones.
Sic enim & ad id, quod dicitur,
B copioſius nos habebimus, & in
paucis, plures ſciem⁹ orationes:
nam conuertere eſt transſumen
tem concluſionem cum reliquis
Iterrogationib⁹ interimere vnū
quippiam eorū quæ dicta ſunt:
neceſſe eſt enim, ſi concluſio nō
eſt, vnam aliquā interimere pro
poſitionum, ſiquidem omnib⁹
poſitis neceſſe erat concluſionē
eſſe. Ad omnem autem poſitio-
nem & quod ſic, & quod nō ſic
argumentum conſiderandum,
& cùm inueneris, ſolutionē ſta-
C tim quærēdum. Sic enim ſimul
accidet & ad interrogādum, &
ad reſpondendum exerceri: & ſi
ad nullum aliū habemus, apud
noſipſos ſenſim cōparanda ſunt
quæ attinent ad ipſam poſitio-
nem argumenta: nam id ad co-
gendum multam copiam præ-
bet, & ad redarguēdum magnū
habet adiumentū, quando quiſ
piam promptus eſt argumenta
ri, & ꝙ ſic & ꝙ non ſic: nam ad
contraria accidit facere obſerua
tionem, & ad cognitionē, & ea
(quæ ſecundum philoſophiam D
eſt) peritiam poſſe conſpicere, et
conſpexiſſe quæ ab vtraq; acci-
dunt ſuppoſitione, nō paruum
inſtrumentum: reliquum enim
horū, recte eligere alterū: opor-
tet autem ad id, quod tale eſt, eē
bono ingenio: & hoc eſt ſecun-
dum veritatē bonum ingeniū,
poſſe bene eligere verum, & diſ
fugere falſum: quod q̄ nati ſunt
bene, poſſunt probe facere: nam
qui amant, & qui odiunt, quod
profertur facile diſcernunt opti
mum. Et ad ea, quæ ſæpiſsime E
incidunt problemata, ſcire opor 84. Locus Declatio.
tet orationes, & id maxime de
primis poſitionib⁹. Nam in his
faſtidiunt ſæpe qui reſpondent.

Amplius, terminorum copio- 85. Locus. Declatio.
ſos eſſe oportet, & probabiliū,
& primorū ſe habere prōptos:
nam per hæc fiunt ſyllogiſmi.

Tentandum autē & ea, in quæ 86. Locus. Declatio.
ſæpiſsime incidunt diſputatio-
nes, tenere. Nam quemadmodū
in Geometria ante opus eſt cir-
ca elementa exercitatum eſſe, & F
ī numeris circa capitales prom-
pte ſe habere, & multum refert
ad hoc, & alium numerum co-
gnoſcere multiplicatum. ſimili-
ter quoq; & in orationib⁹ prom
ptum eſſe ad principia, & pro-
poſitiones memoria ſcire opor-
tet: nam perinde ac in memoriæ
ſenſorio ſolum loci poſiti ſtatim
faciunt ipſas res memorare: &
hæc faciunt ad ratiocinandum
promptiorē, eo ꝙ ad determina
tas illas inſpiciat ſm numerum.

Propo-

G Propoſitionemq; cõem magis
87. Locus Declatio. q̃ poſitionẽ in memoria ponen
dum. Nam principiorũ & ſup-
88. Locus. poſitionũ copioſum eſſe medio-
Declatio. criter, difficile. Amplius, ora-
tionem vnã plures facere aſſue-
ſcendũ, uelut ñ, qui occultiſsime
abſcondunt. Tale aũt erit ſi quiſ
quàm plurimũ abſcedat ab affi-
nitate eorum, de quibus eſt ora-
tio: erunt aũt potiores orationũ
vniuerſales maxime, quæ id pa
ti poſsint, ut qñ non eſt vna plu
riũ diſciplina: ſic enim & in ñs,
H quæ ſunt ad aliquid, & in con-
89. Locus. trarñs, & coniugatis eſt. Opor-
Declatio. tet aũt & reminiſci vniuerſales
facere orationes, tametſi fuerit
diſputans particulariter. Sic enĩ
& plures licebit vnam facere: ſi-
militer autem et apud Rethores
in enthymematibus. Eundem
aũt q̃; maxime fugere, cõtra vni
90. Locus Declatio. uerſale ferre ſyllogiſmos. Et ſem
per oportet conſiderare oratio-
nes, ſi in pluribus communibus
91. Locus. diſputantur. Nam omnes par-
Declatio. ticulares in vniuerſali diſputatę
I ſunt, & ineſt in particularibus
ei⁹, quod eſt vniuerſale, demon-
92. Locus. ſtratio, eo q̃ non eſt ſyllogizare
Declatio. quicquã ſine vniuerſali. Exer-
citatio autem facienda, inductiuarum quidem ad rudem, ſyllo
93. Locus. giſticarum autem ad expertũ.
Declatio. Et tentandum accipere ab ñs quidem, qui in ſyllogiſmis triti ſunt, ppõnes, ab ñs vero, qui in inductionibus, ſimilitudines; in hoc enim vtriq; exercitati ſunt.
94. Locus Declatio. Omnino autem exercitationis gratia diſceptantibus tentandũ K afferre aut ſyllm de aliquo, aut propoſitionem, aut ſolutionem, aut inſtantiã, ſiue recte quis dicat, ſiue perperam, vel ipſe, vel alter, & ad quippiã vterq;. Ex his enim facultas, exercitatio autem facultatis gratia. Et maxime circa ppõnes, & inſtantias: erit enim, vt ſimpliciter dicam, dialecticus, propoſitiuus, & inſtantiuus: eſt autem proponere quidem, vnum facere quæ ſunt plura. Oportet enim vnum omnino ſumere ad quod eſt oratio: L inſtare autem quod vnum eſt, facere plura: nã aut diuidit, aut interimit: hoc quidẽ dans, illud aũt non dans, eorum quæ propoſita ſunt. Non eſt autẽ cum 95. Locus. omni diſputandum, neq; cõtra Declatio. quemlibet exercitãdum. Nam neceſſe ad aliquos, prauas fieri orationes: ab eo enim qui oĩno tentat apparere, diffugiendum: iuſtum autem omnino tentare ſyllo cõcludere, verũtamen nõ pulchrum, eo q̃ non oportet ad M uerſus quoslibet facile conſiſtere, quandoquidẽ neceſſe eſt paruiloquium inde emergere: nam qui exercitati ſunt, non poſſunt abſtinere à diſputatione, ſine altercatione. Oportet autem & 96. Locus. factas habere oratiões ad huiuſmodi problemata, in quibus cũ pauciſsimorum copia eas ad q̃ plurima vtiles habeam⁹, ille vero ſunt vniuerſales, & ad quas in promptu quippiam adinuenire difficile eſt.

Sermo

A *Sermo de præceptis communibus interroganti & respondenti. Cap. 4.*

RElíquum nobis est oratione ferre de illis, quæ ambos, s. & interrogantē & respondentē includunt. Et hęc quidem pręcepta vtilia sunt vni triū rerum: quarū vna est, ne remittat vis faciendi vehemētiorem orationē de vna eadem positione, aliqñ secundum modum interrogationis, & aliqñ fm modum resp̃onsionis: secunda aūt est, vt acquiratur vis festinandi circa syllī artē, aut cū interrogatione, aut cū obuiatione: & tertia est vis, cuius conditio
B nis ē agere has duas operationes, & hæc quidē vis est viri habētis artem dialecticā. Et de illis est, vt vir assuescat reductionē syllogismorum, de qua elocutū est in 2. Priorū Analiticorum, s. q̃ sumamus oppositū cō clusionis, & connectamus ei alterā duarū præmissarum syllī, & concludatur p hoc contradictoriū alterius p̃missæ. Et hoc quidem vtile sit respondenti, quia p ipsum cōstitueret syllī præmissas, quas interrogauerat ipse interrogans: hoc aūt contingit, qñ cæperit in interrogatione præ
C missas & conclusionē simul. Et aliquando hoc opus vtile sit interroganti, qñ destrueret positionem fm modum impositis, & per hoc opus qs posset proferre de vna eadem re plures syllos: aliqñ enim caperemus cō tradictorium conclusionis, & aliqñ ipsius cōtrariū, & vtrunq; ipsum cō nectemus ipsi minori, & aliqñ maiori, & constituemus ex hoc quatuor syllogismos. Oportet aūt, qñ sumimus oppositū conclusionis, & ei cōnectimus alterā duarum præmissarum, q̃ conflet nobis altera præmissa: quia, qñ sunt p̃missæ, est cō clusio, & qñ aufertur conclusio, au- D feruntur ambæ præmissæ, aut altera earū, & hoc est notum p id quod dicitur de antecedente & consequente in syllo conditionali. Et de illis est, quia p hoc præuenit quiuis omnī positioni cū syllo qui illā destruat, & dum id inuenerit destrueret suarum præmissarū destructionem, qñ enim quis præuenerit singulis quæsitis, & ea considerauerit, aut ipsam fm se, aut cū alio, fit ei vis discernendi elocutionē de illis fm modum interrogationis, aut fm modū respon sionis. Interrogando quidē cognitione syllī, & respōdendo cognitio- E ne obuiationis suarū p̃missarum. Et de illis est, q̃ in vna eadē positione quęrat syll̃m, qui eam constituat, & syll̃m, qui eam destruat. Deinde ratiocinabit de præmissis duorum syllogismorū, quæ illarum sit falsa, & quæ illarum sit vera, & quę illarum sit satis vulgata, & quæ sit parum vulgata. Et si fuerit interrogans, iam nouisset syllogismū, qui destrueret hoc positum, & fortasse illū permisceret p̃missis, quæ ipsum constrūeret, aut quæ ipsum destruerent cum ipsa interrogatione, & ab- F scondet p hanc rem ab ipso respondente. Si aūt fuerit respondens, sciret præmissas, quæ illud destruerent, & caueret eas. Ait Arist. Et hæc quidē vis non est minima, facit enim dialecticū adipisci potestatem ad interrogationem, & ad resp̃onsionē, & viro demonstratiuo vtilis est multis modis. Quorū vnus est, quia qñ apud illum fuerint duo syllī de aliquo posito, quorū vnus illud constrūetet, & alter ipsum destrueret, non euadit quin illorū duorum syllogismorū alter sit ver⁹, & alter falsus, aut ambo

G ſunt ſimul veri, aut ſiſ falſi, ſed duobus diuerſis modis. Si vn⁹ fuerit mẽdax & alter verax, immitteretur veraci, ſi aũt fuerint ambo ſimul veraces, aut ſimul mendaces duobus modis, facile erit ei intelligere modum, quo vterq; illorum ſit verax, & modum, quo ſit mendax. Et hic modus procedendi eſt viri boni ingenij, & præſtantium potentiarũ. Et hi ſunt, quorũ moris eſt diligere præſtantiorem alterius duorum oppoſitorum. Hoĩes aũt circa hoc ſunt triũ ſpecierum, quidam eorum ſunt qui ſemp præeligunt præſtantius duoꝝ
H oppoſitorũ, & hi quidẽ ſunt ſapiẽtes, Et quidam ſunt, apud quos æquales ſunt res bonæ & malæ, & hi ſunt naturaliter dialectici, & ipſoꝝ quidam ſunt qui diligunt duorum oppoſitorum deterius, & hi ſunt nãſr ſophiſtæ, & quidã ipſorum ſunt, qui amãt eis eſſe ſm hanc artẽ ſyll⁹os idoneos interrogationibus vulgarib⁹, de quibus difficile eſt eloqui in cõſtructione aut deſtructione: & hæc ſunt triũ ſpecierum: quarũ vna eſt, ꝙ fiat de his, de quibus vulgus gloriatur conſideretare, & difficile fiat mutuo de illis interloqui, præter ꝙ maiori parti
I ipſius vulgi ſit maior inclinatio ad alterũ duorum oppoſitoꝝ. prout eſt dicere, an ſpeculatio cũ tolerãtia ſit præſtantior diuitijs cũ voluptate: ſecunda aũt ſpẽ eſt ꝙ ſit maiori parti ipſius vulgi maior inclinatio ad alterum duorũ oppoſitorũ, prout eſt dicere, an diuitiæ cum virtutis priuatione præeligendæ ſunt paupertate cum virtute: tertia ſpecies eſt rerũ, quibus adipiſceretur vir quiſpiã nefas apud vulgus de vtrouis duorum oppoſitorum reſpondeat, prout dicimus, cui dignius eſt credere magiſtro, an patri: præcepit aũt de talibus K
interrogationibus, ꝙ ad illas ſint dialectico ſyll⁹i idonei ob difficultatem ſyllogiſmi ad illas. Difficile nãq; eſt oſtendere mentem de re, de qua vulgus nullam habeat opinionẽ, & ſiſr ad cuius oppoſitum magis inclinat vulgus, & hoc magis ẽ id de quo euenit controuerſia per vtrum uis duorum oppoſitorũ reſpondens reſponderit, prout dicim⁹, deceat ne parentibus an legi crederei Et de illis eſt, ꝙ reminiſcãtur definitionum rerum, quarum habitudo ad artes eſt habitudo principiorũ & ſubiectionum, prout eſt definitio materię & formę L
in ſcĩa Naturali, & definitio boni & mali in ſcĩa Morali, & pũcti & lineæ & ſuperficiei & corpis in Geometria. Et q̃ expedit ei ꝙ ſint apud illum de definitionibus harũ rerũ, ſunt definitiones diuulgatæ. Et de illis eſt, ꝙ ſint apud eũ prompta loca prædicta in prædictis orationibus, & p̃cipue loca quæ rem cõſtruũt aut deſtruũt ſimpl⁹r, & vt vniuerſalius inquã res, quæ in attrib⁹ ſunt vt ſubiectiones & elẽmenta & principia ad reliqua, ex quib⁹ ſingulæ attesadipiſcunt. Sicut enim Arithmeticus adipiſcit poteſtatem mutuo ducẽdi numeros, qñ prę M
poſuerit & ſciuerit ducer primos numeros, quod notificat in capſo ductus, ſic res eſt in Dialectico: euenit enim ei interlocutio de quocũq; voluerit, qñ fuerint apud eũ præmiſſæ & regulę, quarum conſuetudinis eſt fieri in ſingulis poſitis, quod poſitũ fuerit idoneum curare res vniuerſales, quibus vratur in acquirendo res vl⁹s proximas rebus intentis particularibus: vniuerſalib⁹ nanq; maxime vniuerſalitatis non opinaretur aliquam rem, neq; ex illis adipiſceret

aliquã

aliquã rem feſtinanter, immo ſi ex illis opinio procederet ad ipſum particulare, eſſet ſm quandam ſpeciem accidentis, & quaſi ad illud procederet, non artificialiter, ſed quouis modo contigerit. Exempli gratia, quia non debet ſuſtinere hanc poſitionẽ, ſcilicet omnium duarum rerũ diuerſarum, vna ipſarũ ineſt rei differẽti à prima, ſed ſuſtẽtaret vice illi⁹ hãc, qñ aũt fuerit vni duorum oppoſitorum aliqua diſpoſitio, alteri oppoſito ineſt oppoſitũ primæ diſpõnis, p oppoſita enim conuinceret contraria, & ſuas ſpecies, & poteſt ex illis cõ
B ſtituere quæſita particularia, quæ illis ſuſtineat facile & cito. Et de illis eſt, quia conſueſcere faciunt ponere multas orationes vnã orationẽ aſcẽdendo ad vſe, quod illa includeret, & ponere vnã orationem plures orationes, illã partiẽdo ad particulares, quæ ei ſubſunt. Qñ enim interrogaremus, iuuaremur ponendo multas res vnã orationem, & recepiſſemus per hoc, quod vellemus admitti ab illo. Quando aũt reſpondiſſemus, iuuaremur qñ interrogaremur vnam orationẽ multas orationes, & ſi inueniremus continere deſtructionẽ
C illius, quod poſuimus ſuſtentandũ, non admitteremus illud, ſin autem, illud admitterem⁹. Et expedit hic ꝙ cõſideremus vniuerſaliſſimũ quod poſſumus, hoc eſt, qñ multas orationes ponimus vnam orationem, hoc enim opere fit res vehementis occultationis a ipſo reſpondente. Et hoc eſt contra diſpoſitionem vniuerſalium, quæ ſint apud eũ prompte ad faciendum ſyllogiſmos. Sunt enim quædã vniuerſales orationes, de quibus difficile fit reſpondenti intellige re, quæ concluſio ex illis ſequatur. Exempli gratia, admittere ꝙ ſcientia
D rerum, quæ ſunt maximæ multitudinis, nõ ſit vna, qñ enim hoc admiſſet, iã admiſſet illud in relatiuis, & cõtrarijs, & in multis reb⁹. Et ideo expedit reſpondenti agere cõtra id, quod ageret interrogans, & aufugeret admittere res vſes: quantũ ei poſſibile fuerit. Et de illis ẽ, ꝙ vtatur cũ eo qui ſit modicũ exercitatus in hac arte, aut qui paſſus fuerit defectũ ingenij, ipſa inquiſitione, & cũ nimiũ exerciatis orationib⁹ vniuerſalib⁹. Exercitatus enim vehementius auſcultat has orationes, adeo ꝙ forſan deducunt illũ ad repellendũ ſenſata,
E prout fit de oratione Zenonis, quæ contradicit motui, & oratione Melliſſi, quæ contradicit multitudini, ſicut ſpẽs priuata exercitio magis auſcultat inquiſitioni. Expedit itaque dialectico ſumere p̃miſſas inquiſitiuas à diuiſis inquiſitione, & præmiſſas vniuerſales à viris huius ſpeciei.

Harum aũt rerum exercitium eſt, ꝙ idoneum ſit nobis operari omnes actus huius artis perfectiſſime, actus enim huius artis ſunt ſyllſ, aut ſophiſtica litigatio, aut argumentum, aut contradictio, aut ficta inuẽtio interrogationis, an ſit recta, aut nõ recta?
F & ſi fuerit alterius harum duarũ diſpoſitionũ, quæ ſit huius cauſa. & iã elocuti ſumus de conditionibus, quibus fiant hi actus perfectiſſime. Syllogiſmus enim eſt operatio interrogantis ad deſtruẽdum poſitionem. Et ſophiſtica eſt operatio reſpõdentis, & ſyllſ repulſus. Contradictio vero eſt actus reſpondentis, qñ procurat conſtituere poſitionẽ, quia alicubi reſpondens procurat hoc. Ariſtoteli vero videt, ꝙ illius operatio prima intẽtione ſit ſuſtẽtare poſitionẽ

G ſolum, non ipſam cõſtituere. Sicq; qñ reſpondens argumentum proferret ad conſtitutionẽ poſitionis, interrogantis actus eſſet contradictio per ſyll'm, & contradictio fit de actibus interrogantis, lis aũt & argumẽtum de actibus reſpondentis, interrogationem aũt & reſpõſionem beneficare, iam dictũ eſt quo hoc fiat, aſſueſcere aũt intenditur ob has operationes, & per has operationes euenit conſuetudo, videlicet ſyll'm, & argumentum, qui inueniuntur per poteſtatem tradẽdi multas res vnã. Et cõtradictio & litigatio inueniun
H tur in ponendo vnam rem multas, ſyllogiſmi enim & argumenti operatio contingit et in inueniendo prę miſſam vſem, ambientẽ ipſum quęſitum, hoc autem non fit idoneum niſi ſm modum compoſitionis, & p particulares tradendo vnum. Exempli gratia, qñ proponimus cõmonſtrare, q quorumlibet duorum contrariorum ſcientia ſit vna in potentia, ſm modum compoſitionis eſt in oppoſitorum ſcientiam eſſe vnam, operatio vero litis & cõtradictionis fit in cognoſcendo præmiſſam, quę veritati repugnat ob eius particula-
I ritatem, adeo q conſtituat illius deſtructionem, & hoc eſt manifeſtũ, ex quo eſt repugnans operationi cõſtitui per ſyll'm. Ait Ariſt. Non expedit p omnem rem vincere: & iã prę miſſum eſt, cur hoc nõ oporteat, & largit' eſt huius cauſam, & dixit: & K non eſt diſputandum cum quouis hoie contigerit, neceſſitas enim conduceret volentẽ contradicere, cuiuis hommi contigerit, vt orationes quibus cum illo vteretur ſint viles, & earum compoſitione adueniret malus habit', & mala diſpoſitio ipſi dialectico. Si autem cõtingeret, q eius controuerſia fuerit cum illo, qui initeretur prævalere & extorquere, vt ſunt ſophiſtæ, iuſtum eſt in illum vti quibuſuis ſpeciebus orationum, quæ cõtigerint. Potius enim eſt hoc patefaciendo imbecillitatem ſuarũ orationum, & illorum verſutias, niſi L quia vir dialecticus eſt, cuius intentio eſt conſueſcere exercitium, & debet fugere hanc ſpeciẽ, quantum ei poſſibile fuerit, & debet eſſe parata apud eum, qñ cogeretur interloqui hac ſpecie præmiſſarum, quæ ſunt maximæ vniuerſalitatis, talibus enĩ locis ſuperare hanc ſpeciem ob modicam ipſius ſenſibilitatem in illis, quæ ei ſubſunt hoc modo, præſtantius ẽ, quàm ſuperare nominis ęqui uocatione, per hanc illam vel aliam regulam ſophiſticam.

Hæc itaq; eſt oratio de omnibus rebus, quas cõtinet hic tractatus bre M uiori & manifeſtiori modo, qui poſſibilis fuit, & eſt vltimus tractatuum huius Libr', ad Dei gloriam ſempiternam. Amen.

Librorum Octo Topicorum cum Auerrois media Expoſitione Finis.

ARISTOTELIS ELENCHORVM LIBER PRIMVS,

Cum Auerrois Cordubenſis media expoſitione, Abramo de Balmes interprete.

SVMMA LIBRI.

De intentione libri, & generibus diſputationum: De Locis Sophiſticarum in Dictione, & extra Dictionem redargutionum: De Cauſis deceptionum, captionum ſophiſticarum: De veris, & falſis redargutionibus: De interrogatione tentatiuæ, & quid inter Contentioſum, Sophiſticumq; interſit: Demum de captionibus Nugationis, & Solœciſmi, occultationeq; Sophiſtica contra moleſte reſpondentes.

B *Quid intendit, & aliquem ſyllogiſmum ſophiſticum eſſe. Cap. 1.* E

DE Sophiſticis autē redargutionibus & deīs quę videnť redargutiones (ſunt autē captioſæ ratiocinationes, at non redargutiones) dicamus oportet, incipiētes ſm naturā à primis. Q igitur hi quidem ſyllī, illi aūt, cum non ſint, videntur, manifeſtum eſt. Nam quēadmodum & in alīs id fit p quandam ſimilitudinē, ſic & in orationibus ſe habet: etenim hi quidem habitū probe habent, illi vero videnť, ex tribu tumentes, & cōponentes ſeipſos, & pulchri: hi quidem ob pulchritudinem, illi aūt videntur ſeipſos fucantes. Et in inanimatis quoq; ſiſt: nam & illorum hęc quidem argentum, iſta vero aurū reuera ſunt, illa non ſunt quidem, apparent autem ſm ſenſum: vt lithargyrina, & ſtannea, argentea, & felle tincta, aurea: eodē aūt modo & ſyll's, & redargutio: hæc quidē eſt, illa vero non eſt, appa ret aūt propter imperitiam: nā imperiti velut diſtantes, à longe ſpeculanť. Nam ſyll's quidem ex quibuſdā eſt poſitis, vt colligamus aliquid aliud ex neceſſitate ab īs, quæ poſita ſunt p ea, quæ poſita ſunt. Redargutio autem ſyll's eſt, cum cōtradictione cōcluſionis: illi vero id quidem non faciunt. Videntur autē ob multas cauſas, quarum vnus locus aptiſsimus, & publiciſsimꝰ per nomina. Nam, quia fieri nō poteſt vt res ipſas ferentes diſputemus, ſed nominibus pro rebꝰ, vtimur ſignis: & quod accidit ī nominibus, in rebus quoq; arbi

C F

G tra mur accidere: quemadmodū
h, qui calculis supputant, id autē
non est simile: nam nomina qui-
dem finita sunt, & orationū mul
titudo, res vero numero infinitę
sunt: necesse est igitur plura eā-
dem orationem, & nomen vnū
significare: quemadmodum igit
& illi, qui non sunt prompti cal-
culos sustinere, a scientibus deci
piuntur, eodem quoq; modo &
in orationibus, qui nominū vir
tutis sunt ignari, p facile captio-
H nibus hallucinantur, & ipsi di-
sputantes, & alios audientes: ob
hanc igitur causam, & eas, quæ
dicēdæ sunt, est sylls, & redargu
tio apparens, atq; non existens.

Sermo de Intentione libri. Cap. 1.

INtentio huius libri est
loqui de sophisticis elen
chis, qui putant esse elen
chi veri, sed sunt paralo
gismi. Nos autem incipiemus specu
I latione huius, ex principijs nostris se
cundum naturam in hoc genere. Et
dicimus, q̄ per se notum est, q̄ syllo
gismorum, quidam est vere syllogis
mus, quidam vero paralogismus, &
putatur de eo q̄ sit syllogism' absq;
hoc q̄ sit ita sm veritatem. Id autē,
quod accidit syllogismo ex hoc, si-
mile est ei, quod accidit reliquis reb'
animatis & inanimatis. & hoc, quia
sicut hominum quidam est vere re
ligiosus, & eorū quidam est, qui pu-
tatur esse religiosus, ipse autem est
hypocrita: & eorū quidam est vere
pulcher, & eorum quidam est, qui
putatur esse pulcher propter fucum
& ornatum indumenti, vere autem
non est pulcher: ac etiam sicut ex ar-

gento & auro quoddam est argentū K
aut aurum vere, & ex eis quoddam
est, quod putatur esse aurum aut ar
gentū, sic res se habet in syllogismis.
Latet vero ista spes syllogismi, hoc
est, qui putatur esse syllogismus, &
non est syllogismus, eum, qui impe-
ritus est sermonum, & assimilatur ei,
qui speculatur res a remotis. Iā autē
verificauerunt syllogismum simpli
citer, q̄ sit oratio, in qua quibusdam
rebus pluribus q̄ vna positis, necesse
sit vt ducatur quid diuersum ab his,
quæ posita sunt. Elenchus autem est
syllogismus, ex quo sequitur conclu
sio, quæ est contradictoria conclu- L
sionis, quam posuerat aduersarius, &
hoc est, quia, quando sequit' ex præ
missis, quas concederet aduersarius,
sequeretur ex hoc q̄ eadē res sit ita,
& non sit ita. Sophisticus autē elen-
chus est syllogismus, qui putat esse ta
lis denominatiōis absq; hoc q̄ ita sit.
Iam accidit autem talis syllogismus
propter causas, quarum postea me-
minerim'. Famosissima autem ista-
rum causarum est, quæ accidit reb'
propter dictiones, & hoc, qa ex quo
non est disceptatio nisi p dictiones.
constituerunt dictiones loco rerum,
& simillimum est, quod accidit di- M
ctionibus ei quod accidit rebus, sicut
quod accidit composito ex errore se
cundum numerum, quando consti
tuerint articulum, qui est in digi-
to, loco numeri, & putāt q̄ id, quod
accidit articulo digiti, sit res quę acci
deret numero. Accidit autem istud
rebus cum dictionibus, quia impos-
sibile est, q̄ dictiones attribuantur
æquales rebus, & numerentur ad ea-
rum numerationē, ex quo res sunt
quasi infinitæ, dictiones autem sunt
finitæ. Si autem positæ essent dic-

tiones

A ctiones significãtes, res difficilis eſt, locutio autem de eis, aut reminiſcentia eorũ vel impoſſibilis: & ideo coactus fuit impoſitor, ꝙ imponeret vnam dictionem significãtem multas res: & ſicut cõputatori, apud quẽ non eſt induſtria, quę vocatur proiectio numerorum, impoſſibile eſt ꝙ conſtet ei conuenienter error interrogationum numeralium, ſic illi, apud quem non eſt notitia naturarum dictionum, dignus eſt errare, ſi loqueretur de aliqua re, aut audiret eam etiam, & propter hanc cauſam & propter alias cauſas etiam accidit,
B ꝙ ſyllogiſm⁹, & ſophiſticus elẽchus ſit res inuenta naturaliter.

De generibus diſputationum. Cap. 2.

QVoniam autem quibuſdam magis operę preciũ eſt videri eſſe ſapientes, q̃ eſſe & non videri (eſt enim ſophiſtice, apparens ſapientia, non exiſtens autem: & Sophiſta pecuniarũ aucupator ab apparẽte ſapientia, & non exiſtente:) manifeſtum profecto eſt, quoniam neceſſarium eſt illis & ſapientis
C opus vſideri facere magis, quàm facere, & nõ videri. Eſt autem (vt vnum ad vnum dicamus) in vnoquoꝙ opus ſapientis, non mentiri quidẽ ipſum de quibus nouit, mentientem autem manifeſtare poſſe. Hæc autem ſunt, hoc quidem in eo ꝙ poteſt dare orationem, illud autem in eo ꝙ ſumere. Neceſſe eſt igitur illos, qui volunt ſophiſtice agere, dictarũ orationũ genus quærere. Operæ enim precium eſt eis: nã huiuſmodi poteſtas faciet videri ſapientes, cuius ſunt deſideriũ habentes. Quod autem tale orationum genus eſt, & quod talem appetunt poteſtatẽ illi, quos vocamus ſophiſtas, manifeſtũ eſt, D

Sapiẽtis officia duo.

Quot autem ſunt ſpecies ſophiſticarum orationum, & ex quot numero poteſtas ea conſtat, & quot partes contingit eſſe negociũ, & de alĩs, quæ ſuffragantur ad hanc artem, nunc dicamus. Genera diſputationum.

Sunt igitur ad diſputandũ, orationum genera quatuor: doctrinales, dialecticæ, tentatiuæ, contentioſæ. Et doctrinales quidem E
ſunt, quæ ex proprĩs principĩs cuiuſꝙ diſciplinæ, & non ex ĩs, quæ videntur reſpondenti colligunt: nam oportet credere eum, qui dicit. Dialecticæ autem, quę ex probabilibus collectiuæ ſunt contradictionum. Tentatiuæ vero, quæ ex ĩs colligunt, quæ videntur reſpondenti, & quæ neceſſarium eſt eum ſcire qui ſimulat ſe habere ſcientiam, quomodo determinandum eſt in alĩs. Porro contentioſæ, quæ ſunt ex F
ĩs, quæ apparent probabilia, apparentes ſyllogiſticę. De demonſtratiuis autem in Analiticis dictum eſt: de dialecticis vero, & tentatiuis, & in alĩs: de altercatorĩs autem & contentioſis nũc dicendum.

Sermo de generibus diſputationum. Cap. 2.

ET ex quo quamplures homines etiam volũt denominari p ſcientiam & exaltari & gloriari gloria

G magna ſine labore & faſtidio, aut abſq; hoc ꝙ ſint dignī, ideo, qñ fuerint ex his, quibus poſſibile eſt addiſcere ſcientiā, fuit hoc cauſa, ꝙ cōſtitueretur hoc genus ſermonis multis hominibus, & obſtententes ſe eo, & putent eſſe ſapientes abſq; ꝙ ita ſint in veritate, & ideo nuncupantur noīe ſcientiæ corruptæ: & eſt, quod intēdimus noīe falſæ & ſophiſtariæ ſm idioma grecorū. Manifeſtum autē eſt, ꝙ ſolertia iſtorū eſt, ꝙ putet de eis ꝙ ipſi faciāt opus ſapienrū, abſq; ꝙ faciant, ſicut ſunt opera eox. Veri ſapientis aūt opus eſt, ꝙ, qñ loquit, H dicat verum, & qñ audiuerit verbū ab alio, ab eo diſcernat falſum ā vero, & concedat ipſum, & iſtæ duę cōditiones ſunt, quæ inueniuntur ſapienti: quarū vna eſt inquantum loquit, & altera inquantum audit neceſſariū. Et procurauerunt ſophiſtę inquiſitionē iſtius generis locutionis, quia p iſtam ſcientiā poſſunt videri, ꝙ ſint ſapiētes abſq; ꝙ ita ſint, niſi ſm ſuum appetitū. Quōd autē hoc genus verborū ſit res, quæ inuenitur, eſt p ſe notum. Id aūt, de quo perſcrutatur de eo, eſt, quotuplex ſit iſte ſermo ſophiſticus, & quot rebꝰ I proueniat hic habitus, & vſr quot ſint partes iſtius artis, & de illis rebꝰ, quibꝰ eſt iſta ars, & hoc eſt, quod intenderat perſcrutari hic. Dicimus aūt, ꝙ genera orationum artificialium, quæ poſſunt ſermone doceri, ſint quatuor genera, quarū vna eſt oratio demonſtratiua, ſecunda eſt oratio topica, tertia eſt oratio rethorica, quarta ē oratio ſophiſtica. Iſta aūt oratio, qñ vtens ea, aſſimilat ſapientibus, appropriat hoc nomine, qñ aūt aſſimilatur topicis, vocat litigioſa. Oratio aūt demonſtratiua eſt illa, quæ fit ex principijs primis K proprijs cuiq; doctrinæ, quæ fiunt inter doctorē, & diſcipulum, cuius ſemitæ eſt ꝙ recipiat, quod lagit ei doctor, niſi cogitet id, quo deſtruat ſermo doctoris, ſicut faciunt ſophiſtæ. Topica aūt oratio eſt, quæ congeritur ex principijs famoſis probabilibus apud oēs aut plures collecti uæ contradictionum. Oratio aūt rethorica eſt, quæ fit ex principijs cogitatis, quæ ſunt ſm initium cogitationis. Oratio aūt litigioſa eſt, quæ putat ꝙ ſit topica ex principijs probabilibus abſq; ꝙ ſint hmōi ſecundum veritatē. De oratione vero de- L monſtratiua iā dictum eſt in libro Poſte. ſicq; de topica dictū eſt in libro Topicorū, & de rethorica in libro Rethoricox. Illa aūt, de qua fit ſermo, quæ oratio litigioſa eſt, vocatur ſophiſtica: loquemur aūt primo de intentionibus iſtius orationis.

Fines Sophiſtæ, & loci ſophiſtici in Dictione. Cap. 3.

PRimum igitur ſumēdum eſt quot coniectant qui in orationibus decertant, & coaltercātur. ſunt aūt hę quinq; numero: redargutio, falſum, in- M opinabile, ſolœciſmus, & quintum, quod eſt facere nugari eū, qui condiſputat: hoc aūt eſt frequenter cogere idem dicere, aut quod non eſt, ſed quod apparet quodq; eſſe horum. Nam maxime volūt apparere redarguere: ſm autem, falſum aliquid monſtrare: tertiū vero, ad hoc quod eſt inopinabile ducere: quartū, ſolœciſmo vti facere: hoc aūt eſt facere ſm locutionē barbariſare

ex

A ex oratione reſpondentem. Vltimum autem, idem frequenter dicere. Modi ãutẽ redarguendi ſunt duo: nã alij quidẽ ſunt propter dictionem, alij vero extra dictionem. Sunt autem ea quidem, quæ propter dictionem faciunt phantaſiam, ſex numero: hæc quidem ſunt, æquiuocatio, amphibolia, cõpoſitio, diuiſio, accẽtus, & figura dictionis. Huius autẽ fides, & ea quæ eſt per inductionem, & ſyllogiſmus: & ſi qua ſumatur alia, & quod toti

B dem modis, ſi eiſdẽ nominibus, & eiſdem orationibus, nõ idem ſignificamus. Sunt autem propter æquiuocationem huiuſmodi orationes, vt qđ diſcunt ſcientes: nam ea, quæ memoriæ prodita ſunt, diſcunt grammatici. Diſcere enim æquiuocũ eſt ad intelligere eum, qui vtitur diſciplina: & ad accipere diſciplinã. Ea rurſus, qđ mala bona ſunt: mala autem expediunt. Duplex enim expediens eſt, & neceſſarium, quod accidit plerunque in

C malis (eſt enim quoddam malũ, nsceſſarũ) & bona cumque expedientia dicimus eſſe. Amplius autem, eundem ſedere, & ſtare, & ægrotare, & ſanũ eſſe: nã qui ſurgebat ſtat, & qui ſanabatur, ſanus eſt ſurgebat autẽ ſedens, et ſanabatur ægrotans: ægrotantẽ enim quãlibet facere, aut pati nõ vnũ ſignificat, ſed quandoq; quidẽ qui nunc ægrotat, aut ſedet, quandoque autẽ qui ægrotabat prius: verumtamen ſanabatur quidem ægrotans, cũm ægrotans: ſanus eſt autem non cũm ægrotans: ſed ægrotans nõ nunc, ſed prius. Propter autem amphiboliam ſunt orationes tales: velle capere me pugnantes. Et putasne qđ quis cognoſcit, id cognoſcit? nam & cognoſcentem ſignificare hac oratione. Et putas qđ quis videt, id videt? videt autem columnam: quare columna videt. Et putas ꝙ tu dicis eſſe, id tu dicis eſſe? dicis autẽ lapidem eſſe: quare tu lapis, di- E cis eſſe: Et putas eſt ſilentia dicere? duplex enim eſt & id, ſilentia dicere: hoc quidem eos, qui dicunt ſilere, illud autem ea, quæ dicuntur. Sunt autem tres modi ſm æquiuocationem, & amphiboliam: vnus quidem, quando nomen, vel oratio plura ſignificat principaliter: vt aquila, vel canis. Alius autem, quando ſoliti ſum⁹ ſic dicere. Tertius vero, quando compoſitum plura ſi- F gnificat, ſeparatum vero ſimpliciter, vt ſcire literas: nam vtrunque fortaſſe vnum quidẽ ſignificat, & ſcire, & literæ: ambo aũt plura, aut literas ipſas ſcientiam habere, aut literarũ, alium. Amphibolia igitur, & æquiuocatio ppter hos modos ſunt. Propter cõpoſitionem vero huiuſmodi ſunt: vt posſibile eſt ſedentẽ ambulare, & nõ ſcribentem, ſcribere: non enim idem ſignificat, ſi diuidens quis dicit, & componens, quod posſibile eſt ſedẽtem ambulare, & nõ ſcribẽtem ſcribere:

D De loco ab Amphibolia.

De locis indictione, & primo de ęq uocatione.

G bere: & hoc identidem, ſi quis componat non ſcribentem ſcribere, ſignificabit profecto, quod habet poteſtatem, vt non ſcribens ſcribat: ſi quis autem non componat, quoniam habet poteſtatem quando non ſcribit, vt ſcribat. Et diſcit nunc literas, ſi quis didicit quas ſcit. Amplius, quòd vnum ſolum poteſt ferre, plura poteſt ferre. Propter vero diuiſionem quod quinque ſunt duo, & tria, paria, & imparia. Et qđ maius, æquale: tantũdem H enim eſt maius & adhuc amplius: nã eadem oratio diuiſa, & cõ poſita non idem ſemper videbitur ſignificare. Vt ego poſui te ſeruum exiſtentem liberum. Et hoc, quinquaginta virũ, cẽtum heros liquit Achilles. Propter accẽtum aũt in ĩjs, quæ ſunt ſine ſcriptura, nõ facile dialecticis facere orationẽ: in ſcripturis autẽ & poematibꝰ magis. Vt & Poetam defendũt nõnulli aduerſus redarguentes quaſi hic abſurde locutũ. Nec gemere aeria ceſſabit turtur ab vlmo, ꝙ pentemimeri vſus ſit, & turture fœminino. Soluunt enim id accentu: dicentes ꝙ aeria accẽtum finalem longum habet, & nõ ad turtur, ſed ad vlmo, vt epithetũ debet referri, & id de Niſo, & Eurialo cùm Rutulos vino, ſomnoque ſepultos intellexiſſent:

Cætera per terras, omneis animali ſomno
Laxabant curas, & corda oblita laborum.

Talia igitur ꝓꝓ accẽtũ ſunt. K Quæ aũt ꝓ,ꝓ figuram dictionis ſunt, accidunt, quando nõ idem vt idem interpretatur, vt maſculinũ, fœmininum: vel fœmininum, maſculinũ: vel quod inter hæc eſt, alterum horum: vel rurſus quale, quãtũ: vel quantum, quale: vel faciens, patiens: vel diſpoſitum, facere: & alia, ceu diuiſum eſt prius. Nam eſt aliquid, qđ non eſt eorum quæ ſunt facere, vt eorum quæ ſunt facere, aliquid dictione ſignificare, vt valere. Similiter figura dictionis L dicitur ei, quod eſt ſecare, vel ædificare, quamuis illud quidẽ quale quid, & affectum quodã modo ſignificet, hæc vero facere aliquid: eodem aũt modo & in cæteris. propter igitur dictionẽ redargutiones ex his exiſtũt.

Sermo de quatuor generibus orationum, et de quinque intẽtionibus orationum Sophiſticarum, & de fallacijs eueniẽtibus propter dictiones. Cap. 3.

DIcamus itaq; ꝙ intẽtũ huius generis locutionis eſt vna qn M que intẽtionum: aut ad redarguendũ loquẽtẽ, aut ad inferedũ falſum, & tẽ quæ eſt falſa ſm famoſum: aut ad largiẽdũ ei dubiũ, qđ inopinabile dicunt: aut ad ponendũ ipſum ſm modũ, quo ferat in locutionẽ falſũ intellectũ ab eo quẽ ſolœciſmũ appellãt: aut ad ponendũ ipſum nugã & exceſſum ex rebus, ex quibus ſequitur falſitas intellecti ab eo ſm imaginatione: ſicque iſtæ ſunt quinque intentiones, quas intendunt ſophiſtæ. Famoſiſſima autẽ iſtarum quinque

Cũ poetã dicit, Homerũ intelligit, cuius hic Ariſto. carmina citat, verum ꝙ ea noſtris accẽtibus non accõmodari queunt, interpres ꝙ illis Vergilij, qui latinorũ eſt Homerꝰ, carmina poſuit.

A quinque intentionū & maxime intēta apud eos est redargutio: rursus sequitur ei falsum in loquētē: prætera largitio dubij, seu inopinabile: deinde est occultatio sermonis, & ferre ipsum ad falsum. i. ipse sollœcismus, vlterius est illatio ad nugam & locutio fm excessum. Redargutionū autē & fallaciarū quædā est propter dictiones ab extra, & quædam est propter res. Illa aūt, q̄ est ꝓpter dictiones est sex ꝓspecierum. Quarū vna est æquiuocatio dictionis separatæ, secūda aūt æquiuocatio cōpositionis, seu amphibologia. Ter-
B tia autē est, q̄ est fm cōpositionem. Quarta, quæ est ꝓpter diuisionem. Quinta aūt est æquiuocatio figuræ dictionū. Sexta aūt pp accētum. Ista aūt diuisio notificatur per syll'm & inductionē. Exempla itaque æquiuocationis nominis separati est sermo dicētis, addiscens est sciens, quia addiscens scit, qui aūt scit est sciens, sicque addiscens est sciens. Modus aūt fallaciæ huius est, quia dictio sciet, dicit' pro tempore futuro & pro tempore præsenti, verificat' autē de sciente pro præsenti, de addiscēti autē pro futuro: sicque etiā est sermo
C dicentis, aliquod malū expedit, expediēs aūt est bonū, sicque quoddā malū est bonū. Fallacia autē huius est, quia nomen expedientis, q̄n dicimus aliquod malū expedit, significat id, quod significat nomē necessarii, q̄n aūt dicimus, & expediēs est bonū, significat id, ꝙ significat eligendū, & res cōueniens. Exemplum aūt æquiuocationis compositionis est quarūdā specierū, & hoc, quia iam fit p prius & posterius. sicut qui dicit, nobilis est sciens, q̄n intendit per hoc, ꝙ sciens sit nobilis, & putat' prioritas nobilis, & posterioritas scientis, D quia p̄dicatū isti' sermonis est sciēs, & nobilis est subiectū, tā aūt fit æquiocatio cōpositionis seu amphibologiæ pp reditū signi iter res plures q̄; vna, sicut est dictū dicētis, ꝙ scit hō, est hō, homo aūt scit lapidē, lapis itaque scit. Accidit aūt ista fallacia, quia dictio scit, accidit de sciēte & de scito, et sicut est sermo dicētis, ꝙ dicit hō ꝙ sit, ita est, si aūt hō dixerit silicē, est igitur hō silex. Causa aūt huius est, quia dictio est, aliquādo redit ad hominē, & aliquādo redit ad sermonē. Iā aūt fit æquiuocatio pp habitudinē, ac si diceres, gaudeo ver- E
berationē Socratis, quia ferē ꝙ Socrates sit verberās, aut verberatus. Et aliquando fit per ablationē & defectū. exempli gratia, vt sermo dicentis, qui nō ambulabit, poterit ambulare, & qui nō scribet poterit scribere, & hoc est verū: quādo aūt aufertur dictio, poterit, & dicit', qui nō ambulabit ambulabit, & q̄ nō scribet scribet, putaret' ꝙ qui non ambulat, sit ambulās, & ignarus scripturę sit scribens: putat' aūt ꝙ hoc sit in capitulo diuisionis & compositionis, & hoc, quia defectus est positio cōpositi diuisi. Exemplū vero locorū, quib' fit F
æquiuocatio pp diuisionē dictionis cōpositæ, est, sicut quādo diceres, Socrates est sciens medicinā, Socrates itaque est sciens, & hoc, quia iā verificat' de Socrate ꝙ sit sciens medicinam, & non verificatur de eo ꝙ sit sciēs simpliciter, hoc autem ita fuit, quia nō sequit', ꝙ, quādo verificatur sermo compositus de aliqua re, ꝙ eius partes verificent' diuisæ de ista re. Exemplū vero loci, qui est ex diuisione, est, quādo res, quę prædicantur diuisę de partib' rei verificātur,

& de

G & de tota re ſecundum ſui totalitatẽ verificantur, quando autem componũtur ſibijnuicem falſificantur. Putaret autem ſophiſta, ꝙ, quando verificantur diuiſæ, ſequatur, ꝙ verificentur compoſitæ. Illud autem eſt contrarium primi loci. Exemplum autem eorum, quæ verificantur de partibus rei diuiſæ, & non verificantur de toto coniuncta, eſt ſermo dicentis, ipſorum quinque eſt par, & ipſorum quinque eſt impar, quinq; itaque ſunt par & impar ſimul: hoc autem eſt falſum, quia paritas & imparitas vtraque earum verificatur
H de parte ipſorum quinque ſine parte, de qua verificatur altera, quando autem prædicatur de toto eſſet falſum. Exemplum autem prædicatorum, quæ verificantur diuiſa de tota re, & non verificantur de ea coniuncta, eſt, ſicut ſermo dicentis, tu es ſeruus, & tu es meus: ergo tu es ſeruus meus: hoc autem eſt eorũ, quæ iam falſificantur. Locus autem, qui eſt propter accentum, eſt ſicut ſi variaretur ſubſtantia dictionis, & variaretur ſenſus illius, aut variaretur ex productione ad correptionem, aut ex grauitate in tenuitatem, aut
I ex continuatione in pauſam, aut laterer eius ſubſtantia, vel permutaretur eius dictio: hoc autem poſſibile eſt in ſcriptura ſine prolatione. Exẽpla autem iſtorum ſunt, quæ dicuntur in idiomate arabico. Locus vero, qui eſt ex figura dictionum, eſt ſicut ſi fiat modus dictionis maſculinus moda dictionis fœmininus, aut modus dictionis paſſiuus modus dictionis actiuus, & putaretur quod maſculinum ſit fœmininum, & fœmininum maſculinũ, & paſſiuum: actiuum: ſicut eſt dictum arabum paſſiuum calumniatur, loco calum K
niantis, & pulſatũ loco pulſantis. Hi autẽ ſunt elenchi, qui fiunt propter dictiones. Iam autẽ apparet ꝙ ſint ſex per viã diuiſionis, & hoc, quia dictio fallit quãdo non coꝛquatur rei, quãdo aũt non coꝛquatur rei, manifeſtũ eſt, ꝙ ſignificat rẽ plusq̃; vnam, quia nõ eſt impoſſibile ꝙ ſignificat hãc rẽ & rẽ additã ei vltra hãc rẽ, & rẽ ſubtractã ab ea, quãdo aũt hoc ita fuerit, iã ſignificat rẽ plusq̃; vnam, aut per eius additionẽ ad eã vltra rẽ, aut per ſubtractã ab ea, qñ autẽ hoc ita fuerit, nõ euadit eius ſignificatio rei plusq̃ vnius: aut ꝙ accipiatur di- L
uiſa, aut ꝙ accipiatur coniuncta alij. Rurſus, quando fuerit ex parte, qua eſt diuiſa, nõ euadit ex reliqua triũ diuiſionũ: aut ꝙ ſit ei propter eius primum modũ impoſitũ, & hoc eſt nomẽ æquiuocũ: aut ſit hoc propter additionẽ aut ſubtractionẽ eius literarum, aut variationẽ ordinis earũ: & illa eſt fallacia, quę accidit propter ſubſtantiã dictionũ, & grauitatem & tenuitatem, & cæteras res, de quibus protrahitur vſus idiomatũ: quãdo autem hoc accidit ei, eſt, quia ipſa annectat alteri, nõ quia hoc accidat ipſimet cõpoſitioni, licet accidat M
ei ex varietate illarũ à diuiſione in cõpoſitionem, qui eſt locus diuiſionis, aut ex cõpoſitione in diuiſionẽ, qui eſt locus cõpoſitionis: quãdo autẽ per ſe notũ fuerit, ꝙ nõ ſit hic diuiſio cõſequens dictionẽ, qua ſignificat plusq̃; rẽ vnã, ex parte qua eſt fallẽs per ſe, nõ ex parte qua eſt fallens per accidẽs, ſicut eſt fallacia, quæ accidit ex ea cũ permutatione, hoc eſt, permutatione dictionis loco dictionis, eſt manifeſtum, ꝙ loca fallentia ex dictionibus ſint iſta ſex.

De locis

A *De locis redargutionũ ſophiſticarum extradictionem. Cap. 4.*

EArum vero, quæ extra dictionẽ ſunt captionũ, ſpecies ſunt ſeptẽ. Vnã quidẽ propter accidens: ſecũda autem propter id, quod ſimpliciter, vel non ſimpliciter, ſed aliquo modo, aut vbi, aut quando, aut aliquid dicit: tertia autẽ ꝓp redargutionis ignorãtiã: quarta vero propter cõſequens: quinta autẽ propter id, qđ eſt in principio ſumere: ſexta propter id qđ non
B eſt cauſa, vt eãm ponere: ſeptima vero propter plures interrogationes vnã facere. Propter igitur accidens captiones ſunt, qñ ſimiliter quodcũq; exiſtimabit rei & accidenti ineſſe: nam, quia multa eidẽ accidunt, non eſt neceſſe omnibus prædicatis & ei de quo prædicantur, illa omnia ineſſe: nã omnia ſic erũt eadem, quemadmodũ ſophiſtæ dicunt: vt ſi Coriſcus eſt alter ab homine, ipſe eſt alter à ſe, eſt enim homo: aut ſi à Socrate alter, Socra-
C tes autẽ homo, ab homine alterũ dicunt eſſe cõfeſſum, eo ꝙ accidit (a quo dixit alterũ eſſe) hũc eſſe hominẽ. Propter id autem, ꝙ hoc quidem ſimpliciter, illud autẽ aliquo modo, & nõ præcipue, quãdo quod in parte dicit, vt ſimpliciter dictũ ſumitur: vt ſi nõ ens eſt opinabile, quod nõ ens eſt: nõ.n. eſt idẽ eſſe quiduis, & eſſe ſimpliciter. Aut rurſum, quoniam ꝙ eſt nõ eſt, ſi eorum quæ ſunt quippiam nõ eſt, vt ſi non eſt homo: nam nõ idẽ eſt nõ D
eſſe quiduis, & nõ eſſe ſimpliciter: apparet aũt, ab quòd perquã propinquum eſt dictione, & parũ differat eẽ quiduis, ab eo qđ eſt eſſe, & nõ eſſe quiduis ab eo quod eſt non eſſe. Similiter autẽ ꝑp id, quod eſt aliquo modo, & ſimpliciter: vt ſi Indus, cũ ſit totus niger, albus eſt dentibus, albus igitur & nõ albus eſt. Aut ſi ambo aliquo modo, quod ſimul cõtraria inerunt: tale autẽ in quibuſdam quidẽ, cuilibet facile eſt
E cõſiderare. Vt ſi ſumens Aethiopem nigrum eſſe, dẽtibus dicat ꝙ albus: ſi ergo ibi albus, ꝙ niger, & nõ niger, putabit diſputaſſe ſyllogiſtice, cùm perfecerit interrogationẽ. In quibuſdam vero latet frequenter, in quibuſcunq; cùm aliquo modo dicat, ſimpliciter videtur ſequi: & in quibuſcũq; nõ facile eſt conſiderare, vtrum eorum præcipue ſit aſſignandum. Fit aũt tale in quibuſcunq; ſimiliter ſunt oppoſita: nã videnť vt ambo, aut neu-
F trum dandũ eſſe ſimpliciter prędicari: vt ſi dimidium quidẽ album. dimidiũ vero nigrũ, vtrũ album, an nigrum? Quæ autem ſunt propter id, quod non determinať quid eſt ſyllogiſmus, aut quid redargutio, fiunt propter omiſſionẽ orationis. Nã redargutio eſt contradictio vnius & eiuſdẽ, nõ nominis, ſed rei, & nominis nõ ſynonymi, ſed eiuſdẽ ex ñjs, quæ data ſunt ex neceſſitate, non connumerato eo quod

Redargutio quid.

erat

G erat in principio, ſecundū idem. & ad idem, & ſimiliter, & in eodē tempore. Hoc autem modo fieri poteſt, vt quis falſum dicat de aliquo: quidam autē omittentes aliquid eorū, quæ dicta ſunt, apparent redarguere: vt quod idem duplū & nō duplum: nam duo vnius quidem dupla, tria autem nō dupla. Aut ſi eiuſdem idem duplū, & nō duplū, ſed nō ſm idem: nā ſm longitudinem duplū, ſm latitudinem non duplū. Aut ſi eiuſdem, & ſm idem, H & ſimiliter, ſed nō ſimul: quare eſt apparens redargutio. Trahat autē aliquis hanc & in eas, quę ſunt pp dictionē. Quæ autē propter id, quod in principio erat ſumuntur, fiunt quidem ſic & tot modis, quot modis cōtingit quod in principio eſt petere: videntur autem redarguere, eo qđ nō poſſit quis inſpicere idem, et diuerſum. Quę vero propter cō ſequens eſt redargutio, ideo eſt ꝙ putent cōuerti conſequentiā: nam, ſi cùm hoc eſt ex neceſſitate, I illud ſit: & cùm illud eſt, putant & alterum eſſe ex neceſſitate: vnde & quæ ob opinionem ex ſenſu ſunt, deceptiones fiunt: nam ſæpe eſſe mel, fel ſuſpicati ſunt, eo quòd ſequitur flauus color mel. Et quia accidit terram, pluuia madidā fieri, etiam ſi ſit madida, opinantur pluiſſe: id autem non neceſſarium eſt. In rethoricis quidē quæ ſm ſignum fiunt demōſtrationes, ex conſequentibus ſunt: nam uolentes oſtendere quòd adulter, quod K conſequens eſt, accipiunt, quòd comptus, aut quod videtur noctu errabūdus: pluribus autem hæc quidem inſunt, prædicatū tamen non ineſt. Similiter autē & in ratiocinatiuis: vt eſt Meliſſi oratio, quod infinitū eſt vniuerſum: ſūmens aūt vniuerſum ingeniū (nam ex nihilo nihil fieri) quod aūt factum eſt ex prīcipio fieri: ſi igitur nō factum eſt, principium non habet vniuerſum, quare infinitum: non neceſſe eſt autem hoc accidere, non L enim ſi omne quod factum eſt, principium habet, etiam quicquid principium habet, factum eſt: quemadmodum neque ſi febriens calidus, etiā calidum neceſſe eſt febrire. Quæ vero propter nō cauſā, vt cauſam: cùm aſſumitur ꝙ nō cauſa eſt, tāquam propter illud fiat redargutio: accidit autem tale, ad impoſſibile ſyllogiſmus: neceſſarium enim eſt in his aliquid interimere exīs, quæ poſita ſint: ſi ergo enumeretur in neceſſarīs interroga M tionibus ad id, ad qđ accidit impoſſibile, videbitur propter id ſæpe fieri redargutio, vt ꝙ non eſt anima, & vita idem: nam ſi generatio corruptioni eſt cōtrarium, & alicui corruptioni erit quædā generatio cōtrariū: mors aūt corruptio quędā, & contrariū vitæ, quare vita generatio, & viuere generari: hoc aūt impoſſibile: non ergo idem anima & vita. Nequaquam collectum

eſt

A est,nam accidit(tametsi quispiã nõ idem dicat vitã & animam) impossibile: sed solũ cõtrarium vitã quidẽ morti,cum sit corruptio,corruptioni autẽ generatio nem. Incollectiles igitur simpliciter nõ sunt huiusmodi orationes, sed ad ꝓpositũ incollectiles: & latet qlerumꝙ nõ minus ipsos interrogãtes quod tale est. Propter igitur consequens, & ꝓp non causam orationes huiusmodi sunt. Quæ aũt propter id, quod est duas intesrogationes vnam facere, quando latet plures esse,& perinde ac vna sit,assignatur responsio vna.In aliquibus autẽ facile est videre ꝙ plures,et quòd nõ danda vna respõsio: vt vtrum terra mare est an cœlum?in aliquibus vero minꝰ, & quasi vna sit,aut cõfitetur(eo ꝙ nequeunt respondere ad interrogatũ) aut redargui videntur: vt putas hic & hic est homo? quare,cũ aliquis percusserit hũc & hunc, percutiet hominem & non homines. Aut rursum quorum hæc sunt quidem bona,illa
C aũt non bona:omnia hæc bona, an nõ bona? nam vtrũuis dixerit,est quidẽ vt aut redargutionẽ,aut falsum apparens videat facere: nam dicere eoeum, quæ nõ sunt bona aliquid esse bonũ, aut eorũ, quæ bona sunt non bonũ, falsum. Qñꝙ autem assumptis quibusdam, redargutio ẽt fiet vera:vt si quis cõcedat similiter & vnũ & plura dici albo,& nuda,& cęca:nam, si cæcũ est ꝙ non habet visum, natum tñ habere,& cæca erunt quæ non habent visum, nata autẽ habere: quando igitur hoc quidem habet visum, illud autẽ nõ habet, ambo erunt vel videntia, vel cæca:quod est impossibile. D

Plures interrogationes vt vna.

Sermo de fallaciis ex rebus. Cap. 4.

LOca aũt fallentia sunt septẽ loca,quorũ Vnus est,ꝙ eutrat id, ꝙ ẽ accidẽs,cursu eius ꝙ est per se Secundus aũt est acceptio connexi, vt absoluti,seu fm quid vt simplr, quãdo acciperetur id,cuius semitæ est ꝙ E accipiatur connexum solum,ac si esset verũ simpliciter,hoc est,id quod est connexum attributo.i. alicui attributo,aut quo ad tempus, aut quo ad locũ,aut quo ad aliam speciẽ connexionum.Tertius autẽ est, qui accidit ex pauca notitia conditionum elenchi,& illatione oppositi eius, de cuius notitia & esse gloriatur aduersarius. Quartus autem est locus consequẽtis.Quintꝰ est prologus ad quę sitũ,seu petitio principij. Sextus est acceptio nõ causæ,vt causæ.Septimꝰ est acceptio interrogationũ pluriũ, ac si esset interrogatio vna. Elenchi itaq;, qui fiunt ex eo ꝙ est per acci- F dẽs, sunt, qñ cõtigerit ꝙ prædicetur aliqua res de re aliqua per se,& contigerit alteri illarũ duarum rerũ, aliqua dispositio per accidẽs, quia putaretur ꝙ id, quod est per accidens, inueniatur alteri illarũ duarum rerũ per se:exempli grã, sermo dicentis, Socrates demõstratus est nõ homo,& Socrates demõstratus est hõ, sicq; hõ non est homo, & hoc, quia prædicatio humanitatis de Socrate est p se:accidit aũt huic ex parte,qua est singularis,ꝙ fuerit nõ hõ, quod

est

G eſt ſpecies & vſe: & putatur propter hoc, ꝙ ſequatur ex illo, ꝙ hõ ſit non hõ. exẽplum huius etiã eſt, Socrates eſt nõ Plato: Plato aũt eſt homo, ergo Socrates eſt non homo. Fallacia autem, quæ accidit ex acceptione cõnexi abſolute, i. ſm quid, ſimpliciter eũ, ſicut ſi diceret quiſpiam, ſi quod eſt nõ ens, eſſet opinabile, opinabile aũt eſt ens, id itaque quod eſt non ens, eſt ens. Aut diceremus, ſi quod eſt ens eſt opinabile, opinabile autẽ eſt non ens, id itaque, quod eſt ens, eſt non ens. Hoc autẽ verificaretur, qñ cõnectitur, non qñ abſoluit̃, & H hoc, quia quod nõ eſt ens extra cogitationem, eſt itaq; ens ſm cogitationẽ, non ſimpliciter. Sic etiã quod eſt ens ſm cogitationẽ, eſſet nõ ens extra cogitationem, non ſimpliciter, hoc eſt, ꝙ verificetur res de illo ſimpliciter, & ſequat̃ ex eo ꝙ verificetur nõ ſimpliciter, accidit autem fallacia in hoc loco, qñ accidit ꝙ ſit pauca & latens differẽtia inter abſolutũ & connexũ: quanto aũt dr̃ia fuerit magis latẽs, magis erit fallacia per illam, & difficilius conſtabit modus fallaciæ in ea, quãto vero euidẽtior fuerit, minus erit fallacia, & facilius I conſtabit. Hoc autẽ vatiabitur ſm materias, & in quibuſdam locis põt eſſe, ꝙ cadat fallacia, cuius ſolutio nõ ſit facilis, in aliquibus aũt locis accidit fallacia, cuius ſolutio ſit facilis. Exẽpli gratia, ſermo dicẽtis, æthiops eſt niger, & æthiops eſt albus ſm dentes, æthiops itaque eſt albus & niger ſimul. Poſſibile enĩ eſſet quod accideret talibus fallacia in hoc, ex quo eſt latens varietas inter nigredinem æthiopis & albedinem eius dentiũ, & ideo poſſibile eſt, ꝙ homo admittat, ꝙ æthiops ſit niger, & admittat quod ſit albus pp albedinẽ eius den K tiũ: hic autẽ nõ eſt valde latens, ideo iam facilis eſt eius ſolutio pluribus hominibus. In aliquibus vero locis nõ cadit per hoc fallacia propter cogitationẽ varietatis inter illa, ſicut eſt ſermo dicentis, æthiops eſt hõ niger, homo aũt eſt albus, quia non accidit ex hoc, quòd homo niger ſit albus, ex quo albus, & niger ſunt duę ſpecies hominis notæ: differentia autẽ inter eos eſt nota valde, & manifeſta omnibus, & ideo poſſibile eſt vni, ꝙ admittat ꝙ homo æthiops ſit niger, & ꝙ homo ſit albus, & poſſibile eſt ꝙ admittat, ꝙ æthiops ſit ni- L ger, & albus ſm eius dentes. Locus vero eſt, quo accidit fallacia propter ignorantiã vnius conditionũ elenchi. Hoc itaque accidit ex priuatione notitiæ conditionum ſyllogiſmi cõcludentis elenchum: teſtimoniũ aũt eſt notitia conditionum cõtradictorij, & hoc, quia cõtradictoriũ nõ eſt ꝙ cõtradicit ſm dictionẽ ſolũ, ſed ſm rẽ, hoc eſt, ꝙ ipſa eadẽ res ſit in enuntiatione affirmatiua, quę ipſamet eſt res in enũtiatione negatiua, quæ opponit̃ illi omnibus modis. Fit autẽ hoc, qñ res prædicata in illis fuerit vna, aut ſubiectum vnũ, M aut reliquæ cõditiones eædem, quæ largiuntur in vna duarum enuntiationum oppoſitarum, ſint ipſæmet, quæ largiuntur in altera, ex tẽpore, & loco, & modo, & cæteris, quæ dicta ſunt in lib. Perihermenias. Iſte autẽ locus eſt fallens, quia quidam hoĩes viſi ſunt ſibi, ꝙ, qñ cõtradixerint enuntiationi, ꝙ; argumẽtat⁹ eſt aduerſarius, quod dimittant eã abſque ꝙ contradicant ei ſm conditiones, quæ terminatæ ſunt in eo, quod præmiſſum eſt, ſicut poneret ſupponens

ponens ꝙ hoc ſit duplum huius, & declarator declararet, ꝙ non ſit duplū, dicere aũt noſtrũ de eo, ꝙ non ſit duplum verificatur de eo modo alio à modo, quo verificaretur de eo, ꝙ ſit duplū, & agens hoc opinaretur, ꝙ iã dimiſiſſet, ſicut verificaret, ꝙ linea ſit dupla lineæ ex parte longitudinis, & non dupla ex parte latitudinis, poſtq; linea eſt longitudo, cui nõ eſt latitudo. Fallacia aũt, quæ fit, accidit propter prolongũ ad quę ſtũ primum ſeu petitionem principij. Accidit itaque tot modis, quot poſſibile eſt, ꝙ accipiatur oppoſitũ B rei cũ interrogatione, ac ſi eſſet nõ ſippoſitũ. Intendo aũt per oppoſitũ illorum, cuius intẽditur deſtructio, & accidit in hoc elenchus, & hoc qñ annecteretur ipſimet rei, ſicut declaratũ eſt de ſyllogiſmis, qui cõponũt ex oppoſitis. Ille autem eſt duarum ſpecierum, prologus ad oppoſitum quæſiti, & ille eſt cuius meminit Ariſt. ꝙ ſit ille, quo vtplurimũ accidit elenchus, & prologus ad ipſummet quæſitũ. Iam aũt dictũ eſt in libro Priorum de modis, quibus poſſibile eſt ꝙ accidat hoc accidens vere. De modis aũt, quibus putatur, ꝙ iam ac C cidat hoc, & non accidat, dictum eſt in lib. Topicorum. Cauſa vero loci, quo accidit fallacia elenchi propter cõſequens, eſt putare cõuerſam affirmatiuæ vniuerſalis eſſe vſem. exempli gra, qñ apud aliquem hoiem fuerit, ꝙ oĩs prægnãtis venter ſit tumẽs, & oriat in eius mente ꝙ omnis tumens venter ſit prægnãs. Ex hoc aũt loco multotiens accidit fallacia ſenſui, adeo ꝙ putat de felle. v.g. ꝙ ſit mel ppcitrinitatem, quæ ſentiuntur in vtriſq;, & putatur de terra humecta, ꝙ pluerit in eã, quia ſenſatũ fuerat, ꝙ terra, in quã pluerat, ſit humecta: D hoc aũt nõ eſt verũ. Et ideo dicim⁹, ꝙ nõ cõcludit ſyll̃s ex duabus affirmatiuis in ſecũda figura. Syll̃s autẽ ſigni, qui fit in Rhetorica, iam fit ex duabus affirmatiuis in figura ſecunda, qa tales ſyllogiſmi iam fiunt in Rhetorica ex rebus, quæ conſequuntur duabus extremitatibus. ſicut qñ intendit Rhetor declarare, ꝙ iſte ſit adulter, & acceperit conſequens adulterũ, gratia exempli, qui eſt fucus aut error inceſſus nocturni, & diceret iſte fucat, & adulter fucatur, ergo iſte eſt adulter: hoc autem nõ eſt verũ: fucus enim inuenitur adulte- E ro, & nõ adulteto: ficq; etiam & error inceſſus nocturni. Et ex hoc loco errauit Meliſſus, qñ dixit, ꝙ totũ nõ habet principium, & hoc, quia inuenit verum, ꝙ oĕ generabile habet principiũ, opinatus eſt, ꝙ quicquid habet principium ſit generabile, & ex quo opinatus eſt iſtud, verificatũ eſt ei contrarium eius cõtradictorij, quod eſt, ꝙ quicquid nõ eſt generabile, nõ habet principium, mundus aũt nõ eſt generabilis, ergo illud nõ habet principium, & ꝙ ipſum etiam ſit infinitum, & nõ qñ omne generabile habet principiũ, ſequitur ꝙ F omne habens principiũ ſit generabile, ſicut ꝙ ſi omnis febricitans ſit calidus corpore, nõ ſequitur, ꝙ omnis calid⁹ corpore ſit febricitans. Locus aũt, quo accidit elenchus fallens ex acceptione eius, quod non eſt cauſa concluſionis, ꝙ ſit cauſa, fit, quando in ſyllogiſmo accipitur præmiſſa cũ præmiſſis, ex quibus ſequitur cõcluſio falſa: altet autẽ puraret, ꝙ concluſio ſequereť ex illa ptæmiſſa, hoc autem accidit in ſyllogiſmo ducẽte ad impoſſibile, hoc eſt, ſyllogiſmo

G contradictionis, quia auferret partē præmiſſarum poſitarū in eo, inquā rū inferret falſum, accidit aūt valde in eo ꝙ ingrediat præmiſſa, quam ſophiſta intēderet deſtruere cū ſumma præmiſſarū falſarum, ex quibus accidit ipſum falſum, Qñ aūt acciderit, putat ꝙ acciderit ex illa præmiſſa, in cuius deſtructione errauerūt, ipſum aūt falſum ſequitur nō ex illa præmiſſa, ſed ex alia præmiſſarū falſarū, quas poſuerat. Exēpli gratia, diceret quiſpiam, ꝙ anima & vita nō ſint vna res, quia ſi eſſet vna res, omnes ſpecies generationis eſſent cō
H trariæ omnibus ſpeciebus corruptionis, & ſingulis ſpeciebus corruptionis eſſent ſingulæ ſpecies generationis, quæ eas appropriarēt, quæ eſſent eis cōtrariæ, mors autem eſt corruptio quædam, ſicque vita eſt generatio quædam, qñ autē vita erit generatio, vita eſt ei, quod fuit & perfectum eſt, generatio autē eſt eius qđ generatur. Illud itaque, quod generat, iā fuit, hoc aūt eſt diuerſum impoſſe, ergo aīa & vita non ſunt vna res, qm̄ hoc falſum ſequitur ex hoc ſermone, licet nulla ſuarum præmiſſarū ſupponat, ꝙ aīa & vita ſint vna
I res: & ideo nō dicimus, ꝙ nō ſit illatiuus ſimpliciter, ſed dicimus, ꝙ nō ſit illatiuus in comparatione ad id, quod intenderat cōcludere. In eſſentia aūt iſtius exempli eſt fallacia quędam, ſed non curamus de ea hic, & ideo hoc exemplū facit errare multos. Fallacia autem, quę accidit in eo ex loco cōſequentis, & ex acceptione eius, ꝙ non eſt cauſa concluſionis, ac ſi ſit cauſa ſic. Fallacia vero, quæ accidit ex acceptione duarū interrogationū in vna interrogatione, accidit ex parte, qua ferret duo reſpōſa diuerſa, quibus reſpōderet vni K
co reſpōſo. Accidit aūt hæc fallacia, qñ accipit loco vnius prædicati in enuntiatione plusq̄ vnū prædicatū, & loco vnius ſubiecti in enuntiatione plusq̄ vnum ſubiectū. Exēplum itaq; eius, quo accipiuntur loco vni⁹ prædicati duo p̄dicata eſt ſermo dicētis, terra eſt ex aliquare & aqua: iſte.n. eſt duæ enuntiationes & duæ interrogationes, nō vna. Exemplū aūt acceptionis duorum ſubiectorū eſt ſermo dicentis, hic & hic eſt hō: hic.n. ſunt duæ enuntiationes, non vna enūtiatio. Quidam aūt hoīum
eſt, qui qñ interrogatus fuerit talibus interrogationibus pluribus, ac ſi L
eſſent vna interrogatio, forte cogitabit multiplicitatē, quæ eſt in interrogatione, & ſtabit, & pauſabit. Forſitan autē reſpondebit vnico reſpōſo, & ꝓueniet ei elenchus & falſum, ſicut ſi dicerem⁹, hic & hic eſt hō. Ille itaq;, q percuſſerit hunc & hūc, percuſſit itaq; vnum hoīem non duos hoīes. Plurimū aūt ꝙ accidit fallacia ſm hūc locū eſt, qñ cōtigerit, ꝙ prædicata rerū, de quibus interrogatur interrogatio, ſint contraria, ſicut in aggregato quarundam rerum ſit bonum, & earum ſit aliquid, quod M
nō ſit bonū, & interrogaret de oīb⁹ ipſis vna interrogatione, an ſit bonū, vel nō bonū: quæcunq; aūt duarū reſpōſionū reſpōderet eſſet fallacia, niſi diuideret aliquā rē in eas, & ferret reſpōſum de eis ſm numerū interrogationū, quę ſunt in eis, ſicut ſi interrogaret ā fruitio ſēſibiliū & fruitio intelligibiliū ſit bona, an nō bona? qa ſi diceret bona, erraretur, quia fruitiones ſenſatæ nō ſunt bonæ. Si aūt diceret malæ, erraretur, quia fruitiones intellectiuę ſunt bo-

næ,

A næ, & laudabiles. Qñ aũt illarũ pluriũ rerũ iudiciũ fuerit vnũ iudiciũ, iſte locus nõ ſit falſigraphus, & hoc, qñ iudiciũ totius ex illis fuerit idẽ, ꝙ iudiciũ vni⁹, qa tũc interrogatio de oĩb⁹ eſt, ſicut interrogatio de vna earũ, ſicut diceret an hoc & hoc ſit cæcũ, poſtq̃ cæcitas fuit priuatio viſus, vidẽs aũt non differt a vidẽte, ex parte qua eſt vidẽs, & in tali loco ſit ex vna eadẽ enuntiatione reſpõſum enuntiationũ pluriũ: qñ aũt vnũ eorũ fuerit cęcũ, & alterũ vidẽs, impoſſibile eſt, ꝙ reſponſum ſit vnum.

B *Omnes ſophiſticas redargutiones in ignorantiam redargutionis reuocatum iri.* *Cap.* 5.

AVt igit ſic diuidẽdũ apparentes ſyllõs, & redargutiones: aut oẽs reducẽdũ ad redargutionis ignorãtiã, ñs, qui hanc principiũ faciunt: fieri enim põt, vt omnes reſoluamus dictos modos ad redargutionis definitionẽ. Primũ quidẽ ſi incollectiles fuerint, oportet enim ex ñs, quæ poſita ſunt, accidere concluſionẽ, &, vt ita dicam, ex neceſſitate, atꝙ nõ apparere. De
C inde & ſm partes definitionis: nã earũ, quæ ſunt in dictione, hę quidẽ ſunt pp duplex, vt æquiuocatio, & oratio, & ſimilis figura: cõſuetũ. n. id oĩa, vt & illud quippiã ſignificare. Cõpoſitio aũt, & diuiſio, & accentus, eo ꝙ nõ eadẽ eſt oratio. aut nomẽ qđ differens: oportebat aũt & id eſſe, quemadmodũ & rẽ eandẽ, ſi debebat redargutio, vel ſyllus eſſe: vt ſi tunica, nõ veſtis ſyllogizetur, ſed tunica: nam verum eſt & illud, ſed nõ ſyllogizatum B
eſt: ſed adhuc interrogatione indiget, ꝙ idem ſignificat ad eum qui quærit propter quid. Quæ vero ſm accidens, definito ſyllogiſmo manifeſta fiunt: nã eandẽ definitionem oportet ſyllogiſmi & redargutionis fieri, attamẽ et & adiungere cõtradictionẽ: nã redargutio ſyllus eſt contradictionis: ſi igit nõ eſt ſyllus accidẽtis, nõ fit redargutio: nõ enim ſi cũ hæc ſint, neceſſe eſt illud eſſe, id aũt eſt album eſſe propter
E ſyllogiſmũ: neꝙ ſi triãgulus duobus rectis tres angulos habet æquales & accidit ei figurã eſſe, vel primũ, vel principium, ꝙ figura, vel primũ, vel principiũ tale eſt: nã nõ quatenus figura, vel primũ, vel principium, ſed quatenus triangulus demõſtratio ſimiliter & in alĩs. Quare, ſi redargutio ſyllus quidã, nõ erit quæ ſm accidẽs redargutio. Verũ propter hoc & artifices et omnino ſciẽtes ab inſciẽs redarguũtur: nã ſm accidens ſyllogiſmos
F faciunt cõtra ſapientes: qui vero nõ poſſunt diuidere, aut interrogati concedunt, aut cum non dant, arbitrantur dediſſe. Quæ vero propter id ꝙ aliquo modo, & ſimpliciter, quoniam non de eodem affirmatio & negatio eſt: nã aliquo modo albi, aliquo modo nõ albũ: & ſimpliciter albi, ſimpliciter non albũ, negatio eſt: ſi igitur cũ datur aliquo modo eſſe albũ, quis vt ſimpliciter dictũ accipit, non facit redargu-

G tionem: apparet autem propter ignorantiam ipsius, quid est redargutio. Manifestissimæ autē oīum quæ prius dictæ sunt propter redargutionis definitionē, quare & sic nuncupatæ sunt: nā propter rationis omissionē phā tasia fit, & diuisis hoc pacto, cōmune in oībus his ponendū est orationis omissio. Quæ vero ꝓpter id quod sumitur, quod erat in principio, & non causa vt causa ponitur, manifestæ sunt per definitionem: nam oportet con-
H clusionē accidere, eo quod hæc sunt, quòd nō erat in non causis: & rursum non connumerato eo quod erat in principio, quod nō habent eæ quæ sunt propter petitionē eius quod in principio. Quæ vero propter consequens particula sunt accidentis: nam consequens accidit: differt autē ab accidenti; quoniam accidens quidem est in vno solo sumere, vt idem esse flauum, & mel, & album, & cygnum: quod autem propter consequens, semper in
I pluribus: nam quæ vni & eidē sunt eadem, & sibi inuicem postulātur esse eadem: propter qđ fit ea quæ propter cōsequens redargutio: est autem nō omnino verum, vt si sit album ſm accidens: nam & nix & cygnus albo idē: aut rursum in Melissi oratione idem esse accipit factū esse, & principiū habere, aut ęqualia fieri, & eandem magnitudinem accipere. Quoniam enim principium habet quod factum est, & quod habet principiū, fa- K
ctum esse postulat, tanquā ambo eadē sint, eo ꝙ principū habent factū esse & finitū. Similiter aūt & in ījs, quæ æqualia facta sunt, si eandem magnitudinem, & vnā sumentia æqualia fiunt: & quæ æqualia facta sunt, eandem & vnā magnitudinem sumunt: quare consequens sumit. ꝙ igit propter accidens redargutio, in ignorātia redargutionis est: manifestū, & ꝙ ea, quę est, est ꝓp cōsequens: inspiciēdū aūt est id & alias. Quæ vero pro- L
pter id, quod est plures interrogationē vt vnā facere. in eo sunt ꝙ nō enucleamus, siue nō diuidimus propositionis orationē: nam propositio vnū de vno est: nā idē terminus vniꝰ solius rei, & simplr rei: vt hoīs: simiſr aūt & in alīs. Si igit vna propositio est, quæ vnīi de vno postulat, & simplr erit propositio talis, interrogatio. Atqui quoniam syls ex propositionibus est, redargutio aūt syllogismus, & redargutio erit ex ꝓpositionibus: si igit pro- M
positio vnīi de vno, manifestū quoniā & hæc in redargutionis ignorātia: nā apparet esse propositio, quę nō est propositio. si ita que dedit respōsionē vt ad vnā interrogationem, erit redargutio, si autem non dederit, sed apparet, apparēs redargutio. Quare, omnes loci cadūt in redargutionis ignorantiā: qui quidem dicti; sunt propter dictionem, quia est apparens contradictio,

quod

A quod erat proprium redargutionis, alĩ autem propter ſyllogiſmi terminum.

Sermo de reductione omnium ſpecierum fallaciarum ad fallaciam elenchi.

Cap. . . . 5.

ISta aũt loca, quæ nartauimus, licet numerus ſuorum modorũ ſit iſte, cuius meminimus, omnia tamẽ reducuntur ad paucam notitiam elenchi, hoc eſt, latentiam alicuius rei conditionũ elenchi, & hoc, quia ex quo elenchus verus eſt ſyllogiſmus inferens contradictorium con-
B cluſionis, quod notũ eſt in ea, manifeſtũ eſt, ꝙ omniũ iſtorũ locorum fallacia apparet ex parte ſyllogiſmi ſimplr, & ex partibus eius definitionis, & definitione cõtradictorij. ex definitione quidem ſyllogiſmi, quia iam dictum eſt de eo, ꝙ ſit ſermo, in quo, quãdo poſitæ fuerĩt res plures q̃; vna, ſequit̃ ex illis aliquid aliud, quãdo aũt hoc ita nõ fuerit, manifeſtum eſt, ꝙ, quando cõſequentia eſt, nõ eſt neceſſaria, ſed eſt ex eis de quibus putatur ꝙ ſint neceſſariæ, abſq; ꝙ ita ſit ipſe itaq; non eſt verus elenchus. Ex partibus aũt eius definitio-
C nis eſt, quia iam res, quæ ponuntur in eo, ſunt duæ præmiſſæ & tres termini, quæ conueniunt in vno termino, qui vocatur medius, ſicque quãdo terminus medius non fuerit vn⁹ in eis, aut altera extremitatũ nõ fuerit in concluſione, eſt manifeſtũ ꝙ non eſt ſyllogiſmus vere: ſic etiam, quando altera extremitatum fuerit accepta ſm aliquam conditionem, quæ non fuerit accepta in concluſione: quãdo autem hoc ita fuerit, omnes fallaciæ, quæ fuerint propter æquiuocationem nominis dictionum ſimplicium, & æquiuocationẽ D
cõpoſitionis, & figurã dictionũ, reducunt̃ ad eſſe terminũ mediũ non vnum, in ſyl'm aũt ad eſſe vnam extremitatum in præmiſſis aliam ab ea, quæ eſt in concluſione. Ille autẽ, qui fit ex diuiſione & cõpoſitione, reducit̃ in acceptionem præmiſſarũ ſm modũ alium a modo, quo accipiuntur in concluſione, & nõ fiunt vnũ numero, neq; in ſyllogiſmo, neque in concluſione. Fallacia autem, quæ fit ex eo, quod eſt per accidens, reducitur ad latentiam alicuius cõditionum ſyllogiſmi demonſtratiui: & hoc, quia eius conditionis eſt, E
ꝙ eius præmiſſæ ſint neceſſariæ & vniuerſales. Id aũt, quod eſt per accidens, non eſt neceſſarium, neque vniuerſale. ſed particulare, quia quãdo inuenit̃ aliqua res alba per accidens, non ſequit̃, ꝙ quicquid ſit huius rei, ſit albũ, neq; ſm modũ, quo fuit, neq; quãdo fuit, & vniuerſaliter quãdo connecteret̃ aliqua res cũ aliqua re, nõ ſequitur ꝙ iſta res ſit cõnexa illi rei. exempli gratia, quia ex quo connectit̃ ipſi eſſe trianguli, ꝙ ſit figura, & ꝙ ſit habens lineas, & ꝙ ſit habens angulos æquales duobus rectis, nõ ſequitur, ꝙ quando inue- F
nitur figura, ꝙ ſit habens lineas rectas, & ꝙ ei⁹ anguli ſint æquales duobus rectis: ſic quãdo obſeruaueris ꝙ præmiſſæ ſint per ſe, & qđ ſint præmiſſæ quę ſunt in ſyllogiſmo ſimpliciter ſolũ ſecundum rem, quæ veniunt in termino medio ſecũdũ rẽ, nõ ſecundum dictionem, eſt manifeſtum, quòd non accidit obſeruatori neq; cognoſcẽti in illo iſtud hic modus fallaciæ, hoc eſt, ꝙ ſit pp dictionem, aut propter id, quod eſt ſecundũ accidens: & ideo iam poſſi-

G bile fuit, ꝙ ſciens aliquã rem fallat eum, qui neſcit ſyllogiſmũ: ſicut ſciens elẽchũ diſtinguens iſta loca, quę narrauimus, dignior eſt, ꝙ non erret quàm ſciens ea non diſtinguens ipſa, neque ſentiens eorũ diſtinctionem in iſtas partes. Fallacia aũt, quæ accidit propter acceptionem rei cõnexæ vt abſolute, ideſt ſm quid vt ſimpliciter, reducitur ad paucã notitiam conditionum contradictorij, quia quod eſt album ſm partem, nõ eſt eius contradictoriũ quod nõ eſt albũ ſimpliciter, ſed putatur tale ꝙ ſit cõtradictoriũ propter paucã no-
H titiam elenchi, & propter affinitatẽ differẽtiæ, quæ eſt inter ea: plurimũ autem, quod aduenit ex latentia cõditionũ cõtradictorij, eſt ꝙ appropriatur nomine elenchi, & eſt ꝙ accipiatur deſtruens oppoſitum concluſionis, id aũt, quod nõ eſt oppoſitũ, & locus abſoluti & connexi ſeu ſimpliciter, & ſm quid ex iſta parte eſt pars iſtius loci, ſed ex parte qua accidit ex eo ꝙ præmiſſa ſit accepta ſm aliquem modũ, qui nõ eſt modus, quo accipitur in concluſione, eſt locus ſeparatus per ſe. Et fallacia, quæ ingreditur hanc partẽ, quæ reducit
I in latentiam elenchi, eſt, ꝙ termini accepti in præmiſſis ſint ipſimet, qui accepti ſunt in concluſione. Fallacia autem, quæ eſt propter petitionem principij, & propter acceptionẽ non cauſæ concluſionis vt cauſæ, manifeſtum eſt, ꝙ accidit ex latentia eius, quod eſt acceptum in definitione ſyllogiſmi. Petitio quidẽ principij accidit, quando latuerit, ꝙ conſequens ſit alia res à concluſione, & hoc, quia conſequens in petitione eſt ipſamet præmiſſa: & ſic etiam acceptio vt cauſæ eius, quod non eſt cauſa, ſit illi, quem latuerit, ꝙ cõſequens ex ſyl- K
logiſmo ſit neceſſario. Locus vero conſequentis reducit ad eũ qui eſt ſm accidens, & aliquo modo ingreditur ſub eo, ſed differentia inter ea eſt, quia hic eſt putare de vno ꝙ ſint plura. Eſẽpli gratia, quia ex quo accidit citrinitati demõſtratæ ꝙ ſit mel, putatur ꝙ omne citrinum ſit mel, hic aũt eſt putare de pluribus, ꝙ ſint vnũ, & hoc, quia ex quo accidit ſcribenti, ꝙ ſit albus, putauerunt ꝙ ſcribens ſit albus, & ex hoc loco, hoc eſt, loco conſequentis, putauit Meliſſus, ꝙ omne habẽs principium habeat generationem, quia ipſe puta- L
uit, ꝙ id, quod accidit illi, quod eſt generabile, accidit omni habenti principiũ, hoc eſt, ꝙ ſit generabile. Cauſa aũt fallaciæ, quæ accidit propter acceptionẽ pluriũ interrogationũ, vt vnã interrogationem, eſt latẽtia illius, quod dictum eſt in definitione cõtradictionis: ex quo cõuenit ꝙ prædicatũ in illis præmiſſis ſit vnũ, & ſubiectum vnũ, & ꝙ vni affirmationi nõ ſit niſi vna negatio, nec vni negationi niſi vna affirmatio, quia quando fuerit vnũ, contrà dictio ſit vera, quãdo aũt putatur de
eo ꝙ ſit vnũ, & nõ eſt vnũ, eius elen M
chus eſt falſigraphus. Omnes itaque iſti modi reducũtur ad paucitatem notitiæ elenchi: hic aũt eſt ſyllogiſmus verus ſm figurã cõcludens cõtradictoriũ rei, cuius deſtructio intenditur: ſicq;, quãdo latebit aliqua res ex conditionibus ſyllogiſmi veri ſm figuram, aut ex conditionibus contradictorij, accidunt iſta loca fallẽtia. Sicq; iam declaratũ eſt ex hoc, ꝙ iſta. 13. loca dictionalia & ſeptem deſcripta reducuntur ad latẽtiã definitionis elenchi veri, aut partiũ eius

definitio-

A definitionis, hoc eſt ad latẽtiã definitionis ſyllogiſmi, aut latẽtiã definitionis cõtradictorij,& ꝙ quędam eorum ſunt, quæ reducunt ad latentiã definitionis cõtradictorij, & quędã reducũtur ad latẽtiam definitionis ſyllogiſmi, & quędã eorũ reducunt ad ambas res ſimul. Loca autẽ fallentia ex dictionibus cõueniunt, quia ipſa faciunt putare illũ, qui nõ eſt ſyllogiſmus,ꝙ ſit ſyllogiſmus.

Cauſæ deceptionum, captionum ſophiſticarum. Cap. 6.

B DEceptio autem fit in ñs quidem, quæ propter æquiuocationẽ, & orationem, eo ꝙ nõ põt quis diuidere id, ꝙ multipliciter dicitur: nã quædam non eſt promptum diuidere,vt vnũ,& ens,et idem. In ñs aũt,quæ ſunt propter compoſitionẽ,& diuiſionẽ, eo quod nihil putatur differre cõpoſita & diuiſa oratio, ceu euenit in plurimis. Similiter aũt & in ñs quæ ſunt propter accentũ: non enim aliud videtur ſignificare intenſa,& remiſſa oratio in aliquo,aut nõ in pluribus. Earum C vero,quæ ſunt propter figuram ob ſimilitudinẽ dictionis:difficile eſt enim diuidere,quæ ſimiliter,& quæ aliter dicuntur: nam ferme qui hoc põt facere in procinctu eſt,vt videat verũ:maxime aũt ſciet innuere, ꝙ omne, ꝙ de aliquo prædicat, arbitramur idipſum aliquid eſſe, & vt vnũ intelligimus: nã vnum, & ſubſtantiam maxime videtur ſequi id, quod eſt aliquid, & ens. Quare in ñs, quæ ſunt propter dictionẽ,hic locus ponẽdus: pri D mũ quidem magis deceptio aggignitur in ñs,qui cum alĩs conſiderãt,quàm qui per ſeipſos:nã ea,quæ cum alio eſt,cõſideratio per orationẽ eſt,quæ aũt per ſeipſos,non minus per ipſam rem. Deinde & per ſeipſos decipi accidit,quãdo in oratione facit cõſiderationẽ: præterea deceptio quidem ex ſimilitudine, ſimilitudo autẽ ex dictione. In ñs aũt, quæ ſunt propter accidens, eo ꝙ non poteſt dĩudicare idem et diuerſum,& vnum & multa:ne E que quibus prędicatorũ omnia hæc & rei accidunt. Similiter autem & in ñs quæ propter conſequens ſunt: pars enim quædam accidentis,eſt conſequens. Amplius & in multis apparet,& poſtulatur hoc pacto, ſi hoc ab illo non ſeparatur,nec ab altero ſeparatur alterũ. In ñs verò quę ſunt propter omiſſionem orationis, & in ñs quæ ſunt propter id ꝙ aliquo modo & ſimpliciter, eo ꝙ propter parum deceptio eſt. F nã quaſi nihil cõſignificet quid aut aliquo modo, aut ſimpliciter,aut alicubi,aut nunc,vniuerſaliter concedimus. Similiter autem & in ñs,quę quod in principio eſt ſumunt, & in nõ cauſis, & quæcunq; plures interrogationes vt vnam faciunt:in omnibus enim his eſt deceptio, ob id quod propter parum: nã nõ exacte diſcernimus,neque propoſitionis,neq; ſyllogiſmi terminũ, propter prædictam cauſam.

G *Sermo de rebus, quibus elenchi sunt decepti-ui, et de elenchorum speciebus secundum illas. Cap. 6.*

CAusa aũt fallaciæ, quæ fit propter æquiuocationẽ dictionũ, est difficultas separationis rerum multarũ, de quibus dicit dictio vna, & signanter per dictiones disperatas quod multiplicat esse rerũ, in quas cadũt, & difficilis fit earum cognitio & separatio, sicut est separatio rerũ in quas cadit nomen vnius & entis. Causa aũt fallaciæ, quæ accidit propter diuisionẽ dictionis, & eius compositionẽ, est pauca perceptio diuer-
H sitatis, quæ accidit significato dictionis, quãdo aliquãdo diuiditur, & deinde cõponitur nonnunq;, & sic etiã ipsi dictioni, quæ aduenit propter æquiuocationẽ figurę, & diuersitatem dispositionis suarũ literarũ, & punctorũ fm suas significationes. Ille aũt, apud quẽ est potestas cognoscendi fallacias, quæ fiunt propter dictionẽ, proximus est, ꝙ non erret in rebus nisi pauco errore, & hoc, quando festinat, & distinguit rem, de qua verificatur attributum, aut falsificat, quia putaret omnes illas res, quas significaret ista dictio, ac si
I essent sensatæ apud eũ, & demõstratæ, & festinaret, & determinaret fm dispositionẽ, qua cõueniret eis hoc attributũ, determinatione cõuenienti. exempli gratia, quando audiuerit quis, ꝙ res sit ens vnum, determinauit ꝙ ista res sit singulæ substantiæ demõstratũ, quia res & ens dicuntur de substantia demonstrata vna fm numerum, & ideo quod apparet nobis primo ꝙ fallacia accidat nobis est propter dictiones, licet appareat etiã casus erroris propter res fallentes, quæ numeratæ sunt: & hoc, quia causa erroris, qui fit propter cõtro- K
uersiã aduersarij, & auditũ eius, est fallacia illorũ locorum dictionaliũ. Causa aũt erroris, qui fit circa id, qđ cõsiderat hõ in se, sunt illa descripta, licet accidat iam apud cõsiderationẽ fallacia propter dictiones: & hoc, quãdo aliquis homo valde meditatur, ꝙ disputat secũ ipse, sicut faceret cũ illo cũ quo litigat, & imaginatur dictiones cũ rebus, & vniuersaliter causa fallaciæ in istis locis sunt præmissæ cũ pauca perceptione differẽtiæ, quæ sit inter quid sit diuisum, & quid sit idẽ. Sicque causa fallacię dic-
tionũ est difficultas distinctionis in- L
ter eas & inter res, & acceptio eius ꝙ est diuisum, ac si esset idem. Et hæc eadẽ est causa fallaciæ eius, ꝙ est fm accidẽs, & ꝙ ille homo nõ distinguerit id, quod cõsequitur vllum prædicatorum essentialium à rebus, quæ sunt per accidens. Et hac eadem causa accidit fallacia loci consequentis, quia hic locus, sicut diximus, ingredit illã, quæ est accidentis, & est pars illius. Causa auté fallaciæ, quæ accidit propter absolutum & connexũ, seu simpliciter & fm quid, est, ꝙ putetur ꝙ diuersum sit idem: hoc aũt
accidit propter paucitatẽ dr̃iæ, quæ M
fuerit inter ea. Sic etiã fallacia eius, cuius causa est petitio principii, & ea, cuius causa est acceptio eius quod nõ est causa vt causa. Causa aũt eius, quæ est acceptio plurium interrogationũ, ac si esset vna, est paucitas perceptionis differẽtiæ, quę est inter ea fm se. Acceptio aũt eius, qđ non est causa, est ꝓpter paucitatem dr̃iæ inter illud & inter id, ꝙ est causa vere. Causa aũt petitionis prĩcipij est paucitas dr̃iæ, quæ est ibi inter formam syllogismi, quo positũ est ipsũ quæ-

situm,

A ſimum, & inter verum ſyll'm, ex quo eius forma, eſt forma ſyll'i. Quando aũt hoc ita fuerit, cauſa fallaciæ iſtorum locorum reducitur vlr in duas res, quarũ vna eſt, ꝙ putetur de eo, qui non eſt ſyll's, ꝙ ſit ſyll's propter paucam dr̃iam, quæ eſt inter eos, & ꝙ putetur de eo, quod non eſt contradictorũ, ꝙ ſit contradictorium pp paucitatẽ dr̃iæ, quæ eſt inter ea: hoc autem accidit, qñ non perficiuntur definitiones cuiuſq; eorum perfecti, neq; ſubtiliter diſcernunt, hoc
B eſt ſyll's elenchus, quia, ſi declararet nobis ex quot cauſis ſint ſyll'i ſophiſtici fallentes, hoc eſt, elenchi ſophiſtici, neq; de omni elencho, qui putatur ꝙ ſit elenchus, eſſet contradictio, neq; elenchus. Elenchi autem vl'es non proportionati, ſunt qui nõ proportionantur alicui arti artium demonſtratiuarũ, & ſunt elenchi, de quibus putaret ꝙ ſint elenchi, ille q̃ non fuerit exercitatus in illis artib⁹, ſicut elenchus artium demonſtratiuarum ſit elenchus verus non proportionatus, qñ nõ proportionato vtitur ars Topicæ: fallentur autẽ in hoc demonſtratiue qui neſciunt, ꝙ hoc genus ſit propriũ artis Topicæ,
N hoc eſt, eo vti nõ proportionato: & hoc, quia hæc ars vtitur falſo, lqñ fuerit famoſum, & eo magis ex non proportionato. Sic etiam vtit elenchis falſis vniuerſalibus, ſicut artes demõſtratiuæ vtuntur elenchis proprijs. Dr̃ia etiam inter hanc artẽ vti elenchis vniuerſalibus, & inter artẽ elenchi topicã vti eis eſt, quia ars tentatiua vtitur hoc ad augendam intellectionẽ & diſciplinam, iſtius autẽ intentio eſt fallere. Sic hæc ars eſt quodammodo pars artis topicæ, & ſicut elenchus, qui fit in redargutionibus demõſtratiuis ex præmiſſis veris nõ D proportionatis, ẽ ſophiſticus, ſic elenchi, qui fiunt in arte topicæ ex p̃miſſis, de quibus putatur, ꝙ ſint famoſę, & non ſunt famoſæ, ſunt ſophiſtici, licet ſint veri. Elẽchi ergo ſophiſtici ſunt duo, quorũ vnus eſt, qui putat ꝙ ſit verus, & eſt falſus, ſecundus eſt, qui putatur, ꝙ ſit illius artis, & non eſt ita, ſiue fuerit falſus, ſiue fuerit verus. Poſtq̃ autem fuerit hoc declaratum, redeamus & dicam⁹, ꝙ omnes ſyll'i ſophiſtici inferuntur ex iſtis locis, ſi hæc loca fuerint oẽs res fallentes, aut quidã eorum inferuntur ex
E hiſ, ſi iſta, quorum memini, nõ fuerint oẽs res fallentes. Iam aũt appareret ꝙ iſtæ ſint oẽs res fallentes, ex eo quod iam declaratum eſt, ꝙ omnes elenchi & contradictiones fallentes ſint elenchorũ & contradictionũ, de quibus putatur, ꝙ ſint veri elenchi, & non ſunt veri, quia deficit eis aliqua parua res ex definitionibus elenchorum verorũ. Quando aũt res ita fuerit, ſequitur ꝙ numerus ſpecierũ elenchorũ non verorum ſit numerus ſpecierum defectus ingredientis elẽchos veros, & ſequit, ꝙ numerus defectus ingtedientis ſm eorum partes, hoc eſt ſm partes elenchorum ve
F rorum, ſit ſm numerũ partiũ illoꝝ. Ex quo iam declaratum eſt, ꝙ elenchus verus eſt ſyll's concludens contradictoriũ rei, quæ nota fuerit ſm eſſe, & declaratũ eſt, ꝙ iſte elenchus eſt vetus, qñ fuerunt in eo tres conditiones, quarũ vna eſt, ꝙ ſit verus ſm figuram, & ſecunda ꝙ ſit verus ſm præmiſſas, & tertia ꝙ cõtradictoriũ inferentis ſit vere contradictorium rei notæ p ipſum, hoc eſt concluſionis, cuius deſtructio intenditur. Manifeſtũ itaq; eſt, ꝙ ſequit ꝙ loca fallentia

G lentia elenchi ex reb⁹, quæ ſunt ꝑter loca dictionū, reducunt̃ in hęc tria, & hoc, qñ videres demſonem notā, in qua nō ſit latentia, ſed putat̃ de eo quod nō eſt contradictoriū ꝙ ſit cō tradictorium. Ariſt. aūt meminit ꝙ nō accidant ab illo ex locis fallentibus, niſi duo loca, quoꝝ vnus eſt latentia conditionū, de quib⁹ memini mus in capᵗo contradictorij, & ſecūdus eſt acceptio duarū interrogatio num, vt vnius interrogationis. In illo vero, qui eſt ꝓp extimationē putare de eo, qui non eſt ſyllᵒs, ꝙ ſit ſyllᵒs, iam meminit de eo oī ꝙ non accidunt
H niſi duo loca ſolū, quorum vnus eſt ſyllᵒs, qui vocat̃ petitio principij, ſecū dus aūt eſt acceptio eius, quod non eſt cauſa, ac ſi eſſet cauſa. In apparen tia vero, quæ fit ꝓp acceptionē par tium, ſyllⁱ, quæ ſunt ꝑmiſſæ, hoc eſt, ꝙ putet̃ de eo quod non eſt verū ꝙ ſit verū, ipſe meminit, ꝙ ſint tria lo ca, quorū vnus eſt locus eius, quod eſt ſm accidens: ſecundus aūt eſt locus abſolutionis, & cōnexionis, ſeu ſimpl̃r & ſm quid: tertius aūt eſt locus conſequentis, & illa eſt euerſio. Sicq; non inueniuntur deceptiui ex iſtis tribus partibus ſermonis elen-
I chi. quæ prę̃miſſæ ſunt, niſi iſti. Hæc itaq; loca ſunt ſeptē neceſſario, ſicut meminit Ariſt. & impoſſ̃ eſt, ꝙ addatur eis, neq; ſubtrahat̃ ab eis. Dicimus aūt eſſe iſtas res deceptiuas contentas in iſtis partibus, ex quibus inferꝛ, ꝙ elenchus eſt res manifeſta.

Ex quibus locis captiones falſi. Cap. 7.

Vnde fiāt ſyllogiſmi ſophiſtici.

QVoniam autē habemus propter quæcunq; fiunt apparentes ſyllogiſmi, habem⁹ & propter quæcūq; fiunt ſophiſtici ſyllⁱ, & redargu tiones. dico aūt ſophiſticam re- K
dargutionem, & ſyllⁱm, non ſolū apparentem ſyllⁱm, aut redargutionem nō exiſtentem quidem, ſed & exiſtentem quidem, at ap parenter accommodatā rei. Sūt autem illæ, quæ non ſm rem redarguunt, & quę monſtrāt ignorantes, quod quidē erat propriū tentatiuę. Eſt aūt tentatiua, pars dialecticæ: illa aūt poteſt ſyllogizare falſum propter ignorantiā eius, qui dat orationem. Sophiſticæ aūt redargutiones, tametſi colligant contradictionē, non fa L
ciunt manifeſtū, ſi ignorat: nam & ſcientē impediunt hiſce orationibus. Quòd aūt illas habeamus hac via, manifeſtū eſt: nam propter quæcūq; apparet audiē tib⁹ vt interrogata ſyllogizare, propter hęc & reſpōdenti vtiq; videatur: quare erunt ſyllⁱ falſi per hæc aut omnia, aut aliquat nā quod non interrogatus arbitratur dediſſe, & interrogatus quoq; ponet. Verū in quibuſdā ſimul accidit & interrogare qđ deeſt, & apparere falſum: vt in M
ñs, quæ ſunt ſm dictionem, & ſo lœciſmum. Si ergo ſyllⁱ contradictionis propter apparentē redargutionē ſunt, manifeſtum eſt ꝙ propter tot erunt & falſorum ſyllⁱ, propter quot & apparens redargutio: apparēs aūt propter particulas veri: nā cū quodcūq; defuerit, apparebit redargutio, vt quod propter non accidens ſt propter orationē, quæ ad impoſſibile: & q̃ duas interrogationes

vt

A vt unam facit propter, ppõnem: & pro eo quod per ſe, quod propter accidẽs, & huius particula, quod propter conſequens. Amplius, nõ in re, ſed in oratione accidere: deinde pro vñi contradictione, & ſm idem, & ad idẽ, & ſiñr, propter id, quod in aliquo, vel propter vnum quodq; horũ peccat. Amplius, propter id, qđ eſt non cõnumerato eo quod in principio, quod in principio ſumere. Quare habemus ſm quot ſñt captioſæ ratiocinationes: nã
B ſm plura non erunt, ſm autẽ ea, quæ dicta ſunt, erunt oẽs. Eſt autẽ ſophiſtica redargutio nõ ſimpliciter redargutio, ſed ad aliquem, & ſyllñs ſimiliter. Nam, ſi nõ ſumat id quidẽ quod eſt propter æquiuocum vnũ ſignificare, et quod propter ſimilitudinis figurã ſolum hoc quidem, & in alĩs ſiñr, neq; ſyllogiſmi, neq; redargutiones erunt, neq; ſimpliciter, neq; ad eum, qui interrogatur: ſi autem ſumãt, ad eum, qui interrogatur erũt, ſimpliciter autem
C non erunt: non enim vnũ ſignificatum ſumpſerunt, ſed apparẽs, & apud illum quidem.

Sermo de ſufficientia locorum elenchorum. Cap. 7.

QVòd vero non ſint ex iſtis partibus niſi illæ, quarũ meminit Ariſt. eſt res indigens conſideratione, & putat̃ q; relinquere ſermonem de illa, & ei' dimiſſio ſit dimiſſio ad perficiendum illã non ex nobis ipſis: hoc eſt, qui venturi eramus poſt ipſum, qa hic eſt locus perſcrutationis & ſpeculationis. Nos autem D
tem inuenimus Abumazar Alphatabium in ſuo libro, q; iã addiderit iſtis locis octauum locũ, qui eſt locus permutationis & translationis, hoc eſt, q; loco rei accipiatur eius ſimile, aut cõſequens ipſum, aut ei annexum. Dicamus autẽ, an poſſibile ſit, q; latuerit Ariſt. hic locus, aut nõ latuerit. Si latuerit eum, nunquid latuerint eũ cũ hoc alia loca, vel qualiter ſit huius diſpõ, via autem, vt cõſtet hoc, eſt hoc modo, quo Ariſto. incępit declarare numerũ locorum deceptiuoꝝ. Et dicimus nos, q; negatiua, quæ putant̃ de eo quod non eſt E
contradictoriũ, q; ſit cõtradictoriũ, ſunt plura q̃ iſta, quæ narrauit hic Ariſt. Hoc itaq; declaratũ eſt in lib. Peri hermenias, ſicut q; accipiat̃ contrarium loco contradictorij in materia poſſibili, aut accipiant̃ contraria loco affirmatiuę & negatiuæ, aut alia ab his, quæ dicunt̃ in hoc libro. Sic etiã declaratũ eſt in libro Priorꝝ, q; ſyllñs ſit corruptæ formæ pluribus ex cauſis præter duas cauſas, quarum meminit hic, ſicut q; ſint ex duabus affirmatiuis, aut ex duabus particularibus, & aliæ ſpẽs ſyllogiſmorum nõ concludentium. Et ſic oſtenditur, q; F
accidit nobis, q; verificemus præmiſſas falſas pp alias res, ſicut ſunt teſtimonia & res, q̃ ſunt ab extra. Ac etiã accidit nobis iſtud pp inductionẽ, & exemplũ, ſed hęc numerata ſunt in alijs artibus, & non numerant̃ in arte Sophiſtica, hoc eſt, quia ille largitus eſt inductionẽ propriã topicę, quæ facit acquirere veritatẽ topicã, & exemplum proprium rethoricæ, quod facit acquirere verificationem oratoriã. Et ſic verificatio, quę fit ex teſtimonijs, & rebus, q̃ ſunt ab extra,

largit̃

G largitur propria arti Topicæ, & arti Rethoricæ ſm conditiones, quæ ibi dicuntur: totum aũt hoc eſt ex illis, quę requirit ſpeculatio. Dicimus autem, ꝙ apparet ex Ariſt. in toto hoc, ex quo ipſe eſt, qui facit nos acquirere oĩa iſta loca, ꝙ ipſe non ſit ſibi viſus, ꝙ loca deceptiua attributa huic arti, ſint omnia loca, ex quibus accidit nobis deceptio, qualitercunq; cõtigerit, niſi duabus conditionibus: quarũ vna eſt, ꝙ eorum deceptio ſit eſſentialis, hoc eſt, ꝙ deceptio de eis accidit valde nobis naturaliter, ſicut ſuppoſitiones, quæ ſm ſuam naturã H ſequuntur ex deceptione ſenſuum, qm̃ acquiruntur hæc loca ex inductione cadente in ſpeculatione ſpeculantis res exiſtentes, ſicut eſt diſpõ reliquorum ordinũ iſtarum artiũ: ſecunda aũt cõditio eſt, ꝙ locus faciat acquirere falſum ſemp aut vtplurimum: qñ autem hoc ita fuerit, non numerat' in reb⁹, quæ putant' de eo, quod non eſt contradictoriũ, ꝙ ſit contradictoriũ, niſi illa duo loca ſolum, quia ipſa ſunt cauſa deceptiõis cadentis naturaliter ſm totũ, aut ſm plurimum in hac parte elenchi: reliqua vero loca decipiũt vt in pauci- I ribus. Id aũt, cuius actio fuerit vt in paucioribus, nõ oportet ꝙ numeret' pars artis, qñ hæc ars fuit ars efficiẽs deceptionẽ, & hoc, quia ſicut ars intendens actionẽ venenorum nõ ponit aliquã rem ſuæ artis, quæ ſit venenũ vt in paucioribus, ſed quod fuerit venenũ vtplurimum, aut neceſſario, ſic eſt res in rebus, quæ ponũtur in hac arte gradu elementorũ. Loca itaq;, quæ conuenit numerare partẽ huius artis, ſunt, quæ valde parũ percipimus, ea tñ faciunt acquirere falſum aut ſemper, aut vtplurimũ: & propter hanc rem dixerunt Antiqui K demonſtratores, ꝙ præmiſſæ falſæ, quæ ſunt ſemp, aut vtplurimũ, ſunt propriæ huic arti, ſicut veræ vt plurimum ſunt propriæ Topicæ, & veræ ſemper ſunt propriæ demonſtrationi, verę aũt & falſæ æqualiter ſunt propriæ Rethoricę. Quando autem hoc ita fuerit, iam inquirunt' loca deceptiua, quæ continet hæc ars, hoc ẽ, ars Sophiſtica, & non inueniunt' talis diſpoſitionis niſi hæc ſeptẽ ſolũ, & hoc, quia reliquarũ rerum, ex quibus apparet corruptio formæ ſyllogiſmi vltra duas cauſas, quarum memini- L mus in hoc libro, putatur ꝙ nõ ſit noſtra modica ſenſatio de illis vt plurimum, qñ nos non inuenimus aliquos ſpeculatores, qui errarẽt propter vſum duarũ negatiuarum in figuris cathegoricis, neq; ꝑ duas particulares, niſi parũ, & ſic putat' ꝙ ſint reliqua loca deceptiua cõtradictorij præter ea, quorum meminimus hic ſolum. Res vero, quæ decipiunt ꝓp premiſſas, veriſimile eſt, ꝙ ſint verę, quia quæ numeratæ ſunt, ipſę etiam ſunt, quarũ noſtra perceptio vtplurimum fuit pauca, & earũ actio ſm falſitatem fuit ſemper & vtplurimum. Id vero, quod efficit deceptionẽ vt M in paucioribus eſt propriũ artis Rethoricæ, & talis eſt diſpõ exempli: & ideo non conuenit ꝙ numeret' eius deceptio pars iſtius artis, ſicut nõ numerat' deceptio inductionis. Sed iã dubitat' in hoc ſermone, & diceret', ex quo iam nos inuenimus Ariſt. ꝙ vſus fuerit locis conſequentis in hoc libro, & vſus fuerit ſyllogiſmi in Rethorica, quo nã modo eſt diſpoſitio huiuſmodi? Dicim⁹, ꝙ ipſe vſus fuerit locis cõſequẽtis hic ex parte qua ipſum eſt deceptiuũ in ipſis ꝑmiſſis,

& pau-

A & paucitas perceptionis earũ eſt vt plurimum, & eius actio deceptionis etiam eſt vtplurimum. Sed, qñ accipiuntur ex parte qua componit ex eis ſecunda figura ſolũ, eſt narratio Rethoricorũ, quia non vtit ſm illũ ipſis conuertibilibus, quæ ſunt in ſecunda figura, & ideo non numerat hic ex ſpecieb⁹ locorũ quæ decipiũt ſm formam ſyllſi dum vtitur duab⁹ affirmatiuis in ſecũda figura: & hãc ob cauſam Ariſt. non numerat hic locũ permutationis, quia ille eſt locus poeticus, & fallacia proueniẽs ex eo eſt per accidens, nõ per ſe. Intẽta
B vero hic ſunt deceptiua per ſe, locus aũt ꝓmutationis accidit eſſentiæ exẽpli. Poſtq̃ aũt declaratum eſt iſtud, redeamus ad id, in quo fuimus de expoſitione negatiuaꝝ rerũ hui⁹ libri.

De veris, & falſis redargutionibus. Cap. 8.

Veræ redargutiones innuũtur.

PRopter quæcunq; autẽ redarguunt, qui redargutionibus vtunt̃, non oportet tentare ſumere, ſine omniũ quæ ſunt ſciẽtia: id aũt non vnius artis, nã infinitæ fortaſſe ſunt ſcĩæ: quare manifeſtũ, qm̃ & demon-
C ſtrationes, redargutiones quidẽ ſunt, & veræ: nam quæcunq; eſt demonſtrare, eſt & redarguere eum, qui ponet cõtradictionem veri: vt ſi commẽſurabilem diametrũ poſuerit, redarguet quis demr̃one, ꝙ incommẽſurabilis, quare oĩum oportebit eſſe ſciũ: nam aliæ quidẽ ſequuntur propter ea q̃ in geometria ſunt principia, & eorũ concluſiones: aliæ aũt propter ea quæ ſunt in medicina: aliꝙ deniq; propter illa, quꝙ ſunt aliarũ diſciplinarum. Sed et D falſæ redargutiones ſilr infinitæ erunt. Nam ſm vnãquamq; artem eſt falſus ſyllſ: vt ſm geometriam geometricus, & ſm medicinam medicinalis: dico autem ſm artem, ſm illius principia.

Manifeſtum eſt igitur, ꝙ non omnium redargutionum, ſed earum, quæ ſunt ſm dialecticam, ſumendi ſunt loci. Nam ĩj communes ſunt ad omnem artem et potentiam, & eam quidem, quꝙ eſt ſm vnamquanq; diſciplinã redargutionem: ſcientis eſt con- E ſiderare ſiue cùm non eſt, apparet: ſiue cùm eſt, & quare eſt, eã autem, quæ ex cõibus eſt, & ſub nulla arte cadẽs, dialecticorum. nam, ſi habemus ex quibus probabiles ſyllogiſmi in quolibet, habebimus ex quibus redargutiones: redargutio nanq; eſt ſyllſ cõtradictionis, quare aut vnus, aut duo ſyllogiſmi contradictionis, redargutio eſt. Habem⁹ igitur propter quæcunq; oẽs huiuſ modi ſunt: ſi autẽ hæc habemus, & ſolutiones habemus: nam illa F rum inſtantiæ, ſolutiones ſunt. Habemus aũt propter quæcũq; & apparentes fiunt, apparentes autem non cuilibet, ſed talibus: infinita enim ſunt, ſi quis conſideret illa, ſm quæcunq; apparẽt quibuslibet. Quare manifeſtũ eſt, qm̃ dialectici eſt poſſe ſumere ꝓp quæcũq; fit per cõia, vel quæ eſt redargutio, vel q̃ apparet redargutio, vel dialectica, uel apparẽs dialectica, vel tẽtatiua.

Sermo

G *Sermo de Elenchorum ſolutione, & quomodo Ariſt. ſcripſerit de ea in hoc libro. Cap. 8.*

QVando aũt declaratum fuerit iſtud iam declaratũ erit quot modis fiãt res deceptiuę vniuerſales, & ꝙ ſint ex ipſis, nõ ex alijs, & ꝙ ſit nobis feſtinanter notitia in oĩ elencho, cadente in omnĩ arte artium demonſtratiuarũ: hoc aũt nõ eſt res, quæ ſit in potentia iſtarũ negatiuarũ hic traditarũ, neq; cõuenit iactari de cognitione huius feſtinanter, ſed poſſibile eſt cognoſcere illud in ſingulis artibus illi, qui cõtineret
H notitiã rerum inuentarę in illa arte, & ideo vĩ ꝙ elenchi prouenientes in ſingulis artibus ſint infiniti, ſicut q̃ſita earum ſunt infinita, & ꝙ numerus elenchorũ in eis eſt, ſicut numerus quæſitorũ, & eorum ſolutio eſt illorũ, & hoc, quia ſoluit elenchum, vt qui concludit ꝙ latus quadrati ſit cõicabile diametro, eſt ille, qui declarat demonſtratione, ꝙ ſit incõicabile, quia iſti elẽchi (ſicut dixim⁹) ſunt ex rebus eſſentialibus, res aũt eſſentiales, quæ prouenĩunt in artes vrplurimum huius ſunt propter particulares: ſolutio autem earum eſt eius,
I qui continet notitiam talis quæſiti. Sicq; notitia iſtarum particulariũ, hoc eſt propriarum in ſingulis artibus, nõ eſt vnius artis, immo pluriũ artiũ. Sicq; notitia ſolutionis elẽchorum propria habenti artem Geometriæ eſt Geometræ, & Medicinæ eſt Medici: & hinc eſt ꝙ apparet de iſtis elenchis, ꝙ ſunt infiniti. Elenchorũ aũt vniuerſaliũ notitia eſt artis vniuerſalis, ſed quia iſtius artis gradus non eſt, ꝙ exponat formã artis Sophiſticę, eius notitia & ſolutio eſt artis docentis, & vſus, q̃ eſt ars Topicæ, & ideo vĩ, ꝙd, quod dictum eſt de K
hoc in hoc libro, eſt ex parte qua eſt pars artis Topicæ. Sicq; iã declaratũ eſt, ꝙ non eſt iſtius artis ſolutio deceptiuorũ particularium, neq; vniuerſalium, niſi ex parte qua eſt pars artis Topicæ. Sed Ariſt. inquantum ſpeculatus eſt hanc artẽ ex parte, qua eſt pars artis Topicæ, largitus eſt modos, quibus ſoluuntur iſti deceptui, & poſuit eos partem huius libri.

Orationes ad nomen, & ad intellectum non bene dꝛduci. Cap. 9.

NOn eſt aũt differẽtia orationum quam quidã dicunt eſſe, has quidem ad nomen, illas vero ad intellectũ. Inconueniens enim eſt opinari alias quidẽ eſſe ad nomẽ orationes, diuerſas vero ad intellectũ, & nõ eaſdem. Quid enim eſt nõ ad intellectũ, niſi qñ nõ vtimur nomine (qui putat interrogare) eo, ad quod is, qui interrogatus dedit? idem aũt id eſt & ad nomen. Et ad intellectũ autem, qñ ad quod dedit intelligens. Si autem aliquis (plura ſignificãte nomine) vnum putet ſignificare, & M
interrogans, & interrogatus (vt forte ens & vnum plura ſignificat, ſed & reſpondens & interrogans Zeno, vt ũ putans eſſe interrogauit, & eſt oratio quod vnũ, omnia) hæc ad nomen eſt, aut ad intellectum interrogantis diſputata. Si vero aliquis multa putet ſignificare, manifeſtũ ꝙ oratio illa nõ eſt ad intellectum. Primũ igit̃ circa huiuſmodi orationes, eſt ad nomen, & ad intellectum,

quæcũq;

A quæcunq; plura ſignificant: deinde circa quamlibet eſt, nã non in oratione eſt ad intellectum eſſe, ſed in eo quod reſpondens ſe hẽt aliquo modo ad ea, quæ dantur: deinde ad nomen contingit omnes eas eſſe: nam eſſe ad nomen, hoc in loco, eſt eſſe non ad intellectum: nam, ſi omnes erũt quædã aliæ, quæ neq; ad nomẽ, neq; ad intellectum: illi vero dicunt oẽs, & diuidunt vel ad nomen, vel ad intellectum eſſe oẽs, alias aũt non. Attamen quicũq; B ſunt ſyllogiſmi propter id, quod multipliciter: horũ aliqui ſunt ſm nomen: nam abſurde dicat ſm nomen eſſe oẽs, qui ſunt pp dictionẽ: ſed ſunt quædã captiones, nõ in eo q; reſpõdens ad eas ſe habeat aliquo modo, ſed quia talem interrrgationẽ oratio ipſa habeat, quæ plura ſignificet. Et oĩno inconueniens eſt de redargutione diſſerere, & nõ prius de ſyllo: nã redargutio ſyllogiſmus eſt, quare oportet & de ſyllogiſmo prius, cuius de falſa redargutio- C ne: nam talis redargutio, apparens ſyllis contradictionis. Quare aut ĩ ſyllogiſmo erit cauſa, aut in contradictione (nam adiungere oportet contradictionẽ) quando autem in vtroq; erit apparens redargutio: eſt autẽ de eo, quod eſt ſilentia dicere, in cõtradictione non in ſyllogiſmo. De eo autem, quod eſt, quod non habet aliquis, dare, in vtriſq; de eo vero, quod ẽ, q; Homeri poema eſt fĩgura, per circulum, in ſyllo: quæ autem in neutro eſt, vetus D eſt ſyllogiſmus. Verũ vnde ſermo prouenit reuertamur: vtrũ quę in diſciplinis ſunt orationes ad intellectum ſint, an non? & ſi cui videt plura ſignificare triangulus, & dedit non vt eam figuram de qua cõcludebat, qm̃ duo recti, vtrum ad intellectũ illius diſputauit hic, an non? amplius, ſi plura quidẽ ſignificat nomen, ille autem non intelligit, neq; putat quomodo is non ad intellectum diſputat? aut quomodo oportet interrogare eum, qui nõ E dat diuiſionem? ſiue interroget aliqs ſi eſt ſilentia dicere, an nõ? an eſt quidã vt non, an eſt vt ſic? ſi autẽ dat aliquis nullo modo, ille autem diſputat, vtrum non ad intellectum diſputat, quamuis oratio videatur earum eſſe, quæ ad nomen ſunt? Non igitur eſt genus aliquod orationum ad intellectum, ſed illæ quidem ad nomen ſunt: & huiuſmodi, non omnes, nõ q; redargutiones, ſed neq; apparentes redargutiones: F nam ſunt & non propter dictionem apparentes redargutiones, vt quæ propter accidens, & reliquæ. Si autẽ poſtulet diuidendum, q; dico quidem ſilentia dicere: hæc autem ſic, illa vero non ſic, id profecto primum, abſurdum poſtulare: nam qñq; nõ videtur interrogatũ multipliciter ſe habere, atqui impoſsibile eſt diuidere, qui non putat. Deinde docere, quid aliud erit? manifeſtum enim faciet quonã pacto ſe

habet

G habet ei, qui neq; cõſiderat, neq; ſcit, neq; opinatur q̃ aliter dicitur, quia & in nõ duplicibus qd ꝓhibet hoc facere: vt putas ęquales ſunt vnitates binarij̃s, ī quaternarij̃s: ſunt aũt hi binarij̃ qui dem inexiſtentes, illi aũt nõ ſic: & putas contrariorũ vna eſt diſciplina, an non? ſunt aũt cõtraria hæc quidem nota, illa autem ignota: quare videtur ignorare, qui hoc poſtulat, q̃ aliud eſt docere q̃ diſputare: & q̃ oportet quidem docentem non interro-
H gare, ſed eum manifeſta facere, illum autem interrogare.

Sermo de Elenchis, quorum aliqui ſunt in dictione, & alij extra dictionem. Cap. 9.

MAnifeſtum aũt eſt, q̃ ſermo diuidit̃ in duas partes, quia aliquid eius eſt, quod ſignificat ſm ſignum loquentis, & illa eſt ſignificatio, quæ appropriat loquentẽ, & aliquid eius eſt, quod ſignificat ſm modum nominis, & illa eſt ſignificatio, quæ appropriat audientem: fallacia aũt eſt proueniens pp̃ ſignificationẽ
I ipſius auditi, non pp̃ ſignificationẽ ſigni, ſicut quidam hoĩes putauerũt hoc, per quod inſinuatur Plato. Ipſe enim errauit, quia putauit, q̃ dictio diuidat̃ in iſtas duas partes, inquantum ipſa eſt dictio, adeo q̃ eius ẽ aliquid, quod ſignificat, ſicut ſignũ loquentis, & ei⁹ eſt aliquid, quod ſignificat, ſicut nomen æquiuocum apud audientẽ, quia in vna eadẽ dictione aliq̃ reperitur, q̃ ei⁹ ſignificatio ſit ſm ſignum loquẽtis apud audientẽ, & aliq̃ ſit eius ſignificatio ſm auditum noĩs, non ſm ſignũ loquentis.

Quando aũt quiſpiam interrogaret K
reſpondentẽ de aliqua propoſitione ſm nomen æquiuocum, intelligeret hic reſpondens vnã intentionẽ ex intentionibus, quibus ſignificaret, offendet aũt eum interrogans pro alia intentione præter iſtam intentionẽ & decipiet eum. Eius itaq; ſignificatio ſm auditum apud interrogantẽ, erit aliud ab eius ſignificatione ſm ſignũ reſpõdentis & eius æſtimationem: q̃n vero neq; reſpondens neq; interrogans intenderit de noĩe vnũ ſignificatum, illius ſignificatio cum ſigno loquentis eſt eius ſignificatio apud audientẽ, ſiue nomen æquiuo L
cum ſignificet plura, ſiue vnum, q̃n vero neq; interrogans, neq; reſpondens intelligeret ex eo, niſi vnum ſignificatũ, eius ſignificatio ſm ſignificatũ quod eſt in aĩa erit eius ſignificatio ſm auditum. Iam aũt accidit nomini q̃ dicat̃ de pluribus rebus, & ſint duæ ſignificationes eius vna, hoc eſt, ei⁹ ſignificatio ex parte qua auditur, & eius ſignificatio ex parte qua proferunt ꝓpſum intentionẽ, quæ eſt in anima, & hoc, q̃n interrogans & reſpondens ex iſta dictione intelligunt oẽs intẽtiones, quibus di-
citur hoc nomen, ſicut interogabat M
Zeno, putans q̃ ens ſit vnum ſm qđ eſt plura apud ipſum ſm ſenſum. Interrogans autẽ intelligit ex dictione entis, id quod intelligit Zeno, & ex intentione vniusid, quod intelligit Zeno, & reſpondet, q̃ ens ſit vnum, quia ſignificatio auditi eſt eadẽ ſignificationi eius, quod eſt in ſigno ſignificationis loquentis. Propterea, ſi diuideremus dictiones, diceremꝰ, q̃ quædam earum ſit ſm nomen, & quædam ſm ſignum, quod eſt ſignificatum, ſicut decernit diuiſio eſſen-

tialis

A tialis rei, adeo ꝙ nõ ſit aliq̃d vlteri⁹. Sicq; iã diuiſim⁹ rationẽ ex dictiõe audita, quia rõ dictiõis ſit ſm qđ eſt in aĩa: qñ aũt tablata fuerit eius ſignificatio, q̃ eſt ei ſm ſignũ, tunc nõ denominat dictio, ꝙ ſit deceptiua, neq; ꝙ ſit nõ deceptiua, quia ambæ iſtæ denominationes cõſequent ex parte qua ſignificãt id, qđ eſt in aĩa: ſicq; nſa diuiſio in id, qđ eſt in ſigno & ĩ id, qđ eſt ſm auditũ, ſiſis ẽ diuiſioni ex diuiſionib⁹ in id, qđ eſt ſignãs, & in id, qđ eſt auditũ, nõ ſignans ſolum. Dictio aũt ex pte, qua auditꝰ nõ hẽt ingreſsum in ſophiſticã, neq; in B priuationẽ ſophiſticę, ſicq; ſequit falſum ex diuiſione dictionũ iſta diuiſione, & ſequit ꝙ fallacia ex pte auditi ad eã, q̃ eſt ex pte interrogatiõis differãt: ſicq; fallacia ſm ſe totã diuidit in res ex pte noĩs æquiuoci ſolũ, aut ex parte dictionũ auditarũ, ſiue dictio fuerit nomẽ æquiuocum, aut aliud ab eo, qm̃ ſpẽs fallaciarꝫ dictionum ſunt multæ. Et hoc, qa iſti viſi ſunt ſibi, ꝙ fallacia in ſyll'o ſit ꝓpter æquiuocationẽ in cõpoſitione, & ſit in reb⁹ ſeparatis, q̃ ſunt partes ſyll'i. Et ꝓp æquiuocationẽ nominis ſimplicis viſum eſt ſibi, ꝙ fallacia æquiC uocationis ſit pp dictionẽ anditã, & ideo q̃ intenderit fallaciã, & poſuerit eam pp æquiuocationẽ nominis auditi, ſicut fecerat Plato, eſt in vltimo erroris, quia apparet ꝙ ſint hic multa deceptiua abſq; noĩe æquoco ſimplici, & ex ipſismet reb⁹ ĩ ſe abſq; ꝙ ſit ibi fallacia propter dictionem.

Qđ oportet pnoſſe ſyllum, & cõtradictoriũ priuq̃ addiſcat elenchus.

Plato aũt male fecit in diſciplina, qñ viſus eſt ꝙ docere elenchos, & fallacias præcedat, quid ſit ſyll's verus, & quid ſit cõtradictorium verum, qm̃ elenchus deceptiuus eſt ſyll's, de quo putatur, ꝙ ſit ſyll's & nõ eſt ſyll's, aut eſt contradictorium, quod putatur, D ꝙ ſit contradictorium, & non eſt cõtradictorium. Deceptorij autẽ ſunt pp errorem ſyll'i, aut pp errorem cõtradictorij, aut propter ambas res ſimul: ſic qñ neſciret aliquis, quid ſit ſyll's verus, & contradictorium verꝫ, impoſſe eſt ꝙ conſtet ei fallacia taliũ locorũ, licet fuerit fallacia cadens in eis pp dictiones tãs, ſicut dicunt hic de exemplo fallaciæ cadentis pp dictionem in cõtradictorio ſermonis dicentis, tacens loquitur, loquens autem non tacet, tacens itaq; nõ tacet. Illæ itaq; duæ non ſunt contradictoE riæ, quia tacens in actu nõ erit tacẽs in futurum. Exemplum aũt fallaciæ pp dictionem ſm formam ſyll'i eſt ſermo dicentis, ꝙ poema metricum ſit figura ſm hanc diſpõnem, quia ambæ prẽmiſſæ acceptę in hoc ſyll'o ſunt verę, ſed nõ conueniunt in vno termino niſi ſm dictionem tantum. Illi aũt, qui neſciret ꝙ in ſyll'o conueniant ambæ præmiſſæ in vno termino ſm rem non ſm dictionẽ, non conſtaret modus fallaciæ pp dictionem huius ſermonis. Exemplũ autẽ illius, in quem cadit fallacia ambob⁹ modis ſimul, hoc eſt, ſm cõtradictorium & ſm ſyll'm, eſt ſermo dicentis, F homo dat rem datam, res autẽ data eſt, quam non habet homo, ſicq; hõ dat rem, quam non habet: & annectit huic, ꝙ vitioſum ſit dare quod non habet, & ex hoc infertur ꝙ hõ det quod vitioſum ſit dare. Ille autẽ, qui receperit hunc ſyll'm, iam falleretur pp dictiones duob⁹ locis: quorum vnus eſt, ꝙ acceperit id qđ non verificatur de dictione, ꝙ ſit contradictorium eius, quod verificatur de dictione: ſecundus aũt eſt, ꝙ ipſe putauerit ꝙ non habẽs acceptum prę-

G dicatum in ꝓmiſſa minori ſit idē nō habēs ſubiectū in maiori: res aūt nō eſt ita, qa id, quod dederit aliqs hō, habuit illud, anteq̄ dederit ipſum, & nō hēt ipſum, poſtq̄ dederit ipſum. Sic ergo, qui non cognoſcit ſyllin, neq; contradictoriū non recipit vtilitatē notitiæ æquiuocationis noīs. Sic ergo oportet eum, qui ſcrutat̄ ſcire hanc artē, aut addiſcere eā, ꝙ ſciat quid ſit ſyll⁹, & quid ſit contradictorium, ſiue accidat fallacia ꝓp dictionem, ſicut viſus eſt Plato, aut ꝓp ambas res ſimul, ſicut declaratū eſt pri⁹.

H De dña inter ſterroganté & diſcipulū, et iter rñdentem & doctorem. Oportet aūt eum, qui dixit, ꝙ fallacia accidat ꝓp nomen auditum, non ꝓp intellectum, vt ꝙ fallacia Geometriæ, qñ fallerent ꝙ triangulus æquilaterus non ſit triangulus, ſit ꝓp nomen æquiuocum auditum, non ꝓp intellectum. Manifeſtum aūt eſt, ꝙ fallacia accidit ſm rem, ī cuius ſigno eſt intellectum, & ſi acciperemus, ꝙ triangulus ſit nomen æquiuocū, qa nō eſt moris doctoris dictio audita. Præterea, ſi nomē ſignificaret plura, rñdens aūt non intelligeret ſignificationē huius noīs, neq; quot intentiones ſignificat, ipſe qñ rñderet, nō reſponderet, ꝙ ſit intellectus alicuius

I rei, ſed recipere & dictionē, quam nō ſciret, qd ſignificat: & impoſſe eſt ēt huic reſpōdenti, ꝙ diuidat intentiones, quas ſignificat hæc dictio, & intelligat interrogās, q̄ ſit intentio iſtarum intentionū, quā intenderat. exē pli gr̄a, quia, qñ aliquis interrogat tacentē, tacens loquit̄: hoc aūt erit verum de tacente in futuro, fallit autē de eo tpe ſui ſilentij, quia ſi non intelligeret reſpōdens iſtas duas res, & reſponderet, ꝙ eſſet loquēs ſimpl̄r, deciperet̄. Si aūt reſponderet ꝙ non loquer̄et̄, iſta fallacia non eſſet ex eo, ꝙ id, quod ē in ſigno loquētis de hoc, K differat ab intellectu audientis, quia audiens non intelligit ex eo rem cōpletā. Dictiones ergo ſunt duorū generū. genus quidē ſignificās ſicut eſt in mente interrogātis, & eſt, de quo fit veritas ꝓp ipſum, & genus ſignificans ſm intell̄m audientis, & ex illo fit fallacia ſem ꝓ. Nec ēt oēs deceptiui ſunt ꝓp dictiones, qm̄ iā declaratum eſt, ꝙ hic ſint deceptiui ex ipſis rebus, ſicut eſt fallacia eius, quod eſt ſm accñs, & cętera loca, quæ narrauimus. Neq; vſus diuiſionis ꝓſeruat reſpondentē ab errore cū interrogāte in oībus locis deceptiuis, ſicut opinaL bat̄ Plato in oībus iſtis rebus, quia, ſi aliquis hō reciperet, ꝙ rñdentis ſit diuidere res, quas ſignificat nomen ęquiuocum, intelligeret interrogans ex rebus, quas intēderat ex illis, adeo ꝙ nō erraret noīe ęquiuoco: ſicq; qd dicer̄et̄ de loco, quē non putauerat reſpondēs, ꝙ ſit dictio æquiuoca: neq; intelligeretur ex eo aliqua ſignificatio, qa ſi faceret eū intelligere qd ſignificat dictio, rediret diſcipulus nō rñdens: ſicq; ēt ſi diuideret ei interrogās illas res, redderet̄ doctor nō interrogās, ac ēt ſi permitteret̄ reſpondenti in tali loco, hoc ē, in loco quo M non intelligit ſignificationē noīs ęquoci, ꝙ dicat interrogāti, ꝙ ipſe nō intellexerit ſignificationē noīs ęquiuoci, donec oſtēderit ei ipſe interrogans, quo mō ſit impoſſe ꝙ interroget eū de mō fallacię, quam facit ipſe iterrogās, ex pauca cōprehēſione reſpondentis conditionū ſyll⁹, ſicut ſi qs interrogaret an vnitates, q̄ ſunt nūero binario, differāt ab vnitatib⁹, q̄ ſunt ī quaternario: ſi aūt diceret̄ ꝙ differāt, diceret, quaternarij itaq; differūt à ſeipſis, qa cōponunt̄ ex vnitatibus,

A tibus, q̃ ſunt in binario: ſi aũt diceret
q̃ nõ differãt, diceret, quaternarius
itaq; cõuenit binario, & ẽ ei q̃ualis.
Cauſa. n. fallaciæ huius ẽ ignorãtia,
q̃ p̃miſſis, ex quib⁹ componit ſyllſ,
oporteat q̃ cõicent in vno termino
ſm rem, non ſm dictionem: hoc aũt
nõ conſtabit p̃ notitiam ſm ſemitã
diuiſionis: ſi aũt p̃miſſum fuerit ei,
q̃ intelligat illud ex noĩe æquiuoco
ſm locũ, quo ignorat qd ſignificet,
poſſe eſſet q̃ faciat ipſum intelligere
interrogator locum, quo errauit, &
p̃miſſa eſt ei fallacia, quia ipſe neſcit
conditiones ſyllſ: & ideo putatur de
B interrogatore, q̃ oporteat, q̃ ipſe nõ
ſit docens, & de reſpõdente putatur,
q̃ iam oporteat q̃ ipſe non ſit diſci-
pulus, quia interrogator perſcrutat
id, quod ſciet, docens aũt iam ſciunt.
Et vſr connexio ſermonis falſi vſis
non eſt demonſtratoris, ſed ſolutio
connexionis tentatiui, ſed ars tenta-
tiua vſis eſt pars artis Topicę: hęc au
tem ars, quatenus eſt ars, non euidẽs,
non eſt r̃ndentis ad ipſam, q̃ interro
get quid intendat, neq; interrogãtis
q̃ ſciat. Si ergo illa diuiſio, non iuuat ſolutionem ſermonum deceptiuorum, niſi apud doctores & diſci-
C pulos ſolum, & ſi iuuaret nõ eſſet in
omni ſubiecto, quia ſubiecta falla-
ciæ ſunt multa.

De interrogatione tentatiua: & quid inter Contentioſum, Sophiſticumq; interſit. Cap. 10.

AMplius affirmare, vel ne-
gare, qui poſtulat, id non
monſtrãtis eſt, ſed experi
mentũ ſumẽtis: nã tentatiua, dia
lectica quædã eſt, quapropter de
oĩbus inſpicit, & explorat non
ſciẽtẽ, ſ̃ ignorãtẽ, atq; ſimulãtẽ.
Qui igit̃ ſm rem cõſiderat cõia, D
dialecticus eſt: q̃ ãt id apparẽter
facit, ſophiſticus. Et ſyllſ cõten
tioſus, & ſophiſticus, vnus qdẽ
eſt apparẽs ſyllſ, circa ea de qb⁹
dialectica tentatiua eſt, quãuis
vera ſit concluſio: nã eius, quod
eſt p̃ quid, hallucinatorius eſt:
& quæcunq;, cũ non ſint, ſm cu
iuſq; diſciplinã captioſæ ratiocinationes videntur eſſe ſm artẽ.
Nã pſeudographiæ nõ contẽtio
ſæ (ſm enim ea, q̃ ſub arte ſunt,
captioſæ ſunt rõcinationes) neq;
ſi aliqua ẽ pſeudographia circa E
verũ, vt Hippocratis quadratu Idẽ. 1. Po-
ra quæ p̃ lunulas, ſed vt Bryſſo ſtte. t. c. 67
quadrauit circulum: & tametſi
quadrareť circulus, quia tñ non
ſm rẽ, ideo ſophiſticus, quare &
qui de his qdẽ apparẽs ſyllſ, cõ-
tentioſa eſt or̃o, nã apparens eſt
ſm rem, quare fallax & iniuſta.
Quẽadmodũ enim ea (quæ ĩ cer
tamine eſt) iniuria, quandã ſpe-
ciem hẽt, & eſt quędã iniuſta pu
gna, ſic in cõtradictione, iniuſta
pugna cõtentioſa eſt: nã & illic F
qui oĩno vincere volunt, oĩa ten
tant: & hic qui contentioſi ſunt.

Qui igit̃ victoriæ ipſius gr̃a, ta
les ſunt, cõtentioſi hoĩes, & litiũ
amatores videnť eſſe: qui autem
gloriæ gr̃a, q̃ in diuitĩs ẽ, ſophi-
ſtici ſunt: nã ſophiſtice eſt (vt di-
ximus) pecuniarũ quædã aucu-
patiua ab apparẽte ſapiẽtia: qua
propter demr̃onem apparẽtem
appetunt. Et in eiſdem oratio-
nibus quidẽ ſunt litiũ amatores
& ſophiſtæ, ſed non p̃ eadem:

G & oratio quidē eadē erit ſophiſtica & contentioſa, ſed non pp idē: ſed quatenꝰ quidē eſt ob victoriā apparētē, cōtentioſa: quatenꝰ vero eſt ob ſapientiā, ſophiſtica: nā ſophiſtice eſt quædā apparēs ſapiētia, nō autē exiſtens. Contentioſa vero eſt quodam modo ſic ſe habēs ad dialecticā, vt pſeudographa ad geometricam: nā ex eiſdē cōtentioſa, diſſerendi mō, capitoſe decipit, vt & pſeudographa, geometrice: ſed hæc quidē non contētioſa, quia
H ex principijs et cōcluſionibus, q̄ ſunt ſub arte pſeudographiā facit: q̄ aūt ex ijs eſt, q̄ ſunt ſub dialectica, circa alia quidē cōtentioſam eſſe, manifeſtum eſt: vt quadratura quidē quę p lunulas, nō cōtentioſa: Bryſſonis aūt cōtentioſa, & illā quidē nō eſt trāsferre niſi ad geometriā ſolum, eo ꝙ ex ppijs fit principijs: hanc aūt ad plures quicūq; neſciūt quid eſt poſſe in vnoquoq;, & quid impoſſe: nā accōmodabit, aut vt Antiphon quadrauit. vel ſi quis nō
I dicat melius eē poſt cœnā deambulare per Zenonis rationē, non medicinalis: cōis enim eſt. Si ergo oīno ſimiliter ſe habeat contentioſa ad dialecticam, vt pſeudographa ad geometriam, non ex illis vtiq; erit contentioſa.

Sermo de modis interrogandi interrogantis, & reſpondendi reſpondentis. Cap. 10.

QVidam autē ſyllſ elenchus eſt deceptorius, & litigioſus, & quidam eſt falſigraphus, litigioſus aūt eſt ſyllſ, qui putat ꝙ ſit ſyllſus topicus, abſq; ꝙ ſit ita ſm veritatem, eſt ille, quo aſſimilat habens ipſum arti Topicę, & quærit p ipſum finē habētis topicā, quę eſt victoria. Falſigraphus aūt ſyllſ eſt, quo aſſimilat habens ipſum demōratori, & putat ꝙ ſit ſapiēs, abſq; ꝙ ita fit. Huius autē ſyllſi ſunt quędam ſpēs, quia quidam eorū eſt ex rebꝰ falſis proprijs ſingulis generibus, & eſt ille, cuius ſolutio eſt habentis illam artē, ſicut fecerat quidā ex antiquioribus geometris, qui dī Hippocrates, ex quo fecerat quadratum æquale figuræ lunari, & putauit ꝙ iā feciſſet quadratū ęqua- L
le circulo: putauerat enim ꝙ circulus diuideret in figuras lunares, adeo ꝙ conſumeret. Ita itaq; fallacia eſt ꝓpria arti Gromētriæ, & eius ſolo eſt Geometrarū: quia q̄n factū fuiſſet quadratū in circulo, deinde diuideret ille arcus cōtinens duas lineas ſm duo media, & illæ protraherent, & fieret hoc continuo, donec iā deſineret hoc opus, ita vt cōtinuarent latera figuræ rectilineæ, q̄ ſunt intra circulū ad peryferiā circuli, iā inueniret figura duarū linearū æqualis circulo: hic aūt eſt interitus principiorum, quibus vtit Geometra, quæ M
ſunt, ꝙ diuiſio ꝓcedat in infinitū, & ꝙ non continuet linea recta lineæ circulari. Iſte itaq; ſyllſ eſt falſigraphus, ex eo ꝙ aſſimilat demōratiuo, & eſt litigioſus ex parte qua eius prę miſſæ ſunt falſæ vſes: & ideo eſt artis Topicæ ſolutio ralium ſyllſoꝝ. Sicq; ſecundum hoc ſyllſ litigioſus eſt ſyllogiſmꝰ falſus, cuius habitudo ad artem Topicæ eſt, ſicut habitudo ſyllſi qui ſupponit deſcripriones, & figuras falſas in arte Geometriæ, ſed differentia inter eos eſt, q̄a nō eſt artis

Topicæ

A Topicæ ſubiectũ terminatũ vſe, ſicut eſt id, de quo eſt Prima Philoſophia, neq; proprium ſicut ſunt de eo artes Demõſtratiuę particulares: iã aũt putatur, ꝙ ſit ſpẽs ſyllſi veri, ſed ex quo fit in artibus demonſtratiuis, ac ſi eſſet proprius iſtius generis, attribuit arti Sophiſticæ, & hoc, quia nõ eſt conditionis demõſtrãtiũ, ꝙ præmiſſæ ſint veræ ſolũ, ſed ꝙ ſint proportionatæ, & illæ ſunt propriæ iſti⁹ generis: & hoc, ſicut illę quib⁹ Bryſſo quadrauit circulum, quia ex quo fecerat figurã rectarum linearum ambientẽ circulum, & minorẽ omni fi-
B gura rectarũ linearã ambientiũ circulum, dixit ꝙ iſta figura ẽ æqualis circulo: quia qñ fuerint duæ res, quę ambæ ſunt minores vna eadẽ re, & maiores vna eadẽ re, illæ ſunt æquales, putat enim ꝙ iſte ſit demonſtratiuus, & non eſt demonſtratiuus, ſed euidẽs eſt, ꝙ ſit deceptorius: ſic ergo non continet ſcĩa aliqua ſpẽs ſyllſorũ falſigraphorũ, niſi conſtiterit nobis ſyllſs topicus verus, & ſyllſus demonſtratiuus verus, & ille eſt, cuius præmiſſæ cũ hoc ꝙ ſunt veræ, ſint proportionatæ. Ars aũt demonſtratiua, ex quo eſt ſufficiens ad conſtantiam
C vnius duorũ contradictoriorũ, quod eſt verũ, & ad deſtructionẽ alterius cõtradictorij, quod eſt falſum, nõ ponit eius ꝓmiſſas ex parte interrogationis, quia reſpondens iã recipit qđ non eſt verũ. Ars aũt Topicę, ex quo viſa eſt conſtituere vtrunq; duorũ contradictoriorũ, & deſtruere illud, eius ꝓmiſſæ accipiuntur ſm interrogationẽ: & non eſt eius intentio declarare aliquã rerum, niſi qñ vtetur ad declarationem primorum principiorum, illi qui negaret ea, ſicut declaratum eſt in arte Topicæ.

Orationes dialecticorum, tentatiuorumq; non eſſe ad determinatum genus. Cap. 11. D

NVnc aũt non eſt dialecticus circa genus aliquod determinatũ, neq; demõſtratiuus vllius, neq; talis qualis vlis: nã neq; oĩa ſunt in vno aliquo genere; neq; ſi ſint, poſſe eſt ſub eiſdẽ principĩs eſſe, ea q̃ sũt.

Quare & nulla ars earum, q̃ aliquam naturã monſtrant, interrogatiua eſt: nã non poſſe eſt vtrã uis partiũ dare. ſyllſs enim nõ fit ex vtriſq; dialectica aũt interro- E
gatiua eſt (ſi aũt mõſtraret, quid illud, niſi & omnia?) verũtamen prima, peculiariaq; principia nõ interrogat: nã ſi nõ daret, non iã haberet ex quib⁹ amplius diſputaret ad inſtantiã. Talis autẽ eſt tentatiua: nam tentatiua non talis eſt, qualis eſt geometria, ſed qualẽ vtiq; haberet nõ ſciens aliquis; fieri enim põt vt periculũ ſumat, & is qui neſcit rem, de eo qui neſcit: ſiquidẽ & dat non ex quibus ſcit, neq; ex propriĩs, ſed
F ex cõſequentibus: quæ oĩa talia ſunt quę ſcientẽ quidẽ nihil prohibet neſcire artẽ, neſcientẽ autẽ neceſſe eſt ignorare: quare manifeſtũ, qm̃ nulli⁹ determinati tentatiua diſciplina eſt, eo ꝙ de omnibus eſt: nam oẽs artes vtuntur quibuſdã cõibus. Ideoq; oẽs illiterati quodã modo vtuntur dialectica, & tentatiua. Nã omnes vſq; ad aliquid conantur dĩudicare eos, qui pronunciant: hæc aũt ſunt cõia: nam illa nihil mi-

G nus ſciunt ipſi, quãuis videãtur longe extra dicere. Redarguũt igitur oẽs: nam ſine arte quidẽ eo participãt, cuius artificialiter eſt dialectica: & arte ſyllogiſtica, tentatiuus, dialecticus. Qm̃ autẽ ſunt multa quidẽ hæc, & de omnibus, non talia autẽ vt natura quædã ſint, & genus, ſed vt negationes, alia aũt non talia, ſed propria ſunt: ex illis de oĩbus experimentum poſsibile eſt ſumere, & artẽ eſſe quandã, & non talẽ eſſe quales q̃ demonſtrant, eo ꝙ con
H tentioſus non eſt oĩno ſic ſe habẽs, vt pſeudographus: nã non erit captioſus ex determiñati cuiuſpiã generis principijs, ſed circa oẽ genꝰ erit is, qui cõtẽtioſus.
Epilopus. Loci igit ſophiſticarũ redargutionũ hi ſunt, & ꝙ dialectici eſt cõſiderare de his, & res eas poſſe facere, nõ difficile videre: nã quę circa ꝓpõnes eſt diſciplina, oẽm habet hanc ſpeculationem. & de redargutionibus quidem apparentibus dictum eſt.

Sermo de generibus ſyllogiſmorum,
I *quibus vtitur ars tentatiua*
Topica. Cap. II.

ARsaũt tentatiua topica vtitur ex generibus ſyllogiſmorum elenchorũ genere, qđ eſt ex præmiſſis vſibus falſis, quæ non ſunt ꝓpriæ alicui generũ, ex quo nõ eſt eis ſubiectum propriũ, quia illa eſt pars artis Topicæ: & non eſt ars tentatiua Topica, neque in ſumma artis Topicæ apud eũ, qui gloriatur de arte Geometriæ, & ceteris artibus demonſtratiuis, quia in arte tentatiua topica, & ipſamet topica, ex quo nõ ẽ eis ſubm ꝓpriũ, & ſuæ præmiſſæ fuerũt famo K ſæ cõis notitiæ omnibꝰ, poſsibile eſt ꝙ conueniat vulgus, & illæ, qui non habet tentatiuã artis topicæ, cũ illo qui habet notitiam iſtius artis diuerſimode ab arte Geometriæ: hoc eſt, quia non inuenitur vnus qui conueniat Geometræ in eius arte, ſed ſi cõueniant homines huius artis, eſt pauca conuenientia. Ex quo aũt ars tentatiua topica facit elenchum vſum falſigraphum ex parte, qua nõ habet ſubiectum terminatum, & hęc ars, hoc eſt ſophiſtica, eſt huius diſpoſitionis, quia non habet genus ꝓpriũ, manifeſtum eſt, ꝙ notitia elenchoꝝ L falſigraphorum conuenit cum arte Topicæ, & arte litigioſa. Et declaratum eſt ex hoc, ꝙ elẽchus, qui eſt virorum huius artis, non eſt qui redarguit & decipit fallacia propria in ſingulis generibus generum ſcientiarũ demonſtratiuarum, ſicut præmiſsũ eſt. Propterea ꝙ artẽ Topicã oporteat cognoſcere ſpecies elenchorum falſigraphorum vſium ad cauendũ eos, ſicut oportet ſingulos habentes artes ſingulas artiũ proprtiarum, ꝙ cognoſcant ſpecies falſigraphorum, qui ſunt in illa arte, & in toto hoc oportet, ꝙ conueniant iſtæ duæ ar- M tes, hoc eſt Topica & Sophiſtica. Sed quot modis & locis fiat elenchus falſigraphus, iam declaratum eſt: ſed ex quo intentio iſtius artis non eſt elenchus falſigraphus ſolum, ſed reliquæ intentiones, quæ dictæ ſunt, quarum intentionum vna, quæ eſt ſecunda ad intẽtionem, quæ eſt elenchus, eſt inductio loquentis ad falſum, aut eius inductio in dubium, & ambiguum, iam conuenit quòd loquamur de rebus, quibus operatꝰ hæc ars hoc opus.

Loci

¶ *Loci ſophiſtici interrogantium ad falſum, aut inopinabile. Cap.* 12.

1. Locus. DE aliquo eſt falſum quippiam oſtẽdere, & oõne ad inopinabile ducere. Hoc aũt fuit ſm propoſitum ſophiſticæ intẽtionis, primũ quidem ex eo cp interrogat quodã modo, & p interrogationẽ accidit maxime: nã id, ad nullũ determinatũ interrogare propoſitũ, venatiuum ẽ multorũ: temere nãcp dicẽtes peccãt magis: temere aũt dicũt, qñ nihil habẽt propoſitũ.

2. Locus. B Et id, interrogare multa (quãuis id determinatũ ſit ad quod diſputãt) & id, ea q̃ videnť, dicere ſe poſtulare, facit quãdam idoneitatẽ, ut ad inopinabile ducat,

3. Locus aut falſum. Et ſi interrogatus affirmet, aut neget illorũ aliquid, ducere ad ea ad q̃ promptᵘ eſt argumẽtari: põt tñ nũc minᵘ nocere p hęc q̃ prius, nã repetũt aliquid ad id qđ in principio. Ele

4. Locus mentũ aũt deueniẽdi ad falſum, aliqđ, aut inopinabile, nullã ſtatim interrogare poſitionẽ, ſed af

C firmare ob id ſe interrogare, qđ diſcere velit: nã locũ argumentationis, conſideratio facit. Ad fal

5. Locus, ſum aũt oſtendendũ proprius locus ſophiſticus ẽ ducere ad talia, ad q̃ abũdat orationibus: eſt aũt

6. Locus bene, & non bene id facere, quẽadmodũ dictũ eſt prius. Rurſũ vt ad inopinabilia ducat, cõſiderare ex quo genere eſt qui diſputat, deíde interrogare quod pluribus illi dicunt inopinabile: eſt enim ſingulis qbuſcp aliqd tale.

Elementũ aũt horũ ſumere ſin D
gulorũ cp quorũcp poſitiones in 7. Locus.
ppõnibus. Solutio vero & horũ competens fertur, oſtẽdere cp nõ pp orationem accidit inopinabile: ſemper aũt id quocp vult qui contendit. Amplius aũt ex vo- 8. Locus.
luntatibus & manifeſtis opinionibus: nam non eadem uolunt, & dicunt: ſed dicunt quidem de coratiſsimas orationes: volũt ãt ea, quæ vidẽt prodeſſe: vt bene mori magis q̃; voluptuoſe viuere dicunt oportere: & egere iuſte magis q̃ diuitꝫs affluere praue: E
volunt aũt contraria. Eum igitur, q dicit ſm volũtates, ad has manifeſtas opiniones ducendũ: eũ vero, qui dicit ſm has, ad abſconſas: vtrouis enim modo neceſſariũ eſt inopinabilia dicere: vnã aut manifeſtũ, aut immanifeſtas opiniones dicũt cõtraria.

Plurimus aũt eſt locus faciẽdi 9. Locus.
ĩopinabilia dicere, quẽadmodũ Callicles in Gorgia ſcriptᵘ eſt, dicens: & veteres aũt oẽs arbitrati ſunt accidere pp id quod ſm natu- I
ram & ſm legẽ contraria: con- F
traria enim eſſe naturam & legẽ dicunt: & iuſtitiam ſm legẽ quidem eſſe bonum, ſm autem naturam non bonum: oportet igit ad eum quidem, qui dicit ſecundum naturam, ſm legem obuiare, ad eum vero, qui ſm legem, ad naturam ducere: nam vtrocp modo dicere contingit inopinabilia: erit autem ſecundum naturam quidem ipſis verum: ſecundum aũt legẽ quod multitudini

G videt quare manifestū ꝙ & illi, quēadmodū & qui nūc, aut redarguere, aut inopinabilia dicere respōdentē, conabant efficere.

10. Locus. Quędā aūt interrogationū habent vtrinq; inopinabilē respōsionē: vt vtrū sapiētib⁹, an patri oporteat obedire: & expediētia facere, an iusta: & an iniuriā pati

11. Locus. eligibilius q̄; nocere. Oportet aūt ducere ad ea, q̄ multitudini, et sapiētib⁹ sunt cōtraria, nā si dicat aliqs vt ñ qui circa oṙones,

H ad ea quæ multitudini: si aūt vt multi ad ea q̄ ñs qui in oṙone. Dicūt enim hi quidē ex necessitate beatū iustū eē, multitudini aūt inopinabile est regē, infelicē

12. Locus. esse. Est aūt ad ea, q̄ sic sunt, inopinabilia ducere, idē ei quod ē ad eā quæ est ſm naturā, & ſm legē contrarietatē, ducere: nā lex opinio multitudinis, sapiētes autem ſm naturā, & veritatem dicunt: & inopinabilia quidem ex his oportet quærere locis.

Sermo de locis sophisticis interrogantium ad falsum, aut inopinabile. Cap. 12.

I INitium loco⁊, quo p̄t interrogās ferre sermonē ad falsum, est ꝙ nō ponat ei⁹ interrogationes loquenti ſm positionē terminatā, efficit autē ei⁹ destructionē, q̄n infert ex ei⁹ positione absurdū, sicut efficit interrogans & rndens ī topica, sed ponit ei⁹ interrogationes nō ſm positionem terminatā, sed qualitercūq; contigerit ſm aliū locū ab eo, quē intēdit respondēs cōstituere, qa, q̄n tes fuerit talis dispōnis, p̄t interrogās ampliare esse p̄missarū, ad quarū positionē sequit incōueniēs aliquod, qa p̄missæ, q̄ efficiūt hoc, nō sunt in habitu- K
dine ad positionē terminatā: hęc āt est res p̄ se nota, qa, q̄n perscrutaret inferre falsum ſm terminatā positionem, difficilis esset ei inuētio p̄missarum, q̄ ducerent in sermonē falsum ſm istā positionē, & impossibile eēt trāslatio in alias p̄missas, quia cōtradicēs illis p̄mistis nō posset recipere inter eas, & inter illā positionē habitudinem aliquā, & ideo, q̄n interrogator interrogaret rndentē de talib⁹ p̄missis, qualitercūq; cōtigerit, ex quibus sequeret falsum, & rndens recipetet eas, statim inferret ei falsum: si aūt renueret recipere eas, sicut si interro L
garet eū ad affirmatiuā, & ipse reciperet negatiuā, aut ecōtra: sic posse esset, ꝙ trāsferret secum in interrogatione, donec constaret ei qđ inferret absurdū, ex eo ꝙ receperit, sed respōdens ſm istā dispōnē est manifestæ excusationis, quia habetet dicere, ꝙ hoc falsum nō sequat ex eo qđ tu interrogaueras, sed sit tes q̄ ceciderit ex replicatione sermonis. Sed nō absoluitur p̄ hoc, quin ipse iā receperit falsum, aut id ex quo sequit falsum, qa locus, cuius moris est, qđ ferat in falsum, est, quo non fit interrogatio, aut rnsio ſm terminatā positionē. M
Sicq;, q̄n non cogitaret rndens fallaciam istius loci, neque caueret ab ea, p̄ficeret ei p̄cessus ad inconueniēs, licet difficile sit constituere interrogantē in plutimū eius, quod interrogauerat ipsum. Iam aūt facilis fit cōuenientia interrogantis & rndentis, q̄n difficile fuerit ei, ꝙ extrahat eius interrogationem ſm extractionem interrogationis discipuli à magistro, & ille cū hoc abscondit victoriā, & p̄ualetudinē, sicut dictū est ī libro Topic. sed hoc esset vtile quibusdā

locis

A locis ſine alijs, ſicut ibi dictum eſt. Igit cõſecutio locutionis ad euidentiã falſi, ꝙ cõſequit hunc locum & cautela ab eo eſt perceptio eius, hoc eſt, iſtius loci.

Locus aũt ſecũdus eſt, ꝙ aduertam⁹ res incõueniẽtes quæ ſunt in ſingulis generibus generũ ſciẽtiarũ, & numeremus eas, aut ſint prõptæ illi: & quãdo loquere cũ aliquo eorũ, qui ſunt viri illius artis, oportet, ꝙ ſe quãt ei illę res inconuenientes, quæ ſunt ſuæ artis: & ſic et oportet, quando ille numeraret, ꝙ eſt incõueniẽs apud ſingulas gẽtes, aut pluribus: &
B inueniem⁹ viã huius ad incõueniẽs ſm cõtrouerſiã. Totius aũt huius radix eſt ꝙ aduertam⁹ incõueniens, ꝙ appropriat illi genti, cui⁹ eſt loquẽs, aut homines illius artis, cui⁹ eſt ille loquẽs. Cõtradictio aũt, ſeu ſolutio, quę cõuenit his locis, eſt, ꝙ euidẽs ſit falſum, ꝙ eſt in eis primo, ꝙ eſt, ꝙ reſpõdẽs ad cõtrouerſiã ſciat, ꝙ id, ꝙ ſequit ex falſo, nõ ſequat ex eo, ꝙ receperat, Poſſibile aũt eſſet, ꝙ efficeret hoc, quãdo interrogãs accepiſſet id, ꝙ nõ eſt cauſa cõcluſionis, ac ſi eſſet cauſa: quãdo aũt poſſibilis eſſet acceptio, vt cauſæ illius, ꝙ nõ eſt
C cauſa, poſſibile eſſet ei contradicere, ſed poſtea erit reſpõdẽtis aduertere ad hoc incõueniens, an ſit ex inconueniẽtib⁹ ſm orationẽ de eis, aut ex incõueniẽtib⁹ ſm nãm, quia valde recipiũt bona ſm orationẽ cũ bonis ſm nãm ſm vulgus. & valde dicit cõuenientius ꝙ dicit ſm ſingulos modos cõueniẽtis: eorũ vero artes pullulãt ex teb⁹ vtilibus, quæ non ſunt cõuenientiores, ſicut multi dicũt, ꝙ mors cũ bona diſpoſitione ſit melior quã vita cum mala, aut ꝙ hõ ſit eũ iuſtitia egenus, eligibilius eſt q̃; ꝙ ſit diues cũ iniquitate. Illi aũt cũ D
hoc præligũt contrariũ huius, quia præeligunt ſibi vtile: & ideo præligũt vitã cũ malo, & diuitias cũ iniquitate: ſicq; oportet nos, quãdo intuliſſem⁹ incõueniens, ꝙ eſt ſm orationẽ, ꝙ recipiamus, ꝙ ſit bonũ ſm nãm, ſi aũt intuliſſem⁹ illud inconueniẽs ſm nãm, reciperemus hoc, ꝙ ſit bonũ ſm cõiecturã, & orationẽ. Iã aũt inueniret hic locus latus multæ latitudinis magnæ vtilitatis ad obijciẽdũ in hoc genus ſermonis, ꝙ eſt, ꝙ bona ſm legẽ vtplurimũ opponãt bonis ſm nãm: ſicq; cõuenit
E illi, qui vituperat recipiẽte bonum ſm legẽ, ꝙ recipiat hoc, ꝙ ſit bonũ apud nãm, & qui deſtruit recipientẽ bonum ſm nãm, ꝙ recipiat hoc inquãtũ eſt bonũ ſm legẽ, quia plurimũ opponunt prædicta bona cũ bonis ſm legẽ, & deficit vnumquodq; eorũ à bonitate alterius, ſed bona ſecundũ nãm ſunt bona pp ſuã veritatẽ, quæ aũt ſunt ſm legẽ, ſunt bona, quia eorũ vſus eſt apud multitudinẽ, hoc eſt, famoſius. Sicq; iam declaratũ eſt, ꝙ ſicut iſtorũ eſt, ꝙ cõtradicant rebus incõuenientibus, quas inferret interrogãs ex iſtis locis, ſic interrogatorũ eſt, ꝙ caueãt rñdẽtem F
à locis, de quib⁹ meminit ſiue ad elẽchũ, ſiue cõceſſionẽ incõueniẽtis. Iã aũt fit ex ſeparatis interrogationib⁹, quibus cõtingit ꝙ inferat interrogãs reſpõdẽti ipſum incõueniens ad vtrũq; duorũ cõtradictoriorũ: loca aũt, quibus efficiũt hæc, ſunt quæ ducũt loquentẽ in dubiũ & ãbiguũ. Et illa eſt tertia intẽtio intẽtionũ ſophiſticorũ, ſicut eſt ſermo dicentis, cui cõueniẽtius eſt credere ſapientib⁹, aut patribus, & ſi diceret patrib⁹, diuerſum itaq; eius ꝙ decerneret ſapientia,

G piẽtia, eſſet opportunũ, & ſi diceret, ꝙ ſapiẽtibus, rebellare itaq; patribus eſſet opportunũ, & ſic an præeligibilior ſit iuſtitia, aut vtilitas, ſicut ſi fiat quid, an eligibilius ſit ꝙ deprehendamus, aut ꝙ dimittamus diuitias, aut diſpoſitio ſit econtrario: & vniuerſaliter iſta ſpecies litigij cõſequit omnes res, quibus opponũt opiniones ſapiẽtũ opinionib⁹ vulgi & multitudinis, quia ſapiẽtibus apparet, ꝙ reges faciẽtes ſint iuſti, vulgo aũt apparet ꝙ fauentes ſint fortes vincẽtes. Iam aũt poſſibile eſt, ꝙ cõtrarietas iſtius generis reducat ad cõtrarietatẽ, quę eſt inter bonũ ſm nãm, & bonũ ſm legẽ: quia ꝙ eſt apud ſapientes & apud nãm eſt bonum, quia eſt verũ: id aũt, ꝙ eſt apud legẽ & apud plures, eſt bonũ, quia eſt famoſum, & pl'es cõueniũt in illo. Ex his itaq; locis, & eis ſimilib⁹ cõuenit quærere de iſtarum pręmiſſarum inopinabilium, quas vocauit Ariſtoteles deficientes conceſſione. H

De captionibus nugationis, et ſolœciſmi. Cap. 13.

DE eo quidẽ, ꝙ eſt facere nugari, quidnã dicimus nugari, iã mõſtrauim⁹: I omnes aũt tales orationes id volũt efficere, ſi nihil referat nomẽ & orationẽ dicere: duplũ aũt, & duplũ dimidij idẽ eſt: ſi igit duplũ eſt dimidij duplũ, erit dimidij dimidij duplũ: & rurſum ſi pro duplo, duplũ dimidij ponatur, ter erit dictũ dimidij dimidij dimidij duplũ. Et putas eſt cõcupiſcẽtia delectationis? hæc aũt ẽ appetitus delectationis: eſt igit cõcupiſcẽtia appetitus delectationis delectationis. Sunt autẽ omnes huiuſmodi orationũ in ijs, quæ ſunt ad aliquid, quæcũq; nõ ſolũ genera, ſed & ipſa ad aliquid dicũtur, & ad idẽ & vnũ aſſignãtur: vt appetitus, alicuius appetitus: et cõcupiſcẽtia, alicuius cõcupiſcentia, & duplũ alicuius duplũ, & duplũ, dimidij, & in quibuſcũq; quę, cũ ſubſtãtia non ſint, ad aliquid omnino eorũ ſunt, quorũ ſunt habitus, aut affectus, aut aliquid huiuſmodi, in oꝛe ipſorum de illis prædicatorũ declaratur: vt impar eſt numerus mediũ habens: K L eſt aũt numerus, impar: eſt igit numerus, numerus mediũ habẽs. Et ſi ſimũ cauitas naris eſt, ẽ aũt naris ſima: erit ergo naris naris caua. Apparẽt ãt facere nõ facientes qñq;, eo ꝙ non interrogãt ſi ſignificet aliquid per ſe dictũ duplũ, an nihil: & ſi aliquid ſignificat, vtrũ idẽ an diuerſum: ſed cõcluſionẽ dicunt ſtatim, & apparet pp nomẽ idẽ, eſſe idẽ, et ſignificare. Solœciſm⁹ aũt qualẽ quid eſt, dictũ eſt prius: eſt aũt & hoc facere, & nõ facientẽ videri, & facientẽ nõ videri: quem admodũ Leuinus dixit, ſi Venus maſculinũ eſt, nã qui dicit almã, ſolœciſmũ quidẽ facit ſm illum. non apparet aũt alijs: qui aũt almũ: apparet aũt, ſed nõ facit ſolœciſmũ. Manifeſtũ igitur, quoniã et ars quædã hoc põt facere, eo ꝙ multæ orationes nõ colligẽtes, ſolœciſmũ videt colligere, vt & in redargutionibus. Sunt aũt oẽs pene apparẽtes ſolœciſ- M

mi

A mi ꝓp hoc, & qñ caſus neq; maſculinū, neq; fœminiū ſignificat, ſed neutrū: nā hic quidē maſculinum ſignificat, hæc aūt fœmininū, hoc vero neutrū vult ſignificare: ſæpe autem ſignificat & illa vtraq;, vt quid eſt hoc? Calliope, lignum, Coriſcus. Maſculini igit & fœminini differunt caſus omnes. neutri hi quidē, illi autē nō: cū dat igit hoc, ſæpe colligūt quaſi dictum ſit hunc: ſilr aūt & aliū caſum pro alio ponunt. Captioſa aūt ratiocinatio fit eo ꝙ
B hoc cōmune ſit pluriū caſuum: nā hoc ſignificat qñq; hic, qñq; autē hunc: oportet autē vicißim ſignificare, cū eſt quidē hic: cīi eſſe autē, hunc: vt eſt Coriſcus: eſſe Coriſcum: & in fœmininis nominibus ſilr, nā in omnibus ſilr eſt, & eſſe facient differētiā. Et quodammodo in his ſimilis eſt ſolœciſmus ñs redargutionibus, quæ ꝓp id ꝙ nō ſimilia, aut ꝓp figurā, ſilr dicunt: nā quēadmodū illic in rebus, ſic hic in no
C minibus accidit ſolœciſmū face re: nā hō, & albū, & res, & nomē èſt: manifeſtū igit, quoniā ſolœciſmū tētādū eſt ex dictis caſib⁹ colligere. Species igit ſunt hæ cō tētioſarū orationū, & partes ſpecierū, & modi, qui dicti ſunt.

Sermo de Facere nugari, & Solæciſmo. Cap. 13.

VNde autē poſſibile ſit habentibus iſtā artē, ꝙ reducat loquēs in elenchū, aut in ſuperfluū, & nugationē, & deſtruat illud ꝓp hoc, ꝙ eſt quarta intētio, hoc accidit illis, apud quos non eſt differētia neq; diuerſitas, ſiue ferat lies ex parte, qua ſignificet ipſa ſeparata ſm hoc nomē cū parte ei⁹ ꝙ ſignificat hoc nomē, aut ſm ſemitā cōſequētiæ, aut ſm ſemitā cōplexi, adeo ꝙ proueniat iſtud cōplexū ſm formā orationis cōpoſitæ: hoc aūt valde accidit relatiuis & definitionibus rerū, quarū cōſiſtentia eſt in aliquo ſubiecto, et accipitur hoc ſubiectū pars ſuæ definitionis, & accidit ex hoc, aut ꝙ paralogizet, & faciat ipſum ſequi cōfeſſionē orationis falſæ, aut nugetur ſuis verbis, exēpli gratia, de relatiuis, ꝙ dicam⁹ de duplo, ꝙ ſit dimidij duplū, quia D
duplū eſt dimidij duplū, & dimidij duplū eſt duplū: duplū itaq; eſt duplū: Sic aūt dicat ꝙ duplū nō ſit dimidij duplū, aut dicamus ꝙ duplū ſit duplū: hoc aūt eſt nugatio, quia res nō enunciatur de ſe. & ſicut dicimus, ꝙ voluptas eſt cōcupiſcētia rei delectabilis, & cōcupiſcētia rei delectabilis eſt voluptas, ſic voluptas eſt voluptas: hoc aūt accidit, quia ambo iſta ſunt relatiōes, quia duplū eſt duplū alicuius rei, & voluptas eſt voluptas alicuius rei, & ſic etiā accideret in ſimilibus rebus, quarū eſſe eſt ſm habitudinem. Res autē, quæ in- E
ducunt loquentē ad nugationem & ſuperfluum ſuis verbis, nō ſunt relationes, ſed ſunt habentiū qualitates: & hoc, quia ſubſtantiæ iſtorū aliqñ accipiunt cū definito, & aliquando cū definitione. Et accidit ex hoc ꝙ bis explicet vna res. exēpli gra, quia ſi diceret naſus aquilinus nō erit curuus, dicere aquilinus naſus erit naſus curuus, ſi autē reciperet ꝙ naſus aquilinus erit naſus curuus: naſus ita q; erit naſus, hoc aūt eſt nugatio: & ſic eſt aut impar nō eſt numer⁹ qui

non

G nō diuiditur in duas partes æquales, aut numerus impar eſt qui diuidit in duo media: numer⁹ itaque eſt numerus, & hoc eſt nugatio. Aduenit vero nomini ſimplici tale abſq; ꝙ accipiat cōplexū, ſicut eſt ſermo dicētis, an hoc nō ſignificet duplū rei, ſi aūt ſignificat, aut ſignificat rē quę nō eſt duplū, aut ſignificat duplū: ſi aūt ſignificat duplū, ipſum itaq; duplū eſt duplū, hoc aūt eſt nugatio: ſi aūt ſignificaret nō duplū, ipſum itaque nō eſſet duplū. Inductio aūt loquētis, vt dicat verba, quæ putēt eſſe carētia ſignificatiōe, abſq; ꝙ ita ſit,
H eſt plurimū in hoc loco. Sed minimū eſt ex dictionibus cōmuniū formarū ad maſculinū, & fœmininū, & neutrum: & hoc forte ſignificat apud eos maſculinū, & fœmininū, & iſta eſt intētio quinta intentionū fallaciæ. Cōuenit aūt, ꝙ aduertam⁹ hic loca, quibus accidit eis tale, quia putat, ꝙ hoc ſit commune omnibus idiomatibus, ꝙ illud vocat apud nos inter arabes haya: proijciemus autē id, ꝙ eſt vere ſic, ꝙ eſt ſermo carens ſenſu: quidā aūt eorū eſt ſic ſm extimationē, & de locis illius conuenit perſcrutari hic. Sicq; iam declarata
I ſunt ex hoc ſermone genera ſm ſingulas quinq; intētiones deceptiuas, & ſpecies illorum generum.

De occultatione ſophiſtica, & contra moleſte reſpondentes. Cap. 14.

DIffert aūt nō parū ſi ordinēt quodā modo ea quæ ad interrogationē ſunt, vt lateat quemadmodū in dialecticis: deinceps igit ex ijs, quæ dicta ſunt, hæc primū dicēda. Eſt aūt ad redarguendū, vnū quidē prolixitas: nam difficile ſimul multa cōſpicere. Ad prolixitatē K vero quæ adducunt elementis, vtēdū. Vnū quidē feſtinatio, nā tardiores minus præuidēt. amplius aūt ira & cōtētio: nā cōturbati minus poſſunt obſeruare oēs. Elemēta aūt iræ. Manifeſtū quoq; eum facere qui vult iuſte agere, & circa omnia impudētē eſſe, Amplius, permutatim interrogatiōes ponere, ſiue ad idem plures habeat aliquis orationes, ſiue ꝙ fic, et ꝙ nō fic: ſimul enim accidit aut ad plura, aut ad contraria facere obſeruationē. Om- L
nino aūt omnia, quæ ad occultādū dicta ſunt prius, vtilia ēt ad cōtētioſas orationes: nā occultatio latēdi grā eſt, latere aūt deceptionis. Ad eos aūt, qui renuūt quæcūq; opinant eſſe ad orationē, ex negatione interrogandū, ceu contrariū velit, aut etiam ex ꝙuo interrogationē facere: nā cū dubiū eſt, ꝙ vult ſumere, minus inſoleſcūt. Et quādo in partibus dederit quiſpiam ſingula inducēti, vniuerſale ſæpe nō interrogādū eſt, ſed vt dato vtendū M
nā qñq; putāt & ipſi dediſſe, & audiētibus quoq; apparet pp inductionis memoriā, veluti perinde atq; nō interrogauerit vane. Et inquib⁹ nō nomine ſignificat vniuerſale, ſimilitudine tamē vtendū eſt ad id ꝙ expedit: nā latet ſimilitudo plerunq;. Et ad ſumēdū propoſitionē. contrariū oportet cōparādo interrogare: vt ſi debeat ſumere qñ oportet per oīa patri obedire, vtrum

per

A per oſa oporteat obedire parentibus, an per omnia nō obedire? & ſæpe id, vtrū multa cōcedendū, an pauca? magis enim ſi neceſſe, videbunt eē multa? appoſitis enim iuxta ſe cōtrarijs, minora & maiora apparent, & peiora & meliora hominibus. Valde aūt et ſępe facit videri redargui, maxime ſophiſtica calumnia in terrogantiū, cū nihil colligentes nō interrogationē faciūt id qđ eſt vltimū, ſed cōcludēter dicūt veluti colligentes, nō igit hoc &
B hoc. Sophiſticū aūt eſt & cū ponit inopinabile, ꝙ apparet poſtulare reſpōdere, propoſito eo ꝙ videt ex principio, & interrogationē taliū ſic facere vtrū tibi videt? nā neceſſe eſt ſi ſit interrogatio ex quibus ſyllſ, aut redargutionē, aut inopinabile fieri, cū dat q̄dē redargutionē, cū aūt nō dat, neq; dare videt, fatet inopinabile: cū vero nō dat, videri ät fatet, redargutiōis ſiſſe. Ampli⁹, quēadmodū in rhetoricis, & re-
C dargutiōib⁹ ſiſſ cōtrarietates cōſiderādū, aut ad eas, quæ ab eodem ſunt dictæ, aut ad eos, quos confitet bene dicere, aut agere. Amplius, ad eos, qui vidētur tales, aut ad ſimiles, aut ad plurimos, aut ad oēs. Quemadmodū aūt reſpondentes ſæpe cū redarguunt faciunt duplex, ſi debeat accidere redargutio, & interrogātib⁹ vtēdū qñq; illo, cōtra inſtātes: ſi ſic quidē accidat, ſic aūt non, qm̄ ſi ſumpſerit, vt facit Cleophō in Mādrobulo: oportet ēt abſiſtētes ab oē, reliqua argu D
mētorū diuidere, & reſpōdenti (ſi præſenſerit) prius inſtare, & prædicere. Argumētādō aūt qñ ꝙ & ad aliud ab eo ꝙ dictū eſt, illud ſumētib⁹: ſi nō ad id quod propoſitū eſt habeat aliquis argumētari: ꝙ Lycophrō fecit dū propoſitū eſſet, ex arte lyrā cōmēdare. Ad eos aūt, qui exigunt ad aliquid argumentari, poſtq; videt oportere aſſignare cauſā, dictis aūt quibuſdam obſeruabilius ꝙ vniuerſaliter accidit in re
E dargutionibus, vt dicat cōtradictionē, vt ꝙ affirmauit negare, aut ꝙ negauit affirmare: ſed non ꝙ cōtrariorū eſt eadem diſciplina, vel nō eadē: nō oportet autē cōcluſionē vt propoſitionē interrogare, quædā autem neq; interrogādū eſt, ſed vt cōceſſis vtē dū. Ex q̄b⁹ igit interrogationes, & qūo interrogandū in cōcertatorijs exercitationib⁹, dictū eſt.

Sermo de locis Latendi. Cap. 14.

F RElinquæ aūt ſunt nobis ad perfectionem iſtius ſcientiæ, quę ſunt tres res: quarū vna eſt, ꝙ dicamus. quomodo cōuenit ei, q̄ intēdit hoc op⁹ in hac fallacia, ꝙ reſpōdeat interrogāti, qm̄ nō eſt differētia inter actionē iſtorū locorū, qñ beneficatū erit eorū opus, aut nō beneficatū erit, ſiue erit tentatiuū, aut ſophiſticū. Secūda aūt eſt, quo modo conueniat etiā beneficare reſpōſum ei, qui aptus ſit ea vere iſta deceptiua. Tertia vero eſt, quo modo conueniat narrare vnūquēq; illorū. 13. locorū. Primo aūt dicimus, ꝙ fallacia excellētior eſt, qñ intendit prolōga-

tio

G tio verborũ cũ opere illorũ locorũ, quia id fallaciæ, ꝙ fuerit in eis, eſt latẽtius apud audiẽtẽ. Secũdo aũt, ꝙ interroget feſtinãter, non tarde, quia, qñ feſtinat ſermo, fallacia quę eſt in eo, eſt latẽtior, & dignior ꝙ nõ conſtet. Tertio aũt, ꝙ irascat reſpõdens, quia qñ irascit, peruertit eius intellectus, & nõ intelligit aliquã rẽ. Ira autẽ promouet ipſum vt plurimũ, vt exclamet & vociferet ſumme, & ad pauca ipſius intellectionẽ. Quædã aũt illorum ſunt ꝙ interroget de præmiſſis, qb⁹ intẽdit fallacia p mutato ordine loci earũ in ſyllo permi-

H xtarũ præmiſſis famoſis, ex quibus ſequit cõtradictoriũ eius, ꝙ inquirit inferre ꝓcedẽtibus in hoc opere, quæ lateret illos & reciperent eas, & hoc, quia, ſi præmiſſæ quibus inquirit decipere, fuerint abſurdæ, nõ laudabiles ſunt in veritate & falſitate in ipſarũ pmiſſione cũ famoſis, ſi autẽ nõ fuerit abſurdæ, iã itaq; recipit, ex quo inquirit recipere abſurdũ ſolũ, qñ fuerit ſeparatum, poſtq̃; difficile fuerit, ꝙ reciperet. Exẽplũ aũt hui⁹ ex eius operatione eſt illius, qui intẽdit vti venenis permiſcendo eis alimẽta ad cælãdũ: & iterũ quia latebit

I reſpõdentẽ, de quo inquirat cõcluſionẽ, fieret perplexus in notitia ei⁹, ꝙ recipit ex eis & ꝙ nõ reciperetur. Et quædã illorũ ſunt ꝙ interroget de cõtradictorio rei, quã inquirit recipere, quia reſpõdẽte nõ recipiente iſtud, cauillaret ei, iã itaq; reciperet rẽ, quã intẽderat recipere. Et quædã illorũ ſunt, ꝙ interroget manifeſtũ vtriuſq; extremi cõtradictorij, ac ſi nõ curaret ad ꝙ illorum reſpõdeat, qm̃ ſi per hoc lateret reſpondẽtẽ ꝙ duorũ cõtradictoriorũ intẽderit recipere, forſitã recipet ei⁹ intẽtũ, qñ neſciret illud. Quędã aũt illorũ ſũt, in qb⁹, qñ fit inductio non dimittit aliq̃ eẽ enũciationis ĩ particularib⁹ rei vĩs, ꝙ quęreret verificare ſm viã interrogationis, immo in omnibus particularib⁹ ſm ꝙ eẽ prædicati eſt res manifeſta eis, & ſm ꝙ illa eſt ex his, quę nõ referũt ad interrogationẽ eſſendi illud prędicatũ particularib⁹ iſti⁹ rei, quã ĩgrim⁹ cõfirmare iſtud ꝑdicatũ ſm ſuã vĩtatẽ, nõ ſm inductionẽ: qñ aũt duxerit ſummã illorũ particulariũ, ac ſi iam recepiſſet ea reſpõdẽs, ſeqt verificatio vĩtatis, ꝙ eſt eẽ iſtius ꝑdicati toti huic ſubiecto, abſq; ꝙ ĩterroget cõſeqẽntẽ E vĩtatẽ pp eẽ ꝑdicati in particularib⁹ ſubiecti, qñ qñ fecerit hoc, fortaſſe difficile erit ipſi reſpõdẽti hoc, neq; recipet vtilitatẽ de indoctione eius, ꝙ dimiſerat: qñ aũt fuerit huic vĩ nomẽ, & timeret qñ exponeret eius nomẽ, ꝙ nõ recipet eẽ vĩtatis, cõueniret ꝙ trãſferret enũciatio a particularitate in ſimile, ꝙ eſt ĩ eis, nõ in nomẽ rei vĩs cõtinẽtis particulatia: vſus aũt exẽplorũ cõſimiliũ ĩ vĩ decipit multos, qa trãſfert enũciationẽ à qbuſdã in aliquas alias res. Quędã aũt illorũ ſunt, qb⁹ interrogat id, de quo putat, ꝙ ſit extremũ cõtrario- M rũ inter q̃ nõ eſt mediũ: res aũt non eſt ita, qñ fortaſſe ĩtet timeret reſpõdẽs abſurdũ illorũ pp laudabile, & hoc qa apparet abſurditas abſurdi illorũ ſm plurimum apud id, ꝙ ponit ſm modũ alteri⁹ cõtrarij, & ſic ẽt ipſa & laudabilis laudatio apparet magis. Sicut ſi interrogaret, cõueniat ne credere patrib⁹ de oĩb⁹ reb⁹, aut repugnare eis ĩ oĩb⁹ reb⁹? qa, qñdiceret ꝙ nõ repugnem⁹ eis in oĩb⁹ reb⁹, oportet eũ ex hoc ꝙ reſpõdeat ꝙ credam⁹ patrib⁹ in oĩb⁹ reb⁹, & ſic ẽt ſi interroga-

A terrogaret, an prohibita ſit multitudo vini, aut eius paucitas, & ipſe reſpõderet ꝙ multitudo ſit ꝓhibita, ſeq̃retur ꝙ paucũ nõ ſit prohibitũ, Pluriműq; aũt ꝙ accidit fallacia in interrogatione, & putat, ꝙ iã annexa ſit interrogatio, & ordinata, qñ interrogaret de reb⁹, inter quas & cõcluſionẽ nõ eſt cõnexio: qñ aũt tu recepiſſes, cõduceret cõcluſionẽ, ac ſi iã ſeq̃retur ex illis reb⁹, & putaret ꝙ iã pfecta eſſet hæc res, & ꝙ iã remota eſſet & abſuerit cõtrouerſia, qñ hoc non poſſet ſoluere illud, & ſuã cõtrouerſiã, niſi cognoſceret nãm ſyllm paucę
B patibilitatis ex ſua turbatione, & ſua vociferatione, & exclamatione eius, ꝙ ipſe cõpoſuiſſet ſyllm abſq; ꝙ cõpoſuiſſet eũ. Induſtria vero illis eſt difficilis in hoc loco, niſi ſapiẽtibus: qñ multitudo hominũ neſcit nãm ſyllm: ex induſtrijs aũt ſeu cautelis interrogãtiũ eſt, ꝙ, qñ interrogãt præmiſſam falſam ad tẽtandum reſpõdẽtẽ, eã reciperẽt & ad ducẽdũ ipsũ in abſurdũ, aut reciperẽt ꝓmiſſam, aut orationẽ cõpoſitã ex præmiſſis, ſicut eſt diſpoſitio, qua poſſibile eſt ꝙ tentet aliquis, & ſequat ex illo elenchus, & fortaſſe iuuaret eos
C actio ꝓceſſuũ, qb⁹ vtunt in Rhetorica cũ audiẽtibus: hoc eſt, recipere rẽ ſm modũ, quo putet, ꝙ ipſi iã recepiſſent ex illis ipsũ q̃ſitũ, et declinarẽt illd & duceret ipſũ ad elẽchũ, ſicut ſi reciperẽt rẽ ſimplr, & declinarẽt ipſam, & ponerẽt ipſam cũ cõditione quadã. Et ex induſtrijs reſpõdẽtis eſt, ꝙ, qñ cogeret ipsũ elẽch⁹, aut eſſet ꝓpe hoc, putet ꝙ ſit interrogãs, & ꝙ nõ ſit reſpõdẽs: hoc autẽ valde faciũt ipm hoĩes nãm in cõtrouerſia, qua ĩtẽdit victoria. Ex induſtrijs aũt interrogantis eſt, ꝙ, qñ interrogat plures ꝓmiſſas, & rñdẽs roci D
peret q̃ſdã & nõ recipet aliq̃s, & ex illis q̃s nõ recipet, ſeq̃ret ipſe elẽch⁹, ſi recipet eas. tũc ferret oẽs illas præmiſſas ſubito, & faceret ſuccedere eis cõcl'onẽ, qm̃ rñdẽs euaderet impedit⁹, quoniã magis accidit ꝙ obliuiſcat eorũ, q̃ recepat, q̃; ꝙ nõ recipiat, Et ex induſtrijs illorũ eſt, ꝙ pmiſcean fm cõſimilitudinẽ id, ꝙ inferret elẽchũ cũ eo, quo nõ ĩdigeret ad illationẽ elẽchi: ſicq; ꝓmiſſæ falſæ falleret reſpõdentẽ. Sed qñ reſpõdẽs pciper, q nõ parũ hui⁹ pceptionis haberet, ĩterrogãtis eſſet ſoluere illud, & diſtĩgueret inter id, quo nõ indigeret E
ad illationẽ cõcl'onis, & ĩter id, quo indigeret ad hoc, & difficile cõſtituere ei⁹ excuſationẽ ad hoc, ſicut ſi accipet res cõſequẽtes illã ꝓmiſſam, & res antecedẽtes ad eã, & annexas ei. Interrogãtis aũt induſtriæ eſt, ꝙ, qñ laſſaret ab inferẽdo ei falſum, ꝙ intẽderet inferre, ꝓcedat ad deſtruendũ ei⁹ cõtradictoriũ, & trãſferat verba ad illud, ſi ab initio rei intẽdiſſet conſtruere aliq̃; rẽ ſenſatã, aut ꝓcedat ad cõſtruẽdũ ei⁹ cõtradictoriũ, ſi intẽdiſſet deſtruere poſitionẽ affirmatiuã. Et ex induſtria eorũ eſt, ꝙ
ipſi fortaſſe relinquãt intterrogatio F
nẽ ꝓmiſſarũ, & ducãt ſyllm cũ cõcl'one, ac ſi eẽt res, q̃ iã recepiſſet rñdẽs, qm̃ tũc mẽs rñdẽtis eẽt magis ĩtẽta, qm̃ tũc cõueniret ei, ꝙ ſpeculr ſũmã ꝓmiſſam ſyllm, & ei⁹ formã, & reduceret ĩ mẽtẽ d illo pluſq̃ rẽ vnã ex his, q̃ op3 ſpeculari, & forſitã eẽt ĩpedit⁹ aut abſcõderet ei aduerſari⁹ ibi ptẽ falſã cũ pte ꝟa, & recipet illã. Sic ita q; iã declr'atũ ẽ ex hoc, quot ſĩt loca d ceptiua iuuãtia q̃nq; ĩtẽtiões, & q̃lr ꝓuciat ꝙ Interroget interrogãs: & illę ſẽ duę. 1. ꝓtes illi⁹ li. f3 ĩtẽtione Ariſ.

Ariſ.

ARISTOTELIS ELENCHORVM LIBER SECVNDVS,

Cũ Auerrois media expoſitione.

SVMMA LIBRI.

De vtilitate ſophiſticarum orationum, & apparatu ad eas diluendas. De ſolutione ſex vitiorum locorum extra dictionẽ, Nugationis, & Solœciſmi. De oratione facili, difficili & acuta. Epilogus poſtremo Octo præcedentium, & duorũ præſentium librorum.

H

De utilitate cognoſcendi ſophiſticas orationes, & apparatu ad eas diluendas. Cap. 1.

DE reſpõſione aũt, & quomodo oportet ſoluere, & qd, & ad quã vtilitatẽ orationes huiuſmodi proſunt, poſt hæc dicẽdũ. Vtiles ergo ſunt ad philoſophiã ꝓp duo. Primũ quidẽ, quia eæ, quæ vt plurimũ, ppter dictionẽ fiũt, melius ſe habere faciunt ad id, quotupliciter quodꝙ dicit, I & ea quæ ſit, & quæ aliter in rebus accidũt, & in nominibus. Secundũ aũt ad eas, quæ per ſeipſum inquiſitiones fiũt: nã qui ab alio facile captioſe fallit, & id nõ ſentit, & ipſe quoꝙ à ſe id patit perſæpe. Tertiũ vero, & reliquũ ad huc, ad gloriam, eo ꝙ circa omnia exercitatus eſſe videbit, & in nullo ſe inexperte habere: nã ſi is, qui in orationibus eſt cõſocius, orationes vituperat, cũ nihil habeat ꝙ determinet de vitioſitate earũ, dat ſuſpitionem K ꝙ videri velit inſoleſcere, non quia verũ ſit, ſed ꝓp imperitiã. Reſpõdẽtib⁹ aũt, quomodo obſiſtẽdũ ſit aduerſum huiuſmodi orationes, manifeſtũ: ſi quidẽ recte dicim⁹ prius ex quibus ſunt captioſæ ratiocinationes, & ſi (quæ inquirẽdæ ſunt) ſuperabũ dãtias ſufficiẽter diuiſimus. Nõ eſt aũt idẽ ſumentẽ oratione videre, & ſoluere vitioſitatẽ, & interrogãti poſſe occurrere celeriter. Nã ꝙ ſcim⁹, ſæpe trãſpoſitũ ignoramus: Amplius aũt quem L admodũ in alĳs, id ꝙ citius & tardius, ex exercitatione fit magis, ſic & in orationib⁹ ſe habet: quare ſi manifeſtũ quidẽ ſit nobis, immediati aũt ſimus, priuamur opportunitatibus frequenter. Accidit aũt qñq; ſicut in linearũ deſcriptionib⁹: nã et illic ſoluentes quandoq; componere verum non poſſumus, ſic & in redargutionibus: nam ſcientes propter quid orationẽ accidit connectere, ſoluere tamẽ orationem impotes ſumus. M

Sermo de præceptis contradictionis. Cap. 1.

QVæ aũt relinquunt ſunt duæ res, quarũ vna eſt, qnomodo reſpõdeat reſpõdens, ſecunda autem eſt, quomodo cõtradicat illis. 13. locis, & vtraq; iſtarũ rerũ iuuat ſapiẽtes per ſe: & ideo ſermo de iſtis duabus rebus eſt, ac ſi eſſet præter iſtam artem, ſed artis Topicæ, aut (ſicut dixit Abumaxar Alpharabius) eſt artis mediæ inter Topicam & Sophiſticam.

A ſtică. Secūdæ aūt vltimæ ptes iuuāt ſapiētes p accidēs, qa sūt ꝓprię huic arti, & eorū vtilitas ex eis é ex parte, q̄ ſit cautio ab eis ſolū, qm̄ q̄ nouerit cōmunitates, cōueniēti⁹ eſt ꝙ nō cadat in eas: iuuarēt vero eos per ſe in vſu orationis tētatiuæ vſis, ſicut præmiſſum eſt. Primū aūt p̄ceptorū rn̄dētis eſt, ꝙ, qm̄ interrogās interrogaret p̄miſſam æquocā ſm nomē, conueniat ꝙ diuidat hoc nomē in oīa ſignificata, de q̄b⁹ dicit, & notificet ꝙ illorū ſignificatorū ſit verū a nō vero: & ideo ſeq̄t ꝙ ſit ei poteſtas diuidēdi nomē æquocū. Iā aūt diximus
B regulas, q̄b⁹ ſit hoc poſſibile in lib. Topicorū. Secūdū aūt eſt, ꝙ aduertat res ī ſe, et tūc rn̄deat: et ideo oportet ꝙ ſit ei poteſtas cognoſcēdi rē, qm̄ meditaret illā cū ſeipſo, qm̄ plures hōes decepti ſunt, qū ſpeculati ſunt cū ſeipſis, & nō decipiūt, qm̄ ſpeculāt illa cū alijs, & hoc ꝓp bonā meditationē ei⁹ ī ſe: plurimū aūt ꝙ accidit, hoc é ꝙ, ꝓp bonitatē. Tertiū aūt p̄ceptū eſt, ꝙ nō ꝓlōget ſermonē cū interrogāte, ſed ſolers ſit ad incidēdū ipſum cito, abſq; ꝙ negligat eius rn̄ſionē: qm̄, qm̄ neglexerit iſtud, & ꝓlōgauerit eloqū cū illo, ex eo ꝙ pa-
C rū cōſtiterit ei abſurditas & fallacia, quæ fuerit in eius ſermone, accidit ei, qm̄ ipſe interpellauerit interrogātē ꝙ putaret vulgus, ꝙ eius interpellatio nō fuerit, ꝓpterea, quia ipſe intēderit declarare, ꝙ id, ꝙ inq̄ ſiuerat cōfirmare, ſit falſum, ſed ꝓp ei⁹ debilitatē. Sic itaq; (ſicut puto) cōuenit intelligere iſtū locū, & nō aduenīat hæc diſpoſitio rn̄dēti: hoc eſt, ꝙ feſtinet rn̄ſionē aſtēdēdū quid fallaciæ in eo fuerit ſm ſcīētiā locorū fallentiū, quæ ſunt in hoc libro, & ſm ſcīētiā p̄ceptorū, quæ appropriant rn̄dēti, & ſm regulas, q̄ traditæ ſunt hic ad cōtradictionē locorū ſophiſticorū, abſq; ꝙ eū hoc exercitatus fuerit in illorū vſu plurimū, adeo ꝙ puenerit ei habitus, quo poſſit ciro agere, qm̄ ſicut feſtinatio & mora ī ſingulis artib⁹ puenit ꝓp habitū ꝓueniētē ex vſu, nō ꝓp ſcīētiā partū illius artis ſolū, ſic eſt diſpoſitio opationis iſtarū regularū. exēpli gratia, qm̄ decus actionis ſcripturæ, & eius adaptatio nō puenit ex notitia literarū, ſed puenit ex vſu pfecto formationis literarū, Sicunt aūt in arte Topicæ iā difficilis eſt interrogāti cōtradictio & deſtructio, ſic accidit in elenchis E ſophiſticis: hoc aūt accidit, qm̄ ſequitur ex p̄miſſis falſis, quas poſuerat tētator, cōcluſio vera, & putaret ꝙ ſequat ex eis alia concluſio, q̄ eſt falſa, qm̄, qm̄ ſermo ſophiſtic⁹ fuerit talis diſpoſitionis, difficile eſſet rn̄dēti ad cōtradicēdū ei ſm veritatem, & notificare falſum p̄miſſarū, quas poſuerat litigator ꝓp duas res: quarū vna eſt, quia, ſi intēdiſſet cōtradicere illi cōcluſioni falſæ p notificationē falſi illarū p̄miſſarū, hęc eſſet cōtradictio ſophiſtica aut litigioſa, qm̄ illa concluſio nō ſequit ex illis p̄miſſis: ſecūda aūt eſt, quia nō putat de eo ꝙ ipſe F intēdat p hoc deſtructionē cōcluſionis veræ, & ꝙ ipſe ſit viſus ſibi ꝙ nō fiat ex p̄miſſis falſis niſi cōcluſio falſa. Et ideo oportet rn̄dētē in hac re, ꝙ nō ampliet ſermonē in contradictione ſyll̄i ad notificandū falſitatē, q̄ eſt in ſuis p̄miſſis ꝓp æquiuocationē nōminis, aut ꝓp litigiū, aut alias res fallētes, & nō putet ꝙ ipſe alleuiet per hoc, immo rn̄debit, qm̄ dixerit ei, ꝙ iſta cōcluſio nō ſit cōcl̄o vera, q̄; concluſeras ex hoc ſyll̄o, ſed ett timilis ei, aut nō ſeq̄t ex illo omnmo.

G *De apparenti ſolutione reſpõdentis.*

Cap. 2.

PRimũ igit, quemadmodũ ſyllogizare dicimus, opinabiliter qñq; magis q̃; vere, eligere oportere: ſ c et ſoluẽ dũ qñq; magis opinabiliter q̃; ad veritatẽ: nã omnino aduerſus cõtentioſos eſt reluctandũ, non vt ad eos, qui redarguũt, ſed qui redarguere apparent: nõ enim dicimus eos ſyllogizare: quare vt nõ videant, emendandi ſunt: nã ſi redargutio eſt cõtradictio
H nõ æquiuoca, ex quibuſdã, nihil opus eſt diuidere ad amphibola, & æquiuocationẽ: nõ enim facit ſyllogiſmũ: ſed nullius alteri⁹ gratia diuidẽdũ eſt, niſi quia cõcluſio videt redargutioni ſimilis. Nõ ergo redargui, ſed videri redargui cauendũ eſt, eo q̃ interrogat amphibola, & quæ pp æquiuocationẽ ſunt, & quæcunque aliæ huiuſmodi cauillationes quæ & verã redargutionem adumbrant, & redarguentẽ atq; nõ redarguentẽ incertum red-
I dunt: nã (quia licet in fine cũ conaluſum fuerit dicere ſe, nõ id ipſum q̃ affirmauit negare, ſed æquoce, aut amphibolice, quamuis q̃; maxime cõtingit in idem ferat) incertũ, ſi redargutus eſt: incertũ enim, ſi vera nunc dicit: ſi vero diuidens interrogaſſet æquocũ, aut amphibolũ, non incerta eſſet redargutio, qm̃ requirũt (nunc quidem minus, prius aũt magis) contentioſi, ſic vel nõ rñdere eum qui interrogat, fieri poteſt. Nunc autẽ, quia nõ bene in- K
terrogant inquirẽtes, neceſſe eſt vt reſpondeat aliquid is, qui interrogatus eſt, emendans vitiũ interrogationis: quia diuiſo ſufficienter, vel ſic, vel non, neceſſe eſt dicere reſpondentem. Si autẽ aliquis putet fm̃ ꝙuiuocationẽ redargutionẽ eſſe, quodam modo non erit rñdentem effugere quin redarguat: nam in ñjs, quæ oculis ſubiecta ſunt, neceſſariũ q̃ affirmauit negare nomen, & q̃ negauit affirmare. Enimuero vt diluunt quidã, nihil prodeſt: L
nã nõ Coriſcum aiunt eſſe muſicũ, & non muſicũ, ſed huuc Coriſcũ muſicũ, & hunc Coriſcum nõ muſicum, eadã nãq; erit oña Coriſcum, ei, quæ eſt hunc Coriſcũ muſicum eſſe, vel non muſicũ: q̃ ſimul affirmant, & negãt. ſed fortaſſe nõ idem ſignificant: nã ne illic nomẽ, quare in aliquo differt. Si autem hoc quidẽ ſimpliciter dicendo Coriſcum aſſignet, illi autem addat aliquẽ, aut hunc, abſurdum eſt. nihil enim magis q̃; alterũ: vtrolibet enim M
nihil differt. Nõ ſic igitur, ſed qa incertus quidem eſt qui nõ determinauit ambiguitatẽ, vtrum redargutus eſt vel nõ redargutus, datum autem eſt in orationibus diuidere: manifeſtum, q̃ non determinando dare interrogationem, & quidem ſimpliciter, peccatum eſt: qm̃ & ſi nõ ipſe, tamen oratio redargutæ ſimilis eſt. Accidit autem ſæpe videntes amphiboliam torpeſcere di-

uidere,

A uidere, eo ꝙ crebra talia proponantur, ne ad omne videantur molesti esse: deinde non putantibus propter id fieri orationem sæpe profecto occurrit inopinabile: quapropter quia datū est, diuidere haud cūctandum. quē admodū dictum est prius. Si autem duas interrogationes non vnam facit quisquam interrogationem, non pp æquiuocationē. vel amphiboliam fiet captiosa collectio, non ne redargutio an non? quid enim differt interro-
B gare, si Callias & Themistocles musici sint, q̄ si ambobus vnū nomen esset existētib⁹ diuersis? nā si plura significat q̄ vnū, plura interrogauit: si igit nō rectū est ad duas interrogationes vnā responsionē censere sumere simpliciter, manifestū q̄m nulli eorū, q̄ æquiuoca sunt, cōuenit respōdere simpliciter, nec si de omnib⁹ quidē verū fit. veluti cēsent quidā: nihil enī differt hoc, q̄ si interrogasset, Coriscꝰ & Callias vtrū domi sint, an non sint do-
C mi, siue adsint ambo, siue nō adsint: vtrinq; enī plures ppositiones. Nō enim si verū ē dicere, interrogatio pp id vna: possibile ē enim ad decies millenas interrogatas q̄stiones, oēs sic vel nō, verū est dicere: attamen non est rīndendum vna responsione, interimitur enim disputatio: id aūt simile ac si idē nomen imponat diuersis. Si igitur nō oportet ad duas interrogationes vnā rīsionem dare, manifestū q̄m nec in æquiuocis sic vel nō, dicendum: D
neq; enim qui dixit rīndet, tamet si dixit: sed id admittunt quodā modo in disputationibus, eo ꝙ lateat ꝙ accidit. Quemadmodū igitur dixim⁹, ꝙ redargutiones quædam videntur esse cū non sunt, eodem quoq; modo & solutiones quædam videnī esse, quę non sunt, quas dicimus q̄nque operæprecium magis afferre, q̄s veras in cōtentiosis orationib⁹, & in ea (quę ad duplex est) occursione. Respondendū autē in ijs, quæ videnī, esto, dicendo: nā & E
sic minime fiet redargutio. Si vero aliquid quod inopinabile sit cogat dicere: hic maxime addendū videri: sic enim neq; redargutio, neq; inopinabile videbit fieri. Quia aūt quo pacto petit qd est in principio, manifestū putāt omnino (si sint ppinquæ) interimēdū, & nō cōcedēda esse vlla, perinde ac si quod in principio est petat. Et q̄n aliquid tale postulauerit quispiam, ꝙ necessariū quidē est accidere ex positione, sit aūt falsum vel inopinabile, idē dicēdū: nā quæ ex necessitate accidūt, eiusdē videtur esse positionis. Amplius, q̄n vniuersale nō nomine sumitur, sed similitudine: dicēdū ꝙ nō sic datum est, neq; vt proposuit, sumit: nā pp id fit sæpe redargutio: cū autem prohibetur his, ad id quod nō bene ostensum est redeūdū, obsistendum autem fm dictam determinationem. In ijs igitur, quæ proprie dicuntur nomini-

G bus, neceſſe eſt rñdere, vel fiſſir, vel diuidēdo. Quæ aũt ſubintel ligẽtes, pponimus, vt quæcunq; nõ plane, ſed truncatim interroganť, pp id accidit redargutio. vt putaſne quicqd eſt Athenien ſiũ: ſic. ſiſt aũt & in alĩs? at qui homo eſt animaliũ, ſic. poſſeſſio igiť animaliũ, hõ. Nã hominem animaliũ eſſe dicimus, quia animal eſt: & Lyſandrũ Lacedæmo niorũ, quia Lacedæmonius eſt. Manifeſtũ igiť, qm̃ in quib⁹ obſcurũ eſt, q, pponitur, nõ ſimpli
H citer cõcedẽdũ. Qñ vero duob⁹ exiſtentibus, cũ hoc quidẽ eſt, ex neceſſitate alterũ eſſe videť: cũ vero alterũ eſt, hoc nõ ex neceſſitate: interrogato vtroque, oportet q, minus eſt dare. Nam difficilius eſt colligere de pluribus. Si aũt argumẽťet q, huic qdẽ eſt cõtrariũ, illi aũt non eſt: ſi oĩa vera ſit, contrariũ eſſe eſt diẽdũ, at nomẽ alterius poſitũ nõ eſſe. Qm̃ aũt quædã quidẽ eorũ quæ dicunť plures eum qui non cõcedit falſum dicere aiũt, q̃dã
I autẽ nõ: vt quæcunq; ambigũt, (vtrũ enim corruptibilis. vel immortalis ſit anima animaliũ, nõ exploratũ eſt multis,) in quibus igiť incertũ eſt vtro modo ſoleat dici q, pponi: vtrũ in ĩs, q̃ ſunt vt ſentẽtiæ: vocant enim ſententias, & veras opiniones, & totas negationes, vt diameter incommẽſurabilis eſt. Ampli⁹, de quo verũ dubitať, tranſ/rens quiſpiã nomina maxime latebit in illis: nã, quia incertũ eſt vtro modo ſe habet verũ nõ videbiť ſophiſtice agere: pp id autẽ q, dubiũ, nõ videbiť falſum dicere: nã metaphora faciet orationẽ ſine redargutione videri. Amplius, quaſcunq; interrogationũ perſenſerit aliquis, præinſtãdũ eſt, & prædicendum: nam ſic maxime interrogantem prohibebit. K

De fallacia quæ fit per æquiuocationem, & de inutili cautela ab illa, & de eo, quod facit redargutione, & de cautela reſpondentis. Cap. 2.

IAm aũt poſſibile eſt rñdẽti, q, recipiat p̃miſſas æquiuocas ſm nomina, adeo q, cõcludat ei interrogator cõcluſionẽ falſam, & dicat ei, q, per illas p̃miſſas, quas receperat, inteńderit ſic, nõ ſignificatũ tale: res auteḿ quã paralogizauerit, nunc eſt quã receperat ſolum. Fuit aũt hoc opus, quia nõ eſt notũ, neq; manifeſtũ, q, ille receperit ſignificatũ falſum, q, eſt vnũ eorum, quę ſignificat hæc dictio æquiuoca pp eius intentionẽ pp ſuã receptionẽ dictionis æquiuocæ: forte autẽ hoc eſſet ei vtilius propter fallaciam, qm̃ ſi diuideret id, q, ſignificat nomem æquiuocũ, aut dictio litigioſa, adhuc erraſſet, & reciperet vnũ eorũ, ac ſi eſſet verũ, ipſũ autẽ eſt falſum, & nõ eſt ei cõueniẽs, q, reſpõdeat ad hoc, ſi ergo ille rñdẽtiũ, qui fecit hoc opus, reſpondiſſet per nomina æquiuoca, & dictiones litigioſas, quæ ſunt in eis, aut nõ fecerit hoc opus, q, fuerat ei poſſibile. Sed ex quo ille, q, neſciuerit hoc q, diximus, id putať, q, qñ recipiat nomẽ æquocũ, q, iã receperit oĩa ſignificata, de q⁹ diciť illud nomẽ: ſi autẽ nõ ſeq̃reť hoc, impediret ipſum à L M

diui-

A diuiſione, qua illata fuerat cõclo: viſus aũt eſt, ꝙ iã redarguerit ipſum, & indiget cũ hoc expoſitione, ꝙ nõ redarguat ipſum. Et ideo id, ꝙ cõuenit ei, hoc eſt rñdẽti, qñ ſophiſta interrogauerit nomine æquiuoco, aut dictione litigioſa, diuidit plura ſignificata, qb⁹ ſignificat hæc dictio, & rñdeat p ſingula eorũ, ſic, aut nõ. Qñ autem argumẽtatus fuerit interrogãs, & putauerit, ꝙ iã fiat elẽchus pp hanc dictionẽ æquiuocã, quę eſt in eo, aut pp litigiũ, abnuit eam eſſe ęquocã. Induſtria eripiẽs ipſum eſt, ꝙ imponat nomina huic ſignifica-

B to, ꝙ putat rñdens, ꝙ ſit falſum, & ꝙ illud ſit non ſignificatũ verũ, ꝙ deſcripſerat hæc dictio. Ex his aũt quæ apparuerunt q̃buſdam hominibus eſt, ꝙ induſtria ad hoc, eſt connectere dictionẽ hoc, cũ nomine. Iſta aũt induſtria nõ eripit ipſum à fallacia, qa dictio hoc, ſi demõſtraret id, ꝙ eſt in anima de hoc ſignificato, iam illa demõſtratio eſſet æquoca, quia oĩa illa ſignificata, q̃ ſignificaret illa dictio, ſunt p̃ſentialiter in imaginatione. niſi dictio hoc annecteret alicui demõſtrato ſenſato: qñ aũt hoc ita fuerit, illud nõ indigeret dictio-

C ne, & appellatione nominis p demõſtrationẽ. Et ſic, qñ interrogatio fuerit ſimplr, ipſa aũt verificaret ſm diuiſionẽ, nõ cõuenit, ꝙ rñderet p ſic, aut nõ, donec cõpleret elenchus, ꝙ intelligeret ex eo iterrogãs, ꝙ ille recepiſſet illud ſimplr, & tũc euaderet ab elencho, qñ diceret, qñ ego dixi ſic, intẽderã illud ſignificatũ connexum, nũ abſolutũ, quia ꝙ cõſequit hoc, qñ cõſequitur ex nomine ęquiuoco p ſic, aut nõ, abſq; ꝙ diuidãtur ſignificata, qb⁹ dicit æquocũ, illud idẽ cõſequit hũc, & oĩa loca qb⁹ diuidit, & poſtq̃ receperit ipſũ ſine diui D ſione, nõ accidit ei elẽch⁹, ſed putaretur, ꝙ iã accidiſſet ei. Sicq; ex quo ipſe nouerit per ſe, qñ diſtinxerit rñdẽs litigiũ, & receperit ex illis, ꝙ receperit, ſibe redarguat, ſiue nõ, ſi rñdiſſet de abſoluto per ſermonẽ confuſum: ille deciperet, qm̃ ipſe cõduceret ſe ad dubiũ de eo, an redarguat, aut nõ redarguat vere. Plurimũ autẽ, ꝙ accidit hoc rñdenti eſt, qa ipſe eẽt impeditus ex diuiſione pp multitudinẽ ſignificatorũ, quæ cõtineret iſte ſermo abſolut⁹. Et ex eo, qđ accidit ei cũ hoc de difficultate interro

E gãtis, & pauca ei⁹ aduertẽtia ad diui ſionẽ, q̃; fecerat, facile eẽt rñdere ad illã rñſionẽ confuſã: qñ aũt interrogãs cõfunderet ei elẽchũ, & rñdens inciperet diſtĩguere ipſum, & notificaret ei, ꝙ nõ ſequat ex hoc id, qđ putauerat, ꝙ ſequat, nõ cõueniret ſe cũ in hoc interrogãs, qñ neſciret, ꝙ fallacia ingrederet ex hoc loco, quẽ notificaſſet rñdẽs, & nõ cõcordaret ſecũ in eo, ꝙ loc⁹ iſte ſit deceptorie, Sicq; accideret rñdẽti dubiũ, an redargueret, aut non redargueret: & ideo ẽt nõ cõuenit, ꝙ ſit impedit⁹ p diuiſionem in locis, q̃ ingredit decep

F tio pp latẽtiã diuiſionis, & ſicut nõ op3, ꝙ rñdeat duabus inrerrogationibus vnica rñſione, ſic nõ cõuenit, ꝙ rñdeat vni ſm nomẽ vnica rñſione, qa non eſt differẽtia, ſiue rñdeat pluribus interrogationib⁹ vnica rñſione, ſiue illæ interrogationes ſignificẽt vnica dictione, aut pluribus dictionibus, qm̃ ſm nomẽ æquiuocũ, fiũt plures interrogationes vnica dictione. Et ideo qui nõ rñdet duabus, inrerrogationibus, aut pluribus vnica rñſione, & cõſueuerit illud, nõ accidit ei fallacia p nomẽ æquocũ ſm,

G vnam rñsionem,qñ omnia significata,de quibus dicit illa enuntiatio equoca,esset vera, quia nõ cõstaret sibi rñdens, ꝙ rñdeat ex duabus rñsionibus, aut plurib⁹ vnica rñsione, qñ omnes cõuenirent in sic, aut nõ. Sicque on⁹ incũbit ei,ꝙ, qñ interrogaret de mille, aut duabus millibus interrogationib⁹,non rñdeat eis,do nec aduertat in eis:et si cõueniant in sic,aut nõ, rñderet eis vnica rñsione: si autem nõ cõueniant,distingueret hæc res,& manifestũ esset, ꝙ nõ incũberet rñdenti. Et ideo nõ oportet rñdentem, ꝙ rñdeat nomini æquiH uoco vnica rñsione,etiã si oẽs enuntiationes habẽtes significata, q̃ amplecteret nomẽ æquiuocũ, esset veræ. Cõueniens.n.esset rñdere ad id, de quo interrogatur. Ipsum aũt nõ interrogat nisi de vnica re, quia nõ est latens apud interrogãtẽ,qñ interrogat de nomine æquoco nisi vnũ significatũ. Si autẽ esset latens apud interrogãtẽ omnia significata, quę cõtineret nomẽ æquiuocũ, iã incũberet onus ipsi rñdenti, ꝙ rñderet vnica rñsione pluribus interrogationibus. Qm̃ autem famosum est, ꝙ nõ sit hic redargutio,& ꝙ iã non sit I hic cõtradictorium,putat autem,ꝙ sit hic cõtradictorium,& oportet,ꝙ rñdeatur ſm hanc imaginationem, sicq;, qñ reciperet rñdens quicquid reciperet interrogans, ac si imaginaret illud cogitatione, interest eius qñ redarguerit ipsum,ꝙ rñdeat per id,ꝙ receperit,& dicat,ꝙ verũ est,ꝙ recepi illas ꝓmissas,q̃ a extimabam, ꝙ essent de genere coniecturatarũ verarũ,nũc aũt iã apparet,ꝙ sint de genere coniecturatarũ falsarum. Et qñ rñdens fecerit istud,nõ perficeretur redargutio in ipsum,& nõ cõdu deret suus aduersarius aliquã rẽ absurdam: & ideo oportet in plurimo huius,qñ receperit ꝓmissas carentes laudatione,tunc recipere eas ſm modũ æstimationis, quia tũc nõ posset interrogans redarguere ipsum, qñ fuisset eius receptio ſm modum extimationis. Si autem ibi fuerit, qñ interrogãs interrogauerit ex parte petitionis principij,& fuerit hoc manifestũ notũ rñdẽti,iã cõuenit festinare,& notificare ei,ꝙ hoc,ꝙ suppoK fuerat,sit eius q̃situ̇ , licet hoc latuerit ipsum, adeo ꝙ cõcluserit ipsum met q̃situ̇. Interest itaq; eius, ꝙ dicat ei,recepi quidẽ hoc, extimabam L enim ꝙ non esset ipsum q̃situ̇, nunc aũt iã apparet, ꝙ sit ipsum q̃situ̇ , tu aũt nõ cõposueras syllogismũ , neq; feceras aliquã rẽ, & vidisti,ꝙ ego errauerã,& receperã istud: quid autẽ est,ꝙ recipias vtilitatẽ per illud? ex quo iã apparet,ꝙ tu non cõposueris syll̃m,neq; feceris aliquã rẽ. Si autẽ petens principiũ vsus fuerit loco subiecti q̃siti suis particularibus ſm semitam inductionis,sed nõ acceperit vniuersale istius subiecti ex parte, qua significat ipsũ suũ nomẽ, adeo, ꝙ dicat, gratia exẽpli, ꝙ omne animal mãdẽdo, moueat eius mãdibuM lã inferiorẽ,quia hõ & symia & consimile reliquorũ animaliũ mouet eius mandibulã inferiorẽ, est tunc rñdentis,ꝙ recipiat ab eo hoc, deinde inferat, ꝙ omne aĩal mouet eius mãdibulã inferiorem, qm̃ diceret ei nõ intẽdebã,qñ recepi,ꝙ enuntiatio eius, ꝙ simile est homini & symiæ ſm hoc,sit enuntiatio animalis, qm̃ si hoc ita esset, iã recepissem ipsum met q̃situ̇, sed intẽderã talẽ speciem similitudinis,& nõ talẽ speciem. Secundũ nomina aũt, quæ dicunt alicubi

A cubi ſm veritatem, & alibi ſm trãſlationẽ, iã accidit fallacia: & hoc, qm̃ veritas ſignificationis nominis in loco veritatis, & ablatio æquocationis ab eo, aſſimilat eius veritati in loco interrogationis, & ablationi æquocationis ab eo. v.g. quia diceret quiſpiã, ꝙ eſt alicuius rei eſt habit⁹ eius, qm̃ ꝙ eſt Socratis, eſt eius habit⁹, hõ aũt eſt animalis, hõ itaq; eſſet habitus animalis. Et ideo oportet rñdentem in tali loco, ꝙ nõ rñdeat p hanc enũtiationẽ abſolutã, donec diuidat orationẽ dicẽtis, ꝙ id, ꝙ eſt alicuius rei ſit eius habitus. Et nõ recipiunt

B vtilitatẽ petẽtes principiũ per oppoſitũ q̃ſiti, neq; per ſummã interrogãtis de contradictorijs, & oppoſitis, quorũ pars vera nõ fuerit p ſe nota, aut nota ſm cõditionẽ, & obmiſerãt in interrogatione acceptionẽ huius cõditionis: qm̃, qñ ignorãtia oppoſitorũ fuerit ꝙualiter, nõ reciperet rñdens hoc cõtradictoriũ, ꝙ tulerat interrogans, ꝙ recipiat ab eo, qm̃ non putaret veritatẽ eius magis, q̃; ſui oppoſiti. Et taliter etiã accidit, qm̃ non eſſet vnũ duorũ oppoſitorũ famoſæ veritatis, neq; laudatũ ſine ei⁹ cõtradictorio, ſed vtrũq; duorũ extre-

C morũ fuerit ſm famoſitatem, & ſm laudationẽ æquale, ſicut eſt dictum noſtrum, an anima ſit mortalis, aut immortalis, qm̃ homines qui dicũt, ꝙ anima ſit mortalis, ſunt æquales ſm famoſitatẽ illis, qui dicunt, ꝙ ipſa ſit immortalis, & ideo non ꝓualet imaginationi audiẽtis alterũ iſtorũ duorũ cõtradictoriorũ ſm famoſitatẽ, & reciperet illud. Qñ aũt cõtigiſſet, ꝙ vnũ duorũ cõtradictoriorum ſit notæ veritatis per ſe, aut notæ laudationis ſine eius cõtradictorio, aggregant in illo duæ illæ diſpoſitiones ſimul, qm̃ iã recipit vtilitatẽ ipſe D interrogãs per petitionem principij in talibus. Et hoc, quia in parte vera pp ei⁹ famoſitatẽ in laudatione: aut pp ipſam eſſe veram notæ veritatis ſm ſe, deciperet interrogans, & reciperet illã, qm̃ permutaſſet petẽs principiũ nomen vnius duarũ partiũ q̃ſiti cũ interrogatione, aut vnum nomẽ duarũ partũ eius oppoſiti: hoc eſt, ꝓdicati aut ſubiecti, cũ alio nomine, & nõ tulerit ipſummet quæſitũ, aut ei⁹ oppoſitũ, ſi petitio principij fuerit ſm ei⁹ oppoſitũ. Sed qm̃ erraſſet rñdens in talibus, & recepiſſet ea, eius intereſſet dicere interrogãti, tu E non feciſti elenchum, neque compoſuiſti ſyllogiſmum, licet recepi-hoc à te, ſicut præceſſit.

De recta ſolutione loci. Cap. 3.

QVoniam aũt recta ſolutio eſt manifeſtatio falſi ſyllogiſmi, ob quamcũque interrogationẽ accidat falſum, (falſus aũt ſyll⁹ dicit dupliciter: nã, aut ſi collectũ eſt falſũ, aut ſi cũ nõ eſt ſyllogiſm⁹, videtur eſſe ſyllogiſmus,) erit, & quę nunc dicta eſt ſolutio, & apparẽ F tis ſyllogiſmi, ob q̃; videt eſſe, interrogationum correctio, quare cõtingit orationes ſyllogizãtes quidẽ interimere, apparẽtes aũt diuidẽtem ſoluere. Rurſum aũt, qm̃ ſyllogizantiũ orationũ, hæ quidem veram, illæ autem falſam habẽt cõcluſionem, eas qui dẽ, quæ ſm concluſionem ſunt falſæ, duobus modis contingit ſoluere: nã, & eo ꝙ interimitur aliquid eorum, quę interrogata.

G ſunt, & eo ꝙ oſtẽditur cõcluſio, non ſic ſe habere. Eas vero, quæ ſecundũ propoſitiones, eo quòd interimitur quiddam ſolũ, nam concluſio vera eſt. Quare volẽtibus ſoluere orationẽ, primũ ꝙdem inſpiciẽdũ ſi ſyllogizat, an nõ ſyllogizat: deinde, vtrũ vera ſit cõcluſio, an nõ uera, quatenꝰ vel diuidẽtes, uel interimẽtes ſoluamus: & iterũ interimẽtes hoc modo, vel illo, quẽadmodũ dictũ ẽ prius. Differt aũt plurimũ, & interrogãtẽ, & nõ, ſoluere ora
H tionẽ: nam præuidere quidẽ difficile eſt: per otium autẽ tẽporis videre facile: earũ igitur, quæ, ꝓpter ęquiuocationẽ, & amphiboliam redargutionem, aliæ quidẽ habent aliquam interrogationẽ plura ſignificantem, aliæ aũt cõcluſionem multipliciter dictam, vt in ea quidem, q̃ eſt ſilentia dicere, cõcluſio eſt duplex, in ea vero, quæ eſt non conſcire ſcientẽ, vna interrogationũ amphibola eſt. Et duplex ꝙdẽ qñq̃ eſt ens, quãdoq̃ non eſt ens, & quãdoq̃
I ſignificat duplex, hoc quidẽ ens, illud vero non ens. Quibuſcũq̃ igitur in fine eſt multiplex, niſi prius ſumpſerit contradictionẽ, nõ fit redargutio, vt in eo quod eſt cæcũ videre: nã ſine contradictione nõ fit redargutio. Quibuſcũq̃ vero in ſterrogationibꝰ nõ neceſſe eſt p̃negare, ꝙ duplex eſt, nam nõ adhoc, ſed ꝓpter hoc fit oratio. In principio igitur ad duplex, & nomẽ, & orationẽ ſic reſpondẽdũ, ꝙ eſt vt ſic, aſtantẽ vt nõ, vt de eo, ꝙ eſt ſilẽtia dicere, ꝙ eſt ut ſic, eſt aũt vt nõ, & q̃ expediunt, agendum: ſunt aũt q̃ ſic, ſunt aũt quæ nõ: nã expediẽtia dicuntur multipliciter. Si au tem lateat, in fine addẽdo interrogationi corrigendum, eſt nẽ ſi lẽtia dicere? nõ tamen eo qui ſilẽt. Et in ñs autẽ, quæ ſe habẽt qdẽ multipliciter in ꝓpoſitionibꝰ, ſiſr nõ putas cõſciunt, ꝙ ſciunt? ſic. ſed nõ ſic ſciẽtes, nõ enĩ eſt idem, ꝙ nõ eſt conſcire, atq̃ ſic quidem non eſſe ſcientes. Et
L omnino obluctandũ eſt, tametſi ſimpliciter colligaẽ, ꝙ nõ rẽ quã dixit negauit, ſed nomen, quare id nõ eſt redargutio. Manifeſtũ autẽ, & eas, quæ ſunt ꝓp compoſitionẽ, & diuiſionẽ, quomodo ſoluẽdũ: nã, ſi diuiſa, & compoſita oratio aliud ſignificat, cũ concluditur, cõtrariũ dicẽdũ. Sunt autem huiuſmodi omnes orationes ſecundum compoſitionẽ, & diuiſionem. Putasnè quo vidiſti tu hunc percuſſum, illo percuſſus eſt hic? & quo percuſſus eſt,
M illo tu vidiſti? Habet quidẽ aliquid ẽt dubiarũ quæſtionũ, quamuis ſit ꝓp compoſitionem: nã non eſt duplex, ob id quod eſt ſecundum diuiſionem: non enim eadem oratio fit diuiſa, & cõpoſita: ſiquidẽ ora, & ora ſm accentũ, plata ſignificant aliud, ſed in ſcriptis ꝙdm idem nomẽ, cũ ex eiſdem elementis ſcriptũ ſit, & ſimiliter: & illic autẽ iam ſigna faciunt, protata nõ eadẽ, quare nõ duplex ꝙ ꝓp diuiſionem eſt: mani-

De cõpõne. & diuiſione.

A manifeſtū aūt,qm̄ nō oēs redargutiones ꝓp duplex, ſicut quidā dicūt. Diuidendū igit̄,& qui reſpondet,non idē eſt enim dicere videre oculis,percuſſum:& dicere oculis ꝑcuſſum videre. Et Euthydemi oratio. Putasne vidiſti tu nūc exiſtētes in Pyrꝛo naues, cùm in Sicilia ſis? Et rurſus,putasne malū ſutorē bonū eſſe? fit aūt quis bonus ſutor malus:quare ſutor malus. Putasne, quorū ſcīæ bonæ, bonas eē diſciplinas, mali aūt bona diſciplina,igit̄ bo
B na diſciplina malū: attamen & malū, & diſciplina malū, quare mala diſciplina malum. Putaſne verū dicere nūc, qm̄ tu fact⁹ es? fact⁹ es ergo nūc. An aliud ſignificat diuiſum? verū enim dicere nūc,ꝙ tu factus es,ſed nō nūc tu factus es. Putasne,vt potes,& q̄ potes,ſic & ipſa facies? nō cytharizās aūt habes poteſtatē cytharizandi, cytharizabis igitur nō cytharizās. An non huius hēt poteſtatē, vt nō cytharizans cy
C tharizet? ſed cùm nō facit hoc, vt faciat. Soluunt aūt qdā id, & aliter:nam ſi dedit,vt pōt facere, nō dicunt accidere non cytharizantē cytharizare: nō enim omnino, vt pōt facere datū eſt facere,nō idē aūt eſſe,vt pōt,& omnino, vt pōt facere. Sed manifeſtum,qm̄ nō bene ſoluunt: nam orationū omniū, quæ ꝓp idem, eadē ſolutio: eadē aūt nō accommodabit̄ ad oēs, nec oīno ad interrogatas, ſed eſt ad interrogantem, & non ad orationem.

Propter accentū aūt orationes nō ſunt,neq; in n̄s,q̄ ſcribuntur, neq; in n̄s, q̄ dicunt̄, præterq̄ ſi q̄ paucę fiunt. vt hic,putasne eſt quod habitas,domus? ſic. nunquid,ne eſt quod habitas, negatio ei⁹ eſt quod habitas? ſic,dicebas aūt, ne eſſe quod habitas domum, negas igit̄ te habitare domum. Qūo aūt ſoluendū eſt,palam: nō enim idē ſignificat grauiter,& acute prolatū. Manifeſtum aūt,& in n̄s, q̄ fiunt ꝓp id quod vt eadē dicunt̄ ea, q̄ nō sūt eadē,quo pacto obſiſtendum,eo ꝙ habemus genera p̄dicamentorum:nā hic quidē dedit interrogatus nō eſſe aliqd eorū, q̄ quid eſt ſignificāt:ille vero oñdit quidem eſſe aliquid eorū, quæ ſunt ad aliquid vel quātitatis. videnť aūt quid ē ſignificare ꝓp dictionem, vt ī hac oratione. Putasne cōtingit idē ſimul facere, & fieri? nō,at vero videre:ſimul & videri idē, & ſm idem contingit. Putasne eſt aliquid eorū, q̄ ſunt pati,facere? non. nōne igit̄ ſecať, vritur,operať ſiť dicunt̄, & oīa quidē pati ſignificāt? rurſum autem currere, videre ſiť ſibi n̄ꝙuicem dicunt̄, veruntā videre,operari aliquid eſt, quare & pati aliquid,ſimul ēt, & facere. Si autē aliqs illic dans cōtingere ſimul idem facere,& pati,videre,& videri dicat poſſe, nōdū redargut⁹ eſt,ſi non dicat videre facere aliqd,& videri pati: indiget.n. hac interrogatione, ſed ab audiente opinať datū eſſe, cū & ſecare facere

D De accētu

De figura dictionis.

E

Captiones

F

cere aliquid, & ſecari fieri aliqd dedit, & quęcunq; alia ſiſſr dicuntur: nã reliquum ipſe addit qui audit, veluti ſiſſr dictũ, illud aũt dicitur quidem non ſiſſr, videtur aũt propter dictionem. Idem autem accidit hic quod in æquiuocationibus: putat enim in æquiuocis inſcius orationũ, quam dixit negare rem, nõ nomẽ: ideoq; adhuc indiget interrogatione, ſi ad vnũ aſpiciens dicat æquiuocum: ſic enim dante, erit redargutio. H Similes aũt, & hæ orationes illis, ſi quod quis habens, poſtea non habet, amiſit: nam vnũ ſolũ amittens calculũ, non habebit decẽ calculos. Ad quod non hẽt quidẽ, prius habens, amiſit? quantũ aũt habet vel quot, non neceſſe eſt tot amittere. Interrogans igit quod habet, colligit in eo quot: nã decẽ, aliquot: ſi igit dixiſſet à principio, ſi quot quis nõ habet prius habens, putasne amiſit tot? nullus vtiq; dediſſet, ſed aut tot, aut horum aliquid. I Et qm̃ dabit aliquis, quod non hẽt, nõ enim habet vnũ ſolũ calculum. An nõ dedit quod nõ habuit, ſed vt nõ habuit? nam ſolũ, non quod ſignificat, neq; quale, neq; quantũ, ſed, vt ſe habet ad aliquid, ut quod nõ cũ alio. Quẽ admodũ ſi dicat, putasne quod nõ aliquis habet dabit? non annuente aũt, interroget ſi dabit quis aliqd cito, qui nõ hẽt cito? aſtruentem aũt colligat q; dabit quis qđ nõ hẽt, & manifeſtum, qm̃ nõ ſyllogizauit: nã cito non eſt quod dare, ſed hoc mõ dare, K quo aũt mõ nõ hẽt, dabit aliqs, vt quod delectabiſſr hẽt, mœſte dabit. Similes aũt, & hmõi orationes. Putasne quã non habet, manu percutiet quis? aut quem nõ hẽt, oculo videbit? nõ enim hẽt vnũ ſolũ oculũ. Soluunt autem quidã dicẽtes, & quod hẽt vnũ ſolũ oculũ, & aliud quidlibet qui plura habet: quidã autẽ, & vt quod hẽt accepit, dedit. n. vnũ ſolũ hic calculũ, & hic hẽt (dicunt) vnũ ſolũ ab hoc calculum: accepit enim ab hoc, ergo vnũ ſolũ habet hic calculũ, alĩ aũt ſtatim interrogationẽ interimentes, quia cõtingit q; nõ accepit habere, vt vinũ accipientem ſuaue, ſi corrumpat in acceptione, habere acre. Sed quod dictũ eſt prius, hi oẽs nõ ad orationẽ, ſed ad hominẽ ſoluunt: nã, ſi eẽt hęc ſolutio, dantẽ oppoſitũ non poſsibile eſſet ſoluere, quẽadmodum, & in alĩs, vt ſi eſt quidem quod eſt, eſt ẽt quod non eſt ſolutio, ſi ſimplſr det dici, concludit: M ſi aũt non cõcludit, non erit ſolutio, in prędictis aũt (oĩbus datis) non dicimus fieri ſyllogiſmum.

Dilutio antiquor̃ inſufficiẽs

Amplius autem, & hæ ſunt ex hmõi orationibus. Putasne qũ ſcriptũ eſt, ſcripſit quis? ſcriptũ eſt aũt nunc, q; tu ſedes, falſa oratio: erat aũt vera cũ ſcribebatur: igitur ſimul ſcribebatur falſa, & vera. Nã falſam, vel verã orationem, vel opinionẽ eſſe, nõ q;, ſed tale ſignificat: nã eadem rõ, & in opinione. Et putas quod diſcit

Alię captiones figuræ dictionis.

diſcẽs,

A discēs, hoc est quod discit? discit ãt aliquis qđ est tarde, celeriter. Nõ igit quod discit, sed vt discit dixit. Et putas qđ ambulat aliquis, pessundat? ambulat aũt totam diē. An non quod ambulat, sed qñ ambulat dixit. nec cũ scyphum qs bibat, quod bibit, sed ex quo? Et putas quod qs sciuit inuenīēs, vel discēs sciuit? quorũ aũt hoc quidē inuenit, illud aũt didicit, ambo hæc neutrũ. An hæc quidē oē, quod aũt non oē? Et qm̃ est quis tertius homo à
B se, & ab vnoquoq;. Nam homo, & oē cōe, non hoc aliquid, sed quale quid, vel ad aliqd, vel aliquod modo, vel hmõi aliquid significat. Similiter autem, & in hoc, Coriscus & Coriscus musicus, vtrũ idem an alterũ? Nam hoc quidē hoc aliquid, illud aũt quale quid significat, quare non est idē exponere. Exponere autem non facit tertium hominē, sed idipsum quid est concedere: nõ enim erit hoc aliquid esse id,
C quod Callias, & id quod hõ est, neq; si quis expositũ nõ id quidem, quod hoc aliquid eē dicat, sed idē quod quale, nihil refert: nã, erit à multis vnũ quiddã, vt hõ: manifestũ ergo, qm̃ non dandum hoc aliquid esse quid quod cõiter prædicatur de omnibus, sed aut quantum, aut quale, aut ad aliquid, aut aliquid talium significare. Oĩno aũt in quę propter dictionē sunt orationibus, semper per oppositum erit solutio, cũ; propter quod est oratio, ut si ppter cõpositionē oratio, solutio diuidēdo: si aũt propter diuisionē, componēdo. Rursum, si propter accentũ acutum, grauis, erit solutio: si vero ppter grauem, acut9. Si aũt propter equiuocationē est, oportet oppositũ nomen dicendo, soluere: vt si animatum accidit dicere, negando non esse, manifestũ quod est inanimatũ: si vero inanimatũ dixit, hic aũt animatũ colligat, dicendum quod est inanimatum. Sic aũt, & in amphibolia. Si aũt
E fm similitudinē dictionis, oppositum erit solutio: putasne quod nõ habet, dabit aliquis? An nõ quod nõ habet, sed vt nõ habet? vt vnũ solũ calculum, putasne quod scit discens, vel inueniens scit? attamen non quæ scit: & si quod ambulat pessundat, nõ tñ quando. Sic autem, & in alĩs.

Mod9 vtis diluēdi in dictione.

D

F

De Contradictione, ideſt recta ſolutione & non ſophiſtica. Cap. 3.

COnuenit aũt respõdenti in omnibus interrogationibus, q; prę assumat, & respõdeat ad sermonem falsum, & notificet cũ ei9 respõsione ad eum, ex qua parte acciderit ei falsum, qñ hæc est contradictio recta. Ex quo falsum accidit syllo, aut ex parte eius præmissarũ: hoc est, q; ambæ sint falsæ, aut altera earũ sit falsa, aut ex parte eius cõpositionis & formæ, aut ex ambab9 ipsis simul. Sicq; recta cõtradictio contingit respondenti, qñ diuideret sermonem sophisticum ad vtranq; istarũ partium, & speculatus fuerit, in qua earum accidet mendacium, & si mendacium fuerit in ambabus, cognouerit illud.

Hæc

G Hæc aũt ſpēs ſyllī ſophiſtici, cui poſſibile eſt cõtradicere in ambab⁹ rebus, eſt facilior: hoc eſt, q̃ corrupta fuerit ſm formã, & mãm, & ſi fuerit in altera earũ, ét cognoſcet illã, ſiue fuerit ſm formã notius, ꝙ nõ cõcludat, ſiue ſm p̃miſſas, & ablato eo, qđ poſuerat interrogans. Ambabus aũt iſtis ſpeciebus ſyllī poſſe eſt contradicere ſm vnum modum. Q̃n aũt hoc ita fuerit, iã conuenit ei, qui intẽdit contradicere ſermonibus ſyllogiſticis, ꝙ primo ſpeculeť an iſte ſermo ſit ſyllīs verus, aut puteť, ꝙ ſit ſyllīs, & nõ ſit ſyllīs: & hoc p ſpeculationẽ ei⁹
H formæ, & eius p̃miſſarũ: & ſi nõ declarareť ei hoc de illis, ſpeculeť concluſio, an ſit vera, aut falſa: & ſi fuerit falſa, diuidat ipſum ſyllīm in eius materiã, & ſuã formam, & ſpeculeť falſum ex eis: poſtq; iã declaratũ fuit, ꝙ falſa cõcluſio ſit ſine dubio ex falſitate ſyllī, aut pp eius formã, aut pp ei⁹ materiam. Dr̃ia aũt magna eſt inter declarationẽ facilitatis mendacij in p̃miſſis ſyllī in hora interrogatiõis de eis, & ĩter eius declarationẽ in cõcluſione: & hoc, quia eius declaratio in cõcl'one eſt facilis, q̃n non eſt aliqua interrogatio, q̃ cogat nos ad re-
I pentinã reſponſionẽ: declaratio aũt rei cũ meditatione eſt facilior ei⁹ declaratione ſubitanea. In redargutionibus aũt, quæ accidunt pp æquiuocationẽ noĩs, & pp litigiũ in quibuſdã accidit error, aut fallacia pp nomen ęquiuocũ, acceptũ in p̃miſſis, & in quibuſdã accidit pp nomen æquiuocũ acceptũ in cõcluſione: & totũ hoc, q̃n non intelligiť, ꝙ ſignificat plura. exẽpli gratia, q̃n qui receperit, ꝙ tacẽs ſit loquens, loquẽs aũt nõ eſt tacẽs, & putauit, ꝙ iã ſecuta ſit ei redargutio, q̃ eſt, ꝙ tacens non ſit tacens. Cauſa itaq; ei⁹ redargutionis K
in hoc nõ eſt eius ignorãtia in ęquiuocatione, q̃ eſt in p̃miſſa dicente, ꝙ tacẽs loquať: & hoc, quia, q̃n intellexerit ex ea ſignificatũ vẽrum, & recipiet ipſum, qđ eſt, quia tacẽs hẽt potentiã ad locutionẽ: neq; ét cauſa ei⁹ redargutionis eſt eius ignorãtia, quę eſt cõcluſionis, quod eſt, quia tacens non eſt tacens, q̃n ſi proueniret ſm æquiuocationẽ, quæ eſt in cõcl'one, auferreret, & diceret, ꝙ iã verificaretur, ꝙ ſit nõ tacens, ex parte qua hẽt potentiã, ꝙ nõ taceat, & ꝙ poſtea loquať. Qui aũt interrogauerit, & di-
xerit, nũquid, qđ ſciet hõ, neſciuit il- L
lud? & qui nõ ſciuit, nõ hẽt ſcĩam de aliqua re illius? ſicq; ergo nõ habet ſcĩam de aliqua re illius, quod ſciuit, pfecta eſt rñdenti iſta redargutio, q̃n receperit ab eo iſtas præmiſſas. Accidit aũt ei redargutio pp ęquiuocationẽ, quę eſt in cõpoſitione præmiſſæ dicẽtis, ꝙ illud, qđ ſciet hõ, nõ ſciuit, & hoc, quia hãc p̃miſſam reciperet, qui nõ extimaret, ꝙ intell'm p dictionẽ ſciuit, aliq̃n redit ad ſciens, & aliq̃n redit ad ſcitum. Sicq; cauſa redargutionis hic, eſt ęq̃uiuocatio, q̃
eſt in præmiſſa, non æquiuocatio, q̃ M
ſit in concluſione, hoc autem eſt ſecundum oppoſitũ primę poſitionis.

De redargutione q̃ euenit ob æquiuocationem.

Redargutio aũt in iſtis interrogationibus eſt pp multiplicitatẽ, quam ſignificat nomẽ ęquiuocum, aut dictio litigioſa. Annectiť aũt ſecum redargutio, q̃n ex ipſomet ſermone ſequiť eius contradictoriũ. Hoc autẽ nõ accidit in ſyll'o ducẽte ad impoſſe in cũctis interrogationibus: & hoc, quia quidã ſyllīs ducẽs ad impoſſe ẽ, cuius falſum ſequẽs ab eo eſt cõtradictoriũ eius, qđ ſuppoſitũ fuerat in eo, ſicut ſequereť ex noſtra ſuppoſi-

De cũ huius dictæ redargutionis.

tione,

A tione, ꝙ cęcus videat, & ꝙ cęcū non sit cęcū. Quidā aūt est, cuius falsum est contradictorium præmissæ certæ, sed illa nō fuerit posita pars syllī, sicut ꝙ sequat' ex dicto nostro, ꝙ cęcus imaginet', ꝙ ipse imaginetur, & hoc est falsum, sed per ipsum nō auferretur, quod suppoſueramus.

De contradictione, q̄ fit fm redargutionē æquocatiōis, & ſolone ipſius fallaciæ.

Cōtradictio aūt, quæ est pp redargutiones, q̄ fiunt pp æquiuocationē noīs, aut in p̄missis, sicut dixim⁹, aut in cōclone, fit, qn̄ præponat rn̄dens cū interrogatione, & diuidat nomē æquiuocū in eius modos, & notificet notū ex eo ab ignoto, qn̄ aūt appellaB uerit ipsum noīe, & respōdeat p cōditionē, quæ est in illo, fiet p̄missa vera fm modū replicationis, sicut si interrogaret ipse interrogās nunquid tacens loquit', & diceret' verū est, ꝙ loquit': ficq̄; rn̄debit ei ad intercipiendum ipsum, & dicet, immo hora ei⁹ silentij: ficq̄; et si responderet, ꝙ ille nō loquatur, caperet hoc, & diceret, immo loquet' in futurū. Et sic et, qn̄ interrogaret', & diceret, nunq̄d quic quid scit aliq̄d non ignorat illud, & diceret' sic est: ille aūt rn̄deret, & subderet, & diceret, immo ex ea pte qua sciuerat ipsum: qn̄ aūt tē fecerit hoc, C non perficeret' fallacia famosa, qua vſi sunt antiqui, qn̄ recipiebāt & dixerāt, nūquid qui sciuit aliquā rerū nō ignoret eā oīno: tu aūt scis, ꝙ oīs binarius sit numer⁹ par, nō sciebas aūt istū binariū, quē absconderant à te, anteq̄ eū demonstraſſent: ficq̄; ergo tu scires aliquā rem, & ignorares eā simul. Dicimus aūt, ꝙ soluat' ex parte qua scit, quia non sequitur illa fallacia, quoniā ille diceret' sciui illud scientia vniuersali, sed non particulari. Sicq̄; ergo illud, quod sciui, non est illud quod ignoraui.

Ille aūt qui sciuerit, ꝙ fallacia fiat ex litigio, qđ est pp diuisionē, & pp cōpositionē, iā sciuerit ēt quo modo sit cōclo istius fallacię, qn̄ diceret', ꝙ qn̄ diuidit, significat tale, & qn̄ cōponit' significat tale: duę aūt rōnes sunt diuersę, & nō oportet, qn̄ diuidit', & cōponit', ꝙ significet vnā rem. Et iā aliqn̄ non est impoſſe, ꝙ aggregent' in quadā dictione litigiū, & deceptio pp translationē à diuisione ad cōpotionē, & pp id, qđ accidit ipsimet cōpositioni ex æquiuocatione, sicut est sermō dicētis, nunquid scias, ꝙ iste pcutiat, & si dixerit sic, dices an, & p hoc pcutiat, & dixerit sic, dices: sicq̄; E ergo scis, ꝙ iste pcutiat, & p hoc pcutiat: sicq̄; ergo id, qđ scis, ꝙ eo percutiat, per hoc itaq; percutit, & qđ scis, ꝙ eo pcutiat est tua scīa, sicq̄; ergo p tuā scientiā pcutit. Hunc aūt sermonem ingressa est fallacia duob⁹ modis, quorū vnus est, qm̄ id, qđ verificat' diuisum, non verificat' compositum: & hoc, quia eius scīa, ꝙ per hoc percutiat, est verū, & ipsum ēt percutere p hoc est verū, qm̄ eius dictum, ꝙ scit, ꝙ per hoc percutiat, fert in finuationem instrumenti & scientiæ.

D De fallacia cōpositionis & diuisiōis.

Sciētia aūt, q̄ fit pp permutationem à diuisione in cōpositionē, & è F cōtra, nō est speciei fallaciæ, q̄ fit pp æquiuocationē sicut putauerūt q dā hoīes, ꝙ quælibet fallacia dictionalis sit p æquiuocationē: & hoc, quia accidat diuersitas intellecti p æquiuocationē noīs noīe existenti vno eodem: hic aūt variat' intell'm p acceptionē noīs aliqn̄ diuisi, & aliqn̄ cōpositi, sicut variatur intell'm vnius eiusdē dictionis, qn̄ coniungit' ei signum ol, quod est o, aut signū i, aut a, & variat' vnum nomen scriptū ex eisdē literis cū varietate punctorum

Qđ fallacia cōpositiōis & diuisiōis differat a fallacia æquocationis.

supra

G ſupra ipſum. Iam aũt declaratũ eſt, ꝙ non quicquid ſoluit ex fallacijs dictionalibus eſt pp ęquiuocationem nominis ex exẽplis, quibus vſi ſunt quidam hoĩes ſm fallaciam, & tulerunt ad hoc ſermones famoſos hominibus ſui tpis ex capitulo fallacię, quæ eſt ex æquiuocatione cõpoſitionis, i. amphibologiæ, & quæ ẽ capituli cõpoſitionis & diuiſionis. exẽpli gr̃a, ſermo dicẽtis, ego video oculo, quẽ vides, qñ intellm huius dictionis variatur qñ conſtructio qui eſt dictiõis vides, aliqñ redit ad oculum, & aliqñ ad loquentem: manifeſtum aũt eſt, ꝙ non ſit hic varietas intellecti pp æquiuocationẽ noĩs, & ſiſt ẽt eſt ſermo dicentis, nũquid ſciuiſti naues Siciliæ, nunc præ ſui nobilitate habent tres temones, ipſum nũc, aliqñ redit ad naues, & aliqñ ad ſcĩam: exempli gr̃a, nunquid Socrates ſit nobilis Philoſophus, & corrigiarius vilis. ſicq; ergo ipſe eſt nobilis vilis, hæc aũt fallacia eſt capituli vſus cõpoſiti ſm vſum diuiſi ſm ſignificationẽ, & hmõi ẽt eſt ſermo dicentis, nunquid nobilis doctor, cui eſt doctrina boni, ſit bonus in ſe, doctoris autẽ vilis ſit doctrina bona: I ſicq; doctor vilis eſt bonus, hęc autẽ fallacia fit nobis vtentibus cõpoſito ſm vſum diuiſi: & hoc, quia compoſitũ huius exempli eſt verũ, diuiſum aũt eſt falſum. Famoſorũ aũt exemplorũ i ſtius capli apud antiquos eſt ſermo dicẽtis, nũquid ſciueris, ꝙ id, quod poſſe eſt mihi ꝙ faciã, faciã illud, & poſſe mihi eſt, qñ nõ percutiã flagello, ꝙ percutiã eo, ſicq; qñ ego nõ percutiã flagello, ꝙ percutiã flagello: & hęc fallacia eſt capituli vſus diuiſi ſm vſum cõpoſiti, qñ verificabitur de illo tpe, quo non percutiet, percutiam flagello, qñ poſſibile eſt K mihi petere flagello, & ſi verificaret de diuiſo, ego percutiã flagello, abſq; ꝙ cõiungat cum eo dictio poſſibile: ſicq; iſta fallacia eſt, ꝙ nõ percipiat varietas dictionis percutit, qñ coniungitur ipſi poſſe, & percuſſioni ſimplr. Hæc aũt contradictio non eſt ſicut quidã hoĩes putauerũt: ego aũt puto, ꝙ ipſe inſinuet Platonem, qñ nõ cuiuſq; quod poſſibile eſt fieri, et it hora eius poſſibilitatis hora actionis, qñ, ſi hoc ita fuerit, poſſibile fuiſſet, ꝙ ego ptutiã qñ percuſſi, qñ hæc contradictio eſt appropriata huic loco ex parte eius mãæ, hoc L eſt dictio poſſis qua vtit in eo, & contradictio eſſentialis eſt rebus, q̃ ſunt vnius ſpeciei, hoc autẽ eſt contradictio cũ ipſamet interrogatione, non cõtradictio ad hoc ẽ fallacia. Fallacia aũt, quæ accidit ex accẽtu in elencho, nõ fit niſi ex minimo eius, ſiue fueritin ſcriptis, aut in ipſa dictiõe. Verbi gr̃a, de dictione ẽ ſermo dicẽtis, nõne domus eſt, q̃ nõ quieſcit, nõ quieſcit aũt eſt negatio quieſcendi, ſicq; ergo domus eſt negatio. Illius aũt qui accidit pp depreſſionem vocis, & ei⁹ tenuitatẽ cõtradictio eſt facilis, & hoc, qñ notificaret, ꝙ ſignificatio huius dictionis, qñ eleuat non fit eius ſignificatio, qñ deprimit & attenuat. In ea vero, cuius figura dictionũ eſt vna, & illa eſt in diſtinctis prædicamẽtis, cõtradictio elẽchi fit, ex quo nouerit in quibus ſingulorũ ꝑdicamentorũ ſit vnaquæq; earum, qñ genera ꝑdicamentoꝝ fuerint nobis nota, elenchus aũt accidit in hoc, ſicut eſt ſermo dicẽtis, heus talis vidiſti in vnã eandem rem, q̃ ageret, & pateret ſimul? qñ aũt diceret non, dicet modo iã poſſe eſt cuidã homini,

Dria inter ꝓponẽ diuiſam de poſſ, & ꝓponẽ ſimplr, i. de in eſſe.

De fallacia accẽtꝰ, & eius ſolutione.

M

De fallacia figuræ dictionis, & eius ſolutione.

ꝙ

A ꝙ videat & videaꝫ, qñ videret ſeipſum, ꝙ videaꝫ aũt, & videat eſt, ſicut ꝙ ꝓcuriaꝫ & percutiat, & vl̃r agat & patiatur ſimul: qñ aũt aliquis hõ videt ſeipſum, iam poſſe eſt, ꝙ inueniaꝫ vna eadẽ res, quæ agat, & patiatur ſimul. Hanc aũt rem nõ inueni: iſtud eſt abſurdũ, & inopinabile. Et huius contradictio eſt propinqua cõtradictioni elenchi, cuius cauſa eſt æquiuocatio noĩs, qñ nouetis figurã ipſius, videbit, ꝙ ſit figura ipſius, vl̃ illud itaq; ſignãt paſſionẽ, non actionem: & hoc, quia id ſiſſe ẽ æquiuoco ex parte cõueniẽtiæ in cõſtructione
B dictionis, ſicut fallacia, q̃ fit ex acceptione pluriũ inrerrogationũ, ac ſi eſſet vna ex parte variantis videt ad vl̃ ſm dictionem, hoc eſt ſm literas, ex quibus componunt, & qñ interrogaret de plurib⁹ interrogationib⁹ vnica interrogatiõe: ex quo aũt hęc conſimilitudo, q̃ eſt inter ſermones deceptorios, iã inueniť pluribus modis fallaciarũ dictionaliũ, ꝙ ſit ſimílitudo fallaciarũ, quæ caderent pp æquiuocationẽ noĩs, ſed non ſunt ex illis. & iõ opinatus eſt ille, qui putauerat, ꝙ oĩs fallacia ſit pp æquiuocationẽ noĩs. exẽpli gr̃a, ſi quis inrerrogauerit, &
C dixerit, nunquid ille, qui habebat decẽ aureos, & proiecit vnũ aureũ ex eis, iã ipſe non habet vnum aureũ: & qñ diceret ſic, diceret nunquid ille, q̃ hẽt nouẽ aureos, habeat vnũ aureũ: ſicq; ergo qui habet vnũ aureũ non hẽt vnũ aureũ. Hæc autẽ fallacia nõ eſt pp æquiuocationem noĩs, ſi raũt, qa ille acceperat ſimpl̃r quod verificať cõnexum: & hoc, qa verificať de eo, qui proiecit aureum vnũ ex decem aureis, ꝙ non habeat vnũ aureum, non ꝙ non habeat aureum ſimpl̃r, & de illo, qui hẽt decẽ aureos verificať, ꝙ habeat decem au D reos, non vnũ aureũ ſimpl̃r: ſicq; ergo cã iſtius fallaciæ eſt, ꝙ id, qđ verificať cum alio, putaťꝙ verificet, qñ acciperet ſeparatũ: ſicq; illa eſt capituli elenchi, qui fit pp diuiſionẽ, & compoſitionẽ, aut abſoluti cõnexi, i. ſimpl̃r, & ſm quid. Et aliter etiã eſt, ꝙ interrogaret quiſpiã interrogãs, & diceret, nũquid quod dedit hõ nõ habet? & qñ reſponderet ſic, interrogarerur, nunquid quod haber hõ, eſt quod dat, qñ aũt admiſerit. illã, illud itaq;, quod hẽt, eſt id, quod non hẽt. Sicq;, qñ acceperit quod habet, & qđ non haber ſimpl̃r appellaťiſte elen- E chus, & ſi ſe eſt hoc ſermoni dicẽtis, nunquid poſſe ſit, ꝙ quidã porrigat ſine manu, & videat ſine oculo, qñ aũt dixerit ei ꝙ ſic: ſicq; ergo trunchus ſine manu porriget, & cęcutiẽs ſine oculo videt, ſicq; ergo videt ſine oculo. Et impoſſe eſt, ꝙ videat ſine oculo, hoc aũt verificaťconnexũ non abſolutũ, & hoc, quia cęcutiens videt ſine vno oculo, nõ ſine duobus oculis, & ſic ẽt trunchus porriget manum vnã, nõ ambas man⁹. Quidã aũt hoĩes contradicũt huic fallaciæ, quia putauerint eã eſſe pp ęquiuocationem noĩs, & dixerunt ad primũ exemplũ, qñ dicebatur cęcutiens nõ F vider, immo dicať, ꝙ ille non videat nõ ſicut diceretde cęco, ꝙ ipſe nõ videat, ſed ſm diſpoſitionẽ diminutã. Quidam aũt eorum dixerũt ad ſm exemplũ, ꝙ id, quod dat, ſit ac ſi nõ eſſet, & qđ acceperit eſt, ac ſi eſſet: ſicq; ergo id, quod nõ habet dr̃ multiplicãtã, & eo magis id, quod habet. Quidam aũt eorũ dixit in contradictione huius, ꝙ iã der hõ, quod non hẽt, & hoc ille qui dediſſet vinũ bonum, & qñ dederit ipſum ꝓmutabiſ

De falſa ſolutione quorundã ad fallaciã figuræ dictionis & vera cautela ad oĩs fallacias ī dictione.

in

G in accetū, ſicq; iã dedit, quod nō hēt & eſt ac ſi opinat⁹ ſit, ꝙ tales decepio rij ſint capituli ęquiuocationis noīs. re: aūt nō eſt ita, qm̃ licet recepiſſet hoc, ꝙ ſit cōtradictio, ipſa itaq; ẽ contradictio partiū ſm mām, cuius hic elenchus eſt pars: & ideo q ſciuerit nām huius loci, & contradixerit ei ſm eius nām, impoſſe eſt, ꝙ arguas ipſum. Et huius generis elenchi ẽ ſermo dicētis, vidiſtin hanc ſcripturā, nunquid vetū ſit dictū tuū, ꝙ ſit ſcriptura hoīs, & verū eſt, ꝙ tu nō ſcripſeris ipſam, & tu es hō, ſicq; ergo eſt ſcriptura hoīs & non ſcripſit eā hō,
H huius aūt cōtradictio eſt, ꝙ dicatur ſcripſit eam hō alius a te, non hō ſimpliciter. Et huius generis, hoc eſt, ex dictionib⁹, eſt ſermo dicētis, vidiſtin quod addiſcit hō eſt id qđ addiſcit, ipſe aūt addiſcit graue & leue: ſicq; hō eſt grauis & leuis. Modi aūt contradictionis ſunt ꝙ dicat, ꝙ dictio ẽ, ꝙ verificat de ſcīa, non de homine. Et huius ſummæ eſt ſermo dicentis id quo hō ambulat, ipſe calcat ipm̃, hō aūt ambulat die, ipſe itaq; calcat diē. Modus aūt contradictionis eius eſt, ꝙ dicat, ꝙ iter quo ambulat ipſe calcat ſed non calcat tp̃s, quo ambu-
I lat; oppoſitio aūt eſt pp ęquiuocationem cōſtructionis ſeu amphibologiā, qm̃ eius ſignificatio loci non eſt ſua ſignatio tp̃is. Aliud ēt exemplū eſt, qđ eſt ſermo dicentis, iſte hō eſt hō particularis aut vl̃is, ſi aūt ſit particularis eſt in te demōſtratus, qui es tu, quia vos duo eſtis particulares, ſed nō es tu, ſi aūt eſt vl̃is eſſet genus, demonſtratus aūt nō eſt genus, ſicq; eſſet genus & nō eſſet genus. Sicq; modus huius cōtradictionis eſt, ꝙ dicat, ꝙ demōſtratus ſit, res tertia, q̃ non ẽ homo vl̃is & particularis, & ꝙ hō ſit vl̃is in habitudine ad ſingulares ho K
minis, & eſt particularis in habitudine ad aliquē hominē demonſtratū, demōſtratus vero eſt, quod non eſt vl̃e neq; particulare. Et vl̃t cōuenit ei, qui cōtradixerit iſtis elenchis, qui ſunt ex dictionibus, ꝙ eius contradictio fiat p oppoſitū loci, ex quo interrogās cōcluſerat elenchum, & ſi fallacia fuerit pp diuiſionē cōpoſiti, oppugnabit eum per cōpoſitionē. Et ſi eſſet pp eleuationē, cōtradiceret ei p vocis tenuitatem, contrariū aūt e contrario. Iſtæ aūt ſunt omnes contradictiones, quibus contradiximus elenchis dictionalibus. L

De diluendis argutijs accidentis. Cap. 4.

AD illas vero, quæ pp accidens, vna quidē ſolutio ẽ ad oēs: nā, quia indeterminatū eſt qñ dicendū de re, cùm quippiā accidēti ineſt, & in quibuſdā quidē vr̃, & dicunt, in aliquibus aūt non dicūt neceſſariū eſſe: dicendū igit, conformantes ſilr̃ ad oēs quod non eſt neceſſariū: habere aūt oportet quo refellat dicēdo id, perinde eſt vt. Sūt aūt oēs hmōi orationes pp acci- M
dens: putaſne id ſcis, quod debeo te ĩterrogare? Age cognoſcisne venientē, aut coopertū? Statua ne tuū opus eſt? An tu⁹ canis pater? Sunt ne paucies pauca, pauca? manifeſtū enim eſt in oibus his, qm̃ non neceſſe eſt, quod de accidente dr̃, & de re verū eſſe: ſolis enim ñs, quæ ſm ſubſtantiā ſunt indifferētia, & q̃ vnū ſunt, oīa videnť eadē ineſſe: bono aūt nō idē eſt bonū eſſe, & venturū eſſe

Captiones accidentis

A esse interrogare, neq; venienti, aut cooperto, & venientē esse, et Coriscū, q̄re nō si cognosco Coriscū; ignoro autē venientē, eundem cognosco: & ignoro, neq; si hoc est meū, est autē opus, meū est op⁹, sed possessio, vel res, vel aliud quippiā; eodē aūt modo, & in alīs. Soluunt autem quidā interimentes interrogationē: dicūt enim contingere eandē rem cognoscere, & ignorare, sed non fm idem: venientem igitur non

Dilutio antiquorum insufficiens.

B noscentes, Coriscum aūt noscentes, eundē quidem cognoscere, & ignorare dicunt, sed non fm idē. Attamē primū quidē, quēadmodum iam diximus, oportet earū, quæ pp idem sunt orationum eandem esse solutionē: id autem non erit si quis non in cognoscere, sed in q̄ est esse, aut aliquo modo se habere ipsum q̄ approbant, sumat, (vt si hic est pater, est aūt tuus,) nā tametsi in quibusdam id verū est, & cōtingit idem cognoscere, & ignorare, tamē hic nihil cōmune habet

C Insufficiens solutio.

q̄ dictum est. Nihil autē, phibet eandē orationem plures vitiositates habere, sed nō omnis peccati manifestatio, solutio est. Nam possibile est ostēdere quēpiam. q̄ falsum quidem syllogizauit, ppter q̄ aūt non ostendere, (vt Zenonis orationē q̄ non est moueri,) quare, & si quis conet colligere, vt ad impossibile, peccat: & si millies syllogizet: nō enim est hæc solutio, nam erat solutio manifestatio syllogismi falsi, pp q̄ falsus: si igit nō syllogizauit, D quāuis aut verū, aut falsum conet colligere, illius manifestatio, solutio est. Fortasse aūt, & id in q̄busdam nihil prohibet accidere, verū in his, nec hoc videbit: nā & Coriscū q̄ Coriscus, cognoscit, & venientē, q̄ veniens. Cōtingere aūt idem cognoscere, & non, vt q̄ albū q̄dē cognoscere, q̄ aūt musicum, nō cognoscere: sic enim idē cognoscit & nō cognoscit, sed nō fm idem, venientē aūt & Coriscum, & q̄ veniēs, & quod Coriscus, cognoscit. Si- E militer autem peccant, & qui soluunt, quoniā omnis numerus paucus, vt ūs quos diximus: vt pote qui cū nō cōclusum est, id omittētes, verū cōclusum esse dicūt, omnia enim esse, & multū, & paucū dicētes, peccant. Quidā aūt, & duplici soluunt syllogismos, vt q̄m tu⁹ est pater, aut filius, aut seruus. Attamen manifestū, q̄m si eo quod multipliciter dicitur, apparet redargutio, oportet nomen vel orationem proprie esse plurium: hunc autē F esse huius filiū, nemo dicit proprie, si dominus est filī, sed pp accidēs cōpositio est, (putas ne est hoc tuū: sic. est aūt hoc filius: tuus igitur filius,) q̄a accidit esse et tuū, & filiū, sed nō tuum filiū. Et esse aliquid malorum bonū, nā prudētia est disciplina malorū. Hoc aūt horum esse non dicitur multipliciter, sed possessio: si quidem fortasse multipliciter: nā, & hominem animaliū dici-

G mus esse, sed nō possessionē, & si quid ad mala dicitur, vt aliquorū: pp id malorū est, sed nō hoc malorum: propter id igitur qđ aliquo modo, etiam simplr apparet, quanq; contingit fortasse bonū esse aliquid malorum dupliciter, non tamen in oratione hac, sed magis, si quod mācipiū, sit bonū mali: fortasse aūt neq; sic, nō enim si bonū est, et huius, bonū huius simul: verum neq; hominē dicere animaliū esse, dicit multipliciter: nō.n. si aliquid
H significamus auferentes, id dicit multipliciter: nam & dimidiū dicentes versus da mihi, Ilida significamus: vt, iram pande dea.

De fallacia accidentis, falsaque responsione ad illam. Cap. 4.

COntradictiones vero, quæ fiunt reb⁹ sophisticis, sunt, quia contradictio cuiusq;, φ est ſm accidens, est vna eadē cōtradictio in se, q̄ ē ex essentia ei⁹, φ est ſm accidēs, hoc est, φ sciat φ hoc nō sit illis semper, neq; omnibus, qſn φ est ſm accidēs. Inuenit rei aut in minori tem
I pore, aut in pauciori subiecto, aut in pauco vtriusq;. Cōtradictio aūt propria istius loci est, qn̄ dicitur, φ hoc sit res, q̄ accidit, & nō sit necessario, hoc aūt est manifestū, qn̄ aduertemus ad elēchos, qui sunt ſm accidēs, sicut est eorū dictū, tu talis ignoras, φ intēdo te interrogare, qn̄ aūt interrogauero te ipsum, tu noueris illud, ergo tu ignoraueris & noueris illud simul: & sicut est dictū nostrū, tu talis cognoscis Socratē, & nō cognoscis φ ipse ingrediat domū, & hic ingrediens est Socrates, sicq; tu cognoscis ingrediētē, & nō cognoscis ipsum simul: & sicut est dictum nostrū, hic est pater, & est tuus, ergo est pater tuus. Aliud exēplū est ex famosis, & est, φ omnis numerus est multus, q̄a numer⁹ est multitudo q̄dā, & omnis numerus, q̄ est pauciot alio, ē pauc⁹, sicq; omnis numerus ē mult⁹ & paucus simul. Oēs isti elenchi soluunt, qn̄ dicit, φ hæc dispositio acciderit, & φ non sit necessaria, & φ acciderit huic Socrati, φ interrogaueris de eo, & ignoras ipsum ex parte qua interrogasti de eo, sed nō ignoras ipsū ex pte qua ē Socrates, neq; eē interrogatū de eo est semp, neq; necessariū, & sic accidit Socrati si ingrediat domū, φ ego cognoscā ipsum φ sit Socrates, & ignorem de eo dispositionē, q̄ accidit ei: sicq; est ipsum ingredi domū, & sic ēt est rn̄sio latētis φ sciamus & nesciamus ipsum. Quidā vit aūt (p quē puto innuere Platonē) ē q̄ cōtradixit his elēchis ex eo, φ dixit, φ nō sit impossibile φ sciā vnā rē ex quadā parte, & ignorē ex aliq̄ pte. Sed hāc cōtradictionē impedit breuitas plurib⁹ modis, quorū vn⁹ est, q̄a impossibile est φ fiat ī cōtradictionis cui⁹q; φ ē ſm accidēs, sicut ē sermo dicētis p̄cedēs, M
hic ē tu⁹, & hic ē pater, ergo ē tu⁹ pater, & nō ē tu⁹, qn̄ cōtradictio hui⁹ ē, φ dixit, φ acciderit tibi, φ ille, q̄ ē tu⁹, sit pr̄, & nō ē ex pte, q̄ ē tu⁹, cōtradictio aūt op3 φ sit vīs & continēs totā falsitatē inuētam in p̄missa falsa, & hoc, quia iā inueniūt in vna eadē p̄missa diuersi modi falsitatis, & oportet vt cōtradictio sit contradictio, q̄ diuidat oēs modos, q̄ sunt cōclusionis falsæ. Preterea q̄ cōtradicit sylło ducēti ad impossibile litigioso, qn̄ sciuerit cōclonē, q̄ putauit arguēs

quod

A q̃ fit impoſſibilis, eſſe poſſibilem, de
ſtruxit, q̃ illa ſit ars ſyllogiſmi elen-
chi, qñ elenchus, quem intenderat,
nõ perficit, & hoc, quia quilibet, qui
cõpoſuerit ſyllogiſmũ ad declaran-
dũ per ipſum aliquã rem ducendo
ad impoſſibile, & cõcluſerit conclu
ſionem poſſibilẽ nõ impoſſibilẽ, nõ
declararet aliquam rem, licet cõpo-
ſuiſſet mille ſyllos hui⁹ diſpoſitiõis,
ſed qñ nõ declararet hõ ex ſyllo fal-
ſo, niſi hanc menſurã, nõ declararet
rẽ à falſo, q̃ eſt in ea, neq; accidens
eius, neq; cõſtruendo, neq, deſtruen
do. Fortaſſe aũt ipſum ponere cõclu
B ſionẽ poſſibilẽ facit putare, q̃ ipſe re
ceperit illas p̃miſſas veras, qñ iam
extimat, q̃ illud, ex cuius poſitione
nõ ſequit falſum, ipſum ẽ verũ, ſed
nõ eſt via ad deſtruẽdũ p̃miſſas falſas per ſyllogiſmos ducentes ad im-
poſſibile, qui oppugnãt, hoc eſt, qui
cõcludunt cõtradictoriũ eius, q̃ po-
ſitũ eſt, niſi recipiendo, q̃ concluſio
ſit falſa. Exẽpli gratia, quia qui con-
tradixit ſermoni Zenonis in deſtru
ctione motus, q̃ dicit, q̃ ſi motus eẽt
ens, oportet, q̃ mobile tranſirer ante
cõplementũ ꝓceſſus eius mediũ, &
ante illud mediũ, mediũ illius etiã, et
C ex quo media, q̃ ſunt in vno ꝓceſſu
ſunt infinita, ſeq̃ret, q̃ mobilia tran
firent itinera infinita tẽpore infini-
to, hoc aũt eſt repugnans impoſſibi-
le: ſicq; ergo mot⁹ nõ eſt ens. Si aũt
diceret cõtradicẽs, q̃ iſtud cõſequẽs
nõ ſit impoſſibile omnibus modis,
ei⁹ aũt impoſſibilitas eſt, ſi poſuiſſe
mus, q̃ tranſiret ea tẽporibus finitis,
nõ ẽ aũt impoſsibile ſi poneremus,
q̃ trãſiret ea tẽporib⁹ infinitis, qm̃ di
ſpoſitio tẽporis, & progreſſus ẽ vna
fm id, q̃ ſequitur ex hoc. Iſte itaque
contradixit huic ſyllogiſmo ſecũdũ
hunc modum, licet iam deſtruxerit B
ſyllogiſmũ, qui conatus eſt deſtrue-
re motũ, tamẽ nõ accidit per declara-
tionẽ falſi, q̃ eſt in eius p̃miſſis. Il-
le vero cõtradixit huic elencho ſo-
phiſtico ex eo, q̃ dixit, q̃ mobile nõ
tranſit ante cõplemẽtũ ſpatij ſpatia
multa, ſed trãſit vnicũ ſpatiũ vnico
tẽpore: oportuiſſet aũt, q̃ tranſiret
multa ſpatia, ſi vnus motus eẽt cõ-
poſitus ex pluribus motib⁹ in actu,
& ſic vnũ ſpatiũ ex ſpatijs, iã itaque
cõtradixiſſet falſo p̃miſſarũ: & ideo
diceremus, q̃ illa cõtradictio ſit fm
orationem, hæc aũt fm ipſammet
rem: Præterea, quia hæc cõtradictio E
iã debilitat etiam fm artem Topicq,
quoniam non eſt famoſum, q̃ dica-
tur, quòd vna eadem res ſit aliquo
modo vera, & aliquo modo falſa,
aut nota fm q̃d, & ignota fm quid.
Sed cõtradictio famoſa in talibus re
b⁹ eſt, quòd dicatur, q̃ notum ſit id,
quod nõ eſt ignoratum, qm̃ ſi So-
crates eſſet qui ingreſſus fuit domũ,
aũt ille de quo fuit interrogatum,
oportuit, q̃ Socrates ſit ingreſſus do
mũ neceſſario, quatenus Socrates p
ſeueraverit eſſe, & ſic quatenus pſe-
uerauerit ille, de quo eſt interroga-
tũ, & ſit vnus Socrates, qui eſt, & in- F
greſſus eſt domũ, aut de quo eſt in-
terrogatio: ſicq; ergo, q̃ notũ eſt de
Socrate apud vulg⁹ ẽ Socrate, qm̃ no
t⁹ eſt p ſe, & ignotus eſt p accidẽs: qa
qui nouerit, q̃ hic ſit alb⁹, & ignora-
uerit, q̃ ipſe ſit muſicus, iã cognouiſ
ſet aliq̃; rẽ, & ignoraſſet rẽ aliã. De
cõtradictione aũt elẽchi, quo ſeq̃t,
q̃ numer⁹ ſit mult⁹, & pauc⁹ ſimul,
qñ receperit falſum, q̃ eſt in eo: dici
mus, q̃ iã poſſibile eſt, q̃ ſit mult⁹ in
cõparatione, ad q̃ eſt vltra ipſum. in
fra ipſum, & pauc⁹ ĩ cõpatatione, ad

G qđ̄ eſt vltra ipſum. Iã itaq; contigit ei talis breuitas, qualẽ diximus, ſed ei⁹ cõtradictio perfecta eſt, ꝙ dicat eĩ, ꝙ nõ omnis numerus ſit multus, quoniam binarius eſt numerus, & non eſt multus.

Quidam hominũ aũt eſt, qui viſus eſt etiam ſibi, ꝙ contradicamus elencho famoſo, in quo dicat, ꝙ hic ſit pater, & eſt tuus, ſicque eſt pater tuus, & nõ eſt pater tuus, eſt quidem ſeruus tuus, pp æquiuocationẽ, quæ eſt dictionis tuus, qm̃ ſignificat poſſeſſionẽ, & ſignificat nõ poſſeſſionẽ: & ſicut eſt ſermo dicẽtis, ille eſt ſer-
H uus, & eſt tuus, ſicq; eſt ſeruus tuus. Et nõ ſicut putãt qdã, qa nemo putaret de dictione tuus, qm̃ cõiũxerit eã ad filiũ, aut ad patrẽ, ꝙ illa ꝓdicet de poſſeſſione, & ideo nõ eſt hic iſta fallacia, niſi qa accidit hnic, qui eſt tuus, ꝙ ſit ita: ſicq; etiã eſt diſpoſitio ſerui, qa nemo cõiungeret ei dictionẽ tuus, & putaret res q̄ nõ ſit poſſeſſio: ſicq; nõ eſt deceptio hui⁹, niſi qa eſt ei per accidens, & eſt ꝙ accideret ei, q̄ eſt filius tuus, ꝙ ſit ſeruus. Et ex hoc eſt, ꝙ omnis ſcientia eſt bona, & q̄dã ſcientiæ malorũ ſunt malæ, q̄dã ergo ſcientię ſunt itaq; qnid
I bonũ, & non bonũ, qm̃ iã putat, ꝙ fallacia huius proueuerit ppæquiuocationẽ, quæ eſt genitiui, qm̃ qua tenus attribuim⁹ genitiuũ malis, & ad æquiuocationẽ, q̄ eſt, ac ſi dixerimus, ꝙ hõ ſit aĩalis, nemo intelligeret ex hoc attributo, niſi vnã rẽ ſolũ, ſed fallacia accñs huic eſt ꝓpter eas, qa putauerat, ꝙ id, ꝙ accideret malo, ſit malũ ſimplr, & non eſt ita. Id aũt eſt malũ ex parte q̄ accidit ei, ꝙ ſit notitia mali, non quòd illud ſit malum, immo eſt notitia.

De vera reſponſione

Quando aũt ſuppoſita fuerit res vera ſimplr, ex parte qua eſt in vno ꝓdicamẽto ipſorũ prædicamẽtorũ, aut ſubſtãtiæ, aut quãtitatis, aut qualitatis, aut relationis, nõ accidit ei, ꝙ putet de eo, ꝙ iã ſecutũ ſit ab eo ſuũ cõtradictoriũ, ſicut putat, ꝙ ſequat hoc ex aliquibus rebus. Res aũtẽ, ex quarũ poſitione putat, ꝙ accidat cõtradictoriũ illius rei, q̄ poſita fuerat, ſunt q̄ inueniunt cõpoſitæ ex diuerſis ꝓdicamẽtis, & vniuerſaliter ex generibus diuerſis: verumtamẽ, qñ acciperet res, ex parte qua eſt cõpoſita cũ aliquo genere, & ſequitur ab illa eius contradictoriũ, ex parte qua eſt ſimplex, iã nõ ſeq̄t eius cõtradictoriũ ſm veritatẽ, ſed putat, ꝙ ſit cõtradictoriũ: & ideo fit hæc cõtradicto, qñ apparet hæc res, q̄ cõponit ſecũ, adeo, ꝙ putaret, ꝙ ex eius poſitione ſequat eius ablatio, & ex ei⁹ affirmatione ſequit eius negatio. Et omnes, fallaciæ, q̄ cõſtruunt ſm hunc locũ qñ cõſiderant, apparet, ꝙ hæc ſit earũ cauſa, ſicut qñ dicit vidiſtin amice? nõne eſt impoſſibile, ꝙ ſit ens ex nõ ente: qñ itaq; dixerit, ꝙ ſic dicere tur ei, nonne hic equus eſt ens ex nõ ente equo: ſicq; ergo eſt ens ex non ente, & ex ẽte ſimul: & hoc, quia ens in primo ſermone accipit ſimplex, M & in ſecũdo cõplexũ, & cõcluſit contradictoriũ ſimplex. Et nõ ẽ impoſſibile enti ſimplici, ꝙ ſit nõ ens cõpoſitũ: hoc eſt, ꝙ ens ſimplr ſit nõ ens equ⁹. Et ſic ẽt fallacia, qua dicit, non quid ꝙ hõ iuret verũ, eſt bonũ, & ꝙ iuret falſum, eſt turpe. Sicq; ergo ꝙ iuret ẽ bonũ & turpe ſimul: & hoc, quia iuramẽtũ nõ accipit in duob⁹ ſermonib⁹ ſimplex, ſed accipit complexũ cũ attributione rerũ cõtrariarũ, & putat, ꝙ ſit cõtrariũ, & ſi acciperet, ꝙ iuret ſimplex latẽs in duo-

K ad poſitã fallaciam.

L

bus.

A bus locis, eſſet falſum, ꝙ putet de eo, ꝙ accidat ex eius poſitione eius ablatio. Et huius generis eſt, qñ dicit, vidiſtin ſanitatē? nōne ē bona, malū aūt eſt mala? ſicq; ē bona, & mala ſimul. Et ſicut, qñ dicit, nōne diuitię eius, qui vtit opib' ſunt bonæ? malorū aūt ſunt malæ? ſicq; diuitiæ ſunt bonæ & malæ ſimul. Et alij elenchi, quib' vtit Ariſt. in hoc cap. oēs ingrediunt hoc genus. Et huius cauſa eſt hæc eadē cā, & mod' eorū cōtradictionis eſt iſte idē modus: hoc eſt, ꝙ conſideremus diſpōnē ꝓmiſſarū in ſe, & diſpōnē earū cū concluſione, &
B cognoſcamus diſpōnē, qua differūt, poſtq; īpoſſe eſt, ꝙ ſequat ex aliqua re ei' cōtradictoriū, & nō putaretur hoc de ea, qñ acciperet ſimplex, ſed qñ acciperet cōplexa, ſicut diximus.

De ſolutione ſex vltimorum locorum extra dictionem. Cap. 5.

EAs vero q̄ ſunt ꝓꝓ id, ꝙ p̄cipue, illud aūt, vel qua, vel vbi, vel aliquo modo, vel ad aliquid dicit, & nō ſimpliciter ſoluēdū eſt, cōſiderādo cōcluſionē ad cōtradictionē, ſi contingit horū aliquid paſſas eſſe.
C Nā cōtraria, & oppoſita, & affirmationē, & negationē: ſimplr q dē impoſſibile ineſſe eidē, qua aūt vtrūq;, vel ad aliquid, vel aliquo modo, vel hoc q̄dē qua, illd aūt ſimplr nihil prohibet, quare ſi hoc q̄dē ſimplr, illud aūt qua, nōdum eſt redargutio. Hoc aūt in cōcluſione cōſiderādū, ad cōtradictionē. Sunt autem huiuſmodi orationes omnes id habentes: putasne cōtingit ꝙ nō eſt eſſe? attamē nō eſt aliq̄d id, ꝙ non eſt. Similiter aūt, et ꝙ eſt nō erit: D
nā, nō erit aliquid cū ſunt. Nunquid contingit eundē ſimul bene iurare, & peierare? Nunquid poſſibile eſt ſimul eidē, ſuadere et diſſuadere? An neq; eſſe quid, & eſſe idē? ꝙ aūt nō eſt, nō ſi eſt quid, etiā eſt ſimplr. Neq; ſi bene iurat id quidem, & qua, neceſſe eſt & bene iurare: nā qui iurat ſe peieraturū, bene iurat peierās hoc ſolū, at non bene iurat. Neq; qui diſſuadet, ſuadet, ſed ſm q̄d ſuadet. Similis autē ratio eſt, & de eo, ꝙ eſt mentiri eundem ſi- E
mul, & verū dicere, ſed propter id, quo non eſt facile inſpicere, vtrū quis aſſignet ſimplr veracem eſſe, vel mēdacē, difficile apparet. Prohibet autē eundē nihil ſimplr quidem eſſe mendacem, qua aūt veracem, vel alicuius eē veracem autem non, ſiſr autē, & in ad aliquid, & vbi, & qñ: omnes enim huiuſmodi orationes ꝓꝓ id accidunt. Putasne ſanitas, vel diuitiæ bonum? attamē inſipienti, & non recte vtenti nō
F bonum: ergo bonum, & non bonum. Eſt ne ſanum eſſe, vel poteſtatem habere in ciuitate bonū? verum tamē eſt qñq; non bonū: idem igitur eidem bonum, et nō bonū. An nihil prohibet ꝙ ſimpliciter eſt bonum, huic nō eſſe bonum? aut huic quidem bonū, at non nunc, vel non hoc in loco bonum. Putasne, quod nō vult ſapiēs, malum? amittere autem non vult bonum, malum igitur bonum. Non enim idem eſt di-

Captiones inexplicabiliū quæ & vane pronūciata.

cere malum est bonū, & amittere bonū. Similiter autē, & quæ de fure est oratio, nō enim si malū est fur, etiā capere est malū, ergo vult malū; sed potius bonū: nā capere bonū est. Et ægritudo malū est, sed nō amittere ægritudinē malū. Putasne iustū iniustō, & ꝙ iuste eo ꝙ iniuste magis eligēdū est? sed mori iniuste magis est eligendum. Putasne iustū est sua habere quenq; quę aūt aliquis adiudicabit fm opinionem suā & si sit falsa, sua sunt ex lege, idem igitur iustū & iniustum. Et vtrum oportet iudicare eū, qui iusta dicit, an qui iniusta? at vero eum, qui iniuriā passus est, iustū est abunde dicere, q̄ passus est, āa aūt erāt iniusta. Nō enim etsi pati aliquid iniuste eligēdū, id ꝙ est iniuste eligibilius, q̄ ꝙ iuste, sed simplr quidem ꝙ iuste: hoc aūt nihil prohibet si in iuste, an iuste? & habere sua quē ꝙ iustum, aliena aūt non iustū. Iudicium vero hoc iustum esse nihil prohibet, vt ꝙ sit fm opinionem iudicantis: non enim si iustum est hoc modo vel huic, & simplr iustum est. Similiter autē, & quæ iniusta sunt, nihil prohibet dicere eā iustū esse: nō enim si dicere iustū est, necesse est iusta esse, sicut nec si est vtile dicere vtilia: similiter aūt & in iniustis, quare non si quæ dicuntur iniusta, qui dicit iniusta conuincitur: dicit enim quæ dicere est iusta, simpliciter autem & q̄ pati iniusta, Iis autem, quæ pp definitionem fiunt rēdargutiones, quemadmodū dictum est prius, obsistendum considerantibus conclusionem ad contradictionem, vt si idem, & fm idem, & ad idem, & similiter, & in eodem tempore. Si vero in principio interroget, non confitendū, (quoniam impossibile est idem esse & duplum, & nō duplum,) sed dicendum, nō sic vt forte sit redarguere cōfitentem. Sunt autē omnes hæ orationes propter hoc. Putas qui nouit, ꝙ ꝙ quod quamq; cognouit rem: & qui ignorat similiter? cognoscens autem quis Coriscū ꝙ Coriscus, ignorabit ꝙ musicus, quare idē cognoscit, & ignorat. Putasne quadricubitū tricubito maius? fieri enim pōt ex tricubito quadricubitū fm lōgitudinem: maius aūt minore maius, idem igitur eodem fm idē maius, & minus. Illa vero, quę fiunt propter id, quod petunt, atque sumunt ꝙ in principio, si interrogāti q̄dem manifestum sit, nō dandū, neque si probabile sit dicentem esse veracem: si autem lateant, ignorantiam ob vitiositatem talium orationū ad interrogantē retorquendū, tāquam nō redarguētē: nā, redargutio sine eo est, ꝙ in principio: deinde datum est, non vt eo vteretur, sed vt ad illud colligeret cōtrarium, vt in nō semotis redargutionibus. Et eas, quę propter consequēs sunt coniectātes, in ipsa oratione mō strādū: est aūt duplex sequentiū con-

Inscitia redargutionis.

A cõsequentia, aut enim vt particulare sequitur vniuersale, vt hominem animal, (postulant enim si hoc cum illo, & illud esse cum hoc,) aut ſm oppositiones: nã si huic est illud cõsequẽs, & oppositio oppositum: pp q, & Melissi oratio: nã, si genitũ ẽ, habet principium: ingenitũ postulat nõ habere principium, quare si ingenitũ est cœlum, & infinitum, id autem non est, è conuerso enim cõsequentia. Quæcunq; autem pp id, quod additur aliquid col-
B ligunt, considerandũ si (eo sublato) accidit nihil minus impossibile: deinde id manifestãdũ, et dicendũ q dedit non tanquã videretur, sed vt ad orationẽ, quo vero vsus est, nihil ad orationẽ. Ad eas autem, quæ plures interrogationes vnã faciunt, statim in principio determinandũ est. Nã interrogatio vna est, ad quã vna rñsio est, quare neque plura de vno, neq; vnũ de pluribus, sed vnũ de vno affirmandũ vel negãdũ. Sicut aũt in æquiuocis qñ
C q; quidem ambobus, qñq; neutri ineſt, quare cum nõ simplex est interrogatio, simplr rñdentibus nihil accidit pati, similiter et in his, qñ igitur plura vni, vel vnũ pluribus ineſt, vel nõ ineſt, simplr danti, & hoc peccato peccanti nihil contrarium accidit. Qñq; autem huic quidem ineſt, illi autem non. aut plura de pluribus, & est, vt insint ambobus, est autem, vt nõ insint rursum, quare id cauendum. Vt in his orationibus, si hõc quidẽ est bo- D
nũ, illud aũt malum, q; verũ est dicere, qm̃ hęc bonũ, & malum: & rursum, neque bonum, neq; malũ, nõ enim ineſt vtrũq; vtri q, quare idem bonũ & malũ, & neq; bonũ, neq; malũ. Et si vnũquodq; ipsum sibi idem est, & alĩs diuersum, qm̃ nõ alĩs eadẽ sed sibi, & diuersa eisdẽ, ipsa sibi met diuersa & eadẽ. Amplius, si bonũ quidẽ malũ sit, malũ autẽ bonũ, duo vtiq; fient. Et duorũ H
& inæqualium vtrũq; ipsum sibi esse æquale, quare æqualia, et E
inæqualia ipsa sibi. Incidunt autem hæ orationes, & in alias solutiones, nã ambo, & omnia, plura significant, nõ igitur idem p̃ter nomen accidit affirmare, & negare: id aũt non erat redarguere, sed manifestum, qm̃ si non vna interrogatio plures fiãt, sed vnum de vno affirmet, aut neget, id non erit impossibile.

Sermo de Cautela ad secundum quid, & simpliciter, seu ad secundum accidens, & necessariũ. Cap. 5. F

COnuenit autem rñdenti, q; aduertat sermonem redarguentis, qui accidit propter omissionem conditionis ipsius cõtradictorij. Et primo quidẽ, an iste sermo inferat contradictorium positionis, necne? & si nõ inferat aduertẽdũ, an medi⁹ terminus accipiatur in duabus præmissis secundum vnam dispositionẽ, aut ſm duas dispositiones diuersas, & an extremitas maior & minor sint eædem in conclusione secundum vnã dispositionẽ, aut differant

G ſm aliquã diſpoſitionem: quia, qñ obſeruarent iſtæ res, non fieret elenchus ex hoc capitulo, & qñ interrogaremus de aliqua re bis, an ſit ita, aut non ſit ita, non reciperetur illud ſimpl'r, ſed diceret, eſt ita ex tali parte, & non eſt ita ex tali parte. ſicut ſi interrogaret, an binarius ſit duplus, aut non duplus, & diceret ꝙ ſit duplus talis, aut nõ duplus talis. Et fallaciæ, q̃ ſunt huius capituli, ſunt, ſicut ſermones dicentis, nonne qui addiſcit rẽ nõ ignorat eã? & qui ignorat

H rẽ neſcit eã? & ſi rñderet ſic, tũc diceretur, tu ſcis Socratem, ꝙ ſit Socrates, & neſcis, ꝙ ſit muſicus, tu itaq; cognoſcis ipſum, & ignotas eũ ſimul.

De cautela ad duas interrogationes ſimul poſitas.

Et plurimũ cõuenit cauere in interrogationibus, qñ cõiungerentur duæ interrogationes in vnã interrogationẽ, ꝙ non rñdeatur ad eas ſm duas diſpoſitiones oppoſitas, qñ eẽt in illis rebus, de quibus interrogaremus, ac ſi eſſet vna res: ſicut ſi interrogaret de duobus hominibus, quorũ vn⁹ eſſet iuſtus, & alter iniuſtus, & diceret q̃ſpiã, ꝙ ſunt iuſtus & iniquus, q̃m hoc etiã verificat de aggre

I gato eorũ: qm̃, qñ reſpõſio eſſet ita, tũc eẽt ſophiſtarũ locus pluriũ fallaciarũ: & hoc, qa ipſi diceret, ſi vtriq; eſſet iuſtus & iniquus, ipſemet iuſt⁹ eſſet iniquus, & iniqu⁹ iuſtus, aut iniquus nõ iniquus, & iuſt⁹ nõ iuſtus.

De cautela ad vnã interrogationẽ de vno aggregato, aut de pluribus.

Et non euaderemus ab hac fallacia, ſi ferrem⁹ dictionẽ aggregati ſi eſſet vniuerſitas, & dictionẽ duorũ, ſi duo, & ideo nõ cõuenit, ꝙ ſit rñſio in talib⁹ rebus p oppoſita, licet eſſet vera, qa aperiret litigãtibus ianuam magnã, licet manifeſtũ ſit, ꝙ nõ accidat talis rñſio ſm veritatem, quia ꝙ verificatur de aggregato, non verificatur de vnoquoque eorum.

Locus ꝑ negationẽ.

IN illis autẽ, q̃ deducunt ad idem frequenter dicere, manifeſtũ ꝙ non dandũ eorũ q̃ ad aliquid dicunt, ſignificare aliquid ſeparatas ꝑ ſe ꝑdicationes, vt duplum, ſine eo ꝙ eſt dimidñ quid ineſſe apparet: nã & decem in deficientibus vno ad decẽ, & facere in nõ facere, & omnino in negatione affirmatio, nõ tamẽ ſi quis dicat hoc nõ eſſe albũ, dicit ide album eſſe: duplum autem L neq; ſignificat aliquid fortaſſe, quemadmodũ, neq; ꝙ in dimidio, ꝙ ſi forte ſignificat, attamẽ non idẽ, & coniunctũ, neq; ſciẽtia in ſpecie, vt ſi eſt medicina ſciẽtia, ipſum ꝙ commune, illud autem erat ſcientia ſcibilis. In ñs aũt, quę per ſe oſtendunt prædicatis, id dicẽdũ, ꝙ nõ idem eſt ſe orſum, & in oratione ꝙ oſtenditur: nã cauum communiter quidẽ idẽ ſignificat in ſimo, & curuo, additũ aũt, nihil prohibet hoc quidẽ naſo, illud aũt cruri ſi M gnificare, & nihil differt dicere, naſus ſimus, & naſus cauus. Amplius, non danda eſt dictio ſecũdum rectum, falſum enim eſt, nam nõ eſt ſimum naſus cauus, ſed naſi hoc vt paſſio, quare nihil eſt abſonum, ſi naſus ſimus. eſt naſus habẽs cauitatẽ naſi. De ſolœciſmis aũt pp qd apparẽt ac cidere, dixim⁹ prius, quo modo autem ſoluendũ, in ipſis orationibus erit manifeſtum. Omnes enĩ huiuſmodi volũt cõſtruere.

Locus ꝑ ſolœciſmo.

Putas

A Putas quod dicis quippiã vere esse, ẽt est illud vere? dicis autem quippiã lapidẽ esse, est igit̃ quippiam lapidẽ. An dicere lapidem non est dicere quod, sed quẽ, nõ hoc, sed hunc? si igitur dicat aliquis, putas quem vere dicis est istũ? nõ vr̃ Romane loqui. quẽadmodũ neq; si dicat, putas quã dicis esse, est iste? lignum autem dicere iste, vel quæcũq; neq; masculinum, neq; fœmininũ significant, nihil refert: quare ẽt non fit solœcismus, si quod dicis esse, est
B istud: lignum autẽ dicis esse, est igitur lignum istud: lapis aũt & iste, masculini habent declinationem. Quod si quis dicat, putasne iste, illa est? deide rursum, qd aũt nõne iste est Coriscus? ita dicat. est igit̃ illa, non collegit solœcismũ, si Coriscus etiã non significet idem quod illa: non dat aũt qui respondet, sed oportet hoc præinterrogare, si autẽ neq; est, neq; dat, non colligit, neq; in eo quod est esse aliquid, neq; ad eũ
C qui interrogatus est. Similiter igit̃ oportet, & illic lapidẽ significare iste, si aũt neq; est, neq; datur, non dicenda conclusio: appareat aũt eo q̃ dissimilis casus nominis, similis appareat. Putasne verum est dicere, qm̃ ista est id, quod esse ais eã: esse aũt ais aspidem, est igitur ista aspidem. An nõ necesse est, si non ista, aspidẽ significat, sed aspis, aspidẽ autẽ istam, neq; si quẽ dicis esse istũ est iste: dicis aũt istum, esse Cleonem: est igitur iste Cleonem, nõ enim est iste Cleonẽ, dictum est D enim, qm̃ quẽ dico istum esse, est iste non istũ, neq; enim Romane dicet, quo pacto interrogatio dicta. Putas, istud scis? istud aũt est lapis, scis igit̃ lapis. An non idẽ significat istud in eo, quod est putas istud scis, & in hoc, istud aũt lapis: sed in primo quidem hũc, in posteriore aũt hic. Putasne cuius scientiã habes, scis illud? scientiam aũt habes lapidis, scis igit̃ lapidis. An huius quidem lapidis, dicis, hunc aũt lapidem? datum est aũt cuius scientiã ha- E bes illud scis, nõ illius, sed illud, quare non lapidis, sed lapidem. Quòd igit̃ hmõi orationes non colligunt solœcismum, sed apparent, & propter quid apparent, & qũo est obsistendũ illis, est manifestum ex ĩs quę dicta sunt.

Sermo de Nugatione, & eius Solutione & Cautela ab ea. Cap. 6.

QVando aũt interrogans interrogaret de loco, qui conducit respõdentem in nugationẽ est, sicut diximus, fm duo loca, quo- F rum vnus est in notificatione rerũ, quæ sunt relationis, & secũdus est in definitione rerũ, in quaꝝ definitionibus accipiunt̃ sua substantia: cõuenit itaq; respondenti, qñ interrogat̃ de reb' relatiuis, & coegerit ipsum interrogãs in nugationẽ, q̃ declaret, q̃ impossibile sit, q̃ hoc notificet substãtiam vnius earum, nisi qñ acciperet̃ in ea substantia alterius, qñ notificaretur ex parte qua sunt relatiua, non ex parte qua sunt in alio p̃dicamento: exempli gratia, quia non sciretur duplum, inquantum est duplũ, nisi

per

G per ſcientiã medij. Iam aũt, ꝙ notifi
cet p ſuã ſubſtantiã nõ eſſe ex parte
qua eſt relationis, ſed ex parte qua ẽ
quãtitatis, ſicut ꝙ ſciret, ꝙ duplũ ſit
binarius, aut quaternarius, ſed q ſci-
ret, ꝙ duplũ ſit binarius vel quater-
narius, nõ ſciret relationẽ: & ſic qui
ſciret ſcientiã ex parte qua ẽ alicuius
artis artiũ, ac ſi diceres ſcĩam medici
næ, ipſe quidẽ ſciret ex parte qua eſt
capituli qualitatis, nõ capituli rela-
tionis: & ſi ſciret ipm in caplo rela-
tionis, nõ ſciret ipſum niſi p rem, ad
quã eſt, & ꝙ declaret vſr, ꝙ nõ acci-
dat ex nugatione, inquantũ notifica
H retur contradictoriũ nugationis: &
hoc, quia qui definiuit denarium,
ꝙ ſit numerus qui componit ex vni
tate, & vnitate, donec cõſumeret vni
tates q̃ ſunt in eo, iã nugaret, & non
cõduceret falſum mendaciũ: & ſic
definitiones affirmatiuæ nugant in
eẽ negatiuæ: & nõ ꝓueniret ex hoc
ĩpoſſe: & hoc, quia negatio dicti no-
ſtri facere, eſt nõ facere, & illud ẽ
negatio ſui ꝓdicamẽti. Et qui rñderit
de re an ſit alba, ꝙ non ſit alba, iã nu
gauit: ſed nemo viſus eſt ſibi ꝙ tule-
rit impoſſe, q̃n autem coegerit reſpõ
dentem interrogationis ex definitio
I nibus accidentiũ, quæ ſunt in ſua de
finitione in nugationẽ, ſicut ſi inter-
rogaretur quid eſt naſus aquilinus,
eſſet dria inter id, quod interrogaue
rit de eo, & inter id, quod reſponde-
ret, & reſpõderet ꝙ ſit naſus, in quo
non inuenitur cauitas, quæ eſt in re-
liquis naribus hominũ. Conuenit
ĩtaq;, ꝙ declaremus ei, ꝙ eius inter-
rogatio eſt, q̃ cogerer ipſum ĩ nuga
tionem: & hoc, quia ſi interrogaret
quid eſt aquilinitas naris, eſſet rñſio,
ꝙ ſit naris, & hoc eẽt ſua dria, ex quo
ſignificaret ipſum nomen, poſtquã
hæc fuit ſemita definitionũ cũm no K
minibus, hoc eſt, ꝙ intelligat definitio diſtincte, qđ dederat intelligere nomen cõfuſum. Et dr, ꝙ, ſi interrogaret quid ẽ naris aquilina, ſi reſpõderet, ꝙ ſit naris curua, nõ eſſet dria inter id, quod interrogaret de eo, & inter quod reſponſum eſſet, & eſſet ſm gradũ eius qui permutauerit nomen noĩe, & ideo indiguiſſet diſtinguere dictionẽ curuitatis, quæ inuenitur in reliquis naribus hominum, qm̃ eius eſt curuitas, quæ eſt cruriũ, cui eſt nomẽ impoſitũ in idiomate Arabico; qm̃ in hac interrogatione non relinqueret aliqua res ꝓpria ei, L niſi id, quod ſignificat curuitas, propterea, quia cũ hoc, ꝙ ſit res neceſſaria ſm iſtam interrogationẽ, nõ eſt hic nugatio, poſtq̃ eſſet ei dubiũ ſignificatũ iſtius curuitatis quid ſit, & poſtq̃ fuit varium ſm mẽbra, in quibus eſt: & non eſt ei impoſſibile. Impoſſibile aũt eſſet ſi intelligeret hic curuitas, quæ eſt in cruribus.

De ſolœcismo.

Sermones aũt latentes ſunt, quorum intellectũ eſt impoſſe, & illa eſt vna rerũ, in quas ferret ſophiſta: ex quo aũt locus qui attribuit ſuis idiomatibus nõ eſt cõis, nobis & illis fuit M ẽt, quod dixit in quibuſdam iſtorũ locorum propriũ ſuis idiomatibus, aut non cõe nobis & illis. Nobis aũt conuenit, ꝙ conſideremus hoc genꝰ in idiomate Arabum, & ſi inuenit, conſideremus, an habeat locum, ex quo procedant iſtæ res nec ne, & an ſit ſolertię in ſua cõtradictione. Abumazar aũt viſus eſt ſibi, ꝙ hoc genꝰ eloquij eſt, quod appellatur Arabice haya, & ꝙ iã accidat ex defectu orationis, ſicut nugatio accidit ex ſuperfluo orationis. Conuenit autem, ꝙ perſcrutet totũ hoc, & ſciamus quid

ſit

A fit haya fm veritatem, & quid ſit fm extimationē, & ex quibus locis proueniat talis diſpō in idiomate Arabum, aut in idiomatibus ſingularū nationum, ſi eſſet hic talis fallacia cō munis omnibus nationibus.

De oratione facili, difficili, & acuta. Cap. 7.

OPortet autē intelligere, qm̄ omniū orationū alię quidē ſunt faciles cōſpici, aliæ aūt difficiliores, pp id, qđ & in aliquo ſubdole decipiūt audientē, cùm frequenter eędē illis B exiſtant: nā eandem orationem oportet vocare, q̄ propter idem fit, eadem aūt oratio, alīs quidē propter dictionem, alīs aūt propter accidens, alīs vero propter aliud videbitur eſſe; quia vnum quodq; translatiuum nō ſiſſr eſt manifeſtum. Quemadmodū igitur in ñs, quæ ſunt propter ęquiuocationē, qui modus vr̄ eſſe ineptiſsimus, captioſarū ratiocinationū: hæc quidē & quibuslibet ſunt manifeſta, (nam & orationes pene ridiculoſę ſunt oēs propter dictionē: Vt vir ferebat curru ſ ſcalas, vbi venit ſeruꝰ, apud Cereanı: Et Boreas purus ne? nō certe. perdit enim paruperem, & ementē. Et vtra bouum ante pariet? neutra: ſed retro ambæ. Putasne eſt Euarchus? nō certe, ſed Apollonides: eodem aūt modo, & aliarū fere q̄ plurimæ,) illa autem & peritiſsimos videntur latere. ſignum autem horum, qm̄ contendunt ſępe de nominibus, vt vtrū idem ſignificent de omnibus ens & vnū, an aliud: alīs D enim videtur ſignificare ens & vnū: alī aūt Zenonis orationē, & Parmenidis ſoluūt, eo q̄ multipliciter dicāt vnū dici, & ens. Similiter aūt et propter accidēs, & aliorum ſingulum quodq;. aliæ quidē orationes erunt faciles videri, aliq; vero difficiliores. & ſumere in quo genere, & vtrū redargutio, an non redargutio, non facile ſimiliter in oībus eſt.

Eſt aūt acuta oratio, quæ dubitare facit maxime, mordet enim hæc maxime: dubitatio aūt eſt E duplex, hęc quidē in ſyllogizantibus, quā eligat quis interrogationū, illa aūt in cōtentioſe ſuſtinentibus, qūo dicat quis propoſitū. Quapropter in ñs, quæ ſyllogizant, acutiores orationes inquirere magis faciūt: eſt aūt ea, quę ſyllogizat quidē, oratio acutiſsima, ſi ex q̄ maxime apparētibus, q̄ maxime probabile interimit: nam, cùm vna oratio ſit tranſpoſita contradictione, oēs ſimiliter habebit ſyllos: ſemper F enim ex probabilibus ſimiliter pbabile interimet, aut cōſtruet: quapropter dubitare neceſſariū eſt. Maxime igr̄ talis acuta, quę ex æquo concluſionē facit interrogationibus: ſecunda aūt, quæ ex omnibus ſimilibus: hęc enim ſiſſr faciet dubitare, quæ interrogationum interimenda eſt, id autem difficile eſt? nam interimendum quidē, quid aūt interimendum, dubium. Contentioſarū autem acutiſsima, quæ primum

ſtatim

C

Boreas, purus dr̄, q̄ ſit ſcopa, & deuerticulū aeris, nubes purgans, cœlumq; ſerenans.

G ſtatim dubia eſt vtrum ſyllogizat, an nō, vel vtrum propter falſum, an diuiſionē ſolutio: ſecūda aūt aliarum, quæ manifeſta quidem ꝙ pp diuiſionem, vel interemptionē eſt: non tñ eſt explorata, per cuius interrogationīi interemptionē, vel diuiſionem, ſoluenda eſt, ſ. vtrum propter concluſionem, an propter aliquā interrogationū id eſt. Quando ꝙ igitur non ſyllogizans oratio facilis eſt, ſi ſint valde inopinabilia, vel falſa quæ ſumuntur: qñ ꝙ
H aūt non digna deſpici: nam, qñ deeſt aliqua talium interrogationum, de qua oratio, & propter quā eſt: & qui nō ſumit illam, & colligit: inepta eſt ratiocinatio, qñ aūt eorum, quæ extrinſecus non deſpicienda vllo modo: ſed oratio quidē iuſta, interrogans autem non probe interrogauit. Et eſt ſane ſoluendū qñ ꝙ quidē ad orationē, qñ ꝙ aūt ad interrogantē, & interrogationem, qñ ꝙ vero ad neutrū horum: ſiſr & in
I terrogādum & ſyllogizandum eſt, & ad poſitionē, & ad reſpondentem, & ad tempus: quando fuerit pluris temporis egens ſolutio, q̄ꝫ præſentis tēporis, (quo diſputatur,) ad ſolutionem.

Sermo de diuiſione ſophiſmatum per Solubile, & Inſolubile. Cap. 7.

SErmonum aūt ſophiſticorū quidam eſt, cuius notitia eſt difficilis, & qnidā eſt, cuius notitia eſt facilis, difficilis aūt eſt pp difficultatem ipſiusmet loci: & hoc, quia quidam eorum eſt vehementis fallaciæ, qñ in eo eſt reliquū vnius ſpeciei ex ſpe K ciebus rerū ſophiſtarū, ſicut, ꝙ ſit ſophiſticus propter id, quod eſt ſecundum accidens, & pp æquiuocationē nominis, & alias ſpecies locorum ſophiſticorum. Sermo autem ſophiſticus vehementis fallaciæ eſt ille, quo non conſtaret nobis cito, ꝙ falſum ſit in eo, ſed venerit propter formā ſyllogiſmi, aut ex ambobus ſimul, deinde poſt hæc cum difficultate id, de quo ſcimus, ꝙ falſum eſt in eo, eſt propter præmiſſas eius, & non ſcitur ex qua præmiſſa, neq; ſcitur in qua præmiſſa ſit accidens.

Sermo aūt difficilis ſolutionis ex L iſtis eſt, cuius præmiſſę ſunt famoſiores concluſione: qñ ſermo, qui talis fuerit, multotiēs deſtruit famoſa, & pluries eſt, de quibus latet ipſa diſpoſitio, quando fuerit interrogatio de duobus extremis cōtradictorij, quorum neutrum eſt famoſius altero, quoniam difficile erit nobis, quod duorum extremorum reciperetur.

Sermo aūt facilis ſolutionis eſt, qui fit ex rebus non famoſis, aut abſurdis, & eſt ſermo qui non recipere tur à reſpondente.

Quando autem interrogaret re- M
ſpondens de præmiſſis famoſis, non De quadi
conuenit ꝙ vilipendat interrogan- vſi cautela rñdēs.
tem, licet non ordinauerit ei illas, neq; cognoſcatur ſermo clare, & cogeretur quòd largiatur cōtradictionem aliquando ſecundum orationem, & aliquando ſecundum proferentem, cum notificet ei, quòd non inueniatur interrogatio, quoniam interrogatio aliquando fit ſecundū ipſummet interrogantem, & aliquando fit ſecundum reſpondentē, & aliquando fit ſecundum tempus proprium.

Epilogus

A *Epilogus octo precedentium, & duorum præsentium librorum. Cap. 8.*

EX quot igit̃, & ex quibus fiũt ñs, q̃ disputãt captiosæ rõcinationes, & quomodo oſtẽdemus, falſum & inopinabilia dicere faciem⁹, amplius autẽ ex quib⁹ accidit ſyllis, & qũo interrogandũ, & quis ordo interrogationũ, inſuper aũt ad quid ſunt vtiles hmõi oẽs orationes, & de reſpõſione ſimplr omni, & quomodo ſoluendũ eſt oñones, & ſyllos, dicta ſint de oĩb⁹ à nobis hæc: reliquũ aũt eſt de eo, qđ B à principio erat ꝓpoſitũ, ad memoriã reuocãtes, quippiã de ea re ſub breuitate dicere, & finem imponere dictis. Præmiſim⁹ igitur, inueniẽdi facultatẽ quandã ratiocinatiuã de ꝓpoſito ex ñs, q̃ ſunt q̃ꝫ probabiliſsima: id enim opus eſt dialectices ſm ſe & tentatiuæ. Quia aũt præinſtruit qs ab ea ꝓp ſophiſtices vicinitatẽ, vt non ſolũ experimentũ poſsit ſumere dialectico more, ſed etiã quaſi ſcientifico: ꝓp id nõ ſolum C dictũ negotꝫ officiũ poſuimus orationẽ poſſe ſumere, ſed ẽt vt orationẽ ſuſtinẽtes tutemur poſitionẽ ꝓquàm probabiliſsima ſiñ modo: cãm aũt dixim⁹ hui⁹, In lib. Topicoꝝ præſertim in octauo. qa & ꝓp id Socrates interrogabat, ſed nõ reſpõdebat: cõfitebaꝫ enim ſe nõ ſcire. Manifeſtũ autẽ eſt in priorib⁹ ex quot, & ad qđ id erit, & vnde idonei erimus horum: adhuc aũt qũo interroganda, vel ordinãda qõ oĩs, & de reſponſionib⁹, & ſolutionib⁹ quæ ſunt ad ſyllos: pateſactũ eſt aũt, D & de alĩs quæcũq; huiuſce diſciplinę ſunt orationes: ꝓter hęc autem, & de captioſis ratiocinationibus ꝓtractauimus quẽadmodum diximꝰ iã prius: q; igit̃ nacta ſunt finẽ ſufficiẽter ea, q̃ propoſuimus, manifeſtũ. Operę pretium aũt eſt nos nõ latere quidnã accidit circa hoc negociũ: nã eorũ, quę inueniunt omniũ, quę qdẽ ab alĩs ſumpta ſunt prius, elaborata paulatim incrementũ ſumũt ab illis, q̃ poſtmodũ accipiũt: q̃ aũt ab initio cõperiunt, E paruum in primis ſumere ſolent incrementũ, attamẽ vtilius multo, eo (quod poſtea ab alĩs fit) accremẽto: maximũ enim fortaſſe principiũ omnium, vt dr̃, quare & difficillimũ: quãto enim potestate validiſſimũ, tãto mole minimũ, difficillimũ eſt videri: eo aũt comperto, facile eſt adĩcere, coaptareq; reliquũ. Quod & circa rhetoricas oñones accidit, pene aũt, & circa alias artes oẽs: nã qui principia inuenere, oĩno ad F exiguũ quid ꝓduxerũt: qui aũt nũc celebriores habent, vẽdicantes à multis, velut ex ſucceſſione particulatim colligẽtes, ſic auxerunt. Tiſias quidẽ poſt priores, Thraſymachus vero poſt Tiſiã.

Theodorus autẽ poſt hunc, & multi multas coadunauere ꝓtes, quapropter nihil mirũ, ſi in amplum q̃dẽ creuerit ars. Huius ãt negotꝫ nõ hoc quidẽ erat explo ratũ, illud aũt nõ erat, uerũ nihil ipſius prorſus erat: nã eorũ, qui

circa

G circa litigioſas oꝝones erãt mercenarij, ſiſis quidẽ doctrina, Gorgiæ negotio: orationes enim hi qdẽ rhetoricas, illi aũt interrogatiuas docebãt ediſcere, in quas ſæpius incidere ſolebãt alternatim vtrorũq; adinuicẽ oꝝones: quapropter velox qdẽ, vtpote quæ ſine arte erat doctrina· diſcẽtib⁹ ab illis: nõ enim artẽ, ſed quæ ab arte ſunt dãtes, arbitrati ſunt loqui erudite, perinde, ac ſi qs diſciplinã dicat ſe tradere, vt non doleãt pedes: deinde ſutoriã qdẽ
H nõ doceat, neq; vnde poſsint cõparari talia, det aũt q̃; plurima genera omnimodorũ calceorũ, hic, pfecto profuit ad vſum, artẽ aũt nõ tradidit. Et de rhetoricis qdẽ erãt multa, & antiqua dicta: de ſyllſis aũt oĩno nihil habuim⁹ prius aliud quicquã quod dicerem⁹, q̃; mora pquirẽtes, multo tpe inſudauerimus. Si aũt vr̃ ex cõſiderationib⁹ noſtris (vt ex ñs q̃ ſunt ex principio) hæc habere diſciplina ſufficienter ſupra alia negocia, q̃ ex traditione inducta
I ſunt, reliquũ erit omniũ veſtrũ, vel eorũ q audierunt hoc opus, omiſſa qdẽ artis, venia dignari: inuẽta aũt, multa proſequi gra.

Sermo, in quo epilogat dicta, & explicat finem intentum in hoc libro. Cap. 8.

POſtq̃ autẽ iã attigim⁹ hac attingentia ad ſermonẽ iſtius artis, iã declaratũ eſt nobis, vnde ſint ſermones deceptorij addiſcentiũ, & quot⁹ ſit ſuus numerus, & qũo reducantur quidã eoꝝ in elenchũ ſm ſyll'm, & qũo cõueniat q̃ interroget, qui contradiceret cõpoſitioni ſermonũ, qui K
ſunt huius generis, & quot ſunt intẽtiones intẽtæ in hoc genere rerũ, & qũo ſit cõtradictio rñſio in eis, hoc aũt eſt totũ id qd fuit noſtrũ deſideriũ ſcire in hac arte, & cõſtare nobis oẽs eius partes. Quod aũt reliquũ eſt nobis eſt, q̃ dicam⁹ cãm quæ tulerit nos ad loquendũ de hoc ſm modũ reminiſcẽtię, & hoc qa optatũ eſt nobis, q̃ ſint nobis regulæ ex quib⁹ poſſum⁹ facere ſyll'os ex p̃miſſis famoſis ſm modũ interrogationis & tentationis: & ſunt ſyll'i, quibus vtit ars Topicæ, & regulæ, quib⁹ poſſum⁹ cauere ab his, qui cõſtruerẽt nobis ta- L
les ſyll'os, & fuerũt hic ſyll'i falſigraphi, qui putant eſſe huius ſpeciei, & nõ ſunt ipſius: vidimus q̃ ſcĩa rñſionis pficit nobis in arte Topicæ per ſcĩam iſtius ſpeciei ſyll'oꝝ, qui appellant falſigraphi, & p̃ notitiã ſuæ contradictionis, & ꝓſecuti ſumus eã rẽ in arte Topicæ p̃ ſpeculationẽ huius artis. Et pp hoc qd dixim⁹, rñſio artis ẽ difficilior interrogatione, & iõ Socrates gloriabat, q̃ bene interrogaret, & nõ q̃ bene rñderet, & iõ apparuit nobis, q̃ nõ ſufficiat ſcĩæ hui⁹ artis, q̃ addiſcam⁹ res fallẽtes, & qũo interrogem⁹ de eis ſolũ, ſed qũo re- M
ſponderem⁹ ad eas & qũo cõtradicere mus eis: ſed iã attigim⁹ finẽ deſideratũ, qñ locuti ſum⁹ de intẽtionib⁹ huius generis ſermonũ, hoc eſt ſermonũ falſigraphorũ, & locis ex quibus cõſtruit hoc genus ſermonis, & qũo interrogem⁹ de eis, donec ſit ei⁹ actio perfectior, & quomodo reſpõderemus & cõtradiceremus ex illis, & hæc eſt res nota per ſe.

Cõuenit aũt q̃ nõ ignorem⁹ qd acciderit nobis in hac arte: qm̃ ex artib⁹ q̃dã ſũt, quaꝝ prĩcipia dicta ſũt. De cõparatione hui⁹ artis ad alias partes logicæ.

Inquirit

A Inquiti aũt posterius ad cõplemen
tum illoꝝ principioꝝ: & ex eis sunt,
de quorũ principijs nõ est dicta ali-
qua res, & qñ inchoaſſet ſpeculatio
de iſtis, difficile eſſet, ꝙ ſpeculanti ea
ferret in hoc rem multã de partibus
huius artis, ſed ſi cõduxerit, certe tu-
liſſet de hoc rẽ minimã, licet fuerit
partũa ſm menſurã, quaſi eſſet vehe
mentior, q̃ hec magna res, qua poſte
rius ferret pfectionẽ artis, quã iam
pfeciſſet prius ex ſuis principijs: hoc
aũt fuit ita, qa ſermo de principio ẽ
difficilis, ſed ſermo de eo, qđ eſt poſt
principiũ, eſt facilis: & iõ ſermo de
B principio, licet fuerit paucus ſm mẽ
ſurã, fuit magn⁹ ſm poteſtatẽ, ſermo
aũt de eo, qđ eſt poſt principiũ, licet
ſit cauſa, eſt paruus ſm poteſtatẽ. Et
hoc idẽ accidit nobis Illa arte in cõ
paratione reliquarũ artiũ ſermoci-
naliũ ſm gen⁹, qa nõ inuenit in hac
arte aliqua res, q̃ ponat ad iſm ſm
gradũ principij. Iã aũt inuenim⁹ ali
quã rem, q̃ ponit ſm gradũ partis, ſi
cut accidit in arte Rhetoricæ, cuius
ſermonẽ abſoluerũt veteſtiores vi-
ri, adeo ꝙ inuẽtę ſunt oẽs eius ptes iã
perfectæ, ſed ſm materias, qñ locuti
ſunt de hoc, ꝑter ꝙ loquant de reb⁹,
C q̃ ponunt de ea ſm gradũ principio
rum: & illæ ſunt res cões quinq; arti
bus, ſicut eſt ſermo de ſyllo ſimplr,
& de cõſimilibus rerũ cõium: ſed in
hac arte nõ inuenim⁹ aliquã rem, q̃
currat curſu principij, & ſic ẽt curſu
partis. Inuenim⁹ aũt in ea plures res,
q̃ currerent curſu ſingulariũ, q̃ ſunt
in arte apud habẽtes hanc artẽ, & ſi-
cut illæ, apud quẽ nõ eſſet ſcĩa artis,
niſi cauſę cuiuſdã numeri de ſuis ſin
gularib⁹, q̃ facetet hæc ars. Sicq; nõ
eſt apud eũ ſcĩa artis. exẽpli gra ille,
apud quẽ non eſſet de arte caligaria,
niſi ſingulares calcei terminat..
nõ eſt apud illũ de ſpecieb⁹ calceoꝝ
aliqua res, ꝑter ꝙ glorietꝰ plusq̃ qui
ꝑceſſerit eũ, quia q fuerit in diſcipli-
na hui⁹ artis, abſq; ꝙ habeat de illa,
niſi ſermones determinati numeri,
hoc ẽ ſermones ſophiſticos, ẽ in gra-
du eius, qui intẽderat addiſcere cal-
ceos, qñ daret alicui hominũ calceos
ex ſuo, aut diceret eis, ꝙ primo cõue
niat facere calceos, abſq; ꝙ ſciat eos
ex qua re fiãt, neq; quo mõ: & nõ eſt
pfectionis artis, ꝙ dicat à pluribus
hoĩb⁹, ſed miraculũ eſſet, ꝙ pficeret
ars ab vno ſolũ, qñ aũt fuerit pfectio
attiũ plurib⁹ hoĩb⁹, res valde lauda D
bilis, mirabilius eſſet eẽ artẽ ſm ſe to
tam vnius, & extrahere ex principio
ad finẽ. Propterea iã oportet omnẽ,
cui cõſtaret iſte ſermo nr̃, ꝙ referat
nobis magnã laudẽ, & ingentes gr̃as
ꝓ id, qđ inuenim⁹ de iſta arte, & pfe
ctius iſm ex ſuis principijs, & ei⁹ par
tib⁹. Si aũt eſſet quibuſdã ſuis parti-
bus defect⁹, eſſet nobis indulgendũ,
& nos eſſem⁹ excuſandi, ꝓ res quas
dixim⁹. Hoc itaq; eſt vltimũ, quo cõ
pleuit iſtũ ſermonẽ hic vir, & hunc
ſuũ librũ. Iã aũt trãſtulimus de eo,
quantũ ꝓuenit in noſtrã intelligen
tiam, ſm quod intell'm eſt nobis hac E
horã, ſicq; redibim⁹ & ampliabim⁹
ſpeculationẽ de eo: ſi creator ꝓlon-
gauerit vitã noſtrã, & parabit nobis
cauſas otij, quia hic liber eſt valde la
tens, aut ꝓ trãſlationẽ, aut qa Ariſt.
intẽderit iſtud, & nõ ĩuenerit alicui
exponentiũ expõ neq; ſm dictionẽ,
neq; ſm rem, niſi qđ eſt in libro phi
loſophię Abucali Abencini aliquod
huius, liber aũt eſt nobis in vltimo
mẽdoſitatis, cũ hoc ꝙ hõ eſt ꝓfundę
oĩonis, ſicq; ille, cui conſtauerit hic
meus Liber, & appateret ꝙ defecerit
F
in

G mus esse, sed nō possessionē, & si quid ad mala dicitur, vt aliquorū: pp id malorū est, sed nō hoc malorum: propter id igitur qđ aliquo modo, etiam simplr apparet, quanq; contingit fortasse bonū esse aliquid malorum dupliciter, non tamen in oratione hac, sed magis, si quod mācipiū, sit bonū mali: fortasse aūt neq; sic, nō enim si bonū est, et huius, bonū huius simul: verum neq; hominē dicere animaliū esse, dicit multipliciter: nō.n. si aliquid
H significamus auferentes, id dicit multipliciter: nam & dimidiū dicentes versus da mihi, Ilida significamus: vt, iram pande dea.

De fallacia accidentis, falsaque responsione ad illam. Cap. 4.

COntradictiones vero, quæ fiunt reb⁹ sophisticis, sunt, quia contradictio cuiusq;, ꝙ est ſm accidens, est vna eadē cōtradictio in se, q̄ ē ex essentia ei⁹, ꝙ est ſm accidēs, hoc est, ꝙ sciat ꝙ hoc nō sit illis sem per, neq; omnibus, qſm ꝙ est ſm accidēs. Inuenit̄ rei aut in minori tem
I pore, aut in pauciori subiecto, aut in pauco vtriusq;. Cōtradictio aūt propria istius loci est, qñ dicitur, ꝙ hoc sit res, q̄ accidit, & nō sit necessario, hoc aūt est manifestū, qñ aduertemus ad elēchos, qui sunt ſm accidēs, sicut est eorū dictū, tu talis ignoras, ꝙ intēdo te interrogare, qñ aūt interrogauero te ipsum, tu noueris illud, ergo tu ignoraueris & noueris illud simul: & sicut est dictū nostrū, tu talis cognoscis Socratē, & nō cognoscis ꝙ ipse ingrediat domū, & hic ingrediens est Socrates, sicq; tu cognoscis ingredientē, & nō cognoscis ipsum simul: & sicut est dictum nostrū, hic est pater, & est tuus, ergo est pater tuus. Aliud exēplū est ex famosis, & est, ꝙ omnis numerus est multus, qa numer⁹ est multitudo q̄dā, & omnis numerus, q̄ est pauciot alio, ē pauc⁹, sicq; omnis numerus ē mult⁹ & paucus simūl. Oēs illi elenchi soluunt, qñ dicit, ꝙ hæc dispositio acciderit, & ꝙ non sit necessaria, & ꝙ acciderit huic Socrati, ꝙ interrogaueris de eo, & ignoras ipsum ex parte qua interrogasti de eo, sed nō ignoras ipsū ex pte qua ē Socrates, neq; eē interrogatū de eo est semp, neq; necessariū, & sic accidit Socrati si ingrediat domū, ꝙ ego cognoscā ipsum ꝙ sit Socrates, & ignorem de eo dispositionē, q̄ accidit ei: sicq; est ipsum ingredi domū, & sic ēt est rñsio latētis ꝙ sciamus & nesciamus ipsum. Quidā vir aūt (p quē puto innuere Platonē) ē q̄ cōtradixit his elēchis ex eo, ꝙ dixit, ꝙ nō sit impossibile ꝙ sciā vnā tē ex quadā parte, & ignorē ex aliq̄ pte. Sed hāc cōtradictionē impedit breuitas plurib⁹ modis, quorū vn⁹ est, qa impossibile est ꝙ fiat ī cōtradictionis cui⁹q; ꝙ ē ſm
K accidēs, sicut ē sermo dicētis ꝓcedēs, hic ē tu⁹, & hic ē pater, ergo ē tu⁹ pater, & nō ē tu⁹, qñ cōtradictio hui⁹ ē, ꝙ dixit, ꝙ acciderit tibi, ꝙ iste, q ē tu⁹, sit pr̄, & nō ē ex pte, q̄ ē tu⁹, cōtradictio aūt opz ꝙ sit vr̄is & continēs totā falsitatē inuētam in p̄missa falsa, & hoc, quia iā inuenit̄ in vna eadē p̄missa diuersi modi falsitatis, & oportet vt cōtradictio sit contradictio, q̄ diuidat oēs modos, q̄ sunt cō
L clusionis falsæ. Preterea q cōtradicit syllo ducēti ad impossibile litigioso, qñ sciuerit ꝓpōnē, q̄ putauit arguēs

M quod

A q̃ fit impoſſibilis, eſſe poſſibilem, de ſtruxit, q̃ illa ſit ars ſyllogiſmi elenchi, qñ elenchus, quem intenderat, nõ perficit, & hoc, quia quilibet, qui cõpoſuerit ſyllogiſmũ ad declarandũ per ipſum aliquã rem ducendo ad impoſſibile, & cõcluſerit concluſionem poſſibilẽ nõ impoſſibilẽ, nõ declararet aliquam rem, licet cõpoſuiſſet mille ſyllos huiꝰ diſpoſitiõis, ſed qñ nõ declararet hõ ex ſyllo falſo, niſi hanc menſurã, nõ declararet rẽ à falſo, q̃ eſt in ea, neq; accidens eius, neq; cõſtruendo, neq, deſtruendo. Fortaſſe aũt ipſum ponere cõcluſionẽ poſſibilẽ facit putare, q̃ ipſe recepit illas p̃miſſas veras, qñ iam extimat, q̃ illud, ex cuius poſitione nõ ſequit falſum, ipſum ẽ verũ, ſed nõ eſt via ad deſtruẽdũ p̃miſſas falſas per ſyllogiſmos ducentes ad impoſſibile, qui oppugnãt, hoc eſt, qui cõcludunt cõtradictoriũ eius, q̃ poſitũ eſt, niſi recipiendo, q̃ concluſio ſit falſa. Exẽpli gratia, quia qui contradixit ſermoni Zenonis in deſtructione motus, q̃ dicit, q̃ ſi motus eẽt ens, oportet, q̃ mobile tranſiret ante cõplementũ ꝓceſſus eius mediũ, & ante illud mediũ, mediũ illius etiã, et C ex quo media, q̃ ſunt in vno ꝓceſſu ſunt infinita, ſequeꝛet, q̃ mobilia tranſirent itinera infinita tẽpore infinito, hoc aũt eſt repugnans impoſſibile: ſicq; ergo motꝰ nõ eſt ens. Si aũt diceret cõtradicẽs, q̃ iſtud cõſequẽs nõ ſit impoſſibile omnibus modis, eiꝰ aũt impoſſibilitas eſt, ſi poſuiſſemus, q̃ tranſiret ea tẽporibus finitis, nõ ẽ aũt impoſsibile ſi poneremus, q̃ trãſiret ea tẽporibꝰ infinitis, qñ diſpoſitio tẽporis, & progreſſus ẽ vna ſm id, q̃ ſequitur ex hoc. Iſte itaque contradixit huic ſyllogiſmo ſecũdũ hunc modum, licet iam deſtruxerit B ſyllogiſmũ, qui conatus eſt deſtruere motũ, tamẽ nõ accidit per declaratiõẽ falſi, q̃ eſt in eius p̃miſſis. Illæ vero cõtradixit huic elencho ſophiſtico ex eo, q̃ dixit, q̃ mobile nõ tranſit ante cõplemẽtũ ſpatij ſpatia multa, ſed trãſit vnicũ ſpatiũ vnico tẽpore: oportuiſſet aũt, q̃ tranſiret multa ſpatia, ſi vnus motus eẽr cõpoſitus ex pluribus motibꝰ in actu, & ſic vnũ ſpatiũ ex ſpatijs, iã itaque cõtradixiſſet falſo p̃miſſarũ: & ideo diceremus, q̃ illa cõtradictio ſit ſm orationem, hæc aũt ſm ipſammet rem: Præterea, quia hæc cõtradictio E iã debilitat etiam ſm artem Topicq, quoniam non eſt famoſum, q̃ dicatur, quòd vna eadem res ſit aliquo modo vera, & aliquo modo falſa, aut nota ſm qd, & ignota ſm quid. Sed cõtradictio famoſa in talibus reꝰ eſt, quòd dicatur, q̃ notum ſit id, quod nõ eſt ignoratum, qñ ſi Socrates eſſet qui ingreſſus fuit domũ, aut ille de quo fuit interrogatum, oportuit, q̃ Socrates ſit ingreſſus domũ neceſſario, quatenus Socrates p ſeuerauerit eſſe, & ſic quatenus pſeuerauerit ille, de quo eſt interrogatũ, & ſit vnus Socrates, qui eſt, & in- F greſſus eſt domũ, aut de quo eſt interrogatio: ſicq; ergo, q̃ notũ eſt de Socrate apud vulgꝰ ẽ Socrate, qñ notꝰ eſt p ſe, & ignotus eſt p accidẽs: qa qui nouerit, q̃ hic ſit albꝰ, & ignorauerit, q̃ ipſe ſit muſicus, iã cognouiſſet aliq̃; rẽ, & ignoraſſet rẽ aliã. De cõtradictione aũt elẽchi, quo ſeq̃ẽ, q̃ numerꝰ ſit multꝰ, & paucꝰ ſimul, qñ receperit falſum, q̃ eſt in eo: dicimus, q̃ iã poſſibile eſt, q̃ ſit multꝰ in cõparatione, ad q̃ eſt vltra ipſum. infra ipſum, & paucꝰ ĩ cõparatione, ad

G qđ̃ eſt vltra ipſum. Iã itaq; contigit ei talis breuitas, qualẽ diximus, ſed ei⁹ cõtradictio perfecta eſt, ꝙ dicat ei, ꝙ nõ omnis numerus ſit multus, quoniam binarius eſt numerus, & non eſt multus.

Quidam hominũ aũt eſt, qui viſus eſt etiam ſibi, ꝙ contradicamus elencho famoſo, in quo dicat, ꝙ hic ſit pater, & eſt tuus, ſicque eſt pater tuus, & nõ eſt pater tuus, eſt quidem ſeruus tuus, pp æquiuocationẽ, quæ eſt dictionis tuus, qm̃ ſignificat poſſeſſionẽ, & ſignificat nõ poſſeſſionẽ: & ſicut eſt ſermo dicẽtis, ille eſt ſer-
H uus, & eſt tuus, ſicq; eſt ſeruus tuus. Et nõ ſicut putãt qdã, qa nemo putaret de dictione tuus, qñ cõiũxerit eã ad filiũ, aut ad patrẽ, ꝙ illa ꝓdicet de poſſeſſione, & ideo nõ eſt hic iſta fallacia, niſi qa accidit huic, qui eſt tuus, ꝙ ſit ita: ſicq; etiã eſt diſpoſitio ſerui, qa nemo cõiungeret ei dictionẽ tuus, & putaret res q̃ nõ ſit poſſeſſio: ſicq; nõ eſt deceptio hui⁹, niſi qa eſt ei per accidens, & eſt ꝙ accideret ei, q eſt filius tuus, ꝙ ſit ſeruus. Et ex hoc eſt, ꝙ omnis ſcientia eſt bona, & q̃dã ſcientiæ malorũ ſunt malæ, q̃dã ergo ſcientię ſunt itaq; quid
I bonũ, & non bonũ, qm̃ iã putat, ꝙ fallacia huius prouenerit ꝓpæquiuocationẽ, quæ eſt genitiui, qm̃ qua tenus attribuim⁹ genitiuũ malis, & ad æquiuocationẽ, q̃ eſt, ac ſi dixerimus, ꝙ hõ ſit aĩalis, nemo intelligeret ex hoc attributo, niſi vnã rẽ ſolũ, ſed fallacia accñs huic eſt ꝓpter eas, qa putauerat, ꝙ id, ꝙ acciderit malo, ſit malũ ſimplr, & non eſt ita. Id aũt eſt malũ ex parte q̃ accidit ei, ꝙ ſit notitia mali, non quòd illud ſit malum, immo eſt notitia.

De vera reſponſione

Quando aũt ſuppoſita fuerit res vera ſimplr, ex parte qua eſt in vno K ad poſitã fallaciam.
ꝓdicamẽto ipſorũ prædicamẽtorũ, aut ſubſtãtiæ, aut quãtitatis, aut qualitatis, aut relationis, nõ accidit ei, ꝙ putet de eo, ꝙ iã ſecutũ ſit ab eo ſuũ cõtradictoriũ, ſicut putat, ꝙ ſequat hoc ex aliquibus rebus. Res autẽ, ex quarũ poſitione putat, ꝙ accidat cõtradictoriũ illius rei, q̃ poſita fuerat, ſunt q̃ inueniunt cõpoſitæ ex diuerſis ꝓdicamẽtis, & vniuerſaliter ex generibus diuerſis: verumtamẽ, qñ acciperet res, ex parte qua eſt cõpoſita cũ aliquo genere, & ſequitur ab illa eius contradictoriũ, ex parte qua eſt
L ſimplex, iã nõ ſeq̃t eius cõtradictoriũ ſm veritatẽ, ſed putat, ꝙ ſit cõtradictoriũ: & ideo ſit hæc cõtradicto, qñ apparet hæc res, q̃ cõponit ſecũ, adeo, ꝙ putaret, ꝙ ex eius poſitione ſequat eius ablatio, & ex ei⁹ affirmatione ſequit eius negatio. Et omnes, fallaciæ, q̃ cõſtruunt ſm hunc locũ qñ cõſiderant, apparet, ꝙ hæc ſit earũ cauſa, ſicut qñ dicit vidiſti in amice? nõne eſt impoſſibile, ꝙ ſit ens ex nõ ente: qñ itaq; dixerit, ꝙ ſic dicere tur ei, nonne hic equus eſt ens ex nõ ente equo: ſicq; ergo eſt ens ex non ente, & ex ẽte ſimul: & hoc, quia ens in primo ſermone accipit ſimplex, M
& in ſecũdo cõplexũ, & cõcluſit contradictoriũ ſimplex. Et nõ ẽ impoſſibile enti ſimplici, ꝙ ſit nõ ens cõpoſitũ: hoc eſt, ꝙ ens ſimplr ſit nõ ens equ⁹. Et ſic ẽt fallacia, qua dicit, non quid ꝙ hõ iuret verũ, eſt bonũ, & ꝙ iuret falſum, eſt turpe. Sicq; ergo ꝙ iuret ẽ bonũ & turpe ſimul: & hoc, quia iuramẽtũ nõ accipit in duob⁹ ſermonib⁹ ſimplex, ſed accipit complexũ cũ attributione rerũ cõtrariarũ, & putat, ꝙ ſit cõtrariũ, & ſi acciperet, ꝙ iuret ſimplex latẽs in duo-

bus.

A bus locis, eſſet falſum, ꝙ putet de eo, ꝙ accidat ex eius poſitione eius ablatio. Et huius generis eſt, qñ dicit, vidiſtin ſanitatē? nōne ē bona, mali aūt eſt mala? ſicq; ē bona, & mala ſimul. Et ſicut, qñ dicit, nōne diuitię eius, qui vtit opib⁹ ſunt bonæ? malorū aūt ſunt malæ? ſicq; diuitiæ ſunt bonæ & malæ ſimul. Et alij elenchi, quib⁹ vtit Ariſt. in hoc cap. oēs ingrediunt hoc genus. Et huius cauſa eſt hæc eadē cā, & mod⁹ eorū cōtradictionis eſt iſte idē modus: hoc eſt, ꝙ conſidere mus diſpōnē ꝓmiſſarū in ſe, & diſpōnē earū cū concſione, &
B cognoſcamus diſpōnē, qua differūt, poſtq̄ ipoſſe eſt, ꝙ ſequat ex aliqua re ei⁹ cōtradictoriū, & nō putaretur hoc de ea, qñ acciperet ſimplex, ſed qñ accipet cōplexa, ſicut diximus.

De ſolutione ſex vltimorum locorum extra dictionem. Cap. 5.

EAs vero q̄ ſunt ꝓꝓ id, ꝙ ꝑcipue, illud aūt, vel qua, vel vbi, vel aliquo modo, vel ad aliquid dicit, & nō ſimpliciter ſoluēdū eſt, cōſiderādo cōcluſionē ad cōtradictionē, ſi contingit horū aliquid paſſas eſſe.
C Nā cōtraria, & oppoſita, & affirmationē, & negationē: ſimplr q dē impoſſibile ineſſe eidē, qua aūt vtrūq;, vel ad aliquid, vel aliquo modo, vel hoc q̄dē qua, illd aūt ſimplr nihil prohibet, quare ſi hoc q̄dē ſimplr, illud aūt qua, nōdum eſt redargutio. Hoc aūt in cōcluſione cōſiderādū, ad cōtradictionē. Sunt autem huiuſmodi orationes omnes id habentes: putasne cōtingit ꝙ nō eſt eſſe? attamē nō eſt aliq̄d id, ꝙ non eſt. Similiter aūt, et ꝙ eſt nō erit; D
nā, nō erit aliquid cū ſunt. Nunquid contingit eundē ſimul bene iurare, & peierare? Nunquid poſſibile eſt ſimul eidē, ſuadere et diſſuadere? An neq; eſſe quid, & eſſe idē? ꝙ aūt nō eſt, nō ſi eſt quid, etiā eſt ſimplr. Neq; ſi bene iurat id quidem, & qua, neceſſe eſt & bene iurare: nā qui iurat ſe peieraturū, bene iurat peierās hoc ſolū, at non bene iurat. Neq; qui diſſuadet, ſuadet, ſed ſm q̄d ſuadet. Similis autē ratio eſt, & de eo, ꝙ eſt mentiri eundem ſi- E
mul, & verū dicere, ſed propter id, quo non eſt facile inſpicere, vtrū quis aſſignet ſimplr veracem eſſe, vel mēdacē, difficile apparet. Prohibet autē eundē nihil ſimplr quidem eſſe mendacem, qua aūt veracem, vel alicuius eē veracem autem non, ſiſr autē, & in ad aliquid, & vbi, & qñ: omnes enim huiuſmodi orationes ꝓꝓ id accidunt. Putasne ſanitas, vel diuitiæ bonum? attamē inſipienti, & non recte vtenti nō
F bonum: ergo bonum, & non bonum. Eſt ne ſanum eſſe, vel poteſtatem habere in ciuitate bonū? verum tamē eſt qñq; non bonū: idem igitur eidem bonum, et nō bonū. An nihil prohibet ꝙ ſimpliciter eſt bonum, huic nō eſſe bonum? aut huic quidem bonū, at non nunc, vel non hoc in loco bonum. Putasne, quod nō vult ſapiēs, malum? amittere autem non vult bonum, malum igitur bonum. Non enim idem eſt di-

Captiones inexplicabiliū quæ & vane pronūciata.

cere malum est bonũ, & amittere bonũ. Similiter autẽ, & quæ de fure est oratio, nõ enim si malũ est fur, etiã capere est malũ, ergo vult malũ, sed potius bonũ: nã capere bonũ est. Et ægritudo malũ est, sed nõ amittere ægritudinẽ malũ. Putasne iustũ iniusto, & ꝙ iuste eo ꝙ iniuste magis eligẽdũ est? sed mori iniuste magis est eligendum. Putasne iustũ est sua habere quecunq; quę aũt aliquis adiudicabit fm opinionem suã & si sit falsa, sua sunt ex lege, idem igitur iustũ & iniustum. Et vtrum oportet iudicare eũ, qui iusta dicit, an qui iniusta? at vero eum, qui iniuriã passus est, iustũ est abunde dicere, q̃ passus est, ãa aũt erãt iniusta. Nõ enim etsi pati aliquid iniuste eligẽdũ, id ꝙ est iniuste eligibilius, q̃ ꝙ iuste, sed simplr quidem ꝙ iuste: hoc aũt nihil prohibet si in iuste, an iuste & habere sua quẽ ꝙ iustum, aliena aũt non iustũ. Iudicium vero hoc iustum esse nihil prohibet, vt ꝙ sit fm opinionem iudicantis: non enim si iustum est hoc modo vel huic, & simplr iustum est. Similiter autẽ, & quæ iniusta sunt, nihil prohibet dicere ea iustũ esse: nõ enim si dicere iustũ est, necesse est iusta esse, sicut nec si est vtile dicere vtilia: similiter aũt & in iniustis, quare non si quæ dicuntur iniusta, qui dicit iniusta conuincitur: dicit enim quæ dicere est iusta, simpliciter autem & q̃ pati iniusta, Iis autem, quæ pp̃ definitionem fiunt rẽdargutiones, quemadmodũ dictum est prius, obsistendum considerantibus conclusionem ad contradictionem, vt si idem, & fm idem, & ad idem, & similiter, & in eodem tempore. Si vero in principio interroget, non confitendũ, (quoniam impossibile est idem esse & duplum, & nõ duplum,) sed dicendum, nõ sic vt forte sit redarguere cõfitentem. Sunt autẽ omnes hæ orationes propter hoc. Putas qui nouit, ꝙ quod quamꝙ cognouit rem: & qui ignorat similiter cognoscens autem quis Coriscũ ꝙ Coriscus, ignorabit ꝙ musicus, quare idẽ cognoscit, & ignorat. Putasne quadricubitũ tricubito maius fieri enim põt ex tricubito quadricubitũ fm lõgitudinem: maius aũt minore maius, idem igitur eodem fm idẽ maius, & minus. Illa vero, quę fiunt propter id, quod petunt, atque sumunt ꝙ in principio, si interrogãti q̃dem manifestum sit, nõ dandũ, neque si probabile sit dicentem esse veracem: si autem lateant, ignorantiam ob vitiositatem talium orationũ ad interrogantẽ retorquendũ, tãquam nõ redarguẽtẽ: nã, redargutio sine eo est, ꝙ in principio: deinde datum est, non vt eo vteretur, sed vt ad illud colligeret cõtrarium, vt in nõ semotis redargutionibus. Et eas, quę propter consequẽs sunt coniectãtes, in ipsa oratione mõstrãdũ; est aũt duplex sequentiũ con-

Insitia redargutionis.

A cõsequentia, aut enim vt particulare sequitur vniuersale, vt hominem animal, (postulant enim si hoc cum illo, & illud esse cum hoc,) aut ſm oppositiones: nã si huic est illud cõsequẽs, & oppositio oppositum: pp q, & Melissi oratio: nã, si genitũ ẽ, habet principium: ingenitũ postulat nõ habere principium, quare si ingenitũ est cœlum, & infinitum, id autem non est, è conuerso enim cõsequentia. Quæcunq; autem pp id, quod additur aliquid colB ligunt, considerandũ si (eo sublato) accidit nihil minus impossibile: deinde id manifestãdũ, et dicendũ q; dedit non tanquã videretur, sed vt ad orationẽ, quo vero vsus est, nihil ad orationẽ. Ad eas autem, quæ plures interrogationes vnã faciunt, statim in principio determinandũ est. Nã interrogatio vna est, ad quã vna rñsio est, quare neque plura de vno, neq; vnũ de pluribus, sed vnũ de vno affirmandũ vel negãdũ. Sicut aũt in æquiuocis qñ C q; quidem ambobus, qñq; neutri inest, quare cum nõ simplex est interrogatio, simplr rñdentibus nihil accidit pati, similiter et in his, qñ igitur plura vni, vel vnũ pluribus inest, vel nõ inest, simplr danti, & hoc peccato peccanti nihil contrarium accidit. Qñq; autem huic quidem inest, illi autem non. aut plura de pluribus, & est, vt insint ambobus, est autem, vt nõ insint rursum, quare id cauendum. Vt in his orationibus, si hoc quidẽ est bo- D nũ, illud aũt malum, q; verũ est dicere, qm̃ hęc bonũ, & malum: & rursum, neque bonum, neq; malũ, nõ enim inest vtrũq; vtriq;, quare idem bonũ & malũ, & neq; bonũ, neq; malũ. Et si vnũquodq; ipsum sibi idem est, & alijs diuersum, qm̃ nõ alijs eadẽ sed sibi, & diuersa eisdẽ, ipsa sibi met diuersa & eadẽ. Amplius, si bonũ quidẽ malũ sit, malũ autẽ bonũ, duo vtiq; fient. Et duorũ E & inæqualium vtrũq; ipsum sibi esse æquale, quare æqualia, et inæqualia ipsa sibi. Incidunt autem hæ orationes, & in alias solutiones, nã ambo, & omnia, plura significant, nõ igitur idem p̃ter nomen accidit affirmare, & negare: id aũt non erat redarguF tio, sed manifestum, qm̃ si non vna interrogatio plures fiãt, sed vnum de vno affirmet, aut neget, id non erit impossibile.

Sermo de Cautela ad secundum quid, & simpliciter, seu ad secundum accidens, & necessariũ. Cap. 5.

COnuenit autem rñdenti, q; aduertat sermonem redarguentis, qui accidit propter omissionem conditionis ipsius cõtradictorij. Et primo quidẽ, an iste sermo inferat contradictorium positionis, necne? & si nõ inferat aduertẽdũ, an medi⁹ terminus accipiatur in duabus præmissis secundum vnam dispositionẽ, aut ſm duas dispositiones diuersas, & an extremitas maior & minor. sint eædem in conclusione secundum vnã dispositionẽ, aut differant

G ſm aliquã diſpoſitionem: quia, qñ obſeruarent iſtæ res, non fieret elenchus ex hoc capitulo, & qñ interrogaremus de aliqua re bis, an ſit ita, aut non ſit ita, non reciperetur illud ſimpl'r, ſed diceret, eſt ita ex tali parte, & non eſt ita ex tali parte. ſicut ſi interrogaret, an binarius ſit duplus, aut non duplus, & diceret ꝙ ſit duplus talis, aut nõ duplus talis. Et falla ciæ, q̃ ſunt huius capituli, ſunt, ſicut ſermones dicentis, nonne qui addiſcit rẽ nõ ignorat eã? & qui ignorat
H rẽ neſcit eã? & ſi rñderet ſic, tũc diceretur, tu ſcis Socratem, ꝙ ſit Socrates, & neſcis, ꝙ ſit muſicus, tu itaq; cognoſcis ipſum, & ignoras eũ ſimul.

De cautela ad duas interrogationes ſimul poſitas.

Et plurimũ cõuenit cauere in interrogationibus, qñ cõiungerentur duæ interrogationes in vnã interrogationẽ, ꝙ non rñdeatur ad eas ſm duas diſpoſitiones oppoſitas, qñ eẽt in illis rebus, de quibus interrogaremus, ac ſi eſſet vna res: ſicut ſi interrogaret de duobus hominibus, quorũ vn⁹ eſſet iuſtus, & alter iniuſtus, & diceret q̃ſpiã, ꝙ ſunt iuſtus & iniquus, qm̃ hoc etiã verificat de aggre
I gato eorũ: qm̃, qñ reſpõſio eſſet ita, tũc eẽt ſophiſtarũ locus pluriũ fallaciarũ: & hoc, qa ipſi dicerẽt, ſi vtriq; eſſet iuſtus & iniquus, ipſemet iuſt⁹ eſſet iniquus, & iniqu⁹ iuſtus, aut iniquus nõ iniquus, & iuſt⁹ nõ iuſtus.

De cautela ad vnã interrogationẽ de vno aggregato, aut de pluribus.

Et non euaderemus ab hac fallacia, ſi ferrem⁹ dictionẽ aggregati ſi eſſet vniuerſitas, & dictionẽ duorũ, ſi duo, & ideo nõ cõuenit, ꝙ ſit rñſio in talib⁹ rebus p oppoſita, licet eſſet vera, qa aperiret litigãtibus ianuam magnã, licet manifeſtũ ſit, ꝙ nõ accidat talis rñſio ſm veritatem, quia ꝙ verificatur de aggregato, non verificatur de vnoquoque eorum.

Locus ꝑ negationẽ.

IN illis autẽ, q̃ deducunt ad idem frequenter dicere, manifeſtũ ꝙ non dandũ eorũ q̃ ad aliquid dicunt, ſignificare aliquid ſeparatas p ſe p̃dicationes, vt duplum, ſine eo ꝙ eſt dimidñ quid ineſſe apparet: nã & decem in deficientibus vno ad decẽ, & facere in nõ facere, & omnino in negatione affirmatio, nõ tamẽ ſi quis dicat hoc nõ eſſe albũ, dicit ide album eſſe: duplum autem L
neq; ſignificat aliquid fortaſſe, quemadmodũ, neq; ꝙ in dimidio, ꝙ ſi forte ſignificat, attamẽ non idẽ, & coniunctũ, neq; ſciẽtia in ſpecie, vt ſi eſt medicina ſciẽtia, ipſum ꝙ commune, illud autem erat ſcientia ſcibilis. In ñjs aũt, quę per ſe oſtendunt prædicatis, id dicẽdũ, ꝙ nõ idem eſt ſeorſum, & in oratione ꝙ oſtenditur: nã cauum communiter quidẽ idẽ ſignificat in ſimo, & curuo, additũ aũt, nihil prohibet hoc quidẽ naſo, illud aũt cruri ſi M
gnificare, & nihil differt dicere, naſus ſimus, & naſus cauus. Amplius, non danda eſt dictio ſecũdum rectum, falſum enim eſt, nam nõ eſt ſimum naſus cauus, ſed naſi hoc vt paſſio, quare nihil eſt abſonum, ſi naſus ſimus. eſt naſus habẽs cauitatẽ naſi. De

Locus ꝑ ſolœciſmu.

ſolœciſmis aũt pp qd apparẽt accidere, diximꝰ prius, quo modo autem ſoluendũ, in ipſis orationibus erit manifeſtum. Omnes enĩ huiuſmodi volũt cõſtruere.

Putas

A Putas quod dicis quippiã vere eſſe, ẽt eſt illud vere dicis autem quippiã lapidẽ eſſe, eſt igiť quippiam lapidẽ. An dicere lapidem non eſt dicere quod, ſed quẽ, nõ hoc, ſed hunc? ſi igitur dicat aliquis, putas quem vere dicis eſt iſtũ? nõ vr̃ Romane loqui. quẽadmodũ neq; ſi dicat, putas quã dicis eſſe, eſt iſte? lignum autem dicere iſte, vel quæcũq; neq; maſculinum, neq; fœmininũ ſignificant, nihil refert: quare ẽt non fit ſolœciſmus, ſi quod dicis eſſe, eſt
B iſtud: lignum autẽ dicis eſſe, eſt igitur lignum iſtud: lapis aũt & iſte, maſculini habent declinationem. Quod ſi quis dicat, putasne iſte, illa eſt? deĩde rurſum, qd aũt nõne iſte eſt Coriſcus? ita dicat. eſt igiť illa, non collegit ſolœciſmũ, ſi Coriſcus etiã non ſignificet idem quod illa: non dat aũt qui reſpondet, ſed oportet hoc præinterrogare, ſi autẽ neq; eſt, neq; dat, non colligit, neq; in eo quod eſt eſſe aliquid, neq; ad eũ
C qui interrogatus eſt. Similiter igiť oportet, & illic lapidẽ ſignificare iſte, ſi aũt neq; eſt, neq; datur, non dicenda concluſio: appareat aũt eo q̃ diſſimilis caſus nominis, ſimilis appareat. Putasne verum eſt dicere, qm̃ iſta eſt id, quod eſſe ais eã: eſſe aũt ais aſpidem, eſt igitur iſta aſpidem. An nõ neceſſe eſt, ſi non iſta, aſpidẽ ſignificat, ſed aſpis, aſpidẽ autẽ iſtam, neq; ſi quẽ dicis eſſe iſtũ eſt iſte: dicis aũt iſtum, eſſe Cleonem: eſt igitur iſte Cleonem, nõ enim eſt iſte Cleonẽ, dictum eſt D enim, qm̃ quẽ dico iſtum eſſe, eſt iſte non iſtũ, neq; enim Romane diceť, quo pacto interrogatio dicta. Putas, iſtud ſcis? iſtud aũt eſt lapis, ſcis igiť lapis. An non idẽ ſignificat iſtud in eo, quod eſt putas iſtud ſcis, & in hoc, iſtud aũt lapis: ſed in primo quidem hũc, in poſteriore aũt hic. Putasne cuius ſcientiã habes, ſcis illud? ſcientiam aũt habes lapidis, ſcis igiť lapidis. An huius quidem lapidis, dicis, hunc aũt lapidem? datum eſt aũt cuius ſcientiã ha- E bes illud ſcis, nõ illius, ſed illud, quare non lapidis, ſed lapidem. Quòd igiť hmõi orationes non colligunt ſolœci ſmum, ſed apparent, & propter quid apparent, & qũo eſt obſiſtendũ illis, eſt manifeſtum ex ĩs quę dicta ſunt.

Sermo de Negatione, & eius Solutione & Cautela ab ea. Cap 6.

QVando aũt interrogans interrogaret de loco, qui conducit reſpõdentem in nugationẽ eſt, ſicut diximus, ſm duo loca, quorum vnus eſt in notificatione rerũ, F quæ ſunt relationis, & ſecũdus eſt in definitione rerũ, in quaꝝ definitionibus accipiunť ſua ſubſtantia: cõuenit itaq; reſpondenti, qñ interrogať de reb⁹ relatiuis, & coegerit ipſum interrogãs in nugationẽ, q̃ declaret, q̃ impoſſe ſit, q̃ hoc notificet ſubſtãtiam vnius earum, niſi qñ acciperet in ea ſubſtantia alterius, qñ notificaretur ex parte qua ſunt relatiua, non ex parte qua ſunt in alio p̃dicamento: exempli gratia, quia non ſcitur duplum, inquantum eſt duplũ, niſi

per

G per ſcientiã medij. Iam aũt, ꝙ notifi
cet p ſuã ſubſtantiã nõ eſſe ex parte
qua eſt relationis, ſed ex parte qua ẽ
quãtitatis, ſicut ꝙ ſciret, ꝙ duplũ ſit
binarius, aut quaternarius, ſed q̃ ſci-
ret, ꝙ duplũ ſit binarius vel quater-
narius, nõ ſciret relationẽ: & ſic qui
ſciret ſcientiã ex parte qua ẽ alicuius
artis artiũ, ac ſi diceres ſcĩam medici
næ, ipſe quidẽ ſciret ex parte qua eſt
capituli qualitatis, nõ capituli rela-
tionis: & ſi ſciret ip̃m in caplo rela-
tionis, nõ ſciret ipſum niſi p̃rem, ad
quã eſt, & ꝙ declaret vl̃r, ꝙ nõ acci-
H dat ex nugatione, inquantũ notifica
retur contradictoriũ nugationis: &
hoc, quia qui definiuit denarium,
ꝙ ſit numerus qui componit ex vni
tate, & vnitate, donec cõſumeret vni
tates q̃ ſunt in eo, iã nugaret, & non
cõduceret falſum mendaciũ: & ſic
definitiones affirmatiuæ nugant in
eẽ negatiuæ: & nõ ꝓueniret ex hoc
ĩpoſſe: & hoc, quia negatio dicti no-
ſtri facere, eſt nõ facere, & illud ẽ ne-
gatio ſui ꝓdicaměti. Et qui rñderit
de re an ſit alba, ꝙ non ſit alba, iã nu
gauit: ſed nemo viſus eſt ſibi ꝙ tule-
rit impoſſe, q̃n autem coegerit reſpõ
dentem interrogationis ex definitio
I nibus accidentiũ, quæ ſunt in ſua de
finitione in nugationẽ, ſicut ſi inter-
rogaretur quid eſt naſus aquilinus,
eſſet dr̃ia inter id, quod interrogaue
rit de eo, & inter id, quod reſponde-
ret, & reſpõderet ꝙ ſit naſus, in quo
non inuenitur cauitas, quæ eſt in re-
liquis naribus hominũ. Conuenit
ĩtaq;, ꝙ declaremus ei, ꝙ eius inter-
rogatio eſt, q̃ cogeret ipſum ĩ nuga
tionem: & hoc, quia ſi interrogaret
quid eſt aquilinitas naris, eſſet rñſio,
ꝙ ſit naris, & hoc eẽt ſua dr̃ia, ex quo
ſignificaret ipſum nomen, poſtquã
hæc fuit ſemita definitionũ cũm nõ K
minibus, hoc eſt, ꝙ intelligat defini-
tio diſtincte, qđ dederat intelligere
nomen cõfuſum. Et dr̃, ꝙ, ſi interro
garet quid ẽ naris aquilina, ſi reſpõ-
deret, ꝙ ſit naris curua, nõ eſſet dr̃ia
inter id, quod interrogaret de eo, &
inter quod reſponſum eſſet, & eſſet
ſm gradũ eius qui permutauerit no
men noĩe, & ideo indiguiſſet diſtin-
guere dictionẽ curuitatis, quæ inue-
nitur in reliquis naribus hominum,
q̃m eius eſt curuitas, quæ eſt cruriũ,
cui eſt nomẽ impoſitũ in idiomate
Arabico; q̃m in hac interrogatione
non relinqueret aliqua res ꝓpria ei, L
niſi id, quod ſignificat curuitas, pro
pterea, quia cũ hoc, ꝙ ſit res neceſſa-
ria ſm iſtam interrogationẽ, nõ eſt
hic nugatio, poſtq̃ eſſet ei dubiũ ſi-
gnificatũ iſtius curuitatis quid ſit, &
poſtq̃ fuit varium ſm mẽbra, in qui
bus eſt: & non eſt ei impoſſibile. Im-
poſſibile aũt eſſet ſi intelligeret hic
curuitas, quæ eſt in cruribus.

Sermones aũt latentes ſunt, quo- De ſolœcit
rum intellectũ eſt impoſſe, & illa eſt mo.
vna rerũ, in quas ferret ſophiſta: ex
quo aũt locus qui attribuit ſuis idio
matibus nõ eſt cõis, nobis & illis fuit M
ẽt, quod dixit in quibuſdam iſtorũ
locorum propriũ ſuis idiomatibus,
aut non cõe nobis & illis. Nobis aũt
conuenit, ꝙ conſideremus hoc genꝰ
in idiomate Arabum, & ſi inuenit,
conſideremus, an habeat locum, ex
quo procedant iſtæ res nec ne, & an
ſit ſolertię in ſua cõtradictione. Abu
mazar aũt viſus eſt ſibi, ꝙ hoc genꝰ
eloquij eſt, quod appellatur Arabice
haya, & ꝙ iã accidat ex defectu ora-
tionis, ſicut nugatio accidit ex ſuper
fluo orationis. Conuenit autem, ꝙ
perſcrutet totũ hoc, & ſciamus quid

ſit

A sit haya ſm veritatem, & quid ſit ſm extimationē, & ex quibus locis proueniat talis diſpō in idiomate Arabum, aut in idiomatibus ſingularū nationum, ſi eſſet hic talis fallacia cō munis omnibus nationibus.

De oratione facili, difficili, & acuta. Cap. 7.

OPortet autē intelligere, qm̄ omniū orationū alię quidē ſunt faciles cōſpici, aliæ aūt difficiliores, ꝓp id, qđ & in aliquo ſubdole decipiūt audientē, cùm frequenter eędē illis B exiſtant: nā eandem orationem oportet vocare, q̄ propter idem fit, eadem aūt oratio, alīs quidē propter dictionem, alīs aūt propter accidens, alīs vero propter aliud videbitur eſſe; quia vnum quodq; translatiuum nō ſiſſr eſt manifeſtum. Quemadmodū igitur in ȳs, quæ ſunt propter ęquiuocationē, qui modus vr̄ eſſe inептiſsimus, captioſarū ratiocinationū: hæc quidē & quibuslibet ſunt manifeſta, (nam & orationes pene ridiculoſę ſunt oēs propter dictionē: Vt vir ferebat curru ī ſcalas, vbi venit ſeruꝰ, apud Cereani? Et Boreas purusne? nō certe. perdit enim paꝛperem, & ementē. Et vtra boum ante pariet? neutra: ſed retro ambæ. Putasne eſt Euarchus? nō certe, ſed Apollonides: eodem aūt modo, & aliarū fere q̄ plurimæ,) illa autem & peritiſsimos videntur latere. ſignum autem horum, qm̄ contendunt ſępe de nominibus, vt vtrū idem ſignificent de omnibus ens & vnū, an aliud: alīs D enim videtur ſignificare ens & vnū: alī aūt Zenonis orationē, & Parmenidis ſoluūt, eo ꝙ multipliciter dicāt vnū dici, & ens. Similiter aūt et propter accidēs, & aliorum ſingulum quodꝙ. aliæ quidē orationes erunt faciles videri, alię vero difficiliores. & ſumere in quo genere, & vtrū redargutio, an non redargutio, non facile ſimiliter in oībus eſt.

Eſt aūt acuta oratio, quæ dubitare facit maxime, mordet enim hæc maxime: dubitatio aūt eſt E duplex, hęc quidē in ſyllogizantibus, quā eligat quis interrogationū, illa aūt in cōtentioſe ſuſtinentibus, qūo dicat quis propoſitū. Quapropter in ȳs, quæ ſyllogizant, acutiores orationes inquirere magis faciūt: eſt aūt ea, quę ſyllogizat quidē, oratio acutiſsima, ſi ex q̄ maxime apparētibus, q̄ maxime probabile interimit: nam, cùm vna oratio ſit tranſpoſita contradictione, oēs ſimiliter habebit ſyllos: ſemper enim ex probabilibus ſimiliter F ꝓbabile interimet, aut cōſtruet: quapropter dubitare neceſſariū eſt. Maxime igr̄ talis acuta, quę ex æquo concluſionē facit interrogationibus: ſecunda aūt, quæ ex omnibus ſimilibus: hęc enim ſiſſr faciet dubitare, quæ interrogationum interimenda eſt, id autem difficile eſt? nam interimendum quidē, quid aūt interimendum, dubium. Contentioſarū autem acutiſsima, quæ primum

ſtatim

Boreas, purus dr̄, ꝙ fit ſcopa, & deuerti culū aeris, nubes purgans, cœlumq; ſerenans.

G ſtatim dubia eſt vtrum ſyllogizat,an nõ,vel vtrum propter falſum,an diuiſionẽ ſolutio:ſecũda aũt aliarum, quæ manifeſta quidem ꝙ pp diuiſionem, vel interemptionẽ eſt:non tñ eſt explorata, per cuius interrogationũ interemptionẽ,vel diuiſionem,ſoluenda eſt,ſ. vtrum propter concluſionem,an propter aliquã interrogationũ id eſt. Quandoq; igitur non ſyllogizans oratio facilis eſt, ſi ſint valde inopinabilia,vel falſa quæ ſumuntur:qñq;
H aũt non digna deſpici: nam, qñ deeſt aliqua talium interrogationum, de qua oratio, & propter quã eſt:& qui nõ ſumit illam,& colligit: inepta eſt ratiocinatio, qñ aũt eorum, quæ extrinſecus non deſpicienda vllo modo: ſed oratio quidẽ iuſta, interrogans autem non probe interrogauit. Et eſt ſane ſoluendũ qñq; quidẽ ad orationẽ,qñq; aũt ad interrogantẽ,& interrogationem,qñq; vero ad neutrũ horum: ſiſr & in
I terrogãdum & ſyllogizandum eſt,& ad poſitionẽ, & ad reſpondentem, & ad tempus: quando fuerit pluris temporis egens ſolutio, q̃ præſentis tẽporis, (quo diſputatur,)ad ſolutionem.

Sermo de diuiſione ſophiſmatum per Solubile,& Inſolubile. Cap. 7.

SEtmonum aũt ſophiſticorũ quidam eſt, cuius notitia eſt difficilis,& quidã eſt,cuius notitiae ſt facilis,difficilis aũt eſt pp difficultatem ipſiusmet loci: & hoc,quia quidam eorum eſt vehementis fallaciæ, qm in eo eſt reliquũ vnius ſpeciei ex ſpe K ciebus rerũ ſophiſtarũ,ſicut,ꝙ ſit ſophiſticus propter id, quod eſt ſecundum accidens,& pp æquiuocationẽ nominis,& alias ſpecies locorum ſophiſticorum.Sermo autem ſophiſticus vehementis fallaciæ eſt ille,quo non conſtaret nobis cito, ꝙ falſum ſit in eo, ſed venerit propter formã ſyllogiſmi, aut ex ambobus ſimul, deinde poſt hæc cum difficultate id, de quo ſcimus,ꝙ falſum eſt in eo,eſt propter præmiſſas eius,& non ſcitur ex qua præmiſſa, neq; ſcitur in qua præmiſſa ſit accidens.

Sermo aũt difficilis ſolutionis ex L iſtis eſt,cuius præmiſſę ſunt famoſiores concluſione: qm̃ ſermo,qui talis fuerit,multotiẽs deſtruit famoſa, & pluries eſt,de quibus latet ipſa diſpoſitio, quando fuerit interrogatio de duobus extremis cõtradictorij,quorum neutrum eſt famoſius altero, quoniam difficile erit nobis, quod duorum extremorum reciperetur.

Sermo autẽ facilis ſolutionis eſt, qui fit ex rebus non famoſis, aut abſurdis,& eſt ſermo qui non recipere tur à reſpondente.

Quando autem interrogare reſ- M
pondens de præmiſſis famoſis, non De quadã vſi cautela rñdẽs.
conuenit ꝙ vilipendat interrogantem, licet non ordinauerit ei illas, neq; cognoſcatur ſermo clare,& cogeretur quòd largiatur cõtradictionem aliquando ſecundum orationem,& aliquando ſecundum proferentem,cum notificet ei, quòd non inueniatur interrogatio, quoniam interrogatio aliquando fit ſecundũ ipſummet interrogantem, & aliquando fit ſecundum reſpondentẽ, & aliquando fit ſecundum tempus proprium.

Epilogus

A *Epilogus octo precedentium, & duorum præſentium librorum. Cap. 8.*

EX quot igit̃, & ex quibus fiũt ñs, q diſputãt captioſæ rõcinationes, & quomodo oſtẽdemus, falſum & inopinabilia dicere faciem⁹, amplius autẽ ex quib⁹ accidit ſyll̃s, & qũo interrogandũ, & quis ordo interrogationũ, inſuper aũt ad quid ſunt vtiles hmõi oẽs orationes, & de reſpõſione ſimplr omni, & quomodo ſoluendũ eſt oñones, & ſyll̃os, dicta ſint de oĩb⁹ à nobis hæc: reliquũ aũt eſt de eo, qđ B à principio erat ꝓpoſitũ, ad memoriã reuocãtes, quippiã de ea re ſub breuitate dicere, & finem imponere dictis. Præmiſim⁹ igitur, inueniẽdi facultatẽ quandã ratiocinatiuã de ꝓpoſito ex ñs, q̃ ſunt q̃ probabiliſsima: id enim opus eſt dialectices ſm ſe & tentatiuæ. Quia aũt præinſtruit̃ qs ab ea ꝓp ſophiſtices vicinitatẽ, vt non ſolũ experimentũ poſsit ſumere dialectico more, ſed etiã quaſi ſcientifico: ꝓp id nõ ſolum C dictũ negotñ officiũ poſuimus orationẽ poſſe ſumere, ſed ẽt vt orationẽ ſuſtinẽtes tutemur poſitionẽ ꝓquàm probabiliſsima ſiñ modo: cãm aũt dixim⁹ hui⁹, qa & ꝓp id Socrates interroga- In lib. Topicor. præſertim in octauo. bat, ſed nõ reſpõdebat: cõfitebaẽ enim ſe nõ ſcire. Manifeſtũ autẽ eſt in priorib⁹ ex quot, & ad qđ id erit, & vnde idonei erimus horum: adhuc aũt qũo interroganda, vel ordinãda qõ oĩs, & de reſponſionib⁹, & ſolutionib⁹ quæ ſunt ad ſyll̃os: patefactũ eſt aũt, D & de alĩs quæcũq; huiuſce diſciplinę ſunt orationes: ꝓter hęc autem, & de captioſis ratiocinationibus ꝓtractauimus quẽadmodum dixim⁹ iã prius: q igit̃ nacta ſunt finẽ ſufficiẽter ea, q̃ propoſuimus, manifeſtũ. Operę pretium aũt eſt nos nõ latere quidnã accidit circa hoc negociũ: nã eorũ, quę inueniunt̃ omniũ, quę qdẽ ab alĩs ſumpta ſunt prius, elaborata paulatim incrementũ ſumũt ab illis, q poſtmodũ accipiũt: q̃ aũt ab initio cõperiunt̃, E paruum in primis ſumere ſolent incrementũ, attamẽ vtilius multo, eo (quod poſtea ab alĩs fit) accremẽto: maximũ enim fortaſſe principiũ omnium, vt dr̃, quare & difficillimũ: quãto enim potestate validiſſimũ, tãto mole minimũ, difficillimũ eſt videri: eo aũt comperto, facile eſt adĩcere, coaptareq; reliquũ. Quod & circa rhetoricas oñones accidit, peneaũt, & circa alias artes oẽs: nã qui principia inuenere, oĩno ad F exiguũ quid ꝓduxerũt: qui aũt nũc celebriores habent̃, vẽdicantes à multis, velut ex ſucceſſione particulatim colligẽtes, ſic auxerunt. Tiſias quidẽ poſt priores, Thraſymachus vero poſt Tiſiã.

Theodorus autẽ poſt hunc, & multi multas coadunauere ꝓtes, quapropter nihil mirũ, ſi in amplum qdẽ creuerit ars. Huius ãt negotñ nõ hoc quidẽ erat explo ratũ, illud aũt nõ erat, uerũ nihil ipſius prorſus erat: nã eorũ, qui

circa

G circa litigioſas oñones erãt mercenarñ, ſiſis quidẽ doctrina, Gorgiæ negotio: orationes enim hi qdẽ rhetoricas, illi aũt interrogatiuas docebãt ediſcere, in quas ſę pius incidere ſolebãt alternatim vtrorũ ꝙ adinuicẽ oñones: quapropter velox qdẽ, vtpote quæ ſine arte erat doctrina· diſcẽtib⁹ ab illis: nõ enim artẽ, ſed quæ ab arte ſunt dãtes, arbitrati ſunt loqui erudite, perinde, ac ſi qs diſciplinã dicat ſe tradere, vt non doleãt pedes: deinde ſutoriã qdẽ
H nõ doceat, neq; vnde poſsint cõparari talia, det aũt q̃ plurima genera omnimodorũ calceorũ, hic, pfecto profuit ad vſum, artẽ aũt nõ tradidit. Et de rhetoricis qdẽ erãt multa, & antiqua dicta: de ſyll'is aũt oĩno nihil habuim⁹ prius aliud quicquã quod dicerem⁹, q̃ mora pquirẽtes, multo tpe inſudauerimus. Si aũt vr̃ ex cõſiderationib⁹ noſtris (vt ex ñs q̃ ſunt ex principio) hæc habere diſciplina ſufficienter ſupra alia
I negocia, q̃ ex traditione inducta ſunt, reliquũ erit omniũ veſtrũ, vel eorũ q audierunt hoc opus, omiſſa qdẽ artis, venia dignari: inuẽta aũt, multa proſequi gr̃a.

Sermo, in quo epilogat dicta, & explicat finem intentum in hoc libro. Cap. 8.

POſtq̃ autẽ iã attigim⁹ hac attingentia ad ſermonẽ iſtius artis, iã declaratũ eſt nobis, vnde ſint ſermones deceptorij addiſcentiũ, & quot⁹ ſit ſuus numerus, & qũo reducantur quidã eor in elenchũ ſm ſyll'm, & qũo cõueniat ꝙ interroget, qui contradiceret cõpoſitioni ſermonũ, qui K ſunt huius generis, & quot ſunt intẽtiones intẽtæ in hoc genere rerũ, & qũo ſit cõtradictio rñſio in eis, hoc aũt eſt totũ id qd fuit noſtrũ deſideriũ ſcire in hac arte, & cõſtare nobis oẽs eius partes. Quod aũt reliquũ eſt nobis eſt, ꝙ dicam⁹ cãm quæ tulerit nos ad loquendũ de hoc ſm modũ reminiſcẽtię, & hoc qa optatũ eſt nobis, ꝙ ſint nobis regulæ ex quib⁹ poſſum⁹ facere ſyll'os ex p̃miſſis famoſis ſm modũ interrogationis & tentationis: & ſunt ſyll'i, quibus vtr̃ ars Topicæ, & regulæ, quib⁹ poſſum⁹ cauere ab his, qui cõſtrueret nobis ta- L les ſyll'os, & fuerũt hic ſyll'i falſigraphi, qui putant eſſe huius ſpeciei, & nõ ſunt ipſius: vidimus ꝙ ſcĩa rñſionis pficit nobis in arte Topicæ per ſcĩam iſtius ſpeciei ſyll'oꝝ, qui appellant falſigraphi, & p notitiã ſuæ contradictionis, & ꝓſecuti ſumus eã rẽ in arte Topicæ p ſpeculationẽ huius artis. Et pp hoc qd dixim⁹, rñſio artis ẽ difficilior interrogatione, & iõ Socrates gloriabat, ꝙ bene interrogaret, & nõ ꝙ bene rñderet, & iõ apparuit nobis, ꝙ nõ ſufficiat ſcĩæ hui⁹ artis, ꝙ addiſcam⁹ res fallẽtes, & qũo interrogem⁹ de eis ſolũ, ſed qũo re- M ſponderem⁹ ad eas & qũo cõtradicemus eis: ſed iã attigim⁹ finẽ deſiderũ, q̃ locuti ſum⁹ de intẽtionib⁹ huius generis ſermonũ, hoc eſt ſermonũ falſigraphorũ, & locis ex quibus cõſtruit hoc genus ſermonis, & qũo interrogem⁹ de eis, donec ſit ei⁹ actio perfectior, & quomodo reſpõderemus & cõtradiceremus ex illis, & hæc eſt res nota per ſe.

Cõuenit aũt ꝙ nõ ignorem⁹ qd acciderit nobis in hac arte: q̃m ex at- De cõparatione hui⁹ artis ad alias partes logicæ.
tib⁹ q̃dã ſũt, quar̃ pr̃icipia dicta ſũt.

Inquirit

A Inquirit aũt posterius ad cõplemen
tum illoꝝ principioꝝ: & ex eis sunt,
de quorũ principijs nõ est dicta ali-
qua res, & qñ inchoaſſet ſpeculatio
de iſtis, difficile eſſet, ꝙ ſpeculanti ea
ferret in hoc rem multã de partibus
huius artis, ſed ſi cõduxerit, certe tu-
liſſet de hoc rẽ minimã, licet fuerit
parua ſm menſurã, quaſi eſſet vehe
mentior, q̃ hec magna res, qua poſte
rius ferret pfectionẽ artis, quã iam
pfeciſſet prius ex ſuis principijs: hoc
aũt fuit ita, qa ſermo de principio ẽ
difficilis, ſed ſermo de eo, qd eſt poſt
principiũ, eſt facilis: & iõ ſermo de
B principio, licet fuerit paucus ſm mẽ
ſurã, fuit magn⁹ ſm poteſtatẽ, ſermo
aũt de eo, qd eſt poſt principiũ, licet
ſit cauſa, eſt paruus ſm poteſtatẽ. Et
hoc idẽ accidit nobis i illa arte in cõ
paratione reliquarũ artiũ ſermocina-
liũ ſm gen⁹, qa nõ inuenit in hac
arte aliqua res, q̃ ponat ad ipm ſm
gradũ principij. Iã aũt inuenim⁹ ali
quã rem, q̃ ponit ſm gradũ partis, ſi
cut accidit in arte Rhetoricæ, cuius
ſermonẽ abſoluerũt vetuſtiores vi-
ri, adeo ꝙ inuẽtę ſunt oẽs eius ptes iã
perfectæ, ſed ſm materias, qñ locuti
ſunt de hoc, ꝓter ꝙ loquunt de reb⁹,
C q̃ ponunt de ea ſm gradũ principio
rum: & illæ ſunt res cões quinq; arti
bus, ſicut eſt ſermo de ſyllo ſimpli,
& de cõſimilibus rerũ cõium: ſed in
hac arte nõ inuenim⁹ aliquã rem, q̃
currat curſu principij, & ſic ẽt curſu
partis. Inuenim⁹ aũt in ea plures res,
q̃ currerent curſu ſingulariũ, q̃ ſunt
in arte apud habẽtes hanc artẽ, & ſi-
cut illæ, apud quẽ nõ eſſet ſcĩa artis,
niſi cauſę cui uſdã numeri de ſuis ſin
gularib⁹, q̃ faceret hæc ars. Sicq; nõ
eſt apud eũ ſcĩa artis. exẽpli gra ille,
apud quẽ non eſſet de arte caligaria,
niſi ſingulares calcei terminati: ſicq; D
nõ eſt apud illũ de ſpecieb⁹ calceoꝝ ũ
aliqua res, ꝓter ꝙ glorietur plusq̃ qui
ꝑceſſerit eũ, quia q fuerit in diſcipli-
na hui⁹ artis, abſq; ꝙ habeat de illa,
niſi ſermones determinati numeri,
hoc ẽ ſermones ſophiſticos, ẽ in gra-
du eius, qui intẽderat addiſcere cal-
ceos, qñ daret alicui hominũ calceos
ex ſuo, aut diceret eis, ꝙ primo cõue
niat facere calceos, abſq; ꝙ ſciat eos
ex qua re fiãt, neq; quo mõ: & nõ eſt
pfectionis artis, ꝙ dicat à pluribus
hoĩb⁹, ſed miraculũ eſſet, ꝙ pficeret
ars ab vno ſolũ, qñ aũt fuerit pfectio
artiũ plurib⁹ hoĩb⁹, res valde lauda E
bilis, mirabilius eſſet eẽ artẽ ſm ſe to-
tam vnius, & extrahere ex principio
ad finẽ. Propterea iã oportet omnẽ,
cui cõſtaret iſte ſermo nr, ꝙ referat
nobis magnã laudẽ, & ingentes gras
ꝓpid, qđ inuenim⁹ de iſta arte, & pfe
ctius ipm ex ſuis principijs, & ei⁹ par
tib⁹. Si aũt eſſet quibuſdã ſuis parti-
bus defect⁹, eſſet nobis indulgendũ,
& nos eſſem⁹ excuſandi, ꝓp res quas
dixim⁹. Hoc itaq; eſt vltimũ, quo cõ
plenit iſtũ ſermonẽ hic vir, & hunc
ſuũ librũ. Iã aũt trãſtulimus de eo,
quantũ ꝓuenit in noſtrã intelligen-
tiam, ſm quod intell⁹m eſt nobis hac F
hora, ſicq; redibim⁹ & ampliabim⁹
ſpeculationẽ de eo: ſi creator ꝓlon-
gauerit vitã noſtrã, & parabit nobis
cauſas otij, quia hic liber eſt valde la
tens, aut ꝓp trãslationẽ, aut qa Ariſt.
intẽderit iſtud, & nõ ĩuenerit alicui
exponentiũ expõ neq; ſm dictionẽ,
neq; ſm rem, niſi qđ eſt in libro phi
loſophię Abucali Abencini aliquod
huius, liber aũt eſt nobis in vltimo
mẽdoſitatis, cũ hoc ꝙ hõ eſt, ꝓfundę
oĩonis, ſicq; ille, cui conſtauerit hic
meus Liber, & appareret ꝙ defecerit

in

G in verbis meis aliqua res, q̃ sit suorũ verborũ alio modo q̃ intenderit ordinare, excusaret nos: quia qui gloriaret intelligere ei⁹ verba, absq; q̃ p̃cedat ei alius ab eo, ipse.n. sit̃ ē ei, qui inceperit artē, & talis est cā eius qđ posuimus in hoc ſm modũ cogitationis, & imaginationis. Iā aũt declaratũ est tibi hoc, qñ cõstiterit tibi forma suorũ verborũ. Ego aũt spero q̃ nõ defecerit nobis aliqua res ex generibus sermonũ, quas posuerat in hoc libro, neq; ex eius intẽtionibus vr̃ibus, licet sine dubio iā defecerint ab eo plures res particulares, sicq; est H ex parte, qua fit sermo de eis, & disciplinæ earum, sed visi sum⁹ nobis q̃ hoc, qđ cõtigerit nobis in hac hora, ē valde bonũ, & quasi esset sicut principiũ, vt cõstaret eius sermo p̃fecte ei, qui succesſerit nobis, & nobis ipſis, si erit nobis ociũ, & prolõgauerit Deus vitã nostrã. Tu aũt vide qualis sit dispõ eius, qui succedit post hunc virũ in intellectione eius, qđ iã p̃fectum est & cõpletũ, q̃ putet de vllo q̃ addat ei, aut p̃ficiat rem, q̃ defecerit ei. Et iã notificauit hoc Auicẽna, & dixit, q̃ hodie sũt mille & tot centena annorũ, quib⁹ nemo inuẽt⁹ est, qui adderet aliquid in hanc artem. K Ac ẽt iã intendimus nos ipſi ad hoc tp̃e quod p̃traximus in has res, & in quibus uimus oẽs sermones, & nõ inuenimus aliquod verbũ exiens ab eis neq; subtractũ ab eis, nisi qđ ponere tur ſm gradum attributi, aut ſm gradum simplicis vr̃is. Nunc aũt iã posse est tibi q̃ cõstet ex nr̃o sermone p̃cedenti hunc librũ vera constantia, q̃ hic nõ sint nisi illa, q̃ narrauim⁹, hoc est q̃ oporteat numerari partẽ huius artis. Et q̃ locus qui putatur q̃ Abumazar acceperit illũ, qui est locus p̃mutationis, sit res, quæ non latuerat Arist. & q̃ illius dispõ sit altero duorum modorũ, aut q̃ nõ sit falsigraphus p̃ se, & vt plurimum, quia locus p̃mutationis est p̃ se, sicut notificauit nobis Aristo. siue fuerit rhetoricus, aut poeticus, aut sit numerat⁹ in falsigraphis, qui sunt ſm accidens, si nõ fuerit necessariũ, q̃ numerent in partibus istius artis ea, q̃ adderentur capĩo absolutorũ & connexorũ, & capĩo acceptionis illius, qđ non est cã, ac si esset causa. Et in toto hoc est speculatio, & hoc sit amplificatio & explicatio, & putet q̃ non sit ex ipso capĩo, aut sint in illo ambæ res. L

Librorum Elenchorum cum Auerrois media expositione finis.

BIB. NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE